DEEL VIII. KAAPSTAD. MEI,

No. 1. 1899.

ONDER REDACTIE VAN

J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika

DEEL VIII.
No. I.

KAAPSTAD.

MEI
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kennisgeving

AAN ONZE LEZERS.

Met dit nommer vangt het nieuwe jaar van ons *Maandblad* aan. Wij danken onze lezers en ondersteuners hartelijk voor hunne belangstelling en ondersteuning. De vraag is weer bij ons onstaan, of wij ons *Maandblad* niet zullen vergrooten, en het kan zijn dat wij daartoe zullen overgaan. Gaarne willen wij de aandacht wijden aan de Christelijke zending in al haar wijden omvang. Of zulks echter geschieden zal door middel van het vergroote *Maandblad* dan wel door middel van een afzonderlijk blad is ons niet duidelijk. De administratie van ons blad kost ons veel tijd, veel moeite, zeer veel zorg. Wij zullen blijde zijn, indien achterstallige inteekenaren hun subscriptie-gelden willen zenden naar Ds. Muller, Kaapstad, opdat naar het Schriftwoord alles behoorlijk en in orde geschiede. Onze lezers zullen ons verblijden aan dezen wenk gevolg te geven. Met het nieuwe jaar zullen er enkele veranderingen voorkomen in ons blad. Wij vertrouwen dat de inhoud in vele opzichten verbeterd zal worden. Ook is ons meer hulp toegezegd. Zoo gaan wij dit jaar in met Dankbaarheid en met Hoop. Het *Maandblad* vervult in eene behoefte. Wij willen het onze doen het vertrouwen in ons gesteld al meer te verdienen.

Kroniek.

VAN WAAR KOMEN DE CIJFERS?

Dikwijls is de vraag gedaan: van waar komen de Arabieren aan de teekenen, die ons thans als cijfers dienen: t.w. de teekenen, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9? Wat bracht hen op de gedachte? Een geleerde Italiaan heeft onlangs hierop antwoord gegeven, en zijn theorie komt ons zeer aannemelijk voor. Hij zegt: De Arabieren waren wiskundigen bij uitnemendheid, zoodat bij het uitdenken van teekenen om aan te duiden de getallen van *een* tot *negen* zij op hoeken de aandacht vestigden. Het teeken voor *een* (1) heeft slechts *een* hoek: voor *twee* (Z) heeft *twee* hoeken: voor *drie* (Ƹ) heeft *drie*: voor *vijf* (S) heeft vijf hoeken

enz. tot dat men het negental bereikt met *negen* hoeken. Dit komt ons zeer waarschijnlijk voor.

***

Hoe volkeren tellen die geen teekens hebben voor de cijfers is mede een raadsel. Zij bedienen zich dan ook van allerlei middelen om aanteduiden wat zij bedoelen. Een zendeling, Eerw. A. E. Hunt, zegt omtrent de inboorlingen der Murray Eilanden dat zij slechts voor *twee* getallen een naam hebben, te weten: *netat* (een) en *neis* (twee). Om hooger getallen aanteduiden verbinden zij deze twee, zooals *neis netat* (twee-een) voor drie; of *neis-neis* (twee-twee) voor vier; en zoo verder. Of anders bedienen zij zich van een of ander lichaamsdeel, waardoor zij tot *een-en-dertig* komen. Zij beginnen met den kleinsten vinger, de pink, van de linkerhand, tellen dan iederen vinger, de pols, de elleboog, de holte onder den arm, de schouder, de holte boven het sleutelbeen, de borst, en dan in de omgekeerde orde, langs den rechterarm, eindigende met den kleinsten vinger, de pink, van de rechterhand. Zoo verkrijgen zij 21. De teenen geven hun tien meer. Verder kunnen zij niet. Wat hooger klimt dan 31 heet *gaire* (veel).

***

Maar als wij teruggaan in de geschiedenis der meest beschaafde volkeren vinden wij hetzelfde verschijnsel, treft men dezelfde armoede aan. Prof. Max Muller beweert, dat de Latijnen in ditzelfde parket waren, en de Franschen evenzeer, terwijl de andere Europeesche volkeren hunne voetsporen hierin drukken. Bijv. ons woord *vier,* en het Engelsche *four* worden teruggeleid tot het Sanskrit *ka*-tur, het Latijnsche *quatuor* van *tar,* drie, voorafgegaan door *ka,* het Latijnsche *que,* zoodat *katur* of *quatuor,* en dus *vier,* niet anders beteekenen dan *een* en *drie.* Zelfs het woord voor *negentien* moesten de oude Romeinen door *undeviginti* (een van twintig weggenomen) uitdrukken—Een bewijs dus dat het tellen een moeilijke taak was en namen voor de telwoorden moeilijk gevonden werden in overoude tijden.

Wat zal Luther daarvan zeggen.

Er zijn altijd dwazen die meenen, dat de Bijbel moet werden verbeterd. Zoo is er in zekere opvoedkundige kringen in Duitschland de meening ontstaan, dat gedeelten van den Bijbel voor de jeugd ongeschikt zijn. Zij beweren dat er vele jonge menschen zijn die zekere gedeelten uitkiezen slechts om er mee te spotten of daardoor hunne onreine gedachten te sterken. Derhalve heeft men in Noord Duitschland, vooral in Hamburg en Bremen, wat bekend is als de 'Bremen School-Bijbel,' een boek omtrent de helft in grootte van het Oud en Nieuw Testament. Daarin meent men is nu alles te vinden wat tot opbouwing, in geloof, zedelijkheid, zaligheid te vinden is. Het voorbeeld wordt nu te Wurtemberg gevolgd, want het Wurtembergsche Bijbelgenootschap heeft bevel ontvangen een Bijbel te drukken van gelijken aard en voor schoolgebruik bestemd. Wat zou Luther van dit alles gezegd hebben? Wat zou de Heiland er wel van zeggen, die aangaande het Oude Testament eens heeft verklaard: 'Onderzoekt de Schriften, want die zijn het die van mij getuigen.'

Een zonderlinge Alliantie.

De Roomsche Kerk in Frankrijk is in beweging en vele roomsche priesters gaan over tot het Protestantisme. Er is echter iets anders dat nog meer de aandacht trekt. Eene zeer interessante vereeniging bekend onder dan naam van Evangelische Alliantie is in den laatsten tijd ontstaan. De leden der Alliantie, die nog altijd binnen de Kerk blijven, klagen er over, dat er te veel van het ceremonieele in de Kerk is en te weinig leven. Men hecht te veel waarde aan het uiterlijke, te min aan het innerlijke. Daarom wordt het volgende voorgesteld. Men verbindt zich tot: (1) groote eenvoudigheid in kleederdracht, spijze en huiselijke regeling. (2) het niet bezoeken van den schouwburg of van een bal, dan alleen bij buitengewone gelegenheden. De vrouwen ontblooten niet den hals, en men leest geen romans. (3) het zenden van kinderen slechts naar scholen die echt Christelijk zijn en waar de Bijbel niet uitgesloten is. (4) het houden van den Zondag als een godgewijden, heiligen dag. Het Huis des Heeren wordt bezocht, geen werk wordt er gedaan. (5) Het lezen na de avonddienst van het Evangelie van den dag in ieder huisgezin aan de Alliantie verbonden. (6). Het gebed—niet lange, formeele, voorgeschrevene gebeden, maar "direkte van de ziel naar God; aan God denkende, en gemeenschap met Hem zoekende." (7) Gehoorzaamheid aan de leer van het Evangelie. En eindelijk verbindt zich elk lid te doen wat in zijn vermogen is om Frankrijk te Christianiseeren en de hier boven aangestipte regelen naar vermogen te houden. Dit is een zeer opmerkelijk verschijnsel. Wat zal er nog van worden?

Rusland en de Opvoeding.

Rusland is wat de opvoeding betreft in vele opzichten verre ten achteren. Uit de lijsten van ingeschreven soldaten blijkt het dat 40 percent niet schrijven noch lezen konden. Daar de vrouwen in dit opzicht verre ten achteren staan bij de mannen komt men tot de gevolgtrekking, dat slechts 20 percent der vrouwelijke sekse de eerste beginselen eener opvoeding hebben ontvangen. Wat scholen betreft, ten plattenlande zijn er uitgestrekte provincien waar geen school wordt aangetroffen. Er zijn 10,000 dorpen in Rusland, waar geen enkele school te vinden is. Verder berekent men, dat, indien de Keizer van Rusland zijn ontzachelijk *leger* met 100,000 man vermindert hij fondsen genoeg hebben zal om 10,000 scholen te bouwen en 10,000 woonhuizen voor onderwijzers. Ook zal hij *een millioen pond* sterling hebben ter salarieering dier onderwijzers. En dan nog zal hij 900,000 soldaten hebben—een leger grooter dan van Engeland, Duitschland en de Vereenigde Staten vereenigd.

Church Missionary Society.

Weldra viert dit groote Zendinggenootschap het feest van zijn honderdjarig bestaan. De *Missionary Review* wijdt een artikel aan het Genootschap, waaraan wij hier het een en ander ontleenen. Wij moeten teruggaan naar Engeland in het midden en tegen het einde der achttiende eeuw—in

die dagen verzonken in zonde, onzedelijkheid en ongerechtigheid. God wekte Wesley en Whitfield op, en de herleving toen ontstaan had de allertreffendste gevolgen. Godzalige mannen volgden in het spoor dier opwekkings-predikers en werden door den Heere afgezonderd tot het werk der Evangeliebediening. Grimshaw, Romaine, Fletcher, Berridge, Venn, Toplady, Cecil, John Newton voedden door hun leer en hun wandel het leven dat door God zelf was verwekt. Engeland won er bij, maar ook de heidenwereld—het Koninkrijk Gods in den ruimsten zin van het woord.

***

De geschiedenis van dit Genootschap kan in vier tijdperken worden verdeeld :

I. 1799-1824. Wording.
II. 1824 1849. Bevestiging.
III. 1849-1874. Strijd.
IV. 1874 1899. Vooruitgang.

De wording.—In 1786 bestond er in verband met de gemeente van den heer Cecil de zoogenaamde Eclectic Society, een kring van predikanten die van tijd tot tijd bijeenkwamen tot gebed en onderlinge stichting. Eerst dachten zij aan eene zending onder de bandieten te Botany Bay. Later bespraken zij ook eene zending naar de Oost Indien en Afrika. Eindelijk kwam de vraag ter sprake door Simeon ingeleid : "Op welke wijze en langs welken weg kan een zendingwerk worden ondernomen in verband met de gevestigde Kerk van Engeland?" Zeventien leden waren tegenwoordig: slechts twee of drie schenen de zaak te begunstigen. Doch dat klein getal gaf den moed niet op. Herhaaldelijk kwamen zij zamen, en uiteindelijk op den 12 April 1799 werd het genootschap gesticht. Zestien predikanten en negen gemeenteleden waren tegenwoordig. De eerste vraag was: van waar de mannen? Allengs echter opende God den weg. Opmerkelijk hoe het hier ook geldt: "niet vele wijzen, niet vele edelen." Een timmerman—William Hall; een schoenmaker—John King; een gehuwde schoenmaker—Thomas Norton; een timmerman's gezel, Samuel Lee—deze waren onder de eerste gezanten. Wel is waar men kon zich ook bedienen van een geleerde, den zoo vroeg gestorven Henry Martyn. Maar zeker is het, dat men in die eerste jaren met vele moeilijkheden te kampen had. Aan arbeiders was er groot gebrek.

***

Toch waren die eerste jaren niet zonder zegen. De slavernij werd bestreden. Sierra Leone werd geopend voor het Evangelie. Indie ontsloot zijne poorten: zelfs noordwaarts, naar Tibet, ging men. Ook in de West-Indien, aan den eenen kant, kon het genootschap post vatten, en in Syrie en andere Oostersche landen had men gelegenheid te arbeiden. In het verre Noordwesten van Amerika, in Canada, werd de banier des Kruizes geplant. Tegen het einde van dit eerste tijdvak had het genootschap 98 evangelieboden uitgezonden, onder welke er 32 predikanten waren en 6 ongehuwde vrouwen.

***

Bevestiging. Het tweede tijdvak is evenzeer belangrijk. De jeugdige koningin had middelerwijl haar levenstaak aanvaard, en met haar kwam er eene groote verandering in de maatschappij. Haar invoed met dien van haar doorluchtigen gemaal werd allerwege gevoeld. Engeland scheen te ontwaken uit zijn jarenlange sluimering onder de vorsten van het Huis van Hanover. Groote hervormingen vonden er plaats op maatschappelijk en zedelijk gebied. De slavernij werd afgeschaft. Exeter Hall werd het middenpunt van Christelijken arbeid. Het nieuwe Zendinggenootschap werkte met moed en met kracht, zoodat tegen het einde van dit tweede tijdvak 350 zendelingen waren uitgezonden en op 132 zendingstaties werd gearbeid. Men berekent dat 100,000 zielen onder bearbeiding waren, en vele nieuwe arbeidsvelden werden geopend: 1,300 onderwijzers en evangelisten uit de inboorlingen wijdden zich aan de zaak des Heeren, en onder die inboorlingen waren er 12 geordende evangeliedienaren. Vele slachtoffers werden er geveld, vooral in koortsachtige streken, en men begon het te verstaan, dat "de overwinningen der kerk worden verkregen door heen te stappen over de graven van hare leden." Dit tweede tijdvak werd gekenmerkt niet zoozeer door buitengewone uitbreiding, als door bevestiging en versterking van het werk zoowel in het buitenland als in het binnenland.

***

Strijd. En nu ontstaat er strijd. 't Is echter een strijd die in verband staat met uitbreiding. In alle richtingen in Azie en in Amerika worden zending-staties gesticht, trots de moeilijkheden die er waren ontstaan door de tractariaansche beweging binnen de Kerk van Engeland onder Newman en zijn volgelingen, en het daarmee in nauw verband staande Ritualisme en Rationalisme. Doch de geestdrift in het zendingwerk werd niet uitgedoofd. Zelfs de oorlogen in Europa en de opstanden in Indie die menige deur voor den invloed der zending scheen te sluiten, de "Taiping" rebellie in China, door Gordon gestild—alle deze dingen stonden in den weg der uitbreiding en toch kon men zich verblijden in heerlijke uitkomsten.

***

Vooruitgang. Het laatste tijdvak van 25 jaren was een van buitengewonen vooruitgang. In 1870 scheen er verslapping te zijn: gebrek aan kandidaten, gebrek aan geestdrift, de politiek der besparing. Toen kwam er in 1872 de Dag van Gebed en Afzondering voor de zending. Bijna gelijktijdig ontstond de beweging waaraan Moody zulk een stoot had gegeven, en de opkomst der Keswick Conventies. Nieuwe arbeidsvelden werden geopend, onder anderen Uganda. Gevolg van dit alles was de verdubbeling van het getal zendelingen van 309 tot 619 en met uitbreiding de stijging der fondsen. In elk opzicht geeft het werk van de "Church Missionary Society" aanleiding tot dankbaarheid jegens den Heere. De Kerk van Engeland moge te kampen hebben met Ritualisme en Romanisme. Een ding echter is zeker, geen kerkgenootschap kan zich beroemen op zulk een uitgebreid en gezegend zendingwerk als de "Church Missionary Society."

De wet op aanstekelijke ziekten. Andermaal zullen Kerkeraadsleden de gelegenheid hebben tegen de wet op aanstekelijke ziekten te petitioneeren. Wij vertrouwen, dat zij hierin niet zullen achterstaan. Zijn zij niet geroepen te waken over de zeden

hunner gemeenten en in wijderen kring over die hunner landgenooten? Men bedenke toch, dat de hoererij eene *zonde* is door Gods Woord veroordeeld in zeer strenge bewoordingen; en dat alle wetten bestemd om de ontucht in de hand te werken of onschadelijk te maken voor de rechtbank der zedewet en voor die van Gods Woord veroordeeld staan. De kwestie is niet bloot een gezondheidskwestie: zij is bovenal een zedelijke kwestie. 't Is over en over *bewezen*—zoo bewezen dat groote voorstanders en handhavers der wet op dit punt eene algeheele bekeering hebben ondergaan—dat de toepassing der wet de ziekte niet doet verminderen. En toch staat die wet, in andere landen der wereld veroordeeld, nog altijd in ons wetboek. Al wat wij doen kunnen is, door middel van petities te protesteeren tegen dit groote kwaad.

***

In verband hiermee nemen wij de vrijheid den volgenden brief van Mrs. Solly voorkomende in de *Shield* overtenemen. Over ons land schrijvende zegt zij: "Aangaande het werk onder ons is er niet veel te rapporteeren. Wij hebben eene buitengewone Parlementssessie gehad en eene der eerste petities voorgelegd kwam van den Aartsbisschop van de Kaapstad vragende om terugroeping van Deel I van deze Wet. Dit is werkelijk vooruitgang, daar tot heden weinigen der Anglikaansche predikanten zelfs onze brieven wilden lezen! De Bill reeds tweemaal door het Hooger Huis aangenomen werd voor de derde maal aangenomen en uitgeworpen door het Lagerhuis. *Ik kan het lot van die Bill niet betreuren*, ofschoon het mij grieft dat *bijna al de ondersteuners 'Dutchmen' waren, die de zaak zuiver uit een zedelijk oogpunt beschouwden.* Men bedenke dat deze geamendeerde Bill Deel I herroept, maar Deel II versterkt, zoodat terwijl *thans* het *tweede* Deel werkelijk is eene bepaling om venerische ziekten gratis te behandelen de geamendeerde Bill ter sluiks toelaat dat, waartegen wij bezwaar hebben. Dit oordeel echter wordt niet gedeeld door de voorstanders van de Nieuwe Bill. Twee jaren geleden had ik een gesprek met den Hoofdrechter (Sir H. de Villiers), waarin hij de mogelijkheid zelfs bestreed dat de Bill zoo zou kunnen worden aangewend; doch ik bevind, dat de weinigen die hun aandacht daaraan hebben gewijd met mij zamenstemmen. Ik had een lang gesprek met den heer Garrett, redakteur van de *Cape Times.* Ook hij stemde het mij toe, dat tenzij een zekere clausule aangaande bordeelen (brothels) werd weggelaten het oude stelsel kon worden voortgezet waar de politie en de geneesheeren daarin toestemden. Hij trachtte die clausule weg te krijgen, doch hierin niet slagende stemde hij tegen de Bill. Er was merkelijk een verbeterde toon in het debat, ofschoon het mij leed deed te zien dat twee van onze knapste mannen verklaarden, dat hun gevoel hen bewoog in ééne richting te stemmen en hun 'gezond verstand' in eene andere."

***

Wat onszelven betreft, wij hebben de Bill van den Ed. heer van Rhijn doorgelezen, en herlezen. Ook ons bevalt het derde artikel niet. Het luidt als volgt:—"Indien eenig persoon, eigenaar of bewoner van eenig huis, kamer of plaats, of.........reden heeft te gelooven, dat eenig vrouwspersoon besmet is met Aanstekelijke Ziekte, en haar toe zal laten in zulk huis, kamer of plaats te wonen met het oog op ongeoorloofden omgang, zal hij strafbaar zijn voor den Resident Magistraat van het district," enz.—Deze paragraaf verwekt achterdocht. Men vreest,—ofschoon de Hoofdrechter meent dat die vrees uit de lucht gegrepen is—dat de euvelen verbonden aan de oorspronkelijke Akte hier bedektelijk worden ingevoerd. Het is te hopen, dat hierop gelet zal worden, wanneer de zaak andermaal komen zal voor het Huis.

OPVOEDING.

Dezer dagen gingen wij onze stem uitbrengen. Toen wij onzen naam gingen opgeven stond er voor den Magistraat, die als stemopnemer ageerde, een blanke man van ongeveer 45 jaren die niet lezen noch schrijven kon. Hij was bijwoner op een boerenplaats in het distrikt. Niet lang daarna zagen wij in een Hollandsch blad, dat een predikant onzer kerk in een der buitendistrikten, waar er ettelijke zendingstaties zijn, een groot aantal ongeletterde blanken had bewogen leden te worden van de kerk. Zijn deze niet treurige verschijnselen? En dan bestrijdt men degenen die Leerplicht willen invoeren, opdat onze blanken niet daarhenen leven ongeletterd als het redeloos vee. Deze menschen moeten worden bereikt. Indien niet door gedwongen onderwijs, hoe anders?

EEN NIEUW EVANGELIE?

Onze lezers—velen hunner althans—hebben zeker kennis gemaakt met de werkjes van den Amerikaanschen predikant, Sheldon. *'In his steps'* en de *'Crucifixion of Philip Strong'* hebben allerwege de aandacht getrokken en vonden ingang in vele huizen. De schrijver deed zichzelven de vraag hoe best zijne gemeente te winnen voor eene behandeling van de groote maatschappelijke vraagstukken van den dag. Hoe de oogen te openen voor de nooden en ellende der groote steden; hoe te kampen tegen de toenemende dronkenschap, tegen de macht van de kantien; hoe de toenemende ontheiliging van den Dag des Heeren te bestrijden; hoe de beurzen der rijken te openen voor de armen en noodlijdenden; hoe de zelfzucht en de weelde van gegoede gemeenteleden te overwinnen, opdat hun tijd, hun krachten, hun rijkdom mogen worden aangewend ter leniging van de wereldsmart; hoe den Christus in de veel omvattende werkelijkheid zijner zondaarsliefde voortestellen aan Christenen in de negentiende eeuw, die Hem nog niet waren nagevolgd in zijne diepe vernedering, in zijn bitter kruislijden—deze vragen hielden den schrijver bezig. Preeken over dergelijke onderwerpen schenen het doel niet te bereiken. Men hoorde en ging heen. Men kwam weer hooren en ging weer heen. Verder kwam het echter niet. Wat nu gedaan? Hij besloot zijne gedachten en beschouwingen weer te geven in den vorm van een verhaal, en den Zondag avond te wijden aan het voorlezen van zijn verhaal. Zoo ontstonden deze boeken. Zij werden wereldberoemd. Met duizendtallen werden zij verspreid, en door honderdduizenden in vele landen gelezen. Ook bij ons aan de Kaap werden zij met gretigheid ontvangen, gelezen, genoten.

Verkondigt de man een nieuw Evangelie: is het Evangelie dat hij verkondigt in overeenstemming met het Woord Gods: kan dat Evangelie den toets doorstaan waaraan alle prediking moet worden onderworpen—den toets van het Eeuwig Woord? Deze vraag wordt in de *British Weekly* behandeld. De schr. wordt gewogen en te licht bevonden. Ook wij zijn niet tevreden en wij gaan onze bezwaren thans uitspreken. Maar vooreerst herinneren wij onze lezers aan een woord van wijlen Dr. Dale van Birmingham. In een van zijn preeken, zegt hij: "Wanneer de eene of andere waarheid die geene behoorlijke plaats had in de gedachten en het leven van de Kerk doorbreekt door de wolken, en de gemoederen en harten van Christenen met haar licht en heerlijkheid vervult, dan meenen zij dat de gansche kerk tot op dat oogenblik in duisternis heeft geleefd, omdat die waarheid in vergetelheid was geraakt; zij spreken alsof geene andere waarheid ooit doorgedrongen was tot de harten en de gemoederen der Christelijke wereld. Alles is in hun oogen verkeerd—omdat op dit punt de Kerk niet op de rechte baan was voortgegaan. Dit is aanmatiging: hier schuilt de geestelijke hoogmoed." Hoe dikwijls hebben we niet in den laatsten tijd moeten erkennen, dat Dr. Dale recht heeft gezien. Tal van personen—in den regel ernstige mannen en vrouwen—slingeren bittere verwijtingen tegen . . . . . DE KERK, omdat naar hunne meeningen zekere waarheden hun duidelijk geworden niet zoo gretiglijk worden opgenomen door leden en leidslieden der gemeente. Die van hen verschillen doen zulks omdat die waarheden geheel uit het verband worden gerukt door deze ijveraars en op eenzijdige wijze worden toegepast. De alzeo eenzijdig-toegepaste waarheid wordt een shibbolet—het shibbolet eener partij. Tegen die eenzijdigheid treden velen in en buiten de kerk op.

***

Van zulke eenzijdigheid is de heer S. niet vrij te pleiten. De *navolging* van Christus is voor hem grootendeels *nabootsing* van den Meester. Wat Jezus deed, moeten wij *nadoen*. Was het leven des Heilands een voortdurend lijden, ook voor ons moet christelijk leven zijn een lijden en niets meer. Klem wordt er gelegd op die zijde van het Christendom. Men zoekt naar een kruis om dat Christus na te dragen. Dat kruis vindt men dan ook niet in den gewonen loop: slechts wanneer men een buitengewone baan betreedt vindt men wat men zoekt. In de achterbuurten vindt de evangeliedienaar, of de rijke zijn kruis. Die niet alles verlaat en in de achterbuurten onder de armen en gevallenen woont en werkt en strijdt en zwoegt: die blijft waar God hem heeft geplaatst in den gewonen kring verliest het loon van den trouwen dienstknecht des Heeren.

***

Martensen in zijn "Ethik"—een van die boeken die niet genoeg kunnen worden aanbevolen—zegt naar onze meening terecht: "De *navolging* van Christus is geen direkt *nabootsen* en kopieeren van Christus. Want voor geen enkel zijner jongeren kan het de opdracht zijn zich tot een Christus te maken, dat wil zeggen datzelfde doel te beoogen, hetwelk Christus beoogde. Slechts een is verlosser en middelaar." Hij haalt Luther aan, waar de Hervormer zegt: "Wij houden het daarvoor, dat het niet noodig is alles te doen en te laten wat Christus gedaan en gelaten heeft: anders moesten wij op de zee gaan wandelen en de wonderen doen welke Hij deed, of het huwelijk laten varen, ons aan het wereldsch leven onttrekken, akker en ploeg en alles verlaten wat Hij heeft gelaten." Dit is naar ons oordeel juist gezien! En dit is ook het oordeel van den schr. in de *British Weekly*. "'t Is onze roeping niet," zoo hooren wij hem spreken, "Christussen te zijn . . . . . wanneer wij zeggen, wat zou Jezus doen indien Hij een nieuwsblad redigeerde, indien hij een werkgever ware en zoovoorts, dan zijn wij op de verkeerde baan. Indien de Heiland slechts gekomen ware als voorbeeld voor alle arbeiders, dan zou het Evangelie verhaal met Nazareth geeindigd zijn. Waarom weten wij niets van dertig uit de drie-en-dertig jaren van zijn loopbaan op aarde? Zekerlijk omdat Christus kwam als God geopenbaard in 't vleesch, omdat Hij kwam om ons te verlossen."

***

Ook heeft de schr. bezwaar tegen de voorstelling van den Christus in de werken van den Heer Sheldon. "Voor hem is Christus een goed mensch die een voorbeeld was voor anderen, die leefde en stierf als hun voorbeeld. Christus heeft eene nieuwe philanthropie in het leven geroepen. Al wat noodig is om Christen te zijn is eenvoudig Christus te volgen en wel Hem te volgen in één deel van Zijn werk, dat deel namelijk dat te doen heeft met de opheffing onzer maatschappelijke toestanden. 't Is mogelijk dat Christus als helper wordt erkend, maar zoo ja, dan is het slechts op zeer flauwe wijze, terwijl Hij als Zaligmaker in het geheel niet wordt erkend. Dit volgt ook uit 's Heeren Sheldon's wereldbeschouwing. De eenige menschen die behouden moeten worden zijn degenen die reeds Christenen zijn. De anderen zijn niet zoo zeer verkeerd als verongelijkt (not wrong but wronged). Van de verkeerdheden in de wereld heeft de Heer S. een diepe opvatting: Van hare zonden bijna niet." De schr. erkent de waarde van de verhalen van den Heer S. Hij doet hulde aan zijn ernst. Hij gelooft met ons dat deze zijde van het Christendom niet mag worden vergeten. Maar hierin het Christendom te doen opgaan, en de dwaling in de handen te werken dat het leerstellige en het kerkelijke moet wijken over het philanthropische, mag niet geduld worden. Het streven dat zich in sommige kringen, zelfs in 'Christian Endeavour' vereenigingen openbaart om het geheele Christendom te doen eindigen met de Bergrede is niet gezond.

***

Wij konden nog meer zeggen op dit punt. Wij zouden kunnen aantoonen, dat de Roomsche en niet de Protestantsche opvatting van het Christelijk leven hier doorstraalt. Leerde niet de Roomsche Kerk, dat armoede,—de verzaking van alles—en het ongehuwde leven de grootste deugden van het Christendom zijn? Of beter uitgedrukt, is niet hare opvatting van de navolging van Christus hierin gelegen, dat de mensch als Christus ongehuwd, als Christus in armoede moet leven. En daar niet allen dit kunnen, heeft niet de Roomsche Kerk enkele standen daartoe uitgekozen en haar nonnen—en monniken kloosters in het leven ge-

roepen? Bestaat niet hare opvatting van de zelfverloochening grootendeels hierin, dat men zijn geld, zijn vrijheid, het huiselijk leven vaarwel zegt, om gelijk de nonnen de armen te gemoet te komen en de kranken te verplegen? Doch genoeg. Het goede in de boeken van den heer S. erkennen wij. Zijn eenzijdigheid kan niet worden ontkend.

***

Maar heeft hij dan geen boodschap voor onze kerk? Gewis. Wij mogen wel van hem leeren, dat sociale vraagstukken ook op den kansel te huis behooren. Onze prediking is helaas! zeer eenzijdig. Wij hebben vaak te veel dogma, te veel van de leer, te min van het leven. De Ethische zijde van het Evangelie missen wij in de prediking van velen. Zekere zonden, en bij name de zonde van het ongeloof, bekampen wij; andere zonden, zonden door kerkgangers en leden onzer gemeenten in het openbare leven begaan worden niet aangeroerd of verzwegen. Van daar die klachten over de eentoonigheid onzer prediking. Het trof ons zeer dezer dagen, toen wij in de "Kerkbode" het volgende te lezen kregen:—"Onze prediking klinkt in vele gevallen als dat wat men over en over en juist alzoo altoos heeft gehoord, 'een eeuwig eenerlei,' gelijk Hüffel het noemt, en gelijk het minder godsdienstig maar eenigzins ontwikkeld deel onzer hoorders klaagt dat het is." De schrijver brengt dit "eeuwig eenerlei" onzer prediking in verband met "onze leerstellige godgeleerdheid die niet of te weinig dien rijkdom van beschouwing en van nieuwe gezichtpunten openbaart die het kenmerk is van het levende, maar wel ook de eentoonigheid van het overgeleverde doode laat zien." Hierin tast hij naar ons oordeel mis. Het echt leerstellige is door en door bijbelsch, en wat bijbelsch is kan niet eentoonig zijn. Afkeer van het leerstellige leidt vaak tot dweeperij. Men denke slechts aan zekere onsektarische genootschappen die altijd smalen op de kerk en het kerkelijke en tot de grofste eenzijdigheden vervallen, omdat zij het *leerstellige* hebben vaarwel gezegd, of liever hun *eigen leer* in de plaats der oude, overgeleverde, bijbelsche, kerkelijke leer hebben gesteld.

***

Wij nemen de vrijheid hier over te schrijven wat tien jaren geleden bij de sluiting onzer lessen door ons werd gezegd: "Vergeet het niet, dat uw preek moet zijn de vrucht van ernstige studie en van veel gebeds. ....Menige prediker vischt in ondiepe wateren. Enkele waarheden keeren immer terug in de preek; andere waarheden van even veel belang blijven achterwege. Er is in zulke prediking hoegenaamd geene verscheidenheid. Dezelfde dogmata vindt men keer op keer, met eene regelmatigheid die bewonderenswaardig is. Napoleon Roussel had gelijk toen hij zulke prediking kenschetste als een drietal waarheden, dat telkens en telkens weer terugkeert, waarvan men de eentoonigheid alleen kan vermijden door de volgorde nu en dan om te keeren en het a. b. c. af te wisselen met a. c. b. of met b. c. a. Slechts hij die machtig is in de Schriften kan oude en nieuwe dingen daaruit te voorschijn brengen. Er is in de Heilige Schrift zulk een rijkdom—een mijn van onuitputtelijke schatten. Die op de oppervlakte blijft brengt het alledaagsche te voorschijn: die graaft als zoekende naar een verborgen schat zal zijn loon gewis ontvangen en nimmer gebrek hebben aan frischheid en levendigheid in de voorstelling van Gods waarheid. Schriftuitleg is in onze Kerk nog vreemd. Van daar de herhaling van geliefkoosde onderwerpen die men soms aantreft bij predikers van het Evangelie."

***

Hierin ligt nu naar ons oordeel de waarde van de geschriften van Sheldon. Hij past de waarheid Gods toe op tijds- en levensomstandigheden. Hij tracht de ellenden der zamenleving te behandelen uit het standpunt van Christus *menschelijk* leven. Niet zoo zeer de *leer*, als wel de *praktijk*. Christus de *leeraar* heeft voor hem minder waarde: Christus de *weldoener* staat levensgroot voor hem. Dwaalt hij—en zeker is hij zeer eenzijdig—dan is het, omdat hij wil, dat Christenen met meer ernst den strijd zullen aangorden tegen de maatschappelijke kwalen van onzen tijd. Daarom doet hij zichzelven de vraag: hoe zou Christus den drankduivel bestrijden; hoe zou Hij het nieuwsblad redigeeren, hoe zou Hij de Sabbatsontheiliging tegenstaan, en dergelijke vragen meer. Hieruit kunnen wij aan de Kaap leeren. Te zeer staan wij buiten die maatschappelijke vraagstukken. Te zeer beperken wij onze prediking tot enkele waarheden die vaak met het praktisch leven in geen nauw verband staan. Geen wonder dan, dat soms ernstige mannen en vrouwen ons den rug toekeeren, omdat zij in onze prediking altijd het leerstellige op den voorgrond zien staan, terwijl het bijbelsche op den achtergrond treedt. Onze Kerk leere, dat het hare roeping is in de achterbuurten het Evangelie te breugen en gorde zich aan tot die taak. Wat *kan*, wat *moet* er niet in de Kaapstad gedaan worden door onze Kerk?

VREDE, VREDE, VREDE! Kann niemand den heer Chamberlain, dien stokebrand in 't Britsche Ministerie, den mond snoeren? Terwijl de vorsten van 't beschaafd Europa hunne vertegenwoordigers zenden naar de groote vredes-conferentie die weldra in den Haag zal worden gehouden, is deze Engelsche minister er op uit nog meer kwaad bloed te zetten tusschen Engeland en de Transvaal. De mannen die zoo gaarne een burgeroorlog in Zuid Afrika zien uitbreken—en dit beteekent toch een oorlog tusschen Engeland en de Transvaal—weten niet wat zij doen. Gelijk wij geprotesteerd hebben tegen de dwaasheden van A. J. v. d. W. in *Ons Tijdschrift,* protesteeren wij met allen mogelijken ernst tegen het oorlogszuchtig drijven van den heer Chamberlain in het Britsche Parlement. Hoe is het mogelijk dat menschen die gelooven in Jezus Christus als den grooten Vredevorst er behagen in kunnen scheppen om het oorlogsvuur aan te blazen! Meenen zij soms dat God de Heere aan *hunne* zijde staat? Het woord van een Duitschen dichter mag hier wel herhaald worden:—

Wenn zwei Nationen sich bekriegen,
So rufen sie den Höchsten an:
"Ach, lieber Gott! hilf uns doch siegen!"
Wem ist nun da wohl Recht gethan?

DS. G. R. KEET, B.A.
GEB. 27 NOVEMBER 1853.
OVERL. 21 APRIL 1899.

Da schaut Gott mit betrübten Blicke
Auf's Menschenvolk herab und spricht:
"Ich schuf euch bloss zu Lieb' und Glücke;
Wenn ihr euch mordet, ruft mich nicht!"

* * *

Uit den Vrijstaat schrijft ons een trouwe lezer van ons blad:—"Velen met mij zijn u dankbaar voor 't protest tegen de onheilige taal van A. J. v. d. W. Hij en eenige anderen met hem spelen hoog spel met de hartstochten van zondige menschen. En 't was zeker hoog tijd dat met vasten arm een krachtige dwarswal in dien verderfelijken, onheiligen stroom, waarop het bootje van A. J. v. d. W. zoo onbelemmerd voortzeilt geworpen werd." Wij danken dezen vriend voor zijn schrijven.

In Memoriam.

Ds. G. R. KEET, B.A.

De eene treurmare wordt door een tweede gevolgd, en nog is het einde niet. Ditmaal leggen wij ons kransje neer op het graf van een broeder die den ouderdom van slechts *vier-en-veertig* jaren heeft bereikt. Begaafd boven velen, bescheiden zooals er weinigen waren, kon men waarlijk van hem zeggen:—

Steeds op d' achtergrond van 't leven
Was zijn schouwtooneel bereid
In uw liefelijke schemering.
Dienende bescheidenheid.

De broeder die nu heengegaan is, was ons om vele redenen dierbaar. Wij achtten hem hoog. Wij waardeerden zijn werk. Wij wisten dat hij met getrouwheid, met ernst, met diepe godsvrucht zijn arbeid in de verafgelegen gemeente van Wepener voortzette. Nu is ook hij heengegaan. Zoo jong, en toch reeds rustende van den aardschen arbeid! God zelf, die sloeg, trooste weduwe en kinderen, en wake over de herderlooze gemeente, die treurt bij het graf van haren leeraar en vriend.

De Heidelbergsche Catechismus.

(VRIJ NAAR HET HOOGDUITSCH.)

HOOFDSTUK V.

PAS was de oude keurvorst de eeuwige ruste ingegaan, of zijn zoon Lodewijk stelde zich ten doel de Luthersche Godvereering met kracht en macht weder in te voeren. Altaren, en wat dies meer zij, verschenen weder in de kerk. Olevianus moest voor alles boeten. Op zijn hoofd kwam alles neer. Hij had den keurvorst zoo gereformeerd gemaakt, heette het. Hij had zijn beschermer en vriend om den tuin geleid, ten einde zelf aan het hoofd eener nieuwe kerk te komen, zooals Luther en Calvyn. Wat de trouwe prediker onder dit alles leed, is niet te beschrijven; maar hij sterkte zich in God en stond pal. Nog geen jaar was de oude keurvorst dood, of de nieuwe had niet alleen Olevianus als zijn hofprediker ontslagen, maar hem zelfs als leeraar afgezet, niettegenstaande al zijne raadslieden eenstemmig zich daartegen verklaarden. Hij legde hem bovendien eene soort van gevangenschap op; de afgezette leeraar mocht de stad niet verlaten zonder zijn uitdrukkelijk verlof.

Nu hij meende dezen ijverigen dienaar van Christus tot zwijgen te hebben gebracht, moest een tweede boezemvriend van zijn vader uit den weg geruimd. Dit was de opperhofmeester graaf Lodewijk van Berleburg. De graaf verliet het hof te Heidelberg en vertrok naar zijne eigene goederen. Dit ontslag was voor Olevianus eene uitredding; want pas was hij in Berleburg gearriveerd, of hij liet den vroegeren hofprediker bij zich komen en droeg hem de opvoeding zijner zonen op, terwijl deze 's Zondags voor hen moest prediken.

Later ontstond uit dit eenvoudig begin de zoo beroemd geworden "Graven- en Ridderschool" in Herborn, aan wier hoofd Olevianus in 1584 beroepen werd. Zoo keerde dan dit heerlijke werktuig in Gods machtige hand, als een martelaar voor de gereformeerde belijdenis, in Westfalen terug en besteedde de tien laatste jaren zijns levens met niet minderen ijver en trouw in den dienst zijns Meesters tot zegen van duizenden.

In de Palts mocht het den nieuwen keurvorst nooit geheel gelukken den grooten zegen te vernietigen. Daartoe was de Heidelbergsche Catechismus te diep ingeworteld in het hart en hoofd der onderdanen van Frederik III. Maar wat meer zegt, door de verdrijving van Olevianus heeft de booze Lodewijk meer uitbreiding gegeven aan de verspreiding der Gereformeerde denkbeelden, dan ooit zou gebeurd zijn, wanneer deze rustig te Heidelberg gestorven ware.

Al de vorsten, die daar in den omtrek woonden, als de graven van Nassau-Siegen, van Hadamar en Dillenburg, van Solvus, Wintgenstein en Wied waren met elkander in den bloede verbonden en hadden ook bijna gelijktijdig de Hervorming ingevoerd. Zij waren Luthersch, echter niet naar den Saksischen kerkvorm, maar naar den Hessischen, die veel eenvoudiger was, en daarom veel meer toenaderend tot de Gereformeerde denkbeelden. Zoodra de Heidelbergsche Catechismus in het jaar 1563 in het licht verscheen hadden deze graven met vereenden zin begeerige handen naar dit kostelijk boeksken uitgestoken.

Daarbij kwam dat graaf Lodewijk van Berleburg door allen hoog geacht werd wegens zijne kunde en godsvrucht. Zijn raad en zijn voorbeeld golden bij de meeste vorsten als een wet. Men begrijpt lichtelijk, dat nu ook de invloed van Olevianus, als samensteller van den Catechismus en als beschermeling van den graaf van Berleburg in al deze Duitsche staten overwegend groot was. In den graaf vond hij den keurvorst terug, met dezen arbeidde hij nu aan de hervorming der kerk en dat met uitgebreiden zegen. Overal werd de eenvoudige godsdienstoefening der Gereformeerden ingevoerd, en dat met veel minder tegenwerking dan zulks in de Palts had plaatsgegrepen. Veel droeg hiertoe bij, dat in al deze Duitsche staten duizenden Fransche en Nederlandsche vluchtelingen woonachtig waren, mannen met een martelaarsgeloof en een martelaarshart. Hugenoot en Geus was een eerenaam in Nassau, Wied, Berleburg, enz. Toen in 1854 in Nederland in de stad Middelburg de streng presbyteriale Nederlandsche kerkordening was vastgesteld, werd ook op de algemeene synode van al deze Rijnlandsche staten, onder voorzitterschap van Olevianus deze zelfde kerkorde in hoofdzaak en strekking goedgekeurd en ingevoerd.

Drie jaren later stierf de trouwe dienstknecht des Heeren. Hij had toen den ouderdom van vijftig jaren bereikt en ging naar het oordeel van duizenden veel te vroeg de eeuwige rust in. De Heer echter wist het beter en loste hem af van zijn moeielijken maar rijk gezegenden post.

Drie dagen vóór zijn dood schreef hij nog aan zijn zoon Paulus, die toen te Spiers krank lag, terwijl hij zelf zeer door de waterzucht gekweld werd:

Lieve zoon Paul!

"Ik zeg met den aartsvader Jakob: Op uwe zaligheid wacht ik, o Heer; want het is met mij zoover gekomen, dat ik apostel Paulus kan verstaan toen hij zeide: "Ik heb begeerte om ontbonden te wezen en met Christus te wezen en met Christus te zijn;" aan wien ik ook u aanbeveel en overgeef, zooals ik dit reeds bij den heiligen doop gedaan heb. Aan Christus en het Woord zijner genade beveel ik bovendien uwe lieve moeder, broeder en zuster. Ik had u gaarne nog eenmaal gezien, maar ik mag u daartoe niet aansporen aangezien het zeer koud is en uw been nog in het geheel niet genezen. Gisteren heb ik mijn testament gemaakt. Nu verwacht ik ook maar ieder uur, dat ik afgelost worde. Ga nu niet onmiddellijk op reis om tot mij te komen; want wij ontmoeten door Gods vrije genade elkander toch in het eeuwige leven. Ik beveel u uwe vrome moeder aan, ik weet dat gij haar zeer liefhebt, en zorg ook met de u eigene wijsheid voor uwen jeugdigen broeder Lodewijk. Gij weet, dat hij zacht behandeld moet worden. Tracht niet naar hooge dingen, maar voeg u tot de nederigen, en richt uwe studiën zoo in, dat zij velen ten zegen kunnen worden. De Heer zegene uwen ingang en uwen uitgang. Amen. Vertrouw uwe ziel aan het vrije genadeoffer van den Zoon Gods, verwachtende de hemelsche erfenis om Zijnentwil. Amen. Eigenhandig geschreven door uwen vader Caspar Olevianus uit Trier, dienaar des goddelijken woords. Heere Jezus, ontvang mijnen geest."

In deze stemming bleef de Godsman tot zijn laatsten snik. Korte oogenblikken vòòr zijn scheiden, toen hij stil lag en niets meer sprak, wendde zich een der omstanders tot hem met de vraag of hij nog volkomen zeker van zijn zaligheid was. Hij sloeg toen de oogen op, drukte met de rechterhand op zijn hart en sprak met beslistheid het latijnsche woord "Certissimus."

Certissimus is de overtreffende trap van zeker. Zoo gewis was hij in de ure des doods dat hij zich niet bedroog voor de eeuwigheid.

Wij zagen reeds twee mannen, die de hand hadden in de samenstelling van onzen Heidelbergschen Catechismus in hun leven en sterven, voor den blik onzer verbeelding voorbijgaan, en dat leven en sterven was wel geschikt om ons vertrouwen in te boezemen voor hunne personen en hun werk. Wij wijden nu nog enkele bladzijden aan professor Ursinus.

Blikken in den Bijbel.

Christus en de Schepping.

Col. 1: 15, 16. *Dewelke het beeld is des onzienlijken Gods, de eerstgeborene aller kreature. Want door Hem Zijn alle dingen geschapen—alle dingen Zijn door Hem en tot Hem geschapen.*

De beschouwing van wat de Schrift ons aangaande Christus leert, bracht ons in 't binnenste heiligdom, waar de goddelijke eigenaardigheid der Heilige Schrift ten toppunt stijgt. Laat ons andermaal eenige oogenblijken in dit heiligdom vertoeven. Laat ons nogmaals vernemen wat de Schrift aangaande de bestemming van Christus getuigt.

Aan Hem heeft het schepsel de vervulling zijner behoeften te danken.—Is iets den geloovige duidelijk, dan is het dat hij leeft uit de volheid van Christus. Zijn hoogste leven is hem uit Christus door den H. Geest toegevloeid. Niemand heeft dit dieper beseft, dan de Apostel Paulus. Hij verklaarde niet alleen, dat hij uit zichzelven niets goeds kon denken of doen; maar ook dat hij alles vermocht door Jezus Christus, die hem de kracht daartoe gaf. Dit wetende, wist hij, zonder dat iemand noodig had hem dit te zeggen, dat ook alle lagere behoeften van het schepsel uit Christus volheid worden bevredigd. Zóódanig is immers de eenheid der gansche schepping, dat Hij die de noodzakelijke vervulling is van een enkele behoefte, van zelf ook de noodzakelijke vervulling van alle andere behoeften is.

De belijdenis des christens, dat Christus al zijne behoeften bevredigt, sluit derhalve de waarheid in dat God door Christus alles geschapen heeft; alleen de Schepper toch kan de noodzakelijke vervulling van al de behoeften des schepsels zijn.

Christus treedt in de bresse voor het schepsel wiens behoeften Hij vervult.—De allereerste behoefte van den gevallen mensch is, dat een Middelaar optreedt, die verzoenend Zijn plaats vervult. Gode zijn zijne werken van eeuwigheid bekend. Toen de Zoon den mensch schiep met de hooge bestemming om als een zoon van God aan het hoofd der lagere schepselen te staan, toen wist Hij dat de mensch uit zichzelven die hooge bestemming geenszins bereiken kon; toen wist Hij dat de mensch door onafhankelijk van God te willen handelen, onder de macht der zonde zou vervallen. Was de daad der schepping niet de daad der hoogste liefde, die God toen kon verrichten; dan was het mogelijk voor Hem geweest den mensch aan zijn lot over te laten: maar omdat de schepping des menschen op dien oogenblik de hoogste openbaring der goddelijke liefde was; daarom was het Gode waardig dat de Zoon, als Schepper des menschen, ook des menschen middelaar worden zou. 't Was onmogelijk voor de volmaakte Liefde, anders te doen. Veronderstel dat de aard der dingen het niet zou hebben toegelaten dat de Zoon, om in te treden voor den mensch, Zelf mensch zou worden; dan zou de eeuwige liefde geweigerd hebben den mensch te scheppen. Het intreden des Zoons voor den mensch is één met Zijn wezen. Hij zou Zijn wezen hebben verloochend, was Hij niet, tot in den dood, voor ons in de bresse getreden. Zijn verzoenend sterven was niet iets dat Hem van buiten af was opgelegd. 't Was de ongedwongene, de natuurlijke openbaring van de betrekking, die Hij, door de daad der schepping, tot het schepsel Zijner handen had ingenomen. Door de innerlijke ervaring, dat wij onze verlossing aan den Christus te danken hebben, wordt het ons duidelijk dat Christus de Middelaar is tusschen God en de gansche schepping—dat geen enkel schepsel zijn bepaalde bestemming bereiken kan buiten

de bemiddeling van Jezus Christus. "Alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen, en alle dingen bestaan tezamen door Hem."

Hij deelt aan het schepsel Zijne heerlijkheid mede. Vraagt gij mij wat de hoogste heerlijkheid is eigen aan den Christus, dan is het dat Hij de Zoon van God is. Alle andere heerlijkheid is uit deze heerlijkheid gevloeid, en wordt door haar verondersteld. 't Is om te duizelen, dat wij bestemd zijn aan deze heerlijkheid deel te nemen. Het gaat zóó zeer alle menschelijk denken te boven, dat de mensch bestemd is een zoon van God te zijn; dat niemand dit van zichzelven duidelijk weten kan, zoo niet de Geest van God hem dit duidelijk maakt—zoo niet Gods Geest met zijnen geest getuigt, dat hij een kind van God is. Weet ik, dat ik met Christus een zoon ben van God, dan weet ik dat ik met Hem erfgenaam ben van alle dingen. Maar ik ben niet los van de overige schepping; ik ben één met haar; ik ben een levend deel ervan. Wordt één lid verheerlijkt, dan moeten de overige leden, naar mate van hunne verbintenis met het verheerlijkte deel, samen ermede verheerlijkt worden. Zoo iemand, dan heeft Paulus dit ingezien; daarom spreekt hij in eenen adem van de verheerlijking der *geloovigen* en de verheerlijking *der overige schepping* door Christus. Hoe treffend komt het hier uit, dat Gods Zoon uit liefde de wereld geschapen heeft. 't Is toch de aard der liefde, om al wat zij is en heeft mede te deelen aan het voorwerp harer liefde, voor zoo ver het daarvoor vatbaar is. 't Was de liefde die de Zoon van God drong om een schepping tot stand te brengen, die Hij tot deelgenoot Zijner heerlijkheid maken zou; al moest daaran vooraf gaan een lijden wiens diepte geen mensch peilen kan.

Het voorgaande brengt ons zelf er toe om te zeggen, *dat in Christus de schepping hare eenheid vindt.* Veronderstel eens, dat zij niet uit Hem en door Hem en tot Hem leefde, dan mist zij hare eenheid; dan was er geen schepping, geen wereld; dan waren dergelijke woorden ons onbekend; dan waren er alleen afzonderlijke dingen die geen samenhang hebben met elkander—dan was er niets: want in de gansche schepping kan niets bestaan buiten samenhang met andere dingen; en wel zulk een samenhang, dat alle dingen tezamen een geheel uitmaken. Om eenheid en samenhang in de onderscheidene deelen tot stand te brengen moet er een hoofdmacht zijn, die alle machten beheerscht en regelt. Zonder zulk een hoofdmacht is er niets dan chaos en verwarring. Terwijl die hoofdmacht, om in levenden samenhang te zijn met alle dingen, met die dingen een geheel moet uitmaken; moet zij tevens gansch en al daarvan onderscheiden zijn. 't Is aan het eene hoofd, dat al de vele leden regeert te danken dat er eenheid is in mijn lichaam, dat ik zoo iets heb als een lichaam. Terwijl mijn hoofd als hoofd-lid één is met de overige leden, is het als regeerend lid tevens oneindig boven alle leden verheven. In 't eene 't hoofd vloeien al de leden tot eene eenheid tezamen: zoo vloeien alle geschapene krachten tezamen tot een eenheid in Hem, die als de eene hoofdkracht in de schepping, tegelijkertijd een is met haar en oneindig verheven is boven haar. Christus is die hoofdkracht. Hij is als schepsel een met de schepping, terwijl Hij als Schepper oneindig boven haar verheven is. Daarom noemt Paulus Hem de eerstgeborene der gansche schepping. Hij staat aan haar hoofd en maakt haar een; gelijk in Israël de eerstgeborene het hoofd zijner broeders was en ze tot een gezin in Zijn persoon verbond. Gij herinnert u dat Paulus van de gemeente spreekt als het lichaam waarvan Christus het hoofd is, en wel waarvan Hij het hoofd is door Zijne opstanding uit de dooden; want door die opstanding werd het Hem mogelijk gemaakt Zich oneindig boven al Zijne medeschepselen te verhff en, en ze van den troon Zijner heerlijkheid te beheerscehen. Voor Paulus was de eenheid der Gemeente met haar hoofd alles. Zij was voor hem geen bloote gedachte. Zij was voor hem de openbaring van Christus' heerlijkheid. Zij was hem de sleutel om de eenheid der gansche schepping in Christus te vatten. Wat Christus als Hoofd op het eene gebied bewerkt, dat moet Hij ook als Hoofd op elk ander gebied bewerken. Om hoofd der Gemeente te kunnen zijn moet Hij tevens hoofd der gansche schepping zijn (Ef. 1: 22).

Mijn laatste opmerking is, dat God zich in Christus aan het schepsel openbaart. Hij is "het beeld des onzienzienlijken Gods." Wat God met betrekking tot het schepsel is, wordt eerst in Christus gezien. Denk u de vleeschwording van Gods Zoon weg, en gij verstaat niet hoe innig God Zich met de schepping verbonden heeft. Denk u Zijn verzoenend sterven weg, en gij verstaat niet wat de liefde van God beteekent. Buiten de vleeschwording en den dood van Gods Zoon, blijft Gods wezen gesluierd, terwijl door deze twee feiten de sluier wordt weggenomen, zoo dat wij in staat zijn Gods wezen van aangezicht tot aangezicht te aanschouwen. Wij gelooven dat God, omdat Hij God is, niet anders dan heilig zijn kan; maar hoe onbestemd, hoe ongenaakbaar bleef die heiligheid voor ons; totdat wij haar in Christus blootgesteld zagen aan alle denkbare verzoeking, en den Verzochte telken male heerlijk zagen overwinnen. In den Vleeschgewordene heeft Gods heiligheid een schitterenden glans aangenomen, die zij buiten de vleeschwording met geene mogelijkheid heeft kunnen aannemen. Dit geldt ook van Gods liefde. Ook zij bleef voor ons iets onbestemds en iets ongenaakbaars; tot dat zij in het lijden, vooral in het lijden des doods, waaraan Zich de Zoon onderwierp, met een onuitsprekelijke klaarheid ons tegenstraalde. Wat God van Zich vóór de vleeschwording Zijns Zoons door den mensch heeft laten zien, was als de schemering die den opgang der zon vooraf gaat; als het voorportaal des tempels, dat u tot het binnenste heiligdom voert; als de profetie, die u de vervulling aankondigt. Het is, alsof Johannes de kennis die de mensch van God had vóór de vleeschvorming des Zoons als onkunde schat, vergeleken met wat zij daarna is geworden. Herinner u zijn woord: "Niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon die in den schoot des vaders is, die heeft Hem ons verklaard" welke verhevene dingen zijn het, die de Schrift ons aangaande Christus leert! En hoe treffend stemmen zij te zamen! Zulke dingen kon geen mensch hebben uitgedacht. Hij moet ze van God hebben geleerd, om ze aan zijne medemenschen te kunnen mededeelen. De Schrift die ze ons mededeelt, draagt daardoor in zichzelf het bewijs harer goddelijkheid.

Gereformeerd Maandblad.

Ontvangen van de heeren: Eerw. G. van de Bos, Kaapstad, 5s.; J. G. L. Dreyer, Rondebosch, 5s.; Ds. J. H. Hofmeyr, Somerset Oost, £3; C. P. Neser, Norval's Pont, 5s.; M. Jacobsz, Harrismith, 15s.; P. A. le Roux, Prieska, 10s.; Prof. Marais, Stellenbosch, £1 10s.; Ds. I. G. J. Horak, Mosselbaai, 5s.; T. van Niekerk, sr., Dalmanutha, Z.A.R., 5s.; H. P. Raubenheimer, George, 10s.; Ds. G. J. Hugo, Riebeek West, £2; P. J. J. Slabbert, Jansenville, 5s.; D. Vermooten, Venterstad, 5s.; Ds. H. F. Schoon, Ladysmith, Natal, 10s.; Eerw. S. J. Cilliers, Murraysburg, 5s.

C. F. J. MULLER.

Kaapstad, 1 Mei 1899.

Een lezenswaardig Boek.

WAS CHRIST BORN AT BETHLEHEM? A STUDY ON THE CREDIBILITY OF ST. LUKE, BY W. M. RAMSAY, M.A., D.C.L.

IEDER ernstig onderzoeker der H. Schrift weet welke moeilijkheden verbonden zijn aan het verhaal van Lukas aangaande de geboorte van onzen Heiland. Wij lezen in Lukas 2 : 1 : "*En het geschiedde in diezelve dagen, dat er een gebod uitging van den Keizer Augustus, dat de geheele wereld beschreven zou worden. Deze eerste beschrijving geschiedde als Cyrenius stadhouder was.*"

Rationalistische uitleggers der H. Schrift beweren, dat er nooit iets dergelijks heeft plaatsgevonden, als hier wordt gemeld. Geen enkele geschiedschrijver weet van eene "beschrijving onder Cyrenius." In het breede meten zij de bezwaren tegen de vertrouwbaarheid van Lukas verhaal uit. Alles opsommende komt het hierop neer :—

1. De Keizer Augustus had nooit het beheer over de *geheele wereld* en kon dus zulk een gebod niet hebben uitgevaardigd.

2. Over Palestina had Augustus wel een zeker beheer. Maar dat land had toch zijn eigen koning, en Augustus zou hem nooit zijn voorbijgegaan.

3. Geen zulke beschrijving is ons bekend uit de ongewijde geschiedenis.

4. Quirinius was niet stadhouder van Syrie toen Jezus geboren werd.

Zijn deze bezwaren gegrond, dan lijdt het verhaal van Lukas er onder, dan mag de vraag wel gedaan worden: heeft de Evangelist zich vergist, en zoo ja in hoeverre kunnen we waarde hechten aan het geheele verhaal, dat reeds bij den aanhef zoo onvertrouwbaar is?

Vele antwoorden zijn reeds op deze vraag gegeven, en op velerlei wijze heeft men van tijd tot tijd getracht het Evangelie van Lukas te rechtvaardigen. Prof. Ramsay, die reeds zooveel gedaan heeft om het leven van Paulus op te helderen, en met gezag spreekt over Nieuw Testamentische vraagstukken, heeft andermaal het verhaal van Lukas aan een streng onderzoek onderworpen en geeft ons in het hierboven aangekondigd boek de resultaten van dat onderzoek. Wij gaan de verschillende punten aan onze lezers voorstellen :—

Wat het *eerste* punt van bezwaar betreft is het antwoord niet moeilijk te vinden. Lukas, volgens hem, past het woord 'wereld' toe op het Romeinsche Rijk alleen. In de Handelingen bijv. laat hij Demetrius van de godin Diana zeggen : dat "gansch Azie en de *geheele wereld* aan hare majesteit godsdienst bewijst" (Hand. 19 : 27). Van Paulus en Silas werd voor de oversten te Thessalonica gezegd: dat zij "de *wereld* in roer hebben gesteld." Hieruit blijkt duidelijk in welken zin het woord 'wereld' door Lukas wordt gebezigd. Hoeveel te meer dan de Keizer Augustus, die, wanneer hij een volkstelling uitschrijft, het woord 'wereld' bezigt in den geijkten zin van het Romeinsche rijk in zijn geheelen omvang?

Voorts is het bewijsbaar, dat Palestina ofschoon geregeerd door een onafhankelijken koning, in die dagen beschouwd werd te zijn een deel van het Romeinsche Rijk en aan inschrijving onderworpen. Tot op dit punt is alles helder. Wij staan echter voor eene zeer moeilijke vraag, wanneer men beweert, dat voor zulk eene "volkstelling" of "inschrijving" van geheel het Romeinsche Rijk in die dagen—zooals Lukas verhaalt geen getuigenis te vinden is.

Op deze gewichtige vraag is het antwoord van Professor Ramsay afdoende : "Het bevel van Augustus door Lukas genoemd wordt gewoonlijk beschouwd als betrekking hebbende op *eene enkele* volkstelling. Maar dit is niet een zuivere verklaring van Lukas woorden. Hij gebruikt den tegenwoordigen tijd (Apographesthai) en bedoelt er door dat Augustus inschrijvingen op bepaalde tijden gebood (ordered enrolments to be regularly taken). Dit is het strikte en behoorlijke gebruik van den tegenwoordigen tijd. Wat Augustus deed was het beginsel neerteleggen van systematische 'inschrijving' in de Romeinsche wereld en niet stappen te nemen tot het daarstellen van eene enkele 'beschrijving.'" Dit werd door Lukas op den voorgrond gesteld ; en daarna werd door hem verklaard : "dit was de eerste beschrijving toen Cyrenius over Syrie heerschte: en zij gingen allen om beschreven te worden een iegelijk naar zijne eigene stad."

Nog zijn de moeilijkheden groot. De vraag blijft : was er wel zulk eene periodieke beschrijving in Palestina in dezen tijd? Prof. Ramsay antwoordt : JA. Ten minste zulks was het geval in Egypte. En de veronderstelling dat zulks ook in Palestina geschiedde is zoo sterk dat zij bijna als eene zekerheid mag worden beschouwd. Dit feit is onlangs aan het licht gekomen. Drs. Viereck en Wilcken en de Heer Kenyon van het Britsche Museum hebben het —elk afzonderlijk—onlangs bewezen, dat in Egypte in die dagen (*apographai*) (beschrijvingen) werden gehouden naar huisgezinnen, en dat die 'beschrijvingen' geheel verschilden van die welke gehouden werden met het oog op belastingen die zulk eene nieuwe plaats innamen in de Romeinsche wereld. Doet men nu de vraag: aan wien had men de invoering van dit 'beschrijvings' stelsel te danken, dan kan er geen den minsten twijfel bestaan dat de Keizer Augustus de man is.

Tot zoover dus staat Lukas op vasten bodem. Periodieke beschrijvingen vonden er plaats in Egypte ; dus *waarschijnlijk* ook in Syrie. Maar die waarschijnlijkheid wordt *zekerheid* door de ontdekking te Venetie van een steen met opschrift, dat getuigt van eene *werkelijke* 'beschrijving' toen Cyrenius stadhouder van Syrie was. Die meer hierover weten wil raadplege het boek zelf. De schrijver zegt :—

"Een opschrift, dat lang het onderwerp was van ernstigen strijd en door Mommsen als valsch verworpen werd, werd onlangs bewezen echt te zijn, toen de helft van den lang-verloren steen waarop het gevonden werd te Venetie werd ontdekt. Dat opschrift dat ons de loopbaan schetst van Q Aemilius Secundus, een Romeinsche beambte, die onder Cyrenius diende toen deze stadhouder was van Syrie, getuigt van eene 'beschrijving' van de bevolking van Apameia."

Werkt men nu terug naar tijdperken van 14 jaren dan komen wij tot het resultaat : *dat de eerste 'beschrijving' in Syrie plaats vond in het jaar* 8 of 7 vóór Christus. Uit ander bronnen weten wij met zekerheid dat Herodes in ongunst was geraakt aan het Romeinsche hof ; dat in het jaar 8, volgens Schurer of in het jaar 7 volgens Lewin, Augustus een brief had geschreven aan Herodes hem te kennen gevende, dat hij hem voortaan als een onderdaan en niet als vriend zou beschouwen. Als gevolg van die vijandschap moeten wij rekenen de 'beschrijving,' waar tegen Herodes een gezantschap naar Rome zond, daar de zaak in Judea opschudding zou verwekken en niet van gevaar ontbloot was. Hiermee ging tijd verloren, zoodat wij reden hebben te gelooven, dat de 'beschrijving' plaats vond in den laten zomer van het jaar 7 of het jaar 6 voor Christus. Nu blijkt het verder uit onderzoekingen van belang, waarin wij hier niet treden kunnen, dat de geboorte van Christus werkelijk in het jaar 6 plaats vond, dat wil zeggen, zes jaren voor het jaar waarmee onze jaar-

telling aanvangt. Dit komt ook overeen met Kepler's berekeningen aangaande de 'Ster van Bethlehem.'

Er blijft nog eene moeilijkheid—de grootste moeilijkheid. Cyrenius was stadhouder van Syrie van het jaar onzes Heeren 6 tot het jaar 9, dat wil zeggen het jaar 6 *na*, niet *voor* de geboorte van Jezus Hiermee natuurlijk kunnen wij het verhaal van Lukas niet rijmen, *tenzij het bewezen kan worden, dat Cyrenius ook voor dat jaar stadhouder was van Syrie.* Nu is het bewezen, dat er een *eerste*, en een *tweede* 'stadhouderschap' van Cyrenius was. Mommsen, de geschiedschrijver, verklaart dat Cyrenius over Syrie 'stadhouder' was voor het eerst omtrent het jaar 3 *voor* Christus geboorte tot het jaar 1. Maar dit komt niet overeen met wat zooeven door ons werd aangetoond, en ook niet met wat door Lukas wordt verhaald. Duidelijk is het, dat Cyrenius in het jaar 6 *voor* Christus geboorte niet stadhouder was van Syrie, maar wel Quinctilius Varus. Hoe is dit bezwaar wegteruimen?

Prof. Ramsay brengt ons terug naar Lukas en vraagt terecht: "Maar wat zegt de Evangelist?" Het woord door Lukas gebruikt is: *Hegemoneuontos*, dat beter vertaald wordt: *als leider handelende* (acting as leader). Wat Lukas bedoelde was, dat de 'beschrijving' plaats vond onder de *Hegemonie* van Cyrenius, d.w.z. onder zijne *leiding* ofschoon niet bepaald onder zijne *regeering*. Hij toont aan, dat er juist in die dagen een oorlog werd gevoerd—volgens den Romeinschen geschiedschrijver Strabo—tusschen de Romeinen uit de provincie Syrie en de Homonadenses. "Toen nu Varus in het jaar 7 voor Christus naar Syrie kwam als stadhouder, zag Augustus duidelijk in, dat de binnenlandsche zaken der provincie al de krachten van den erkenden stadhouder behoefden, en zond hij tegelijkertijd een buitengewoon beambte onder den bekenden titel van 'Legaat van Augustus'—[door Lukas elders in Handelingen geregeld vertaald Hegemoon]—die den oorlog tegen de Homonadensen moest voeren. Bovendien had Varus geen ervaring in den oorlog; men had behoefte aan een ervaren ambtenaar. Dus had Cyrenius den oorlog te voeren [in Syrie] in het jaar 6 voor Christus." Den titel "Hegemoon" werd hem toegekend, zoodat Lukas gelijk had met zijn bewering, dat de 'beschrijving' in Palestina die in het jaar 6 voor Christus plaats vond onder de 'Hegemonia' van Cyrenius, den *buitengewonen* gezant—Hegemoon—van Augustus plaats vond.

"Maar waarom noemt Lukas Varus, den *gewonen* gezant, dan niet, in plaats van zijn datum te berekenen naar den *buitengewonen* afgevaardigde? Had hij het oog op de eigenaardigheden van hedendaagsche geleerden en de buitengewone schaarschte van kennis omtrent dat tijdvak, die zich 1800 jaren na zijn schrijven zou openbaren, dan zou hij zeker Varus hebben genoemd. Maar hij schreef voor lezers die even veel wisten omtrent Varus als omtrent Cyrenius en hij dacht niet aan de negentiende eeuw. Cyrenius regeerde een korteren tijd dan Varus, en had beheer over de buitenlandsche betrekkingen der provincie, van daar dat zijn regeering ons de juiste middelen ter dagteekening gaf:—

"Maar waarom maakte Lukas dan geen onderscheid tusschen deze 'beschrijving' (in het jaar 6 *voor* Christus) en de latere volkstelling in het jaar 7 *na* Christus, die gehouden werd onder Cyrenius in Syrie en in Palestina? Wij antwoorden, dat hij werkelijk—'t is klaar en duidelijk—zulk onderscheid maakt. Hij zegt ons, dat dit de eerste was van eene reeks, maar wij modernen zijn er op uit hem mis te verstaan. Men dringt er op aan dat Lukas niet helder was in zijn gebruik van Grieksche termen—vooral van den 'vergelijkenden' en den 'overtreffenden' trap van bijvoegelijke naamwoorden in het Grieksch—en dat het woord 'eerste' door hem gebezigd niet de volle kracht heeft van 'eerste onder velen.' Vele andere struikelblokken worden ons in den weg gelegd, geen enkele waarvan eenige moeite veroorzaken indien wij vasthouden aan het fundamenteele beginsel dat Lukas een geschiedkundige van naam was die tamelijk goed Grieksch schreef."

Op nog een punt wordt door Professor Ramsay helder licht geworpen. Hij toont aan dat Lukas een Griek was, terwijl Paulus, hoewel te Tarsen geboren en opgevoed door en door Romeinsche burger was. Dit was Lukas niet, en als Griek had hij moeite met Romeinsche namen en zaken. Hij noemt ons bijvoorbeeld niet de Romeinsche naam van Paulus—ofschoon deze als een *Romeinsche burger* werkelijk een *Romeinschen naam* moest hebben gedragen (zooals zegge Gaius Julius Paullus, of iets dergelijks), welken naam hij aan de "hoofdmannen" te Filippi en aan Claudius Lysias bekend maakte. Met dien *Romeinschen* naam verscheen hij voor den Keizer. Lukas echter bekommert zich daar niet over. Hij spreekt van den Apostel als "Saulus, die ook Paulus genaamd is" (Hand. 13 : 9). Lukas schreef voor heidenen, die door hem niet als Romeinen en Grieken bekend stonden, maar slechts als onderscheiden van Joden. Vandaar dat hij Joodsche gewoonten verklaarde, waarmee heidenen niet vertrouwd waren. Nauwkeurig beschrijft hij den afstand tusschen Emmaus en Jeruzalem, tusschen den Olijfberg en Jeruzalem, maar als hij over de kusten der Egeesche Zee spreekt, dan laat hij de verklaring daar, omdat hij geen omschrijving noodig achtte.

Een treffend voorbeeld wordt door Prof. Ramsay aangehaald. In Markus 2 : 1-4 lezen wij; "En na sommige dagen is Jezus wederom binnen Kapernaum gekomen; en het werd gehoord, dat hij in huis was. En terstond vergaderden daar velen, alzoo dat ook zelfs de plaatsen omtrent de deur hen niet meer konden bevatten; en hij sprak het woord tot hen. En er kwamen sommigen tot hem, brengende eenen geraakte, die van vier gedragen werd. En niet kunnende tot hen genaken overmits de schare, ontdekken zij het dak, waar hij was; en dat opgebroken hebbende, lieten zij het beddeken neder, daar de geraakte op lag." De *Joodsche* lezers van Markus verstonden dit goed. Het huis had een plat dak van aarde of eenig ander materiaal, dat gemakkelijk kon worden weggeruimd en gemakkelijk hersteld. Hiervan maakten de dragers gebruik.

Lukas lezers echter, die niet Joden waren, zouden dit niet hebben verstaan zonder nadere verklaring. Hun huizen waren met tegels bedekt en hadden eene opening *impluvium* in het dak van het *atrium* of de voornaamste kamer, waar men bijeen kwam. Zonder nu uit zijn weg te gaan om het onderscheid in de bouwkunde der Joden en Romeinen te beschrijven, beschrijft hij de gebeurtenis alsof zij had plaatsgevonden in een gewoon Romeinsch huis met zijn *impluvium*, of opening in het dak:—"Zoo klommen zij op het dak en lieten hem door de *tichelen* (impluvium) neder met het beddeken in het midden voor Jezus" (Lukas 5 : 19).

Deze verklaring van Prof. Ramsay komt ons aannemelijker voor dan die van Godet (zie zijn Lukas), of de zoo eigenaardige verklaring van Oosterzee (bij Lange). De beschrijving van het gebeurde in het treffend boekske van Delitzsch—*Een dag te Kapernaum*—komt meer of min hiermee overeen.

De Opvoeding Onzer Kinderen.

[Dit stuk afkomstig van den heer R. D. Collins, van het Staats Te Huis te Pretoria, was bestemd voor de niet lang geleden gehouden Conferentie te Stellenbosch.]

IK ben zeer dankbaar dat ik het voorrecht heb om hier te zijn. Eene bijeenkomst als deze, waar men vergadert om te beraadslagen over het werk des onderwijzers, als Christen opvoeder, is een ideaal dat vele jaren in mijn geest geleefd heeft, maar tot hiertoe heb ik de verwezenlijking ervan niet beleefd. En nu God ons hier het heerlijk voorrecht schenkt om als Christen opvoeders bij elkander te komen, onder het besef dat wij, als onderwijzers, ook opvoeders der jeugd zijn en de geroepenen van Jezus Christus zijn om de harten onzer leerlingen voor hem te winnen,—meen ik daarin een teeken en een pand te zien dat er een nieuw en heerlijk licht over onze scholen zal *opgaan*, want onze tegenwoordigheid alhier is een bewijs dat wij de heerlijkheid van deze onze roeping verstaan en dat wij door onderlinge gemeenschap, kracht en hulp willen zoeken om deze plichten te vervullen, en uit onze scholen vele zonen en dochteren de heerlijkheid zullen helpen inleiden.

Wij zijn het ongetwijfeld eens dat het een fundamenteel paedagogisch beginsel is dat de opvoeding van den mensch dan alleen doeltreffend zal zijn, wanneer die opvoeding harmonisch is, d.w.z. wanneer de opvoeder zich systematisch toelegt op de harmonische ontwikkeling der lichamelijke, verstandelijke en geestelijke vermogens van den leerling.

Misschien zullen wij het ook eens zijn dat het stelsel van onderwijs dat in praktijk uitgewerkt wordt meestal niet beantwoordt aan de vereischten eener harmonische ontwikkeling. De ontwikkeling der lichamelijke en verstandelijke zijden der opvoeding dringen zich wel met zeer veel kracht en nadruk aan ons op, omdat vele ouders en andere betrokkene partijen het zoo willen hebben, dewijl dezen, die uit den aard der zaak *medewerkers* met ons in de opvoeding der leerlingen zijn, in vele gevallen meenen dat de grootste aller vragen is—"Wat zullen onze kinderen eten en drinken, en waarmede zullen zij zich kleeden?" M.a.w. men is bekommerd over de vraag —*hoe* zullen de kinderen vooruitgang in de wereld maken? Men heeft wel gelezen dat Jezus Christus, de grootste aller opvoeders, heeft geleerd: Die zijn leven behoudt in deze wereld zal hetzelve verliezen, en die zijn leven in deze wereld verliest zal hetzelve behouden tot in het eeuwige leven. Maar in veler oog heeft deze groote waarheid weinig of geene kracht.

Het hoofd eener eerste-klas school in deze Kolonie, sprekende over godsdienstig onderwijs in de school, liet zich aldus over de zaak uit:—"Wij moeten ons over deze zaken niet te zeer bekommeren. Zij ligt eigenlijk buiten ons vak, want de meeste ouders bekommeren zich er niet over. Zij willen maar dat wij de kinderen goed vooruit brengen in kennis en wetenschap. Zij geven er eigenlijk weinig om welke gezindheid *wij* onderwijzers in deze zaak toegedaan zijn. Al waren wij ook *Mohammedanen, zij zouden zich er weinig aan storen.*"

Dat zulks ook in vele gevallen waar is, werd mij al vroeger, uit eigene ervaring duidelijk. Ik kwam eens in aanraking met zekeren vader, een zeer ontwikkeld en aanzienlijk man die veel belang stelde in onderwijs zaken. Die persoon zeide mij dat hij mij gaarne als onderwijzer zou willen hebben op het dorp waar hij woonde, maar, voegde hij er bij: "Ik zou niet willen hebben dat u eenig godsdienstig onderwijs aan mijne kinderen gaf."

"Waarom niet?"—vroeg ik.

Zijn antwoord was: "De kinderen moeten eerst *oud genoeg zijn* om zelf over de godsdienst te oordeelen. Ik geloof dat godsdienstig onderwijs bepaald *nadeelig werkt* op kinderen. Wanneer een kind godsdienstig onderwijs ontvangt, neemt het maar zoo de gevoelens van den ouder of onderwijzer aan en dat beteekent eigenlijk niets."

"Zoudt gij ook willen hebben dat ik, als onderwijzer, uw kind zedelijk opvoedde?" vroeg ik.

"O ja, wel zeker, en als gij dat niet deed, zou ik de eerste wezen om te bewerken, dat gij uit uwe betrekking ontslagen werd."

"Wel, mijnheer," zeide ik, "dat beteekent dat gij van mij als opvoeder eene onmogelijkheid verlangt. Gij wilt eigenlijk dat ik een gebouw zonder fondament moet optrekken. Er kan eigenlijk geen zedelijke opvoeding zijn buiten de godsdienst."

De Christelijke Godsdienst vereenigt godsdienst en zedeleer. Dit is eigenlijk het groot kenmerk van deze godsdienst. De oude beschaafde heidensche volkeren maakten verschil en scheiding tusschen zedeleer en godsdienst. Zij beschouwden onderricht als het werk der priesters en zedeleer lieten zij over aan de philosophen. De goden en de priesters waren even onzedelijk. Zeus en zijne priesters hadden behagen in leugen, bedrog, onreinheid en ongerechtigheid. De godsdiensten van Griekenland en Rome werkten leugen en bedrog in de hand. De zedeleer moest men bij de philosophen zoeken. Eene zedeleer van denkbeelden en hersenschimmen, onmachtig om het hart te reinigen of het karakter te bouwen. De godsdienst van Israel was de eenige die een rechtvaardig en heilig God openbaarde. Jehovah was heilig en had heiligheid lief. Zijne godsdienst vereenigde godsdienst en zedeleer.

Jezus Christus kwam om de wet en de profeten te vervullen. Hij was de grootste aller opvoeders. Eerst door Hem werd de opvoeding bepaald. En zijne bepaling luidt aldus:

"Die deze mijne woorden hoort en dezelve doet die zal ik vergelijken bij een voorzichtig man die zijn huis op de rots bouwde."

Dat godsdienstig onderwijs bij de jeugd paste heeft Hij door een plechtige daad bewezen, waar hij de kinderen in zijne armen sluitende verklaarde derzulken is het koningrijk der hemelen.

De zaak komt dan eigenlijk hierop neer: de gewijde geschiedenis van het O. Testament is de geschiedenis van de planting, ontkieming en in het licht komen van de bloem der waarheid die door de hand der eeuwige waarheid en wijsheid geplant werd in den bodem dezer wereld.

Het Evangelie is de geschiedenis der wonderbare, heerlijke en langzame ontluiking dezer bloem, en tevens de profetie van hare voortdurende ontwikkeling en eindelijke volmaking.

Het Evangelie is het begin der geschiedenis van de eerste verkondiging en verbreiding der zedelijke godsdienst, de geschiedenis van het ontstaan en de krachtdadige voortplanting van al wat lieflijk is en al wat wel luidt in de geschiedenis van den mensch gedurende de laatste 19 eeuwen. Het Evangelie is het hemelsch zuurdeeg dat met onweerstaanbare kracht gewerkt heeft in het hart en in het leven van het Christendom.

Door het Evangelie is de zonne der gerechtigheid opgegaan over Europa met genezing in hare vleugelen.

De geschiedenis der volkeren leert ons in een taal die geen eerlijk denker kan misverstaan dat de lotgevallen der verschillende volkeren, heerlijk en groot geweest is, naar mate ieder volk zijne boodschap heeft verstaan en ontvangen, zijn gebod heeft gehoorzaamd en zijne lastgeving heeft volvoerd.

De heerlijkheid, de vrijheid, de deugd, de wetenschappen der meest ontwikkelde volkeren zijn niets anders dan de vruchten der verbreiding van het Evangelie.

Het kruis van Jezus is de banier waarop, voor de oogen aller volkeren, die haar leerden kennen en gehoorzamen in lichtende letters te lezen stond "In dit teeken zult gij overwinnen."

Jezus Christus heeft Zijn woord vervuld, nu nog iederen dag vervult hij het, en zal het steeds heerlijker bevestigen. "En ik wanneer ik verhoogd zal zijn zal ze allen tot mij trekken." Op deze Petra heeft Hij zijne gemeente gebouwd. De Heer zij geloofd, de Kerk van Christus heeft het begrepen, en begint het nu later te begrijpen, in ons land, ook dat zij de pleegmoeder der School is. Van daag dringt steeds luider boven het gedruisch der wereld deze stem de ooren en harten der luisterenden in.

Weidt mijn lammeren. De kerk van Christus weet dat de School het voorportaal van het Huis Gods is.

Zij weet dat de onderwijzer en de opvoeder, de geroepene van Jezus Christus is die als een goede engel, de kleinen moet inleiden in het paleis der wijsheid, om langs dien weg te worden gebracht onder Jehovahs vleugelen.

En wij die onderwijzers zijn, moeten onze roeping verstaan. Wij moeten die roeping verheerlijken. Wij moeten uitdeelers der wijsheid zijn. Maar men kan niet uitdeelen wat men niet heeft. De bedelaar kan niemand rijk maken. De blinde kan niemand in het licht brengen. Ons werk is dan om wijsheid te zoeken, alle wijsheid, alle wetenschap, alle kennis, alle deugd. Maar ons beginsel moet recht wezen. De stelling waarvan wij uitgaan moet de stelling wezen van de God der wijsheid. Gij kent haar, mijne broeders. Zij is en zal altijd zijn. De vreeze des Heeren is het begin der wijsheid. Wanneer deze stelling geschreven wordt boven de deur van ieder ouderlijke woning, van ieder schooltje, van iedere school, van ieder college——

Neen, dan nog niet—— Maar wanneer deze stelling geschreven wordt in het verstand en op het hart van ieder ouder, onderwijzer of leeraar onzer scholen, dan zal de zaak tot haar recht komen. Dan zal ook in ons vaderland de woestijn als eene roos lustig bloeien.

Dan zal men de geschiedenis des vaderlands beter verstaan. Dan zal men beter begrijpen dat de opperherder onze vaders naar dit land gezonden heeft om den zzegenwagen van het koningrijk der hemelen te helpen voortleiden van de Storm Kaap tot aan de zuilen van Hercules.

In dat licht zullen wij beter verstaan welke wonderen de geschiedenis van Zuid Afrika ook bevat. En wij onderwijzers en opvoeders zullen verstaan dat het woord Gods van daag en hier ook tot ons komt: "Spreekt tot het volk dat het voorttrekke."

Wee onzer als wij op verkeerde wegen, achter dwaallichten aan afwijken. Laat ons dan achter den voorlooper aan, achter den opvoeder aller opvoeders, Jezus Christus, om Zijne lammeren weiden, Zijn woord gelooven: Dezulken is het koningrijk der hemelen.

Een groote misdaad ongestraft.

MISSCHIEN is men reeds geneigd te veronderstellen dat de moeilijkheden der vervolging in Armenië geëindigd zijn, en dat de Armeniërs niet meer ons medegevoel en onze actieve hulp behoeven. Maar het is belangwekkend dat een der onderdanen des Christen Keizers die met den moordenaar der Armeniërs in zulk eene vriendschappelijke betrekking staat, de vreeselijkste beschuldiging tegen de Turksche staatkunde bekendmaakt. De beschuldiging tegen de Turksche regeering wordt door Pastoor Fischer op de volgende wijze beschreven:

"Vóór de groote slachtingen werd de Christen populatie in Armenië door de Turksche ambtelijken onder contributie geplaatst en door de Kurden beroofd, maar de Armeniërs wisten het te overleggen om genoeg voor hun levensonderhoud te hebben en aan andere Christenen mede te deelen die in nood verkeerden. Nu is alles veranderd. Indien de landman door de Turksche ambtelijken beroofd en door de Kurden geplunderd is moet hij werkelijk van honger sterven, want er zijn geene Christenen meer in Armenie die iets voor anderen te besparen hebben. Gedurende mijn verblijf in het gebied van Armenie"—Pastoor Fischer is onlangs eerst in Engeland teruggekeerd—"werden er dorpen aangevallen en de Christen inwoners geslacht. Vrouwen die naar een hulpstation vluchten werden op de wreedste wijze mishandeld, de overgeblevene kinderen werden aan de armen der moeders ontrukt en aller schandelijkst, voor hare oogen, behandeld. Aan een onzer hulpstations bevindt zich eene vrouw die van haar verstand beroofd is omdat zij door de Moslems genoodzaakt werd stukken van haar eigen kind te slikken dat in hare tegenwoordigheid geslacht en gekookt werd. Geestelijken der Gregoriaansche Kerk werden in groote bijenkorven geduwd. Deze bijenkorven werden op mierennesten geplaatst, en alzoo werden de geestelijken door de bijen en mieren tot den dood gemarteld omdat zij hun geloof niet wilden verzaken. Nog in dezen zomer zag ik het vel van een Armenischen dorpsgeestelijke in lappen aan eenen boom hangen die levendig gevild werd omdat hij Christus niet verloochenen wilde."

Dit verschrikkelijke verhaal is meer dan genoeg om het medegevoel van het Christendom te bewegen de vlam der verontwaardiging tegen den wreeden Turk en zijne meer crimineele ondersteuners levendig te houden, tot dat de groote misdaad dezer eeuw zal worden weggeruimd.

V.

De Mieren en hare wegen.

III.

HAAR VLIJT EN HARE VOORZORG.

VAN oudsher is de vlijt en de voorzorg der mieren geroemd geworden. Salomo gebruikt ze als een beschamend voorbeeld voor den luiaard: "Ga tot de mier, gij luiaard; zie hare wegen en word wijs; dewelke geene overste, ambtman noch heerscher hebbende haar brood bereidt in den zomer, hare spijs vergadert in den oogst." Agur roemt haar om hare wijsheid: "De mieren zijn een onsterk volk; evenwel bereiden zij in den zomer hare spijze." Eveneens hebben zij om de genoemde hoedanigheden de aandacht van de heidensche volken tot zich getrokken.

Nochtans zijn er sedert de laatste eeuw geleerden geweest, die de voorzorg der mieren ontkenden en beweerden dat zij eenig iets opnemen en wegdragen, en dat men in

die oude tijden gemeend had, dat zij dan bezig waren om hun voedsel te bereiden. Men beweert dat wat de ouden voor graan korrels aangezien hebben niets anders waren dan de larven (mieren-eieren) die zij soms omdragen.

Evenwel hebben zij gelijk, die met de ouden in de voorzorg der mieren gelooven. Wat men daaromtrent in den Bijbel leest is niets anders dan het resultaat van wetenschappelijke waarneming. De ontkenning daarvan door zoo vele verstandige waarnemers is te wijten aan de al te beperkte ruimte, waarover hun onderzoek zich uitstrekt. Zij waren te haastig om een algemeen beginsel uit te weinige bijzonderheden vast te stellen. Het is opmerkelijk dat tot op den huidigen dag de meeste mieren met deze eigenaardigheid, dat zij haar brood in den zomer bereiden, gevonden worden in die landen waar de ouden geleefd en over haar geschreven hebben. In de koudere landen worden die soort van mieren wel niet of zeer zelden gevonden, doch dit is omdat zij in den winter slapen en dus geen voedsel behoeven. Nochtans heeft men opgemerkt wanneer de dagen zonnig zijn, en de winter gematigd is, dat zij naar voedsel omzien en altoos een goeden voorraad voorhanden hebben.

Het vroegste verhaal dat wij hebben in deze eeuw ten bewijze van de voorzorg die mieren voor den winter gebruiken komt uit Indië, alwaar een Engelsche Luit.-Kolonel in 1829 op de parade een twintigtal kleine hoopjes van graszaden opmerkte, die uit de gaten naar boven gedragen werden. Een zware regen was gevallen en het water doorgedrongen tot de voorraadschuren. Van den eersten zonnigen dag werd gebruik gemaakt om de zaden te droogen, voordat zij weêr weggepakt werden. Een dier hoopjes bestond uit een dubbelen handvol zaads. Die soort van mieren wordt genoemd *Atta Providens.* De Kolonel beweert dat hij zorg droeg om zich te overtuigen, dat wat hij daar zag werkelijk zaad was en niet miereneieren.

In Amerika vindt men eene mierensoort, *Myrmica* of *Atta Barbata* genaamd, die niet alleen oogst maar ook zaait—*de landbouwende mier.* In de nabijheid van haar nest groeit eene soort van rijst, mieren-rijst genoemd, die door haar gedurende den groeitijd van alle onkruid schoon gehouden wordt. Als de oogst daar is dan zamelt zij de zaden in, en wat nog wonderlijker is, zij zaait ook van dat zaad nadat de grond toebereid is, met het vooruitzicht op een toekomstigen oogst.

Een Engelsche natuurkundige die voor zijne gezondheid eenigen tijd in Zuidelijke Europa doorbracht, ontdekte verscheidene soorten van mieren die in den zomer den oogst inbrengen. Hij zag ze de zaden van onderscheidene planten naar hare woningen dragen, en vond in de vele nesten, die hij op verschillende tijden des jaars, opende, vele voorraadschuren gevuld met de ingezamelde zaden, die zij verhinderen van te groeien door de kiem zoodra die uitspruit af te bijten.

In Amerika zijn er nog andere belangrijke soorten van mieren. Eene soort, in een vorig artikel reeds door ons genoemd, heeft de gewoonte om de bladeren van limoenen andere boomen af te vreten en in ronde stukken naar haar nest te dragen. Eerst meende men dat zij die bladeren gebruikte om haar woning te bouwen, doch later heeft een natuurkundige ontdekt, dat zij die in het nest op een hoop pakt en laat verrotten. Er groeit dan eene soort van *fungus* op, die door haar gegeten wordt. "Zij zijn," zegt hij, "werkelijk kweeksters en eetsters van paddenstoelen." De honig mieren van Mexico en Colorado, ook in een vorig artikel beschreven, openbaren hetzelfde instinct, alleenlijk verzamelen zij honig in plaats van graan, die zij opleggen in de maag van die werksters, die te huis blijven, en die dezen dan in tijd van nood aan de leden van het gezin uitdeelen.

Onze lezers, die eeniger mate de gewoonte van mieren in ons land gadeslaan, zullen zich misschien er over verwonderen, dat deze aandrift tot voorzorg voor den winter in de mieren ontkend kon worden. Toch is dit het geval, en zoo als wij hierboven zeiden, voornamelijk daaraan te wijten, dat de gewoonten der mieren in koude landen, vanwaar de ontkenning vernomen wordt, verschillen van die welke gevonden worden in de warmere deelen der aarde. In Palestina, dat veel overeenkomst heeft met ons land, hebben natuurkundigen sedert de laatste 40 jaren, de gewoonte om haar brood in den zomer te verzamelen, ontdekt onder de mieren, die daar gevonden worden. Het feit dat de mieren van de koudere streken die in den winter slapen en op zonnige dagen ontwaken en naar voedsel omzien, waarvan altoos een goede voorraad voorhanden is, bewijst onzes inziens hoe sterk dit instinct in het mieren geslacht is, dat het zich daar nog openbaart, waar de omstandigheden het buiten werking moesten gesteld hebben. Uit alle deelen der wereld dus, wordt getuigenis geleverd dat de beschrijving die de Bijbel ons geeft, juist is.

Vervalsching van Waren.

III.

COCOA wordt vervalscht, omdat de zeer hooge proportie van vet, die daarin gevonden wordt, hem als drank onverteerbaar maakt. Om dit te vermijden is men een langen tijd op twee wijzen in de toebereiding te werk gegaan, t.w. door of van 20 tot 25 percent van de vetdeelen er uit te halen, of door hem met stijfsel en suiker te mengen. Tegen het eerste plan kan weinig gezegd worden, mits men de vetdeelen niet veel lager dan 25 percent brengt; doch de toevoeging van stijfsel en suiker moet beschouwd worden als eene vervalsching, tenzij de kooper er van verwittigd wordt. Gewoonlijk worden de goedkoope soorten van stijfsel, zooals dat van koren, rijst, aardappelen of sago, gebruikt, die niet meer dan 2d. tot 4d. per lb. kosten, om met den Cacoa te mengen, terwijl dit mengsel verkocht wordt tegen 2s. per lb., den prijs van het zuiver artikel. Dan is het ook nog hoogst twijfelachtig of het stijfsel en de suiker in de allerminste mate de oplosbaarheid van den Cocoa bevorderen.

Sommige preparaties die verkocht worden in den handel bevatten niet meer dan 33 percent cocoa. Niet lang geleden werd in Glasgow een banketbakker veroordeeld wegens het verkoopen van cigaren van chocolade die 4 percent petroleum-was bevatte. Uit het getuigen-verhoor bleek, dat "chocolade cigaren" niet van chocolade en suiker alleen gemaakt kunnen worden, maar dat men een lijmachtige substantie noodig heeft om den vorm der cigaren te bewaren; dat terwijl voor de duurdere soort cocoa-boter gebruikt wordt, men voor de goedkoopere soort ossen- of schapenvet, bijen-was, of petroleum-was gebruikt, en dat beide soorten onder den naam "Chocolade cigaren" verkocht worden.

Koffij blijft echter *het* artikel dat het meest vervalscht wordt. Boonen van andere planten of kunstmatige boonen uit vuurvaste klei gemaakt worden gebruikt in de plaats van de ware Koffij-boonen. Gebruikte boonen, waaruit men extract van koffij gemaakt heeft, worden met suiker gebrand en als echt verkocht. Mengsels van koffij en cichorei worden door machinerie gevormd tot welgelijkende koffijboonen. In Frankrijk heeft men een fabriek ontdekt alwaar koffijboonen kunstmatig gemaakt werden uit een mengsel van cichorei, meel en koperroet.

Ook zijn daartoe gebezigd geworden erwten, zemelen, rog, gerst, rapen, gemaalde dadelpitten, akers, enz. Kunstmatige koffijboonen worden echter zelden in Engeland gevonden en zijn in ons land nog nooit opgemerkt. De vervalsching van gebrande koffij is beiden gemakkelijker en goedkooper; en hoewel de bovengenoemde en andere artikelen daartoe gebezigd worden, gebruikt men bij voorkeur zuivere of vervalschte cichorei. Niet alleen zijn die artikelen veel goedkooper, doch zij bezitten geen "koffein" dat aan koffij hare waarde geeft.

De regelmatigheid van grootte en vorm in de kunstmatige boonen is soms genoeg om achterdocht optewekken. Legt men een doorgesnedene boon onder een Mikroskoop dan wordt haar aard dadelijk openbaar. Echte koffijboonen, die niet te veel gebrand zijn, drijven op het water, terwijl de nagemaakte altoos zinken. Legt men gemalen koffij onder een Mikroskoop, dan is dit meestal genoegzaam, om dat waarmede zij vervalscht is te ontdekken. Koffij bevat geen stijfsel, en waar dit afwezig is weet men dat geene akers of graansoorten aanwezig zijn. Een zeer eenvoudig plan om uit te vinden, of koffij vervalscht is met cichorei of andere gebrande wortelen, is een weinig daarvan op het water in een glas te doen. Echte koffij drijft en kleurt het water zeer weinig; cichorei echter valt dadelijk naar den bodem, en roert men het water dan krijgt het een min of meer donker bruine kleur.

Gecondenseerde melk, waarvan er niet minder dan 60 verschillende soorten in den handel zijn wordt zelden of ooit vervalscht, doch in lateren tijd heeft men bevonden dat verscheidenen dier soorten bestaan uit afgeroomde melk en suiker, zonder dat dit gezegd wordt. Een ernstig en gevaarlijk bedrog wordt echter gepleegd door den verkoop van "gesepareerde" melk, die gecondenseerd is met eene aankondiging op het blik in groote letters van den naam dier soort, vergezeld van eene aanprijzende beschrijving en een aantal voorschriften omtrent het gebruik er van, en soms vergezeld van eene speciale aanbeveling om de melk met 8 of 10 maal zooveel water voor zuigelingen te mengen, terwijl ergens op een deel van het blik in letters die met een vergrootglas gelezen moeten worden eene aankondiging staat, dat "slechts zuivere melk ontdaan van een klein deel van haren room," of "zuivere afgeroomde melk met toevoeging van suiker in de toebereiding van dit mengsel gebruikt is."

Op deze manier wordt oogenschijnlijk aan de letter der wet voldaan, doch wanneer dit mengsel geanalyseerd wordt, dan ontdekt men dat door *afgeroomde* melk verstaan wordt *gesepareerde* melk bevattende slechts van *één* tot *twee* percent vetdeelen en 50 percent suiker, en dat, indien die soort van melk met water gemengd moet worden zooals aanbevolen wordt, men een mengsel verkrijgt dat omtrent een-derde van de voedende kracht van gesepareerde melk bezit, en door de overmatige toevoeging van suiker nog onverteerbaarder gemaakt is. Door *afgeroomde melk* verstaat men gewoonlijk een artikel waarvan de room afgenomen is, (d.i. ongeveer 70 percent) doch niet door mechanische middelen, en dat nog aanmerkelijk voedende kracht bezit. Door *gesepareerde* melk verstaat men een vloeistof die verkregen wordt nadat praktisch alle vetdeelen (d.i. over 90 per cent.) er uit gehaald zijn door mechanische middelen. Bedenkt men nu dat vele kinderen uit de armste klasse bijna geheel op gecondenseerde melk moeten leven, dan ziet men welk eene ernstige misdaad tegen hen begaan wordt. Van daar dat de wetgeving, hare bescherming ingeroepen zijnde, heeft bepaald dat melk waaruit eenig deel van den room verwijderd is, in groote letters bekendgesteld moet worden als "gecondenseerd afgeroomde melk" en dat men het woord "melk" niet daarop zal plaatsen tenzij het voorafgegaan wordt in even groote letters van het woord "afgeroomd"; terwijl het verboden is "gesepareerde" als "afgeroomde" melk te verkoopen. Nog moest verboden worden die misleidende voorschriften voor gebruik, waardoor menschen onder den indruk komen dat de melk veel meer geconcentreerd is dan zij werkelijk is.

Kerk in 't Huis.

HOE DE HEERE AAN ZIJNE GEMEENTE GEEFT.

Joh. 2: 10. "Gij hebt den goeden wijn tot nu toe bewaard."

DE bruidegom was naar het oordeel van den hofmeester zeer vreemd te werk gegaan. Al de dagen van het feest—het duurde soms eene week—hebben de gasten den minderen wijn gedronken, en nu aan het eind brengt hij den goeden te voorschijn. Zoodanig was de gewoonte niet. Geen wonder, want "hij wist niet van waar de goede wijn was."

JEZUS DOET NIET ZOO ALS "ALLE MAN" DOET.

"Alle man zet eerst den goeden wijn op," maar de Heer bewaart den goeden wijn voor het laatst. En zoo als "alle man" doet, zoo doen de duivel, de wereld en de zonde. Zij geven hunne beste gaven het eerst en eindigen met hunne slechtste. Eerst rijkdom, en eer, en vreugde, en genot; en daarna armoede, en schande, en wanhoop, en verderf. De Heer echter keert het om: eerst de armoede, en de ellende, en de tranen, en aan het einde de rijkdom, de heerlijkheid en het gejuich. De rijke man had eerst zijn purper en zeer fijn lijnwaad, zijn prachtig en vrolijk leven, en daarna de smarten in de hel. Lazarus daarentegen had eerst zijne booze zweren, zijne armoede, zijn honger, en daarna zijne vertroosting in Abrahams schoot.

JEZUS GEEFT ALTOOS BETER DAN WIJ HADDEN.

In de gaven des Heeren is er altoos eene opklimming van het mindere tot het meerdere, in die der wereld en der zonde is het omgekeerd. Zij geven immer minder dan wij hadden. 't Is zoo als Nebukadnezar's droombeeld: het hoofd is van goud, zijne borst en zijne armen van zilver, zijn buik en zijne dijen van koper, zijne schenkelen van ijzer, zijne voeten eensdeels van ijzer en eensdeels van leem. Gods volk behoeft nooit te vreezen dat het reeds *het beste* van Hem ontvangen heeft. Het kan nog immer beter verwachten. Aan het avondmaal van de bruiloft des Lams zal het moeten getuigen: "Gij hebt den goeden wijn tot nu toe bewaard!" De gemeente des Heeren alleen kan optimistisch zijn. Zij heeft nog nooit den besten leeraar of den besten zegen ontvangen, dien God haar geven kan. De Oneindige Heer heeft nog immer meer en *beter* om te geven.

JEZUS EER WORDT VAAK AAN EEN ANDER GEGEVEN.

De bruidegom wordt geprezen voor den goeden wijn, dien Jezus verschaft had. Christus is nog immer bezig om het water dezer wereld in wijn te veranderen. Zijne werking kan men opmerken in alle verbeteringen in het maatschappelijk leven, in de ontdekkingen der wetenschap, die den mensch tot zegen zijn, en in elke weldadige keering die zaken in de politieke wereld nemen. Doch wie worden geprezen voor den goeden wijn, dien Jezus door het Christendom verschaft heeft? . . . .

Het is vaak niet anders in de gemeente des Heeren. De mensch krijgt de eer voor wat Jezus heeft gedaan. Het werktuig wordt geprezen in plaats van den werkmeester. Den goeden wijn,—den zegen dien de evangeliebediening haar heeft aangebracht,—dankt eene gemeente aan den leeraar, die haar bearbeid heeft. Hield zij hare oogen gevestigd op de onuitputtelijke bron, waaruit al hare

zegeningen vloeien, zij zoude het menschelijke werktuig gemakkelijk kunnen missen.

Als Jezus zoo geheel anders geeft dan de wereld, laat elke wereldling Hem dan kiezen tot zijn Heer en Meester. Als Jezus altoos beter geeft dan wij hadden, laat ons Hem dan vertrouwen en goedsmoeds zijn, wie of wat ons ook ontvalle. Komt alles van Hem, laat ons dan toezien, dat wij Hem de eer van alles geven.

"Geschiedenis onzer Kerk" en andere stukken moeten wegens plaatsgebrek overstaan tot het volgend No.

REDACTIE.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

DEEL VIII.
No. 2.

KAAPSTAD.

JUNI.
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

Windmolens en Bakkies Pompen.

Zoo u Water verlangt, zullen wij u kosteloos raad verschaffen.

LAAT ONS WETEN WAT U BEGEERT TE DOEN EN ZEND EEN PLAN VAN DEN GROND.

GEORGE FINDLAY en CO., GRAVESTRAAT,

KAAPSTAD.

Juist Verschenen:

HET NIEUWE CATECHISATIE-BOEK.

Bevattende Bijbelsche Kennis en Kort Begrip met uitlegging, door een Leeraar der N.G. Kerk.

Prijs—4/6 per ex.; per dozijn à 4/- vrachtvrij.

Met de meeste vrijmoedigheid bevelen wij dit werk aan, zoowel aan Leeraren, onderwijzers als Catechisanten.

De stijl van het boek is eenvoudig, elk kind kan het begrijpen. O.L.

—:-:—

GENESIS..... —TOT— ...OPENBARING

(Gewijde Geschiedenis),

Versierd met 18 Kaarten in Kleurendruk, door Ds. J. C. HEFER.

Prijs—5/6 per ex., postvrij.

Het *Ger. Maandblad* zegt van dit boek:—"Wij vertrouwen dat dit boek naast den 'Kinderbijbel' als huisboek en leerboek zal optreden. Terwijl de 'Kinderbijbel' voor eerstbeginnenden en mindergevorderden dienstig zal zijn, zal het werk van Ds. Hefer de meergevorderden als leiddraad in de Bijbelsche geschiedenis kunnen worden ter hand gesteld. Aan degelijkheid ontbreekt het zeker niet. 't Is keurig gedrukt en in vorm ook aantrekkelijk."

—:-:—

Verkrijgbaar en Uitgegeven bij,

✣ JACQUES DUSSEAU & Co., ✣

KERKSTRAAT, KAAPSTAD.

WM. ROBERTSON

(Vroeger bij H. E. RICHOLD),

Koloniale Meubelmaker en Algemeene Huismeubeleerder.

27, LANGESTRAAT,

KAAPSTAD.

Huisraad, Bedsteden, Karpetten, Kookkachels, enz., enz.

ALLES FRAAI EN NIEUW! ALLERBESTE GOEDEREN, ZEER LAGE PRIJZEN!!!

WM. ROBERTSON.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 2.

JUNI,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk

Gereformeerd Maandblad.

Ontvangen van de heeren : B. J. Keyter, Montagu, 5s. ; Ds. Schoevers, Upington, 10s. ; Prof. Marais, Stellenbosch, 10s. ; F. Hölzgen, Piet Retief, 5s. ; G. van Rooyen, New Castle, 5s. ; H. Hofmeyr, Wellington, 5s ; P. J. Rademan, Kimberley, 5s. ; Ds. J. H. van Wijk, Ceres, 5s. ; E. Clementz. Kaapstad, £4 15s. ; M. de Kock, Dieprivier, Wynberg, 10s. ; R. A. Louw, Stellenbosch, 5s. ; Ds. G. J. Malherbe, Strijdenburg, 5s. ; E. Clementz, Kaapstad, £2 5s. ; Ds. A. J. Louw, Heidelberg, Z.A.R., 10s. ; Ds. W. H. Boshoff, Steijnsburg, 10s. ; Eerw. P. W. van Zijl, £1 15s. ; P. G. Steijn, Swellendam, £1 ; M. J. Uijs, Heilbron, O.V.S., £1 ; G. F. Pienaar, Porterville, 5s. ; S. P. Luttig, Prins Albert, 5s. ; M. C. P. Brink, Vrijburg, 5s. ; Ds. G. Rudman, Riebeek Oost, 5s. ; Miss Fismer, Clanwilliam, 5s. ; Ds. C. F. Leipoldt, do, 5s. ; J. J. Prinsloo, Bethlehem, 5s. ; J. C. Dreyer, Paarl, £7 15s. ; Eerw. C. J. Grove, Clanwilliam, 10s.

C. F. J. MULLER.

Kaapstad, 10 Juni 1899.

-droevig ruischt het

e zilv'ren koord,
vens spon,
bij de bron.
ıe hope gaf,
.et graf.
n volle zomer-dracht,
had volbracht,
an macht'loos neer,—
t de zanger is niet

lig altaar-vier,
esnaarde lier.
als 't marm'ren graf-

end gebeent',
esproeide wang.
even doodenzang !
immer 't maat-geluid
jder kringen uit ;
elsch tempel-koor :
eeuwen door !

klinkt ons in de
gemeenten onzer
Murray, pas als
van Namaqua-

G. R. KEET.

Aan de wilgen hangt het speeltuig, want de zanger is niet meer,
En zijn lied is weggestorven als een zuchtjen zacht en teer ;
Want de lippen zijn gesloten, en de hand is stijf en kil,
Die de snaren heeft getokkeld, forsch en slepend naar zijn wil.
Uitgedoofd is d'outer-vlamme, en verlaten 't heiligdom,
Waar met gloed van reine geestdrift, 't dichtvuur op het altaar glom.

land teruggekeerd, hing, te Stellenbosch sprekende, een akelig tafereel voor ons op. Hij vond rondom Ookiep een groot aantal leden onzer kerk en huisgezinnen tot onze kerk behoorende in diep verval. Ongeleerd en ongeletterd staan zij achter bij kleurlingen die hebben leeren lezen en dus een beter bestaan vinden in de kopermijnen. Zedelijk verachterd leven zij in een

DEEL VIII.
No. 2.

KAAPSTAD.

JUNI,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kroniek.

EEN GEDICHT UIT HET HART.

Het hier volgend gedicht, reeds in *Ons Land* verschenen, nemen wij over. De schrijver is Ds. Moorrees van de Paarl. 't Is zoo uit ons hart genomen, dat wij niet aarzelen ruimte in ons *Maandblad* daarvoor ter beschikking te stellen. De broeder die heenging is het waard. De broeder die dichtte verdient het. Hadden wij maar meer zulke dichten penne-vruchten. Hoe gaarne namen wij ze in onze kolommen op:—

IN MEMORIAM.

G. R. KEET.

Aan de wilgen hangt het speeltuig, want de zanger is niet meer,
En zijn lied is weggestorven als een zuchtjen zacht en teer;
Want de lippen zijn gesloten, en de hand is stijf en kil,
Die de snaren heeft getokkeld, forsch en slepend naar zijn wil.
Uitgedoofd is d'outer-vlamme, en verlaten 't heiligdom,
Waar met gloed van reine geestdrift, 't dichtvuur op het altaar glom.
"Aan de wilgen hangt het speeltuig":—droevig ruischt het klaaglied voort,—
Want gebroken is het bronrad en ontboeid de zilv'ren koord,
En de draad is afgesneden, die de web des levens spon,
En de kruik die velen laafde, ligt verbrijzeld bij de bron.
't Leven, dat zooveel beloofde, dat zoo schoone hope gaf,
Is in vollen middagluister weggezonken in het graf.
Eer de boom, zoo rijk aan bloesem, prijkt' in volle zomer-dracht,
Eer de maaier op den akker nog zijn dagtaak had volbracht,
Is de stam omvergehouwen, zeeg de landman macht'loos neer,—
"Hangt het speeltuig aan de wilgen," want de zanger is niet meer!

Neen! hij leeft en nu gelouterd door het heilig altaar-vier,
Klinken schooner harmonieën van zijn goudbesnaarde lier.
Vlecht geen lauw'ren voor die slapen, koud als 't marm'ren grafgesteent'
Plant geen sombere cypressen over 't sluimerend gebeent',
Droogt de zilte traan van deernis van de natbesproeide wang.
Laat een toon van vreugde trillen in den droeven doodenzang!
Want hij leeft: in zilv'ren toonen golft nog immer 't maat-geluid
Van het lied dat niet zal sterven, in steeds wijder kringen uit;
Meng'lend met de citer-klanken van het hemelsch tempel-koor:
Altoos reiner, zoeter, voller, ruischt het al de eeuwen door!

NAMAQUALAND EN VRIJBURG.

Een noodkreet klinkt ons in de ooren uit deze twee gemeenten onzer kerk. Ds. John Murray, pas als ringsafgevaardigde van Namaqualand teruggekeerd, hing, te Stellenbosch sprekende, een akelig tafereel voor ons op. Hij vond rondom Ookiep een groot aantal leden onzer kerk en huisgezinnen tot onze kerk behoorende in diep verval. Ongeleerd en ongeletterd staan zij achter bij kleurlingen die hebben leeren lezen en dus een beter bestaan vinden in de kopermijnen. Zedelijk verachterd leven zij in een

jammerlijken toestand. Aan den drank verslaafd zinken velen al dieper en dieper. Door leeraars onzer kerk zelden bezocht bekommert zich schijnbaar niemand over hunne ziel dan de Roomschen, die zich niet altijd van de beste middelen bedienen om ingang te vinden. Vrome Engelschen deden aan Ds. Murray de vraag: Hoe komt het dat uwe kerk die zooveel doet voor de zending in Midden-Afrika zoo weinig doet voor eigene blanke geloofsgenoten in onze buurt? Uit *Vrijburg* komt dezelfde klacht, oordeelende naar een telegram in de 'Cape Times' verschenen. Men doet er de vraag: waarom blijft deze gewichtige gemeente zoo lang onbearbeid? Waarom groeien hier kinderen op zonder onderwijs? Waarom wordt er zoo weinig gedaan voor deze streken door de kerk, die zich heeft ontfermd over de heidenen in Nyasaland, en hier tot heidenen laat vervallen de zielen aan hare zorg toevertrouwd?

***

Wat zullen wij hierop zeggen? De aanklacht is onbillijk en niet naar waarheid. De kerk heeft wel *hart* voor hare vacante gemeenten doch de *handen* niet ze te bearbeiden. Onze kerk lijdt aan kandidaten-nood. Had zij maar evangelisten, of colporteurs, of leekenarbeiders, die in den nood konden voorzien. Doch ook hier is er gebrek. Zielen gaan verloren, omdat er geen predikers zijn: de velden zijn wit om te oogsten, maar de arbeiders ontbreken. De Synode heeft een taak voor zich, die steeds in omvang toeneemt. Moeten wij zoolang wachten? Waarom roept de Tulbaghsche Ring niet eene Conferentie bijeen, zegge te Worcester, om vooral deze zaak te bespreken? Eene Conferentie jaren geleden aldaar gehouden bezorgde ons mannen, als Di. MacGregor en Ross. Zou niet eene Conferentie in dezen tijd gehouden middelen kunnen beramen om tijdelijk ten minste in dien grooten nood te voorzien. De zaak geldt onze gansche kerk. De smaad moet van haar worden afgewenteld.

Een Transvaalsche Nederlander over onze Kerk.

Zekere Heer C. G. de Jonge Fzn., schoolinspector, heeft zich op de smalendste wijze over onze kerk in Transvaalsche nieuwsbladen uitgelaten. Dat deel van zijn brief, waarin kerk en predikanten worden aangevallen is door de 'Vereeniging' opgenomen. Wij kunnen het haast niet van Dr. Mansvelt gelooven, dat hij zulk een man toelaat in *zijn* naam te spreken. Maar schrijft hij wel in naam van Dr. Mansvelt? Dit is nog altijd bij ons de vraag. Doch één ding is zeker, dat de verbittering door de Jonge's schrijven zeer groot is en ernstige gevolgen hebben kan. Waarom *zoo* schrijven, vragen wij met allen ernst? Met zulke mannen aan het hoofd van zaken in het kantoor van Dr. Mansvelt is er een einde aan alle zamenwerking op het gebied van. Opvoeding en Onderwijs. En zamenwerking is zoo noodig. Doch de brief getuige voor zichzelven :—

De Vijanden van Dr. Mansvelt en het Onderwijsstelsel.

"Wie zijn dat? Zijn dat de oude getrouwe burgers des lands, die het hunne hebben gedaan om dezen Staat te maken wat hij geworden is en die steeds zich kenmerkten door onderdanigheid en gehoorzaamheid aan de Regeering des lands? *Neen, die zijn het niet!*

Het zijn voor het tegenwoordige voornamelijk predikanten der Vereenigde Kerk, nieuwe inkomelingen uit andere landen van Zuid-Afrika en hunne volgelingen. Zij zijn het, die op ringsvergaderingen en door huisbezoek het volk inprenten *dat het Departement van Onderwijs niet deugt, dat Staatsscholen "giftslangen" zijn, dat er een eind moet komen aan de overheersching der Hollanders en dat Afrikaners de zaken moeten besturen.*

Met die Afrikaners bedoelen zij zich zelven. Dan maken ze het volk niet duidelijk, zij, die meerendeels Kaapkolonisten zijn, dat zij Engelsche onderdanen zijn, als zoodanig geboren, opgegroeid en opgevoed in een tweeslachtig stelsel van Afrikanerisme en Jingoïsme, zoodat ze zelven niet weten of ze visch of vleesch zijn. Immers leden van den Afrikaner Bond haasten zich elk jaar om hunne loyaliteit aan H. M. de Koningin van Engeland te betuigen!

Hoe weinigen van hen zijn zelfs genaturaliseerd en hoe velen gaan, na zich hier als volbloed patriotten voorop geschoven te hebben, weer met een gerust geweten terug naar het grondgebied van hare Britsche Majesteit, om daar verder zegen te stichten. Nooit vertellen ze het volk dat zij eigenlijk de afstammelingen zijn dier Kolonisten, die in de dagen van den "trek" òf den moed òf den lust niet hadden om die "oû Kolonie" te verlaten. Maar die moed en die lust zijn gekomen met de tijden van voorspoed in de Republiek, met het goud. En waar ze nu zien dat ook Hollanders, zonen der dijken, zooals zij ze noemen, het land en 't volk in betrekkingen dienen, die gevolgelijk niet voor hen openstaan, daar trachten zij al het mogelijke te doen om die Hollanders eruit te werken. De richting waarin de Hollanders werken is niet vereenigbaar met hunne bedoelingen. De Hollander ijvert voor een stelsel, zooveel mogelijk vrij van allen Engelschen zuurdeesem: zij daarentegen willen het half-om-half-stelsel, indien niet meer.

Zij sluiten hunne oogen voor eigen onbetrouwbaarheid in nationale zaken, zij vergeten voorbeelden als predikant Jooste van Potchefstroom, zij willen den algemeenen vooruitgang van het onderwijs onder het Superintendentschap van Dr. Mansvelt niet zien, want die is er in weerwil van hun tegenwerken en afbreken. Zij trekken nooit de tegenstelling: Superintendent S. J. du Toit (een hunner predikanten) en Superintendent Mansvelt, eenvoudig omdat die tegenstelling hen reeds met lamheid zou slaan.

En onderwijl zij werken aan de vernietiging van alle nationaliteits gevoel, aan de achteruitzetting der officieele landstaal, aan de uitwisseling der grenzen in Zuid Afrika, wordt door sommigen van hen het evangelie des vredes gepredikt, door andere bidvereenigingen gesticht, door en derde groeponderwijs gegeven overeenkomstig *hunne* beginselen en door allen tezamen gewerkt *om den gehaten Hollander, die niets anders bedoelt buiten zijn broodwinning dan door zijn werk 'slands onafhankelijkheid te bevestigen,* van het tooneel te doen verdwijnen.

Voorwaar! nooit heb ik bij mijn vol burgerschap van dit land mijn afkomst meer gewaardeerd dan sinds het optreden dezer lieden. Er zijn uitzonderingen, maar ik zeg met den heer Geo. Hofmeyer: ze bevestigen d n regel."

Commentaar is niet noodig. Het zou ons leed doen indien deze man spreekt in naam van *alle* Transvaalsche Hollanders. Taal, stijl, inhoud zijn beneden alle kritiek en zeker niet berekend het Transvaalsche opvoedingsdepartement bij het Transvaalsche volk aan te bevelen. Die tegen denkbeeldige of werkelijke vijanden in een verweerschrift zich laat gelden mag het nooit vergeten, dat een "gentleman" in den openbaren strijd wapenen hanteert die, hoe scherp ook, den "ridderlijken" strijder openbaart. Die als de heer de Jonge te velde trekt moge de taal van een Goliath op de lippen nemen, maar verdient het, dat de slinger van een David hem treffe. Des te meer doet dit onbesuisd schrijven ons leed, omdat de wrijving tusschen Transvaalsche predikanten en het Departement van Onderwijs eer toe dan afneemt. De "Vereeniging," verslag doende van de Ringsvergadering in Januari l.l. te Bloemhof gehouden geeft ons het volgend relaas van de discussie over opvoeding in den Ring van Hartebeestfontein. Het spreekt voor zichzelf.

De Opvoeding.—" Op een vraag van Oud. Theunissen: "Wat eigenlijk de moeielijkheden waren in verband met de school te Schweizer-Reneke" antwoordt de Pred. van de plaats: "Er was op het dorp eene bloeiende school van 90 kinderen. Deze school werd eerst veel tegengewerkt. Later werd er eene andere school geen 400 treden van het dorp, op eene kleine plaats, opgericht, met een Hollander onderwijzer aan het hoofd. Het gedrag van dezen man was niet gunstig. Er werd toen van wege het Departement van Onderwijs aangedrongen dat de twee Afrikaner onderwijzers op het dorp het aanvullingsexamen moesten afleggen. Voor dit examen werd toen weer in de plaats gesteld het 2de klas examen. Beide onderwijzers dropen, omdat de tijd te kort was.

Bij dit kreeg de Schoolcommissie een brief van het Departement van Onderwijs dat er, vóór of op 28 Februari 1899, een door de wet erkend hoofd op de school moest zijn, anders kon men geen subsidie erlangen. Daar het gewaagd was de onderwijzers langer aan te houden sloot de Schoolcommissie de school. Dit was eene zeer gevoelige slag voor de Schoolcommissie.

Hij doet verder de vraag: wat moet nu gedaan worden voor de opvoeding? Overal worden Hollanderonderwijzers aan de menschen opgedrongen. In zijne gemeente waren er al 7. Van sommigen hunner moest hij de treurige mededeeling doen, dat zij zich schuldig maakten aan dronkenschap, hetgeen niet strekt tot de zedelijke ontwikkeling der kinderen.

Overal worden Afrikaneronderwijzers tegengewerkt. Hij meent ook dat logiesgelden voor arme kinderen veel te doen hadden met het aanhouden van zulke onderwijzers. De school wordt staande gehouden om het logiesgeld te trekken."

***

"Te Ventersdorp waren er ook vele moeilijkheden. Niet alleen waren er klachten over dronkenschap maar ook andere dingen. De Superintendent van Onderwijs drukt in zijn schoolgids op het godsdienstig, zedelijk gedrag der onderwijzers. Maar de meesten van de onderwijzers aldaar waren ongodsdienstig. Een Schoolcommissie had de grootste moeilijkheid om den onderwijzer te dwingen de school met gebed te sluiten.

De handelwijze van den Superintendent van Onderwijs met de Schoolcommissie kon hem niet rechtvaardigen. Geen vrijmoedigheid bestaat er bij de Schoolcommissie meer in deze zaak. Men wordt moedeloos, terwijl de kinderen verwaarloosd worden.

Te Zeerust had men zeer onvriendelijke brieven van het Departement van Onderwijs gehad. De Superintendent, toen men hem erop wees, antwoordde, dat hij ook in dien trant zou geschreven hebben.

Na ruime bespreking der zaak wordt het voorstel van den Pred. van Makwassie gesecondeerd door den Pred. van Schweizer-Reneke—het besluit der vergadering.

> "Aangezien het blijkt uit de meeste verslagen, dat er zekere grieven zijn met betrekking tot de ondersteuning en bevordering van het onderwijs, zoo besluit deze vergadering eene commissie aan te stellen om een voorstel te formuleeren met de feiten, ten einde het aan het Departement van Onderwijs voor te leggen, en tot kennis en naricht voor de Volksraden te brengen."

Iets over het geven. De vraag wordt dikwijls gedaan: waarvoor moet ik geven? Aan alle kanten vraagt men geld: voor alle philanthropische einden klopt men bij mij aan: voor elk nuttig werk vraagt men van mij ondersteuning. Moet ik voor *alles* geven: moet ik gereed zijn om allerlei overzeesche inrichtingen te steunen, en ieder evangelisch kerkgenootschap bijstaan dat bij mij komt aankloppen? Deze vraag laat zich eerder stellen dan beantwoorden. Regels kan niemand voor ieder geven. Ieder handele naar het licht dat hij heeft. Wat onszelven betreft: ons is het duidelijk, dat wij geroepen zijn *eerst* het werk van ons eigen kerkgenootschap te steunen met al de middelen die ons ter beschikking zijn, en waar het kan ook het onze aan andere doeleinden te besteden. Van buiten steunt niemand *ons*: en zoo wij onszelven niet helpen zal zeker niemand ons een hand komen leenen. Dit moge zelfzuchtig schijnen. Maar zelfs onze Heiland heeft eens gezegd: 'ik ben niet gezonden dan tot de verlorene schapen van het huis Israels.' Ook de opdracht aan zijne jongeren was duidelijk, toen Hij ze voor het eerst uitzond: 'gaat veel meer heen tot de verlorene schapen van het Huis Israels.' De werkzaamheden van onze kerk zijn nog zeer jong. Zij dienen voortgeholpen te worden, uitgebreid te worden door onze eigene middelen. Echter blijft de gulden regel: 'De zegenende ziel zal vetgemaakt worden.'

***

Het trof ons dezer dagen in de *Free Church Monthly* de volgende waarschuwing te lezen:—

Vrije Kerk van Schotland
Edinburg 1899.

Mijnheer,—Mogen wij de vrijheid nemen door u als correspondeerend lid van de Buitenlandsche Zending Commissie onzer kerk voor de aandacht van uw Presbyterie (Ring) te brengen het feit, dat onze gemeenten al meer en meer gevraagd worden geregelde en georganiseerde bijdragen te leveren voor zendings werkzaamheden die niet tot onze eigene kerk behooren.

Het geeft ons genoegen te bemerken dat de belangstelling en edelmoedigheid van onze gemeenten worden erkend door anderen als beschikbaar voor elk goed werk.

Wij erkennen het voordeel voor ons volk en zelfs voor onze eigene zending, dat voortvloeit uit vollediger bekendheid met den arbeid van andere gedeelten van het lichaam van Christus en van belangstelling met die werkzaamheden in ieder land.

Wij erkennen ten volle het recht en de verplichting van iederen dienstknecht van Christus om eene onafhankelijke verantwoordelijkheid uit te oefenen in de keuze der voorwerpen van edelmoedigheid.

Ook geven wij ten volle toe, dat er in vele gevallen, in den weg van Gods voorzienigheid, eene opening behoort te zijn voor individuen en gemeenten om voortdurend bijdragen, met gebeden en medegevoel, te leveren aan ondernemingen die niet tot hun kerk of zelfs een zuster-kerk behooren.

Toch, terwijl wij ons niet op onbehoorlijke wijze willen bemoeien met een edelmoedigheid die aan Gods genade haar oorsprong ontleent, gevoelen wij het de plicht te zijn der kerk en dergenen die voor haar arbeiden, om hare gemeenteleden voor te lichten in de uitoefening harer milddadigheid. Wij verblijden ons, dat zij in het voorledene altijd zeer gereed waren aan de oproeping van plicht gehoor te geven.

Wij hebben reden te gelooven dat het aantal zendingwerkzaamheden aan onze gemeenten voorgehouden als aanspraak makende op ondersteuning,—door persoonlijk bezoek als anderzins—de strekking heeft gehad om de eischen van de groote ondernemingen, waartoe wij in Gods voorzienigheid en door Gods genade als kerk geroepen zijn, te verkleinen.

Onze kerk werd er toe geleid groote ondernemingen te aanvaarden die in levend verband staan met de uitbreiding van Gods Koninkrijk in vele landen. De handhaving van haar standpunt in dat Rijk en haar invloed ten goede is nauw verbonden aan de ondersteuning dier zaken. Zij mag ze niet verzaken.

De uitkomst van drie geslachten van voortgezet en ernstig werk roept thans tot uitbreiding, indien wij niet de vrucht van dat werk willen verliezen.

Voelt zich iemand meer bijzonder aangetrokken tot of hoopvol omtrent een of ander bijzonder zendingwerk, voorwaar hij behoeft niet buiten onze eigen perken te gaan. Hij kan alles vinden in het een of ander van onze eigene arbeidsvelden.

Het feit dat al ons werk open is voor de waarneming en het beheer van onze eigene kerkelijke lichamen geeft ons een waarborg, dat de methoden gezond, de administratie verstandig, het karakter onzer agenten degelijk is. Dit weegt zwaar in ons belang.

Wij twijfelen niet, of wij op u rekenen mogen, om uwe hulp te verzekeren en die dor evangeliedienaren en kerkeraden, der Zondagschool onderwijzers en andere ernstige vrienden van Christelijke werkzaamheid, zonder te kort te doen aan de eischen van de geheele Christelijke broederschap. Wij hebben uwe hulp van noode om ons volk inteleiden in de vollere kennis en de diepere waardeering van die gedeelten van des Meesters werkzaamheden ons toevertrouwd.

(Geteekend) T. M. Lindsay, Convener.
T. Cadell, } Vice-Conveners.
A. Miller, }
G. Smith, Scriba.

***

Dit schrijven heeft beteekenis ook voor ons. In het uitoefenen van den plicht der Christelijke milddadigheid zijn wij niet geroepen alle mogelijke personen en zaken te steunen. Op het arbeidsveld van onze eigene kerk zijn er zaken die aanspraak hebben op ons. Wij dienen met des te meer aandrang te steunen elk denkbaar werk, dat door onze eigene kerk in het leven is geroepen, mits vrijheid latende aan gemeenteleden om ook werkzaamheden te steunen, waarin zij belang stellen.

Dr. Kuyper over Amerika. De gevierde Hoogleeraar van de Amsterdamsche Vrije Universiteit heeft onlangs Amerika bezocht en geeft van zijne reis verslag in de "Heraut." Wij nemen het een en ander daaruit over :—

"Ter genezing van bekrompen zin werkt niets zoo weldadig als een bad in *in een geheel andere werkelijkheid,* dan waarin ge gemeenlijk verkeert.

Bekrompenheid van zin is de noodlottige, zij het ook natuurlijke vrucht, van beperktheid van blik en engheid van levensfeer. Feitelijk kent men het leven slechts in één verschijningsvorm; die ééne vorm vertoont zich te midden onzer omgeving in al zijn vele schakeeringen; en in den strijd tusschen die schakeeringen, kiest wie warm leeft, zóó ernstig partij, dat het hem ten leste te moede wordt, alsof zich geen andere sfeer van werkelijkheid liet denken. En dat juist doet het netvlies onzer waarneming verschrompelen.

Ook op kerkelijk gebied is dat waar.

Vloekerig-los in den mond zijn is, helaas, in breeden kring Hollandsche hebbelijkheid, en al keerden zich in later tijden ook vele Modernen tegen die stuitende vloekgewoonte, hun strijd er tegen gold alleen *het fatsoen.* Te vloeken stond niet. Op sociëteit, en onder de karnuiten, spekte dat de conversatie-taal, maar in deftiger gezelschap, en vooral in het bijzijn van nog niet geëmancipeerde dames moest men zich van zulko taaluitwassen onthouden.

Tegen het *vloeken* als *vloeken* daarentegen, d.w.z. tegen het door God verboden misbruiken van Zijn heiligen Naam, kwam ten onzent alleen "*de fijne*" op, en dan nog meest alleen "de *heel* fijne." Als leden van het ongeorganiseerde *anti*-vloek-verbond deden zich in ons land, welbezien, alleen steile Gereformeerden kennen, en althans onze Roomsche landgenoten deden aan dezen socialen kruistocht tegen de zonde der loslippigheid niet mee.

Niet dat de Roomschen meer of erger vloeken dan de aandeelhouders in de "groote Protestantsche partij;" maar al vloeken ze niet erger dan "gewoonweg," bij de propaganda tegen het vloeken lieten ze zich hier te lande toch nimmer inlijven.

Maar nu steekt ge den Atlantischen Oceaan over, ge zet te New-York voet aan wal, en rijdt met een trolley-car van New-York naar het aan New-York aangebouwde Brooklyn, en uitstappende stuit ge op een zee van mannen in een plechtigen optocht onder wuivende banieren; een stroom van ouden en van jongen, die door reporters juist gesteld, bleek uit niet minder dan elf duizend mannen te zijn saamgesteld.

Ge vraagt wat dat is, wat die optocht beduidt, en wat in die door den wind gerimpelde vaandels te lezen staat, en nu hoort ge tot uw verbazing dat die optocht *tegen het vloeken* is, en dat wel, niet tegen het vloeken als onfatsoenlijk voor fatsoenlijke lippen, maar als

hoon van 's Heeren heiligen Naam. Het is een optocht, zoo zegt een minzame politieagent u, van de *"leden van den Heiligen Naam."*

Dus, zoo concludeert ge, zit Brooklyn stijf in de steile Gereformeerden, want mannen die aldus publiekelijk tegen het vloeken optreden, dat moeten Calvinisten zijn.

Maar niets er van.

Uw wegwijzer zegt het, en het Crucifix, dat ginds vooruit wordt gedragen bevestigt het u . . . . die "leden van den Heiligen Naam" zijn . . . geen "fijnen" . . . maar *Roomschen*. .

De Roomschen gaan te Brooklyn in den strijd tegen het *vloeken* voorop, en het zijn niet de fijnen, maar de *Roomschen*, die door openlijk protest het ellendige vloeken willen uitroeien.

***

Ge *ergert* u soms aan dat publieke kerkelijk leven, soms ergert ge er u aan tot in uw ziel. Zoo b.v. als in New Jersey-city, ook al vlak bij New York, een predikant, per advertentie in alle bladen bekend maakt, dat hij voor de jonge mannen en jonge dames, die trouw de Zondagsschool hebben afgeloopen, *een dansschool* bij zijn kerk geopend heeft, want dat goede Christenen fraai en vlug moeten kunnen dansen, en dat wel niet "geestelijk dansen" zooals weer anderen het invoeren, neen maar dansen, jongens en meisjes onder elkaar met zeer gewone walsen en polka's.

Een ander maakt het nog fraaier, en opent, om de geestelijke klandisie der stevigste jonge mannen voor zijn kerk te behouden, bij die kerk een klasse, waar onderricht in het *boksen* gegeven wordt. "Boksen," zoo redeneert deze geestelijke leidsman, verhoogt het "selfrespect." Gij zijt dan niet bang, en kruipt voor niemand in uw schulp. En juist zulke flinke, niemand ontziende jonge mannen, moeten den strijd voor Christus en zijn kerk aanbinden.

Zoo stuit ge op allerlei excessen. Ge treedt in Maddison Avenue op Zondagavond een openstaand, hel verlicht kerkgebouw binnen, en ziet (er is geen preekstoel) op het platform twee lezenaars staan, en achter den éénen een deftig heer, en achter den ander een nog deftiger dame, en tusschen beiden in hooge Chineesche vazen met prachtige ruikers van rozen en chrysanthemums. Die dame doet niets dan met fluweel-zilveren stem wonderschoon zinsneden uit de Heilige Schrift voorlezen, en het publiek zit er verbaasd bij.

Op een Beurtenbriefje vindt ge aangekondigd, dat in die en die kerk de predikant N. N. dienst zal doen, maar voorts in breeder letter dat bij die dienst zingen zullen de heer X van de Italiaansche Opera, en Miss Y van de Grand Opera. Sterker nog, Zondagmorgen brengt een bijblad van een politiek courant u het buste-portret van die Miss Y, in echt opera kostuum, met er onder: Contre alto van Dominee N. N.

Altemaal excessen en zonderlingheden, alleszins geschikt om een gewoon Gereformeerd man uit lage landen de haren te berge te doen rijzen.

***

Na dien eersten verrassenden indruk stelt ge u al verder op de hoogte van der Roomschen bedrijf in Amerika, en ge ontwaart, hoe ze hun kracht zochten in het stichten van een vrije universiteit, hoe ze veel ijveriger dan de Protestanten voor de Christelijke school tegenover de Staatsschool partij kozen, ja, hoe ze zelfs het "leekenelement" op kerkelijk gebied tot invloed poogden te brengen, zóó zelfs dat de verhouding tot Rome meer dan eens gespannen werd. En zoo wordt ge telkens meer in uw overtuiging bevestigd, dat wie naar wat in Nederland Roomsch heet, *al* wat Roomsch is, dacht te kunnen afmeten, althans in Amerika buiten den waard heeft gerekend.

Doch als ge, hierop afgaande, nu nauwelijks twijfelt, of in Amerika zullen de Roomschen dan ook politiek tegen de beginselen der Fransche Revolutie overstaan, dan keert het blaadje opeens weer om. Bijna *alle* Roomsche Amerikanen zijn Democraten, ze dweepen met Jefferson, en Jefferson was blijkens zijn strijd in 1793 *de* man die zelf dweepte, en Amerika wilde doen dweepen, met de helden van het gerevolutioniseerd Parijs.

Reeds aan dat ééne staal merkt ge dus aanstonds, hoe uw maatstaf voor de dingen die ge uit Amsterdam meêbracht, in New-York onklaar is geworden, en dat de consequentie waarmeê ge aan den Amstel placht te redeneeren, aan den Hudson niet meer opgaat.

En denk nu niet, dat dit alleen ten opzichte van de kerkelijke wereld der Roomschen alzoo is, het geldt evenzoo van der Protestanten kerkelijk bestaan.

Schuilt ten onzent alle kerkelijk leven, en durft het ternauwernood fluisterend uitkomen, in heel Amerika staat het kerkelijk leven, dat der Protestanten evengoed als dat der Roomschen, energiek en scherp geteekend op den voorgrond.

***

Maar tegenover deze ergerende "liabilities," gelijk de Amerikanen zeggen, staan "assets" over die u niet minder verbazen.

In de gemeene buurten, in de salons, in de huizen van "Wijntje en Trijntje," is men voor de kerk bang. In wat hoeken ook de misdaad, de gemeenheid, de ongerechtigheid en de losbandigheid wegsluipt, *ze vreest er de kerk*, want ze weet bij ervaring, en ze voelt nog op het eigen oogenblik, dat de kerk een macht is, die haar nazit en haar schandelijk bedrijf striemt, stuit en inperkt.

Reeds de enkele namen van Dr. Parkhurst te New-York en Dr. Henry te Chicago verwekken schrik in de schuilhoeken der zonde.

Die mannen vermanen niet enkel de geloovigen die opkomen, maar tasten het zedelijk kwaad in de stad hunner inwoning met naam en toenaam aan. Ze organiseeren er hun hulpcorpsen tegen. Ze controleeren de politie of zij haar plicht wel doet. En schiet de politie te kort, dan hebben ze een aanklachtboek van wel geconstateerde feiten gereed, en klagen eerst hooger op, en zoo dit niet helpt, spreken ze publiek in de pers. Dr. Henry heeft zelfs een corps van 25,000 kiezers verzameld, dat bij verkiezingen weigert zijn stem aan de candidaten van wat partij ook te geven, die niet als mannen van *zedelijken ernst* te boek staan.

Daarbij zijn de kerken, zonder weelderig te zijn, net ingericht, om gedruisch te voorkomen met tapijt in alle looppaden belegd, met electriciteit zacht verlicht, met steam-furnaces aangenaam verwarmd, kortom men zit er als thuis.

En het geld vloeit, stroomt. Giften van een tonne gouds, of ook van een half millioen en meer, zijn lang geen ongewone giften. Vandaar dat kerken niet op

een zijgracht schuilen, maar op de deftigste straten voor een ieder in het oog loopen, en alle zonder onderscheid met torenspitsen, slank en hoog, zich van verre aankondigen.

Is dan ook ten onzent een predikant vaak een gedrukte figuur, die op de volle markt des levens zich zelden vertoont, in Amerika is elk Bedienaar van den godsdienst geëerd en gevierd in de volle samenleving.

Hij staat in niets achter, heeft in elk opzicht iets voor. Groote spoor- en stoombootmaatschappijen bieden hem eershalve een clerical-ticket tegen halven prijs.

ZONDAGSHEILIGING.

Engeland wordt thans bedreigd door een aanval op den Dag des Heeren die de bitterste gevolgen hebben kan. De *British Weekly* beschouwt de zaak als uiterst ernstig en acht den strijd die daaruit te voorschijn treedt als van meer ingrijpende beteekenis dan eenige andere strijd die thans voor de aandacht van het denkend publiek is gekomen. Men wordt bedreigd met een Zondagsblad op de leest geschoeid van de Amerikaansche Zondagsbladen die zooveel ellende in dat groote werelddeel veroorzaken. Protesten baatten tot hiertoe niet. De eerste proefnemingen zijn goed geslaagd. De exemplaren van de Zondagsbladen werden gretig opgekocht. Het schijnt nu of het Zondagsblad komt aanblijven. Wat daartegen moet worden gedaan is moeielijk te zeggen. De ernstig gezinden in Engeland zijn ten einde raad. Doch het Christelijk geweten is ontwaakt en laat zich gelden. Het zal zich al meer laten gelden. De toekomst echter is niet helder; want men heeft den tijdgeest tegen zich. Daar vele bladen in handen zijn van niet-Christenen wordt de eerbied voor den Christelijken rustdag niet bevorderd. Die zelf niets weet van een heiligen van den Dag des Heeren geeft er weinig om of anderen dien dag heiligen. Nadat bovenstaande reeds gezet was kwam het bericht dat de Zondagsbladen gestaakt zijn.

Een treffend Boekske.

What Jesus DID being a brief examination of the Book entitled "What would Jesus do?" by H. D. Brown.

ONS oordeel over Sheldon's romans—en bij name over 'In His Steps' in een vorig nommer verschenen, wordt treffend gestaafd door bovengenoemd boekske, dat met duizendtallen in Europa en Amerika wordt verspreid. Uit *Moody's Bible Institute te Chicago* schrijft een onderwijzer: "Zend mij 300 exemplaren van het boek dat een antwoord is op Sheldon's "What would Jesus do?" Van harte onderschrijf ik wat door den Heer Brown wordt aangevoerd. Ik wil het door mijn Bijbelklassen laten lezen, want velen hebben dat ellendig boek: 'What would Jesus do' gelezen." De ook onder ons bekende, *Webb-Peploe*, gevierde spreker op de Keswick-Conventie, schrijft "ontegenzeggelijk is de stem van waarschuwing door u tegen Sheldon's 'In His Steps' aangeheven op de pijnlijkste wijze noodzakelijk geworden Ik vrees dat sommigen zullen zeggen dat gij het doel van den schrijver niet hebt gevat, en dat hij slechts éene zijde van het Christendom heeft voorgesteld; er kan echter geen de minste twijfel bestaan dat velen door dat boek zullen worden misleid om te meenen dat het ware Christendom bestaat in bloote gehoorzaamheid aan (Christus) als een voorbeeld, en het ignoreeren van de ernstige woorden van onzen Heer en Heiland: 'gijlieden moet wedergeboren worden.'"

Ook *Pastor Fuller Gooch*, een ander gevierde Keswick-spreker, hecht zijne goedkeuring aan dit boekske, en zegt: "Alle pogingen om Christus natevolgen, afgescheiden van *heldere, duidelijke, proefondervindelijke* kennis van Christus zoenoffer, zijn even nietig als vleeschelijk en anti-evangelisch." *Archibald Brown* — Spurgeon's leerling—die onder de verwaarloosden in Londen een groot werk als evangeliedienaar doet zegt: "Zoodra ik 'What would Jesus do' las ontdekte ik Satan als een engel des lichts. De verzoening van Christus wordt weggeredeneerd als iets dat wij hebben natebootsen in plaats van daarop te vertrouwen. Den mensch wordt geleerd zijn zaligheid uittewerken, door anderen te helpen De populariteit van het boek is een akelig teeken des tijds. *Moge uw tegengift het vergift* (overal) *volgen*!"

Meer zeggen wij thans niet uit gebrek aan ruimte. De lezer koope het boekske van Brown en leze. Het kost slechts *een penny* en is te verkrijgen in de 'Cape Mission Book-room, Kaapstad.

In Memoriam.

HILGARD MULLER, V.D.M.,

OB. 3 FEBRUARI 1898.

Ditmaal bieden wij onzen lezers het portret aan van een ander onzer vroegontslapenen—Ds. Hilgard Muller. Te Uitenhage geboren, te Stellenbosch opgevoed, te Pietermaritzburg, Barkly Oost, Tarkastad, Burgersdorp werkzaam . . . . . . zietdaar eene korte beschrijving van zijn aardsche loopbaan! God nam hem weg, na het goddelijk zegel te hebben afgedrukt op den arbeid van zijn dienstknecht. Tot hooger werk, tot een heerlijker roeping werd hij afgezonderd. Wij die treuren over zijn heengaan, die hem nog niet vergeten kunnen, trachten hem achterna te staren. Doch het gordijn wordt niet weggeschoven. Eerst als wijzelven binnen zijn en voor altijd met den Heere, zullen we verstaan wat nu nog zoo onverklaarbaar is. Middelerwijl roept God ons tot waken, bidden, strijden, werken. Over de graven heen loopt de heirbaan des Evangelies.

And God gives patience, Love learns strength,
And Faith remembers promise,
And Hope itself can smile at length
On other hopes gone from us.

God geve arbeiders, meer arbeiders in Zijnen wijngaard!

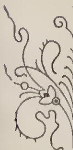

DS. HILGARD MULLER,

GEBOREN 14 JANUARI 1859. GESTORVEN 3 FEBRUARI 1898.

De Geschiedenis onzer Kerk.

HOOFDSTUK XXVI.

DE TRANSVAALSCHE KERK.

(VOORTZETTING.)

DS. VAN DER HOFF.

De komst van Ds. Van der Hoff was het begin van de aanleiding tot de Kerkelijke verwijdering die helaas! nog voortduurt in Transvaalsche kringen. De eensgezindheid die er heerschte na het herhaald bezoek onzer predikanten werd weldra vervangen door achterdocht, verbittering, verdeeldheid op kerkelijk en maatschappelijk gebied. De woorden van Ds. Neethling in zijn verslag van de bezoekreis door hem en Ds. A. A. Louw in 1856 ondernomen als afgevaardigden onzer Synode teekenen den toestand: "Geene woorden zijn in staat de verdeeldheid van heden tegenover de eensgezindheid van voor vier jaren te schetsen . . . . ik weet den toestand waarin die menschen kerkelijk en burgerlijk verkeeren niet beter te noemen dan ellende." Dat Ds. Van der Hoff het zijne hiertoe heeft bijgedragen is buiten allen twijfel. Het verhaal van zijn optreden in Zuid Afrika is geen aangename. Liever zwegen wij daarover. Maar die het kerkelijk leven van heden wil verstaan zal kennis moeten nemen van wat toen is gebeurd.

ZIJN LEGITIMATIE EN ONDERTEEKENING ONZER WETTEN.

Het bleek al dadelijk na de aankomst van Ds. Van der Hoff, dat hij geen beroepsbrief uit de Transvaal had ontvangen. De Hoog-leeraar Lauts had hem op eigene verantwoordelijkheid naar Z. Afrika gezonden. Ook bleek het weldra, dat hij nooit als leeraar in de Nederlandsche Hervormde Kerk had gediend, maar eenigen tijd, nadat hij de Akademie had verlaten, niet zonder reden zich van de lijst der Kandidaten had laten schrappen en na nog andere betrekkingen te hebben bekleed zich in den boekhandel bevond, toen hij van den heer Lauts zijne aanstelling kreeg. Onder zulke omstandigheden kon er door de Synode als vertegenwoordigd door haar Actuarius niets anders worden gedaan dan den heer van der Hoff de gelegenheid te geven zich te laten legitimeeren. Dit geschiedde. Hij onderteekende de Wetten en Bepalingen onzer Kerk en werd als wettig geordende predikant in ons midden erkend. De Synode had hieromtrent het volgende besluit genomen: "Wanneer het bij het legitimeeren den Actuarius zal zijn gebleken, dat meergen. predikant Van der Hoff voor de Transvaalsche gemeente is beroepen, dit door hem aan den Kerkeraad der gemeente worde geschreven, met kennisgeving in welke betrekking hij, ten gevolge van de inlijving der Transvaalsche gemeente met onze kerk staat en hunne verplichting voor zijne reiskosten derwaarts te zorgen, en dat de predikanten en afgevaardigden van de Kaapstad verzocht worden hem, bij zijne aankomst zooveel mogelijk met raad behulpzaam te zijn." Aan dat besluit was door den Actuarius gevolg gegeven. Ter kennisse der Transvaalsche broederen werd gebracht, dat hun verzoek om inlijving by de Kaapsche Kerk was toegestaan, dat Ds. Van der Hoff de Acte van Legitimatie had ontvangen en dat zoo men hem als leeraar begeerde een beroepsbrief moest worden gezonden, opdat alles eerlijk en met orde geschiede. De beroepsbrief kwam en Ds. Van der Hoff vertrok naar de Transvaal over Natal in April 1853. Daar echter geen antwoord was ontvangen op den brief van den Actuarius, waarin melding was gemaakt van de inlijving der Transvaalsche Kerk werd een nader schrijven over dit onderwerp aan Ds. Van der Hoff toevertrouwd. Ds. Murray, toen predikant van Bloemfontein, zou als consulent den nieuwen leeraar in de Transvaal bevestigen. Niet lang echter na zijn aankomst te Potchefstroom schreef Ds. Van der Hoff aan den Actuarius Synodi: "dat de Kerkeraad van Vrijburg (Potchefstroom) besloten had geen officieel antwoord op den hem voorgelegden brief te geven, voor en aleer alle kerkeraden, benevens de Ed. Achtb. Volksraad in de zaak gehoord zijn." En aan Ds. A. Murray, zijn aanstaanden bevestiger, gaf hij te kennen, dat de gezamentlijke krijgsraad, met twee leden van den Volksraad, op dringend verzoek van den ouderling Snijman, van Rustenburg, had besloten met de bevestiging te wachten tot dat de Volksraad was bijeengekomen, en dat tevens "alle kerkeraden en alle verstandige personen die in de zaak belangstellen" waren verzocht hun oordeel daarvoor uittespreken. Wat hierachter zat laat zich licht bevroeden. Het was dan ook niet te verwonderen, dat het volgend schrijven namens den Volksraad de scheiding bewerkstelligde, waarnaar men in de Transvaal onder leiding van Ds. Van der Hoff streefde:—

Aan den WelEerw. ZeerGel. Heer A. Faure, Actuarius Synodi der Ned. Geref. Gemeente in Z. Afrika.

WEL EERW. ZEER-GEL. HEER!

Bij deze wordt u ter kennis gebragt dat de Vereenigde Kerkeraden der Nederduitsch-Gereformeerde Gemeenten, in de Zuid Afrikaansche (vroeger genaamd Transvaalsche) Republiek, als Algemeene Kerkvergadering zich geïnstitueerd hebbende, in Augustus j.l., te Rustenburg, ten aanzien der kwestie van inlijving of adoptie der voornoemde gemeenten in de Nederduitsch-Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika, onder hare Synode, besloten hebben, dat die inlijving niet kan worden goedgekeurd om de volgende redenen:—

De 1ste.—Omdat aan de voorwaarden of beloften van leeraars te zullen voorzien niet is voldaan.

De 2de.—Omdat men zich aan de kerkelijke wetten der Nederduitsch-Gereformeerde Gemeenten in Zuid Afrika niet kan onderwerpen.

Dit besluit is door den destijds ook te Rustenburg vergaderden Volksraad goedgekeurd, en wel, evengelijk in de Algemeene Kerkvergadering voormeld, met algemeene stemmen.

Om het groote gewigt der zaak, werd echter in eene Volksraadszitting, in September l.l. te Lijdenburg gehouden, besloten nog eens op deze zaak terug te komen; dien ten gevolge werd er op nieuw eene algemeene of voltallige Volksraadszitting (zijnde de vorige in Augustus l.l. slechts een commissieraad geweest) aangeschreven, om te Potchefstroom op den 21 November te vergaderen, en te gelijkertijd ook alle kerkeraadsleden der geheele Zuid Afrikaansche Republiek verzocht, zich tegen dien tijd ook aldaar te verzamelen, ten einde te zamen nog eens rijpelijk over de zaak der inlijving te spreken.

Deze zitting heeft heden plaats gehad, en de uitslag harer gezamenlijke discussiën is geweest, dat besluit, in Augustus l.l. te Rustenburg genomen, ten volle te bekrachtigen, gelijk wij dit bekrachtigen bij deze, en wel met algemeene stemmen.

De Nederduitsch-Gereformeerde Kerk in de Zuid Afrikaansche Republiek beschouwt zich dus als eene onafhankelijke kerk, onder haar eigen bestuur.

U-Eerw. hiervan kennis gevende, nemen wij deze gelegenheid tevens waar, aan de Hoog Eerw. Synode onzen innigen en hartelijken dank te betuigen, voor de vele blijken van belangstelling in het zedelijk en godsdienstig welzijn dezer Republiek, zoo ruimschoots en herhaald aan den dag gelegd, door het van tijd tot tijd zenden van leeraars in ons midden.

Overigens refereren wij u naar de mededeelingen door den Eerw. Kerkeraad gedaan, als geheel en al ons gevoelen uitdrukkende.

Met de meeste hoogachting en eerbied hebben wij de eer ons te noemen,

Wel-Eerw. Zeer-Gel. Heer,
Uw. Eerw. Dienstw. Dienaren,

Namens den Volksraad der Zuid-Afrikaansche Republiek,

(Get.) C. Potgieter, Voorzitter,
J. H. V. Pretorius.

Ter Ordonnatie van dezelve :
(Get.) H. F. Buhrman.

Potchefstroom, 22 Nov. 1853.

Van der Hoff's beweringen.

Dat Ds. Van der Hoff achter dit alles zat wordt algemeen aangenomen. Hij zelf echter heeft getracht zich te verontschuldigen, en heeft beslist verklaard, dat hij op aandrang van Kommandant-Generaal A. W. Pretorius had gehandeld. "De overleden Kommandant-Generaal A. W. Pretorius bracht mij kort na mijne aankomst alhier een bezoek en verzocht mij dringend om mij toch niet door een predikant van de Synode te laten voorstellen, voordat er eene algemeene bijeenkomst te Rustenburg zou gehouden worden om over de zaak te spreken ; want dat hij met al zijne menschen *niets* van de Synode wilde weten. Na veel van mijne zijde hiertegen ingebracht te hebben, besloot ik aan het verzoek van den achtenswaardigen man te voldoen en met tranen van dankbaarheid in de oogen drukte hij mij de hand, en kon zijne blijdschap schier met geene woorden uitdrukken." Voorts beweerde Ds. Van der Hoff, dat hij "op de vergadering te Rustenburg wel een half uur had gepleit tegen de *afscheiding* van de Kaapsche Synode," en dat hij eindelijk "toegaf om zich met de gemeente afte-scheiden tot groote blijdschap van de groote schare van menschen die met moeite kon worden bedwongen hun blijdschap uit te drukken door een luidklinkend hoera." Het voorbeeld van Rustenburg was door Potchefstroom gevolgd en ook door Lijdenburg. Heel naief laat Ds. Van der Hoff hierop volgen : —"De zaak is deze. In den beginne van mijne aankomst alhier was ik tegen de *afscheiding*, om de eenvoudige reden, dat ik met den stand van zaken onbekend was. Thans ben ik met den stand van zaken bekend en zie in de vereeniging met de Kaapsche Synode geen heil voor de emigranten. En waarlijk er is in die vereeniging met de Synode geen heil, en de oude emigranten hebben die zaak goed ingezien ; want alle die nieuwigheden dragen het bewijs in zich, dat onder het bestuur en den invloed der Kaapsche Synode de Nederlandsche Hervormde Kerk staat uitgeroeid te worden."

Houding der Synode.

De scheiding door de overkomst van Ds. Van der Hoff bewerkt was nu voor goed beslist. Doch de Synodale Commissie in haar antwoord op het schrijven uit de Transvaal ontvangen wilde van eene *officieele* afscheiding niets weten : "Het is der Synodale Commissie welbekend—zoo schreef zij —hoe de opneming en inlijving der gemeenten in het Transvaalsche (thans Z. A. Republiek) op haar eigen herhaald en dringend verzoek in de laatste Synode is geschied, doch dat het der Commissie niet bekend is, dat zij sedert die opneming en inlijving afgescheiden zijn geworden en deze vergadering de bekendmaking in den brief vervat niet beschouwt als een bewijs, dat er zulk eene afscheiding heeft plaats gehad."

Ongerustheid en Spanning.

De oogen gingen allengs open in de Transvaal, en het duurde niet lang of allerlei stemmen begonnen zich te verheffen tegen den heer Van der Hoff. De ongerustheid nam toe. Er heerschte eene spanning die de gansche Republiek aangreep en die maanden duurde. De zaakgelastigde van de "Amsterdamsche Commissie," de heer Smellekamp, meer dan eens door ons reeds genoemd, werd er in betrokken. Hij geraakte daardoor in ongenade bij den Volksraad, die het voor Van der Hoff opnam, en hem niet alleen eene boete oplegde maar ook uit de Transvaal verbande. Partijen stonden sterk tegenover elkaar, en het scheen soms of de Republiek in gevaar was door al die verdeeldheid en strijd. Nergens wordt ons de toestand beter geteekend, dan in het schrijven van den heer C. Hiddingh, die uit Holland was overgekomen om namens de 'Amsterdamsche Commissie' onderzoek te doen naar al deze vreemde gebeurtenissen. Zijn oordeel als een onpartijdige is van groot gewicht. Hij trof in de Transvaal de grootste ontevredenheid aan over het gedrag en den wandel van Ds. Van der Hoff, en liet zich in de volgende bewoordingen uit :—

Hiddingh's verslag.

"Zijne (Ds. Van der Hoff's) gedragingen, zoo ten opzichte der leden van de Kerk, als ten aanzien der kerkelijke aangelegenheden, hebben verre het meerendeel der gemeente van hem verwijderd. Hoogmoedig en strevende naar eene onbeperkte heerschappij behandelde hij de menschen norsch en terugstootend ; hij ging hun slecht voor in daad en wandel ; in zijn eigen huis was de vrede en eensgezindheid dikwijls gestoord op eene rumoermakende wijze naar buiten ; hij zocht de gemeenteleden niet op, welke zijn raad en zijne vertroosting noodig hadden, hoezeer zij ook die wenschten ; zijne dienst bepaalde zich tot het eenmaal prediken des Zondags, het toedienen der Heilige Sacramenten en het aannemen van ledematen ; het onderwijzen in de godsdienst werd op den achtergrond geschoven en was ééne week onderricht bij velen toereikende om hen in de Kerk in te wijden ; nogtans werd niet vergeten de emolumenten (ik meen 7 shillings) in te vorderen, vastgesteld op het doopen en het aannemen, dikwijls voor en aleer een of ander nog had plaats gehad."......

"Niet weinig," zoo gaat hij voort : "heeft het gebeurde met den Heer Smellekamp den zedelijken invloed geknakt, welken godsdienstleeraars uithoofde hunner betrekking bezitten ; nogtans zou de tijd de heugenis daaraan hebben doen verdwijnen, en wellicht alles op den ouden voet zijn teruggekeerd, indien de Heer Van der Hoff had opgehouden verdere stappen te doen ; maar neen, hij bleef volharden in zijn voornemen om de Transvaalsche Kerk aan de kerkelijke wetten en regulatien der Kaapsche Synode te onttrekken, en zichzelven eene eigene heerschappij te scheppen . . . . Eindelijk zette de Heer V. d. Hoff de kroon op alle deze dwaasheden, door zijn predikambt neerteleggen, dewijl de Volksvergadering eenige politieke wetten door den Heer Stuart vervaardigd en door den Generaal Pretorius voorgedragen verwierp. Zijn bedanken werd tegen zijne verwachting aangenomen, hij trad terug, beleed zijn mispas, verzocht om het gebeurde als niet geschied te willen aanmerken, onderwierp zich aan de betaling eener boete van 100 Kaapsche Rijksdaalders en aanwaardde op nieuw zijne bediening. Het getal zijner aanklevers kromp in en de kerk kwijnt voort in eenen nog ongelukkiger toestand dan voorheen." Dit is het oordeel van een onpartijdigen Hollander die officieel verslag deed van de hem opgedragene taak. Allertreurigst voorwaar was de toestand van zaken.

Brief uit Lijdenburg.

Vraagt men, van welke middelen de Heer Van der Hoff zich had bediend om de Transvaalsche Kerk tegen de Koloniale in het harnas te jagen, het antwoord is te vinden in een schrijven door den Lijdenburgschen Kerkeraad gericht aan onze Synode. Die gemeente had zich ook tot afscheiding laten bewegen, doch zij kreeg er spoedig

berouw van en schreef toen door haar Kerkeraad een brief aan de Synode, waarin de handelwijze van den Heer Van den Hoff ten duidelijkste in het licht werd gesteld. Daarin roepen zij uit:—

"Wij hebben te voorbarig ons van u HEerw. afgesneden, maar ach! Wij onkundigen! Wij zijn misleid.

De Heer D. Van der Hoff heeft ons het volgende wijs gemaakt:—

1. Dat hij een eed van getrouwheid moest doen aan het Britsch Gouvernement, als predikant onder de Synode; en of de gemeente een predikant zou begeeren, welke door een eed aan dat gouvernement was verbonden?

2. Dat de Synode onder het gouvernement staat.

3. Dat de Koloniale Kerkwetten onbestaanbaar voor ons zijn, wegens de gelijkstelling der gekleurde en blanke bevolking, enz., en dat hierin geene veranderingen ten onzen behoeve door de Synode zullen gemaakt worden.

4. Dat de Synode niet noodig voor ons was, dat wij geen de minste nuttigheid daaruit konden trekken, en hij den kerkeraad voldoende beschouwt om alle geloofs- en kerkkwesties tusschen ons te vonnissen en weg te nemen.

. . . .

Door zulke voorstellingen, H.Eerw. Heeren, gelukte het hem met een welbespraakte tong, de meerderheid, ja bijna allen te overtuigen of te misleiden, en te doen zamenstemmen, en hoewel er enkele gemeenteleden waren die deze zaken met krachtige bewoordingen tegenstonden en wederlegden, overwon hij door te verklaren met de zaken ten volle en beter dan een der anderen bekend te zijn."

De Kerkeraad van Lijdenburg deed meer dan dit. Zij gaven aan den Heer Van der Hoff kennis, dat "de gemeente hem niet langer als herder en leeraar kon en mocht erkennen" en noemden tien redenen op, waarom men van hem wilde ontslagen worden. Ook werd een schrijven gericht aan de Vrijstaatsche predikanten hen vragende Lijdenburg met een herderlijk bezoek te willen verblijden. De Transgariepsche Ring besloot dan ook dien brief te beantwoorden in den vorm van een herderlijk schrijven en tegelijkertijd de drogredenen te ontzenuwen door den Heer Van der Hoff te berde gebracht tegen voortdurende verbintenis met de Synode.

HERDERLIJK SCHRIJVEN UIT VRIJSTAAT.

"Meer dan één lid uwer gemeente"—zoo luidde het in dien brief—"heeft ons verklaard, dat het wenschelijk ware dat gij van ons zoudt hooren, om de drogredenen waardoor men u van uwe getrouwheid aan uwe kerk zoekt afteleiden, aan het licht te brengen, en u de verzekering te geven, dat uwe voortdurende verbintenis met de kerk, u niet alleen geen schade, maar veeleer heil zal aanbrengen. Om deze reden willen wij u dus nu reeds van ons laten hooren, om deze moeilijkheden uit den weg te ruimen. Daartoe werden wij ondergeteekenden door den Ring in zijne zitting van heden, als eene Commissie benoemd om een herderlijk schrijven in zijnen naam aan u te richten. Wij richten onzen Zendbrief in naar aanleiding van eenige vragen door een lid uwer gemeente aan den Ring in geschrifte voorgelegd.

De eerste dier vragen was:—

"Staat de Synode onder het opzicht van het Britsch Gouvernement?" Hieromtrent verwijzen wij u eenvoudig naar Art. III van de Ordonnantie, waarbij de kerkelijke rechten en voorrechten zijn vastgesteld en die gij gedrukt kunt vinden op de eerste bladzijden van onze "Kerkelijke Wetten en Bepalingen," alwaar er geschreven staat: dat de Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Zuid voor Afrika bekleed zal worden met het vermogen om derzelver eigene inwendige zaken te beschikken. Hierbij willen wij u herinneren, dat het Britsche Gouvernement niet meer gelijk vroeger in de hooge Kerkvergadering vertegenwoordigd wordt door Commissarisen Politiek. De Synode heeft de meest volkomene vrijheid om hare wetten te maken en te veranderen zonder eenig toedoen van de Engelsche Regeering.

Op de vraag: "of de predikanten der Kolonie verplicht zijn een eed van getrouwheid aan het Britsch Gouvernement af te leggen?" kunnen wij onbewimpeld antwoorden: Neen! Geen van onze leeraars heeft zulks moeten doen. Hier in den Vrijstaat staan de kerk en de leeraars in geene betrekking hoegenaamd tot de Engelsche Regeering en erkennen zij geene andere overheid in wereldsche zaken dan hun eigen Volksraad en President.

Wat de vraag omtrent "kleurlingen" aangaat, de Synode der Ned. Geref. Kerk in Zuid Afrika erkent het bestaande onderscheid in rang en stand, door den Heer overal gesteld. Aan de andere zijde echter is haar de belofte van Gods Woord dierbaar: "Ik zal de heidenen geven tot uw erfdeel, en de einden der aarde tot uwe bezitting." Waarom zij het ook haren plicht acht de uitbreiding van Gods koninkrijk onder de heidenen te bevorderen. Wat aangaat het recht tot het stichten van gebouwen voor gemeenten uit de Naturellen verwijzen wij u naar zoovele gemeenten in de Kolonie, waar zulks reeds gedaan is." De brief was geteekend door Dr. H. E. Faure, A. Murray, A. A. Louw, en twee ouderlingen.

VAN DER HOFFS VERDEDIGING.

Ook Ds. Van der Hoff liet van zich hooren. Een geschrift, getiteld: *Eene stem uit Mooirivier* werd in het geheim in de Kaapstad gedrukt en in de Republiek verspreid. Daarin werd o.a. de verbintenis met de koloniale kerk ten sterkste veroordeeld. Verdraaiing der waarheid is kenmerkend van dat stuk. Wij lezen er:—

"Men heeft onlangs uit Lijdenburg aan den Ring van Transgariep de vraag voorgelegd, of de leeraars hier verplicht zijn een eed van getrouwheid te zweren aan de Britsche Kroon, en het antwoord is geweest: Neen. Dit antwoord is recht. Maar als de Lijdenburgsche vrienden nu gevraagd hadden: is het waarheid dat men aan onzen leeraar tijdens zijn verblijf in de Kaapstad gevraagd heeft of hij een eed van getrouwheid zweren wilde dan had men u zeker geantwoord van ja: want dit is gevraagd aan uwen leeraar, doch hij heeft zulks geweigerd. En had men verder aan dien H.Eerw. Ring gevraagd of de leeraars der Kaap Kolonie verplicht zijn dien eed afteleggen, dan had men u ook toestemmend moeten antwoorden, en er wellicht bij kunnen voegen, dat ook de leerars van den Vrijstaat dien eed gezworen hebben."

Dit schrijven echter had geen den minsten invloed op de gemeente van Lijdenburg, die met die van Utrecht, aan de Koloniale Kerk getrouw bleef. Doch de behoefte aan leeraren was zeer groot. Eerst met de stichting van de Theologische Kweekschool te Stellenbosch kon hierin naar wensch worden voorzien.

De Bijbel en de Monumenten.

HOOFDSTUK I. INLEIDING.

I. DE BIJBEL IN DE NEGENTIENDE EEUW.

IN de geschiedboeken van toekomstige geslachten zal de negentiende eeuw bekend staan als de bij uitstek *wetenschappelijke eeuw.* Geen andere eeuw heeft toch een zoo snelle uitbreiding van den wetenschappelijken geest gezien. In geen andere eeuw is het der wetenschap gelukt zooveel schitterende overwinningen te behalen, en zooveel geheimen aan het hart der natuur te

ontrukken. Woeste natuurkrachten, die voorheen den mensch vrees en angst inboezemden, worden thans getemd en den mensch ten dienste gesteld. En elke dag aanschouwt nieuwe ontdekkingen en veroveringen.

Doch niet alleen op natuurkundig gebied, ook op elk ander gebied, doet zich de invloed van den wetenschappelijken geest gelden. Beschouw eens het gebied der geschiedkunde. Hoe verbazend het verschil tusschen den Herodotus—"vader der geschiedenis"—van de vijfde eeuw vóór Christus, en den Mommsen dezer negentiende eeuw! Bij den eerstgenoemde is de 'geschiedenis' een mengsel van waarheid en verzinsel, van geschiedenis en legende, van waar verhaal en reizigerssprookjes. Bij laatstgenoemde is de geschiedenis een wetenschappelijk betoog, berustende op den vasten grondslag van verzekerde feiten. De hedendaagsche historieus onderzoekt met stipte nauwkeurigheid elke oorkonde die voor hem gelegd wordt. Hij weegt die in de balans van een geoefend oordeel. Hij scheidt waarheid van dwaling, private meening van feiten, en berekent met juistheid de mate van gewicht die aan elke oorkonde moet worden toegeschreven. De geschiedkundige van onze eeuw is een wetenschappelijk man.

In zijn onderzoek nu naar de vóórgeschiedenis van het menschdom, komt onze historieus in aanraking met den Bijbel. Een gedeelte van dit boek geeft voor te zijn de geschiedenis van de lotgevallen van het Israelietisch volk —zijn ontstaan, zijn groei, zijn maatschappelijke toestanden, zijn godsdienst. Het is onzen historieus te doen, de geschiedenis van dit aloude volk te verstaan. Mag hij nu den Bijbel beschouwen als een geschiedkundig boek, en hem als zoodanig raadplegen, met toepassing van zijn gewone historische beginselen? "Neen," is terstond het antwoord van velen, "dit Boek is geen gewoon menschelijk boek, maar een goddelijk Boek. Den Bijbel moet gij anders gebruiken dan gij uwe historische oorkonden gebruikt. De Bijbel bevat goddelijke waarheid; de Bijbel is onfeilbaar, en kan van geen fout verdacht worden; de Bijbel is heilig, en mag niet met onheilige hand worden aangeraakt."

Anderen weêr, meestal rationalisten, hebben beweerd dat de Bijbel een bloot menschelijk werk is. De Bijbel is hun niet een Boek, maar een bibliotheek, samengesteld uit de geschriften van tal van schrijvers. Elk bijbelboek is zoodanig ontleed geworden, dat men meent te kunnen zeggen, soms met minder, soms met meer juistheid, hoeveel historische documenten vóór den schrijver lagen, toen hij zijn boek opstelde. Deze beschouwing staat in lijnrechten strijd met de voorgaande. Welke is de ware? Dit is de groote vraag waarover de geleerden zich heden ten dage moeilijk maken. Over dit vraagstuk heeft men gesproken, geschreven, geredeneerd en getwist, totdat er haast niet één argument overblijft om aangevoerd te worden, en niet één steen des aanstoots en der tegenwerping onaangeroerd is gelaten.

2. De Monumenten.

Inmiddels heeft God het zoo bestierd dat er van een andere zijde een nieuw en helder licht op het bijbelblad is gevallen. Dezelfde negentiende eeuw die een zoo groote verlevendiging van den wetenschappelijken en critiseerenden geest aanschouwt, is ook toeschouwer van een ongeëvenaard vorschen naar de historische monumenten der oudheid. Op den ouden bodem van de bijbellanden—Palestina, Syrië, Babylonië, Egypte—ligt nog menig bewijs voor de waarheid en echtheid der bijbelsche verhalen. Wat de pen des geleerden niet vermag, dat zullen de graaf en de pik van den ontdekker. "Wij zullen nog onzen Bijbel opgraven," is het geroep van die bende geestdriftvolle uitgravers, die sedert eenige jaren reeds hunne navorschingen in het oosten voortzetten. Onverschrokken gaan zij met hun taak voort, dag na dag, maand na maand, jaar na jaar, niet zonder velerlei ontberingen, niet zonder tegenstand van den kant van onverschill'ge regeeringen, niet zonder gevaar van vijandige inboorlingstammen, niet zonder opoffering van kostbare menschenlevens.

Wat zijn dan de Monumenten welke deze ontdekkers zoo ijverig opsporen? Wanneer wij, in verband met den Bijbel, van *de Monumenten* spreken, dan bedoelen wij: alle overblijfselen uit een grijs verleden die licht werpen op de gewoonten, de geschiedenis en den godsdienst van die volkeren die in den Bijbel genoemd worden, of in bijbeltijden hebben geleefd. Onder zulke monumenten noemen wij allereerst:—

(1.) *Inscripties op rotsen en steenen*—Van de oudste tijden hebben eerzuchtige koningen de gewoonte gehad, om hunne namen en heldendaden op eeuwigdurende rots of steen uit te beitelen. Tal van zoodanige opschriften, soms met het standbeeld des konings daarbij, is dezer dagen ontdekt en ontcijferd geworden. Te Behistun, een oude stad in Perzie, prijkt op hooge rotswanden een lange inscriptie in drie talen, beschrijvende de overwinningen van Koning Darius Hystaspis, en door de ontcijfering van dit geschrift, nu meer dan 50 jaren geleden, vond men de verlorene Assyrische taal terug. Een andere vermaarde inscriptie werd gevonden in Westersch Palestina, in de geschiedkundige "velden Moabs," en is het werk van Mesa, Koning der Moabieten, die schatplichtig was aan den Koning van Israel, doch later zijne onafhankelijkheid wist te herwinnen. (2 Kon. 1 : 1 en 3 : 5). Op de tempelwanden te Karnak in Egypte vindt men weer de overwinningen vereeuwigd van Thothmes III,—een van de grootste der Egyptische vorsten.

(2) *Steenen Boeken.* Een van de meest gevierde ontdekkingen op oostersch gebied is die van de bibliotheek van den Assyrischen Koning Assur-bani-pal. 't Is inderdaad een vreemdsoortige bibliotheek; want de boeken zijn allen *van steen*, of met meerdere nauwkeurigheid, *van baksteen.* Dit was de wijze van schrijven in dien vroegen tijd: men nam een pas gevormden baksteen, nog niet geheel verhard, en daarop grifte men met een beiteltje zijn boodschap of zijn bericht. De baksteen of kleitafeltje werd toen in het vuur gedaan, en aldus verkreeg men een *steenen boek*, dat zoo goed als onvergankelijk was. In de laatste jaren heeft men groote hoeveelheden van deze steenen boeken ontdekt, niet alleen in de verwoeste Assyrische steden, maar ook in Egypte en in Palestina. Zij vormen een van de kostbaarste monumenten der oudheid. Een ander 'monument' is de

(3) *Papyrus Boeken.* Mettertijd vond men dat het maar moeilijk was om altoos op een baksteen te moeten schrijven. Het schrijven ging zeer langzaam, en om zulk een brief steeds in den zak rond te dragen was vermoeiend. Men begon derhalve allengs met pen en inkt te schrijven, op het blad van een boom of eenige andere gladde oppervlakte. Het blad van de *papyrusplant*, die vroeger in overvloed langs de Nijloevers groeide, was hiervoor het geschiktst. *Papyrus* was dus de eerste vorm van ons *papier*: de twee woorden zijn ook één. Van papyrusboeken, soms in heel beschadigden toestand, bezitten wij ook een steeds toenemend aantal, vooral aan Egypteland ontleend.

Inscripties, Steenen Boeken, Papyrusrollen—dit zijn sommige vormen van de monumenten die den Bijbel ophelderen. De verhalen van de ontdekking dezer monumenten behooren tot meest interessante en meest romantische geschiedenissen van onze dagen. Wij stellen ons voor in toekomstige hoofdstukken eenige van deze verhalen kortelijks terug te geven, en aan te toonen hoezeer

de ontdekkingen der bijna geëindigde eeuw den Bijbel hebben verduidelijkt. Laten wij reeds hier in korte trekken aanduiden, welke onze voornaamste winsten zijn van de studie der monumenten.

3. Wat hebben wij aan de Monumenten te danken?

(*a*.) Aan de Monumenten is het te danken dat wij heden een *duidelijken achtergrond hebben voor de bijbelsche verhalen.* De namen van de Egyptenaren, Assyriërs, Hethieten, Babyloniërs of Chaldeën en anderen komen op het bijbelblad voor, doch van de geschiedenis van sommigen dier volkeren wist men, vóór de ontdekking der monumenten, weinig of niets. Nu echter vormen deze natiën der oudheid een helderen achtergrond, waarop de geschiedenis van Israel te duidelijker uitkomt. Wij zien thans hoe groote rol het kleine Israel in de oudste wereldgeschiedenis speelde. Het beloofde land, liggende tusschen de Middellandsche Zee en de Woestijn, tusschen de beschaving van het Oosten en de beschaving van het Westen, was ten allen tijde de gebaande weg van den handel en het strijdperk der volkeren. De ontcijferingen van de laatste half-eeuw hebben allertreffendst getoond, welke plaats Israel innam in het raamstuk der vóórgeschiedenis.

(*b*) De Monumenten hebben ook *het geschiedkundig bestaan van natien, personen en plaatsen in den Bijbel genoemd,* boven allen redelijken twijfel verheven. 't Is niet zoo lang geleden dat de critici spotten met de verhalen uit den patriarchentijd, en beweerden dat men hier niet met *historie*, maar met *mythe* en *legende* te doen had. Abram is hun bloot een "stamnaam," Jakob de "personificatie van het Israelietisch volk," Simsons geschiedenis een "zonnemythe." Doch de monumenten hebben het dwaze van zulke beschouwingen aan het licht gebracht. De namen "Jakob" en "Jozef" zijn op Egyptische monumenten ontdekt geworden. De koningen genoemd in Gen. 14—tijdgenooten van Abram—zijn gebleken historische persoonlijkheden te wezen. De namen van oude steden en dorpen in Palestina zijn bij honderden teruggevonden. Natiën die reeds lang in volslagene vergetelheid waren geraakt, en wier aanhaling in den Bijbel de critici voor bloote "verzinsels" hielden, herleven thans uit de lang begravene jaarboeken van vervlogene eeuwen.

(*c*) *De oudheid van beschaving en opvoeding, van kunst en wetenschap,* wordt mede uit de Monumenten ontegenzeggelijk bewezen. Hedendaagsche theoristen omtrent de verhalen van de boeken van Mozes hebben de meening uitgesproken, dat Israel tijdens de uittocht uit Egypte een "half-woeste rondzwervende herderstam" was, dat het derhalve onbeschaafd en onopgevoed was, en dat het belachelijk is te denken dat de schrijfkunst algemeen beoefend werd, of dat men historieboeken kon aanhouden. Dit is de *theorie*. Wat zeggen nu de *feiten*? De Monumenten vertellen ons dat in den tijd toen, vermoedelijk, Mozes leefde, de schrijfkunst *algemeen* beoefend werd, en dat men toen ter tijde een uiterst ingewikkeld schrift—het Assyrische—tot in het verre Egypteland gebruikte. De Monumenten vertellen ons verder dat in den tijd toen, vermoedelijk, Abram leefde, de Assyriërs en Egyptenaren tegelijk—dus de naaste buren van het later Israel—een hoogen trap van beschaving hadden bereikt. De kunst en de wetenschap waren, in Abrams dagen, reeds eeuwen lang onder die natiën bekend en beoefend.

Elkeen wien zijn Bijbel dierbaar is, zal God danken voor het licht dat nu, zooals nooit tevoren, over het heilig blad opgaat; hij zal met geduld en geloof den uitslag afwachten der geleerde beraadslagingen over inhoud en ontstaan der bijbelboeken, wetende dat ook de voorbijgaande meeningen der critici zullen gedijen tot betere verklaring van Gods geopenbaard Woord. En wat de critici zelven betreft,—terwijl hij hun prijzenswaardigen ijver en onvermoeid vorschen bewondert, kan hij niet nalaten protest aan te teekenen tegen de vreugde die sommigen hunner, gelukkig niet allen, hebben, in het vernielen en het vertreden onder woesten voet van al wat wij voor heilig houden.

J. du P.

De Heidelbergsche Catechismus.

(vrij naar het hoogduitsch.)

Hoofdstuk VI.

EEN JEUGDIG PROFESSOR, DIE VELE OUDEN BESCHAAMT.

Reeds merkten wij op, dat de beide voorname samenstellers van den Catechismus elkander aanvulden. De vurige Calvinist Olevianus zou zeker menigmaal te ver gegaan zijn, indien hij niet recht tegenover hem en aan zijne zijde een man gehad had, in den geest van Melanchthon, vol liefde en geduld, een man, die wenschte allen alles te wezen om eenigen te gewinnen. De milde geest, welke ons Heidelbergsch onderwijs-boekje kenmerkt, is het vooral aan Ursinus verplicht. Zoo deed ieder het zijne. Waar de keurvorst vooral op gemoedelijkheid en practische opvatting der waarheden van den godsdienst aandrong, en het Olevianus boven alles om de zuivere opvatting der leer van vrije genade te doen was, daar waakte Ursinus met zijn scherpen blik en zijn liefhebbend hart voor al wat noodeloos kwetsen kon, of wat zonder iemand te winnen, velen zou verbitterd hebben. Het is vooral aan hem toe te schrijven, dat dit leerboek nog heden ten dage zoo bruikbaar is en door verschillende richtingen met zooveel nut en ingenomenheid kan worden gebruikt. Wij bedoelen natuurlijk die richtingen, welke elkander op het terrein van vrije genade ontmoeten. Ursinus had eene vergelijkende studie gemaakt van de groote mannen, welke in den tijd der hervorming het licht weder op den kandelaar plaatsten. Hij kende Calvyn, Luther, Melanchthon en Zwingli, niet alleen persoonlijk, maar ook wat hun onderscheiden opvatting in hun werken aanging en van deze kennis heeft hij het nageslacht gedurende drie eeuwen doen profiteeren.

Maar laat mij u ook zijne levensgeschiedenis verhalen.

Zacharias Ursinus werd in 1534 te Breslau geboren. Zijn vader bekleedde een kerkelijk ambt. Hij was diakonus, (dat wilde in die dagen en die kerk zooveel zeggen als hulpprediker) in de Magdalena-kerk. Zacharias openbaarde bij een gezond lichaamsgestel ook eene groote geschiktheid tot de studiën. In zijne jeugd bestond er te Breslau eene zeer goede school voor wiskunde en wijsbegeerte, waar hij zich bijzonder onderscheidde. De bijzondere duidelijkheid en juistheid, waarmede hij zich later uitdrukte, was vooral een gevolg van zijne wiskundige studiën. Als zestienjarig jongeling kwam hij zich in 1550 als student te Wittenberg aanmelden. De scherpzinnige Melanchthon boezemde hem dadelijk veel sympathie in. Gretig nam hij het onderricht van dezen professor aan en bleef hem, om zoo te spreken, zijn gansche leven getrouw. Luther was hem wat te heftig, ook wel wat te plomp, Zacharius Ursinus lette op inhoud en vorm beiden. De studie der wetenschappelijke theologie gold hij hem boven alles, boven den predikstoel en den herderlijken omgang. Als hij zich slechts mocht verdiepen in de "sancta theologia" en zijn vorschenden geest telkens nieuw voedsel geven, dan leefde hij ook in nauwe gemeenschap met zijn God en Heiland, dien hij innig liefhad. Geen dor en

droog geleerde maar een man voor den leerstoel geboren— dat was Ursinus. De liefde tot den Heiland en de broederen maakte hem daarbij zeer mild, Hij mocht een liberaal van den echten stempel heeten. Waren allen, die zich in de laatste halve eeuw dien naam hebben toegeëigend, van zijn stempel, dan zou men andere dingen zien.

Nog slechts twee jaren was Zacharius Ursinus op de hoogeschool te Wittenberg of reeds gaf professor Melanchthon van hem de allergunstigste getuigenis. Hij kon toen ook reeds een plaatsing als leeraar vinden; maar dit strookte volstrekt niet met zijn dorst naar kennis. Hij bleef bij zijn geliefden leermeester tot in het jaar 1557. Toen bezocht hij, voorzien van een aanbevelend getuigschrift van dezen, verschillende hoogescholen van Zwitserland en Frankrijk.

Bij het verschil van opvatting, dat hij bij de verschillende Hervormers opmerkte, hield hij zich te dichter aan Gods Woord, en liet zich door geene redeneering overtuigen, wanneer hij niet duidelijk inzag, dat zij met de leer van Jezus en zijne apostelen overeenkwam. Na een gesprek, dat hij met Calvyn gehad had over het leerstuk dor praedestinatie, gaf hij zich de moeite om den geheelen Bijbel, Oud en Nieuw Testament, van voren tot achteren nog eens door te lezen, opzettelijk met het doel om te onderzoeken wat de Schrift omtrent dit punt leerde. Eerst na dit onderzoek zocht hij Calvyn bij vernieuwing op en kon hem toen beter verstaan dan tevoren. En Ursinus bleef zijn levenlang het leerstuk der voorverordineering als Bijbelsche waarheid verdedigen.

In 1858 keerde Dr. Ursinus naar Wittenberg terug en kreeg onmiddellijk daarop een beroep als theologisch leeraar aan de Elizabethschool te Breslau. In het eerst behaalde hij daar grooten roem; maar weldra kwam hij aan zijne Luthersche geloofsgenooten verdacht voor. Hij had zich over het avondmaal op eene wijze uitgesproken, die naar Calvinisme riekte. Er kwam nogal opschudding uit voort, en daarom achtte hij zich verplicht een openbare verdediging te schrijven van hetgeen hij geloofde en beleed.

Weldra verscheen dan ook van zijne hand in het licht: "Stellingen over de leer der Sacramenten, in het bijzonder over den doop en het avondmaal"—een werk dat door Melanchthon zeer hoog werd geprezen als het schoonste, kernachtigste en degelijkste wat hij nog ooit over dit onderwerp had gelezen. Evenwel de goedkeuring en instemming, welke het bij den Hervormer vond, mocht het in de stad Breslau niet genieten. Het was den Lutherschen recht duidelijk geworden, dat zij zich niet vergist hadden in hunne vermoedens aangaande Ursinus. Zij lazen in zijne stellingen dit ééne: dat hij niet zuiver Luthersch was in de leer des avondmaals. Of hij zich al op den Bijbel beriep, en of zijne redeneering zoo grondig en haarfijn sloot, dit deed niets ter zake. De Elizabethschool was eene Luthersche inrichting en mocht niet worden besmet door Calvinistische begrippen. Eer hem geboden werd heen te gaan nam Ursinus uit eigen beweging zijn ontslag. Toen zijn vriend Roth hem vroeg: "Waar zult gij nu heen?" was zijn antwoord, beslist en ootmoedig: "Ik zie er niet tegen op mijn vaderland te verlaten, wanneer het de waarheid niet meer verdragen kan, die ik met een rein geweten heb verdedigd. Leefde mijn lieve meester Philippus nog, dan begaf ik mij tot niemand anders dan tot hem—(de lezer moet weten dat Melanchthon juist in die dagen was gestorven)—nu hij dood is zal ik naar Zwitserland gaan en mij bij de Zurichers voegen. Ik weet wel, dat deze hier bij ulieden niet hoog geacht zijn, maar dat zij daarom toch niet minder hoog staan aangeschreven bij andere kerkgenootschappen. Zij zijn vrome, geleerde, groote mannen, met wie ik gaarne wil leven en werken. Voor het overige zal God zorgen."

Hij ging nu op reis en deed onder weg Wittenberg aan. Zijne vrienden wilden hem overhalen daar te blijven, maar hij was van zijn voornemen niet af te brengen om naar Zürich te gaan. In den herfst van het jaar 1569 kwam hij daar aan. De vroeger door ons genoemde Peter Martyr werd nu ook zijn boezemvriend, en werkte met hem, tot grooten zegen van hen beiden, terwijl een vermogend vriend van Ursinus hen met geld ondersteunde, wanneer zij het noodig hadden.

Te Zürich werd nu ook de laatste hand gelegd aan de geestelijke opleiding van den schranderen en diepdenkenden wijsgeer. Zijne overtuiging stond nu op de meeste punten vast als een rots, en wel geheel in de richting der gereformeerde begrippen.

Twee jaren had hij te Zürich doorgebracht, toen keurvorst Frederik hem beriep naar de Heidelbergsche hoogeschool om daar het professoraat in de theologie te aanvaarden. Hier behoefde hij niet te vreezen, dat zijn gevoelens over de sacramenten afkeuring vinden zouden. Integendeel, de keurvorst en Olevianus waren het hartelijk met hem eens. In het begin trad hij ook nog nu en dan als prediker op; maar dit werk gaf hij weldra op, daar hij er de geschiktheid toe miste. Zijne voorliefde trok hem altijd weder naar het studeervertrek en de collegiekamer. Zoo wijdde hij zich dan ook uitsluitend en geheel aan de hoogeschool.

Er was geen geschikter persoon te vinden dan deze Hoogleeraar om een boek als de Heidelbergsche Catechismus samen te stellen. Van hem gingen de grondgedachten uit, de methode, leervorm en leergang beide, terwijl zijn kernachtige, ineengedrongen taal door Olevianus, den volksprediker, verduidelijkt werd, en de keurvorst vooral aandrong op de practische strekking.

Op toen slechts acht en twintig jarigen ouderdom was deze hoogleeraar als mensch en als godgeleerde rijp geworden. Zijn inwendig leven was gevoed en gekweekt door de grondige beoefening van de leer der godzaligheid, aan de hand en onder het onbepaalde gezag van Gods getuigenis. Voor Gods Woord boog hij altijd en onmiddellijk; zoowel het Oude als het Nieuwe Testament was hem de openbaring der verlossende liefde Gods, die zich in Christus verpersoonlijkte.

Het is inderdaad treffend te lezen hoe hij zich uitlaat over zijn eigen geestelijk leven aan het slot van een Latijnschen brief over de praedestinatie. Hij schrijft daar onder anderen:

"Wanneer gij vermeent dat men van niemand beslist kan zeggen of hij zalig worden zal, zoo hebt gij daarin volkomen gelijk, wanneer gij van anderen spreekt; maar in betrekking tot onszelven, met het oog op ons eigen geweten en de inwendige overtuiging van iederen mensch voor zijn eigen persoon, is deze denkwijze verschrikkelijk, goddeloos, duivelsch, godlasterlijk. Ja, ik schroom niet te zeggen, dat zij den geheelen grond onzer zaligheid omverwerpt. Wie u dat geleerd heeft, die heeft u als een duivel onderwezen, al kwam hij ook tot u als een engel des lichts. Ja, ik zal u nog meer zeggen: wanneer gij vóór de dood komt niet verzekerd zijt dat gij een erfgenaam des eeuwigen levens moogt wezen, zoo zult gij dat leven niet ingaan. God beware u daarvoor! Dit volgt ook als vanzelf uit het wezen des geloofs; want het geloof is deze zekerheid of verzekering, dewijl het de aanvang des eeuwigen levens uitmaakt, en dit beginsel moet reeds in dit leven alles bezitten, die na dit leven de voltooiing daarvan genieten zullen. En wanneer gij de beteekenis van het woordje *hoop* verstondt, zoudt gij zulke wartaal niet schrijven; want de hoop is een zekere verwachting des eeuwigen levens, die niet beschaamt. Al werden mij honderdduizend werelden aangeboden, ik zou er hartelijk voor

bedanken, wanneer ik daardoor zoover van mijn Christus verwijderd werd, dat ik niet meer wist, of ik de zijne was, al dan niet. Ik kan ook niet gelooven dat Luther en Phillippus iemand ooit zoo geleerd hebben. Al wat iemand beuzelt over den Bijbel heeft niets te beduiden, wanneer hij onderstelt, dat een mensch hier op aarde niet zeker kan zijn van zijne zaligheid. Dat zijn altemaal kunstgrepen des duivels, waarvoor ik bid dat God ons behoeden zal. Maar ik moet nu eindigen; ik heb den geheelen nacht aan dezen brief besteed. Van harte hoop ik, dat gij mij in het vervolg van zulke strijdvragen verschoonen zult. Vaarwel."

Blikken in den Bijbel.

DOODENDIENST.

Deut. 18: 10, 11.—*Onder u zal niet gevonden worden die de dooden vraagt.* Vergelijk Jes. 8: 19.

De doodendienst had, onder anderen, zijn oorsprong te danken aan *het geloof in 's menschen onsterfelijkheid.* De Schrift leert de onsterfelijkheid niet opzettelijk, omdat zij die altijd veronderstelt. Heeft God, zooals zij leert, den mensch in onderscheiding van de lagere wezens naar Zijn beeld geschapen; dan spreekt het van zelf, dat ten minste de onsterfelijkheid tot het wezen van den mensch behoort. Niets schijnt ongerijmder dan dat God Zijn beeld zou terugvinden in een schepsel, dat slechts voor een poos leeft, om dan als de dieren spoorloos te vergaan. Denk u 's menschen onsterfelijkheid weg, en hij is niets meer dan een eminent dier, dat in 't lagere dier, en niet in den allerhoogsten God, zijn tegenbeeld aanschouwt.

Wat vooral 's menschen onsterfelijkheid veronderstelt, is het gewichtige feit, waardoor als fondament de gansche Schrift gedragen wordt, *dat God de innigste gemeenschap zoekt met den mensch*—een gemeenschap, waarvan de teederste gemeenschap die tusschen mensch en mensch mogelijk is, slechts een flauw schaduwbeeld is. 't Is een gemeenschap die een wederkeerige liefde tusschen God en mensch veronderstelt. Denk, onder anderen, aan den eisch dien God Israel stelde, om Hem met het gansche verstand en hart en ziel lief te hebben. Kunt gij u een ongerijmder gedachte denken, dan zulk een wederkeerige verbintenis tusschen den eeuwigen God en een vergankelijk schepsel? Hoe kan God Zichzelven mededeelen—en dit bedoelt Hij in Zijne liefde—aan een wezen, dat heden is en morgen voor altijd verdwijnt? Behoorde niet de onsterfelijkheid tot het wezen van een mensch, dan was er geen plaats voor de innige verbintenis tusschen God en mensch, waarvan de Schrift met klimmende klaarheid van begin tot eind getuigt.

Op kinderlijke wijze werd in den aartsvaderlijken tijd van den gestorvene gezegd, dat hij tot zijne vaderen werd vergaderd. Zijn sterven was een verhuizen naar een ander oord, waar hij verkeeren zou met de overledene geslachten. De dood kon wel zijn lichaam, maar niet zijn geest vernietigen. Niet zijn geest maar zijn lichaam keerde terug tot het stof, waaruit het genomen was. De geest keerde terug tot dien God, uit wien hij zijn oorsprong had.

Als God, tot Mozes sprekende, zich den God noemt van Abraham, Izaäk en Jakob; en Israëls verlossing uit Egypte de vervulling noemt van wat Hij aan deze vaderen heeft beloofd; dan veronderstelt dit, dat zij nog altijd leefden als de vrienden van God, en rekenden op wat Hij hun had toegezegd. God is geen God der dooden, maar der levenden. Als wij God aldus over de aartsvaders tot Mozes hooren spreken, moeten wij dan niet besluiten, dat zij kennis droegen van Gods groote daden hier op aarde, inzonderheid van de vervulling der verwachtingen, die God, toen zij op aarde waren, door Zijne beloften in hen heeft verwekt, en die hen in blijde hope hebben doen sterven? Als bij de voltooing van den eersten tempel wordt gezegd, dat God aan Zijn knecht David dacht, mogen, ja, moeten wij niet besluiten, dat God er voor gezorgd heeft, dat David te weten is gekomen, dat de hoop is vervuld, waarmede hij tot de vaderen is heengegaan? Het komt ons voor, dat de Schrift niets natuurlijker veronderstelt, dan 't voortbestaan der dooden.

Dit geloof was inheemsch bij de volkeren die Israel omringden. Doch waartoe gaf dit bij hen aanleiding? De waarachtige God, als de God die op het innigst zich met den mensch verbindt, was allengs uit hun gezichtskring verdwenen. Hij was hun een verborgen, een onbekend Wezen geworden. Intusschen is onze afhankelijkheid van God zoo één met onze natuur, dat de mensch, als hij den waren God niet kent, andere wezens zoekt om hem in zijn zwakheid en onkunde te helpen. Zulke wezens meende men, onder anderen, in de dooden te vinden. Men offerde aan de geesten der afgestorvenen als aan Goden. Men hield het daarvoor, dat zij de macht hadden, om door te dringen tot de kennis van dingen, die voor de levenden verborgen waren—dat voor hun blik open lag wat voor de levende zich schuil hield achter een donkeren sluier. Wat deed men? Men liet door zekere persoonen, in onze dagen mediums genoemd, de dooden oproepen, om ze over het een of ander te raadplegen. Denk, onder anderen, aan 't bezoek dat Saul aan de tooverheks te Endor bracht. Dit ondervragen der dooden—door de Grieken *necromantie* genoemd—was een belangrijk bestanddeel van de Heidensche godsdiensten. Tot op den huidigen dag worden, op de eene of andere wijze, de geesten der afgestorvenen door de heidenen godsdienstig vereerd. Denk aan den godsdienst der Chineezen, en aan sommige godsdienstige gebruiken der kaffers.

Deze doodendienst oefende een betooverende kracht uit op den mensch, die God niet kende. Nog is dit zoo. Denk aan de millioenen Spiritisten, die in hunne zoogenaamde *seances*, godsdienstig samenkomen om de dooden te ondervragen. Zij doen dit gewoonlijk, zooals bij de oude heidenen, door een vrouw. Denk ook hier aan Saul te Endor. De Israeliet gevoelde de betooverende kracht van dezen doodendienst die hem door zijn heidensche voorvaderen was overgeleverd, en werd daarom allerernstigst door God er tegen gewaarschuwd. Op dit punt zijn de wet van Mozes en 't onderricht der profeten allernadrukkelijkst. Er is niets dat treffender dan dit doet uitkomen, dat de godsdienst van Israël, en alzoo de Heilige Schrift, die uit dien godsdienst is ontstaan, zijn oorsprong niet van beneden maar van Boven heeft, niet uit den mensch maar uit God.

Intusschen geen bloote wet kon Israël van dezen doodendienst hebben vrijgemaakt. 't Was aan de heilsfeiten en heilservaringen te danken, dat deze doodendienst in Israël geen blijvenden bodem heeft kunnen vinden. Door de verlossing uit Egypte was God aan het volk bekend geworden, als de Vervuller van alle menschelijke behoeften. Niet alleen dat Hij door Mozes Israël tot een Volk vormde, tot een Staat vestigde, met duidelijke aanwijzingen hoe zij Hem hadden te dienen; Hij beloofde hun ook dat er altijd profeten onder hen zouden zijn, door wie Hij, naar het noodig mocht zijn, hun het licht zou schenken, dat zij van tijd tot tijd mochten noodig hebben. Zulke profeten en profetessen, waaraan het tot op de ballingschap nooit heeft ontbroken, waren levende protesten tegen het raadplegen der dooden. Zij hebben door hun persoonlijken invloed allerkrachtigst medegewerkt om Israel van zijn overgeleverde zucht tot de heidensche doodenvereering te verlossen. Voeg hierbij de vromen, wier getal waarschijnlijk grooter was dan men gewoon is zich dit te denken; en wier stille invloed verder en dieper ging dan wij ons dien wellicht kunnen voorstellen. Het kon

niet anders, of men moest inzien dat hunne godsvrucht hen oneindig boven de doodeneerende heidenen verhief. En 't voorname kenmerk hunner godsvrucht was, blijkens de Psalmen, het onbepaald zich toevertrouwen aan God onder alle denkbare omstandigheden des levens. De gemeenschap met God, die hieruit werd geboren, was ten eenemale onvereenigbaar met de praktijk, om de dooden door zekere personen te raadplegen, die beleden dat zij de gave hadden om ten behoeve van anderen de dooden te ondervragen. Gelijk er een onberekenbare afstand was tusschen den godsdienst van den Israeliet en dien van den Heiden, zoo is er een onberekenbare afstand tusschen de Heilige Schrift, die één is met den Israelietischen godsdienst, en de godsdienstige geschriften der Heidenen, die één zijn met *hunne* godsdiensten. De laatste zijn uit de menschen, de eerste is uit God.

Onze Melaatschen op Robben Eiland.

MET genoegen voldoe ik aan het verzoek mij gedaan uwe lezers wat mede te deelen omtrent onze zwaar beproefde medebroeders en zusters te Robben Eiland.

Wie er nog niet is geweest, of slechts een oppervlakkige beschouwing van de zaak heeft genomen, kan zich niet verbeelden welke ellende en droefheid daar heerscht. Wat ik u in zwakheid ga vertellen geldt meest onze vrouwen patienten, want daar ik meer dan een jaar ziek was, en toen de mannen nog niet goed kende, ben ik alleen met de vrouwen in nauwe aanraking gekomen.

Ds. Hugo ziet hen dagelijks, den eenen dag bezoekt hij de mannen, den volgenden de vrouwen. Er is een dagschool met twee onderwijzeressen die goed wordt bijgewoond. Catechizatien, biduren, enz., worden zooals in andere gemeenten geregeld waargenomen, des Zondags zijn er drie diensten, *een* voor de Kaffers door een tolk, ook worden de kranken in de verschillende "wards" des Zondags door den leeraar bezocht. Er zijn twee groote "compounds," een voor mannen, de andere voor vrouwen. Zij zijn ingesloten door draadwerk, en voor de verscheidene hekken houden gewapende constabels dag en nacht de wacht. De mannen woonen een heel end van ons dorpje, de vrouwen "compound" is echter veel verder, tusschen die twee vindt men nog de begraafplaatsen en de "Morgue," waarheen elk lijk wordt gebracht om ter wille van de levenden, een "post-mortem" te ondergaan. De dood heerscht er, geen week zonder vele sterfgevallen, vooral in den winter; in den zomer gebeurt het soms dat er een week voorbij gaat zonder een sterfgeval, doch soms worden er verscheidene lijken tegelijk begraven.

Door het hek gekomen ziet men vele groote gebouwen waar de verschillende "wards" zijn, ook verscheidene private cottages en kamers bewoond door meer bemiddelde patienten, die ze van de Regeering huren. Ook twee eenvoudige doch nette kerken, de eene Episcopaalsch, de andere Ned. Ger. zoowel als een wasch-inrichting, hospitaal, de vertrekken waar de verpleegsters wonen, en slapen, alsmede haar ruim eetvertrek hebben; ook ziet gij hier het huisje van onze Matrone, waar zij geheel privaat woont nabij den ingang, ook heeft zij haar klein kantoor alwaar zij al haar bezigheid verrigt en telephonische communicatie heeft met den Bestuurder en de Geneesheeren.

De Regeering komt allen lof toe voor de voortreffelijke wijze waarop alles is ingerigt, de patienten klagen nooit over de behandeling of voedsel, ook wordt alles zeer rein en zindelijk gehouden. Onze geneesheeren, "Attendants," en "Nurses" verplegen de kranken met zachtheid, liefde en geduld, tot op het laatste oogenblik doen zij wat in hun vermogen is om pijn en lijden te verzachten. Wij danken den Heer voor een "Commissioner" die een zeer medelijdend hart heeft, die belang in onze kranken stelt en veel voor hen doet. Nog een ander onuitsprekelijk voorregt hebben wij in onze "Matrone," wier leven den Heer toegewijd is, haar hart is in haar werk, de kranken beminnen haar, en zij is ongetwijfeld voor velen tot zegen geweest. Zij denkt ons over eenigen tijd voor goed te verlaten: het verlies voor de patienten en ons is groot, het zal zeer moeilijk zijn haar plaats te vullen, zij is tot groote hulp en steun voor ons, daar zij aan onze kerk behoort. Doch "de Heere zal voorzien." Nu vraagt gij mij: "Waar is dan de ellende"? Waren onze inrigtingen ergens anders, waar er toch een vrolijker omgeving was, dan viel er niets op te zeggen: lijden, scheiden en afscheiding *kunnen* niet verholpen worden, en zullen er altijd zijn; maar wat het alreeds zoo bittere lot onzer kranken zoo veel erger maakt is dat zij zoo onbereikbaar zijn door de zee, die hen zoo hopeloos scheidt van betrekkingen en vrienden. Gij kent de vrees die velen hebben om over het water te komen, in die kleine opene stoomboot; anderen worden zoo erg zee-ziek dat zij niet *willen* komen. De scherpe zeelucht, en noch scherpere winden die van alle kanten komen, werken zeer nadeelig op hun kwaal, de longen zijn reeds aangetast, en heel spoedig krijgen zij inflammatie in de longen, en velen sterven er aan; ook voor rheumatieke pijnen is de klamme lucht zoo nadeelig, en daaraan lijden zij ook zoo veel. Het is u bekend hoe zwak hunne oogen onder de beste omstandigheid zijn, nu kunt gij ligt begrijpen welk een schadelijken invloed het witte zand, (want voor beide "compounds" is er een breed lang zandstrand) en de zon op het glinsterend water heeft! Velen worden blind, en *zij* zeggen, dat dit er zoo veel toe bijdraagt. Waarlijk, het dorre eentoonige eiland is geen plaats voor eenig kranke, veel minder voor Melaatschen die reeds van alles zijn verstoken.—Hadden zij toch eenige aangename wandelpaden of afleiding van welken aard ook, b.v. een klein stukje grond waar zij iets konden aankweeken, zoo als groenten, enz., voor hun eigen gebruik, en die aan de Regeering verkoopen, dan treurden zij niet zoo over hun lot. Zij hebben niets waarmede zij zich kunnen bezig houden en door dat zij altijd denken en peinzen over hun akeligen toestand, worden zij altijd meer ontevreden en ongelukkig. Wij hebben een krankzinnigenkamer, daar er verscheidene gevallen zich voordoen van krankzinnigheid, aangebracht door droefheid en aantrekkelijkheid, wanneer de melaatschen het vatten dat hun verblijf op Robben Eiland *voor altijd* is. Doch Gode zij dank, zij blijven niet lang zoo.

Velen onzer kranken komen van vruchtbare streken en verlangen naar groene boomen, bergen en al wat liefelijk en schoon is in de natuur; hun leven zou dan oneindig veel *aangenamer* zijn, en mijns zwakken inziens *langer*, omdat een zacht klimaat voor hunne krankheid zoo noodig is. Het is aandoenlijk te zien hoe dankbaar en erkentelijk zij zijn voor de giften van allerlei aard die hun toegezonden worden, gedurig verzoeken zij ons om hunnen hartelijken dank over te brengen aan allen die hen iets zenden. Ook zijn er vele lieve kinderen des Heeren onder hen, die hun licht helder laten schijnen, vooral denk ik aan de godvruchtige "oude moeder Theresa" een bejaarde gekleurde, die tot grooten zegen is: het is een voorregt en genot haar te hooren spreken en bidden, zij is blind en moet overal rondgeleid worden. Mogen wij allen steeds voor hen gevoelen, aan hen gedenken, en voor hen bidden.

E. J. H.

[Bovenstaand schrijven plaatsen wij met groot genoegen. Wij zijn Mevr. Hugo dankbaar voor de toezending, ook om deze reden, *dat ook wij hare overtuiging deelen dat geen ongeschikter plaats dan Robben Eiland* kon worden gevon-

den voor onze ongelukkige melaatschen. Eenige jaren geleden bezochten wij het eiland en kwamen door wat wijzelven waarnamen onder een diepen indruk van de ongeschiktheid dier plaats voor onze lijdende medemenschen. Wij namen ons toen voor de zaak in de nieuwsbladen te bespreken, doch werden teruggehouden door de vrees dat wij de regeering des lands zouden belemmeren in haar streven om de melaatschheid te bestrijden. Het doet ons thans leed, dat wij toen niet schreven. Daarom leggen wij klem op hetgeen de schrijfster van bovengeplaatst stuk zegt omtrent het barre, zanderige, door zon en wind geteisterde Robbeneiland. Dat er verandering in dien toestand van zaken moet komen verlangen wij van ganscher harte. Ook wij herinneren ons de ontmoeting met de "oude moeder Theresa." Zulk geloof, zulke stille onderwerping, zulken kinderlijken omgang met God hebben wij 'zelfs in Israel' niet aangetroffen. Wij waren diep bewogen over wat zij zich liet ontvallen. 't Was een lichtstraal der goddelijke genade in de duisternis van lijden. Wordt het niet tijd voor de regeering om de melaatschen naar het vasteland te vervoeren? *Redactie.*]

De Mieren en hare wegen.

IV.

Manieren en Gewoonten.

De mannelijke mieren van het koninklijk geslacht leven niet lang; weinigen leven den winter door. Zoolang zij jong zijn worden zij zorgvuldig bewaakt door de werksters en worden niet toegelaten van huis te gaan zonder haar verlof. Doch hebben zij dit verlof eenmaal bekomen, dan zwermen zij over den grond en vliegen opwaarts in de zon. Velen worden door vogelen gevangen, vallen in het water of raken verward in de webben der spinnekoppen en worden verslonden.

Het vrouwelijk deel van dit geslacht der mieren is zeer onzelfzuchtig, en doet het werk dat in den regel door de gewone arbeidsters wordt gedaan. Om meer geheel voor anderen te leven ontdoen zij zich van hare vlerken, om daardoor alle aanleiding af te snijden, om zich in de zon te vermaken tot verwaarloozing van haar talrijk kroost. Men heeft langen tijd getwijfeld of eene enkele dier vrouwelijke mieren de stichtster van eene kolonie kan worden, doch het is later bewezen, dat zij geheel afgezonderd van anderen hare eieren legt, en met moederlijke tederheid hare kleinen opbrengt, en alzoo eene nieuwe volkplanting vormt. In den regel echter bouwen de werksters de woning voor de koningin, voeden de kleinen en geven ze hare opvoeding.

Alle jonge koninginnen verlaten echter niet de oude woning om elders haar fortuin te zoeken, want het is noodig dat sommigen blijven, om de bevolking op te houden. Daar is de aanleg bij allen om hare glinsterende vlerkjes te gebruiken en rond te vliegen voor de dagen van haar vroeg weduwschap en levenslange gevangenis. Middelen worden dus gebruikt om ze met geweld terug te houden. En hoe doen zij dit? Door haar van hare vlerken te berooven en tot koninklijke gevangenen te maken. *Hüber* vertelt dat hij eens een nest gadesloeg waaruit het grooter deel der koninginen vloog om nooit weder terug te keeren. "Eene echter," zegt hij, "was op het punt om ook te vliegen, toen de werksters haar bij de beenen vasthielden, haar de vlerken afscheurden, met geweld naar de woning terug brachten, en hardnekkiglijk bewaakten." Zij weten natuurlijk dat het bestaan van eene kolonie afhangt van de tegenwoordigheid van een genoegzaam aantal van koninginnen; daarom bewaken zij haar onafgebroken, voeden haar met nauwgezetheid en brengen haar bij guur weder in de warmste deelen van de gemeenschappelijke woning. Wanneer de koningin echter haar talrijke eieren gelegd heeft, en daarmede de begeerte om hare woning te verlaten vervlogen is, wordt zij niet langer onder dwang gehouden, maar blijft nochtans een voorwerp van onafgebrokene zorg. Al hare bewegingen worden gadegeslagen en al hare behoeften waargenomen en bevredigd. Een gevolg van drie tot vijftien in getal omringen en streelen haar met de voelhorens ten bewijze van de liefde die haar toegedragen wordt. Eene staat bij haar als schildwacht om het ei zoodra het gelegd is weg te dragen. De plaats van deze wordt dadelijk door eene andere met hetzelfde doel ingenomen. Het is opmerkelijk te zien hoe loyaal dat klein volkje tegenover zijne beminde koningin is. Neemt zij eene wandeling dan wordt zij vergezeld van haren bedienden-stoet; rust zij, dan verzamelen zij rondom haar, en betoonen haar hare liefde en onderwerping door haar met de voelhorens te streelen. Men heeft opgemerkt, dat waar zij zich vertoont zij gehoorzaamheid en eerbied afdwingt en vrolijkheid onder de andere mieren opwekt. De wijze waarop mieren hare blijdschap te kennen geven is door sprongen te doen en op de achterpooten te staan. De dartele sprongen worden ook waargenomen wanneer zij elkander ontmoeten, en als zij de jonge prinsen begroeten, wanneer die hunne verschijning maken aan den ingang der paleizen. Soms ziet men ze zoo vrolijk dat zij elkaar als katjes omhelzen en dansen of springen.

Een andere trek van de mieren is haar liefde voor het kroost dat door de koningin aan hare zorg toevertrouwd wordt. De eieren worden zoodra ze gelegd zijn weggedragen naar de voedsterkamer. Zij zijn klein, wit, halfdoorschijnend en ovaalachtig, en kleven aan elkander, zoodat zij gemakkelijker gedragen kunnen worden. Na verloop van tijd veranderen deze eieren in harige poppen (paapjes), die zoodra het nest verstoord wordt dadelijk opgenomen en met haast weggedragen worden. Overvalt de winter de larven in dien toestand dan slapen zij (de geel soort) door totdat de zomer aanbreekt. Men heeft opgemerkt hoe die larven 's morgens na zonsopgang gedragen worden naar de vertrekken, die het naast aan de oppervlakte zijn, om ze de warmte der zon te doen genieten, terwijl ze elken avond weder naar de onderste vertrekken worden gebracht alwaar zij tegen den dauw en de nachtelijke koude beschermd zijn. Hetzelfde doen zij ook met de eieren zoolang die nog in bossen aan elkander kleven. Iemand verhaalt het volgend voorbeeld van tedere zorg voor de larven. Een er van lag hulpeloos onder een kluit. Stukken van de kluit werden afgebroken, waarin zij door voorbijgangers geholpen werden totdat die klein genoeg was om haar op te ligten, terwijl twee anderen de ongelukkige er onder uittrokken die toen door een dezer in veiligheid gedragen werd.

Wanneer de eieren poppen zijn worden moeten zij in den zomer verscheidene malen per dag gevoed worden; en bedenkt men nu dat er in sommige nesten vele duizenden kleine monden zijn die gevuld moeten worden, dan krijgt men een denkbeeld van het werk dat die werksters onophoudelijk verrichten moeten. Het voedsel wordt uit hare monden aan die der zuigelingen overgebracht, en door middel van hare tongen reinigen zij die kleinen en maken ze wit als melk. Zijn die poppen volgroeid dan weven zij om zich een zijden kleed en vallen in slaap. Zij zijn nu cocons geworden en worden niet langer gevoed, maar overigens vereischen zij nog al de zorg, die vroeger aan ze besteed werd. Natuurlijk wordt de arbeid van de werksters aanmerkelijk vermeerderd, als een dier over de woning loopt, of een stortbui het water doet instroomen. Dan moeten zij de kleinen eerst in veiligheid brengen, puin uitdragen, muren herstellen, en diegenen die door het ongeval geleden hebben te hulp komen en dikwijls uitgraven.

Zoodra zij bemerken dat de cocons teekenen van herleving vertoonen, beginnen drie of vier eene opening te maken in het zijden kleed daar waar de kop is, groot genoeg voor de kleine om daardoor uit hare gevangenis te ontsnappen. Ook nu kan de kleine zich nog niet helpen want zij is opgesloten in een tweede bedeksel, dat ook door de werksters zorgvuldig afgenomen wordt. Nog worden zij gevoed en dagen lang bewaakt en gevolgd, om ze den weg door al die gangen heen te wijzen, en met de gemeenschappelijke woning bekend te maken. Is de tijd daar dat de kleinen zullen vliegen, dan vergezellen die liefhebbende stiefmoeders ze tot den hoogsten top van het nest, voeden ze voor de laatste maal, en als die weggevlogen zijn om nooit weder terug te komen, toeven zij nog eenige oogenblikken over de voetstappen van die gunstelingen, aan wie zij zoo veel voorbeeldige zorg besteed hebben.

Mieren eieren, zoo als zij gewoonlijk genoemd worden, worden verzameld en verkocht als voedsel voor nachtegalen en andere vogelen. Om ze gemakkelijk te bekomen gaat men op de volgende wijze te werk, gebruik makende van de liefde die de mieren deze kleinen toedragen. Op een drooge zandige oppervlakte, omringd door een vlakke sloot met water, worden mieren nesten gestrooid. Aan een einde worden dennentakken gelegd. Daaronder worden de eieren gedragen om ze in veiligheid te brengen. Een uur of twee later neemt men de takken weg en verzamelt de hoopjes met eieren, die daar bijeen gebragt zijn.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 3.

JULI
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika

DEEL VIII. No. 3.

KAAPSTAD.

JULI, 1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kroniek.

EEN WAAR WOORD.

Van harte onderschrijven wij wat door de redactie van 'St. Andrew's Magazine' wordt gezegd :—Velen van God's knechten in Zuid Afrika meenen dat wij op het punt staan van eene groote godsdienstige omwenteling in dit land, en waarlijk wij hebben er behoefte aan. Voor onszelven zijn we overtuigd, dat de eenige macht, die onze breuken, veroorzaakt door rassen-haat en de onderdrukking van hen die 'onder' zijn door hen die 'boven' zijn heelen kan, is eene uitstorting van den Heiligen Geest, die van zonde, gerechtigheid en oordeel overtuigen zal. Het volgend uittreksel zal ons toonen, dat Christenen in andere landen dat gevoel met ons deelen :—

GEESTELIJKE HERLEVING. Er zijn vele teekenen van eene beweging in de harten van God's volk, in antwoord op de werking van Gods Geest daarin. De overtuiging is dikwijls in den laatsten tijd uitgesproken door evangelisten, predikanten en onderwijzers en anderen die in aanraking komen met het volk, dat een dag van verfrissching aan het komen is, en dat de heerlijkheid des Heeren zal worden geopenbaard. De Heer Alfred Dyer schrijft : ''T is de overtuiging, gelijk het is het gebed, van velen onzer beste zendelingen, dat Indie weldra eene groote geestelijke herleving zal ondergaan."

***

Ook in ons land wordt die begeerte al sterker. Wij hooren uit meer dan eene gemeente, dat de vrucht van de Pinksterbijeenkomsten allerwege wordt geplukt. Meer ernst, meer honger naar het Woord, meer verlangen naar rust in God—van dit alles vernemen wij, en het doet ons goed; want 't is de voorbode van den ruimeren zegen die volgen moet en zal. Geen wonder, beproeving drijft ons naar God. En waarlijk, Zuid Afrika heeft zijn aandeel gehad in velerlei beproevingen. Runderpest, sprinkhanen, droogte, dringende armoede, en die voortwoekerende rassen- standen- klassen- kleuren- haat wiens wrange vruchten wij gedurig moeten plukken, drijven ons uit naar God. Voor ons arm Zuid Afrika is er niets dat heil zal aanbrengen, dan terugkeer tot God, met boete en berouw over onze zonden, en met een ernstig geroep om vergiffenis, vrede, zaligheid, zegen. "Bidt om den vrede—den waren, innerlijken, blijvenden vrede—van Jeruzalem" moet onze leuze zijn. Daagt die heileeuw waarnaar wij zoozeer verlangen, dan zal er een einde

komen aan dien fellen strijd die op staatkundig en maatschappelijk gebied harten van een scheurt, dan zal ook onze Kerk in waarheid bloeien en de Heiland 'zal van den arbeid zijner ziele zien en verzadigd worden.'

***

Treffend ook in dit verband is een artikel dat voorkomt in "The Baptist Missionary Magazine":

"Wat is de groote behoefte der Christelijke zending? is eene vraag die meer dan eens wordt gedaan en op verschillende wijze wordt beantwoord. Sommigen zeggen: 'meer geld,' anderen, 'meer mannen,' en enkelen, 'meer zelf-ondersteuning aan den kant van de Christenen uit de inboorlingen.' Ons antwoord is: 'het vormen van Evangelisten uit de inboorlingen met goddelijke kracht bezield.' De groote uitbreidingen van het Christendom in het voorledene waren meestal het gevolg van de prediking van zulke evangelisten vervuld met den Heiligen Geest en met kracht, predikende het Evangelie aan hun eigen volk in hun eigen taal. De Karenzending in Burma dankt veel van haar zegen aan Ko Thabhyu en andere Karen-Evangelisten van hetzelfde gehalte. Het Christendom dankt in Hawaii zijn vooruitgang aan de onverschrokkene en heldhaftige Koningin Kapiolani; en zoo met de zending overal. Wat wij van daag noodig hebben is een Ko Thabhyu, onder de Burmanen, een twintigtal Finneys in Indië, van Moodys in China, dat de mantel van Neesima zal vallen op den een of anderen opvolger in Japan, en vele Paulussen in Afrika. Dat de Heere Zijn Geest uitstorte op de Inboorling-Evangelisten en overal opwekke mannen van kracht is de grootste behoefte der hedendaagsche zending.

***

Opmerkelijk is het ons tevens te zien, hoe God nog altijd menschen opwekt en roept tot den arbeid. Zoo ging het in Cuba, het eiland dat in den laatsten tijd gedurig voor onze aandacht kwam. Wij halen het volgende aan uit een buitenlandsch blad:

***

"De bekeering tot het Protestantisme van den heer Diaz, die later Cuba evangelizeerde trots de vervolgingen, wordt aldus verhaald. Vanwege het koudere klimaat in New York door eene longziekte aangetast zijnde, werd hij in het ziekenhuis door eene dame bezocht, die dikwijls aan zijn ledikant bad en hem een N. Testament gaf. Toen hij bemerkte, dat dit een godsdienstig boek was, vroeg hij zich af, of deze dame dan een priester kon zijn? Doch daar hij dit ook niet rijmen kon, begon hij toch maar te lezen; en wel over den blinden Bartimeüs. Deze geschiedenis trof hem. Hij had opzettelijk gestudeerd om oogheelkundige te worden, en veel tijd en geld besteed om in dat vak vooruit te komen tot herstelling van het gezicht,—en nu is hier een mensch die alleen door oplegging der handen een blinde het gezicht weergeeft! Nu begon hij in te zien, dat dit aan hem lag; dat ook hij blind was; daar hij Jezus niet kende, die op de wereld gekomen was om zondaren zalig te maken. En God opende ook zijne oogen verder, zoodat hij zich na beterschap overgaf voor den dienst der Evangelieverkondiging aan zijne Cubaansche landgenooten om hen tot Jezus te brengen en van het bijgeloof te verlossen.

Onder de eerste tegenstanders, die hij had, behoorde ook zijne moeder. Eerst zocht zij hem door allerlei hardheden van zijn Evangelisch geloof af en tot de Roomsche kerk terug te brengen. Zij bezocht hem niet bij zijne ongesteldheid, hoewel onder hetzelfde dak zijnde, en sprak in geen half jaar tot hem, hoewel aan dezelfde tafel etende. Tot op den avond, dat hij voor de eerste maal zielen Christus in het openbaar deed belijden,—onder de vier die opstonden ook zijne moeder tot hem kwam, schreiende en zeggende: "Albert, wilt gij mij in uwe gemeente opnemen?"

Zal er vrede Zijn? Wij hooren zoo weinig omtrent de Vredesconferentie in den Haag. En geen wonder. 't Is zoo half-slachtig. Niemand vertrouwt den Keizer van Rusland. Men kan het niet vergeten, dat Rusland de Joden heeft verbannen, de Stundisten heeft vervolgd en oog noch oor noch hart heeft voor de groote beginselen van recht en gerechtigheid. De Keizer kan niet wat hij wil. Daarom hechten wij niet te veel waarde aan zijne uitlatingen. En voorts is de zelfzucht zoo ingekankerd in het hart der natiën, dat vredesmaatregelen, vredesbesluiten, vredesconferentien in tijden van opschudding weinig zullen uitrichten. Dezer dagen trof het ons te zien hoe onze beschouwingen werden gedeeld door verziende mannen in Europa. Wij lazen o.a. het volgende in de "Stemmen voor Waarheid en Vrede":—

"Wij beginnen het niet te verbloemen, dat onze verwachtingen niet zeer hoog zijn gespannen. Dit heeft zijn grond o.a. in onze weinige sympathie voor den Vorst, van wien deze vredesmanifestatie uitgaat. Wij stellen geen vertrouwen in den man, die zijn eigen onderdanen geweld aandoet, hun rechten met voeten vertreedt en die arme Stundisten laat vervolgen omdat zij geen vrede hebben met de Grieksche kerk. De russische politiek heeft in list en sluwheid haar gelijke niet. Zij is aan bijna alle hoeken der wereld in het openbaar of in het geheim werkzaam, en houdt overal oude en nieuwe veeten levendig, om op het gunstig oogenblik haar slag te slaan, en de triomfen van haar slim beleid te vieren. Wij behoeven geen namen te noemen: ieder weet dat bijv. in Turkije en in China Rusland de twist stokende, de uitdagende macht en mogendheid is. Daar komt nog iets bij. Tegen wie is het drievoudig verbond gericht van Duitschland, Oostenrijk en Italie? Immers tegen het saam verbonden Rusland en Frankrijk. Heeft de Czaar niet het Fransche chauvinisme in de hand gewerkt? Heeft hij daardoor Duitschland niet gedwongen zich voortdurend tot de tanden te wapenen en aanhoudend bedacht te zijn op versterking van zijn krijgsmacht? Het had den Czar maar een woord behoeven te kosten, om Frankrijk tot de overtuiging te brengen, dat het moest leeren berusten in den afstand van Lotharingen en den Elzas. Dat zou aan de oevers van de Seine zeer kalmeerend hebben gewerkt, en aan geheel Europa ontspanning en verademing hebben geschonken. Maar de Czaar heeft de "vriendschap" met Frankrijk steeds levendig gehouden, en inmiddels onverpoosd zijn eigen krijgstoerustingen versterkt, alsof een oorlog voor de deur stond. . . . . . De Czaar blijft voor ons een niet-aantrekkelijke, om niet te zeggen

een sinistre figuur. Toch zullen wij ons van harte verblijden, indien de op handen zijnde conferentie bevorderlijk mag wezen aan het afnemen van 't gevaar voor een oorlog waarin wij toch voortdurend verkeeren. Welk een zegen zou het zijn, indien de geduchte sommen, welke thans groote en kleine staten uitgeven voor hun legers, vloten en vestingen, konden worden besteed om werken des vredes tot stand te brengen, die nu uit gebrek aan middelen moeten achterwege blijven."

ARM FRANKRIJK. Wat zal van Frankrijk worden? Die met bedaardheid gelezen heeft wat de Heer F. C. Conybeare heeft geschreven in zijn zoo interessant werk, "The Dreyfus Case," zal zeker geen heel gunstigen indruk ontvangen van den maatschappelijken, godsdienstigen, zedelijken toestand van dat ongelukkig land. Tegen twee machten is de Republiek niet bestand—de macht van het clericalisme en die van het militarisme, en deze twee zijn een. 't Is bekend, dat het leger door officieren uit den beteren, hoogeren, aristocratischen stand wordt bestierd. Die officieeren worden opgeleid aan militaire scholen die onder Jezuitischen invloed staan. Zij hebben een diepe afkeer van de *bourgeoisie* (de burgerij in 't algemeen) en zijn in den regel bitter-roomsch, vandaar in de eerste plaats hun Jodenhaat, gelijk blijkt uit de beweging tegen Dreyfus. De heer Conybeare zegt:— "De inrichtingen waar jongelingen werden opgeleid voor het leger zijn meestal confessioneel en in handen der Jezuieten. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat de lijst van officieren wordt aangevuld uit de aristocratische familien die streng Katholiek zijn. De meest belangrijke dezer inrichtingen is gelegen in de Rue des Postes, en de heer Odelin, het hoofd dier inrichting, heeft ook het beheer, met behulp van eene Commissie van Jezuieten, over de *Libre Parole*, een blad door Edouard Drumont geredigeerd." Hij zegt verder, dat de kweekelingen, zoodra zij in het leger zijn opgenomen, zich vormen tot een club waaraan zij den naam toekennen van *postards*. Deze *postards* hebben zich ten doel gesteld hun Joodsche collegas die aan de Vrije Staats-Lycees werden opgeleid den rug toetekeeren. Zij wisselen geen woord met ze, zoodat de zedelijke eenheid van het leger vernietigd is en de schuld bij de Jezuieten ligt. Het ergste is, dat zij evenzeer tegen de Protestanten gekant zijn, en ook die uit het leger willen weren.

***

Nu wil het geval, dat Joden en Protestanten, hoewel eene minderheid in de bevolking uitmakende, de intellectueele meerderheid vormen. Er zijn 80,000 Joden in Frankrijk, en toch hoewel zij in getalsterkte zoo gering zijn oefenen zij door hun talent een grooten invloed uit in bijna iedere sfeer. In staatkunde en geneeskunde, in wetenschap en handel, in kunst en philanthropie treft men Joden van naam en beteekenis aan. Dit hindert den Jezuiet. Van daar het geroep: *A bas les Juifs*—weg met den Jood! Maar dit geroep vindt weerklank in een andere uitroep die even heftig is en uit denzelfden hoek zich laat hooren t.w. *A bas les Protestants*: weg met de Protestanten! Het kan ook niet anders; want naar hun getalsterkte oefenen ook zij een invloed uit grooter dan de Roomsch Katholieken; en hun zedelijke moed deinst niet terug voor overmacht en overheersching en ongerechtigheid. Mannen van naam onder de Protestanten hebben het voor Dreyfus opgenomen. Réville en De Pressensé behoorden tot de eersten die een protest lieten hooren tegen de onrechtvaardigheid waaraan de Franschen zich hadden prijsgegeven. Scheurer-Kestner, President van den Senaat, een Protestant door allen geacht, nam het in 't openbaar op voor den verbannen Jood, en moest daarvoor boeten. Zijn zetel als president werd hem ontnomen. Roomsche bladen, door Jesuieten geinspireerd, zooals de *Croix*, *Libre Parole*, stellen Jood en Protestant op eene lijn. 't Is een allertreurigst schouwspel. God alleen kan het ergste keeren.

***

Wat hierboven gezegd is wordt op treffende wijze gestaafd door een uiterst interessant artikel in de *Quarterly Review*. De schrijver toont daar aan hoe de Fransche Revolutie haar heilloos doel bereikte in het algeheele seculariseeren van Frankrijk. Zelfs in schoolboeken mocht de naam van God niet genoemd worden. De vrijdenker triomfeerde: de clerikaal moest het onderspit delven. Hiertegen kwam reactie. De Kerk ontwaakte, gevoelde meer dan te voren wat eene macht zij had, maar liet zich verleiden tot het bedienen van de allerlaagste middelen om haar doel te bereiken. In den heer Drumont vond zij een man, bitter anti-Joodsch, die niet aarzelde door leugen en laster haat en nijd tegen zijn Joodsche landgenooten aan te blazen. Zijn *Libre Parole* bevat meestal een inleidingsartikel over Joodsche schurkerij, terwijl de rest van zijn blad "een samenweefsel van leugens bevat om aantetoonen dat iedere misdaad in Frankrijk begaan door een Israeliet werd gepleegd." Zijn *La France Juive* is de "Bijbel der Katholieke beweging in Frankrijk." "Wat Drumont voor de Joden heeft gedaan dat doet Ernest Renauld voor de Protestanten in zijn *Peril Protestant*, maar met veel minder en takt met zelfs grooter heftigheid."

***

Deze schr. heeft het goed gezien. De hoogste ambten in geleerde scholen worden door Protestanten bekleed. In de universiteiten en de colleges van Frankrijk voeren zij het hoogste woord, ofschoon zij slechts een tachtigste deel der bevolking vormen. De Roomsch-Katholieken vormen eene intellectueele minderheid. Zij worden in Opvoeding en Onderwijs—zoo hooger als lager—door de Protestanten in alles overvleugeld. Is het dan wonder, dat de clericale partij, nu zij eenmaal ontwaakt is, voor niets terugdeinst, om zoowel van Jood als van Protestant ontslagen te worden? Wat zal van dit alles nog het einde zijn?

***

Terwijl Frankrijk dus wordt blootgesteld aan de invloeden van een Roomsch-Katholicisme dat alles dreigt te verwoesten, neemt de afkeer van dat Katholicisme toe onder de priesters dier Kerk. In de *Contemporary Review* beschrijft Abbé Bourier de "evangelische beweging onder de Fransche priesters." Hij verdeelt de priesters in 3 klassen: dweepers, die alles gelooven, ongeloovigen, die aanblijven zonder aftezweren en eene derde klasse die eene hervorming verlangen. Zij willen terugkeeren tot het Evangelie, en hechten minder waarde aan de leerstellingen in de middeneeuwen ontstaan. Onder hen zijn die uitkomen en die blijven.

Priesters komen nu openlijk te voorschijn en treden uit zonder er een geheim van te maken. Hij zegt dat er een Tehuis geopend is te Sévres waar dezulken die uitgetreden zijn en geen betrekking hebben, kunnen worden opgenomen, en gaat voort met te verklaren dat men te Parijs een College voor Ex-Priesters wil stichten om de zendelingen en apostels der komende hervorming te zijn. Uit dit College zullen mannen over geheel Frankrijk worden uitgezonden, om te verkondigen de verlossing der Kerk van het juk van den Italiaanschen Paus en de erkenning van den Eénen en eenigen Meester, Jezus Christus. Er zijn thans *zes* Priesters in die Inrichting. De menschen stroomen toe wanneer een van deze *évadés* gaat spreken; want de priester weet beter hoe het hart van het volk te treffen dan de Pastor. De Abbé meent, dat het Katholicisme voor het Latijnsche ras niet geschikt is. De Protestantsche eeredienst is te koud en de protestantsche tempel berooft van alles wat de verbeelding zal kunnen aangrijpen. Ten spijte van zijn aanstootelijke dogmas is de Katholieke kerk de godsdienst van zelfopoffering en toegewijdheid, de godsdienst waar de zuster der barmhartigheid hare plaats heeft, de kerk die kloosters en scholen heeft gesticht waar kinderen met zorg worden opgeleid. Zulk Katholicisme beschouwen zij niet als een bloote dwaling die moet worden verwijderd *en bloc.* De nieuwe apostelen zullen geen protestantisme verkondigen; ook niet katholicisme, maar het Christendom. De schrijver meent dat zelfs protestanten van naam dit inzien, en dat een Protestantsche geleerde die gezag heeft in het land en recht heeft tot spreken onlangs heeft verklaard, dat het zijn droom en zijn hoop is, dat Protestantsche beginselen mogen zegepralen onder Katholieke vormen.

De Protestantsche beweging in Oostenrijk. Ook in het roomsche Oostenrijk is er eene sterke beweging naar het Protestantisme: althans weg van Rome en haar leer.

De *Reichsbote* zegt daaromtrent, dat een roomsch blad schrijft:—

"In Eger zijn voor korten tijd 1100 menschen overgegaan, bij Dux een geheel dorp met pak en zak. In noordelijk Bohemen gelijkt de beweging op een steeds aangroeiende lawine, en wanneer van de zijde van kerk en staat niet aanstonds gepaste middelen aangewend worden, dan zal in de volgende vier weken geheel noordelijk Bohemen van Eger tot Reichenberg en nog verder voort tot het Protestantisme overgegaan zijn." In Pirkenhammen bij Karlsbad is men besloten tot het Protestantisme over te gaan; het handelshuis Wrieg en Comp. wil aldaar een bedehuis laten bouwen. In de dorpen rondom Karlsbad, Aich, Fischern en vele andere meer is men gereed om de Roomsche kerk vaarwel te zeggen. In Karlsbad zelf hebben zich op den laatsten Zondag niet minder dan 1000 menschen aangemeld om tot het Protestantisme over te gaan, en zoo gaat het tot in het oneindige voort in alle Duitsche plaatsen en streken van noordelijk Boheme. De Roomsche priester, die deze mededeelingen doet, meent dat slechts éene zaak de beweging kan stuiten en wel: "een rechtvaardig absolutisme totdat alle ontroerde gemoederen tot rust gebracht zijn, en terwijl dit heerscht: het terugnemen van alle verordeningen en besluiten die voor de Duitsche Oostenrijkers noodlottig zijn, in het bijzonder van alle uitgevaardigde verordeningen die betrekking hebben op de taal, scheiding der nationaliteiten ten einde te verhoeden dat nieuwe verdrukking plaats heeft en in de eerste plaats het tegengaan van alle verdere overgangen tot het Protestantisme door gepaste verbodsbepalingen aan de predikanten in de streken waar de beweging zich openbaart, voorlichting der bevolking over de maatschappelijke en politieke gevolgen van verdere overgangen, enz. maar spoedig, spoedig!"

***

Wat ons in deze oostenrijksche beweging niet bevredigt is, dat zij haar oorsprong dankt grootendeels aan eene taal-beweging en het nationaliteitsgevoel. "De Duitscher wil zijn taal, zijn nationaliteit, zijn zeden en gewoonten niet prijsgeven, en omdat de vertegenwoordigers van Rome hem van die goederen zoeken te berooven, wendt hij zich met afkeer van Rome af. Maar Rome is eene politieke en eene godsdienstige macht en daarom doet de nationale beweging zich ook op het terrein van den godsdienst kennen. Hij die zich van Rome losmaakt, breekt ook met de leer die Rome brengt.

Nu is het niet te ontkennen dat blijkens de historie der kerk menige beweging tot reformatie der kerk mede voortkwam uit staatkundige en maatschappelijke overwegingen. De reformatie in Zürich kreeg daardoor zooveel uitbreiding, omdat men gevoelde dat de pauselijke invloed den staat moreel en nationaal te gronde richtte. De reformatie in Genève begon met twisten tusschen de zoogenaamde Mamelukken, of aanhangers van den Hertog van Savoye, die de vrijheid van de stad aanrandden. Genève zag reeds lang in zijne door hertogen van Savoye aangestelde bisschoppen de vijanden zijner vrijheid. De prior van St. Victor, Frans van Bonivara, die zijn landgenooten opriep om vrij en der vrijheid waardig te worden, werd door Philippus van Savoye aan een pilaar gesmeed; 6 jaren lang zuchtte hij in zijn onderaardschen kerker, totdat na zware beroeringen de invloed van Savoye geheel werd gebroken door het verbond met Bern en de reformatie zegevierde. Ook in Duitschland, Engeland en in Nederland werd de reformatie bevorderd door staatkundige bewegingen. Of omgekeerd deed de ontwaakte godsdienstige behoefte de dorst naar vrijheid ontstaan."

Dit is alles waar. Terecht echter zegt dezelfde schrijver, dat er alle reden is om de beweging in Oostenrijk met bezorgdheid gade te slaan, en hij besluit met een merkwaardig woord, dat wij van harte onderschrijven:—"Het is noodig, dat mannen vol van geloof en van den Heiligen Geest in Oostenrijk optreden om leiding te geven aan eene beweging, die door zoovelen met belangstelling gevolgd wordt."

De blanke slaven van Engeland. Niet lang geleden gaven wij verslag van een boek onder bovengenoemden titel dat ons in handen was gevallen. Toen gold het vooral zekere fabrieken, waar de hopeloosheid van den arbeid, de giftige dampen die opstijgen een vroegtijdigen en soms pijnlijken dood veroorzaken. Thans

bepalen wij de aandacht bij hetgeen Miss Tuckwell in de *Fortnightly* schrijft omtrent den werkdag van zeventien uren in de Engelsche "Jam-Factories." Dit is wat zij zegt:—"Vele maanden van het jaar moesten kinderen van dertien jaar oud en daarboven van zes ure in den morgen tot tien of elf ure in den nacht werken, met eene kleine tusschenpozing op den middag. Dan zitten zij in het rond of dringen de koffiehuizen binnen in vele gevallen zoo uitgeput dat zij in slaap vallen aan de tafels waar zij zitten." Ook heeft de schrijfster het tegen den aard van het werk. Alles wordt met stoom gedaan. Pakhuizen met een hitte van 90° zijn op zich zelf niet aanlokkelijk. Maar voegt men er bij, dat zij uit de felle hitte dadelijk uitgaan in bittere koude, dan is het te begrijpen hoevelen hunner lijden aan bronchitis, de longtering, inflammatie en dergelijke kwalen meer. Hun loon is slechts 8 shillings per week. Soms springen de fleschen uiteen en krijgen zij kneuzingen, wonden en letselen van ernstigen aard. Jonge meisjes moeten zware lasten dragen. Gevulde potten en bottels somtijds boven hare krachten moeten door haar vervoerd worden. Een klein meisje had op een dag niet minder dan 72 zwaarwegende emmers een afstand van 80 yards moeten vervoeren. "Dit werd vroeger door mannen gedaan," was hare klacht. Ook komt dit er nog bij, dat de meisjes den ganschen dag door in poelen waters staan. Alles is nat: "rondom de vaten staan de druipnatte meisjes enkel-diep in het water, van hoofd tot voeten als in het water gedoopt." De schrijfster meent, dat de zaak een ernstig onderzoek waardig is.

EENE CORRECTIE. Het volgend schrijven reflecteerende op een verslag door ons uit de "Vereeniging" opgenomen spreekt van zelf.

CORRECTIE.

Aan den Redacteur der "Vereeniging."

WelEerw. Heer,—

Met referte tot een paragraaf, voorkomende in het verslag van den Eerw. Scriba van den Ring van Hartebeestfontein, in de *Vereeniging* van 10 Mei 1899, onder het hoofd "De Opvoeding," en luidt als volgt: "*Niet alleen waren er klachten over dronkenschap maar ook andere dingen,*" wensch ik hiermede onder uwe geëerde aandacht te brengen dat de uitdrukking "dronkenschap," bepaald door een misverstand in het rapport is ingeslopen. De zinsnede, zoo goed ik mij herinneren kan, was deze: "*Niet alleen waren er klachten over de onderwijzers in algemeen, maar ook andere dingen,*" enz. Vertrouwende dat u deze correctie in het volgend nommer der *Vereeniging* zult plaatsen, noem ik mij,

Uw WelEerw.'s Dw. Dr. en Vriend,

D. J. KRIEL, V.D.M.

Ventersdorp, 1 Juni 1899.

Vervalsching van Waren.

IV.—(*Slot*)

(Deze artikelen vormen den inhoud van eene voorlezing gehouden in de Christelijke Jongelings Vereeniging in verband met de Nieuwe Kerk, door een harer leden.)

DOOR het woord "melk" verstaat men dat artikel, dat men bekomt van gezonde en goed gemolken koeijen. De bijvoeging van water, of de afscheiding van vetdeelen zooals geschiedt met afgeroomde of gesepareerde melk, zijn verre weg de meest gewone misdaden. Dikwijls zijn daarmede verbonden de toevoeging van borax of borax zuur, zout, Salicyl-zuur of andere bederfwerende zelfstandigheden. Rietsuiker, stijfsel en glycerine zijn ook reeds doch meer zelden in melk gevonden. In schaarsche tijden en in de drooge maanden worden gecondenseerde melk en water bijgevoegd om de kwantiteit op te maken.

De bijvoeging van water is natuurlijk een voorbedacht bedrog zonder eenige verontschuldiging, en komt slechts daarop neêr dat water tegen 4d. per bottel verkocht wordt. Het water dat bijgevoegd wordt, kan vuil en gevaarlijk zijn, zooals het werkelijk dikwijls is, en vormt alzoo een uitnemenden kweekgrond voor eenige kiemen van ziekte die daarmede in aanraking komen. Bovendien, daar melk een van die weinige artikelen van voedsel is, die gebruikt kunnen worden zonder ze vooraf te kooken en daardoor die kiemen schadeloos te maken, is het te meer noodzakelijk dat alle kans van verontreiniging verwijderd zal worden.

De oneerlijke of gewetenlooze melkverkooper is dikwijls het middel om typhus koorts van huis tot huis te verspreiden, door dat hij de melk met onrein water mengt, of haar houdt in een onrein vertrek, of in een huis waar iemand aan koorts lijdt. Want, zoo als reeds gezegd, melk is het allerbeste middel om de kiemen van koorts of andere ziekten aan te kweeken en te verspreiden. Langs dezen weg kan een gansche stad verpest worden, tenzij men zorge dat de melk dadelijk gekookt worde.

Het spreekt van zelven, dat melk die met water gemengd is, minder voedende kracht bezit, en dat hare vervalsching voor kinderen en kranken ernstige gevolgen hebben kan. Verschillende redenen worden natuurlijk door vervalschers opgegeven voor de aanwezigheid van veel water water in de melk: de koeien hebben brakboschjes gevreten en toen meer water gedronken dan gewoonlijk; de regen heeft invloed op de zamenstelling van melk; of het heeft dien morgen terwijl men bezig was te melken geregend en de emmers stonden open, enz.

In den laatsten tijd hebben melkverkoopers een andere manier van vervalsching ter hand genomen, namelijk, door zuivere melk met afgeroomde of gesepareerde melk te mengen en dan dat mengsel, voor zuivere melk te verkoopen, zooals blijkt uit het jaarverslag voor 1898 van den Eersten Kolonialen Analyst; waaruit wij het volgende overnemen:—

Jaar.	Monsters ingezonden.	Vervalscht met Water.	Vervalscht door afrooming.
1894	124	41	1
1895	338	51	6
1896	181	33	5
1897	167	16	12
1898	438	39	15

Daar nu de waarde van melk als voedsel grootendeels bestaat in de proporties waarin de verschillende bestanddeelen met elkaar gemengd zijn, kan men gemakkelijk bespeuren dat de verstoring van deze proportiën door toevoeging of afneming ernstige gevolgen kan hebben voor hen die van melk als hun voedingsmiddel afhankelijk ...

Daar het bijna onmogelijk is om het water dat in melk is te onderscheiden van dat wat er bijgevoegd wordt, zoo is men verplicht om indirekte methoden te gebruiken ten einde te weten te komen hoeveel water er bijgevoegd werd. Al deze methoden draaien om de vermindering in de proporties van de andere bestanddeelen veroorzaakt door de bijvoeging van water. In het geval van afrooming wordt de overtreding verklapt door de verminderde hoeveelheid van vetdeelen; doch als er water bij de melk gedaan is dan ontdekt men het aan de vermindering in de hoeveelheid van de natuurlijke bestanddeelen der melk. De scheikundige moet derhalve een duidelijk begrip hebben van wat wel en wat niet echte melk is. Genoegzame ontledingen zijn reeds gemaakt hier en elders, om de vaststelling van een wettigen standaard te regtvaardigen, zoodat melkverkoopers niet langer vervolgd worden omdat de verkochte melk water bevat of van hare vetdeelen beroofd is, maar eenvoudig omdat zij beneden den standaard is. Een of twee gevallen van vervalsching van melk door stijfsel werden onlangs ontdekt. In Engeland werd een melkverkooper met £5 beboet omdat de melk 1½ percent stijfsel en 7 percent water bevatte. De stijfsel werd bijgevoegd om de tegenwoordigheid van andere vreemde bestanddeelen te verbergen.

Gember wordt ook op groote schaal vervalscht. Om de mindere kwaliteiten een beteren schijn te geven worden die met krijt of gebrande gips gewreven, of anders gebleekt met zwavelzuur of bleekpoeder. Een ander bedrog is ook vrij algemeen, namelijk, dat als echte gember te verkoopen, waaruit de kracht reeds gehaald is door den gemberbier-maker. Op deze wijze behandeld kan het artikel niet van het echte onderscheiden worden door smaak of voorkomen, ofschoon het gewoonlijk grijzer van kleur is en minder geurig en bijtend. Verschillende soorten van stijfsels, zoo als dat van aardappelen, koren, rijst, worden gebruikt om gember te vervalschen; ook worden peper, mosterddoppen, enz., gevoegd bij de reeds uitgeputte gember om de kracht te vermeerderen. Deze bijvoegselen maken echter de gember niet nadeelig voor de gezondheid.

Mosterd wordt gewoonlijk vervalscht door de bijvoeging van meel en borrie. De laatste wordt gebezigd om de kleur te herstellen die door de bijvoeging van meel bedorven wordt. Het is een uitzondering als men mosterd vindt, die niet met eene zekere hoeveelheid van meel en borrie gemengd is. De wet eischt echter dat dezelve verkocht zal worden als een "mengsel" en niet eenvoudig als "mosterd." Maar zelfs het vervaardigen van verscheidene soorten en kwaliteiten van mosterd most verboden worden, als een bedrog op het publiek gepleegd, daar de mindere soorten gedurig tegen de prijzen der beste verkocht worden en dat voornamelijk in arme buurten. Mosterd wordt ook vervalscht door de bijvoeging van peper, gember, aardappelen-meel, gemalen rijst, klei, gebrande gips en een mengsel van lood om de kleur weder te herstellen.

Zuivere honig is iets dat moeilijk te verkrijgen is, daar die op groote schaal vervalscht wordt door de bijvoeging van stroop, gemaakt uit riet- of beet-suiker.

Jams, geleien en Marmaladen waren vroeger geheimzinnige mengsels van rapenpap, bedorven vruchten, gelatine, verwen en bewarende middelen. Nu echter worden deze lekkernijen zelden vervalscht anders dan door bijvoeging van plantaardige stoffen.

Wij besluiten deze mededeelingen door de volgende verbazende aanhalingen uit "Tit-Bits," die de lezer echter niet als geheel vertrouwbaar behoort aan te nemen.

"Het zal een schok voor menigeen zijn te vernemen dat millioenen van eieren gekocht en gegeten zijn als de produkten der hen, die tot haar zoo min in verband stonden als tot den "man in de maan." Er zijn in Engeland en op het Vasteland fabrieken waar deze eieren gemaakt worden bij vele duizenden per dag, zoo eenvoudig en zoo geheimzinnig als zoovele worsten. Het geel van het ei wordt eerst gemaakt door machinerie, uit een mengsel van mielies, stijfsel en eenige andere bestanddeelen, en met oker gekleurd. Deze ronde geele zelfstandigheid wordt dan in een geheimzinnige doos gedaan en alzoo het wit van het ei, dat meestal uit meel bestaat er bijgevoegd. Deze twee worden nu bevroren en door machinerie tot den vorm van een ei gebracht en in een vat bevattende gebrande gips (plaster of Paris) gelegd, waaruit het dan te voorschijn komt met een dop die spoedig de hardheid en het voorkomen van een echt ei bekomt. . . . Deze eieren kunnen met voordeel vervaardigd worden tegen 2s. 6d. per dozijn en worden bij de kleine mate verkocht tegen prijzen die 100 percent profijt opleveren.

Een timmerman in de Vereenigde Staten heeft eene kunstmatige melk vervaardigd, die beide, den verbruiker en den analyst, bedroog en die een aanmerkelijk per cent room leverde, die van het ware artikel niet onderscheiden kan worden. . . .

Een der vernuftigste bedriegerijen is de kunstmatige oester, die in gunst is bij de arme lieden op het Vasteland. Gemeenlijk wordt zij van druivensuiker en kalfs-kop gemaakt en gelijkt zoo zeer in voorkomen en smaak op de echte oester, dat alleen deskundigen het onderscheid merken kunnen. Deze oesters kunnen bij de kleine maat verkocht worden tegen 1s. per dozijn en nog een profijt van 300 percent leveren."

De Mieren en hare wegen.

V.

Hare Zindelijkheid, Begrafenis-plechtigheden en Hulpvaardigheid.

De mieren zijn een zeer zindelijk volkje. Niet alleen zijn zij onvermoeid in de reiniging der kleinen, maar worden dikwijls gezien bezig om zichzelve zorgvuldig te reinigen met pooten, tong en tanden. Men ziet ze nu eens aan de eene zijde op twee pooten leunen, terwijl zij bezig zijn de andere vier tegen elkander te wrijven; dan weder ziet men ze de voorpooten eerst door den mond en dan over de voelhorens trekken, gelijk eene kat zich met haren poot reinigt. Soms zitten zij recht op, met de achterpooten rustende op den grond, en het onderlijf daar tusschen en in een rechten hoek met de borst en den kop, terwijl de voorpooten in de lucht zijn en de voelhorens zich heen en weder bewegen; dan weêr ziet men eene zittende op het uiterste van het onderlijf en ondersteund door de klauwen van de achterpooten.

Zij zijn zeer gesteld op hare woningen en houden de vele vertrekken, zalen en gangen net en schoon. Sterft er eene der bewoonsters dan wordt die dadelijk uitgedragen in de open lucht. Plinius, de Romeinsche natuurkundige, die in de eerste eeuw onzer jaartelling leefde, verhaalt dat de mieren van zijn land gewoon waren hare dooden te begraven. Eenige jaren geleden schreef eene dame uit Sidney in Australië dat zij de volgende begrafenis plechtigheid der mieren waargenomen had. Haar zoontje was buiten op een mierennest in slaap gevallen, en werd dapper door de mieren aangevallen. Op zijn geschreeuw liepen zij en de bedienden toe en hebben toen een groot aantal mieren op den kleinen jongen gedood. Toen zij omtrent een half uur later terugkwam zag zij eene menigte mieren de dooden omringen. Zij besloot om ze naauw-

HET GEBALSEMDE LIJK VAN DEN FARAO DER VERDRUKKING.

(ZIE "BIJBEL EN MONUMENTEN.")

keurig gadeteslaan. Vier of vijf verlieten de vergadering en gingen naar een mieren nest, dat op een kleinen afstand tegen een heuveltje gelegen was. Zij gingen naar binnen en keerden na ongeveer vijf minuten tijds terug, gevolgd door anderen, die geregeld en langzaam twee aan twee wandelden totdat zij de plaats bereikten waar de doode lichamen der gesneuvelde soldaten lagen. Na een paar minuten stapten twee voorwaarts en namen het dood lichaam van een der gesneuvelden op, en toen weder twee anderen, en zoo vervolgens totdat allen gereed waren. Nu ging de stoet voort, eerst twee met een lijk, dan twee zonder iets, dan weder twee met een lijk, en zoo vervolgens, totdat er ongeveer 40 paren in de processie waren, die statig en langzaam twee aan twee gingen, gevolgd door een ongeregelde menigte van ongeveer 200 mieren. Nu en dan stonden de twee dragers stil, zetten het lijk neder, dat dan opgenomen werd door de twee die ledig gingen, en zoo telkens afgelost kwamen zij bij eene zandige plaats langs de zee. Nu begonnen de 200 lijkgangers met de tanden gaten te graven in elk waarvan een doode mier gelegd werd en dat daarna weder opgevuld werd. Doch dit was niet al. Zes of zeven van het genoemde getal wilden wegloopen zonder haar deel van het graven te doen; die werden nu gevangen, terug gebracht, en dadelijk door de anderen aangevallen en gedood. Een enkel graf werd toen gegraven en allen daarin gelegd en toegedekt. Dit verhaal werd medegedeeld aan een natuurkundig genootschap aan wier leden de schrijfster bekend was.

Iemand anders verhaalt dat hij een deel van een mierennest in een glazen stolp overbracht. Op den vierden dag hadden zij de gangen aangebouwd tot tegen het glas. De dooden die bij het overbrengen verongelukt waren werden dag aan dag, naar dat zij gevonden werden uitgedragen totdat haar getal tot over de 200 aangegroeid was. Op den zesden dag plaatste hij drie kleine bakjes van stijf papier met een weinig honig er in, als voedsel voor de bewoonsters. Een kwartier later vond hij in elk van twee der bakjes eene doode mier. Twee dagen later telde hij in de drie bakjes respectievelijk 140, 180, 180 dooden. Die werden nu verwijderd en andere ledige bakjes tegenover elkaar aan de zijden geplaatst. Daarheen werden nu de overige dooden gedragen, totdat er geene enkele meer op de oppervlakte lag. De bakjes werden nu omgekeerd em met zuiker bestrooid; en vier andere ledige bakjes rond gezet. De dooden werden andermaal opgenomen en in de zes bakjes gelegd, niettegenstaande de moeite om telkens met de dooden over de stijle randen te klimmen. Die bakjes waren de kerkhoven waarin zelfs de doode larven begraven werden. Dezelfde schrijver vertelt ook dat hij gezien heeft, dat eene mier bezig was om eene doode te begraven door grond op haar te werpen, en eene andere, waarschijnlijk de rouwklaagster, gedurig moest terug houden van de doode weder uit het graf te slepen. Ook vertelt hij dat hij opgemerkt had dat zij de holten onder de bakjes, die haar tot kerkhoven dienden, gebruikten tot grafkelders, waarin zij hunne dooden droegen.

Uit het voorgaande is het duidelijk, dat dit volkje zeer verstandig te werk gaat in de bewaring van de gezondheid en reinheid der stad, die zij bewonen. Hare liefde voor de kleinen is echter grooter dan hare achting voor de dooden. Ten bewijze hiervan vertelt iemand het volgende: Eene mier die eene doode ten grave droeg zette het lijk neder om te rusten; doch ziende een der larven hulpeloos liggende, liet de doode daar liggen, nam de kleine zorgvuldig met de tanden op en droeg ze in veiligheid.

Voorts schijnen de mieren gelukkig zamen te leven, en helpen altoos elkander waar die hulp van noode is. De hongerigen worden gevoed en de kranken verpleegd. Soms worden de zwakkeren door de sterken gedragen. Haar medegevoel met de lijdenden is aandoenlijk. Eens sneed een natuurkundige een der voelhorens van eene mier af. Zij werd bejammerd door eene makster, die den wond met een droppel vloeistof uit haren mond zalfde, oogenschijnlijk om de pijn te lenigen. Is de last die eene dragen moet voor haar te zwaar, dan wordt zij daarin door anderen geholpen. Is een in nood dan wordt die door de andere geholpen. Eene mier werd waargenomen oogenschijnlijk bezig den ingang van het nest te vergrooten. De grond was van zandigen aard. Na een weinig gewerkt te hebben ging zij naar binnen maar keerde spoedig weder terug en begon met vernieuwden ijver te werken. In de opening van het nest zag men eene poot van eene mier roeren, en daaruit kwam men nu te weten wat het doel van de andere was. Zij was bezig om de andere uit hare gevangenschap te verlossen, door het zand weg te graven totdat zij de andere met geweld er onder uit kon trekken. De verloste mier liep haastig een eind weg en bleef toen rusten gevolgd door de andere, die nadat zij zich overtuigd had dat de eerste ongedeerd was, terstond heenging. Meer zulke gevallen van medegevoel en hulpvaardigheid worden door deskundigen genoemd.

De Geschiedenis onzer Kerk.

Hoofdstuk XXVII.

DE AFSCHEIDING.

In nauw verband met het optreden van Ds. Dirk van der Hoff in de Transvaal staat de afscheiding die door bemiddeling van Ds. Postma werd veroorzaakt. Ook op dit eigenaardig verschijnsel moet door ons licht geworpen worden. Maar voordat wij daartoe overgaan zullen we allereerst moeten vernemen hoe de

Afscheiding in Holland

is ontstaan.

Twee mannen speelden daar de hoofdrol en werden weldra door anderen gevolgd. Zij waren Hendrik de Cock, predikant te Ulrum, en H. P. Scholte, predikant te Doeveren. De Nederlandsche kerk was tijdens hun optreden in een toestand van gisting. Het strenge Kalvinisme van de Dortsche Synode had sedert de reorganisatie der kerk, na de Fransche Revolutie, in 1816, weinig steun gevonden op de kansels en in de leerscholen. Langzamerhand echter was men tot ontwaking gekomen op dit gebied en eene nieuwe strooming begon zich te openbaren, t.w. de meer evangelische, door mannen als Bilderdijk en Da Costa en anderen aan den gang gezet. Laatstgen. had zijne "bezwaren tegen den geest der eeuw" in 1823 in het licht gezonden, en "plaatste *Godsdienst*, *Zedelijkheid*, *Verdraagzaamheid en Menschelijkheid*, *Schoone Kunsten*, *Wetenschappen*, *Constitutie*, *Geboorte*, *Publieke Opinie*, *Onderwijs*, *Vrijheid* in het hoog geroemde Heden en in het diep veracht Verleden tegenover elkaar." Bilderdijk, heftiger uitgevallen dan Da Costa, steunde zijn geestverwant. Een vijandschap werd verwekt die in bitterheid en in omvang steeds toenam. Da Costa schreef hierover in 1859 in de volgende bewoordingen:—
"Alles, in den kring allereerst der Boekenwereld, scheen in rep en roer te komen. . . . . Het waren recensien, pamfletten, anonyme of pseudonyme schimpschriften, spotverzen, epigrammen, parodiën, kluchten, schand- en schendbrieven, over de post,—te vuig om er den inhoud zelfs van te laten vermoeden,—waarin beurtelings of tege-

lijk tegen de op alle punten schuldige school gehandhaafd werden de onfeilbaarheid der nieuwe constitutiën, de volksliefde en vrijzinnigheid der oude staatsgezinde partij, de wijsheid bovenal der eeuw en hare Nederlandsche organen."

Met de beweging onder Da Costa, Bilderdijk en hunne geestverwanten had wel is waar de Afscheidfng onder De Kock weinig gemeen. Toch toont die beweging ons, hoe het er in Holland uitzag in de eerste helft van onze eeuw. Het Liberalisme had het hoofd omhoog gestoken en het overgeerfd Kalvinisme had weinig te zeggen. Dat Kalvinisme in zijn steilsten vorm stak weer moedig het hoofd op in het Noorden onder de landbewoners van Groningen en vond weldra een woordvoerder in den hier bovengenoemden predikant De Cock.

DE COCK, VAN ULRUM.

Als proponent aan de Akademie liet De Cock zich door den grooten stroom meevoeren. Doch met het jaar 1831 kwam er een ommekeer in zijn zienswijze. Kalvyns "Institutie" viel hem in de handen en maakte op hem grooten indruk. Zijne prediking onderging eene merkbare verandering. Het Kalinisme dreef boven en maakte geweldigen indruk op het volk. In wagens en trekschuiten stroomde de menigte van alle kanten naar Ulrum. De Cock werd meer dan populair. Deze populariteit werd te zeer schadelijk op den man zelven. Hij werd al meer en meer eenzijdig—*plus Calviniste que Calvin*—meer Kalvinistisch dan Calvijn zelven, en verloor spoedig zijn evenwicht. Hij achtte zich te zijn de van Godgeroepene verdediger der waarheid, vooral daar hij op rings- en classikale vergaderingen vijandschap tegen zijne leer en prediking moest ondervinden. Een zijner eerste geschriften, hoewel eerst later in 't licht verschenen, gaf duidelijk te kennen, hoe hij den toestand van land en volk beschouwde: *Ernstige en hartelijke toespraak aan mijne landgenoten, in deze zorgvolle en droevige dagen vooral met betrekking hunner eeuwige belangen.*

Was De Cock stil zijnen weg gegaan niemand zou hem gestoord hebben in de verkondiging van 't Evangelie. Doch dit lag niet in zijn aard. Hij trok tevelde tegen zijne ambtgenooten BROUWER en REDDINGIUS, omdat zij van de ware leer, naar zijne meening althans, waren afgeweken. In zijn geschrift: *Verdedijing van de ware Gereformeerde Leer en van de ware Gereformeerden, bestreden en tentoongesteld door twee Gereformeerde Leeraars, of de Schaapskooi van Christus aangetast door twee wolven en verdedigd door H. de Cock, Gereformeerd Leeraar te Ulrum.* De aangevallene predikanten waren achtenswaardige mannen, en hadden zich geroepen geacht te waarschuwen tegen de overdrijvingen der ultra Gereformeerden. Ds. Brouwer, Predikant te Uithuizen, had dit gedaan in een geschrift *Noodige waarschuwing en heilzame raad aan mijne gemeente, in twee leerredenen.* Hij wordt beschreven als een man "wiens gemoedelijke vroomheid hem zelfs bij de Pietisten tot groote aanbeveling verstrekte"; Dr. Reddingius, Predikant te Assen, had zich uitgelaten in een werkje dat tot titel droeg: *Brieven over de tegenwoordige verdeeldheden en bewegingen in de Herv. Kerk.*

De Cock's schotschrift tegen beide zijne ambtgenooten was heftig genoeg. "Zoo moge dan de heer Brouwer," liet hij zich tegen eerstgenoemde uit, "Godlozelijk tegen zijnen duren eed en pligt lasteren, hetgeen hij niet kent, gelijk de Phariseen ten tijde van den Heere Jezus en Zijne Apostelen." En van Reddingius werd gezegd dat zijne brieven "zoo listig en vinnig geschreven (waren) om de blinde en bevooroordeelde wereld tegen de ware Godvreezenden in 't harnas te jagen, en vooral om hen die het wagen, om niet alleen bij nagt of bij avond, maar op den vollen middag onder de bloedroode kruisvanen van den Heere Jezus te verschijnen, hunne van levendigheid schuimbekkende tegenstanders te berokkenen en te stijven, als welligt in langen tijd geen werkje in het licht is verschenen."

DOOPEN VAN KINDEREN.

De Cock echter deed meer dan dit. Tegen de kerkelijke bepalingen aan doopte hij kinderen uit naburige gemeenten en nam leerlingen uit andere gemeenten op zijne katechisatien aan. Zelfs uit gemeenten 12 uren van Ulrum verwijderd werden kinderen ten doop gebracht. Dat doopen was hem ontraden, ook door geestverwanten, zooals de vrome Molenaar. Deze had namelijk het volgend advies gegeven:—Hij zou zijn eigen kind laten doopen door een leeraar die niet in den geest der kerk preekte en het doopsformulier verdraaide: "(1.) Omdat het niet voor mijne maar wel voor zijne rekening is dat hij dwaalt. (2.) Omdat het de schuld is van de Kerkordening in 1816 1817 vervaardigd, dat aan de leeraren zulk een onbepaalde vrijheid gegeven wordt. (3.) Omdat ik dat formulier beantwoordde in den zin en geest onzer Hervormde Kerk en niet naar menschelijke verdraaiing van een of ander leeraar, hetgeen men hem desnoods vooraf zou kunnen zeggen. Alzoo denkende, zou ik in uw geval veel bezwaar er in vinden om een kind uit eene andere gemeente te doopen; niet omdat men zulks niet mag doen, integendeel . . . . maar omdat men zich tegenover zijne naburen en ambtsbroeders (al dwalen die ook) vooral bij de thans bestaande kerk-ordening voorzichtig gedragen moet en allen schijn des kwaads vermijden."

Dezen raad sloeg De Cock in den wind en haalde zich het ongenoegen der kerkbesturen op den hals. Hij was van oordeel, om zijn eigen woorden te bezigen, "dat de ware geloovigen zich ter doopsbediening daar moeten vervoegen, waar zij het er voor houden, dat de leer der Gereformeerde kerk zuiver wordt gepredikt. Waarom hij van voornemens was om in het vervolg met het doopen van kinderen uit andere gemeenten voort te gaan, tenzij hem de wet mocht worden aangewezen waartegen dit streed."

COMMISSIE VAN ONDERZOEK.

Het Klassikaal Bestuur van Middelstum trok zich de zaak aan en zond in 1833 eene Commissie van drie leden tot De Cock om met hem over de doopskwestie te onderhandelen. Doch zonder gevolg. Verdere stappen werden niet genomen, totdat De Cock zijne ambtgenooten aanviel. Toen trad het Classik. Bestuur van M. andermaal op, en daagde hem voor zich. Hij weigerde zijne beschuldigingen tegen zijne ambtgenooten terug te nemen en het doopen van vreemde kinderen te staken, en werd met behoud van salaris voor onbepaalden tijd geschorst. De Cock protesteerde en beriep zich op 't Provinciaal kerkbestuur van Groningen en ook op den Koning. Middelerwijl ging hij voort wel niet met het doopen van kinderen buiten zijne gemeente, maar met de uitgave van allerlei werkjes, die of uit zijn eigen pen of uit die van geestverwanten waren gevloeid. Een dezer geschriften trok meer bijzonder de aandacht, t.w.: *De Evangelische gezangen getoetst en gewogen, doch te ligt bevonden, door Jacobus Klok, verwer en koopman te Delfzijl, Groningen*, 1834. In dat geschrift werden de Evangelische gezangen die reeds sedert 1805 in de kerk waren ingevoerd aan de kaak gesteld als "strijdig met Gods woord, een Gode onbehagend getier, een te zamen geflanste Al Koran, waarin de tot zaligheid noodige waarheid, uit blindheid of trouwelooshеid is verzwegen; een geheel van 192 Sirenische Minneliederen, geschikt om de Hervormden al zingende van de zaligmakende leer af te trekken en een valsche leugenleus uit te voeren." Gedaagd voor het Provinciaal Kerkbestuur werd hij afgezet

op den 29sten Mei 1834. De gronden voor dat vonnis zijn in de volgende punten vervat:—

"*Vooreerst*, dat, vermits de Evangelische gezangen, ten jare 1805 door alle gewestelijke Synoden tot kerkelijke gezangen aangenomen, en ook den 1sten Januari 1807 op hoog gezag in de Provincie Groningen ingevoerd zijn, en zulks wel zoo, dat derzelver gebruik bij elke godsdienstoefening voor verplichtend verklaard is; welke verordening uit kracht van Art. 10 van het Algemeen Reglement, benevens aanschrijving van 15 Juli 1824, als nog verplichtend blijft; wel niets meer tot storing van de goede orde in de kerk verstrekken kan, dan, wanneer deze gezangen, niet op een betogenden, bedaarden en bescheiden toon wederlegd, maar op de schandelijkste, laaghartigste en meest valsche wijze aangerand werden, en verklaard voor "Strijdig met Gods woord; een Gode onbehagend getier; een te zamengeflanste Al Koran; waarin de tot zaligheid noodige waarheid, uit blindheid of trouweloosheid is verzwegen; een geheel van 192 Sirenische Minneliederen, geschikt om de Hervormden al zingende van de zaligmakende leer af te trekken en een valsche leugenleus uit te voeren." Al het welk in het gezegd boekje van Jac. Klok geschied is, bijzonderlijk op eenige aangewezene bladzijden.

Ten tweeden, dat de uitgave van dit boekje door den heer De Cock geschied is, toen hij reeds gesuspendeerd was door het Klassikaal Bestuur van Middelstum; iets hetwelk door verzwaring van de vroegere misdaad, bij het begaan eener nieuwe, zijne hardnekkigheid bewees, terwijl deze ook bleek, zoo uit zijne toenemende onbescheidenheid in weerwil der zachtmoedigste behandeling, als uit de weigering eener herroeping van zijn schandschrift, in weerwil van de daartoe tweemaal hem aangebodene gelegenheid.

Ten derden, dat, gelijk de Heer De Cock uit kracht van Art. 227 der grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden, voor het uitgeven van meergemeld boekje verantwoordelijk, en hij, als Predikant, ook wegens Art. 28 des Reglements op de Examens, van 10 Juli 1816, en Art. des Reglements van opzicht en tucht, tot de bevordering van orde en eendracht en het vermijden van al wat daartegen strijdig is, verplicht was; het Provinciaal Kerkbestuur, zoo ook van zijne zijde dubbel gehouden was, om van dat geschrijf, uitgekomen gedurende dat een Appel van den Heer De Cock bij hetzelve aanhangig was, kennis te nemen, en, na alle zachtmoedigheid te hebben uitgeput, eindelijk over te gaan ter toepassing op hem van Art. 75 des Reglements van Kerkelijk opzicht en tucht.

En *ten vierden*, dat de suspensie, in welke de Heer De Cock vroeger verwezen was, ook daarom door eene geheele afzetting is moeten gevolgd worden, omdat namelijk dezelve, na den afloop der suspensie, toch niet meer in eene kerk zoude kunnen dienen, waarin hij, door het verpligte opgeven der gezangen, eene naar zijn oordeel strijdige leugenleer zoude te bevorderen hebben en een ongoddelijk getier te doen hooren."

De geest die de Cock bezielde blijkt nog sterker uit een ander werkje van zijne hand, waarvan de titel reeds een overtuigende aanduiding is van den geest en den inhoud van het geheel:—'*De zoogen. Evang. gezangen, de oogappel der verwoerde en verleide menigte in de Synodaal Hervormde Kerk, ja zelfs nog van sommige van Gods kinderen uit blindheid en omdat zij dronken geworden zijn, door den wijn harer hoererijen, nader nog getoetst, gewogen en te ligt bevonden, ja strijdig met al onze Formulieren van Eenheid en Gods Woord, door H. de Cock, Geref. Leeraar onder het Kruis om Jezus Christus wil.*"

ACTE VAN AFSCHEIDING.

Van de uitspraak door het Provinciaal Bestuur gedaan beriep zich De Cock op de Synode, die meende dat de straf door het lager Hof op hem toegepast voorbarig was, en hem een halfjaar gaf tot ernstig beraad. Zaken werden er niet beter op door dit talmen der Kerkelijke overheidspersonen. Want het duurde niet lang of De Cock scheidde zich af. Reeds in October 1835 werd er eene Acte van Afscheiding geteekend, die door hem aan den Koning en de hoogste burgerlijke overheid werd gezonden. Die Acte laten wij hier in haar geheel letterlijk volgen.

"Wij ondergeteekenden, opzienderen en Ledematen der Gereformeerde gemeente van Jezus Christus te Ulrum; sedert geruimen tijd opgemerkt hebbende het verderf in de Ned. Herv. Kerk, zoowel in de verminking of verloochening van de leer onzer vaderen, gegrond op Gods Woord, als in de verbastering van de bediening der Heilige Sacramenten, naar de verordineering van Christus in Zijn Woord, en in het bijna volstrekte verzuim der kerkelijke tucht; welke stukken allen naar onze gereformeerde belijdenis Art. 29. kenmerken zijn der ware Kerk; door Gods genade eenen Herder en Leeraar ontvangen hebbende die ons naar den woorde Gods, de zuivere leer onzer vaderen voorstelde, dezelve zoowel in het bijzonder als in het algemeen toepaste; werd de gemeente daardoor meer en meer opgewekt, om zich in belijdenis en wandel te richten naar den regelmaat des geloofs en van Gods Heilig Woord: Gal. vi: 16, Fil. iii: 16, en ook afstand te doen van het dienen van God naar menschelijke geboden omdat Gods Woord ons zegt, dat dit te vergeefs is: Matth. xv: 9, en tevens te doen waken voor de ontheiliging van de teekenen en zegelen van Gods eeuwig genadeverbond; hierdoor leefde de gemeente in rust en vrede; doch die vrede werd gestoord door de hoogst onrechtmatige en ongoddelijke schorsing van onzen algemeen geachten en geliefden Herder en Leeraar, ten gevolge van zijn openbaar getuigenis tegen de valsche leer en verontreinigde openbare godsdienstoefeningen; stil en kalm heeft de gemeente zich met hunnen Herder en Leeraar tot nog toe gedragen, onderscheidene allerbillijkste voorstellen werden gedaan *en* door onzen Herder en Leeraar, *en* door de overige opzienderen der gemeente, meermalen werd onderzoek en oordeel, op grond en naar Gods Woord gevraagd, doch alles te vergeefs; Klassikale, Provinciale en Synodale Kerksbesturen hebben dit allerbillijkste verzoek geweigerd en integendeel gevorderd, berouw en leedwezen zonder aanwijzing van misdrijf uit Gods Heilig Woord, en onbepaalde onderwerping aan Synodale reglementen en voorschriften, zonder aanwijzing dat die op Gods Woord in alles gegrond zijn; daarvoor heeft nu dit Nederlandsche Kerkbestuur zich gelijkgesteld aan de door onze Vaderen verworpene Paapsche Kerk; dewijl niet alleen het vroeger opgenoemde verderf wordt opgemerkt, maar daarenboven Gods Woord verworpen of krachteloos gemaakt door kerkelijke wetten en bepalingen: en zij vervolgd die Godzaliglijk willen leven in Christus Jezus, naar Zijne eigene voorschriften in Zijn Woord opgeteekend [hier volgt eene gansche reeks van Schriftuurplaatsen] en de conscientie der menschen gebonden; eindelijk is op gezag van het Provinciaal Kerkbestuur, de prediking van het Woord Gods door een openbaar erkend kerkleeraar in ons midden, do WelEerw. zeergel. heer H. P. Scholte, Gereformeerd leeraar te Dooren en Gendren, in het land van Heusden en Altena, Provincie Noord Braband, verboden geworden; en de onderlinge bijeenkomsten der geloovigen, welke met opene deuren werden gehouden, werden mte geldboeten gestraft; uit dit alles te zamen genomen, is het nu meer als duidelijk geworden, dat de Ned. Herv. Kerk, niet de ware, maar de valsche kerk is volgens Gods Woord in Art. 29 van onze belijdenis;

Weshalve de ondergeteekenden met dezen verklaren: dat zij overeenkomstig het ambt aller geloovigen Art. 28 zich afscheiden van degenen die niet van de Kerk zijn, en dus geene gemeenschap meer te willen hebben met de Ned.

Herv. Kerk, totdat deze terugkeert tot den waarachtigen dienst des Heeren; en verklaren tevens geene gemeenschap te willen uitoefenen met de Ned. Herv. Kerk, totdat deze terugkeert tot den waarachtigen dienst des Heeren; en verklaren tevens gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware gereformeerde lidmaten en zich te willen vereenigen met elke op Gods onfeilbare Woord gegronde vergadering, aan wat plaatse *God* dezelve ook vereenigd heeft, betuigende met dezen, dat wij ons in alles houden aan Gods Heilig Woord en aan onze aloude Formulieren van eenigheid in alles op dat Woord gegrond, n.l. de Belijdenis des geloofs, de Heidelbergsche Catechismus, en de Canones van de Synode van Dordrecht, gehouden in den jare 1618 en 1619, onze openbare Godsdienstoefeningen te richten naar de aloude kerkelijke liturgie, en ten opzigte der kerkdienst en bestuur, ons voor het tegenwoordige te houden aan de kerkordening, opgesteld door de voornoemde Dortsche Synode. Eindelijk verklaren wij bij dezen, dat wij onzen onregtmatig geschorsten Predikant, als onzen wettig geroepen en geordenden Herder en Leeraar blijven erkennen.

Ulrum, 13 October 1834.

De Cock ging echter verder. Hij meende recht te hebben op den kansel, zelfs nadat hij zich had gescheiden van de Ned. Herv. Kerk. De Ringspredikant die in zijne plaats de beurt moest waarnemen op Zondag, den 19den October, werd daarin gehinderd, en het preeken hem belet. Op den volgenden Zondag was de gisting nog grooter. "Van alle zijden verschenen te Ulrum aanhangers van De Cock, van welke velen zich met messen gewapend hadden, ten einde door overmacht en desnoods met bloedstorting, hem andermaal in de kerk te brengen, om te prediken; doch ook tegenstanders van hem, die insgelijks, desnoods met hunne messen, hem wilden weren en den Ringspredikant laten preeken. Doch het oproer was nu verre genoeg gekomen; de bloedstorting werd verhinderd. Zaterdag avond was er door den Gouverneur der Provincie Groningen eene afdeeling soldaten naar Ulrum gezonden, ten einde de orde te handhaven. De woeste volksdrommen zagen verlegen op de militairen en hielden zich stil. De Ringspredikanten namen nu door de militairen beschermd de dienst ongehinderd waar." Zoo kwam het dan, dat De Cock op den 16den Januari 1835 voor goed werd afgezet, niet—zooals het Provinciale Kerkbestuur het uitdrukte—"om *zijne gevoelens*, maar *om zijn verkeerd gedrag*." Hiermee sluit het Eerste Bedrijf in dit treurspel.

De Heidelbergsche Catechismus.

(Vrij naar het Hoogduitsch.)

Hoofdstuk VII.

ZACHARIAS URSINUS.

ALLEN, die professor Ursinus gekend hebben, leggen de schoone getuigenis van hem af, dat zijn geheele leven een voortdurend wandelen met God, een gebedsleven in onvermoeide vervulling van zijn plicht was. Nooit sprak hij een onbeduidend woord en al zijn tijd en al zijn arbeid was aan den dienst des Heeren gewijd. Daarbij bestond het schoonste loon, dat men hem geven kon, in de liefde en het vertrouwen zijner leerlingen. Voor hen had hij altijd tijd. Na iedere les, die zij van hem ontvingen, mochten zij hem schriftelijk hunne bezwaren of bedenkingen kenbaar maken, en nooit was het hem te veel die te beantwoorden. Maar op zijn studeerkamer werd hij overigens zeer ongaarne lastig gevallen, of hij mocht bezoek krijgen van mannen, die hem in den arbeid hielpen. Daarom had hij ook boven de deur zijner kamer geschreven:

"Vriend, wie ge ook zijt, die mij hier komt bezoeken,
Ik bid u: maak het kort en ga weer spoedig henen;
Of wil mij bij het werk uw hulp en steun verleenen."

Toen keurvorst Frederik met de opdracht tot samenstelling van eenen catechismus tot Ursinus kwam werd bepaald, dat hij en Olevianus ieder een afzonderlijk opstel zouden samenstellen. Olevianus vervaardigde toen zijn "Genadeverbond Gods," een geschrift, waarin de vrije genade Gods duidelijk in het licht werd gesteld. Ursinus schreef op Luthers voorbeeld een kleinen en een grooten Catechismus en raadpleegde bij den arbeid den Geneefschen catechismus van Calvyn en den Emdenschen Catechismus van Lasky. Toen beiden gereed waren werd aan het werk van professor Ursinus de voorkeur gegeven; behoudens opmerkingen en—vooral van de zijde des keurvorsten—verscherping der vragen en antwoorden, welke de Roomsche leer in het licht stelden, werd zijn oorspronkelijk ontwerp behouden.

Vooral aan den invloed van den keurvorst en zijn vurigen hofprediker is het toe te schrijven, dat de Catechismus van Heidelberg zulk een polemischen toon aanslaat. In Ursinus oorspronkelijk werk is deze niet te vinden geweest.

Dat kleine leerboek heeft, behalve al wat het uitnemends bezit voor hoofd en hart door alle tijden, ook nog deze historische waarde, dat het als de vrucht der geheele Duitsche, Fransche en Nederlandsche reformatie kan worden aangemerkt. De Heidelbergsche catechismus vereenigt Luthersche innigheid met Melanchthonische duidelijkheid en Zwingliaansche eenvoudigheid met Calvinistisch vuur. Hij is daarom ook de geloofsstandaard gebleven, die bij veel verschil in bijzaken, de evangelische kerken van de Palts tot in de Nederlanden, door geheel Brandenburg en Pruissen één doet zijn in de erkentenis derzelfde, voor der kerken der Hervorming, onloochenbare hoofdwaarheden.

Daaraan is het dan ook toe te schrijven dat, om van andere landen niet te spreken, na de Synode van Wezel in het jaar 1568, in Nederland het Heidelbergsch onderwijs den tot dusverre gebruikten catechismus van Calvyn verdrongen heeft.

Hoe treffend is dat jaar 1568 voor Nederlandsche ooren en harten, altijd gedenkwaardig, als de aanvang van den tachtigjarigen strijd, ook als aanvang der invoering van dit kostelijk leerboek, waarvan bijna niet te veel goeds kan worden gezegd, en waarop zoo noode kleine aanmerkingen kunnen worden gedoogd. Men besloot ook de verdere uitgave te doen vergezeld gaan van de navolgende opdracht:

FREDERIK,

DOOR GODS GENADE

Paltsgraaf aan den Rijn, en Keurvorst des Heiligen Roomschen Rijks, Hertog van Beijeren, enz.

WENSCHT ALLEN, WELKEN DE ZORG VOOR HET WELZIJN DER KERKEN EN SCHOLEN IN DE PALTS IS AANBEVOLEN, HEIL!

Van dien tijd af aan, dat wij, zoo uit Gods Woord als uit den aard der zaak zelve, hebben verstaan, wat er van ons ambt is, en dat wij, in het waarnemen daarvan, ons het allermeest moeten toeleggen, om God, die het ons heeft opgelegd. gehoorzaam te zijn, hebben wij het daarvoor gehouden, dat er niets was, wanneer wij, door ons geheele leven, zoozeer moesten streven, dan eensdeels, om ons geweten onbevlekt te bewaren, ander-

deels om, zooveel mogelijk is, het geluk van onze onderdanen te bevorderen.

Dewijl wij het dan niet genoeg achten, de gerechtigheid, met goeden raad en billijkheid, in dier voege te handhaven dat het volk, ons toevertrouwd, door het oefenen van recht en eerlijkheid, een vreedzaam en gerust leven leidt; tenzij het ook tevens worde opgeleid om God, hunnen Schepper en Verlosser, uit Zijn Woord, recht te leeren kennen; (dit toch is de eenige, vaste grondslag, zoo van alle andere deugden als, en wel voornamelijk, van alle gehoorzaamheid en ongeveinsde godsvrucht), hebben wij ons deze zaak met geheel ons hart, beginnen aan te trekken en niets willen veronachtzamen, dat maar eenige strekking had, niet alleen ter bereiking van dit groot geluk, maar ook ter instandhouding er van.

Alhoewel er nu door onze jongste voorgangers, de paltsgraven en keurvorsten, onze bloedverwanten, (wier nagedachtenis wij ons met liefde verlevendigen), wel deze en gene nuttige en godvruchtige verordeningen gemaakt zijn, waardoor Gods heerlijkheid is opgeluisterd en het volk aan zijne verplichting heeft leeren beantwoorden; neemt dit niet weg, dat wij al aanstonds, van het begin onzer regeering af aan, zijn ontwaar geworden, dat er die vlijt, om ze ten uitvoer te brengen en tot algemeen welzijn te doen werken, niet is aangewend geworden, als in eene zaak van zulk een groot aanbelang had behooren te geschieden; waarom het dan geen wonder is, dat er van die verordeningen die vruchten niet gesmaakt zijn, waarop ze hope hadden gegeven.

Door deze gesteldheid van zaken vinden wij ons nu gedrongen, om niet alleen de goede verordeningen van onze voorzaten te vernieuwen en te bevestigen, maar ook, om hetgeen op min vaste gronden steunt te onderschragen, en al hetgeen verpest is en bedorven, te veranderen en te verbeteren.

De scholen lagen er toe; de teedere jeugd werd verwaarloosd; in de Christelijke godsdienstleer was er geen grondig en overeenstemmend onderwijs, en het gevolg daarvan was, dat gemelde jeugd óf kwalijk of niet naar een zeker wel bepaald richtsnoer werd onderwezen, maar naar eens ieders goeddunken, óf in het geheel niet werd onderwezen; maar ten eenenmale ruw bleef en onbeschaafd; waaruit, helaas, behalve oneindig vele andere onheilen, ook, en wel voornamelijk, dit onheil is geboren, dat de kinderen, óf in de ware godsdienstleer in het geheel niet onderwezen, of ingewikkeld in dwalingen van onderscheiden aard of met onnoodige vragen geballast, in de diepste onkunde ongelukkiglijk opwiessen.

Zoodra wij deze zoo groote onheilen wat van naderbij beschouwden en bedachten, gelijk het, ja waarlijk, is, dat het in geen kerkgenootschap, in geen gemeenebest, en al zoo min ook in een huisgezin wel kan gesteld zijn, ja, dat alle eerlijkheid en goede orde in den burgerstaat ophoudt, indien niet de onbeschaafde jeugd, van kindsbeen aan, door middel van een en hetzelfde overeenstemmend onderwijs, tot den waren, onvervalschten, godsdienst opgeleid en daarin bestendig geoefend worde, heeft de aangelegenheid der zaak ons aangezet, om dit kwaad op de best mogelijke wijze ten spoedigste tegen te gaan en daardoor voor te komen dat zich iemand, met reden, zou kunnen beklagen, dat wij zuimachtig zijn in het vervullen van een plicht, dien wij, van alle de plichten, die er voor onze rekening liggen, op verre na niet de geringste achten.

Om deze oorzaak hebben wij onzen godgeleerden en allen, denwelken in ons keurvorstendom de zorg voor den welstand der kerken wel voornamelijk is aanbevolen, in last gegeven om, uit Gods Woord, in het Hoogduitsch beide en in het Latijn, eenen Catechismus of Onderwijzing te vervaardigen in den Christelijken Godsdienst; waardoor, in het vervolg, in de behoeften der jeugd des te beter zal kunnen worden voorzien niet alleen, maar waardoor ook de predikanten en schoolmeesters een vast bepaald richtsnoer zullen bekomen, wanneer zij de jeugd in kerk en school moeten onderwijzen, en alzoo buiten de gelegenheid gesteld worden, om naar willekeur dan deze, dan andere nieuwigheden in te voeren, of ook zoodanige leeringen te leeren, die met Gods Woord niet overeenstemmen.

Nu zal het dan uw plicht zijn, zoo om er Gods eer als om er het geluk door te bevorderen van uzelven en van allen, die aan ons en aan ulieder toevoorzicht zijn aanbevolen, dat gijlieden dezen Catechismus met een dankbaar hart ontvangt, hem den kinderen in de kerken zoowel als in de scholen voordraagt en in hunne ooren en harten, bij aanhoudendheid en naarstig, tracht in te prenten; om, zoodoende, hen te gewennen, dat zij de leer, in dezen Catechismus begrepen, hoe langer hoe beter, met hun leven en daden kennelijk aan den dag leggen.

Indien gijlieden dit doet, waartoe gij, krachtens uwe verbindtenis, en het ambt, u van Gods wege opgelegd, ten duurste verplicht zijt, dan koesteren wij eene gegronde hoop, dat de goede God zich onzer, om Christus wil, zal ontfermen; ons de bezoekingen, die wij verdiend hebben, kwijtschelden; uwen arbeid met zijne vaderlijke goedheid achtervolgen, en ons geheele keurvorstendom weldoen. Gelijk wij dit, met ons gansche hart, bij God zoeken te erlangen, zoo vermanen wij ulieden, met den meesten ernst, dat gij de hoop, die wij van ulieden koesteren, meer en meer tracht te bevestigen en te vermeerderen.

Niemand meene echter dat dit werk des geloofs, dat deze getuigenis des geestelijken levens zonder wederspraak bleef, omdat het door zoovelen werd gewaardeerd en op prijs gesteld. O, neen, wij hoorden reeds hoe de keurvorst Frederik zijnen catechismus moest verdedigen voor den Duitschen keizer en den Rijksdag. Maar dat was slechts een enkel staaltje van den algemeenen tegenstand, dien de godgeleerden van andere hoogescholen, vooral van de Luthersche theologie, tegen dit kleine boeksken aan den dag legden. Op allerlei gezag werd het daarin geleerde tegengesproken. Kerkvaders en hervormers moesten om het drukst dienst doen om tegen de beschouwing der sacramenten op te komen, zooals die in den Heidelbergschen catechismus werden voorgesteld.

Wèl liet keurvorst Frederik nu ook den Catechismus van Calvyn in het Duitsch vertalen, om daardoor in het licht te stellen hoe schoon deze met den Mechelschen overeenkomt. Maar hiermede waren de Luthersche godgeleerden niet tevreden en het maakte de Roomschen nog naijveriger. Wie was de man, die in staat was al deze tegensprekers tot zwijgen te brengen? Wie was genoeg belezen in de geschriften der Hervormers en die der kerkvaders, wie had genoeg grondige bijbolkennis om als verdediger van den Heidelberger op te treden?—zoo iemand daartoe in staat was dan moest het Ursinus zelf wezen. Hij werd dan ook door den keurvorst en de geheele theologische faculteit in de Palts daartoe uitgekozen en kweet zich van die tweede taak met niet minder goed gevolg dan van de eerste. Toen bleek het ook duidelijk dat hij het met Olevianus over de kerkelijke tucht geheel eens was. Vandaar dat na den dood van keurvorst Frederik ook hij een martelaar voor zijne overtuiging worden moest. Hij weigerde daarenboven streng en standvastig den Lutherschen Catechismus in te voeren, hetwelk de nieuwe keurvorst toen geboden had. Zoo werd dan ook Ursinus als hoogleeraar afgezet; maar hij verdroeg dit geduldig. Onmiddellijk daarop kreeg hij een beroep in dezelfde betrekking naar zijn vaderland, waar men hem thans beter waar-

deerde dan vroeger; maar hij sloeg die roepstem af en bleef te Heidelberg tot in het jaar 1578 toen hij door den tweeden zoon van Frederik III, graaf Johan Casimir van de Palts, aan eene te Neustad gestichte Academie voor gereformeerde theologie werd aangesteld. Aan deze hoogeschool beleefde hij groote vreugde; want hij mocht het zien dat al zijne vroegere ambtgenooten te Heidelberg hem vrijwillig naar Neustad volgden, zoodat in de nieuwe school de oude weer geheel opleefde. Toch was Ursinus in één punt de oude niet meer. Lust en ijver bleven evenals geloof en liefde onverzwakt hij hem; maar zijn lichaam begon te verslijten. Het was niet meer bestand tegen al de vermoeienissen, die het professoraat met zich bracht.

Nog slecht vijf jaren mocht hij aan de academie van Neustad met hart en ziel verbonden blijven en aan haar zijne laatste lichaams- en geesteskrachten wijden. Ja, zelfs nog op zijn langdurig ziekbed bleef hij hare belangen behartigen tot de dood op acht en veertigjarigen leeftijd zijn aardsche omhulsel sloopte en hij heenreisde om de eeuwige erfenis te aanvaarden, waarop zijn geloofsoog immer staarde.

Als gij te Neustad komen mocht, bezoekt dan in de kerk aldaar eenige oogenblikken zijn graf. De dankbare gemeente heeft hem daar een gedenkteeken opgericht, waarop te lezen staat:

"Ursinus was een groot theoloog, een vruchtbaar bestrijder der dwaalleer aangaande den persoon en het avondmaal des Heeren, begaafd met een krachtig woord en eene machtige pen, een scherpzinnig philosoof, een wijs man en een streng onderwijzer der jeugd."

De Bijbel en de Monumenten.

Hoofdstuk II.

EGYPTE EN DE ROSETTA STEEN.

I. Het Hieroglyphenschrift.

HEBT gij ooit nagedacht, geachte lezer, over den oorsprong van het A.B.C.? Het alphabet is het aanvangspunt van de reis die elk kind door het gebied van kennis en wetenschap doen moet. Maar wie heeft het eerst het plan uitgevonden, om door een afbeelding of een merk, zijne gedachten op schrift te stellen? Op deze vraag is er geen antwoord.

Het menschdom maakt heden ten dage gebruik van omtrent 50 verschillende alphabetten, terwijl ongeveer 150 meer voorheen den mensch hebben gediend, die echter nu als nutteloos in onbruik zijn geraakt. Deze alphabetten zijn allen afgestamd van één alouden stamvader—n.l. *het Egyptisch alphabet.* Wij noemen dit schrijfstelsel der oude Egyptenaars het hieroglyphenschrift of het *beeldschrift.* De eigenaardigheid daarvan was dat het niet bestond uit letters, maar uit beelden of prenten, die gebruikt werden voor de voorwerpen die zij vertegenwoordigden. Dus, een hond werd afgebeeld door de prent van een hond, een boom, door die van een boom, enz. Doch hoe gemaakt met een woord zooals "blijdschap" of "slimheid," of met werkwoorden zooals "bidden," "loopen," "ontwaken?" Welaan, men beeldde de "blijdschap" af door een vrouw op een trommel (tamboer) slaande, en de "slimheid" door de afbeelding van een jakhals, omdat dit nu het slimste dier is. "Bidden" werd uitgedrukt door een man op de knieën liggende; "loopen" (hardloopen) door de prent van een paar beenen; "ontwaken" door een geopend oog. Dit was het eenvoudig begin van de schrijfkunst. Langzamerhand werd de vorm van die prentjes veranderd, en hun getal verminderd, totdat wij na verloop van eeuwen, ons eigen alphabet van 26 letters hebben.

II. De Rosetta Steen.

Reeds vóór de negentiende eeuw was men met vele monumenten bekend die het Egyptisch hieroglyphenschrift vertoonden, doch de sleutel tot hunne ontcijfering ontbrak. Als men nu een vreemde taal wil verstaan, dan heeft men een tolk noodig, en die tolk moet zijn óf een man óf een boek óf een schrift. De onbekende taal die verklaard moest worden was het Egyptisch. Waar was de tolk?

De tolk werd gevonden in eene ontdekking door een Franschen officier. In 1799 was men bezig een "fort" te bouwen te Rosetta, aan den mond der Nijlrivier, toen deze officier een zwarten steen opgroef, ongeveer drie voet lang en twee-en een-half breed. Toen de Franschen kort na dezen Egypte moesten ontruimen, viel deze steen in de handen der Engelschen, en hij staat thans in het Britsche Museum. De Rosetta steen bevat inscripties in drie talen —de bovenste inscriptie is in het hieroglyphenschrift, de tweede in het zoogenaamde volksschrift, de derde is een Grieksche inscriptie. Ongelukkig is het boveneinde van den steen in beschadigden toestand, zoodat men slechts een deel van het hieroglyphenschrift nog behoudt.

Geleerden erkenden dadelijk dat men hier den lang-gezochten tolk had gevonden, die de geheimen van het Egyptisch zou verklaren. Nadat de geleerden het Grieksche opschrift hadden vertaald, bleek het dat het eene dankbetuiging was door de priesters van Memphis aan Ptolemaeus Epiphanes aangeboden (V.C. 198) voor vele bewezen weldaden. De priesters hadden als bewijs van erkentelijkheid besloten, deze dankbetuiging op steen te laten uitbeitelen, in het hieroglyphenschrift, het volksschrift en het Grieksch, en in hunne tempels te doen plaatsen naast een standbeeld van dien goeden koning.

III. De Ontcijfering.

Geleerden in elk deel van Europa wijdden zich terstond aan de ontcijfering van het schrift dat op den Rosettasteen voorkwam, en aan de herstelling van de verloren Egyptische taal. De Engelsche geleerde Young maakte zich verdienstelijk inzonderheid door de twee namen *Ptolemaeus* en *Berenice* te ontdekken, en de beteekenis van vijf letters van het hieroglyphenschrift vast te stellen. Het is echter aan den Franschen savant Champollion dat wij de eigenlijke ontcijfering van dit moeilijk schrift te danken hebben. Champollion ging stelselmatig te werk. Hij bereidde zich op zijn groote taak voor, door een grondige studie van de oude talen van Egypteland. Inmiddels had men een ander monument te Philae ontdekt, met een dubbel opschrift in Grieksch en hieroglyphenschrift. Met behulp van de Philae gedenkzuil, gelukte het Champollion de namen *Ptolemaeus* en *Kleopatra* te lezen, en spoedig ontcijferde hij de schrijfteekens voor tal van koninklijke namen. Een begin was thans gemaakt met de terugvinding van een oude taal, en de geleerde en ijverige jonge Franschman ging met zijne taak moedig voort, totdat hij na veelvuldigen arbeid op 40-jarigen ouderdom ontsliep. De Duitsche geschiedkundige Niebuhr kenmerkte Champollions ontcijfering van het hieroglyphenschrift als "de grootste ontdekking van de negentiende eeuw"; en als wij in aanmerking nemen dat hij op 20-jarigen leeftijd zijn eerste boekdeel over Egypteland in het licht gaf, en op 32-jarigen leeftijd zijn ontcijfering van de Egyptische schriften nagenoeg voltooid had, dan voorwaar moet hij bij ons aangeschreven staan als een van de scherpzinnigste genieën der menschheid.

IV. De Mummien van Egypte.

"Egypte," zegt ons een hedendaagsche schrijver, "is voorwaar een land van wonderen. Niet alleen heeft het, evenals Assyrië en Babylonië, Griekenland en Italie, ons monumenten bewaard, waaruit wij zijn verleden geschiedenis kunnen herstellen, doch het heeft ons ook de mannen vertoond die de monumenten lieten vervaardigen, en die de geschiedenis hebben gemaakt. De groote vorsten van Egypteland zijn niet langer bloote namen. . . . . . zij kunnen aangeraakt, gemeten en gewogen worden; de vatbaarheid van hunne hersenen kan berekend worden; het fatsoen van neus en mond kan worden vastgesteld. Wij weten te verklaren of zij kaalhoofdig waren, en of zij aan eenige inwendige kwaal leden: en, evenals in het geval van onze tijdgenooten, wij kunnen hunne photographiën in het licht geven."

Met deze woorden vestigt de Egyptoloog Maspéro onze aandacht op de *mummiën* (gebalsemde lijken) van Egypte. Het gebruik om lijken te balsemen moet men afleiden uit het geloof der oude Egyptenaars aan de onsterfelijkheid der ziel. Zij waren de meening toegedaan dat bij het overlijden van een mensch, zijne ziel het doode lijk ontvlucht, om rond te dolen op de aarde. Zoolang het lichaam bestaat duurt ook de ziel voort, doch zoo dikmaals het lijk iets van zijn bestaan verliest, naarmate het vergaat, zoo dikmaals moet ook de ziel iets van hare zelfstandigheid afgeven. Wanneer eens het geheele lijk tot pulver is teruggebracht, dan sterft eindelijk ook de ziel. Om dit te vermijden, moet het lichaam zooveel mogelijk tegen bederf worden gevrijwaard. Van hier het ontstaan van de kunst van het balsemen, die van de vroegste tijden beoefend werd tot omtrent het jaar 700 A.D.

V. Wat heeft een mummie gekost?

De balsemingskunst was het geheim der Egyptenaars. Zij verstonden het meester lijk; en heden ten dage verwonderen wij ons over de volmaakte preservatie van de lijken van koningen die *twee en drie duizend jaren geleden* hebben geleefd. De "vader der geschiedenis," Herodotus—een tijdgenoot van Ezra en Nehemiah—verhaalt dat in zijne dagen er *drie* methoden van balsemen waren,—één voor de rijken en aanzienlijken, die £725 kostte, één voor de welgestelden beloopende £243, en één voor de armen. Alle drie methoden hadden dit gemeen, dat het lijk, na verwijdering der ingewanden en reiniging, zeventig dagen lang in pekelwater werd gelegd. Het verschil in de onkosten ontstond uit de kwaliteit der balsemsoorten die men in het gezuiverde lijk deed. Men berekent dat, sedert den aanvang dezer kunst, niet minder dan 730,000,000 lijken in Egypteland zijn gebalsemd geworden. Millioenen van deze mummiën liggen nog onder den grond en in grafkelders verholen. In den Bijbel lezen wij van de balseming van Jakob (Gen. 50: 2, 3) en Jozef (Gen. 50: 26). Jakob werd begraven in de spelonk van Machpela, te Hebron (thans El Khalil) in Palestina; en Jozefs beenderen—d.i. zijn gebalsemd lijk—werd meegevoerd naar 't beloofde land toen de kinderen Israels uit Egypte optrokken (Ex. 13: 19). Deze beenderen werden bij Jakobs put te Sichem begraven (Joz. 24: 32) Zouden de lijken van deze aartsvaders nog ergens te vinden zijn?

VI. De Mummien der Koningen.

Het laat zich begrijpen dat bij het balsemen van een gestorven koning, alles op de meest kostbare wijze geschiedde. De duurste specerijen werden gebezigd; de houten zoowel als de steenen doodkist (sarcophagus) was van de beste kwaliteit, en allerprachtigst versierd; gouden ringen moesten de handen, en kunstige pruiken het hoofd van den overledene verfraaien; en in den grafkelder werd tal van beeldjes geplaatst. De grafkelder was eigenlijk een huis dat den gestorvene bereid werd, en waarin hij met evenveel weelde zijn verblijf hield, als hij in zijn leven mocht genieten.

Gevolg hiervan was dat zulke mausolea (graven) altijd de hebzucht der armere menschen hebben gaande gemaakt, en dat de berooving van graven een van de gewoonste misdaden van Egypteland was. De laatste rustplaats van groote vorsten werd derhalve altijd geheim gehouden. De begrafenis werd met elken maatregel tegen ontdekking uitgevoerd, de ingang tot den grafkelder werd zorgvuldig toegedekt met los woestijnzand, en niet zelden werden de bouwlieden van het graf na de voltooiing van hun werk gedood. Ondanks deze voorzorg, echter, vond de plundering van der koningen graven gedurig plaats.

Zoo gebeurde het dat de lijken van een groot aantal koningen, vorstinnen en priesters behoorende tot de 18de en 19de dynastiën van Egypteland in hunne laatste rustplaats verstoord werden, en de graven door roovers geplunderd. De diefstal werd echter gedurende de 21ste dynastie ontdekt, en een poging werd aangewend om zaken recht te krijgen, Doch in zijn haast en onkunde deed men soms lijken in doodkisten, die hun niet toebehoorden; beschadigde mummiën werden onzorgvuldig opgepoetst; en in 't geval van één vorstin, dochter van koning Aahmes, wier lijk ontbrak, nam men een stuk hout, wond dat in doeken en legde dat neder in de doodkist van de gestolene vorstin.

VII. De Mummien ontdekt.

Nadat de lijken en doodkisten dezer koningen, zoo goed men kon, waren in orde gebracht, vervoerde men ze heimelijk naar een andere rustplaats Waar deze laatste was bleef eeuwen lang een geheim, totdat, in 1881, Prof. Maspéro van het Boulak Museum te Cairo, na vele vruchtelooze bemoeiingen, die ontdekte. Het verhaal van dien merkwaardigen vond werd reeds elders gegeven.* Onder de ontdekte mummiën bevonden zich die van Aahmes I, stichter van de 18de dynastie, en van Thothmes III, een van de machtigste koningen van Egypteland, die 54 jaren regeerde, en dertienmaal een veroveringstocht naar het Oosten deed. Ook kunnen wij heden in bovengemeld Museum te Cairo de mummiën aanschouwen van Seti I, den koning, naar alle waarschijnlijkheid, "die Jozef niet gekend had," van zijn zoon Ramses II, den "verdrukker der Israelieten," en van vele andere koningen. Het lijk van Meneptah (eigenlijk Meren-ptah) den Farao onder wien, naar vermoeden, de Uittocht van Israel plaatsvond, heeft men niet ontdekt. Zou het zijn omdat hij in de Roode Zee omkwam, en zijn lijk niet weder gevonden kon worden?

J. du P.

Nevensgaande plaat is gemaakt van een photographie van Ramses II, voorstellende zooals hij er thans in het Boulak Museum uitziet. De photographie heeft schrijver dezes in Cairo gekocht en naar Zuid Afrika mee gebracht. In *Maandblad* deel iii. No. 2 verscheen een plaat van het hoofd—"profiel"—van denzelfden Ramses II. Farao der verdrukking. Hier heeft men de afbeelding van het geheele lijk, een proef van een welgestelde en goedbewaarde mummie.

*Zie "Maandblad," Deel III. No. 2 p. 27

Kerk in 't Huis.

WEG MET GOD EN GODSDIENST!

Zij zeggen tot God: Wijk van ons! want in de kennis uwer wegen hebben wij geenen lust. Job 21 : 14.

HET zijn wereldlingen die aldus spreken; en het is tot God dat zij het wagen te zeggen: "Wijk van ons! Want in de kennis uwer wegen hebben wij geenen lust." Het is het oud en altoos terugkomend geroep: Weg met God! Weg met den godsdienst; Wereldlingen zijn dezelfden, of zij in de dagen der patriarchen of wel aan het einde van de 19de eeuw der Christelijke jaartelling leefden. Hun hart is eenerlei en hunne houding tegenover God onveranderd. De mensch spreekt niet alleen door woorden maar ook, en soms veel sterker, door zijn gedrag; en het gedrag der wereldlingen tegenover God en den godsdienst, in woorden vertolkt, luidt aldus: "Wijk van ons, want in de kennis uwer wegen hebben wij geenen lust." De vermetelheid van deze lieden gaat alle perken te buiten. Kent gij iets ergers, dan dat het schepsel aan zijn Schepper zal zeggen: "Wijk van mij!" Laat ons

DEZE KREET VAN DEN WERELDLING

nader beschouwen. Zij duidt aan dat men moe is van God en zijnen dienst, en dat men verlangt er van ontslagen te worden. God is een onwelkomen gaat, en Zijne dienst is eene vervelige zaak. Bij wien ligt nu de schuld?

Let er op dat alle menschen dit gevoelen niet toegedaan zijn. Daar zijn er die met Azaf zeggen: "het is ons goed nabij God te zijn;" die dagelijks Gods aangezigt zoeken; die bidden: "trek mij nader, nader dierbre Heer, tot uw eens doorboorde zij!" Voor wie er niets akeliger is dan van God verlaten te zijn. Vergelijkt b.v. den uitroep dezer wereldlingen: "Wijk van ons!" met dien van den Zoon van God aan het kruis: "Mijn God, Mijn God, waarom hebt gij mij verlaten!" O, welk eene veroordeeling van het leven van den wereldling dat hij de tegenwoordigheid van zijn God niet dulden kan. Een kind dat niet gelukkig kan zijn onder het oog des ouders, leidt gewis geen onschuldig leven; en een mensch die van den heiligen God ontslagen wil zijn, is zeker niet rein in zijn wandel. God is licht, en die het licht schuwt, diens werken zijn boos.

Maar is het nu wel waar, dat wereldlingen van God afkeerig zijn? Gij kunt uzelven hiervan overtuigen. Spreek met een wereldling over de renbaan, den schouwburg of de danszaal en merk op met hoeveel ingenomenheid hij luistert en meêspreekt. Is hij misschien iemand, die om de voornoemde ijdelheden niet geeft, maar zijn hart gezet heeft op rijkdom en aardschen voorspoed, spreek met hem over de aandeelen markt, de vooruitzichten der binnenlanden, de ontdekking van nieuwe goud- en diamantvelden, en let op de geestdrift en vervoering die zich van hem meester maken. Of is hij mogelijk een gewoone wereldburger die nog niet gelijk de voornoemde bezeten is van den boozen speculatie-geest, spreek met hem over het nieuws van den dag, over nieuwe ontdekkingen, over den oorlog, over eenigen persoon—den grootsten deugniet, den ergsten booswicht, den duivel zelven—en let er op hoe bij belangstellend naar alles luistert, indien hij al niet over alles meêspreekt. Keert dan uw gesprek met de voorgaanden op den eeuwigen God en des menschen eeuwige belangen. Spreek van de oneindige liefde en ontferming Gods, van de nooitvolprezene zelfopoffering van Christus, van het goddelijk wonderwerk des geestes in het hart van een zondaar, van het eeuwig leven dat God uit genade aan allen in Christus schenken wil; en let dan op hunne aangezichten! Zie of er dan belangstelling aan den dag gelegd wordt. Welk een akelig stilzwijgen heerscht er dan! Gij zult het spoedig aan hunne houding of woorden bemerken dat zij met uw gezelschap volstrekt niet gediend zijn. Gij ziet de mannen van de dagen van Job; gij hoort ze als toen: "Wijk van ons! want in de kennis uwer wegen hebben wij geenen lust."

Zij hebben de wegen der wereld, des duivels en des vleesches geleerd, en zijn daarmede zoo opgenomen en tevreden, dat zij geenen lust hebben om met de wegen Gods bekend te worden. Zij hebben een voorgevoel dat de wegen des Heeren lijnregt tegenovergesteld zijn aan die welken zij met zooveel ingenomenheid bewandelen, en daarom hebben zij geenen lust aan de kennis er van. Ook hiervan kunt gij u vergewissen. Zie hoe gretig zij eenig boek—het werk van loutere, soms dwaze en onreine verbeelding—verslinden; en zie, hoe zij handelen met den Bijbel, die wondervolle openbaring van een barmhartigen God aan een verloren wereld. Hoe jammerlijk onkundig zijn zij daaromtrent. Zij hebben geenen lust in de kennis er van.

Het ergste is, dat zij

GEENE REDEN VOOR HUN GEDRAG

hebben. God doet hun geen leed aan; Hij behandelt ze niet als een vijand. Hij doet zijn zon opgaan over boozen en goeden, en regent over regtvaardigen en onregtvaardigen. Ja, in den regel is God, wat het tijdelijke betreft, meer toegeeflijk jegens den wereldling dan jegens de zijnen. Hoort, hoe Job de wereldlingen van zijnen tijd—de mannen die niets met God en Zijne wegen wilden te doen hebben—beschrijft: zij worden oud en geweldig in vermogen; hunne kinderen worden gespaard; hunne huizen hebben vrede en de vrede Gods is op hen niet; hun vee misdraagt niet; hunne kinderen huppelen als een kudde; met trommel en harp en orgel verblijden zij zich; in het goede verslijten zij hunne dagen en zij weten niet van langdurige krankheid: "Nochtans zeggen zij tot God: Wijk van ons! want aan de kennis uwer wegen hebben wij geenen lust."

Hoe onverantwoordelijk is het gedrag van den wereldling tegenover zijn God. Hij kan de tegenwoordigheid van dien God niet velen. God hindert hem in zijne vermaken, bezigheden en genietingen. Hij is nooit gelukkiger dan wanneer hij God ver van zich, geheel uit zijne gedachte, gesteld heeft. Hij kan het niet dulden dat men met hem over dien God of over zijn woord zal spreken. En toch kan hij geen enkele reden voor zijn afkeerigheid van dien God noemen. Integendeel zou hij, bij het minste nadenken, redenen genoeg kunnen noemen, waarom hij dien God moest liefhebben, prijzen en dienen!

O, onbekeerde wereldling, gij zijt tegen God en Zijn woord en gij kunt geene reden voor uw gedrag noemen! Waarin heeft Hij u verongelukt? Welk leed heeft Hij u aangedaan? Heeft Hij u niet overladen met Zijne zegeningen? Gij eet Zijn brood, gij drinkt Zijn water, gij ademt zijn lucht, gij bewoont Zijne aarde? Waarom zijt gij tegen uwen God? En eveneens is het met uwe verwerping van den Heere Jezus: gij hebt geene reden waarom gij Hem verwerpt. Van u geldt, wat de Heiland zeide van de Joden die Hem haatten: "Zij hebben mij zonder oorzaak gehaat." Gij wederstaat den Heiligen Geest en gij kunt geene reden voor uwe vijandschap noemen! Zulk een gedrag kan toch op niets anders dan op het verderf uitloopen, en hoe vreeselijk zal die ellende verergerd worden door het besef: Mijn gedrag was zonder oorzaak!

God laat zich niet bespotten! Daar is een grens aan

Zijne langmoedigheid en geduld! Zie toe, dat gij die niet overschrijdt! Dat geroep van "Wijk van mij" kan u duur te staan komen. Gij kunt te laat bemerken dat gij het met God te ver gewaagd hebt. Simson bemerkte te laat dat God van hem geweken was. Saul heeft door zijne ongehoorzaamheid den Heere afgewezen, als Hij door Samuel tot hem sprak, en moest eindelijk klagen: "Ik ben zeer beangst, want God is van mij geweken!" Gij wijst het woord der prediking van u af; gij wilt dat God u met rust zal laten, dat de Heiland uw huis zal voorbijgaan en Zich met uw bederf niet bemoeien zal. O, zie toe, dat gij Jezus niet kwijt raakt en den Satan in uw huis en in uwe bezigheid behoudt.

"Die verre van God zijn zullen vergaan; Hij roeit uit al wie van Hem afhoereert!" Hoe verder het u gelukt van God te gaan, hoe nader zijt gij bij de hel! Hoe grooter de rust die gij u verwonnen hebt in de wereld, des te gevaarlijker is uw toestand. "De goddeloozen groeien als het kruid en al de werkers der ongeregtigheid bloeien, opdat zij tot in der eeuwigheid verdelgd worden."

O vriend, daar zijn menschen die verklaren: "het is ons goed om nabij God te zijn;" die bidden "maak ons Uwe wegen bekend, leer ons Uwe paden." En gij zegt: Het is mij goed ver van God te wezen. Gij zegt tot God, wijk van mij; bekeer mij niet; laat mij met rust; ik heb geenen lust om Uwe wegen te kennen. God zal u eens met rust laten, maar nu nog niet. Nu komt hij nog met beloften van vergiffenis. Hij pleit met u. O, wijs Hem niet af! Het is werkelijk goed om nabij God te zijn.

Er komt een dag, dat Hij u zeker zal behandelen zoo als gij Hem gedaan hebt. Gij roept Hem toe met uw gedrag: Wijk van ons! Hij zal tot u zeggen als gij door angst gedreven tot Hem vlucht, "Wijk van mij, gij die de ongerechtigheid werkt!" Gij zegt: Wij hebben geenen lust in de kennis uwer wegen! Hij zal tot u zeggen: "Dewijl ik geroepen heb en gijlieden geweigerd hebt; mijne hand uitgestrekt heb en er niemand was die opmerkte; en gij al Mijnen raad verworpen en Mijne bestraffing niet gewild hebt; zoo zal ik ook ulieder verderf lagchen; ik zal spotten wanneer uwe vreeze komt. . . Want de afkeering der slechten zal hen dooden, en de voorspoed der zotten zal hen verderven." De kreet, weg met God en godsdienst, wordt eindelijk veranderd in, "Gaat weg van mij, gij vervloekten!" Zie toe, die dag kan nabij, voor de deur zijn.

Boekbeschouwing.

Levensbeschrijving van den WelEerw. W. J. Neethling, Zendeling te Mochuli—door zijne moeder.

Mevr. Neethling geeft ons hier in 12 hoofdstukken eene levensbeschrijving van haren geliefden zoon, die na een korten arbeidstermijn in Mochuli door den Heere werd weggeroepen. Het boek is verrijkt met portretten en gravures, is keurig gedrukt, en beveelt zich wat vorm zoowel als inhoud betreft zeer aan. Wij leeren den vroeggestorvene beter kennen uit dit boek, dan uit hetgeen reeds omtrent hem werd medegedeeld. Zijne brieven, waarvan er ettelijken opgenomen zijn in het boekske, ademen een zeer liefelijken geest. Zijne gedichten, zijne enkele preeken hier weergegeven gunnen ons een blik in zijn hart. Dit boekske mag wel in vele handen komen; want ieder die hem kende zal van dezen knecht des Heeren moeten zeggen wat eene Schotsche dame van hem zei: "Ach, dat er meer zulke Christenen waren; zonder dat hij een woord sprak kan men aan hem merken dat hij den Heere Jezus liefhad en dat dit het was dat hem zoo beminnelijke maakte."

Het Christelijk huisgezin, door A. Dreyer, Zendeling der N. G. Kerk.

Te lang hebben wij getalmd met de aankondiging van dit nuttig boekske. Misschien is het reeds uitverkocht; want de schrijver beschikt over een zeer aangenamen, ongekunstelden, onderhoudenden stijl. Belangrijke onderwerpen worden hier besproken en vele nuttige wenken worden er gegeven. In een zestal hoofdstukken handelt de schr. over Huisgezin, Ouders, Kinderen, Opvoeding. 't Is bij den schrijver te verkrijgen tegen 1s. 3d. postvrij.

Précis of the Archives—Cape of Good Hope. Letters and documents received 1649—1662.

By H. C. V. Leibbrandt, Keeper of the Archives.

Terwijl de Kaapstad in rep en roer is over de Transvaalsche zaken en men declameert in Good Hope Hall onder vlagwaaierij en het zingen van "Rule Britannia" gaat onze Archivaris, Ds. Leibbrandt, in de stilte zijn gang. Boekdeel na boekdeel verschijnt er bevattende afschriften van brieven, documenten, placcaten, rapporten uit den ouden tijd. Dat de schr. vele lezers vinden zal betwijfelen wij; want niet velen stellen belang in die oude tijden. Dat hij *dankbare* lezers vinden zal is zeker. Die iets weten wil van onze geschiedenis; die de bronnen wil nasporen; die beter bekend wil worden met ons Archief raadplege deze boekdeelen. Zijn arbeid wordt betoond. Onze beperkte ruimte verbiedt ons aanhalingen te geven uit het voor ons liggend boek. Interessant onderanderen zijn de instructies aan Van Riebeek gegeven door den Commissaris Pieter Sterthemius vooral waar hij den Commandeur aanspoort "de vrije luiden optewekken tot wackeren aanteelt van verckens, gansen en hoenders, en eenden"—en waar aan den rand vermeld staat, dat "de verckens al fraaij beginnen te accresseeren, maar geen saecken isser door de vrije luyden beswaerder aen te brengen sijn als verckens te houden en nademael deselve liever bij 't Fort als in 't land op den coorenbou woonen." Doch dit een en ander moeten wij daar laten, uit gebrek aan ruimte; terwijl wij ons moeten vergenoegen met het uitspreken van onze dankbaarheid jegens onzen Archivaris voor den arbeid door hem aan dit werk besteed.

Geschiedenis van de Gemeente Swellendam door A. Dreyer.

Dit boekske verdient in wijden kring gelezen te worden Het werd ondernomen op verzoek van Ds. Botha en diens kerkeraad. Ettelijke portretten versieren het boekske. De predikanten die te Swellendam gearbied hebben, de jarenlange koster, "de pastorie" en zelfs het "nieuwe orgel" met den "preekstoel" en het "oude orgel" dat werd vervangen door het nieuwe—deze allen en dit alles vindt men er afgebeeld. Gaarne hadden wij gezien, dat de schr. het geheel had omgewerkt en een boeiend verhaal had verschaft. Doch die fout vinden wil kan zulks doen. Wij danken den Heer Dreyer voor deze bijdrage.

MARGRAMELE VITO, EEN REKENGENIE.

Deze herdersjongen, oud tien jaren en die lezen noch schrijven kon, werd de rekenaar van Marseille genoemd. Zijn buitengemeen geheugen voor getallen was bij hem niet de vrucht van oefening, maar een ingeschapen aanleg of ingeving. In een talrijke vergadering te Marseille in 1859 beantwoordde hij, in eenige minuten, de volgende drie vragen. 1e vraag: Hoe groot moet de som zijn, die men tegen 5 pCt. jaarlijks uitzet, om na 64 jaren, met samengestelden intrest, de som van 640,357 francs te bekomen? 2e vraag: Wanneer men uit een vat wijn 12 flesschen tapt en inplaats daarvan 12 flesschen water giet en zulks viermaal herhaalt, en er dan 54 flesschen water in het vat zijn, hoeveel flesschen moeten er dan eerst in het vat geweest zijn? 3e vraag: Welk product zal men verkrijgen wanneer men 93,746,945 vermenigvuldigt met 7,627,984? Dat de nauwkeurigste beantwoording dezer vragen aller verbazing opwekte, is licht te begrijpen.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII. No. 4.

AUGUSTUS, 1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika

DEEL VIII.
No. 4.

KAAPSTAD.

AUGUSTUS,
1899.

Onder Redactie van
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

In Memoriam.

A. B. DANEEL.

Ob. 22 Maart 1899.

Ditmaal bieden wij onzen lezers aan de beeltenis van een onzer waardigste predikanten, te vroeg ons ontnomen. Zijne werken volgen hem. De kerk, de gemeente Heidelberg, de Swellendamsche Ring verliezen veel in hem.

Kroniek.

Onze Kerk-muziek.

Wij betreuren het met velen dat onze Kerkmuziek niet is wat zij wezen moet. De poging door onze Synode aangewend om hierin verandering aantebrengen werd niet met den gewenschten uitslag bekroond. De nieuwe bundel vindt weinig ingang; en het gevolg is, dat het zingen in onze kerken in den regel niet heel stichtelijk of zielverheffend is. Vele psalmen worden in het geheel niet gezongen, zoodat de gemeente het genot mist dat haar bereid werd door de vervaardigers dier melodiën. Welk predikant onzer kerk waagt het de Gezangen 'achter de psalmen' optegeven in den gewonen dienst? En toch bevat deze kleine bundel allerschoonste melodiën, die te lijden hebben aan onze onbekendheid met kerk-muziek en niet aan muzikaal gehalte. Bijv. de *Lofzang van Maria* werd reeds door Luther uit het *Magnificat* der R.K. Kerk overgenomen: de *Lofzang van Zacharias* heeft de melodie van het Duitsche kerklied: *An Wasser flüssen Babylons*: het *Gebed des Heeren* heeft de melodie van Luther's: *Vater Unser im Himmelreich*: de tweede berijming van de *XII Artikelen des Geloofs* is gecomponeerd door Luther in navolging van het oud-Duitsche *Credo*: de *Avondzang* heeft de melodie van de alonde Vesper-hymne: *Christe qui es Lux et Dies*, eveneens door Luther overgenomen.

***

Een schrijver in de "Stemmen voor Waarheid en Vrede" aan wien wij dit een en ander hebben ontleend

wijst er op, dat er uitmuntende melodiën in onzen psalmbundel zijn, hoewel wij aan de Kamp ze bijna geheel ignoreeren. Wij halen zijne woorden hier aan en wel in verband met een psalm wiens melodie bij ons niet hoog aangeteekend staat. Alles hangt af van de zingende of niet-zingende gemeente :—

"Een melodie die zich uitstekend leent om verschillende gedachten en gemoedstoestanden uitte drukken is m.i. die van Ps. 130. Hier hebben de woorden beurtelings een zeer verschillend karakter. Wat onfeilbaar smartelijk zielelijden klinkt u tegen uit de diepklagende woorden :—

Uit diepten van ellenden
Roep ik, met mond en hart,
Tot U die heil kunt zenden ;
O Heer, aanschouw mijn smart ;

uit die van zooveel schuldgevoel getuigende verzuchting :—

Zoo Gij in 't recht wilt treden
O Heer en gadeslaan . . . .

gevolgd door woorden van stille hope :—

Maar neen daar is vergeving
Altijd bij U geweest.

Om dan te eindigen met een blijden jubel van vast en vurig en toch heilig-ernstig geloofsvertrouwen, dat vol van zekerheid en blijde verwachting zich met allen nood en angst en zorgen overgeeft aan den Heer der Heeren, den Verlosser Israels. Immers het ruischt u tegen in een verhevenen maestoso :—

Ik blijf den Heer verwachten ;
Mijn ziel wacht ongestoord.

En wonderschoon kan de melodie deze verschillende zielstoestanden uitdrukken door zich beurtelings zachtklagend of heilig-opgewekt te bewegen. Wie deze woorden in al hun diepte, in al hun rijkdom gevoelt, kan door een innig-gevoelde voordracht zoowel smart en lijden als hoop en verblijden weergeven en dat met diezelfde melodie van zoo wonderbare, frissche teerheid en kracht, als er maar weinige in onzen Psalmbundel zijn te vinden.

***

Het verblijdt ons te vernemen dat de Nederlandsche Bijbelcompagnie dezer dagen in 't licht heeft gezonden : "Het boek der Psalmen, naar de berijming van 1773, met de zangwijzen volgens de eischen der Nederlandsche versmaat ingericht." Als aanhangsel komt er bij een balangrijk "overzicht van de berijmingen waaraan de psalmen en gezangen zijn ontleend, en van de toondichters en toonsoorten hunner zangwijzen." Ook vinden wij er onze Catechismus, de Belijdenis des Geloofs, het Kort Begrip, de Liturgie der Kerken, de Ziekentroost ; zoodat wij hier een Kerkboek hebben dat ons uitnemende diensten bewijzen kan. Of onze Synode op nieuw eene poging wagen zal om onze kerkmuziek te verbeteren weten wij niet. Haar arbeid werd niet zoo welwillend ontvangen als zij redelijkerwijs had mogen verwachten. De schuld ligt voorwaar niet aan de verzameling van melodieën. De vierstemmig-bewerkte nieuwe en oude melodieën zijn een groote verbetering op wat wij hadden. Druk, uitvoering hadden anders kunnen zijn.

ZINGBARE EN NIET ZINGBARE MELODIEN.

Wij laten hier volgen eene lijst van melodien der psalmen, die in Nederland worden beschouwd als *zeer goede, goede, dragelijke* en *onbruikbare.* Onder de eerste klasse—zeer goede—rekent men die welke zeer goed gezongen kunnen worden zonder orgel of voorzanger.

I. ZEER GOEDE :—

Ps. 1, 3, 19, 21, 24, 25, 36, 42, 47, 62, 65, 66, 68, 72, 74, 77, 81, 84, 86, 89, 95, 97, 98, 99, 103, 105, 111, 113, 116, 117, 118, 119, 127, 134, 135, 138, 140, 150.

II. Onder de *tweede* klasse telt men die welke niet dan òf met een voorzanger òf met een orgel goed gezongen kunnen worden.

GOEDE :—

Ps. 15, 32, 33, 35, 38, 43, 51, 58, 60, 67, 69, 73, 75, 87, 108, 133, 141.

Lofzang van Zacharia, Gebed des Heeren.

III. Onder de *derde* klasse worden gesteld die welke een goeden voorzanger met een goed orgel vereischen.

DRAGELIJKE :—

Ps. 16, 22, 26, 29, 30, 44, 45, 49, 52, 54, 55, 56, 61, 76, 78, 79, 83, 85, 90, 93, 94, 100, 101, 106, 121, 122, 123, 124, 126, 130, 131, 132, 136, 139, 142, 144, 147, 148.

Lofzang van Maria, Eerste Berijming XII Artikelen, Morgenzang, Bedezang voor het eten, Bedezang na het eten.

IV. Tot de *laatste* klasse behooren die melodiën welke zeer bezwaarlijk goed te zingen zijn, hetzij met orgel, hetzij met voorzanger.

ONBRUIKBARE :—

Ps. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 27, 28, 31, 34, 37, 39, 40, 41, 46, 48, 50, 53, 57, 59, 63, 64, 70, 71, 80, 82, 88, 91, 92, 96, 102, 104, 107, 109, 110, 112, 114, 115, 120, 125, 128, 129, 137, 143, 145, 146, 149.

Tweede Berijming XII Artikelen, Bedezang voor de Predikatie, Avondzang.

***

Deze lijst geven we hier voor wat het waard is Ons doel is slechts aan te toonen, hoeveel er gedaan moet worden om onze Kerkmuziek te verbeteren, en het zingen in onze bijeenkomsten dragelijk te maken. De Kalvinist heeft overal, zoowel in Holland als in Schotland groote waarde gehecht aau het gezang bij den openbaren eeredienst. En toch is het zingen in de twee genoemde landen niet allerbest uitgevallen. In ons land gaat het erbarmelijk toe in sommige gemeenten. Men zou haast op zulke gemeenten het woord van Zwingli willen toepassen, dat "het belachelijk is onzen lieven Heer wat voortezingen." De Synode onzer Kerk behoort met meer ernst zich deze zaak aan te trekken. Is het te verwonderen, dat het jonge geslacht de verzameling van Sankey, of den bundel der Presbyteriaansche Kerk verkiest boven den psalm- en gezang-bundel die des Zondags in de kerk wordt gebezigd ? Moest in ons Kerkgezang geen verbetering komen ?

Bijbelsche Tijdrekenkunde. In "The Bible Society reporter" verschijnt er een belangrijke brief, waar de schrijver er op aandringt, dat de jaartallen die wij op den bovensten rand van de meeste gedrukte Bijbels aantreffen behooren te worden weggelaten, aangezien zij verkeerd zijn en slechts aanleiding tot verwarring geven. Het is bekend dat de tegenwoordige cijfers afkomstig zijn van Aartsbisschop Ussher die in 1650-54 uitgaf zijne berekening van de Bijbelsche Chronologie onder het hoofd: "Annales Veteris et Novi Testamenti." Zijne aanteekeningen werden door eene onbekende hand op den kant en den bovensten rand van onze Bijbels ingeschoven. Zoo kwamen zij te staan in de Engelsche Staten vertaling. Door het Britsche en Buitenlandsche Bijbelgenootschap werden zij overgenomen in de vertalingen die werden uitgegeven. Langs dien weg werden zij aan den bovensten rand van onze Bijbels afgedrukt, ofschoon zij in onze Statenvertaling niet te vinden waren. Het Amerikaansche Bijbelgenootschap heeft onlangs besloten ze geheel wegtelaten op grond van "de erkende onjuistheid van velen dezer jaartallen." Het is wenschelijk dat wij ervan ontslagen raken, aangezien ze slechts verwarring veroorzaken.

***

Rome en het Evangelie. In de "Missionary Review" schrijft Miss Vickery uit Rome, dat de stille maar gewisse voortgang van het Evangelie in die wereldstad de aandacht van hooggeplaatste Roomsch Katholieken al meer begint te trekken. Tot hiertoe sloot men de oogen. Nu echter wordt men al meer en meer bezorgd over dien voortgang. Het orgaan der Jezuieten—*Civilta Catolica*—liet zich hierover uit in de volgende termen :—"Daar onder bescherming van het Italiaansche Gouvernement, van 1870 aan, verlof werd gegeven aan de Protestantsche dwaling om zich vast- en voort te zetten in Rome, heeft het zich nu als een druppel olie verspreid. Zoo erg is het geworden dat wij in het Engelsche tijdschrift *The Tablet* (Roomsch-Katholiek orgaan) van November 19, 1898 lezen : "Het kan niet worden ontkend dat er een donkere toekomst aan het voorbereiden is, en dat in het tweede tiental jaren van de twintigste eeuw men zien zal dat een groot deel der Roomsche bevolking Protestantsch zijn zal." Deze propaganda wordt in Rome voortgezet, vooral door die protesteerende sekten, die door de Anglikanen "dissenters" genoemd worden daar zij onderling verdeeld zijn en van de officieele Kerk van Engeland afwijken. Deze secten, daar zij niet in staat zijn haar doel direkt te bereiken om Italianen tot protestanten te maken, bedienen zich ten overvloede van 'indirekte middelen,' d.i. door geld mildelijk uittereiken door Engelsche en Amerikaanschen Genootschappen verschaft. Dit geven zij dan vrijelijk aan arme familien, nemen hun kinderen op, zonder betaling, in hun kostscholen en gestichten, openen werk kamers, dagscholen, kostscholen, gymnasia voor lichaamsoefening enz., ten einde zoovelen onzer jeugd en van ons volk te vangen als zij maar kunnen."

***

Men schijnt het vooral gemunt te hebben tegen het genootschap der Amerikaansche Episcopaalsche Methodisten, die overal in Rome scholen hebben gesticht op echt-Christelijken grondslag, waar de Bijbel wordt gelezen, en waar eene opleiding wordt verschaft die van de hoogste waarde is. "In die scholen" zoo heet het, "moeten Katholieke meisjes den Protestantschen Bijbel lezen, en hooren wat daarover gezegd wordt op eene wijze die geheel afwijkt van de Katholieke leer, en dit jaar heeft men er bij gevoegd de verplichting om wekelijks een preek aantehooren van een protestantschen evangeliedienaar, waarin de grondslagen van het Roomsche geloof worden ondermijnd." En verder lezen wij : "deze Amerikaansche Methodisten hebben meer dan twintig zulke plaatsen in Rome alleen. Niet alleen trachten zij met deze tot ketterij te vervoeren de lagere klassen, maar ook die van hooger rang en gezag. . . . Onderwijs wordt gegeven in letterkunde, kunst, muziek, zang, waar zelfs beroemde Katholieke professoren onderwijs geven, niet wetende welke schade zij aanbrengen aan het geloof."

***

Hiertegen moet iets aan den gang worden gezet. En het volgende wordt aan de hand gegeven : "Om dit euvel te bestrijden is er een plan ontworpen ter bewaring van het geloof. Het heeft zijn middenpunt in Rome, toch 't is niet voor Rome alleen, maar voor al de Italiaansche bisdommen en moet uiteindelijk buiten Italie worden uitgebreid. De Heilige Vader [de Paus] hecht daaraan zijne goedkeuring . . . Het doel is deze protestantsche propaganda tegentegaan door alle werken te steunen die direkt daartegen strijden, en vooral nieuwe inrichtingen daartestellen waar zulks noodig mocht zijn, vooral plaatsen van vermaak en opvoeding voor de jeugd, technisch onderwijs voor arme jongelingen, vrije scholen, weeshuizen, kostinrichtingen voor jongens en meisjes tegen lage prijzen, hulp aan armen en zwakken, zendingen en voorlezingen op plaatsen doortrokken van het protestantisme of daarmede bedreigd, het verspreiden van blaadjes waardoor de dwalingen door protestanten verkondigd kunnen worden weersproken." Aan het hoofd van het comité dat dit alles moet ten uitvoer brengen zal staan Monsignor Giustino Adami, titulaire Aartsbisschop van Cesare di Ponto. Een vice-president, en eene vicepresidente, een algemeene secretaris, een thesaurier, twaalf mannelijke en twaalf vrouwelijke raadslieden zullen den algemeenen president bijstaan, die voorts de hulp zal erlangen van een mannelijken en een vrouwelijke secretaris. Voorts zullen er vertakkingen over den lande zijn, die zich beijveren moeten om de protestantsche ketterij te keeren en te weren. De paus heeft een aflaat [denk, geachte lezer, aan wijlen Tetzel *versus* Luther] uitgeschreven die den leden ten goede komen zal.

***

Wat een les voor ons protestanten! Wij zijn niet opgewassen tegen Rome, indien wij haar bestrijden met de middelen eener wereldsche beschaving. Rome vreest niet zoo zeer als.........den Bijbel. "Das wort sie sollen lassen stahn" zong Luther. *Hij* wist wat een macht het Woord was.

Amerikaansche Toestanden. Men is thans, oordeelende naar de 'Missionary Review' en de 'Christian' en naar de uitlatingen van den bekenden schrijver, Ian Maclaren, die pas uit Amerika is teruggekeerd, zeer begaan in

de Vereenigde Staten over het lot van den ongelukkigen neger. De 'Missionary Review' verklaart het openlijk, dat slavernij in haar ergsten vorm in de Zuidelijke Staten wordt aangetroffen. Dat tijdschrift —zelf Amerikaansch—hangt een allerakeligst tafereel op van wat aldaar plaatsvindt. Hier is een staaltje: een neger had zich vergrepen tegen eene blanke vrouw, had haar vermoord en had zich aan allerlei wreedheden schuldig gemaakt. Hij werd gegrepen, een half uur lang aan allerpijnlijkste martelingen blootgesteld, toen verbrand, het lichaam daarna aan stukken gehakt met den boom waaraan men hem had gebonden. De ongelukkige had verklaard, dat een oude neger-prediker hem tot die daad had aangezet. Deze werd gegrepen en op de pijnbank aan martelingen onderworpen ten einde een belijdenis van hem aftedwingen. Toen men niets uit hem kreeg werd hij gehangen, ofschoon zijn "baas" verklaarde dat hij onschuldig was. Later verhief een Baptisten leeraar zijne stem tegen dergelijke wreedheden met het gevolg, dat het gepeupel de ruiten insmeet van zijn kerk en alles verwoestte, terwijl de man zelf bedreigd werd met stokslagen indien hij niet zweeg. Het moet er jammerlijk uitzien met de zwarten in Amerika—het land waar men gevochten heeft voor de vrijmaking van den slaaf!

***

"Ian Maclaren" over dit een en ander ondervraagd zijnde, antwoordde: "Het is niet gemakkelijk een oordeel te vellen over wat men "lynching" noemt. Men treft het overal in de zuidelijke staten aan. Op een afstand is het gemakkelijker daarover een oordeel te vellen. Geen menschlievend persoon heeft een woord in de verdediging der zaak te zeggen, en niemand droomt om de onuitsprekelijke wreedheden waarmee het gepaard gaat in bescherming te nemen. Het wordt echter beweerd, dat de blanke bevolking en vooral vrouwen en kinderen niet veilig zouden zijn tenzij de negers worden afgeschrikt. Ik sprak met een rechter in een der Westelijke Staten, die verklaarde dat indien de negers in zijn staat zouden doen wat zij in het Zuiden begingen zij zeer zeker aan de "lynch wet" zouden worden blootgesteld, en dat hijzelf dit zou billijken. Men zou geen jury vinden om de 'lynchers' schuldig te vinden." De toestand der gekleurden moet niet heel gunstig zijn in Amerika. Wat is de waarde van het Christendom, dat zulke heidensche toestanden in zijn onmiddellijke omgeving toelaat? De vloek der slavernij blijft nog nawerken.

***

Erger nog. De "Missionary Review" volgt de *Christian* en de *Sunday at Home* in hunne beschrijving van den hachelijken toestand der gekleurden in de Zuidelijke Staten van Amerika. Daar de misdadigers meestal tot den gekleurden stand behooren en het aantal niet afneemt is men op de gedachte gekomen ze uit te venten aan den hoogsten bieder, die ze weer verhuurt tegen betaalbare prijzen. Reeds in 1889 liet de heer Geo. Kennan zich uit over de zaak: "Ik heb," zoo hooren wij hem, "eene verzameling van 25 bandieten gezien—oude gebogene mannen en jonge knapen—aan elkaar als het ware gesnoerd door ijzeren ketenen, met een zwaar ijzeren ring om ieders hals. . . . Ik heb akelige dingen in Siberie gezien, maar met allen ernst verklaar ik dat ik akeliger tooneelen heb aangetroffen in het Zuiden van ons Amerika, voedsel gevende aan de werkzaamheden onzer zedeleeraars en hervormers in dit land." De heer Griffiths van Baltimore, president van het Maryland genootschap voor de bescherming van kinderen, heeft kinderen van negen jaren oud en daarboven aangetroffen in deze "chaingangs." In N. Carolina trof hij eens aan 55 gevangenen, onder welke er 3 vrouwen waren en één knaap van elf jaar oud. Deze allen sliepen in een tent 70 bij 24 voet groot. In deze kampen is de zedelijkheid, beter gezegd zedeloosheid, schrikwekkend. De "captains" of opzichters hebben vrijen toegang tot de vrouwelijke gevangenen. Tallen van onechte geboorten vinden er plaats. De ellendige, alzoo geboren kinderen, worden soms als slaven aangehouden. Het leven der vrouwen en meisjes in zulk een bandietenkamp is een hel. Soms vluchten zij en worden dan met bloedhonden opgespoord, en worden zij weer gevangen genomen, dan stelt men ze bloot aan de ergst mogelijke gruwelijkheden. De schrijver, dit alles verhalende, vraagt of "Christelijk Amerika dat honderden van zendelingen zendt naar Azie en Afrika niet hier een groot arbeidsveld heeft voor de eigene deur." Aan hervorming is meer dan eens gedacht. Men heeft echter te doen met een groote bron van inkomst voor de afzonderlijke staten. Er zijn staten die jaarlijks £50,000 (250,000 dollars) winnen bij deze uitventing van bandieten. Van één huurder wordt gezegd, dat hij in één jaar £5,000 bij de zaak had gemaakt. De bandieten-veiling staat in elk opzicht gelijk met den verkoop van slaven in vroeger jaren. Men drijft ze naar een omsloten plaats, waar de vendu-meester ze aan den hoogsten bieder uitveilt. Groote menigten wonen die verkoopingen bij.

***

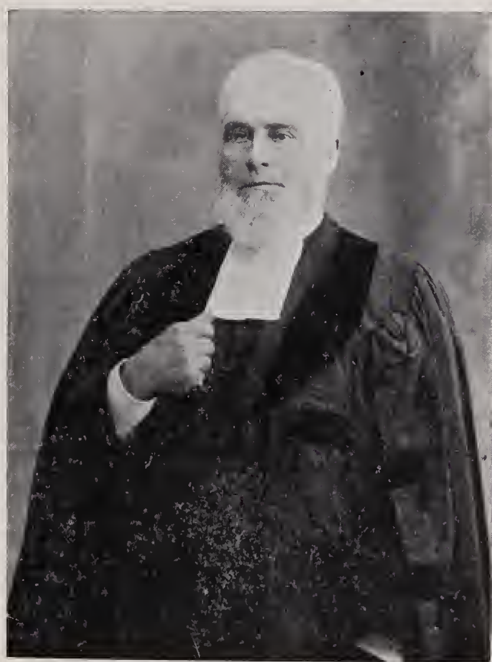
Waarom dit alles in het breede hier uitgemeten? Om te doen zien, hoe een volk dat bekend is voor zijn zendingijver er toe komen kan de oogen te sluiten voor een uiterst noodig zendingwerk in de eigen buurt! Dit is dan ook de toon, waarin dit onderwerp behandeld wordt in Dr. Piersons's "Missionary Review." Men loopt zoo licht gevaar het werk in de eigene omgeving te verwaarloozen, terwijl men zich beijvert met werkzaamheden op den verren afstand. Groot is voorwaar het Heidendom in de groote wereld. Maar ontzettend ook zijn de gruwelen die ongehinderd in de onmiddellijke nabijheid van Christenkerken worden toegelaten. De Zuidelijke Staten van Amerika hebben een Sheldon noodig om zulke gruwelen aan de kaak te stellen. "The Crucifixion of Philip Strong" heeft hier ook een les voor Amerika en zeker niet het minst voor Zuid Afrika.

VREDE IN ZUID AFRIKA.

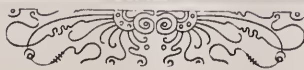
De kommervolle weken die achter den rug zijn, de niet minder kommervolle weken die ons dreigend tegemoet treden, leeren ons een les die niet mag worden vergeten. Te eeniger tijd kan rassenhaat in een laaie vlam uitbreken. Hoe onze Gouverneur gezind is blijkt helaas! uit zijn dépêche: hoe de Generaal gezind is blijkt uit zijn mannelijk

DS. A. B DANEEL.

woord, dat hem nu duur te staan komt in jingo kringen. Het past ieder onzer die invloed uitoefenen kan door woord of geschrift om in het belang van vrede zich te laten gelden. Daarom verheugen wij ons met velen, dat onze Moderatuur zich op dit punt heeft uitgesproken. Zij heeft hierin den steun der gansche Kerk. Toen de Transvaalsche oorlog woedde liet de Moderatuur van die dagen zich hooren. Wij lezen in de "Kerkbode" van den 25sten Februari 1881, dat "Dr. P. Faure, Ds. van de Wall, Prof. Hofmeyr en Ds. Luckhoff hunne opwachting bij Zijne Excellencie den Gouverneur maakten, om aan Zijn Excellentie hunne gedachten bloot te leggen over de gevolgen die zij vreesden van den Transvaalschen oorlof, zoowel voor de Transvaal als voor deze Kolonie. Zij lieten in de handen van zijn excellentie een *Memorandum* met hunne naamteekeningen." Dat Memorandum nemen wij hier in zijn geheel over. Het zal ons duidelijk worden, dat de geest die toen aanleiding gaf tot een woord des vredes nog niet is uitgestorven.

1. "Wij, ondergeteekenden, zijn leeraars der N. G. Kerk in deze Kolonie: een kerk die de Koloniale Kerk mag heeten, daar zij dagteekent van de stichting der Kolonie door de Nederlanders in 1652 en de meeste bewoners der Kolonie van Europeesche afkomst telt. Het zielental is 245,166; het aantal leden 95,810.

2. Ten gevolge eener gemeenschappelijke, nationale afkomst, van een gemeenschappelijken godsdienst en van de doorgaande uitstrooming van bevolking uit de Hollandsche sprekende bewoners dezer Kolonie in het Transvaalsche zijn er sterke banden die de Nederd. Kerken in het Transvaalsche met de onze verbinden. Sedert de aanhechting heeft een diepgaande sympathie met het Transvaalsche onder ons volk zich geopenbaard. De tegenwoordige staat van zaken heeft dit gevoel zoo versterkt, dat als er geen verandering van politiek plaats heeft er voortaan een betreurenswaardige vervreemding tusschen het Hollandsche en het Engelsche ras in Z. Afrika zal ontstaan, en de onderdanen trouw van duizenden in de Kolonie in gevaar zal komen. Daar wij de zegeningen van burgerlijke en godsdienstige vrijheid, die wij onder Harer Majesteits Regeering genieten, op prijs stellen, huiveren wij bij de gedachte aan de bloote mogelijkheid dat er voor Z. Afrika en onze Kolonie zulk een donkere toekomst bestemd kan zijn.

3. Wij zijn overtuigd dat het Transvaalsche volk met niets minder zal tevreden zijn dan het herstel zijner onafhankelijkheid. Liever dan zich aan Britsch bestuur te onderwerpen zullen, vreezen wij, duizenden verkiezen om zich aan de ontberingen en ellenden van een nieuwen trek naar de Afrikaansche wildernis te getroosten. Zij kunnen er niet toe gebracht worden om zich vrijwillig te onderwerpen. De voorspoed der Britsche wapenen zal slechts hun afkeer van Britsch bestuur vergeren, en de sympathie van de Hollandsche bevolking in geheel Zuid Afrika met hun grieven versterken. Wij vreezen dat als men in de tegenwoordige politiek ten einde toe volhardt, de mogelijkheid vervallen zal om de Z. Afrikaansche Kolonien en Republieken ooit in een eendrachtig geheel te vereenigen.

4. Er is slechts één maatregel dien wij ter afwering der onheilen aanbevelen kunnen die thans de hoogste belangen zoowel van de Transvalers als van Harer Majesteits onderdanen in deze Kolonie dreigen, en dat is het herstel der Transvaalsche onafhankelijkheid op zulk eene wijze dat de Transvalers den vollen indruk zullen erlangen van het grootmoedig karakter der Engelsche natie, en onder zulke voorwaarden als die de Britsche belangen in Z. Afrika kunnen waarborgen. Wij weten dat zulk een maatregel met ernstig bezwaar vergezeld gaat, maar wij zijn overtuigd dat daardoor de welwillendheid en achting van alle welgezinden in Z. Afrika zal verworven worden, en buitendien, wij zien geen anderen weg om het onheelbare kwaad af te weren wat ontwijfelbaar uit de tegenwoordige politiek zal voortspruiten.

5. Vergun ons ten slotte te zeggen, dat onzes inziens de hooge waardigheid door Uwe Excell. bekleed Uwe Excell. aanwijst als het werktuig dat God zal kunnen bezigen om een zegen over Z. Afrika te brengen die uwen naam zal graveeren in de dankbare harten van toekomstige geslachten.

Neem onze verklaring aan dat wij zullen voortgaan met te bidden dat God Uwe Excell. de wijsheid moge schenken, benoodigd tot het waarnemen der bezwaarlijke plichten Uwe Excell. opgelegd op dit hachelijkste tijdstip in de geschiedenis van Zuid Afrika.

(Geteekend) G. VAN DE WALL, Moderator.
P. E. FAURE, Assessor.
A. D. LUCKHOFF, Actuarius.
N. J. HOFMEYR, Theol: Professor.

***

Dit document mag wel andermaal voor onze aandacht komen, nu de tegenwoordige Moderatuur eene poging heeft aangewend om den vrede te bestendigen en een betere verstandhouding teweeg te brengen tusschen de Kolonie en de Republiek. Met vreugde zullen onze lezers het zeker bemerken, dat er eene wending is gekomen in de houding door de liberale en de Christelijke pers in Engeland aangenomen tegenover de Transvaal. *Punch*, het humoristisch blad dat in Engeland soms met gezag spreekt, steekt den draak met de depêche van onzen Gouverneur, en vooral met Z.Exc's beschrijving van de Uitlanders als 'slaven' (heloten). Heloten! zegt dat blad—wij hebben ze immers ontmoet, welgevoed en voorspoedig, met hun zware gouden ketting, teeken niet van slavernij, maar van weelde; met hun van juweelen prijkende halsdoek, met hun rijke kleeding en hun krakende laarzen. De *British Weekly*, orgaan der Engelsche Nonconformisten, geeft er den Britschen Minister Chamberlain van langs, die altijd door 'wolf! wolf!' roept, en dan wijkt als men hem aanvalt; en vooral, wanneer men zijn *protégé*, onzen tegenwoordigen Gouverneur, critizeert, in vuur en vlam komt, alsof de uitspraken van Harer Majesteits Hoogen Commissaris onfeilbaar zijn. Ook de *Christian* heeft thans een goed woord voor Z. Afrika. Het blad gruwt bij de gedachte, dat een rassenoorlog in Z. Afrika zal losbarsten, en wekt zijn lezers op en vooral de Kerk tot zelfbeheersching en geduld, en gebed. Ook waarschuwt het blad tegen de neiging tot wraakoefening die zich laat hooren in de kreet om 'Majuba uit te wisschen.' De schrijver noemt het een 'laag en beestelijk' standpunt. En dan

gaat het blad voort: "Wij (Engelschen) schuimen van woede over het despotisme van President Kruger, wij mogen wel herinnerd worden aan het feit, dat Engelschen die in onzen naam regeeren over veroverde volkeren aan het voortdurend en ernstig gevaar blootgesteld zijn om een despotisch karakter aan den dag te leggen dat onberekenbaar onheil kan tevoorschijn roepen. Hoe weinigen onzer in Engeland weten het, dat onze regeering in Indië een militair despotisme is. Hoe weinigen onzer verstaan welke euvelen daarnit alleen voortsprniten voor ouszelven en de inboorlingen." Met zulke uitlatingen is er nog hoop, dat het Engelsche volk den oorlogszuchtigen Chamberlain aan banden leggen zal. Dat de profetie van den Engelschen dichter Morris ook onder ons in vervulling trede is zeker aller wensch:—

There shall come from out this noise of strife and
groaning,
A broader and a juster brotherhood;
A deep equality of aim, postponing
All selfish seeking to the general good.

There shall come a time when each shall to another,
Be as Christ would have him—brother unto broth r.

DE DRONKENSCHAP. Elders verschijnt een rede over de dronkenschap uitgesproken te George. Onze lezers zullen wel doen daarvan kennis te nemen. De feiten daar genoemd geven stof tot ernstig nadenken. Bij ons in Zuid Afrika is het een kwestie, niet van gebruik of misbruik van den drank, maar van dronkenschap die aan het toenemen is onder onze blanke bevolking. Onze predikanten en kerkeraden treuren er over; jong en oud zijn daaraan blootgesteld; de arme blankenkwestie is nauw daaraan verbonden. Ringsvergadering na ringsvergadering bespreekt de vraag: wat moet er toch gedaan worden, om de dronkenschap te keeren en te weren uit onze gemeenten en onze huisgezinnen? Wij vertrouwen, dat de poging die aangewend wordt door den Ring van George om de noodlottige gevolgen van sterken drank voor de aandacht der onder den Ring ressorteerende gemeenten te brengen met de allerbeste uitkomsten zal worden bekroond.

DUM-DUM KOGELS. Hoe weinig waarde er te hechten is aan de vredes-conferentie van den Haag blijkt o.a. daaruit, dat Engeland en Amerika—de twee natien wier invloed zoo groot is—zich hebben verzet tegen de afschaffing van de zoogenoemde "dum-dum" kogels. Die kogels veroorzaken een vreeselijke wond, zoodat de gewonde, indien hij niet sterft aan het gevolg van de ontvangene kwetsuur, voor zijn leven verminkt is—iets dat door den gewonen kogel in den regel niet wordt veroorzaakt. Dat het philanthropisch Engeland zulke kogels in bescherming neemt, dat die kogels bestemd zijn voor den oorlog tegen de Boeren—hetwelk God verhoede!—is een van de treurigste verschijnselen van den tijd waarin wij leven. Zelfs de Eerw. Dewdney Drew, die het in afkeer van de Transvaalsche boeren bij niemand onderdoet, verheft zijne stem tegen het gebruik van zulke wapenen tegen onze landgenooten in de Transvaal. Overwinning onder zulke omstandigheden, zegt hij, zal slechts op de Britsche vlag een onuitwischbare smet werpen, en de Britsche wapenen met schande bevlekken. Dit beamen ook wij. 't Is een schande!

In Memoriam.

DS. WILLIAM MURRAY.

OBIIT 19 JULI 1899.

Met diepe smart, met innige deelneming, maken ook wij melding van den dood des beminden broeders die pas te Worcester de eeuwige rust is ingegaan. Als Christen, als dienaar des Evangelies, als herder zijner kudde, als philanthroop, als stichter van vele belangrijke scholen, heeft hij diepe sporen achtergelaten in de gemeente welke hij zoovele jaren heeft gediend. De Kerk zal hem missen: de gemeente zal nog lang aan hem denken: Worcester zal hem niet licht kunnen vergeten. Hoe ruim was hij van hart: hoe nederig en bescheiden, zelfs waar hij recht had van spreken: hoe kinderlijk was zijn geloof: hoe volhardend was hij in werken van liefde! Met hem is er weer een schakel gebroken in de keten die onze kerk bond aan de Nederlandsche Universiteiten. De mannen die te Stellenbosch worden opgeleid hebben de plaatsen intenemen van deze 'vaderen' onzer Kerk. Mogen zij even waardiglijk hunne taak ten einde brengen a's deze diep betreurde broeder!

De Geschiedenis onzer Kerk.

HOOFDSTUK XXVII.

DE AFSCHEIDING IN HOLLAND.

(VOORTZETTING)

HET tweede bedrijf in het drama der afscheiding begint met het optreden van H. P. Scholte, als den trouwen vriend en raadsman van De Cock. De twee mannen verschilden zeer van elkaar. Scholte was een bekwaam man, had zich aan de Hoogeschool te Leiden onderscheiden, stond onder den invloed van Da Costa en Bilderdijk, en was met laatstgenoemde zeer bevriend. Zijn zwakheid was—een te hooge dunk aan eigen bekwaamheid. "Aan de Leidsche Hoogeschool werd hij opgemerkt door zijne onderscheidingszucht. B.v. met de Leidsche studenten in 1830 tegen de Belgen uitgetrokken, kocht hij zich een uniform van veel fijner laken dan de overige jongelieden en in zijn eerste preek, die hij naderhand onder voorzitting van den Hoogleeraar Clarisse hield, verhaalde hij van zijn uittrekken voor Oranje en van zijne orthodoxie."

Tot predikant te Doeveren in de Provincie Noord Brabant geordend in Maart 1833, nam hij al dadelijk in zijne prediking eene houding aan tegen zijne medebroederen in de Evangeliebediening die, om het minst er van te zeggen,

alleronbetamelijkst was. Die van hem verschilden waren "Leugenprofeten, Baalspriesters, Afgodendienaars," en natuurlijk had ook hij ernstig bezwaar tegen het zingen der Evangelische gezangen en het heerschend liberalisme in de Kerk. Dit alles echter zou men door de vingers hebben gezien; maar toen Scholte zich mengde in de Ulrumsche verwikkelingen en de Cock kwam bezoeken, hoewel hij hem vroeger niet had gekend, namen zaken een keer. De Consulent weigerde hem den kansel, doch hij gaf geen gehoor, en toen uiteindelijk de Kerk zelf "op last van de assessoren en kerkvoogden door de politie werd gesloten," trad Scholte voor de zaamgevloeide schare in de opene lucht op, en sprak een rede uit naar aanleiding van Hebr. x. 12-22. Dat hij hierdoor de kerkelijke wetten en bepalingen overtrad lijdt geen twijfel. De kansel was in het bezit van den Consulent, die de Kerk wettiglijk vertegenwoordigde. Aan hem lag het toegang tot den kansel te geven of te weigeren. De daad van Scholte, dus, kon niet worden gerechtvaardigd. In een schrijven na zijne schorsing, die niet lang na deze wetsovertreding volgde, erkende hij de wet te hebben overtreden, maar betoogde dat hij recht had te prediken waar en wanneer hij wilde, zoodra hij zich zijner bediening niet onwaardig had gedragen.

Wij laten hier den kerkgeschiedschrijver Giesler aan het woord, ten einde zooveel mogelijk allen schijn van partijdigheid in onze voorstelling der zaak te vermijden (zie Elpis 1859):—

"In October 1834 kwam Scholte De Cock in persoon bezoeken te Ulrum, en hield aldaar zonder toestemming van den Consulent, die gedurende de schorsing van De Cock als Predikant van Ulrum beschouwd moest worden op Vrijdag 10 October preek en doopsbediening. In de leerrede ontbrak het niet aan uitvallen op de evangelische gezangen (welke natuurlijk ook niet gezongen werden);—aan waarschuwingen tegen de verderfelijke leer der Baalspriesters, die door het plaatsen der Evang. gezangen naast het Boek der Psalmen, een nieuw altaar naast het oude stichtten,—alsmede tegen de opvolging der wetten en bepalingen, voorkomende in eene groote portefeuille van kerkelijke verordeningen, "welker naleving met hunne eigene verdoemenis van den vertoornden God zouden worden achtervolgd." Na het houden der leerrede werd de viering des H. Avondmaals tegen den volgenden Zondag aangekondigd. Toen echter het hiertoe benoodigde door den kerkeraad aan den Heer De Cock werd geweigerd, alzoo hij deze aangekondigde vergadering met recht als onwettig beschouwde, sprak De Cock over hem "in naam van God de eeuwige verdoemenis" uit.

Op den hierop volgenden Zondag (12 Oct.) begaf zich de Heer Consulent Smith, ter vervulling zijner preekbeurt, naar Ulrum, alwaar zich vóór het begin der godsdienstoefening onder eene talrijke volksmenigte ook De Cock en Scholte in de Kerk bevonden.

Na een verzoek des laatstgenoemden om hem die beurt af te staan weder geweigerd te hebben, beklom de Consulent den predikstoel en verrichtte zijn dienstwerk zonder dat er andere ongeregeldheden voorvielen, dan dat vele toehoorders onder het zingen van een der Evangelische gezangen de hoeden opzetten en deswege elkander met groote zelfvoldoening aanlachtten. Bij het afklimmen van den predikstoel hield men den Heer Smith in het doophek tegen, en terwijl De Cock zijn gehoudene leerrede voor onrechtzinnig verklaarde, herhaalde de Heer Scholte zijn verzoek om de middagbeurt en ontving weigering als voorheen. De heer Smith de kerk willende verlaten werd door een persoon die hem den elleboog op de borst zette tegengehouden, door een anderen gekneld tusschen de deur van het doophek en vervolgens tegen den onderbuik gestooten, zoodat de bijna 60-jarige grijsaard op het punt van te bezwijken uitriep: "Ik ben in uwe macht,—licht kunt gij mij, ouden man, dooden' maar ik blijf getrouw aan de kerkelijke verordening." Eindelijk gelukte het door de hulp van eenige betergezinden, waartoe—wat de onpartijdigheid niet gebiedt te verzwijgen—de heer Scholte het zijne bijdroeg, den uitgeputten en mishandelden grijsaard buiten de kerk en in veiligheid te brengen. Nu werd, niettegenstaande de heer De Cock het volk aanzette om te blijven, met bijgevoegde verzekering: "aanstonds zal Ds. Scholte optreden!" echter op bevel van den Assessor der gemeente en de Kerkvoogden door twee agenten der politie de kerk ontruimd en gesloten.

Omstreeks één uur des namiddags plaatste zich de heer Scholte benevens De Cock en zijn echtgenoote op een boerenwagen op het land der pastorie, alwaar de eerstgenoemde voor eenige honderden menschen eene leerrede met Psalmgezang afgewisseld hield, welke door een aanspraak van den heer De Cock, hoewel nog in zijn dienstwerk geschorst, aan het volk besloten werd."

Dit reeds was genoeg om Scholte het misnoegen en de bestraffing der kerkelijke overheid op den hals te halen. Geen wonder dus, dat hij geschorst werd door het Klassikaal Bestuur, "zonder verlies van traktement, anders dan het defroijement der dienstdoende predikanten."

Scholte echter onderwierp zich niet, en hoewel hij op den 29sten October geschorst werd, scheidde hij zich reeds op den 1sten November met zijn geheele gemeente, uitgezonderd 8 (6 mannen en 2 vrouwen), die niet wilden teekenen, af. De gemeente verklaarde als reden harer afscheiding het schorsen van haar leeraar "omdat hij in de gemeente Ulrum heeft gepredikt, gedoopt en eene godsdienstige aanspraak in de openlucht heeft gehouden," terwijl de ouderlingen en diakenen het oordeel uitspraken, dat van schorsing "in den Bijbel niets te vinden is, maar integendeel met dezelve strijdig, daar (volgens Hand. xx) het opzicht over de gemeente niet aan een Consulent, maar aan de ouderlingen der gemeente is aanbevolen." Uit gehoorzaamheid aan Gods Woord dus werden zij naar hun eigen verklaring gedrongen de "gemeenschap met het tegenwoordig Nederlandsch Hervormd Kerkbestuur" op te zeggen.

Scholte meende gelijk De Cock zich te moeten handhaven in zijne vermeende rechten, doch werd van zijne bediening ontzet op den 16 Dec. 1834, na getracht te hebben den kansel te beklimmen. Toen hij weigerde de pastorie te ontruimen moest een gewapende macht tusschen beide komen, te meer ook daar kerkvoogden de fondsen en documenten onder hun beheer niet wilden afgeven.

Zoo ontstond de Afscheiding in Nederland. Scholte en De Cock werden spoedig gevolgd door Brummelkamp, den kandidaat van Rhee, Gezelle Meerburg, en S. van Velzen. In de *Toespraak en Uitnoodiging van de geloovigen en ware gereformeerden in Nederland* werd van de ware Gereformeerde Kerk gesproken als onderscheiden van "onze Synodale Hervormde of gelijk zij zichzelve noemen Liberale Kerk," terwijl de onderteekenaars verklaarden dat zij zich afgescheiden hebben, "totdat deze terugkeere tot den weg der vaderen."

Tot zooverre kunnen wij de Afscheiding, trots de voortvarendheid en in vele opzichten verkeerden ijver harer leidslieden billijken. Had de Regeering ze met rust gelaten, de verbittering zou allengs afgenomen zijn. Maar ofschoon men na de Fransche Revolutie *sprak* van volkomen gewetensvrijheid in Nederland, bleek het al spoedig dat voor de "Afgescheidenen" geen gewetensvrijheid in hun vaderland te vinden was. Bij Koninklijk Besluit van 5 Juli 1836 werd hun kerkgenootschap als onwettig bestaande ontbonden verklaard. Samenkomsten werden

verboden; onder zekere bepalingen en beperkingen kon men vergunning verkrijgen tot het stichten eener vrije gemeente. Doch men verkoos liever in schuren of onder den blooten hemel bijeentekomen. Om hen tot gehoorzaamheid te dwingen werden "die samenkomsten met geweld uit elkander gejaagd, hunne voorgangers beboet en in de gevangenis gezet en zonder eenige oorzaak dwong men 'tot handhaving van eenheid en rust dezen lieden vier, acht, ja twaalf ruwe soldaten in één huisgezin op" (Gunning).

Allengs, echter ging het beter. Men begon intezien, dat onderwerping aan de bepalingen der regeering het voortbestaan der gemeente zou waarborgen. Scholte was de eerste die zich onderwierp; en op den 14den Februari, 1839, stichtte hij te Utrecht de eerste door de regeering erkende afgescheidene gemeente. Later scheen hij tot andere inzichten gekomen te zijn, vooral nadat er tusschen hem en zijne mede-afgescheidenen verschil was ontstaan. Hij verliet Nederland en vestigde zich in Amerika. 'Ik geloof dat ik, wat mij betreft,—zoo schreef hij—beter zou gedaan hebben met eenvoudig voorttegaan met prediken en doopen en gemeenschap houden met de geloovigen in de breking des broods en de gebeden, zonder mij intelaten met de kerkelijke organisatie.' Doch hij scheen iemand geweest te zijn die zich niet liet leiden, en te veel waarde hechtte aan zijn eigen meeningen, hoezeer die ook verschilden van de beschouwingen zijner geestverwanten. Dr. Vos spreekt een hard oordeel over hem uit, door te zeggen, dat "er voor hem eigenlijk niets anders bestond dan zijn eigen opvatting van Gods Woord. Het beginsel van het Individualisme beheerschte hem, maakte hem eerst tot een schender van reglementen waaraan hij gehoorzaamheid had beloofd, daarna tot een verwoester van zijn eigen werk, zoodat hij in den naam des Heeren geschorst werd, vervolgens tot een pilaarheilige en Darbist, en eindelijk tot hoofd van eene emigrantenkolonie in het van individualisme en individuen overstroomd Amerika." Dit oordeel is zeker hard en misschien ook onverdiend. Die weet wat de kerk in die dagen was kan het niemand kwalijk nemen, dat hij haar vaarwel zeide. Maar dan moet de daad een geloofsdaad zijn. Het optreden van Scholte en De Cock had te veel van menschelijk overleg, en de geest die hen bezielde kan niet den toets doorstaan van Hem die "toen Hij gescholden werd niet weder schold, en toen Hij leed niet dreigde." Dat men billijk bezwaar had tegen het zingen der 'Evangelische gezangen' zullen weinigen in onze dagen willen ontkennen. Maar om den geheelen bundel te brandmerken als bestaande uit "192 Sirenische Minneliederen, een zamengeflanste Alkorau" is toch wat kras. Het 'Hoog Omhoog' een "Sirenisch minnelied"!! het "Heer waar dan heen?" of het "Heilige Jezus vorm mijn leden," of het "'k Heb Jezus lief" een "tezamengeflanste Alkoran"!!! de blinde ijver moet al ver gevorderd zijn, waar men zulke liederen verwerpt.

De Afgescheiden Kerk in Nederland was een protest tegen leervrijheid, en als zoodanig huldigen wij haar optreden, zelfs al wraken wij de geestdrijverij harer eerste leidslieden. Zij oefent in Nederland een gezonden invloed uit. Haar leerschool te Kampen heeft hoogleeraren van beteekenis, vooral in den persoon van Dr. Bavinck, die als theoloog in de Nederlanden zich reeds naam heeft verworven. Zij bloeit en breidt zich uit, en vooral nu het tusschen haar en de volgelingen van Dr. Kuijper tot eene vereeniging is gekomen heeft zij eene schoone toekomst voor zich. Maar wij kunnen het niet verzwijgen, dat de geschiedenis van haar eerste optreden ons koud laat, en dat wij niet den indruk ontvangen van de Nederlandsche Afscheiding die op ons gemaakt wordt door de geschiedenis van het ontstaan der Vrije Kerk van Schotland. Dat eerst noemen we een *Geloofsdaad*. Daarmee kan de Afscheiding in Nederland niet worden vergeleken.

Hoe kwam de Afscheiding in Z. Afrika tot stand: hoe werd zij gevoed:—deze vragen wachten nu op ons antwoord.

De Heidelbergsche Catechismus.

(VRIJ NAAR HET HOOGDUITSCH.)

HOOFDSTUK VIII.

EEN ARBEID DES GEBEDS, DIE NIET ANDERS DAN ZEGEN BAREN KAN.

ZOO hebben wij dan in deze bladzijden herinnerd aan den historischen oorsprong van ons Heidelbergsch leerboek, dat tegenwoordig meer miskend dan gekend wordt. Wij kunnen met dit laatste hoofdstuk kort zijn. Waar de geschiedenis spreekt kunnen wij zwijgen. Alleen bepalen we ons tot een paar opmerkingen over wat wij als een panorama voor het oog onzer verbeelding en herinnering zagen voorbijgaan.

Wij weten reeds uit de oude geschiedenissen des Bijbels, dat de toren van Babel nooit zijn toppunt kon bereiken in het dal Sinear, en daarbij dat honderden Nebukadnezars, uit ouden en nieuwen tijd, die ooit getracht hebben een Babel, groot of klein, te bouwen, door de sterkte hunner macht en ter eere hunner heerlijkheid, moesten ondervinden, dat zij van God en menschen werden verstooten, en hun arbeid viel terug in het niet, waaruit hij gekomen was, zoodat slechts puinhoopen en flarden tot waarschuwing van het nageslacht achterbleven. Niet aldus met een werk, dat uit God is en op aarde in verband met den hemel werd tot stand gebracht.

Wat uit God is, keert tot God weder. Gelijk de regen en de sneeuw, die van boven nederdalen om de aarde te doorvochtigen en vruchtbaar te maken, zoodat zij zaad geeft den zaaier en brood den eter, zoo is ook alle Woord Gods en alle werk Gods. Het keert niet ledig weder, maar doet al wat Hem behaagt en is voorspoedig tot hetgeen, waartoe Hij het zendt.

Wij aarzelen niet het boek van den eenigen troost een werk Gods te noemen; want het is ons duidelijk gebleken, dat mannen Gods, door den Heiligen Geest bezield en aangevuurd, dat geschreven hebben.

Stel u voor den keurvorst op gebogen knieën, worstelend met zijnen God om de zaligheid der aan zijn schepter toevertrouwde zielen, en om het heil der kerk van Christus. Wie anders dan de Geest Gods leerde hem zijne onderdanen zoo lief te hebben? Wie anders dan de Geest, die van boven is, deed in zijne ziel, nevens het vele goede, dat hij beoogde, ook het denkbeeld rijpen, dat aan den Heidelbergschen Catechismus zijnen oorsprong gaf?

Stel u hem voor op de rijksvergadering, alles op het spel zettende om de waarheid, die naar de godzaligheid is, te verdedigen voor al wat op aarde groot en machtig genoemd wordt. En waar anders kreeg hij daartoe den moed dan op zijne gebogen knieën in de afzondering, die zijne vrijmoedige belijdenis voorafging? Wie anders dan de Geest, die van boven is, gaf hem dien ootmoed, die overtuigingskracht, die bezieling en daarom ook die heerlijke zegepraal?

En wat weet gij heerlijker getuigenis af te leggen van Olevianus en Ursinus beiden, dan dat zij mannen des gebeds waren, die in nauwen omgang met God de wijsheid zochten, die van boven is, de kracht om pal te staan, voor Gods Woord en waarheid, den moed om te arbeiden en te getuigen, door vele broeders misverstaan, en door duizen-

den van vijanden aangeschonnen. Waar anders dan op gebogen knieën in ootmoedige zelfovergave aan den Christus Gods vonden zij het geheim tot al dezen arbeid des geloofs en der liefde?

Wie anders dan de Geest, die uit God is, bracht hen langs allerlei kronkelpaden des levens, dwars door verzoeking, verleiding, verachting, miskenning en martelaarsschap tot de erkentenis der vrije genade Gods en zijner verkiezende liefde, tot dat leven van geloof en gebed, dat hen tot zulke uitnemende werktuigen heeft gemaakt in de hand der Voorzienigheid om velen blinden de oogen te openen en vele dooven te doen hooren de roepstem van vergeving en zaligheid in het bloed des kruises; ja, voegen wij daar ook nog bij: om vele oogen te laten zien in het boek van den eenigen troost?

Een werk biddend beraamd, biddend terhand genomen, biddend voortgezet en biddend voleindigd, hoe kon het anders dan tot uitnemenden zegen zijn voor Gods kerk op aarde?

Wat wij hier in korte trekken, als bij vogelvlucht gezien, ternederschreven, was slechts de geschiedenis van het ontstaan, de eerste levensjaren, den eersten strijd en de eerste overwinning van ons gulden boeksken. Als wij zijne geschiedenis wilden beschrijven in de drie eeuwen, welke het heeft beleefd, dan zouden wij tot den hemel moeten opklimmen om daar de getuigenis der gezaligden te vernemen aangaanden den invloed, dien het boek van den eenigen troost heeft gehad op hun geloof en leven...... En dat is geen menschenwerk.

Moge het weinige, dat wij konden geven, onder den zegen van boven, strekken om menigeen, die ons catechismusboek nog nooit naar waarde schatte, te brengen tot een noodzakelijk onderzoek naar den eenigen troost in leven en in sterven—of anderen, die wel een even dierbaar geloof deelachtig zijn, maar verlangend uitzien naar eenheid der geloofsbelijdenis onder Gods kinderen, bij vernieuwing te wijzen op dezen dierbaren schat, ons door onze vaderen als eene kostelijke erfenis nagelaten.

Korte Schets der Protestantsche Zendinggeschiedenis.

"GAAT heen in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle kreaturen" was het bevel van den Heiland bij Zijne hemelvaart. Door gehoorzaamheid aan dit bevel is het Christendom over een groot gedeelte van de wereld uitgebreid geworden.

Het tesamenhangende verhaal van deze uitbreiding des Christendoms noemt men Zendinggeschiedenis.

In deze Zendinggeschiedenis onderscheidt men drie tijdperken:—

(1.) Het apostolische en na-apostolische;
(2.) Het middeleeuwsche;
(3.) Het tegenwoordige.

I.—Het apostolische en na apostolische Tijdperk. De eerste Zendelingen waren de apostelen en hunne medearbeiders.

De Zendingsreizen van den Apostel Paulus zijn ons uit den Bijbel bekend.

Misschien is Petrus tot naar Babylon, en Thomas zelfs tot naar Indië gekomen. Van de meeste andere apostelen weten wij niets zekers. Beduidende zendelingen, die na den dood der apostelen het Christendom uitgebreid hebben, zijn ons onbekend.

In den na-apostolischen tijd was veel meer ieder Christen een zendeling; hij droeg zijne belijdenis met zich als zijne bezigheid hem noodzaakte op reis te gaan. Langs de handelsstraten liep het Woord Gods. De soldaten op hunne oorlogstochten namen hetzelve met zich. Zoo is, b.v. het Evangelie door christelijke kooplieden uit Klein-Azië naar het zuiden van Frankrijk, zoo is het door Christelijke soldaten der Romeinsche Legioenen tot naar den Donau en den Rhijn gebracht geworden. Bijzonders hebben de lange en gruwelijke vervolgingen eene uitbreiding des Christendoms tengevolge gehad. Het kruis werd een zendeling en het bloed der martelaren het zaad der kerk.

Zoo werd het getal der Christenen immer grooter en grooter. Tegen het einde van de eerste eeuw waren er wel 2 of 300,000 Christenen; bij het begin der vierde eeuw reeds 6,000,000.

Deze 6,000,000 waren, wel is waar, eerst het twintigste deel der bevolking van het Romeinsche Rijk, maar het Christendom was een groote kracht geworden; in hetzelve lag de geestelijk een zedelijke kracht van dien tijd. De Keizer Constantijn erkende dit feit, en bepaalde in het jaar 313 dat er in zijn rijk godsdienstvrijheid zou wezen. Later verhief hij de christelijke godsdienst tot staatsgodsdienst. Nu volgden de overgangen van het heiden- tot het christendom in groote massas. Julianus de Apostaat trachtte het heidendom weer tot eere te brengen, maar in een oorlog tegen de Perzen verwond, stierf hij met de woorden op zijne lippen: "O Galieër, gij hebt over wonnen!"

Nog een honderdjaar later, en het gansche Grieksch-Romeinsche Rijk, met uitzondering van een paar afgelegene landstreken was, in den naam ten minste, christelijk geworden.

Maar over de grenzen van het Romeinsche Rijk waren er nog heidenen genoeg en deze Christenen te maken, dat was het doel van de middeleeuwsche zending.

II. Het middeleeuwsche zendingtijdperk omhelst eene periode van omtrent 1,000 jaren, dat wil zeggen, van de zesde tot de zestiende eeuw. Gedurende dien tijd is gansch Europa, met uitzondering van Lapland en een gedeelte in het zuidoosten in het bezit van de Mohamedanen, tot het Christendom gebracht worden.

Het lag helaas in den geest diens tijds, dat men zich niet immer alleen van geestelijke middelen bediende om het zendingwerk uit te breiden. Bijna overal ging het werk van geloofsverspreiding hand in hand met vorstelijk geweld. Karel de Groote dwong b.v. de Saksers met het zwaard om zich te laten doopen. Het zendingwerk werd ten grootste gedeelte uiterlijk gedreven. Men doopte dikwijls duizenden op één maal bij wie van eene ware bekeering des harten niets te merken was.

In dit tijdperk waren het voornamelijk de monniken die het Christendom verspreidden. Hun ter zijde stonden de wereldsche vorsten; de eerste stichtten kloosters, de laatsten bisdommen.

Kloosters en Bisschopzetels vormden eene soort van christelijke burgten of vestingen in heidensche landen en waren ook te gelijker tijd de middelpunten van beschaving en opvoeding. Daarbij ontbrak het echter niet aan mannen die op apostolische wijze het Christendom trachtten uit te breiden.

Van Rome werd het Christendom het eerst naar Frankrijk en Engeland overgebracht. Ook hier ging het eerst op apostolische wijze toe, maar later vermengde zich de politiek met het zendingwerk. Met den doop van de koningen en vorsten gingen ook hunne onderdanen, uiterlijk te minsten, tot het Christendom over.

In Frankrijk kwam het tot stand door den doop van den koning Chlodwig (Clovis) in het jaar 496. In Engeland werkten het eerst Patricius en Columba als zendelingen. Bekeeringen in groote menigte vonden echter eerst plaats als de Paus Gregorius de Groote in het jaar 597 den monnik

Augustinus naar dat land zond en deze reeds in het volgende jaar den Koning Ethelbert met 10,000 zijner onderdanen op eenmaal doopte.

Van Frankrijk en Engeland werd het Christendom naar Duitschland overgebracht, en wel in het begin ook zonder de ondersteuning van de zijde der wereldsche macht. Hier was het Bonifacius, die men "den Apostel der Duitschen" plagt te noemen. Hij stierf den martelaars dood in Friesland in het jaar 755.

Ook hier liet echter later, zooals wij reeds gehoord hebben, de wereldsche macht onder Karel den Groote zich voelen.

Van Frankrijk en Duitschland werd het Christendom naar Denemarken, Zweden en Noorwegen, ja zelfs tot IJsland gedragen. Onder de namen van de mannen die dit werk verrichtten is de voornaamste die van Ansgar. Hij stierf in het jaar 865.

De Zending onder de Slavische natiën, namelijk, de Russen, Polen, Bulgaren, enz., werd eerst in de hand genomen door mannen tot het Oost-Romeinsche Rijk behoorende. Later zonden ook Duitschland en Zweden zendelingen tot die volken.

Er zijn nog twee gewichtige gebeurtenissen, die van grooten invloed op het Christendom in het middeleeuwsche zendingtijdperk waren, namelijk de opgang van het Mahomedanisme en de Kruistochten. Deze invloed was ten kwade en niet ten goede.

Een groot gedeelte van Azie, van Noord Afrika, en zelfs van Spanje viel van het Christendom af en ging tot het Mahomedanisme over. De Kruistochten brachten eene groote verwarring in de Christelijke landen te weeg en diegenen, die er aan deel namen, kwamen gewoonlijk slechter terug den zij voorheen waren, dat is, als zij in het geheel weder terug kwamen, want duizenden en duizenden vielen in den krijg of door pestilentieën.

Als al de offers aan geld en menschenlevens, die de Kruistochten geëischt hebben, tot de uitbreiding van Gods Koninkrijk gediend hadden, het zoude er voorwaar heden geheel anders uitgezien hebben.

III. Wij komen nu tot het tegenwoordige Zendingtijdperk. Hetzelve dateert eerst van het begin van deze eeuw, of veelmeer, nauwkeurig genomen, van het jaar 1792. In dat jaar ontwaakte een zendingijver die steeds toegenomen is en nog aan het toenemen is. Wij moeten echter niet meenen, dat tusschen de jaren 1600 en 1800 geheel niets in dit opzicht geschied is. Er werden pogingen aangewend om de inwoners van de nieuw ontdekte landen en werelddeelen met het Christendom bekend te maken.

Nog voor het jaar 1600 hadden de Spanjaarden en Portugezen, die toen de heerschappij ter zee in hunne handen hadden, overal waar zij een land in bezit namen, ook Roomsche priesters daarheen gezonden en zoo op hunne manier zendingwerk gedreven. De meeste hunner pogingen echter mislukten en van een blijvend gevolg was niet veel te merken.

Anders werden de zaken als de protestantsche landen, Holland, Engeland en Denemarken op de zee tot macht kwamen. Holland maakte het begin met het zendingwerk in hare Oostindiesche bezittingen, maar de Staat, of liever de Oostindiesche Handelsmaatschappij heeft te veel hare macht geldig gemaakt, en ofschoon er eenige honderd duizenden binnen een paar jaren gedoopt werden, zoo kan men toch niet van eene rechte evangelisatie dier volken spreken. In Holland's Westindiesche bezittingen ging het op dezelfde wijze toe, en de pogingen van Holland in deze betrekking kunnen als mislukt beschouwd worden.

Het eerste, werkelijk in een evangelischen geest gedreven zendingwerk werd door de Puriteinen, die ter wille van hun geloof England verlaten hadden en naar Amerika gegaan waren, in de hand genomen. Hun arbeid onder de Indianen van Noord Amerika was gezegend en van blijvend gevolg.

Van daar is eene zekere terugwerking op Engeland bemerkbaar en zoo ontstond hier in het jaar 1648 de "Society for the Propagation of the Gospel in New England" van welker werkdadigheid echter zoo goed als niets bekend is. Waarschijnlijk is zij de moeder van de in 1701 gestichte en heden nog bestaande "Society for the Propagation of the Gospel in Foreign Parts" met welke de in 1689 gestichte "Society for Promoting Christian Knowledge" in verband staat. Deze genootschappen hebben zich voor omtrent de eerste honderd jaren huns bestaans bijna uitsluitelijk met de zorg voor de kolonisten, maar zeer weinig met de zorg voor de heidenen bezig gehouden.

Aan Denemarken komt de eer toe van in het begin van de 18de eeuw den weg voor eene werkelijk evangelische zending gebaand te hebben. De Koning Frederik IV van Denemarken, zette 1705 het zendingwerk in zijne Oostindiesche kolonie, Trankebaar, aan den gang en Duitschland leverde de zendelingen voor hetzelve.

Een naam mag hier niet vergeten worden, en dat is de naam van August Herman Francke, de beroemde stichter van het weeshuis te Halle. Hij was de man, die in Duitschland den zendinggeest wekte, die de gaven inzamelde en die de eerste zendingschriften uitgaf. Met volle recht kan deze zending dus de Deensch-Hallesche genoemd worden.

De eerste zendelingen die naar Trankebaar gezonden werden, Bartholomeus Ziegenbalg en Hendrik Plütschau, waren ook zijne leerlingen.

Deze Deensch-Hollandsche zending werd echter helaas door het rationalisme. dat in het vorige jaarhonderd zoo sterk toenam, ondergraven en heeft nog voor het einde van de 18de eeuw opgehouden te bestaan.

Aangemoedigd door Francke en door de pogingen van het Deensch-Hollandsche Zendinggenootschap stichtte de Graaf Zinzendorf in het jaar 1732 de Broedergemeente en met dezelve riep hij het Moravische Zendinggenootschap in het leven, een Zendinggenootschap van hetwelk men met recht zeggen kan, dat het, in verhouding tot het getal zielen tot hetzelve behoorend, in zijne werkzaamheden alle andere zendinggenootschappen overtreft. Het bestaat nog en heeft in het jaar 1882 zijn 150 jarig feest gevierd. Wij komen nader tot het 19 jaarhonderd, het eigenlijke Zendingjaarhonderd. Nu volgt de stichting van het eene zendinggenootschap op het andere. In 1792 het Baptisten—in 1795 het Londensche,—in 1799 het Engelsch-kerkelijke,—in 1816 het Wesleyaansche zendinggenootschap. Op het vasteland van Europa in 1815 Basel, 1823 Berlijn, in 1824 Parijs, in 1828 Barmen, in 1842 Noorwegen, en zoo verder, totdat wij heden ver over de honderd evangelische genootschappen hebben met omtrent 6,000 zendelingen en 3,300 ongehuwde vrouwen, welke ook in het zendingsveld werkzaam zijn.

Onder de bekende en toegankelijke landen der wereld is er bijna geen enkel meer waarin de zending niet voet gevat heeft. In getallen uitgedrukt luidt het gevolg van de zendingwerkzaamheden aldus :—

I. AFRIKA.

Noord Afrika ...	... 1,500	Heidenchristenen.
West Afrika ...	... 145,000	,,
Zuid Afrika ...	... 560,000	,,
Afrikaansche eilanden	... 450,000	,,
Oost Afrika ...	... 25,000	,,
Totaal	1,080,000	

II. AZIE.

Klein Azie, Arabie, Persie ...	85,000	Heidenchristenen.
Britsch Indie	800,000	,,
Indie (niet Britsch) ...	7,000	,,
Nederlandsch Indie ...	343,000	,,
China en Korea	180,000	,,
Japan	50,000	,,
Totaal	1,465,000	

III. AMERIKA.

Groenland, Labrador, Alaska	18,500	Heidenchristenen.
Kanada en de Vereenigde Staten uitgesloten de Negerbevolking ...	115,500	,,
Westindie	800,000	,,
Centraal en Zuid Amerika ...	215,500	,,
Totaal ...	1,149,500	,,

IV. OCEANIE.

Polynesie	207,000	Heidenchristenen.
Melanesie	41,000	,,
Mikronesie	25,000	,,
Australie	1,200	,,
Nieuw Zeeland	32,500	,,
Totaal ...	306,700	,,

Tesamen dus 4,001,200 Heidenchristen op dewelke de zending wijzen kan als de vrucht harer arbeid.

Neemt men nu aan, zoo als gewoonlijk gedaan wordt, dat er zoo wat 1,450,000,000 menschen op de aarde wonen, en dat slechts zoo wat 450,000,000 van dezelve Christenen zijn, zoo blijven immers nog 1,000,000,000 heidenen over, en ook heden nog is het woord des Heilands geldig:— "De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige; bidt dan den Heere des oogstes, dat Hij arbeiders in zijnen oogst uitstoote."

L. Weich.

Vrij bewerkt naar opstellen van Warneck en Gundert.

De Bijbel en de Monumenten.

Hoofdstuk II.

JOZEF EN ZIJN TIJD.

I. De naam Jozef.

De geschiedenis van Jozef is ons vanwege hare levendigheid en breedvoerigheid een van de bekoorlijkste in het Oude Testament. Als kinderen reeds volgden wij met sprakelooze belangstelling het verhaal van de lotgevallen zijns levens. De lieveling van zijnen vader, door zijne broeders met naijver en achterdocht en haat beloond, naar Egypte als slaaf verkocht, aldaar nogmaals ondanks zijne oprechtheid en getrouwheid, door het kwade achtervolgd, en eindelijk langs wonderlijken weg van het gevangenhuis naar den koningstroon verhoogd, is Jozef alleszins een van de aantrekkelijkste persoonlijkheden ons door het Schriftwoord geteekend.

Met zijn verblijf in Egypte hebben wij hier inzonderheid te doen. Heeft men niet mogelijk den naam van Jozef, in zijn Hebreeuwschen vorm, of in zijn Egyptischen vorm van Zafnath-Paaneach (Gen. 41 : 45) of Psontom-Phanech (zooals de Grieksche vertaling het heeft) op de monumenten teruggevonden? Het antwoord moet zijn: Nog niet! Doch dit moet ons geenszins verwonderen. Uit den tijd waarin Jozef leefde, en een zoo gewichtige rol in de geschiedenis van Egypte speelde, zijn ons zeer weinige monumenten bewaard gebleven. Geen wonder dat geene sporen van Jozefs regeering nu nog zijn te vinden, wanneer wij, behalve de namen van de Koningen, bijkans niets meer van de gebeurtenissen van dien tijd weten.

Doch het zou niet juist zijn om te zeggen dat wij op Egyptische monumenten hoegenaamd geen spoor van den naam Jozef vinden. Omtrent ander-halve eeuw na de dagen van den koning onder wien Jozef leefde, heerschte een van de grootste der vorsten van Egypteland—Thothmes III. Vanwege de vele veroveringstochten die hij ondernam noemt men hem den "Alexander van Egypte." Dertienmaal deed hij invallen in Westelijk Azië, en het gelukte hem de voornaamste volkeren van dat werelddeel aan zich schatplichtig te maken. In een lange inscriptie die heden nog te lezen staat op de tempelwanden te Karnak, geeft Thothmes een lijst van plaatsen in Syrië en Palestina die hij had ingenomen, en in deze lijst treffen wij de namen aan van Jakob-el en *Jozef-el*. Welke beteekenis moeten deze namen voor ons hebben? Dit ten minste bewijzen zij, dat 150 jaren nadat Jakob naar Egypte aftrok, er nog teekenen overbleven van het verblijf der kinderen Jakobs in Palestina. Eene eeuw na Jozefs dood, dus, vinden wij zijnen naam gehecht aan eene plaats gelegen aan datzelfde "gebergte Efraism" waar in latere eeuwen zijne afstammelingen zich ter woon vestigden.

II. Wie was de Koning die Jozef verhoogde?

Dit is eene vraag die ons niet weinig belang inboezemt. Er schijnt dagelijks meer reden te zijn om aan de oude overlevering vast te houden dat Jozef in Egypte verkeerde tijdens de heerschappij van de *Hyksos*- koningen. Wie waren zij? Het woord Hyk-sos of Hyk-shasu beteekent letterlijk Vorsten-der-Herders. De Hyksos regeerders van Egypte waren naar alle waarschijnlijkheid kapiteinen van eenige rondzwervende herdersstammen (Bedouin) die er in slaagden den troon van Egypteland te bemachtigen, en gedurende meer dan 500 jaren het land regeerden. Deze Herder-koningen behoorden tot een vreemd ras: de Egyptenaren waren onder hunne heerschappij nooit tevreden, en na verloop van eeuwen werden zij van den troon verdreven en uit Egypteland verbannen. Uit deze ontevredenheid met de overheersching der "Herders" is ons de uitdrukking van Jozef geheel verklaarbaar: "Alle schaapherder is den Egyptenaren een gruwel," alsmede de hartelijkheid waarmede de Herder-Farao de kinderen van Jakob ontving en het beste des lands als erfdeel aanwees.

Doch hoe heette de Farao die Jozef uit het gevangenhuis riep en tot Regent van Egypte aanstelde? De meening wint al meer en meer veld dat eene oude christenoverlevering juist is, die Aphophis of *Apepi* noemt als Jozef's Farao. Onder de puinhoopen van San—of Zoan, zie Num. xiii. 22—vond men onlangs eenige prachtige steenen beelden, waarop de naam Apepi is uitgebeiteld. De gestrenge gelaatstrekken, die wij in deze beelden aanschouwen, zijn waarschijnlijk die van den koning die Jozef verhoogde.

Van zeer weinige gebeurtenissen tijdens Apepi's regeering is ons eenige aanteekening bewaard. Doch er is een papyrus manuscript, genaamd de Sallier Papyrus, dat ons eene beschrijving geeft van de verhouding tusschen Apepi en een onder-koning, Segenen-Ra, die te Thebes in het zuiden van Egypte regeerde. De woorden zijn als volgt:—

"Egypte was in de handen der vijanden, en er was toen geen heer. Er was wel een koning Seqenen-Ra, doch hij was maar een kapitein in de Stad

van het Zuiden (d.i. Thebes). . . . , En koning Apepi verkoos Set tot zijn god, en diende niet de goden die door het geheele land aangebeden werden. Hij bouwde hem een prachtigen tempel, en stelde feest- en offerdagen vast."—

Het schijnt dat Apepi dezen onder-koning Sequenen-Ra wilde dwingen om ook te Thebes den dienst van Set in te voeren. Het verhaal gaat voort:

"De boodschapper van koning Apepi begaf zich naar den Gouverneur van de Stad van het Zuiden, en werd gebracht voor den Gouverneur van de Stad van het Zuiden. Hij sprak aldus, toen hij sprak met den boodschapper van koning Apepi: "Wie zond u herwaarts naar de Stad van het Zuiden? Zijt gij gekomen om ons te verspieden?"

Dit is dezelfde vraag die Jozef zijnen broeders doet (Gen. 42 : 9.)

Van den koning Sequenen-Ra weten wij nog dit, dat hij (of misschien zijn zoon, die dezelfde naam droeg), in den krijg is omgekomen. Zijne stoutmoedigheid dreef hem te ver in het midden van de gelederen van den vijand, en hij werd gedood. Na verloop van 3500 jaren, werd zijn lijk in 1881 ontdekt, samen met de mummiën van zooveel andere vorsten van Egypteland. Prof. Flinders Petrie zegt omtrent het lijk: "Uit eene beschouwing van de wonden, blijkt het dat hij eerst is neergeveld geworden door een vijand aan zijn linkerhand, die hem een geweldigen slag toediende aan de zijde van het hoofd vóór het oor, en in den angst van het oogenblik werd de tong tusschen zijne tanden in stukken gebeten. De volgende slag was een doodelijke,—een bijl werd door de linkerzijde van zijn hoofd gedreven, latende een scheur twee duim lang. Een dolk-steek boven het rechteroog eindigde den aanval. Het lijk werd door zijne onderdanen teruggevonden, en eerbiedig bewaard om gebalsemd te worden. Dicht toegewonden werd het naar Thebes vervoerd waar het gebalsemd werd op zoo volmaakte wijze als na zulke verminking mogelijk was."

III. Zinspelingen op omstandigheden van Jozefs tijd.

1. *Jozefs verzoeking.* Er is een oud verhaal ons bewaard onder de benaming "De twee Broeders," dat zeer groote overeenkomst heeft met het verhaal van Jozefs ondervindingen in het huis van Potifar. De jongere broeder van het verhaal vertegenwoordigt Jozef, en wordt eveneens met het beheer van het gansche huisgezin vertrouwd, totdat de vrouw van den ouderen broeder hem, zonder gevolg, tot zonde verleidt, en hem dan bij haren man beschuldigt.

2. *De uitlegging der droomen.* In Egypte, zooals trouwens in vele andere landen, placht men aan droomen veel gewicht te hechten. De droomen van den schenker en den bakker, en vooral ook de droomen van den Farao, zijn geheel Egyptisch in hunne tooneelen en omstandigheden. De Nijl-rivier in vollen vloed, de heilige koeien, zeven in getal, behooren op Egyptischen bodem en bij den Egyptischen godsdienst alleen thuis. En bovenal moet het onze aandacht trekken, wanneer het Sallier manuscript, boven vermeld, ons vertelt dat het hof van Apepi vermaard was om zijne vele waarzeggers en toovenaars. Hierbij moeten wij ook denken aan den zilveren beker van Jozef, waarvan Jozefs knecht zegt: "Is deze niet *waarbij mijn heer iets zekerlijk waarnemen zal?*" (Gen. 44 : 5). Van zulke waarzeggende bekers lezen wij meermalen in de oostersche geschiedenis. Nog in betrekkelijk hedendaagsche tijden maakte men van den beker der waarzegging gebruik. Zoo b.v. zegt een Arabier: "Ik weet wat soort van menschen gij zijt. Ik heb mijn beker geraadpleegd, en daardoor ontdekt dat gij het zijt van wie één onzer profeten gezegd heeft dat gij komen zoudt om het land te bespieden en te bemachtigen." (Nordens Reizen 1756.)

3. *Jozefs Verhooging.*—Wanneer wij het verhaal lezen in Gen. 41 : 42-44 van de verhooging van Jozef, dan hebben wij alweêr een juiste beschrijving van Egyptische toestanden en gewoonten. "En Farao nam zijnen ring van zijne hand af en deed hem aan Jozefs hand." Dit was de wijze van aanstelling tot een gewichtig ambt, door het overhandigen van den zegelring. Zulke ringen vindt men in overvloed in de verschillende Museums van Europa. Zij hebben, evenals onze zegelringen, een steen of een oppervlakte van goud, met het zegel daarop gegraveerd. "En Farao leide hem een gouden keten om zijnen hals." Zulke gouden ketenen werden door hooggeplaatste ambtenaren aan het Egyptisch hof gedragen. De koning placht ze met indrukwekkend vertoon te schenken aan hen, in wier eer hij een welgevallen had. "En Farao deed hem rijden op den tweeden wagen, dien hij had." Dit was het voortreffelijkste eerbewijs aan Jozef verleend. Niemand mocht trouwens in den koninklijken wagen rijden, noch ook in zijn eigen wagen in tegenwoordigheid van den koning, dan alleen op het slagveld.

4. *Jozefs administratie.* Een van de ijverigste ontdekkers in Egypteland, M. Naville, schreef onlangs:—"Een paar dagen geleden ontdekte ik een schilderij die mij zeer sterk herinnerde aan Jozef en aan zijn werk. De schilderij werd in een graftombe gevonden. Gij ziet daar koning Amenophis III zittende op zijnen troon, en een van zijne ambtenaren voor hem staande, genaamd Chaemha, die een zeer gewichtige post moet hebben bekleed. Hij wordt genoemd het *Hoofd van de Korenschuren van het gansche Rijk* Behalve dit, droeg hij ook den vreemden titel: *de Oogen van den koning in de steden van het Zuiden, en zijne Ooren in de steden van het Noorden.*" Deze benaming veronderstelt dat Chaemha het land grondig kende, en dat hij, evenals Jozef, "door gansch Egypteland" was getogen (Gen. 41 : 46).

Genoeg is echter gezegd geworden om aan te toonen dat de beschrijving van Egyptische toestanden in het verhaal van Jozefs leven zóó juist is, dat wij dat verhaal als alleszins geloofwaardig moeten aannemen. En als het waarheid is, wat thans door velen met zooveel zekerheid wordt beweerd, dat deze patriarchale verhalen eerst laat werden te boek gesteld, dan verwondert ons nog meer de lang bewaarde Egyptische kleur van de geschiedenis van Jozef, en dan ontdekken wij juist daarin een onomstootelijk bewijs dat Jozef eens leefde, en grooten invloed in Egypteland uitoefende.

J. du P.

Blikken in den Bijbel.

DEMONENDIENST.

Exod. 20 : 3, Gij zult geene andere goden voor mijn aangezicht hebben.

De *godsdienst der Heidenen was een demonendienst.* Onder *demon* verstaan wij thans, even als de Grieken, een hooger, een min of meer goddelijk wezen. De Heidenen dachten zich deze demonen onder allerlei namen. De voornaamste dier namen was Baäl in het Oosten en Jupiter in het Westen. Zij dachten zich hoogere en lagere demonen—hoogere en lagere goden. Baal of Jupiter was hun opperste God, of opperste Demon Er waren tempelen gewijd aan onderscheidene demonen, zooals Israël zijn tempel had, gewijd aan den dienst van Jehova. Aan die tempels waren priesters of priesteressen verbonden; zoo had ook Jehova Zijne priesters. Met sommige van hunne tempels waren ook profetessen ver-

bonden, die door den demon, aan wien de tempel was gewijd, werden geinspireerd, om antwoorden te geven op de vragen, die onder zekere omstandigheden aan den demon werden gedaan: denk aan de beroemde orakels van Dodona, Delphi en Delos. Zoo had Jehova Zijne profeten,door wie Hij aan Israël Zijne openbaringen mededeelde. In sommige tempelen leide men zich te slapen neder, om door een droom een openbaring van den demon te ontvangen, bij name, om van hem te vernemen van welk middel men zich bedienen moet, om van zijne kwaal te worden genezen. Zoo sprak Jehova meermalen door droomen tot Zijne dienaren. Ook weten wij van een bepaald geval, waarin een kranke—'t was de koning Hiskia—hersteld is door een geneesmiddel, dat Jehova hem door Zijn profeet had genoemd.

't Is opmerkelijk dat Israël niet minder dan de Heidenen de tooverkracht van dezen demonendienst heeft gevoeld. Zijne geschiedenis is tot op de Babylonische ballingschap een doorloopend getuigenis hiervan. Wij treffen sporen er van aan in de aartsvaderlijke geschiedenis. Josua telt Israëls voorvaders, vóór Abrahams uittocht uit zijn vaderland, onder de afgodendienaars. Er is niets zekerder, dan dat Israël den dienst der demonen met zich uit Egypte naar Kanaan heeft medegenomen: denk aan wat de profeet ons verhaalt van hunne afgoderij in de woestijn (Amos. 5 : 25, 26; vergl. met Hand. 7 : 42). Er was niets waartegen de profeten in den naam van Jehova met meer kracht hebben geprotesteerd, dan tegen den demonendienst waaraan Israël hartstochtelijk was verslaafd. Gij herinnert u, dat het Saul niet mogelijk was, de tooverheksen, die bij uitnemendheid dienaressen der demonen waren, uit Israël uit te roeien; en dat hij zelf op het laatst een tooverheks ging raadplegen over wat hem te wachten stond.

De Schrift ziet de demonen aan als werkelijke wezens. Zij verraadt geen zweem van twijfel aan hun bestaan. In dien geest nam Mozes eenige strenge geboden aangaande het raadplegen der demonen in zijne wetten op. In dien geest spreken de profeten tegen de goden of demonen, die de Heidenen dienden. De evangelisten verhalen ons hoe de Heiland, door een enkel machtwoord, de demonen uitwierp van de menschen die zij in bezit hadden genomen. Zij geven ons den indruk dat er zoo min bij het volk als bij Jezus en Zijne discipelen een twijfel bestond aangaande de werkelijkheid dezer bezetenheid; en dat dit daaraan te wijten was, dat die bezetenheid zoo eigenaardig was, dat niemand aan haar demonischen oorsprong twijfelen kon. Waar kwamen deze demonen vandaan? Paulus, die den godsdienst der Heidenen een Demonendienst noemt, zegt ons dat de demonen, als een welgeordend lichaam, onder een bepaald hoofd in de lucht, tusschen hemel en aarde, hun verblijf hebben. Misschien past het woord verblijf hier niet. Daar zij zelven buiten de hun door God gestelde orde leven, kunnen zij zich geen verblijfplaats scheppen, waarin zij zich te huis gevoelen. Toch zijn ze gedwongen, ten einde niet onder elkander in zelfvernietigenden strijd te verkeeren, zich onvoorwaardelijk aan een gekozen Hoofd te onderwerpen. Ook de Heiland spreekt van den overste der demonen, en den overste dezer wereld.

Is er iets dat een kenmerk van Israëls godsdienst kan worden genoemd, *dan is het dat, die een levend protest is tegen den demonendienst der Heidenen.* Men zou kunnen zeggen, dat Israëls godsdienst uit dit protest is ontstaan, gelijk de protestantsche godsdienst, uit een protest tegen den Roomschen godsdienst geboren is. Het eerste woord der Heilige Schrift, dat de schepping van hemel en aarde aan God toeschrijft, is terstond een afdoende veroordeeling van allen demonendienst, daar het in God de bron ziet waaruit alle bestaande kracht in hemel en op aarde voortvloeit. De Mozaische wetgeving rust op dit eerste woord der Heilige Schrift. Dit is ook waar van het gansche onderricht der profeten en apostelen, bij name van het onderricht van Jezus Christus. De Heilige Schrift brengt den mensch in zulk een innige en teedere betrekking tot God, dat daardoor terstond alle demonendienst als een onheilige gruwel wordt gebrandmerkt.

De Schrift kent dan ook geene andere dan kwade demonen. De engelen doen niet wat de demonen doen. Bij hen is niet het minste streven, om de menschen te bewegen, hun eene eer toe te brengen, die Gode alleen toekomt. Zij zijn volzalig in den dienst van God, en achten zich gelukkig door Hem gebruikt te worden tot bestwil van den mensch. Hebben zij den een of anderen dienst op Gods bevel aan den mensch vervuld, dan keeren zij terug tot de hemelsche woonstede, waar zij zich te huis gevoelen. Zoo is het niet met de demonen. Niet alleen stellen zij zich tusschen God en mensch, door den mensch tot *hunne* vereering van God af te trekken, maar zij trachten ook, zich op zulk eene wijze van den mensch meester te maken, dat hij werkelijk een machteloos werktuig wordt, waarmede zij ongehinderd hun onheilig spel kunnen drijven. Ook de Heidenen spraken van demonen, die den mensch in 't ongeluk storten. Dit doorbreken van den heiligen grens, die God gesteld heeft tusschen de zichtbare en de onzichtbare wereld, is het bewijs dat de demonen in opstand verkeeren tegen God en de goddelijke verordeningen. Die dit inziet begrijpt terstond, waarom de Heilige Schrift zoo nadrukkelijk den mensch waarschuwt tegen allen demonendienst. Gelijk het antidemonisch karakter van Israëls godsdienst het bewijs is, dat die godsdienst niet uit den mensch maar uit God is; zoo is het antidemonisch karakter der H. Schrift het bewijs dat zij niet van menschelijken, maar van goddelijken oorsprong is. Geen wonder, dat de demonendienaars van onzen tijd, de Spiritisten en Buddhisten, zoo afkeerig zijn van de Heilige Schrift.

Kerk in 't Huis.

REDE OVER DE DRONKENSCHAP.

(*Verkort.*)

(GEHOUDEN TE GEORGE, 12 FEBR. '99.)

Spr. 23 : 29. "Bij wien is wee? bij wien och arme, enz. tot aan vs. 35. Wanneer zal ik opwaken? ik zal hem (den drank) dan nog meer zoeken."

GELIEFDE gemeente! Onze Ring heeft, naar aanleiding van klachten in de godsdienst verslagen over toenemende dronkenschap in sommige gemeenten, besloten de zaak voor de aandacht der gemeenten in den Ring te brengen "door preeken, conferenties of geschriften over de dronkenschap." Onze kerk heeft 9 Ringen en in de meesten dier Ringen werd een dergelijk besluit genomen. In 3 dier Ringen (dat is in omtrent 40 gemeenten) is verleden Zondag daarover gepreekt. Wij doen het heden.

I. DE DRONKENSCHAP: DE DURE ROEPING DER KERK IN VERBAND MET DEZE ZONDE.

Het is de dure roeping van de kerk des Heeren het gevaar van den vijand te erkennen, diep te gevoelen, duidelijk aan te wijzen, en met alle macht te bestrijden. Zij moet helpen toezien dat goede landswetten worden gemaakt, en dat die ook toegepast worden. Onze kerk heeft zich dan ook de zaak ernstiglijk aangetrokken, en die in 5 achtereenvolgende Synoden behandeld. Onze Kerkeraden, onze Ringen doen nog steeds hetzelfde.

Dronkenschap en hare bestrijding, het zijn reeds oude zaken. 't Is geen nieuwigheid die in de kerk wordt ingevoerd. Gods woord spreekt reeds van de zonde bij Noach (4,200 jaar geleden) en van de kwade gevolgen in zijn huis daardoor. Wij lezen ook van de instelling van het Nazireerschap ter onthouding van sterken drank, 3,400 jaar geleden, en de familie der Rechabieten (Jer. 35) die geen wijn dronk. Ook ontbreekt het niet aan waarschuwing tegen de dronkenschap in Gods Woord. Ons tekstwoord is één daarvan. Jesaja 28 : 1—8 spreekt van Gods oordeel over "de hoovaardige kronen der dronkenen van Efraim," en over priester en profeet die dwalen van den wijn. Hab. 2 : 15, 16 waarschuwt "dien die zijnen naaste dronken maakt;—de beker der wrake van de rechterhand des Heeren zal zich tot hem wenden." Ef. 5 : 18. "Wordt niet dronken in wijn, waarin is overdaad." Het woord Gods plaats den dronkaard beslist buiten den hemel. 1 Cor. 6 : 10. "Dwaalt niet, geen dronkaard zal het koningrijk Gods beërven."

Amerika en Engeland zijn thans de twee grootste Christen volkeren. En wat vinden wij? Dat reeds in 1100 na Christus in Engeland, en in 1650 in Amerika er een strijd tegen deze zonde is ontstaan door middel van de wetten dier landen. Doch het is vooral in deze 19de eeuw dat de Christelijke kerk ontwaakt over het gevaar van dezen wereldvijand. Sedert 1776 bestaan er in Amerika vereenigingen ter bestrijding van de dronkenschap; waarvan men in 1876 het eeuwfeest vierde. In Engeland bestaan zij van het jaar 1831; en vierde men het 50-jarig feest in 1881.

Doctoren hebben in genoemde landen sedert het jaar 1725 steeds in groote getallen den strijd met raad en daad gesteund. De Christelijke kerken aldaar hebben altijd op de Regeeringen invloed uitgeoefend. Dit is ook het geval bij ons in Zuid Afrika. In Engeland heeft men het in de laatste 20 jaren zelfs zoo ver gebracht dat het kwaad van onmatig drankgebruik uit boeken op de scholen des lands onderwezen wordt. Een tegenwoordige minister der Natalsche Regeering is reeds jaren aldaar bezig in dezelfde richting te arbeiden. Gelukkige dag wanneer dit stelsel in de scholen ingevoerd wordt.

De wereld heeft reeds lang ontdekt dat drinkers niet de voordeeligste leden zijn der samenleving. Bezigheidsmannen willen ze niet als klerken hebben. Gouvernements ambtenaren moeten sober zijn, anders verliezen zij hun post. In het Engelsche leger wint de beweging veld. Men gaat niet met drinkers in den oorlog. Op kritieke oogenblikken wordt drank aan soldaten en matrozen geheel verboden; gelijk gedaan is door Lord Kitchener, den veroveraar van de Soudan, nog verleden jaar. In levensassurantie maatschappijen worden drinkers aanzoeken verworpen. En geliefden, beteekenen deze feiten niets voor ons? Waarom een zoo algemeen geroep? Is het niet omdat de vijand groot en sterk is en algemeene verwoesting aanricht? God geve dat wij het gevaar zien zooals het door anderen gezien wordt en zooals het gezien moet worden.

II. De Dronkenschap: Haar Schrikkelijk Gevaar.

(1). *Zij bindt den persoon zelf onredbaar.* De dronkaard in den tekst zegt van zichzelf, dat hij is als een hardslapende in het hart eener onstuimige zee, zonder te ontwaken. Als een die geslagen en gebeukt wordt zonder ziek te worden of het te voelen. Telkenmale als de arme ongelukkige uit den dronken toestand opwaakt roept hij:—"waar is de drank, ik wil er nog meer van hebben, ik zal hem nog meer zoeken." Er is geen grooter slaaf dan de drankslaaf. Daar is geen deel van den drinker dat niet langzamerhand wordt aangetast en in banden gelegd—lichaam, verstand, wil, geweten, ziel; al wat edel is in den mensch. Andere zonden laten wel soms nog iets over dat kracht tot herstel bezit. De drank schijnt den mensch ledig te laten van begeerte en geweten en wil tot herstel. Soms komt er wel beterschap, doch aan het einde is het maar dikwijls meer:—"Als ik zal opwaken zal ik hem weer zoeken." Ik heb eens de treurige geschiedenis gehoord van een dronken vader die zijn stervende dochter beloofd had op haar verzoek, nooit weer drank te gebruiken anders dan uit haar hand, en die na haar dood het drinkglas in haar koude hand plaatste en den wijn ledigde.

(2). *Zij gaat nooit alleen verloren.* De dronkaard sleept anderen mede in onheil—vrienden, vrouw, kinderen. Een boom in een houtbosch valt nooit zonder dat hij andere boomen ook neertrekt. Een klip rollende van een berg begint alleen, doch in haar vaart sleept zij vele anderen met zich mede, en eindigt met een groot gezelschap. Terug langs den berg ziet men niets dan verbroken rotsen en bosschen en boomen. De dronkaard sleept anderen meê. De dronkenschap heeft een treurigen nasleep van zonden, — diefstal, twisting, onzedelijkheid (vs. 29, 33). De treurigheid der zonde is dat zij "zonde baart." Zonde heeft geen anderen kinderen dan zonde, en zij zijn vele!

(3). *Zij laat niets dan verwoesting na.* Het lichaam wordt een wrak. De ziel wordt buiten het koningrijk Gods gesloten. Het verstand wordt verduisterd; en het geweten gedood. Huis en bezitting wordt vernield. De maatschappij en de kerk wordt overlast aangedaan. Dijnamiet en roboriet zijn de sterkste ontploffings middelen om stoffelijke dingen te vernielen. De zonde is het sterkste ontploffings middel voor de ziel des menschen. Zij verwoest uiteindelijk elk huis waar zij in woont.

Het wordt berekend dat het grootste deel van armoede en ellende in de wereld direct of indirect zijn oorsprong heeft in deze zonde. Onze eigen Hoofd Rechter (Sir Henry de Villiers) heeft eenige jaren geleden verklaard dat ¾ van de gevallen die voor de rechtbank komen daar zijn vanwege deze zonde. En waarom mag een zonde die zoo veel onheil bewerkt niet tegengestaan worden? Wat nut brengt onmatig drinken? Brengt het brood voor de kinderen? Een kleeding-of meubelstuk voor de vrouw? Neen, niets. De kantienhouder trekt het voordeel, en de kerk en maatschappij al den last en schade en schande. Honger, pestilentie, oorlog hebben hun duizenden verslagen, maar dronkenschap haar tienduizenden. Elk volk heeft een volkszonde. Maar deze is een wereldzonde.

III. De Dronkenschap: Haar Veilige Redmiddelen.

Sommigen zeggen: Beperking van drankverkoop. Doch dit alleen, zonder de opvoeding des volks, zal het doel niet bereiken. Het keert slechts vele stroomen in een grooten stroom, zonder het volk sterk te maken tegen de verzoekingen. Anderen weer zeggen:—Prohibitie, algeheel verbod om drank te verkoopen. Dit bevordert de smokkelarij en andere zonden van oneerlijken handel; en laat het geweten des volks nog onopgevoed. En dit is de zaak die moet worden sterk gemaakt. Weer anderen spreken van de bekeering des dronkaards door Gods genade. Dit is mogelijk, en eene zalige zekerheid. Het is echter de uitzondering, omdat de drank alle vatbaarheid voor het goede in den mensch doodt. Het is met den dronkaard gelijk met den rijke: "Hoe bezwaarlijk zal hij ingaan in het Koninkrijk." Deze middelen zijn niet te versmaden. Op zichzelf alleen echter, zonder meer, wordt het doel met de vele duizenden in het volk nog niet bereikt.

De publieke opinie, het volksgeweten, moet eene bekeering ondergaan. Het volk in het algemeen, het opkomend geslacht in 't bijzonder, moet worden opgevoed. Ruim aan den eenen kant de gevaren van verzoeking weg. Voed aan den anderen kant het volk op om anders te denken en te handelen met de zaak. En is het geweten des volks verlicht, heeft het eens de overtuiging dat toegeven aan die zonde zelfmoord is, dan is het gesterkt tegen de verzoeking, dan is er geen kooper meer en alzoo ook geen verkooper. Er zijn twee kinderen in twee afzonderlijke scholen, een goed en een slecht. Het eene kind vordert; het ander niet. Neem het kind uit de slechte school waar hij niet vordert en zet hem in de andere school. Het volksgeweten, de publieke opinie, is soms door leidsleiden van een volk in een verkeerde school geplaatst. Maak het hier recht, en de zaak is gewonnen.

En nu, geliefde gemeente, wie wil gaarne daartoe samenwerken, door voorbeeld, door arbeid? Jona was een eenige prediker, en God heeft hem gebruikt om de groote stad Nineve tot bekeering te leiden. God kan ook u gebruiken, zoo gij u onverdeeld aan Hem overgeeft. Zult gij niet meewerken? Vraag het u eens af;—om uwszelfs wil, om uwer dierbare familie wil, om der wille van de gemeente des Heeren, om Christus wil. Gij redt anderen en uzelf; en zult uw loon geenszins verliezen. Amen.

Boekbeschouwing.

GESCHIEDENIS VAN HET GODSDIENSTIG EN KERKELIJK LEVEN VAN HET NEDERLANDSCHE VOLK (1600-1900) aan ons volk verhaald door J. KUIPER. Stuk I. Utrecht: A. H. Ten Bokkel Huinink. 1899.

Schrijver en uitgever van dit belangrijk werk verdienen onzen dank voor hunne onderneming. Wij zijn bekend met meer dan eene "geschiedenis der Nederlandsche *Kerk*"; maar een verhaal van het "godsdienstig en kerkelijk leven van het Nederlandsche *volk*" liet tot hiertoe op zich wachten. In die behoefte wordt door dit werk vervuld. Het *eerste* van de *zes* stukken waaruit het bestaan zal ligt thans voor ons. Het geheel zal *f*5 40 kosten: of wel 9 shillings, en zal compleet een boekdeel vormen van 700 bladzijden. De uitgave wordt voorts versierd met een 80-tal portretten en 6 platen. In elk opzicht is het werk aan te bevelen, en wij hopen dat vele Zuid Afrikaansche lezers, vooral onder onze predikanten en zendelingen, zich dit werk zullen aanschaffen. Er is veel uit te leeren. Druk en uitvoering zijn goed, en het geheel zal een lezenswaardig en interessant boekdeel vormen.

Het eerste stuk beschrijft ons het godsdienstig leven in Nederland van het jaar 626—toen de zendeling Amandus in België "de Drieeenheid, den doop tot vergeving der zonden en het eeuwige leven" predikte—tot zoowat de helft der zestiende eeuw. Binnen dit tijdperk valt het ontstaan van de Nederl. Geloofsbelijdenis, waaraan de schrijver een hoofdstuk wijdt. Wij hadden meer verwacht, en werden teleurgesteld, omdat veel aan het verhaal ontbreekt. De opsteller van onze Geloofsbelijdenis wordt hier nog altijd *De Bres* genoemd, hoewel het als bewezen geldt, dat hij *De Bray* moet worden geheeten. Veel dat wij wenschten te weten vinden wij hier niet.

Doch wij willen geen fout vinden. Konden wij onze predikanten bewegen dit werk te lezen, wij zouden willen doen wat in ons vermogen is. De uitgevers zullen wel doen aan elken predikant en zendeling onzer kerk hun prospectus toe te zenden.

Gereformeerd Maandblad.

Ontvangsten tot Juli 1899:—

De Heeren:—A. Bosman, Stellenbosch, 5s.; H. A. M. Oosthuijsen, Riversdal, 5s.; Ds. J. A. Pienaar, Bultfontein, 5s.; Ds. J. Rabie, Uitenhage, 5s.; J. C. Gericke, Ceres, 15s.; Ds. J. D. Louw, Vosburg, 5s.; J. G. Fraser, Bloemfontein, 15s.; J. H. de Bussy, Pretoria, 9s. 2d.; J. E. B. Aling, Elliott, 7s. 6d.; Ds. Botha, Swellendam, £1; Ds. Ross, 5s.; J. J. Schoeman, Dordrecht, £1 5s.; Ds. Faustmann, 5s.; Ds. S. P. Naude, 5s.; J. H. Dijkman, Wepener, 5s.; Eerw. A. Nachtigal, 5s. 6d.; Eerw. Kunick, 10s; C. P. A. Louwrens, Riversdal, 10s.; Ds. Snijman, 15s.; Ds. Heijns, 5s.; F. Lategan, Fouriesburg, 1s. 6d.; Ds. Wilcocks, 10s.; N. Smuts, Uniondale, 5s.; Ds. A. B. Celliers, Napier, 10s.; L. Knoblauch, Napier, 15s; Ds. Knobel, 5s.; D. E. Malan, Amersfoort, 5s.; G. A. Louw, Achtertang, 5s.; A. v. d. Westhuijsen, 5s.; J. H. Roux, Grahamstown, 5s.; Ds. Liebenberg, 5s.; C. A. Neeb, Bethal, 5s.; J. A. van Rooy, Nijlstroom, 10s.; A. Barnard, Roodepoort, Aberdeen, 5s.; J. J. Mattee en J. N. Rensburg per H. J. Grobler, Pietersburg, 10s.; J. S. Louw, Bloemfontein, 10s.; Ds. J. du Plessis, Zastron, £1; P. W. le Roux, Uitkijk, £1 15s. per Ds. R. van Niekerk, voor W. Wessels, 10s.; en H. A. Slier, 5s.; M. J. Lotter, Queenstown, 5s.; B. J. N. de Wet per J. B. Beaufort West, 5s; Jan Coetzee, Jamestown, per J. P. Smit, 5s.

Ds. J. Roos, £9 15s. 7d. Ds. J. Roos, £4.

Voor: D. B le Roux, Elandskloof, 5s.
J. Langerman, Kaapstad, 5s.
J. R. Segers, 10s.; P. W. Möller, 5s.; J. F. Rensburg, 5s. — Per H. J. Grobler, Pietersburg, Z.A.R.
C. Rademeijer, 5s.; H. Pieterse, 10s.; W. P. Erasmus, 15s.; T. Heijmann, 5s.; J. G. Kirchner, 5s. — Per G. Pfeil, Senekal, O.V.S.
A. Smuts, Kaapstad, 5s.
J. McDonald, Bethulie, 5s.

Ds. J. D. Retief, Moorreesburg, 5s.
Ds. S. J. v. d. Spuij, Zeerust, Z.A.R., 10s.
Eerw. R. Kretzen, Zoar, 5s.

J. I. MARAIS.

Stellenbosch, 25 Juli 1899.

Kennisgeving.

Inteekenaars die ons begunstigen met hun Inteekeningsgelden gelieven kennis te nemen, dat wij op elken Vrijstaatschen en Transvaalschen *post-noot* van vijf shills. een penny commissie moeten betalen. Men zende ons liever een *post-wissel*, of beter gezegd een 'post-office-order,' waarop geen commissie te betalen is. Die nog achterstallig is gelieve zoo spoedig mogelijk het bedrag den ondergeteekende toe te zenden.

J. I. MARAIS.

Stellenbosch,
21 Juli 1899.

MUZIEK.

De Heer R. Muller verzoekt ons te verwijzen naar de advertentie elders voorkomende. Hij heeft allerlei soort van muziekinstrumenten van Duitsche, Engelsche, Fransche, Amerikaansche makers, en alles wat tot de muziek behoort. Ook onderneemt hij alle soort van muziekinstrumenten te repareeren. Te 45 en 47 Strand-Straat zal de belanghebbende alle informatie bekomen.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 5.

SEPTEMBER,
1899.

Onder Redactie van
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 5.

SEPTEMBER,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kroniek.

ONZE DOODEN. God heeft onze kerk in de laatste maanden zwaar getroffen. Meer dan éene pastorie werd ontruimd door weduwen en kinderen van pas ontslapen Evangeliedienaren. Het rouwgewaad trof men in meer dan een kerkgebouw aan :—

Von dem Dome schwer und bang,
Stimmt die Glocke Grabgesang......

Wat een lijst van namen: W. Neethling, Muller, Meyer, Duminy, Du Toit, Strasheim, Keet, P. D. Rossouw, Cruse,—onder de jongeren: Daneel en Wm. Murray onder de ouderen—allen, mannen die wij ongaarne missen, die elk op zijne wijze en in zijne mate de Kerk en den Heere der Kerk met trouw hebben gediend. Hoe geheimzinnig toch is het leven! hoe geheimzinnig ook is de dood! Gode zij dank die ons de overwinning geeft door Jezus Christus! Arbeiders behoeven wij, meer arbeiders. De oogst is zoo groot, de arbeiders zijn zeer weinigen. Och, dat er meer arbeiders waren!

MARIA OF MARTHA? Heeft niet de eeuw waarin wij leven behoefte aan de Maria-gezindheid? Van haar, de dienstmaagd des Heeren, lezen wij, dat de Heiland met welgevallen haar liefdedaad heeft begroet; tot Martha richtte Hij een waarschuwend woord. En toch is er in onze dagen eene bedrijvigheid, bijna hadden we gezegd, eene gejaagdheid op het gebied der Christelijke werkzaamheid, die meer van Martha dan Maria getuigt. Driemalen treffen wij Maria aan in het Evangelie-verhaal; en immer zat zij aan Jezus voeten: de *leerende*, de *weenende*, de *zalvende* Maria treedt voor ons op, terwijl Martha, die de bestraffing ontvangt en verdient, die bestraffing op haar stille, peinzende, wachtende, biddende zuster wil toegepast zien. Zoo is het immer in de Christelijke Kerk: Maria wordt misverstaan, Martha wordt gehuldigd, doch niet door Hem die recht had van spreken en in wiens belang de zusters hare taak volbrachten.

***

Eenige jaren geleden sprak Prof. Kübel een woord dat ons bij het lezen diep heeft getroffen. Hooren wij hem: "De moderne Christenheid bewondert bijna uitsluitend de Martha's. Zij heeft dan ook duizenden Martha's—hoeveel Maria's heeft zij? . . . . . Slechts

zulk christelijk werken door vrouwen en jonge dochters willen wij als christelijk erkennen, waarbij de *vrouw vrouw is en blijft.*" Is er niet veel waars in dat woord? En verder, ook in dit andere: "De christelijke literatuur wil en moet de onchristelijke ontspannings literatuur verdringen. Is het christendom dan in de wereld om ons te vermaken? Eigenlijk om ons te doen lachen, of te onthalen op humor of geestigheden? *De godsdienst van het kruis?* Wat heeft hij gemeen met kazerne literatuur?"

***

Ook voor predikanten koestert Prof. Kübel groote vrees. Hij vreest, dat hun werk in *omvang*, niet in *diepte* toeneemt. "Wij moeten het natuurlijk aan 't geweten van ieder afzonderlijk overlaten, wat en hoeveel hij *in* zijn ambt en daarbuiten werken wil en mag. Doch, niet waar, wanneer wij vrijen tijd hebben, willen wij toch *eerst, voor iets anders aan onszelven arbeiden*, opdat wij rijper en meer geschikt worden tot voortbrengen en tot getuigen, arbeiden in bidden, worstelen, kampen met twijfel en duivel, indringen in Gods Woord. Wie ernstig, vroom en vlijtig in den Bijbel studeert, een in en uit den Bijbel levend en sprekend christen en dienstknecht van Christus worden en blijven wil, die heeft reeds daardoor geen tijd voor veel, dat de hedendaagsche overbedrijvigheid en overwerkzaamheid verlangt. En laat ons er wel opletten, een enkele rede uit zulk leven in den Bijbel geboren doet meer dan vijftig voordrachten in modern christelijken stijl. Een trouw bidder werkt nog meer; maar bidden in de binnenkamer! daaraan ontbreekt het, vrees ik, nog veel meer; daartoe heeft en gunt men zich geen tijd, maar helaas, wel tot andere mogelijke dingen."

***

Kübel heeft nog eene andere waarschuwing. Hij trekt te velde tegen "het *wereldsch* karakter dat veler Christendom vertoont. Men wil het Christendom *macht* verschaffen, het doen heerschen over de wereld; en ziet, hij die het Christendom wil verheffen tot heerschappij over de wereld, maakt het aan de wereld gelijk. Velen wier *dogmatiek* zoo onmodern is als 't maar wezen kan hebben en beoefenen een *ethiek* die echt modern is en door den tijdgeest geheel of ten deele beheerscht wordt." Kübel noemt zich een "Sorgenvolle": zorgensvol zijn ook wij, wanneer verschijnselen zich onder ons voordoen die den toets van het Evangelie niet kunnen doorstaan. Nog onlangs werd een millionair gevraagd den hoeksteen te leggen van eene Presbyteriaansche Kerk te Woodstock. In zijn toespraak roemde hij er op, dat hij de kerk nooit bezocht, zelfs niet op verzoek van een bisschop van naam. Het kerkgaan werd bij hem vervangen door een gepeins aan den voet van den Tafelberg. Anderen hebben het noodig preeken aan te hooren, te zingen en te bidden. Zij krijgen in de kerk......ideeën; hij krijgt ze op den bergtop. Bij het lezen van het verslag dier hoeksteenlegging dachten wij onwillekeurig aan de Genestet's "Jan Rap," in het bekend leekedichtje.

Jan is niet kerksch: dat spreekt van zelf,
Hij denkt zoo heel verheven:
"Zijn tempel is het blauw gewelf,
Zijn godsdienst is—zijn leven!"

Zoek hem in 't Zondag morgenuur,
Niet bij de vrome scharen,
Hij, wel zoo goed, in Gods natuur,
Houdt kerk en—rookt cigaren!

***

En toch werd die hoeksteenlegger door een Evangeliedienaar geroemd die hem dank toebracht voor zijn daad en—gift, als een man wiens ideaal het is beschaving en godsdienst hand aan hand te doen gaan. Dit geschiedde na de toespraak hierboven genoemd. Niet lang daarna echter liet het officieel orgaan der Presbyteriaansche Kerk in de Kaapstad zich uit als volgt:—"Wij behoeven het niet te zeggen, dat de beschouwingen van den Heer Rhodes (den hoeksteenlegger) in 't geheel niet overeenkomen met de leer van Christus en zijne Apostelen. De Zoon van God had den bergtop lief als de plaats van gemeenschapsoefening met den Vader, doch ofschoon de volheid der godheid in Hem woonde, bezocht hij elken Sabbatdag de plaats van openbaren eeredienst . . . . Wij geven de voorkeur aan de leer en de praktijk van den Man van Smarten boven die van den man die denkt in vastelanden en op wiens aanraking alles in goud verandert. Die toespraak zal de kerk des Heeren geen goed doen; integendeel wij zijn er zeker van, dat voor een die de meening ter harte neemt, dat het best is de kerk te bezoeken, honderden de voorkeur zullen geven aan de kapel op den berg. . . . De kerk verliest veel meer dan zij wint, door millionairs te vragen hare hoeksteenen te leggen, die den berg beklimmen op den dag waarop men het woord verneemt: Ga op naar het Huis des Heeren."

"CHRISTIAN ENDEAVOUR."

Met innige vreugde vernemen wij uit de 'Christian,' dat het Genootschap van Christelijk Streven zich al meer uitbreidt in bijna alle deelen der wereld. Groot Britannie heeft meer dan 6,000 vereenigingen; Australie 2,000; Indie 454; China 148; Afrika 136; Mexico 108; West Indien 103; Duitschland 101; Madagascar 93; Japan 73; zelfs Spanje laat zich gelden met 36. Nog treffender is het verschijnsel, dat 100 vereenigingen op schepen worden aangetroffen: vele anderen in soldatenkampen, in gevangenissen, werkhuizen, in gestichten voor armen, blinden, doofstommen, in scholen en colleges, onder de politie, in groote fabrieken, ten getale van meer dan 200. Amerika is het moederland van dat Genootschap. Daar bloeien de vereenigingen. Dáár staan de Presbyterianen aan het hoofd met 8,000 vereenigingen. Naast hen komen de Congregationalisten met 6,000. Het Genootschap heeft een "Tiende Legioen," dat 14,700 leden telt, elk waarvan niet minder dan eentiende van hun inkomen jaarlijks afzondert voor de zaak des Heeren. Uit de verschillende verslagen vernemen wij, dat praktisch werk van belang gedaan wordt in dit verband. "Wij onderhouden een zendeling, zijne vrouw en drie kinderen" schrijft één tak. "Wij voeden drie weezen op in Indie" schrijft een tweede. "Wij onderhouden een wees in Turkije;" "wij hebben onzen eigen zendeling in Japan;" "onze vereeniging onderhoudt een inboorlingen-prediker in Afrika;" "wij gaan een uit ons lichaam zenden naar het buitenlandsche zendingveld;" "wij ondersteunen

twee onzer eigen leden in het zendingveld;" "wij zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van een weeskind in Armenie," schrijven weer anderen. Het verblijdt ons, dat ook Zuid Afrika het 'Genootschap van Christelijk Streven' kent en waardeert.

Een belangrijk Rapport.

Wat onze lezers ook al mogen denken van het Heilsleger (Salvation Army), niemand zal het ontkennen, dat hun sociale arbeid, d.i. hun arbeid onder gevallenen en verlorenen veel waarde heeft. Vóór ons licht hun rapport van 1899:—"Social Sidelights," waarin verslag wordt gedaan van dat deel van hun werk. Dat werk is niet tot de Kolonie beperkt: ook de Transvaal deelt er in. Een kort overzicht van het geheel zal, hopen wij, niet onwelkom zijn. Beginnen wij met hun "Social Farm." Te Rondebosch nemen zij op degenen, die pas uit de gevangenis zijn en geen heenkomen hebben: ook worden er dronkaards verpleegd, die òf door hun vrienden derwaarts werden gezonden, òf vrijwilliglijk komen. Wat hun boerderij zoo belangrijk maakt is het feit, dat zij in zekere bepaalde richtingen zich hebben ontwikkeld. De melkboerderij, de moestuin, de varkens, de konijnen, het pluimvee—alles brengt een aanzienlijke som in de kas. Dit alles te zamen genomen bracht niet minder dan £1,486 op, waarvan £547 op rekening van de Melkboerderij moet worden geplaatst. Niet minder dan 700 konijnen worden er aangehouden, en men vindt er een goede markt voor. Wat kan er toch niet gedaan worden in de boerderij, zoo men slechts op kleine dingen letten wil. Niet ver van Johannesburg is er een tweede boerderij—de "Driefontein Social Farm." Daar leggen zij zich vooral toe op de bloemenkweekerij, daar er in de groote stad een steeds toenemende aanvraag is om bloemen.

***

Wat het werk nog belangrijker maakt is de voorziening in de behoeften der werkeloozen in de groote steden. Men heeft ettelijke "Shelters." In de Kaapstad, te Port Elizabeth, Oost Londen, Pretoria, Johannesburg. Daar vinden velen huisvesting totdat zij weer aan den arbeid kunnen gaan. In het afgeloopen jaar werden 95,393 langs dien weg opgenomen, totdat zij zichzelven konden helpen. Vrije maaltijden, of goedkoope, werden aan 213,532 verschaft—een ander kostelijk middel ter tegemoetkoming van de heerschende ellende. De Kaapstadsche Stadsraad heeft zijn stempel van goedkeuring afgedrukt op dit uiterst nuttig werk, door een "Metropole" of Arbeiders-Bureau te stichten dat aan het Heilsleger werd verhuurd tegen £450 per jaar. Wat die Inrichting in een jaar tijds doet blijkt ten duidelijkste uit het rapport. In het afgeloopen jaar sliepen er niet minder dan 46,367 personen in dat Te Huis, d.w.z., gemiddeld 130 per nacht. Aan 84,938 werden goedkoope maaltijden verschaft, terwijl slechts 2,047 geheel gratis werden opgenomen. Het werk breidt zich al verder uit en heeft vele vertakkingen in de groote steden van het land.

***

Wat het werk des Legers onder gevallene vrouwen betreft, ook daarover moet een gunstig oordeel worden geveld. Treffende gevallen doen zich voor, gevallen die bij ons in Zuid Afrika de grootst-mogelijke belangstelling wekken zouden, zoo wij met ze bekend konden worden. Er staan namen op hun lijst, die menig Afrikaansch hart tot nadenken zal stemmen; want, wat ook ons oordeel moge zijn over de bekeeringswerkzaamheid des legers, op maatschappelijk gebied doet het Heilsleger wat geen ander genootschap in Zuid Afrika onderneemt of ondernemen kan. De gevallene, de verstootene, de ongelukkige, de gevangene, de aan den drank verslaafde, de in zonden verzonkene—zij vinden bij het Leger immer een opene deur en een warm hart. Wij weten van gevallenen die op hun 'Social Farm' nieuwe menschen geworden zijn. Uit de gevangenis komende vindt een ongelukkige overal een gesloten deur. Niet bij het Leger. Dit maakt hun werk zoo belangrijk.

***

De vraag mag wel gedaan worden, of er niet verbetering kan worden aangebracht in ons gevangenisstelsel. In Amerika—dat land van ondernemingen—wordt er veel gedaan in die richting. Nog onlangs kwam ons het volgende onder de aandacht, dat wel tot nadenken stemt:—

"De *Anamosa Prison Press*" is een nieuw blad, dat in de staatsgevangenis te Anamosa, Iowa, wordt uitgegeven. Dit gevangenhuis is geheel op filantropische wijze ingericht. Gedurende het afgeloopen jaar werd het verrijkt met een goede bibliotheek, een blikslagerij, smelterij, fotograaf-galerij, school, drukkerij en boekbinderij. Voorts zijn er een timmermanswinkel, een badzaal, twee stoomketels, ijshuis en wasscherij aan verbonden. Aan de gevangenis-gebouwen werd tevens hard gewerkt. Meer dan honderd gevangenen wonen de avondschool geregeld bij. Dit gevangenhuis zal een model worden voor inrichtingen van dien aard, zegt men. Het blad schrijft van de goede orde, die nu reeds als gevolg daarvan wordt waargenomen."

Is dit voorbeeld niet navolgenswaardig? Het Heilsleger moet nu bij ons *na* de gevangenis-straf doen, wat in Amerika *tijdens* de gevangenisstraf wordt gedaan. Christelijke philanthropen dienen wel op deze dingen te letten.

De Christelijke Katholieke Kerk.

Dit is de naam van een nieuwe sekte in N. Amerika. Haar stichter en leider is Dr. J. A. Dowie. Hij is allereerst een verkondiger van de leer, dat de mensch bij ziekte de hulp van geneesheeren niet mag inroepen, maar genezing verwachten moet door het geloof. Hij is dus een ijveraar voor de geloofsgenezing. Ook in Zuid Afrika heeft hij volgelingen, en, indien wij ons niet vergissen te Johannesburg een vertegenwoordiger. Wij weten van gevallen, waar menschen uit ons land aan Dowie geschreven hebben in de hoop langs dien weg genezing van hunne kwalen te bekomen. Hoewel de aanhangers van de sekte der *Christian Scientists* ook deze meening zijn toegedaan, verschilt Dowie van hen in de beschouwing van de krankheden en haar ontstaan.

De *Scientists* beweren, dat de ziekte slechts in de verbeelding en voorstelling van den kranke bestaat. Ziek is alleen hij, die het zich verbeeldt. Het radicale geneesmiddel moet dus zijn: denk, dat gij gezond zijt,

en gij zijt het of wordt het. Als het verstand maar over de verbeelding heerschappij voert, zal men niet ziek worden. Of die menschen ook leeren, dat iemand niet sterven zal, als hij maar denkt, dat het niet gebeurt, weten wij niet. Misschien zijn er wel onder hen, die beweren, dat de mensch alleen sterft, omdat zijn verstand hem begeeft en dus met het verstand ziekte en dood niet meer beheerschen kan. Dit is zeker, dat zij van het verstand alles verwachten en zichzelven een flinke dosis van dit verstandsmedicijn toekennen, wat uit den naam, dien zij zich geven, blijkt. Scientist toch beteekent verstandig, wetenschappelijk.

Tegenover deze verstandsmannen beweert Dr. Dowie, dat elke ziekte een rechtstreeksch gevolg van de inwerking des satans is op den mensch. Voor een groot deel openbaart de duivel zijne macht in de ziekten, waaronder hij de menschen zuchten doet. Christus is gekomen, om de werken des duivels te verbreken en nu is het de roeping van den mensch te gelooven, dat Christus hem van deze werken des duivels kan en wil verlossen. Wie dat gelooft, wordt genezen, met wat kwaal hij ook bezocht worde.

Dowie acht zich geroepen,—den duivel te bestrijden door de kranken te genezen, en bekeering, geloof en doop te prediken.

***

Hij houdt zich echter niet alleen op met deze geneeswijze, maar is ook de stichter geworden van een nieuwe sekte die hij "de Christelijke Katholicke Kerk" noemt. Hij heeft in Chicago zulk eene gemeente gesticht; zijn kerkgebouw noemt hij Sion-Tabernakel; hij beroemt er zich op in de laatste twee jaar meer dan 3,000 personen gedoopt te hebben.

Hij eischt van zijne bekeerlingen stipte en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan zijne bevelen. Zij mogen geen leden van geheime genootschappen zijn en moeten zich van het gebruik van tabak, sterken drank, varkensvleesch en oesters onthouden.

Hij heeft ook een "Sion-Hotel" laten bouwen en is nu bezig een "Sion-City-Bank" op te richten met het doel, om in de nabijheid van Chicago een "Sion-stad" te bouwen. Verder stelt hij zich voor bij de groote steden van Amerika dergelijke steden te bouwen.

***

Zoolang Dowie zich meer op godsdienstig terrein bewoog, school er in zijn optreden minder gevaar, maar nu zijn Sion een financieele of misschien ook eene staatkundige organisatie schijnt te worden, begint men in Amerika een ernstiger karakter in zijn Sion te zien, dat gevaarlijk kan worden voor den staat evenals het Mormonisme, waarmede het eenige trekken van overeenkomst heeft.

Hij noemt zich "General Overseer" (Algemeen Opziener) van de Christelijke Katholieke kerk in alle deelen der wereld. In deze kwaliteit plaatst hij met meer dan pauselijk gezag in zijn orgaan gedurig "kerkelijke brieven," waarin hij zijne volgelingen de noodige voorschriften geeft. In dit blad heeft hij onlangs een soort proclamatie uitgevaardigd, waarin hij de zijnen oplegt de tienden van hun inkomsten voor "kerkelijke zaken" op te brengen. Voor het innen en beheeren dier tienden heeft hij reeds helpers aangesteld, die als een soort ambtenaren in het Sion-Schathuis fungeeren.

Het slot van dit bevelschrift tot opbrengst der tienden besluit dij aldus:—

"Ik ben niet bevreesd, dat men mij verkeerd verstaan zal; alleen goddelooze en onwedergeborene harten kunnen mijne verklaringen in twijfel trekken. Sion is geen plaats voor hen, die geen vertrouwen stellen in hun Algemeenen Opziener, en die de geboden van onzen Heer en Meester niet willen gehoorzamen."

"Ouderlingen, evangelisten, diakenen en diakonessen van de vrienden van Sion worden verzocht deze woorden, ten aanhoore van alle leden in de bijeenkomsten vergaderd, voor te lezen. Aan genoemde ambtsdragers geef ik ook bevel, dat zij terstond rapport zullen uitbrengen, wanneer iemand niet wil gehoorzamen en in betrekking tot dit bevel zich oneerbiedig uitlaat of het bestaansrecht betwijfelt.

"Dit bevel moet niet beoordeeld en besproken, maar gehoorzaamd worden.

"Wie niet gehoorzaamt, zal onmiddellijk gecensureerd worden, en, tenzij er berouw en gehoorzaamheid volgt, afgesneden van die tot Sion behooren.

"Verplichtingen jegens het huisgezin, jegens den staat, jegens handelsaangelegenheden en schulden van welken aard ook, mogen niet worden afgedaan, voordat de tienden in het Sion-Schathuis zijn gestort. God moet de eerste en de laatste zijn in alle dingen.

"Het doet er niet toe, welke gevolgen er uit voortkomen. Ik heb dit schrijven op Gods bevel uitgevaardigd en ik deins er niet voor terug, om indien het noodig mocht zijn, negen tienden van mijne volgelingen te verliezen.

"Hiermede verzoek ik plechtig, dat ieder, die deze eenvoudige en dus duidelijke geboden van God en van mij, zijn Opziener, niet bereidwillig wil gehoorzamen, voor zijn lidmaatschap bedankt."

Hij gedoogt niet de minste tegenspraak, ja wil niet eens, dat men zijne bevelen beoordeelt. Wie hem tegenspreekt of voor hem waarschuwt, wordt met verwenschingen overladen, en naar 't verderf verwezen. Dat dit niet te veel gezegd is blijkt duidelijk, wanneer men 's mans 'Leaves of Healing' leest. Die van Dowie verschilt moet het ontgelden.

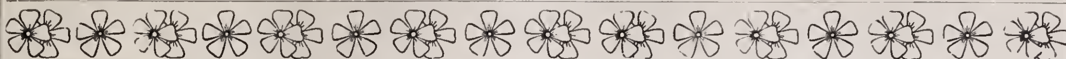
Er schuilt gevaar in de uitbreiding van deze sekte, als wij alleen maar letten op de uitspraak van Dowie, dat verplichtingen jegens huisgezin en staat voor de gehoorzaamheid aan zijne bevelen wijken moeten.

***

Wij willen deze nieuwe Amerikaansche beweging niet beoordeelen, daar wij met al de gegevens niet bekend zijn. Enkele aanhalingen uit 'Leaves of Healing' laten wij hier volgen, en zeggen slechts dit: 'hier vinden wij niet den geest van onzen Heiland!' en onze lezers zullen voor zichzelven kunnen oordeelen. In eene toespraak over de 'bekeering' trekt de Heer Dowie te velde tegen zekeren Dr. Henson, de gevierde leeraar eener groote Baptisten-gemeente in Chicago. Deze had het werk van Dowie scherp beoordeeld en tegen den man gewaarschuwd. En dit is het antwoord. Wij geven eene letterlijke vertaling van enkele volzinnen:—

"Ik roep Dr. Henson op tot berouw en b keering. Bekeert hij zich niet, dan zal ik mij op God beroepen om hem van deze aarde te verwijderen. Ik zal dit doen. Ik zal dit doen op den behoorlijken tijd, als hij

WIJLEN DS. W. MURRAY.

zich niet bekeert. Ik zal God vragen hem wegtenemen, en ik heb recht dit te doen . . . . . Ik noem hem een leugenaar. Ik noem hem erger dan een dief, een roover, ik noem hem een schurk van de ergste soort."

Zoo gaat het voort. En in éénen adem met het bovenstaande : "Ik roep allen die zich aan God willen overgeven om optestaan," waarop een wijdingsgebed volgt. De geheele tirade, waarin wij *geen* Evangelie vonden, maar slechts donders van Sinai, en bliksemschichten geslingerd tegen meergenoemden Dr. Henson, werd besloten met den volgenden zegen :—"Geliefden, onthoudt u van allen schijn des kwaads, en moge de God des vredes u heiligen geheel en al, en ik bid God dat uw geheele geest en ziel en lichaam onberispelijk bewaard mogen worden tot den dag van onzen Heere Jezus Christus."

In een toespraak later gehouden treedt Dowie op tegen het eten van . . . . *varkenvleesch.* Het stuk draagt tot opschrift : "Zion's war against swine's flesh" :—

"De duivel." zoo lezen wij daar, "is er immer op uit de lichamen zijner volgelingen te bezoedelen . . . Een zijner geliefkoosde middelen ter bezoedeling is het vuile, van ziekte doortrokken vleesch des zwijns ; In dat vleesch, hetwelk hij door zijn diabolische slimheid den mensch eeuwenlang heeft doen eten, heeft hij de ...len van bijna iedere vuile, liederlijke en afgrijselijke ...kte waaraan het vleesch onderhevig is gezaaid . . . . . . Negentien honderd jaren geleden heeft ...Zoon van God getoond wat hij dacht van zwijnen...sch door de bede van deze duivelen te beantwoor...en ze in de twee duizend zwijnen te zenden, die va. de steilte in de zee stortten. Die vervloekingen op des Duivels ziekte-aanbrengers duren tot vandaag, en duizenden van schrijvers hebben verklaard, dat die varkens-vleesch eten door allerlei ziekten, zooals kanker, scrofula, huid-ziekten, cholera worden aangetast, veroorzaakt door het vuil in hun bloed...... Zion weet het ook, dat hij die het vervloekte zwijn voedt en verkoopt voor God schuldig is als een bewerker van kanker, longtering, andere ziekten en dood. Zions volk heeft zijn zwijnen gedood, hoewel het ook vroeger zwijnen hield... Hij die het eten van zwijnen-vleesch staakt wordt met verachting ontvangen, maar hij die des Duivels geliefde varkens vernietigt wordt in de gevangenis geworpen, als een dief gebrandmerkt, door de nieuwsbladen van den Duivel gescholden, en door des Duivels eigene zoogenoemde Christenen in de gezindten bitterlijk veroordeeld." Hierop volgt een verhaal aangaande zekeren J. Turner en van "the little gathering of the Friends of Zion near his home ; its fight against the hog ; his arrest, trial and final victory over all his enemies." Hoe vreemd is dit alles ! Deze James Turner had eenige varkens gedood en zich beijverd menschen aan te moedigen tot het dooden van hun zwijnen. "Wij baden," zegt hij, "voor en na het dooden, dat God deze dood grootelijks wilde zegenen in dit land. Wij volgden Jezus voorbeeld in het vernietigen van het zwijn, en baden dat anderen ons voorbeeld wilden volgden." En op eene andere plaats weer :—"De Duivel en de zijnen, in hun poging om onzen aanval op het varken te keeren, is er slechts in geslaagd ons de vreugde te verschaffen van den toorn en de domheid der vijanden Zions door God te zien gebezigd tot ons eigen heil, tot vernietiging van het varken en tot verheerlijking van den naam van Jezus." In éénen adem dus : dooden van varkens en verheerlijken van Jezus naam. Wij vernemen uit eene advertentie, dat er te Johannesburg een tak bestaat van de "Christian Catholic Church and divine healing mission." Zij hebben ook een "divine healing home" te Jeppestown.

Het Hugenoten-Gedenkteeken.

Wij wenschen de Kerk geluk met het leggen van den Hoeksteen der zaal, die door haar zal worden gewijd aan de gedachtenis onzer vrome vaderen. God zelf doe dat werk voorspoedig zijn en geve kracht tot voltooiing van wat onder zulke gunstige omstandigheden werd begonnen. Hij geve aan onze Kerk nieuwe kracht, nieuwe geestdrift, nieuwen moed, nieuw geloof, nieuwe LIEFDE ! Hij geve haar opene oogen voor de steeds klimmende nooden van land en volk en heiden-wereld ! Hij geve haar opene ooren voor de vele roepstemmen om hulp die haar van alle kanten bereiken ! Hij ruste haar toe met gaven des Heiligen Geestes, opdat zij steeds vruchtbaarder zij

In 's Heeren aanbevolen werk—
Volijvrig, altijd overvloedig.

Een broeder dien wij hoogachten zendt ons het hier volgend lied gezongen bij eene Hoeksteenlegging en niet zonder toepassing ook op ons feest :—

LIED BIJ EENE HOEKSTEENLEGGING.

(Ps. 134.)

In Uwen Naam, Drieëenig God,
Is thans deez' hoeksteen neergelegd,
Bouw Gij, door ons, Uw Naam ter eer,
Het huis, gansch sierlijk, duurzaam, hecht.

God van den hemel zal het ons
Gelukken doen ; en op Zijn Woord,
Maakt zich Zijn volk gemoedigd op,
En bouwt in Zijne sterkte voort.

En Grondsteen zelf, én Hoofd des Hoeks,
Is Jezus Christus. Zaligheid !
Wien met den Vader, door den Geest,
Zij eeuwig lof en heerlijkheid.

In Memoriam.

WIJLEN DS. W. MURRAY.

OVERLEDEN IN DE PASTORIE TE WORCESTER, OP ZONDAG MORGEN, DEN 16DEN JULI, 1899.

DE dood kon geen dieper greep gedaan hebben in het leven en bestaan van de stad Worcester, dan door de eenigszins plotselinge wegname van den algemeen geachten en beminden Ds. Murray die waarlijk met de stad en het district en hare inrichtingen van onderwijs vooral was samengegroeid. Voor velen zal Worcester nooit weer hetzelfde Worcester zijn, zonder de slanke figuur van den geliefde overledene, die zich elken achtermiddag met vluggen tred door de straten bewoog, als Ds.

Murray zijn kranken en zoovelen als in verdriet of nood waren getrouw ging bezoeken. Wie dagen van kommer en leed in ons midden doorleefde die kent Ds. Murray van zijn gewaardeerdste en edelste zijde. Wat een zijner ambtsbroeders zeide is waar: "Onze Paulus en Petrus hebben wij nog, maar Johannes is niet meer." Ds. Murray te kennen, beteekende hem lief te hebben.

Zijn Loopbaan.

Te Graaff-Reinet geboren en opgevoed voltooide hij zijne studiën door een cursus van vijf jaren in Holland en Schotland, en nog enkelen zijner toenmalige medestudenten behooren thans tot de steunpilaren der kerk.

Geordend in het jaar 1853 was zijne eerste gemeente Middelburg, K.K., alwaar hij tevens consulent was van ver uiteenleggende omringende gemeenten, en waar hij het leven van vermoeienis en zelfopoffering begon, dat hij tot zijn dood toe voortzette. In 1864 werd hij beroepen te Worcester welke gemeente hij diende tot aan het einde, al werd hij meer dan eenmaal naar elders beroepen. Dit was ook een verbazend uitgestrekte gemeente, Goudini en Laingsburg insluitende, en onvermoeid behartigde hij hare belangen. Wat Mr. Murray in de geheele afdeeling Worcester voor opvoeding en onderwijs deed zal nooit ten volle aan het licht komen, nog minder welke groote geldelijke opofferingen hij zich daarvoor bij meer dan een gelegenheid heeft moeten getroosten. Het Dames Seminarie grondvestte hij, bijgestaan door enkele getrouwen, en wat verder de Doofstommen en Blinden Inrichting, de Jongensschool, C.J.V. gebouwen getuigen, behoeft in Worcester niet gezegd te worden. Bij het gemeentewerk kwam het werk voor de Kerk in het algemeen.

In de Synode kende men zijn waarde. Die het weten, zeggen, dat zijn takt en vredegezindheid hem deden zegepralen als Convener der Commissie, aangesteld in zake de Nieuwe Kerk te Kaapstad, en dat deze gemeente destijds door zijn beleid tot stand kwam. Wat de Binnenlandsche Zending en Zending Synode in hem hadden waardeeren het meest de verslagen der zendelingen die hem liefhadden.

Het Einde.

Zondag, 2 Juli, deelde de overledene nog het Heilig Avondmaal uit, bijgestaan door zijne zonen W. en J. Murray. De volgende dagen nog gemeentewerk en een zijner vele tochten naar buiten, ditmaal Boschjesveld. Dan een gevoel van zware verkoudheid, niet frisch, maar nog plannen voor den volgenden Zondag, zelfs den Zaterdag nog te studeeren. De natuur zegepraalde over den wil, en de Zondag na nachtmaal ging de geliefde overledene liggen om niet weer op te staan. De krachten begaven hem, het lichaam werd krank en den volgenden Zondag ochtend vond de zijnen om het sterfbed van den geliefden vader geschaard.

De gemeente, verzameld in het bedehuis, luisterde geschokt naar de plechtige boodschap door Ds. Andrew Murray haar gebracht: "Ik sterf, maar God zal u gewisselijk bezoeken." De broeder des overledenen wist wat in het hart des stervenden zoozeer de boventoon had gevoerd. En terwijl de pols zwakker en zwakker wordt, vouwt Ds. W. Murray de handen en smeekt op de kinderlijkste en roerendste wijze om een zegen op de gemeente aan welke zijne ziel zoo nauw verknocht was. Biddende vond hem de Doodsengel en zeer zachtkens bevrijdde hij den getrouwen dienstknecht van zijn aardschen taak. Zijn Meester had hem opgeroepen.

Met dof gesnik hoorde de gemeente de tijding aan, en weldra verkondigde de doodsklok in het rond dat de Sabbathsrust was aangebroken voor hem wiens leven *werken* was.

De verbanning van Oorlog door de kracht van Arbitrage.

VOOR dat de klok, aan het einde dezer negentiende eeuw, twaalf uur slaat, zal het reeds bekend zijn of men geslaagd of niet geslaagd is in de verbanning van Oorlog door de kracht van Arbitrage. In de twintigste eeuw voorspelt men het bestaan van iets dat men noemen zal, de "Jury der Volkeren," waardoor alle internationale geschillen zullen worden beslist. Alle beschaafde volkeren zijn reeds daarvoor gereed. Welk een roemrijk denkbeeld van den Keizer van Rusland, om, in het belang van vrede op aarde, zijn wereldberoemd manifest der ontwapening voor te stellen! Welk eene ingeving van 's hemels nederdalende gedachte! Welk een groot geschenk aan de wereld, indien Rusland en de overige beschaafde mogendheden hare staande legers konden afdanken, hare sterke vestingen konden ontmantelen, hare kanonnen konden vernagelen en al hare moordtuigen konden vernietigen. Welke onberekenbare millioenen gelds zou daardoor niet bespaard worden, en nog meer dan dit alles, welk eene staking van de slachting der menschen zou daardoor niet bevorderd worden! Welk een vooruitgang zou daarmede niet gepaard gaan in de moraal der volkeren. In weerwil van de dwingelandij der tirannieke regeerders zal de wereld toch eens moeten besluiten om tot eene algemeene ontwapening over te gaan. Of zal men in de twintigste eeuw nog niet verzadigd zijn van het bloed der dertig millioen die in de negentiende eeuw op de verschillende slagvelden gesneuveld zijn? Mij dunkt de negentiende eeuw heeft reeds genoeg aan oorlogen, verwoestingen, moord en roof.

Gedurende de eerste helft der negentiende eeuw hebben de Vereenigde Staten van Amerika omtrent honderd millioen pond besteed om de Roodhuiden te dooden en betrekkelijk weinig uitgegeven om hen te beschaven. Volgens statistieke berekeningen heeft de KrimOorlog bij de vierhonderd millioen gekost; en werden er zevenhonderd vijf en tachtig duizend menschen om het leven gebracht. In den Burger Oorlog der Vereenigde Staten van Amerika sneuvelden niet minder dan een millioen menschen; en de uitgaaf voor dezen oorlog werd berekend op twee billioen en twintig millioen pond. Voeg hierbij de oorlog van Oostenrijk en Pruissen tegen Denemarken; de Fransch-Pruisische Oorlog; de China-Japan Oorlog en de Amerikaansch-Spaansche Oorlog. Welk een register in de geschiedenis der snoevende negentiende eeuw! Het doet het rijk des Satans weergalmen van vreugde dewijl zoovele millioenen onschuldigen hun leven voor eene bloeddorstige wereld hebben opgeofferd. In den naam van den God der volkeren, laat het register des bloeds ingerold en aan de vergetelheid ten prijze worden gegeven! Laten de zwaarden tot sikkels geslagen en de bom en alle andere moordinstrumenten als zeldzaamheden tentoon gesteld worden in de museums van de twintigste eeuw.

Maar laat men nu tot besluit komen om alle staatkundige geschillen, door de kracht van arbitrage te beslechten, en te middernacht van den 31sten December aanstaande het manifest van vrede op aarde aan alle volkeren verkondigen!

V.

Gods Hulp in onze Benauwdheid.

[Preek van Ds. Steytler, gehouden in de groote Kerk, Kaapstad, op den biddag, 20 Augustus 1899.]

II. Chron. 20 9b. "Wij zullen uit onze benauwdheid tot U roepen, en gij zult nakomen en verlossen."

Wij spreken :

I. Van de benauwdheid waarvan hier wordt gewaagd.

II. Van het gebed dat in die benauwdheid werd gedaan.

III. Van de verhooring en verlossing die hier is geschied.

I. Van de benauwdheid waarvan hier wordt gewaagd. Het verband toont het aan.

Vs. 1, 2. Het geschiedde nu na dezen dat de kinderen Moabs, en de kinderen Ammons en met hen anderen benevens de Ammonieten kwamen tegen Josafat ten strijde. Toen kwamen er die Josafat boodschapten, zeggende: Daar komt eene groote menigte tegen U van gene zijde der zee, uit Syrië; en zij zijn te Hazezonthamar, hetwelk is Engedi."

Dat was de benauwdheid waarin Josafat verkeerde. Duizenden van de kinderen Moabs en Ammons benevens anderen waren te zamen gestroomd en bevonden zich reeds te Engedi gereed om Juda te bestoken, Jeruzalem te belegeren en Josafat van zijn troon en kroon te berooven. Inderdaad was het een benauwde dag zoowel voor Josafat als geheel Juda toen die onheilspellende tijding werd geboodschapt.

Ook voor ons, Gel., is er een dag van benauwdheid aangebroken. Reeds meer dan zes benauwdheden hebben wij in de laatste jaren beleefd en doorleefd, doch uit al die benauwdheden heeft de Heer ons genadiglijk verlost.

Wie denkt niet hier aan de *bandieten quaestie* toen de Engelsche Regeering het schuim van Engeland naar ons geliefd Zuid Afrika zond om van ons dierbaar Vaderland een straf-kolonie te maken. Wie roept zich niet voor den geest het groote gevaar waar in wij verkeerden toen omtrent 36 jaar geleden het *ongeloof* fier, stoutmoedig en uitdagend het hoofd verhief en een geschrei van angst en diepe bekommernis opging uit het hart van Gods geloovig volk om uitkomst en om redding? Wie herinnert zich niet de *bloedige oorlogen* met de Kaffers gevoerd, de *verwoestingen* door de sprinkhanen te weeg gebracht, de roest in koren, haver, waaronder zoo velen zwaar hebben geleden; de *ziekten onder menschen* en vee, zooals de pokken, de longziekte en runderpest, waardoor menig hart werd bekneld en velen tot den bedelstaf werden gebragt, en de *bankbreuken* waardoor honderden, wij kunnen zeggen duizenden, van alles wat zij bezaten werden beroofd.

Doch er is een andere benauwdheid waarin wij thans verkeeren, een ander gevaar waaraan wij thans blootstaan, een ander onheil waardoor wij thans worden bedreigd! En behoef ik u nog te zeggen van hoedanigen aard het is. Het is immers in ieders gedachten, het leeft immers op ieders lippen, het is de BEDREIGDE OORLOG tusschen Engeland en de Transvaal! Doch, zal men misschien zeggen: "Wat gaat ons dat aan? Wij zijn immers onderdanen van hare Majesteit Victoria! Wij zijn geen Transvaalsche burgers of inwoners! Wij zullen niet opgeroepen kunnen worden om te vechten! Laat Engeland en Transvaal hunne zaken uitvechten. Wij zullen stil en gerust zitten een ieder onder zijn eigen wijnstok en vijgeboom. Wij behoeven niets te vernemen van het kanongebulder of het kletteren der wapenen of het rumoer des oorlogs."

Ja, gel., zoo zou het zijn indien het slechts een oorlog wezen zou tusschen Engeland en Duitschland of Engeland en Frankrijk. Maar wanneer wij bedenken dat het zal zijn een oorlog tusschen Engeland en onze broeders naar het vleesch en naar den geest, die tezamen met ons aan hetzelfde groote Afrikaansche huisgezin behooren, die met ons dezelfde namen dragen.

Wanneer wij bedenken dat hetzelfde bloed in onze aderen stroomt—dezelfde zeden en gewoonten ons kenmerken, dezelfde taal door ons wordt gesproken, dat wij lidmaten zijn van dezelfde Kerk, dat slechts rivieren ons van elkander scheiden, dat slechts omstandigheden ons uit elkander hebben gedreven, dat wij nauwer aan elkander zijn verwant dan zelfs het Fransche en Engelsche Canada of het Fransche, Duitsche, Zwitserland......dan kunnen wij het toch niet onverschillig of onbewogen aanzien dat duizende soldaten reeds zijn aangevoerd of nog aangevoerd worden om onze Broeders dood te schieten en zoo hunne vrouwen tot weduwen en hunne kinderen tot weezen te maken!

En wanneer wij nog daarbij in aanmerking nemen dat duizenden uit de Kaapkolonie en den Oranje Vrijstaat in de laatste jaren zich in het Overvaalsche hebben neêrgezet om aldaar te blijven wonen en waar zij partij trekken voor het land dat zij tot hunne woonplaats hebben gekozen noodwendig in botsing moeten komen met de Engelsche Regeering en door haar als vijanden zullen worden aangezien en behandeld.

En wanneer wij nog bovendien bedenken dat er vele Hollandsch- en Engelsch-sprekenden zijn die aan elkander zijn verwant en vermaagschapt door het huwelijk, wie zal dan nog kunnen zeggen: "Wat gaat ons dat aan dat Engeland tegen Transvaal gaat optrekken? Wie zal dan nog gerust onder zijn wijnstok en vijgeboom kunnen zitten terwijl daar gindsch het geknal en het gekletter der wapenen wordt vernomen en het kanongebulder de aarde doet beven en daveren en het bloed van onze broeders als beeken stroomt?"

Ja, dat mogen zij die om hunne goddelooze doeleinden te bereiken naar een oorlog verlangen. Dat mogen zij die het niet lijdelijk kunnen aanzien, dat eenig deel van Zuid Afrika aan een andere Natie dan Engeland zal behooren. Dat vragen zij wier doel het schijnt te zijn Zuid Afrika rood te willen verwen. Dat mogen zij die pas ons geliefde vaderland bij duizenden zijn binnengestroomd, en die niets afweten van de omstandigheden des lands, van de geaardheid van ons volk, van de geschiedenis die achter onzen rug ligt, van de verhoudingen waarin wij tot elkander staan en van de verwantschappen die de twee groote blanke rassen aan elkander verbinden. Dat mogen zij die in hunne voortvarendheid en onzinnigheid de magt en den invloed van het Hollandsche element in Zuid Afrika zoeken te verbreken en te vernietigen. Maar niet zij die met de omstandigheden des lands bekend zijn, die van kinds-been hier hebben gewoond en die dus weten hoe nauw de band is die de blanke bevolking aan elkander verbindt.

En kunnen wij het voor een oogenblik verwachten dat een zoodanige oorlog zich slechts tot de Transvaal zal bepalen? De Vrijstaat weten wij heeft reeds een offensief en defensief verbond met de Transvaal gemaakt, en is gebonden de Transvaal te helpen, zoodra zij door een vijand wordt aangevallen. En zullen de Hollandsche deelen der Kaap Kolonie of Natal kalm te huis kunnen blijven wanneer zij hooren of lezen dat hunne naam- stam- en geloofsgenooten en bloedverwanten, ja hunne oomen, neven, broeders, en zelfs kinderen bij duizenden worden doodgeschoten? Gij moogt even zoowel verwachten dat sommige leden van hetzelfde huisgezin in de eene kamer stil en rustig zullen stilzitten en niet toesnellen en helpen en des noods geweld gebruiken terwijl in een naburige kamer van de andere leden worden mishandeld of gedood!

Men zegge wat men zeggen wil, de bittere en nood-

lottige gevolgen van een zoodanigen oorlog zullen zich uitstrekken ook tot de Kaap Kolonie en door ons tot in de Kaapstad worden gevoeld. Een burgeroorlog zal daarvan het onvermijdelijk gevolg zijn, zoo God het niet verhoede!

En hebben die onzinnigen en dolzinnigen die gedurig om een oorlog schreeuwen en schrijven er ooit wel ernstig over nagedacht wat zulk een oorlog voor Zuid Afrika beteekent? Hebben zij de kosten berekend? Hebben zij gedacht aan de schrikkelijke verwoesting in stad en dorp en op het land die daardoor zal worden teweeg-gebragt—aan het ontzettend verlies aan goed en bloed dat daardoor zal worden veroorzaakt—aan de verwijdering, haat, nijd en tweedragt die daardoor tusschen de blanke rassen zal worden daargesteld? Willen zij dan dat de blanke rassen van Z. A. nimmer meer in liefde en in eendragt naast elkander of liever, dooreen gemengd op Z. Afrika's bodem zullen zamen wonen? Zal men zulk een treurigen en schrikkelijken toestand in het leven willen roepen eenvoudig om een beter en regtvaardiger kiesregt voor de vreemdelingen in de Transvaal te kunnen verkrijgen?

Ik zeg het met nadruk en met klem. Ik zeg het ten aanhoore van gansch Z. Afrika. Ik zeg het na mijne woorden wel te hebben gewikt en gewogen. Ik zeg het als een trouwe onderdaan van hare Majesteit Koningin Victoria. Ik zeg het als Christen en Evangeliedienaar—als de Engelsche Regeering om *dat* oogmerk te bereiken een oorlog met Transvaal gaat aanbinden zij zich schuldig maken zal aan eene *gruwelijke misdaad* die zij voor God niet zal kunnen regtvaardigen en die niet ongewroken zal worden gelaten.

En als wij aan deze dingen denken is het wonder dat onze harten ineen krimpen van benauwdheid?

En wat zullen wij nu onder deze omstandigheden doen? Razen en schelden? Het oorlogsvuur aanblazen? De verwijdering die er reeds bestaat nog grooter en bitterder maken? Pochen en bogen op de strijdkrachten van den Z. Afrikaan? Op vleeschelijke wapenen vertrouwen?

Neen, dat laten wij aan de goddeloozen en onverschilligen over. Wat kunnen wij als Christenen beter doen dan *tot het gebed de toevlugt te nemen*!

II. Bij dat gebed zouden wij uwe aandacht in de tweede plaats bepalen.

Dat is juist wat Josafat deed. Een van de weinige vrome koningen van Juda. Hoort wat hij zegt, vers 3: "Josafat nu weende, en stelde zijn aangezigt om den Heere te zoeken; en hij riep een vasten uit in gansch Juda."

En (vs. 5) Josafat stond in de gemeente van Juda en Jeruzalem, in het huis den Heeren, voor het nieuwe voorhof, en hij zeide (vs. 6): O Heere! God onzer Vaderen! Zijt gij niet die God in den hemel? Ja, Gij zijt de Heerscher over alle koningrijken der Heidenen; en in uwe hand is kracht en sterkte, zoodat niemand zich tegen U stellen kan." En dan verder (vs. 12): "O onze God! zult gij geen regt tegen hen oefenen? want in ons is geene kracht tegen deze groote menigte, die tegen ons komt, en wij weten niet wat wij doen zullen; maar onze oogen zijn op U."

Hij vertrouwde niet op zijne manschappen of wapenen ofschoon hij die bij duizenden bezat. Hij riep niet bondgenooten op—en noch ging hij af naar Egypte "om hulp" te zoeken. "Wij weten niet wat wij doen zullen, maar onze oogen zijn op U!" Schoone taal niet waar? Inderdaad een koning waardig!

En het is juist tot zulk bidden dat wij vandaag door de Moderatuur onzer Kerk zijn opgeroepen. "Wij zullen uit onze benauwdheid tot den Heere roepen!"

En dat mogen wij wel, want wij hebben daartoe de heerlijkste aanmoediging in de vele beloften waarmede de Heer ons heeft begiftigd.

"Roept mij aan in den dag der benauwdheid; ik zal u uithelpen." God wil dat wij tot Hem roepen zullen. Dat wij onze diepe afhankelijkheid van Hem zullen erkennen, onze volslagen onmagt tegenover Hem zullen gevoelen.

Dat wij ten einde raad als radeloozen ons in Zijne armen zullen werpen ten einde bij Hem uitkomst te zoeken.

O ja, het gebed is een magtiger wapen dan kanon, geweer of zwaard. Magtiger dan de wijsheid van den grootsten Staatsman.

Het ongeloof dat in geen bidden gelooft zegt: "Zwijgt, draagt of verzet u." God zegt: "Roept *Mij* aan—*Mij* den levende, den almagtige." "Ik ben geen Baal tot wien men den ganschen dag en nacht, of de geheele maand of jaar roepen kan zonder antwoord te ontvangen." Ik ben de levende. Ik heb oogen om te zien, ooren om te hooren en een arm om te helpen. Mijne oogen zijn niet blind zoodat zij niet kunnen zien. Mijne ooren zijn niet zwaar zoodat zij niet kunnen hooren en Mijn arm is niet verkort zoodat die niet zoude kunnen helpen. Alle mogelijke pogingen zijn aangewend om tot een vreedzame schikking te komen. Uwe voorste en knapste mannen—uwe bedrevenste staatkundigen hebben zich in de bresse gesteld, mannen van groote wijsheid en beleid, en het gevaar is nog niet geweken, de onheilspellende wolken zijn nog niet weggevaagd. Zegt nu: "Wij zullen uit onze benauwdheid tot den Heere roepen."

Er is voor ons geen ander uitkomst. Wij zijn in de engte gedreven. Er is voor ons geen ander toevlugtsoord.

Helaas! moeten wij het niet erkennen dat wij als een volk in menig opzigt het bidden hebben verleerd. Het bidden in onze binnenkamer, in onze huizen, in onze vergaderingen, in onze raadzalen.

Maken wij niet te veel staat op eigene krachten, eigen beleid en eigene wijsheid? Wordt de Heer niet te dikwijls verbannen uit onze plannen, ondernemingen, werkzaamheden, berekeningen? "Bidt," zegt God, "en gij zult ontvangen." "Doe uwe mond wijd open en Ik zal hem vervullen."

Daartoe zijn wij van daag opgeroepen en vergaderd. Onze gansche kerk werpt zich van daag radeloos aan de voeten van den Heer Zebaoth.

Als Christenen—als liefhebbers van ons Land en Volk—als Zuid Afrikanen, die geen ander vaderland kennen, komen wij van daag den Heer aanloopen als een waterstroom.

Wij willen den Heer geen rust geven totdat Hij ons Jeruzalem stelle tot een lof op aarde. Afziende van alle menschelijke berekening en afziende van alle menschelijke vonden—afziende van alle ingebeelde wijsheid willen wij opzien tot Hem "die alles doet naar Zijn goddelijk welbehagen," "die over hemel en aarde regeert," "die spreekt en het is er," "die gebiedt en het staat er," "en die de harten der menschenkinderen neigt als waterbeeken," en het lijdt geen twijfel of de Heer

III. Zal ons verhooren en verlossen.

Wij zullen in onze benauwdheid tot Hem roepen, en Hij zal ons verhooren en verlossen.

Zoo was het ook met Josaphat. Zijn bidden, het bidden van zijn volk werd niet onverhoord gelaten. De verlossing geschiedde doch op geheel onverwachte wijze, zooals gij zien kunt uit het vervolg van deze geschiedenis. Zoo sterk was Josafat's geloof en zoo gewis verwachtte hij de overwinning dat hij zangers aanstelde om reeds bij voorbaat den lof des Heeren te bezingen vanwege de overwinning in het gebed gezocht, en die de profeet Jahaziël op hoogen aandrift had aangekondigd. (vs. 21.) "Vreest gijlieden

niet," had de Profeet gezegd "en wordt niet ontzet van wege deze groote menigte, want de strijd is niet uwe maar Godes. Gij zult in dezen strijd niet te strijden hebben; stelt uzelven. staat en ziet het heil des Heeren met u, O Juda en Jeruzalem! Vreest niet en ontzet u niet, gaat morgen uit hun tegen; want de Heer zal met u wezen."

En zoo was het inderdaad. Zonder te strijden zouden zij staan en het heil des Heeren zien.

(Vers 22-25.) Ter tijd nu, als zij aanhieven met een vreugdegeroep en lofzang, stelde de Heere achterlagen tegen de kinderen Ammons, Moab en die van het gebergte Seïr, die tegen Juda gekomen waren; en zij werden geslagen. Want de kinderen Ammons en Moab stonden op tegen de inwoners van het gebergte Seïr om te verbannen en te verdelgen; en als zij met de inwoners van Seïr een einde gemaakt hadden, hielpen zij de een den ander te verderven. Als nu Juda tot den wachttoren in de woestijn gekomen was, wendden zij zich naar de menigte; en ziet, het waren doode lichamen, liggende op de aarde, en niemand was ontkomen.

En zoo werden Josafat en gansch Juda door de magtige hand des Heeren op het ernstig en geloovig gebed van koning en volk op wonderdadige wijze verlost uit de benauwdheid die hen gekweld had.

Zoo zal de Heer ook ons verhooren en verlossen uit de benauwdheid waarin wij verkeeren. Hoe? Wanneer! Op welke wijze? Door welke middelen? Ja, wie zal dat zeggen òf bevroeden? Doch hooren en verlossen zal Hij. God spot niet met ons wanneer Hij zegt: Roept Mij aan in den dag der benauwdheid, Ik zal u uithelpen! Hij is niet gebonden aan de natuurwetten. Zijne wetten zijn niet gelijk die der Perzen en der Meden die nooit veranderd kunnen worden. Weg met zulk een Deisme dat wel een God erkent die boven de wereld verheven is maar niet in de wereld woont en werkt!

Tallooze malen heeft God het gebed van Zijn volk verhoord. In Ps. 107 lezen wij herhaaldelijk: "Doch roepende tot den Heer in de benauwdheid die zij hadden heeft Hij hen gered uit hunne angsten."

Toen het geschrei van Gods volk opging uit Egypte hoorde de Heer en Hij verloste hen uit de magt van den onbarmhartigen dwingeland. En toen datzelfde volk aan het strand der Roode Zee gekomen was en er geene uitkomst scheen riep het tot God in Zijne benauwdheid en de Heer hoorde en baande hun een weg door de zee zoodat zij droogsvoets doorgingen. Toen het hun aan water en voedsel ontbrak in de woestijn riepen zij tot den Heer en Hij gaf hun manna uit den hemel en water uit de steenrots.

Toen Jacob in den angst zijns harten tot God bad veranderde de Heer het hart van Ezau en zij vielen elkander in de armen want alle vijandschap was verdwenen. Toen Hanna God zoo vurig om een zoon bad verhoorde Hij haar gebed en weldra kon zij zich verheugen in het bezit van haren geliefden Samuel. Toen David vlugtende was voor Saul en Absalom nam hij zijne toevlugt tot den Heer en de Heer redde hem uit hunne handen. Elia een man van gelijke bewegingen als wij bad om regen en de Heer schonk dien in overvloedige mate. Hiskia smeekte den Heer zijn leven te verlengen en de Heer voegde nog 15 jaren aan zijn leven toe. Jona riep tot den Heer uit den buik van den visch en de visch spuwde hem uit op het strand. Daniel riep tot den Heer uit den kuil der leeuwen en de Heer sloot hunne muilen toen en zij deden hem geen kwaad. De discipelen van den Heere Jezus baden 10 dagen lang om de vervulling van de belofte des Vaders en de Heilige Geest werd uitgestort op den heerlijken Pinksterdag. De Gemeente ten huize van Maria te zamen vergaderd bad om de verlossing van Petrus en op haar gebed werd hij uit de handen van den vervolgzieken Herodes verlost. Indien wij al de gebedsverhooringen wilden gaan opsommen dan zouden wij U eenige uren kunnen bezig houden. Wie van ons die tot hooge jaren geklommen is herinnert zich niet de merkwaardige gebedsverhooring, waarmede God ons begenadigde toen omtrent 35 jaar geleden eene schrikkelijke droogte heerschte over geheel Zuid Afrika. De aarde was inderdaad als ijzer en de hemel als koper. Allerwege vergaderden de inwoners des lands om God te bidden om uitkomst in die benarde tijden. Het ongeloof spotte met het denkbeeld van tot God te bidden om regen en vergeleek de bidders bij de regenmakers onder de kaffers, doch tot aller verbazing begon de regen reeds denzelfden avond van den dag tot bidden bepaald en viel er niet slechts regen in de Oostelijke Provincie maar ook in de Westelijke, ja over geheel Zuid Afrika. Zoo diep was de indruk gemaakt op zelfs de heidenen dat vele kaffers uitriepen. "Ja de God van den witten man is de ware God." En wie die oogen gehad heeft om te zien zal het niet moeten erkennen dat God ons genadiglijk verhoorde toen wij eenigen tijd geleden op verzoek der Regeering te zamen kwamen om den Heer te smeeken om de gevreesde runderpest te keeren of schadeloos te stellen. Ja, "zal misschien de ongeloovige zeggen, maar de runderpest heeft schrikkelijk veel schade gedaan en velen tot den bedelstaf gebragt." Dat is zoo, maar God heeft op het gebed (dat gelooven wij vast) een probaat middel aangewezen, waardoor die gevreesde ziekte kan worden tegengegaan en genezen.

Ja, wij gelooven in de kracht des gebeds en daarom zullen wij in onze tegenwoordige benauwdheid tot den Heer roepen en Hij zal ons verhooren en verlossen en weldra hopen wij de blijde tijding te vernemen: "De zaak is gevonden. De strijdende partijen zijn het een geworden. Zonder het zwaard te trekken is de vrede bewaard." Dat geve God uit genade, om Jezus wil. Amen.

De Geschiedenis onzer Kerk.

Hoofdstuk XXVIII.

DE AFSCHEIDING IN ZUID AFRIKA.

IN het vorige hoofdstuk hebben wij kortelijks aangetoond hoe de afscheiding in Nederland was ontstaan. Het zingen der Evangelische Gezangen was niet daar de hoofdoorzaak van die beweging, had er slechts indirekt mee te doen; want zeven-entwintig jaren waren er voorbijgegaan tusschen de invoering der Gezangen en de Afscheiding. In Zuid-Afrika droegen vele dingen bij tot het uittreden van een aantal lidmaten uit het jaren lang gevestigde Kerkverband. Dit nategaan is thans ons doel.

Onze lezers weten reeds, dat enkele Transvaalsche gemeenten, onder leiding van Ds. van der Hoff zich van de Koloniale Kerk hadden afgescheiden, en dat de Transvaal een vruchtbare bodem was, waarop de woekerplanten van scheuring en verwijdering konden tieren. Het volk was lang aan zichzelf overgelaten: arbeiders waren weinigen: de herderlooze toestand der gemeenten was ondragelijk. Opmerkelijk is het echter, dat juist toen de Synode met ernst de Transvaalsche zaak begon te behartigen, door de bemoeiingen van Prof. Lauts en de afvaardiging van Ds. Van der Hoff alles in de war werd gebracht. Geen wonder dus, dat, toen ontevredenheid met Van der Hoff en achterdocht tegen de Koloniale Kerk al sterker werden velen in de Transvaal gereed waren het oude Kerkverband te verbreken en een nieuwen leidsman in den Eerw. Postma zagen.

Ook was de bodem in de Kolonie bereid voor de nieuwe woekerplant van scheuring en Afscheiding. Drie dingen vooral droegen bij tot de afscheiding t.w.: (*1*) het *eigenaardig karakter van een deel der bevolking*, (*2*) *onlusten in zekere gemeenten in het binnenland, en* (*3*) *een herderlijke brief door den Ring van Graaff-Reinet uitgevaardigd omtrent de Evangelische gezangen, die door velen erg kwalijk genomen werd.*

(1). VOLKSAARD.

DE DOPPERS.

't Is bekend, dat in zekere deelen van ons land—vooral in de middellandsche streken—een aantal leden onzer kerk in vroegere dagen te vinden waren die wat hun staatkundige en godsdienstige denkbeelden betreft zich van hunne buren onderscheidden. Hun leefwijze was eigenaardig, zoowel als hun kleederdracht, hun keus van boeken, hun godsdienstig conservatisme. Bekend onder den naam van '*Doppers*'—een woord door sommigen afgeleid van 'Dompers,' door anderen van het woord 'dop' of schaal op het hoofd geplaatst bij het knippen des haars—leefden zij op zeer eenvoudige wijze, gehecht aan overgeleverde denkwijzen en gebruiken, en afkeerig van alle 'nieuwigheden' in kleeding, huishouding, godsdienst en wat dies meer zij. Een afkeer van de Evangelische gezangen was kenmerkend van deze personen; zoodat het te begrijpen is, dat zij gereed waren eenigen leeraar welkom te heeten, die hun afkeer deelde, en naar hun streng conservatisme zich schikken wilde. Zonderling zeker waren hunne beschouwingen. Zij meenden zuiver Calvinistisch te zijn, wat hun godsdienstige denkwijze betreft, en hechtten groote waarde aan den Staten-Bijbel, in ouden druk, met de welbekende Dortsche kantteekeningen. De predestinatieleer verkeerdelijk opgevat drong sommigen hunner tot een werkeloos wachten op de bekeering, terwijl anderen op heftige gemoedsbewegingen, droomen en allerlei openbaringen aanspraak maakten. Afkeer van het knielend gebed, en bidstonden, en zonderlinge gevoelens omtrent de zending kenmerkten velen hunner. Van gelijkstelling—een woord dat nog heden ten dage in de Transvaal beteekenis heeft—of, beter uitgedrukt, het toelaten van gekleurden in de kerk, wilden zij niet weten. Hunne beschouwingen omtrent de 'Evangelische gezangen' waren mede zeer eigenaardig. Meestal rustten hunne bezwaren op onkunde of misverstand. Reeds de benaming 'Evangelische' gezangen wekte achterdocht, alsof een nieuw Evangelie in plaats van het oude in dien bundel werd verkondigd, en er toch in Galaten 1: 9 gezegd wordt: "Indien u iemand een ander Evangelie verkondigt, buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt." Uitdrukkingen als de volgende (Gez. 12: 4): "En dezen God *zou* ik niet eeren?" "Ja, wie met Godsvrucht immer spotte" (Gez. 46: 9) werden gewraakt, alsof er stond: "En dezen God *zal* ik niet eeren"! en alsof er geleerd werd, dat men vrij met den godsdienst mag spotten. De geloofsverzekering die zich uit in Gez. 39: 7, "Mij ook heeft Hij aangenomen" werd als onmogelijk beschouwd; terwijl het zendinglied, Gez. 155: 4 bij sommigen aanstoot verwekte, waar de gemeente zingende betuigt:

"Zelfs in 't land van slavernij
Maakt de Zoon in waarheid vrij."

Ook meenden zij, dat de tekst van de gezangen niet direkt en duidelijk uit den Bijbel genomen is, gelijk dit het geval was met de psalmen. In de door de meesten hunner gebruikte psalmboeken vindt men den tekst aan den rand. In den Gezangbundel vindt men noch kantteeking, noch randschrift, noch aangegeven bewijsplaats.

OORDEEL VAN DR. HOFMEYR.

Dr. Hofmeyr, die als leeraar van Colesberg in het midden van hen leefde, schreef jaren geleden, over hunne eigenaardigheden in het tijdschrift 'Elpis,' waaraan wij de vrijheid nemen het volgende te ontleenen:—

"Hun betrekkelijk klein getal, de tegenstand van anderen, de verachtende glimlach der wereld, dit alles droeg bij om hen te bevestigen in hunne overtuiging, dat zij op den rechten weg waren, want deze zijn immers volgens de Heilige Schrift de ware kenmerken van den echten Christen. De Zuid Afrikaansche boer heeft echter, over het algemeen, te veel natuurlijk verstand en gezond oordeel, om op den duur alle vooruitgang en verbetering te blijven tegenstaan en veroordeelen; en naarmate men zich verstandig en inschikkelijk tegenover dezulken heeft gedragen, is ook de verandering en toenadering van velen, vooral de jongeren, merkbaar. Dat echter sommigen hunner onverzettelijk, moeilijk, en soms oproerig zijn is een verschijnsel, dat men in alle tijden en onder alle volken opmerkt, en is wel eens verkeerd als het algemeen karakter van den *Dopper* voorgesteld. Men vindt onder hen, evenzeer als onder anderen, ook beminnelijke en oprechte Christenen; en voorzoover ik met hen bekend ben geworden, zijn er niet weinigen hunner die ik ongedwongen hoogachting en liefde toedraag."

HUN VERSCHIL VAN DE NEDERLANDSCHE AFGESCHEIDENEN.

Dr. Hofmeyr vergelijkt ze met de voorstanders der Afscheiding in Nederland en vindt een groot onderscheid tusschen de Kaapsche "Doppers" en de Nederlandsche "Gereformeerden."

"Zij hebben echter," zoo gaat hij voort, "geene bijzondere punten van overeenkomst met de Afgescheidene Kerk in Nederland; en dit verdient opzettelijke vermelding. Want, daar men beweert voornamelijk ter wille van onzuiverheid in de leer zich van de Nederlandsche Kerk te hebben afgescheiden, en zich beklaagt dat de Synode van 1816 door den Koning en niet door de Kerk zelve is bijeengeroepen, zoo heeft men zich over deze punten in de Gereformeerde Kerk in Z. Afrika nooit bezwaard gevoeld, en was daartoe ook nimmer eenige grond aanwezig. Het niet-gebruiken der Evang. Gezangen was niet de oorzaak van de Afscheiding in Nederland, want eerst 27 jaren na de invoering der Evang. Gezangen is de afscheiding begonnen, en menigeen in Nederland die geen gebruik maakt van de Evang. Gezangen kan zich toch tot op den huidigen dag toe met de Afgescheidene Kerk niet vereenigen. Ook is er, zoover mij bekend is, geene wetsbepaling in de Afgescheidene Kerk in Nederland volgens welke het gebruik der Evang. Gezangen verboden is; want de Kerkorde van de Synode van Dordrecht in 1618 en 1619 is zoover mij gebleken is in de Afgescheidene Kerk geen wetboek, maar slechts een richtsnoer. Zoodat in den grond der zaak het niet gebruiken der Evang. Gezangen wel eene zaak van overeenstemming is tusschen de Afgescheidenen in Nederland en Zuid Afrika, maar geenszins het eigenaardig kenmerk der Afgescheidene Kerk, gelijk blijkt uit adressen, verklaringen en andere stukken van tijd tot tijd van de Afgescheidenen uitgegaan."

ENKELE BIJZONDERHEDEN OMTRENT DE KAAPSCHE AFSCHEIDING.

"Zoo kan dus ook deze overeenstemming alleen het verschijnsel van de Afscheiding in ons land niet verklaren, en moet men op nog andere bijzonderheden acht geven. Hierbij komt *voor-eerst* in aanmerking, dat de dusgenoemde Doppers, naarmate hunne overtuiging dieper was geworteld, ook minder overeenstemming met de andere leden der Kerk hebben gevoeld, *ten tweede*

schijnen sommigen hunner het verwerpen der Evang. Gezangen zoozeer als hunnen plicht te beschouwen, dat zij niet schroomen de invoering daarvan gelijk te stellen met de invoering van valsche leer, en te eischen, dat die ook als zoodanig uit de Kerk moeten worden verbannen; *ten derde*, is eene welgemeende poging van den Graaff-Reinetschen Ring om hen te bewegen tot het gebruiken der Evang. Gezangen door de meesten hunner als een dwangmiddel beschouwd, om hen tegen hunne overtuiging te doen handelen en heeft dit hunnen afkeer van de Evang. Gezangen nog vermeerderd; *ten vierde*, geven sommigen door onkunde, misschien ook soms door moedwil, zulk eene verkeerde verklaring aan sommige zinsneden in de Evang. Gezangen, dat men, indien hunne verklaring waarheid bevat, niet anders dan met hen de Evang. Gezangen veroordeelen of verwerpen kan; *ten vijfde*, hebben zij in vroegere jaren, van wege het groot gebrek aan leeraren en omgang met verstandige en verlichte Christenen, geen ander onderwijs gehad dan van hunne ouders en van sommige hunner voorgangers, wier wijsheid en verlichting niet altijd geevenredigd waren aan hunnen overmoed en grootspraak."

Hoe zij zich tot Afscheiding lieten bewegen.

"Door dit een en ander zijn vele hunner vooroordeelen zoo diep geworteld, is hun Kerkelijk standpunt zoo eigenaardig, en hun oordeel zoo gewijzigd, dat zij zulk eene verandering en verbetering in eene Afscheiding eene uitkomst achtten. Verder is het blijkbaar een verkeerde indruk, dien zij van de Afgescheidene Kerk in Nederland ontvingen, en waarop velen gehandeld hebben. Want, omdat men van tijd tot tijd had gehoord, dat er ook in Nederland dezulken zijn die de Evang. Gezangen niet zingen en er nu een Afgevaardigde uit Nederland tot hen komt van die Kerk, waar men geen gebruik maakt van de Evang. gezangen, en deze Afgevaardigde zoo naar hunlieder hart spreekt, nu schijnt het sommigen toe, dat dit de oorzaak zijn moet, waarom deze Kerk zich heeft afgescheiden van de Nederl. Kerk, en meenen zij nu eindelijk de ware Kerk gevonden te hebben. Hieruit verklaren wij een anders vreemd verschijnsel, dat menschen wantrouwend van aard en voorzichtig in de uiterste mate een vreemdeling terstond bijvallen, niettegenstaande men in dit land van vreemdelingen zoo dikwijls wordt misleid, en zich bij eene hun anderszins geheel onbekende Kerk ging aansluiten, zonder de kosten te berekenen, of zich over de toekomst te bekommeren."

Dit oordeel van iemand, die van nabij met den strijd door de Afscheiding verwekt bekend was, is ons veel waard. Die de scheuring in onze Kerk door Ds. Postma veroorzaakt, of beter gezegd aangemoedigd en gesteund, wil verstaan, lette dan allereerst op den volksaard der Kaapsche Afgescheidenen en de eigenaardige onverzettelijkheid der zoogenaamde *Doppers*.

De Bijbel en de Monumenten.

Hoofdstuk IV.

HET DIENSTHUIS EN DE UITTOCHT.

I. De Verdrijving van de Hyksos-koningen.

De lezer zal zich den naam herinneren van den onderkoning Segenen-Ra, wiens verminkt lijk samen met de andere mummiën in 1881 te Thebes is teruggevonden. Men wilde hem dwingen om onder zijne onderdanen den dienst van een nieuwen God *Set* in te voeren. Hiertegen, echter, verzette zich Segenen-Ra ten sterkste, en moest het om zijne vermetelheid met zijn leven ontgelden. Het verzet van dezen koning was evenwel geen zonderling geval. Door de lengte en breedte van Egypteland was een beweging tegen de *Herder*-koningen ontstaan, die gaandeweg in kracht en invloed toenam. Elk schapherder was, en elk schaapherder bleef, den echten Egyptenaren een gruwel, en de krachtigste pogingen werden aangewend om de Herder-koningen van den troon te rukken. Gedurende vijf geslachten duurde de strijd voort: het gelukte Zuid Egypte allereerst het gehaatte juk van zich af te werpen: allengs verkreeg het noorderdeel des lands zijne onafhankelijkheid: en eindelijk werd de hoofdstad der Hyksos—Zoan of Tanis—overmeesterd, en hunne heerschappij was voor goed geëindigd.

Uit deze laatste dagen van de regeering der Herders hebben wij een verhaal van zekeren Admiraal Aahmes, dat een helder licht werpt op de laatste stadiën van den onafhankelijkheidsstrijd. De koning onder welken onze Admiraal als jongeling diende heette eveneens Aahmes, en dit is wat de zeeman van zijne jeugdige dagen vertelt:—

> "De hoofd-kapitein der zeesoldaten, Aahmes, zoon van Abana, hij zegt, ik spreek tot u allen opdat ik u vertelle van de eerbewijzen die mij zijn ten deel gevallen. Ik heb zevenmaal geschenken van goud ontvangen, ten aanzien van het gansche volk, alsmede geschenken van slaven beide manuelijke en vrouwelijke; ook heb ik veel lands verkregen. De naam van een die stoutmoedig van daad is, zal voorwaar in eeuwigheid in dit land niet vergaan. Ik werd geboren in de stad El Kab: mijn vader was een officier van koning Segenen-Ra; Baba was zijn naam. In zijne plaats vervulde ik de plichten van een officier aan boord van het schip genaamd 'De Offer-Os," in de dagen van Koning Aahmes. Ik was te jong om een vrouw te hebben. . . Doch zoo spoedig als ik een eigen huis had, werd ik verplaatst naar het schip 'Het Noorden' vanwege mijn heldenmoed. Ik volgde den koning te voet als hij op zijn wagen reed. Wij zaten neder voor de stad Avaris, en ik was moedig te voet in tegenwoordigheid van Zijne Majesteit. Ik werd bevorderd naar het schip 'Kha-em-men-nefer.' Wij streden op het water van het kanaal van Avaris. Hier nam ik een man gevangen, waarvan gewag gemaakt werd door den koninklijken schrijver, en men verleende mij den gouden kraag van stoutmoedigheid. Een tweede maal hadden wij te dier plaatse een gevecht, en een tweede maal nam ik een man gevangen, waarop ik een tweede maal den gouden kraag ontving. Wederom vochten wij te Ta-kemt in het zuiden, en ik nam een levenden gevangene. I wierp mij in het water, zie, hij werd tevoorschijn gebracht, als had ik hem op den hoogen weg der stad bemachtigd. Hiervan werd wederom mel-

ding gemaakt door den koninklijken schrijver, en andermaal ontving ik den gouden kraag."

In dezen trant gaat het levensverhaal van Admiraal Aahmes voort. Hij diende onder Koning Aahmes en twee zijner opvolgers, en stierf in hoogen ouderdom. Deze meergenoemde Koning Aahmes was de eerste van de machtige XVIIIe Dynastie, die de Hyksos-koningen verdreef en hen op den Egyptischen troon verving.

II. Het Begin der Verdrukking.

De Achttiende Dynastie regeerde ongeveer 150 jaren Wat gedurende dien tijd voorviel kon slechts in enkele trekken worden aangeduid. De meest beroemde vorst van deze linie was Thothmes III.—"de Alexander van het Oosten"—die bijna geheel Westelijk Azië aan zich wist te onderwerpen. Onder hem bereikte Egypteland het toppunt van zijne macht. Na zijn dood begon alras achteruitgang en verzwakking. De *Hethieten* van wie wij meermalen in het schriftwoord hooren, kwamen weldra op den voorgrond der geschiedenis als een moedig en beschaafd volk. De Egyptenaren werden gedwongen vredesverdragen met hen de sluiten: vorsten en vorstinnen der beide volken huwden met elkander: de invloed van het oosten deed zich al meer en meer aan het Egyptisch hof gevoelen. Eindelijk kwam het zoo ver dat men op den Egyptischen troon een koning had, die half-semietisch van geboorte, en geheel semietisch van opvoeding en smaak was. Met andere woorden, er regeerde in Egypteland een koning, *Khu-en-aten*, die van hetzelfde ras was als de Israelieten. Nu echter herhaalde zich de geschiedenis van de Herder-koningen. De Egyptenaren wilden geen vreemden vorst: de opvolgers van Khu-en-aten werden verdreven: en een nieuwe dynastie, de Negentiende, kwam in Egypteland aan 't roer. *Dit is de dynastie wier koningen de Israelieten begonnen te verdrukken.*

De eerste koning van Dynastie XIX was Seti. Hij moest als leidsman eener nieuwe beweging een nieuwe politiek ontwikkelen. Hij was er pas in geslaagd eene regeering van den troon te jagen die stamverwant was aan de Israelieten, wonende in Gosen, het vruchtbaarste deel van zijn rijk. Geen wonder dat Seti meende in de afstammelingen van Jozef eene bedreiging te ontdekken tegen de veiligheid en bestendigheid van zijn oppergezag. Hij duidde derhalve zijne politieke handelwijze aldus aan: "Komt aan, laat ons wijselijk tegen het volk Israels handelen, opdat het niet vermenigvuldigen en het geschiedde als er eenige krijg voorvalt, dat het zich niet ook vervoege tot onze vijanden, en tegen ons strijde, en uit het land optrekke." En om dezen raad ten uitvoer te brengen, "zetten zij oversten der schattingen over hetzelve, om het te verdrukken met hunne lasten: en men bouwde voor den Farao schatsteden, Pitom en Raamses." (Ex. i. 10, 11.)

III. De Tijd van harden Dienst.

De eigenlijke Farao der Verdrukking is echter niet Seti, maar, zooals vroeger reeds werd aangetoond, Ramses II., van wiens lijk de lezers van dit blad meermalen photographiën hebben aanschouwd. Ramsas II., die eerst mede-regent met zijn vader was, werd later na diens dood alleenheerscher van Egypte, en zijne regeering duurde niet minder dan 66 jaren. Gedurende deze lange regeering bereikte het volk een hoogen trap van bloei en heerlijkheid. De oorlogen van Ramsas werden doorgaans met goeden uitslag bekroond: hij behield zijne heerschappij over de volkeren van Kanaan, en hij besloot een eervollen vrede met de steeds machtige Hethieten. De latere jaren van zijn leeftijd wijdde hij aan grootsche bouwondernemingen. Aan de wanden van de tempels en steden die hij bouwde, liet Ramses inscripties beitelen, zeggende dat de gebouwen door den arbeid van slaven en krijgsgevangenen waren opgetrokken geworden en dat geen geboren Egyptenaar tot dat werk was gebruikt. Men heeft gezegd dat onder al de monumenten uit de regeering vam Ramses dagteekenende, er niet één steen is die niet een menschenleven heeft gekost! "Is het mogelijk," vraagt een Egyptoloog, "om iets te ontdekken dat meer op dien Farao gelijkt, welken ons het boek Exodus beschrijft als den Verdrukker der Hebreën? Het ontbreekt nu nog slechts aan den naam boven het portret van Farao dat ons Mozes heeft geschilderd. Dien naam heeft de wetenschap der Egyptologie geschreven."—

(1). *Het Baksteenmaken* wordt ons door menige afbeeldingen uit oud Egypteland verduidelijkt. De steenen werden vervaardigd met of zonder stroo: van beide soorten zijn er een groote hoeveelheden ontdekt. Tevens was het de gewoonte niet, de baksteenen te branden; zij werden eenvoudig in de zon gedroogd: want in een zoo droge klimaat als dat van Eggpteland, was de ongebrande baksteen even geschikt tot het bouwen ais de gebrande.

(2). *De "Aandrijvers"* (Ex. v. 6). Het volk moest bij afdeelingen het werk verrichten, en over elke afdeeling stond de "drijver" met de roede of de zweep in zijne hand, terwijl hij af en toe den armen slaven toeriep "Werkt, luiaards, of mijne zweep zal met uwen rug kennis maken!" Met inachtneming van deze Egyptische gewoonten, kunnen wij ons eenigszins de bittere verzwaring van den dienst der Israelieten voorstellen, die ons in Exodus v. wordt beschreven. "Daarom beval Farao ten zelfden dage aan de aandrijvers onder het volk, en deszelfs ambtlieden, zeggende: Gij zult voortaan aan deze lieden geen stroo meer geven, tot het maken der tichelsteenen, als gisteren en gisteren: laat hen zelven heengaan en stroo voor zichzelven verzamelen. En het getal tichelsteenen die zij gisteren en eergisteren gemaakt hebben, zult gij hun opleggen: gij zult daarvan niet verminderen, want zij gaan ledig, daarom roepen zij, zeggende: Laat ons gaan, laat ons onzen God offeren! Men verzware den dienst over deze mannen, dat zij daaraan te doen hebben, en zich niet vergapen op leugenachtige woorden."

(3). *De Schatsteden.* Op deze wijze, door het zweet en de tranen en het bloed van de arme verdrukte Hebreërs verwierf zich Ramses een grooten naam, en liet hij zich "schatsteden" bouwen, die hij noemde Pitom en Raamses (Ex. 1: 11). Over de baksteenen gevonden in de puinhoopen van Pitom schrijft de geleerde Miss Amelia Edwards:—

"Het is een zeer merkwaardig en belangrijk feit dat de baksteenen van Pitom van drieërlei kwaliteit zijn. In de benedenste lagen van deze massieve kelder-muren zijn zij vervaardigd van klei gemengd met gesneden *stroo* (kaf): hooger op, toen de voorraad van stroo schijnbaar ten einde was, is de klei gemengd met *riet*—hetzelfde riet dat heden ten dage in de bedding van het oude kanaal gevonden wordt, en dat de Bijbel "stoppelen" noemt. Eindelijk, nadat ook al het riet verbruikt was, vindt men dat de hoogste lagen uit bloote Nijl-klei bestaan, zonder iets om het aan elkaar te binden. Hier hebben wij dan het geheele jammerlijke Bijbel-verhaal voortdurende tot den tegenwoordigen tijd in tastbare getuigenis. Wij gaan naar den bodem van een dezer

kelders. Wij zien de goede baksteenen voor welke het stroo gevonden werd. Eenige voeten hooger zien wij die baksteenen waarvoor de ellendige Hebreën riet en stoppelen moesten zoeken. Wij hooren ze roepen, 'kunnen wij tichelsteenen maken zonder stroo?' Eindelijk zien wij de baksteenen die zij moesten maken en hebben gemaakt zonder stroo, met bloedende handen en berstende harten."

III. De Uittocht.

Na den dood van Ramses, den Verdrukker, kwam zijn zoon Merenptah op den troon. *Deze is de Farao* van *den* Uittocht. De hoofdstad van Merenptah was dezelfde als die van zijn vader, namelijk, San of Zoan, en hierop zinspeelt de dichter Azaf wanneer hij bedenkt "hoe Hij (God) Zijne teekenen stelde in Egypte, en Zijne wonderheden in het veld van Zoan" (Ps. 78 : 43). Zoan was slechts een 30 mijlen van Gosen verwijderd, en aldaar hadden Mozes en Aaron herhaalde malen onderhoud met den hardnekkigen Farao en spraken zij over hem en zijn land de oordeelen Jehova's uit. In het Meseum van Berlijn bevindt zich een kolossaal standbeeld van Merenptah, waarop men tevens de afbeelding vindt van zijn oudsten zoon. Deze zoon wordt genoemd "de koninklijke vorst, vereenigd met zijn vader op den troon, de zanger dien hij mint, die het hart neigt van den vader die hem gewon, de koninklijke schrijver, het hoofd der boogschutters, de vorst Merenptah." Het blijkt dat hij denzelfden naam droeg als zijn vader. Deze Merenptah, de jongere, *stierf zeer schielijk, vóór zijnen vader*, en zijne jongere broeder *Seti II* werd zijns vaders opvolger. Mogen wij niet ook hier een bevestiging zien van het bijbel-verhaal: "En het geschiedde ter middernacht, dat de Heere al de eerstgeborenen in Egypteland sloeg, van den *eerstgeborene van Faroa af, die op zijnen troon zitten zou*, tot op den eerstgeborene van den gevangene die in het gevangenhuis was, en alle eerstgeborenen der beesten"? (Ex. 12 : 29.)

(1.) *De weg van den Uittocht.* "En het is geschied toen Farao het volk had laten trekken, zoo leidde hen God niet op den weg van het land der Filistijnen, hoewel die nader was." Zoo lezen wij in Ex. 13 : 17. "De weg van het land der Filistijnen was langs de kust der Middellandsche Zee: langs dezen weg voerde God Zijn volk niet, maar wel "langs den weg van de woestijn der Schelfzee." De Schelfzee is niet de Roode Zee, maar wel de *Yam Suph*, zooals zij in het Hebreeuwsch heet, letterlijk de "Zee van Wier" (riet). Door de ontdekking van de liggingen van Pitom en Raamses, heeft M. Naville het voor ons mogelijk gemaakt om den loop van den uittocht met eenige zekerheid aan te wijzen. De Israëlieten reisden van Raamses naar Sukkoth—het district waarin Pitom gelegen was—in de richting van de Bittere Meeren, door welke nu het Suez Kanaal loopt. De geoloog Dawson heeft aangetoond dat het meer dan waarschijnlijk is dat deze Meeren in vroegeren tijd een deel van de Roode Zee vormden. Ergens in deze omgeving, ten noorden van het tegenwoordig Suez, moet de doortocht door de wateren der Schelfzee hebben plaatsgevonden. "Toen Mozes zijne hand uitstrekte over de zee, zoo deed de Heere de zee weggaan door eenen sterken oostewind dien ganschen nacht, en maakte de zee droog, en de wateren werden gekliefd." (Ex. 14 : 21.) Zulke gebeurtenissen geschieden wel eens. God werkt niet op bovennatuurlijke wijze wanneer het mogelijk is hetzelfde doel langs natuurlijken weg te bereiken. Majoor-Generaal Tulloch verhaalt dat hij zelf bemerkt heeft dat, *onder invloed van een sterken oostewind*, de wateren van het Meer Menzaleh bij den ingang van het Suez Kanaal een afstand van 7 mijlen werden teruggedreven. Niettegenstaande dit, zien wij in de gansche geschiedenis van de verlossing van Israël uit het diensthuis, de onmiddellijke tusschenkomst van Jehova Zelf.

(2.) *De Naam "Israel" op Egyptische Monumenten.* Op de vraag of niet de naam Israel reeds op de ontdekte monumenten is gevonden geworden, moest tot onlangs het antwoord nog altijd zijn, Neen! Doch in 1896 ontdekte Prof. Flinders Petrie een inscriptie van dezen zelfden Merenptah, waarop voor de eerste maal de benaming Israel te lezen stond. In deze inscriptie maakt Merenptah melding van zijne overwinningen over oostersche volkeren behaald. De laatste regels van het opschrift zijn:

"De vorsten liggen op den grond uitgestrekt, en doen hulde.
Niet één van de negen volkeren die den boog hanteeren verheft het hoofd.
Verwoest is Libyë.
Het land der Hethieten is tot rust gebracht.
Kanaan is veroverd met al zijne stammen.
Voortgeleid is Askelon.
Genomen Gezer.
Jenoam is tot niet gebracht.
Israel is verwoest, zijn zaad is vernietigd.
Chor is gemaakt als de weduwen van Egypte.
Alle landen tezamen zijn in vrede."

Hoe moeten wij deze zinspeling op Israel verklaren? Het is duidelijk dat de woorden betrekking hebben op Israel als volk: het schijnt even duidelijk dat Israel niet langer in Egypteland verkeert, maar òf in Kanaan òf elders te vinden is. De verklaringen van deze woorden loopen zeer uiteen. Ons schijnt die van Maspèro een van de aannemelijksten. Hij zegt:

> "Het verband van deze inscriptie toont aan dat deze mishandelde Israïlu toen ter tijd ergens ten zuiden van Syrië waren, mogelijk in de nabijheid van Askelon en Gezer. Als het de Bijbelsche Israelieten zijn die hier genoemd worden, dan zou men vermoeden dat zij pas het land der slavernij waren ontvlucht om hunne ronddwalingen in de woestijn te beginnen."

Hoe het zij, wij wachten op den snellen loop der ontdekkingen om ook op dit punt helderder licht te werpen.

J. du P.

Voor Christelijke Strebers.

EEN jonge Christen, die met den 11·30 avondtrein wilde vertrekken en bij de statie stond te wachten, werd door den beambte, die ernstig over zijne rekeningen gebogen zat, gevraagd of hij niet daar binnen wilde zitten, waar het licht zooveel beter was om bij te lezen. De jongeman kwam van een dienst in de schoolkamer van een klein dorpje. Hij was de president van eene vereeniging tot Christelijk streven voor jonge menschen, en was gewoon eens per week met den trein derwaarts te komen, ten einde een godsdienstige zamenkomst voor de verwaarloosden te houden. Die dienst was reeds maanden aan den gang zonder dat hij eenige vrucht op zijn arbeid bespeurde. Gevolgelijk gevoelde hij zich eenigszins ontmoedigd.

"Zijt gij niet slaperig, zooals gewoonlijk?" vroeg hij den beambte, die gewoonlijk te negen uur naar bed ging, omdat hij 's morgens vroeg weer op de been moest zijn.

"Ik heb geen tijd om slaperig te zijn," antwoordde deze "ik heb bericht gekregen dat de inspecteurs op den omgang zijn. Men weet nooit wanneer een van hen zijne

verschijning zal maken; en het betaalt om je rekeningen in orde te hebben."

"Zijt gij veel ten achter?"

"O, omtrent zooveel als altoos. Ik zal niet naar bed gaan totdat de exprestrein te middernacht voorbij zal zijn; zij kunnen wel er op zijn en hier afstappen. Als gij slaperig zijt, plaats u daar op die rustbank en ik zal uitzien als uw trein komt, en die laten stil houden."

De jongeman nam die uitnoodiging geredelijk aan en was spoedig in slaap. Gewoonlijk als hij daar den trein afwachtte gaf hij het sein om stil te houden, sloot de deur van de wachtzaal en wierp den sleutel door het venster. H j had niet lang geslapen of de locomotief die met een donderend geraas het venster voorbij kwam deed hem opspringen onder het vermoeden dat de beambte vergeten had het sein te geven en dat hij nu nog langer zou moeten wachten.

"'t Is alles recht!" riep de beambte hem toe; "Ik heb een telegram ontvangen dat de trein hier een kist moet afzetten."

In een paar minuten tijds was alles in orde. De jonge man stapte in den trein en riep den beambte toe: "goeden nacht. Ik hoop dat gij al uwe rekeningen bij tijds in orde zult hebben."

"Dank u," zei de beambte, "ik verwacht dat alles klaar zal zijn."

Toen de jongeman de volgende week weer in de statie kwam om den trein af te wachten vroeg hij den beambte: "Wel, hebt gij alles klaar gekregen?"

"Wat?" vroeg deze.

"De rekeningen voor de inspecteurs," hernam de jongeling.

"O ja, en zij waren ook werkelijk op den Expres-trein. Wel, zij zijn ook de laatste die de inspecteurs van mij zullen krijgen. Ik ben moede van hier tusschen vier muren te zitten. Ik ga weder een locomotief drijven. Ik was vroeger gewoon dit te doen, en ik heb eene verandering noodig."

Dikwijls te voren had de jongeling getracht een godsdienstig gesprek met den beambte aan te knoopen, doch deze scheen er niet mede gediend, en maakte zich er dadelijk van af. In antwoord op wat deze gezegd had sprak hij: "Wel, het kan goed zijn voor uwe gezondheid, doch het is veel meer gevaarlijk."

Hij aarzelde een oogenblik en voegde er bij: "Ik hoop, als de Inspecteur komt, dat uwe rekeningen en verantwoordingen klaar zullen zijn."

"Welke rekeningen? Al wat ik te doen zal hebben, zal zijn, mijn rapport van elken rit in te zenden."

"Zoo DAN EEN IEGELIJK VAN ONS ZAL VOOR ZICHZELVEN GODE REKENSCHAP GEVEN," antwoordde de jongeling.

De beambte keek hem bedaard aan, maar zeide niets meer dan "goeden nacht," toen de trein voortging.

De volgende week was er een ander beambte aan het Station en verscheidene weken verliepen voor hij den vorigen beambte weer te zien kreeg. Deze dreef nu een locomotief, en riep den jongeling bij zijn naam, toen hij bij het station stil hield. De jongeling liep toe en wilde hem de hand schudden, doch hij weigerde omdat zijne handen te vuil waren. Na een paar woorden gewisseld te hebben leunde de drijver door het venster van den locomotief en zeide: "De rekening is nu geheel klaar."

De trein was nu in beweging en de jongeling had slechts nog tijd om te zeggen: "Ik ben blijde, en"—

Drie weken gingen voorbij dat zij elkander niet weder zagen. Dien avond had de jongeling plan om den trein waarmede hij gewoonlijk naar huis ging te laten voorbijgaan, en met den Expres die kort daarop volgde te gaan, daar zijn vriend hem gezegd had, dat als hij hem een teeken gaf, hij stil zou houden en hem opnemen. Doch hij deed het niet, maar ging met den gewonen trein. Toen hij aan het station afstapte, was zijne gedachte vol van zijn vriend. Hij liep op het platform op en neder wachtende op de aankomst van den Expres. Zoodra die naar het station aankwam ging hij naar dat gedeelte van het platform waar de locomotief zou staan.

Ongelukkig had de wachter vergeten toen de eerste trein op zijde ging staan, het spoor af te sluiten, en eer de Expres kon stil houden liep die met ontzettende vaart tegen den anderen aan en verbrijzelde eenige rijtuigen. De drijver, die vast gedrukt was, werd kort daarop in zwaar gewonden toestand ingedragen. De jongeling herkende zijn vriend bij het electrisch licht, en knielde bij zijn hoofdeinde toen hij neergelegd werd.

De zwaar gewonde man opende zijne oogen, glimlachte met moeite en zeide: "De rekening is klaar," en was in een oogenblik niet meer.

De jongeling gevoelde in zijne droefenis, dat al ware dit het eenigst gevolg van zijne poging om iets voor Jezus te doen, hij rijkelijk beloond was geworden.

Blikken in den Bijbel.

BIJGELOOF.

Ps. 103 : 19. *Zijn koningrijk heerscht over alles.*

OOK hierdoor heeft de Schrift in de verste verte haar gelijke niet, dat zij geen voedsel hoegenaamd geeft aan het bijgeloof. De eenige godsdienst, die vrij is is van alle bijgeloof, is die waarvan de Heilige Schrift getuigt.

De bijgeloovige meent dat hij onderworpen is aan allerlei onverklaarbare machten. Die zijn doorgaans donkere machten, die naar willekeur haar spel met den mensch spelen. Vooral zijn de krankheden, die mensch en beest en plant treffen, aan haar te wijten. Dit bijgeloof vindt men zelfs in christen landen, vooral bij Roomsch Katholieken, die tot de minst ontwikkelden behooren. Aan zulk een bijgeloof geeft de Heilige Schrift geen plaats hoegenaamd. Er is niets dat door haar duidelijker wordt geleerd, dan dat al wat bestaat door God is geschapen, alleen door God bij voortduring bestaan kan, en in volstrekten zin niets vermag tegen Zijn wil. Zij schrijft alle kwalen, zooals krankheid, pest, hongersnood, oorlog, aan Gods vrije beschikking toe. Ze ziet daarin de openbaring van Gods toorn, van Gods ontevredenheid met den mensch. Zij zijn de roede waardoor God den mensch kastijdt. Die staat in het licht der Heilige Schrift gelooft dat hij, wat kwaad hem ook moge treffen, in de macht van God en niet van een bekend of onbekend schepsel valt. Hij kent niet het bijgeloof, dat daar heerscht onder de menschen die niet verstaan dat in volstrekten zin er geen andere macht is dan die van God.

De geloovige Heiden meent *dat booze menschen, op de eene of andere manier, booze geesten bewegen kunnen om hunne vijanden aan hunne lichamen of bezittingen kwaad te doen.* De kaffers meenen dat de mensch ziek wordt of sterft door het booze spel van zijn vijand. De Schrift maakt zulk een bijgeloof onmogelijk. Zij leert dat de mensch die met God verbonden is, recht gezien, door niemand benadeeld kan worden. Niet alleen leert zij ons dat buiten Gods wil ons geen kwaad genaken kan; maar zij leert ons ook allerduidelijkst dat het kwaad, dat God over ons

beschikt, bestemd is om ons waarachtig heil uit te werken. Gij leest dit als op elke bladzijde der Heilige Schrift. Denk aan't woord van Jozef tot zijn broeders: "Gijlieden, wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht, doch God heeft dat ten goede gedacht." Moest Israëls druk in Egypte hen niet voorbereiden tot hunne geloovige overgave aan God als aan hun Verlosser? Werd David niet door zijn lijden bereid om over Israël als over zijn broeders te heerschen? Voorspelden niet de profeten aan Israël, dat hun lijden eindelijk voor hen de weg tot heerlijkheid worden zou? Denken wij aan de heerschende beschouwingen over het kwaad dat de mensch vaak te lijden heeft, dan tellen wij de volgende onder de goddelijkste woorden der Heilige Schrift: "dien die God lief heeft kastijdt Hij; alle dingen werken mede ten goede dengenen die God liefhebben." Wie kan een bijgeloovige vrees hebben voor het kwaad dat hem genaakt, alsof het te wijten is aan de verbintenis tusschen booze geesten en booze menschen, als hij weet dat God elke ramp gebruikt tot bevordering van Zijn waarachtig heil. Terwijl het bijgeloof den mensch die iets te lijden heeft, in een donkeren nacht invoert, leidt het geloof den lijdenden mensch binnen in het heiligdom, waar het louter licht is, omdat God Zich daar aan den beproefden mensch openbaart, als de God die hem door lijden tot heerlijkheid voeren wil. Denk aan het wonderbare woord dat, met den blik op Israëls toekomst, door den profeet in den mond des volks wordt gelegd: "Ik dank u dat Gij op mij toornig geweest zijt; Uw toorn is afgewend en Gij vertroost mij."

De bijgeloovige neemt in den nood zijn toevlucht tot het een of ander dat op geheimzinnige wijze hem uit zijn nood verlossen moet. Hij wil als een betooverde zich laten ontttooveren. Hij hoopt dat het eene tooverspel het andere zal breken. Denk aan de tooverijen en toovermiddelen bij de oude Heidenen en bij onze kafferstammen. Plaats hier tegenover de Heilige Schrift; en hoe groot is de tegenstelling! Zij verbiedt ons ten strengste, in onze nooden tot iemand of iets anders, dan den levenden God de toevlucht te nemen. Zij maakt dit onmogelijk door ons onze volstrekte afhankelijkheid van God te leeren. Wat is de wortel van alle bijgeloof? 's Menschen onbekendheid met Gods onuitsprekelijke liefde en genade; een onbekendheid die samenhangt met zijn onuitroeibaar schuldgevoel tegenover God. Dit schuldgevoel is de oorzaak dat de mensch bang is voor zijn God als voor eene donkere, onverklaarbare macht. Die voor God bang is kan voor alles bang worden; en die niet weet hoe van deze bangigheid te worden verlost, staat bloot om in zijn angst tot elk hem aanbevolen redmiddel de toevlucht te nemen. In de Schrift zien wij hoe God in liefde en genade tot den schuldige komt; Zelf, en dat ten koste van het leven Zijns Zoons, 's menschen schuld uitdelgt; en hem allervriendelijkst uitnoodigt om tot Zijne gemeenschap terug te keeren. Waar dit laatste geschiedt, daar verzekert Gods Geest den mensch, dat de innigste band tusschen hem en zijn God is ontstaan; en dat God alles wat gebeurt wil laten medewerken om hem tot het hoogste heil voor te bereiden. Hij ontvangt den Geest der aanneming tot kind, waardoor hij roept: "abba vader!" Is het mogelijk voor 't kind, dat zijn hemelschen Vader onbepaald vertrouwt, en gelooft dat Hij onbeperkt over alles beschikt, bijgeloovig tot iemand of iets anders dan zijn hemelschen Vader de toevlucht te nemen?

Zoo iets, dan maakt dit den Bijbel tot een gansch eenig boek, dat hij ons eene vroomheid leert kennen, die tot hoofdtrek heeft *een kinderlijk en blijmoedig berusten in God te midden van het zwaarste lijden.* De duisternis van het bijgeloof is daarin geheel en al verzwolgen door het licht des geloofs. Laat mij u aan twee der merkwaardigste ontboezemingen herinneren, die van dit helder geloof getuigen; de eene is van den profeet Habakkuk, en luidt aldus: "Alhoewel de vijgeboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan den wijnstok zijn zal, dat het werk des olijfbooms liegen zal, en de velden geene spijze voortbrengen; dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stallingen wezen zal, zoo zal ik nogtans in den Heere van vreugde opspringen, ik zal mij verheugen in den God mijns heils." De tweede ontboezeming is van Paulus, en luidt aldus: "Ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel, ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heer." Zoo min de duisternis zich kan vermengen met het licht, zoo min kan het bijgeloof, dat aan den godsdienstigen mensch buiten de Schrift zoo eigen is, samen gaan met het geloof, dat doorstraalt in de aangehaalde woorden, en dat de schoonste bloem op den akker der Schrift te noemen is—een bloem die op geen anderen akker te vinden is.

Gereformeerd Maandblad.

Met dank ontvangen van:—J. Coetsee, Jamestown, per J. Smit 5s.; R. C. Blatt, Malmesbury, 10s.; Ds. Dönges, 15s; Eerw. J. M. Marais, 5s.; J. Hugo, 12s. 6d.

Per den heer Steytler, Stellenbosch:—N. G. Driessen, 5s.; Miss Schröder, 5s.; J. J. de Villiers, 5s.; J. Kurtz, 10s.; Ds. J. P. Burger, 5s.; W. J. Burger, 5s.; P. P. Maré, 15s; Ds. E. G. Malherbe, 5s.; J. F. le Clus 5s.

Per Ds. J. W. Louw:—J. W. v. d. Vijver 10s.; W. Wilbers, 10s.; A. P. Blignaut, 15s.; J. J. Roux 10s.; D. Malan, 10s.; W. M. Cellier 5s.; Ds. Weitz, 5s.

Per W. Wille, Ficksburg:—P. Wille, 10s.; W. J. Booyens, 15s.; W. Wille, 10s.; J. Fick, 10s.; A. Olivier, 10s.; M. L. Klopper, 5s.; Ds. M. L. Fick, 5s.

Per D. S. du Toit, Montagu:—P. Joubert, 10s. D. C. Steyn, 10s.; D. van der Merwe, 10s.; J. Bruwer, 5s.; J. G. Euvrard, 10s.; A. Jordaan, 25s.; P. A. van der Merwe, 5s.; J. H. van der Merwe, 5s.; A. Kriel 5s.; en P. W. Cloete, 5s.

Per Ds. de Vaal, Kimberley:—O. J. Geyer, 10s.; Ds. P. J. de Vaal, 10s.; H. J. Steyn, 10s.; A. Brink, 5s.; J. H. Potgieter, 5s.; S. J. A. Brink, 5s.; H. Posthumus 5s.

Per Ds. G. van der Merwe, Barrydale: Ds. G. van der Merwe, 5s.; G. F. Joubert, 5s.;

Ds. Pepler, 5s.

Per Eerw. Kropholler:—P. H. Louw, £1; Eerw. Kropholler 5s.

Ds. E. du Toit, Bloenfontein, 5s.; Ds. B. B. Keet, 10/-.

J. I. Marais.

Stellenbosch,
26 Augustus, 1899.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No 6.

OCTOBER.
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

DEEL VIII.
No. 6.

KAAPSTAD.

OCTOBER, 1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

eformeerd
ndblad.

Gereformeerd Maandblad.

ONTVANGSTEN:

Per Ds. Kestell, Harrismith, P. J. Uijs, 5s.; Ds. Schoevers Upington, 5s.; K S van Heerden, Murraysburg. 5s.
Per A. J. Marais, Sutherland: A. J. Marais, 5s.; J. de Vos, 10s.
Per Ds. G. Murray, Oudtshoorn: P. Lategan, jr., 5s.
Per Ds. Barry, Calitzdorp, £1: voor F. Bekker, sr., J. P. Nel, J. T. Claassen, sr., J. Smit.
J. D. Beijers, sr., Groenhof, Stellenbosch, 5s.; Ds. Liebenberg, Bethal, 15s
Per F. J. Maré, Belfast, Z.A.R., £1: voor Stefanus Maritz, Lydenburg, 10s.
H B. Rothman, Kimberley, 10s.; A. S. van der Walt, Petrusville, £1; J. C. Kolbe. Bethulie, 15s.; C. D. Lorentz, Fauresmith 5s.; Ds. Bam, Fauresmith, 5s.; Ds. Theron, Fordsburg, 5s.; Ds. Stofberg, Mochuli, 15s.; Eerw. Joubert, Mochuli, 5s.
Per Ds. C J. Brink, Roos-Senekal, £1 10s., voor J. J. du Toit, A. du Toit, W. Ruthven.
Per Ds. Krige, Maraisburg, £1 5s., voor J. P. Verster.
Per Ds. Luckhoff, Durbanville, £3 10s.; Kleinschmidt, Caledon, £1; W. J. Schaap, Uniondale, 5s; Rev. C. T. Gunther, 5s.; D. J. de Kock, Maraisburg, £1 10s.

J. I. MARAIS.

2 October 1899.

springende resultaten heeft geleid, is genoeg bekend en behoeft bij het tegenwoordig baatzuchtig en zich weinig om recht bekreunend streven vooral van de groote Mogendheden niet te verwonderen. Toch onderschatte men hare beteekenis niet.

't Is een begin. En dat begin zal nu reeds van eenige beteekenis zijn en straks door meer goede resultaten gevolgd worden. Daarvan houden wij ons overtuigd al hebben wij geen hoogen dunk van de conferentie.

In het slot protocol, dat wij hier letterlijk geven, zijn de hoofdzaken, samengevat, vermeld:

"De Internationale Vredes-conferentie, bijeengeroepen door de menschenliefde van Z. M. den Keizer aller Russen, is bijeengekomen op uitnoodiging der Regeering van H. M. de Koningin der Nederlanden in het Huis ten Bosch, den 18en Mei 1899.

In een reeks van zittingen, gehouden van 18 Mei tot Juli 1899, waarin de gedelegeerden toonden bezield te zijn met het verlangen, om in zoo ruime mate als mogelijk was, te verwezenlijken de edelmoedige bedoelingen van den hoogen stichter der Conferentie en de inzichten hunner Regeeringen, heeft de Conferentie vastgesteld, ten einde door de gevolmachtigden te worden geteekend, den tekst der overeenkomsten en verklaringen, die hier volgen en behooren bij deze acte:

I. Overeenkomst voor de vreedzame oplossing der internationale geschillen;

II. Overeenkomst betreffende de wetten en gebruiken in den oorlog te land;

III. Overeenkomst betreffende aanneming in den zeeoorlog van de beginselen der Conventie van Genève van 22 Aug. 1864;

IV. Drie verklaringen betreffende:

1. Het verbod van het werpen met projectielen en ontplofbare stoffen uit ballons of op andere dergelijke wijze;

2. Het verbod van het gebruik van projectielen, die tot eenig doel hebben verstikkende of vergiftigde gassen te verspreiden;

3. Het verbod van het gebruik van kogels, die zich in het menschelijke lichaam gemakkelijk uitzetten of afplatten, evenals van die met hard omhulsel, welk omhulsel niet geheel de kern bedekt of voorzien is van insnijdingen.

De voorstellen 2 en 3 zijn aangenomen met twee stemmen tegen, *Engeland* en de *Vereenigde Staten.*

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 6.

OCTOBER,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kroniek.

DE VREDES-CONFERENTIE.

De *Vredes-conferentie*—zoo schrijft men uit het Buitenland—in den Haag is onlangs gesloten. Dat zij voorloopig nog niet tot in 't oog springende resultaten heeft geleid, is genoeg bekend en behoeft bij het tegenwoordig baatzuchtig en zich weinig om recht bekreunend streven vooral van de groote Mogendheden niet te verwonderen. Toch onderschatte men hare beteekenis niet.

'tIs een begin. En dat begin zal nu reeds van eenige beteekenis zijn en straks door meer goede resultaten gevolgd worden. Daarvan houden wij ons overtuigd al hebben wij geen hoogen dunk van de conferentie.

In het slot protocol, dat wij hier letterlijk geven, zijn de hoofdzaken, samengevat, vermeld:

"De Internationale Vredes-conferentie, bijeengeroepen door de menschenliefde van Z. M. den Keizer aller Russen, is bijeengekomen op uitnoodiging der Regeering van H. M. de Koningin der Nederlanden in het Huis ten Bosch, den 18en Mei 1899.

In een reeks van zittingen, gehouden van 18 Mei tot Juli 1899, waarin de gedelegeerden toonden bezield te zijn met het verlangen, om in zoo ruime mate als mogelijk was, te verwezenlijken de edelmoedige bedoelingen van den hoogen stichter der Conferentie en de inzichten hunner Regeeringen, heeft de Conferentie vastgesteld, ten einde door de gevolmachtigden te worden geteekend, den tekst der overeenkomsten en verklaringen, die hier volgen en behooren bij deze acte:

I. Overeenkomst voor de vreedzame oplossing der internationale geschillen;

II. Overeenkomst betreffende de wetten en gebruiken in den oorlog te land;

III. Overeenkomst betreffende aanneming in den zeeoorlog van de beginselen der Conventie van Genève van 22 Aug. 1864;

IV. Drie verklaringen betreffende:

1. Het verbod van het worpen met projectielen en ontplofbare stoffen uit ballons of op andere dergelijke wijze;

2. Het verbod van het gebruik van projectielen, die tot eenig doel hebben verstikkende of vergiftigde gassen te verspreiden;

3. Het verbod van het gebruik van kogels, die zich in het menschelijke lichaam gemakkelijk uitzetten of afplatten, evenals van die met hard omhulsel, welk omhulsel niet geheel de kern bedekt of voorzien is van insnijdingen.

De voorstellen 2 en 3 zijn aangenomen met twee stemmen tegen, *Engeland* en de *Vereenigde Staten*.

Deze overeenkomsten en verklaringen zullen evenwel afzonderlijke protocollen vormen. Deze protocollen zullen den datum dragen van heden en zullen geteekend kunnen worden tot den 31en December 1899 door de gevolmachtigden der Staten, vertegenwoordigd op de Conferentie te 's-Gravenhage.

Gevolg gevende aan hetzelfde verlangen, heeft de Conferentie eenstemmig de volgende resolutie aangenomen:

"De Conferentie meent, dat de beperking der militaire lasten, die thans op de volkeren drukken, zeer wenschelijk is voor de vermeerdering van het materieel en moreel welzijn der menschheid."

Bovendien geeft zij nog de volgende wenschen te kennen:

1. De Conferentie, in aanmerking nemende de voorloopige stappen door de Zwitsersche Bondsregeering gedaan tot herziening van de Conventie van Genève, spreekt den wensch uit, dat zoo spoedig mogelijk worde overgegaan tot de bijeenroeping van een Conferentie, ten doel hebbende de herziening dier Conventie.

Deze wenscheiijkheid is met algemeene stemmen uitgesproken.

2. De Conferentie geeft den wensch te kennen, dat de kwestie der rechten en plichten van de onzijdige Staten voorkome op het programma eener volgende Conferentie.

3. De Conferentie spreekt de wenschelijkheid uit, dat de kwesties betreffende de geweren en scheepskanonnen zullen worden onderzocht door de Regeeringen met het doel om te komen tot een overeenkomst betreffende het in gebruik stellen van nieuwe typen en kalibers.

4. De Conferentie spreekt de wenschelijkheid uit, dat de Regeeringen, rekening houdende met de op de Conferentie gedane voorstellen, de mogelijkheid onderzoeken van een overeenkomst betreffende de beperking der legermachten te land en ter zee en der oorlogsbegrooting.

5. De Conferentie spreekt de wenschelijkheid uit, dat het voorstel, betreffende de onschendbaarverklaring van den bijzonderen eigendom in den zeeoorlog, worde verzonden ter onderzoek aan een latere Conferentie.

6. De Conferentie spreekt de wenschelijkheid uit, dat het voorstel tot regeling van het vraagstuk, betreffende het bombardeeren van havens, steden en dorpen door een zeemacht, worde verzonden ter onderzoek aan. . . . . .

Deze 5 laatste wenschen zijn, behalve enkele onthoudingen, met algemeene stemmen uitgesproken.

De gevolmachtigden hebben dit protocol geteekend en er hun zegel aan gehecht.

Gedaan te 's-Gravenhage den . . . Juli 1899 in een exemplaar, dat zal worden gedeponeerd aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken en waarvan gelijkvormige afschriften zullen worden aangeboden aan alle ter Conferentie vertegenwoordigde Regeeringen."

Vrede, Vrede en nogmaals vrede.

Een der afgevaardigden naar de pas-gesloten vredes-conferentie in den Haag gevraagd zijnde zijn naam met bijschrift in een album te plaatsen antwoordde met een aanhaling uit een Italiaanschen dichter. "Er zijn drie heiligen hier op aarde: St. Vrede, St. Geduld, en St. Liefde. De eerste ontmoet men nooit zonder dat men met de twee anderen eerst heeft kennis gemaakt."—Een heerlijk woord voorwaar! Wie onzer lezers wil daartoe medewerken? De Heer Stead heeft een antwoord gereed. "Laat ieder protestantsche kansel medewerken tot dat doel. Indien van dergelijke kansels een preek werd geleverd de blijde boodschap verkondigende, dat in deze oorlogmoede wereld de Regeeringen, die tot hiertoe niets anders waren dan organisaties tot wederkeerige slachting, gereed zijn een grooten tempel van verzoening en vrede te bouwen, waar alle geschillen die tot hiertoe met bloed werden beslecht, op vredelievende wijze in overeenkomst met beginselen der rechtvaardigheid in een Hof van Arbitratie besproken worden . . . 't Is een onderwerp dat een Jesaja zou hebben aangegrepen en de geestdrift van den Apostel zou gewekt hebben die schreef: "De God des vredes zij met u tot het einde der wereld." Ds. Neethling te Stellenbosch beeft een tijd geleden eene gedachte van denzelfden inhoud uitgesproken. Hij riep onze predikanten op om jaarlijks een Vrede-Zondag te hebben in hunne gemeenten, en aan dat onderwerp hunne aandacht voor dien dag te wijden. Voor zoover wij weten is er niemand die daaraan gehoor heeft gegeven. Terwijl ieder spreekt van oorlog en de held van Rhodesia "die droomt in vastelanden" verbittering en onvrede steeds aanwakkert, wordt het wel tijd van onze kansels den vrede op alle mogelijke wijzen te bevorderen. Engelands oorlogtoestel voor haar zeedienst alleen bedraagt de niet geringe som van *108 millioen* pond sterling, of de nieuwe schepen bijgerekend *125 millioen.*

Pantser-schepen bevorderen den vrede niet. 't Is een heidensch beginsel door den Latijnschen dichter neergelegd: "die vrede wil bereide zich voor oorlog" (si vis pacem para bellum). De God des vredes alleen kan vrede bewerken door de boden des vredes.

Bijbelverklaring.

Elders verschijnt eene proeve van Bijbelverklaring ons door Ds. Hefer bezorgd. Zie het Artikel: Genesis I. De Broeder wil, wat ook wij reeds jaren wilden, eene korte, zaakrijke verklaring der H. Schrift voor het Hollandsch-sprekend gedeelte onzer bevolking. Het was ons doel de hulp in te roepen van eene commissie uit onze predikanten en het werk onder hen te verdeelen. Tot hiertoe was de weg voor ons gesloten. Zulk een arbeid eischt meer tijd dan wij er aan geven kunnen. Eene proeve zooals door Ds. Hefer geleverd kan helpen om de zaak voor de aandacht onzer lezers te brengen. Gaarne vernemen wij hun oordeel daarover. In drie of uiterst vier deelen zou het werk moeten compleet zijn. Eene Zuid-Afrikaansche Bijbelverklaring — wij moeten het erkennen — heeft voor ons eene eigenaardige aantrekkelijkheid, en behoort niet onuitvoerbaar te zijn met hartelijke samenwerking. De toekomst zal ons dit moeten leeren. Daarom begroeten wij de bijdrage van den Broeder Hefer en zijn we er hem dankbaar voor. Gaarne zullen wij, gaarne zal hij kritiek ontvangen van welmeenende lezers en vrienden. Dankbaar zullen wij zijn, zoo Ds. Hefer zijne verklaring van Genesis in onze kolommen wil voortzetten. Mogelijk geven wij zelf later eene proeve van Schriftverklaring, opdat door onderlinge vergelijking het juiste moge worden getroffen, en er alzoo iets goeds geboren worde uit deze onderneming. Middelerwijl leze een ieder wat Ds. Hefer heeft bijgedragen en denke er over na.

Ons psalmgezang. Naast Bijbelverklaring heeft Ds. Hefer de aandacht gewijd aan het gemeentelijk gezang. Bij ervaring wetende wat een schat er in onzen psalmbundel verborgen ligt heeft hij in zijn eigen gemeente gedaan wat hij in andere gemeenten onzer kerk wil zien gebeuren. Hij meent dat onze psalmbundel gansch niet zoo onzingbaar is, als men de zaak soms voorstelt. Hij meent zelfs, dat eene eenvoudige dorpsgemeente elke melodie zou kunnen zingen met weinig oefening. Hij heeft in onzen bundel heerlijke melodiën ontdekt en wil dat onze gemeenten den schat haar toevertrouwd meer waardeeren. Reflecteerende op hetgeen wij onlangs schreven zegt hij het volgende: "Verscheidene psalmen als 'onbruikbaar' voorgesteld zijn allerliefst en enkelen zeer gemakkelijk. Mijne jonge menschen op het dorp zijn pas met hunne zangoefening den Psalmbundel door. Zij zijn allen eenvoudige jongelieden, zonder kennis van muziek, en zij zingen eenigen psalm en de gemeente zingt verscheidene dier psalmen met smaak en lust. Oefening is het eene noodige, en een weinigje volharding. 't Is mijne overtuiging dat God ons in onzen psalmbundel een groote schat met vele kostbare parels er in gegeven heeft. Psalmen 2, 6, 8, 18, 27 enz. zijn parels van kostbare waarde. Doch zij zijn verloren gegaan in de zee van onkunde en zij moeten daaruit opgehaald worden. En eenige gemeente kan het, als men eenvoudig zich daartoe een weinig moeite wil getroosten.

***

Van harte onderschrijven wij, wat de Br. Hefer omtrent de psalmen zegt. De dag breke aan, wanneer het psalmgezang in onze kerk zijn behoorlijke plaats inneme. Wij herinneren ons goed, wat Dr. Gunning, predikant te Utrecht, jaren geleden over het zingen in Nederland schreef—een woord ook op Zuid Afrika van toepassing: "Wie, die ook maar eenigszins met muziekaal gehoor is bedeeld kan de tweede helft van 'Geloofd zij God met diepst ontzag' in menige kerk zonder schrik en ontzetting aanhooren, wanneer de boeren hunne knieën tegen de banken schrap zetten, en wij eer met dienzelfden 68sten psalm aan 'eene vergadering van stieren met de kalveren' moeten denken, dan aan eene God lovende en verheerlijkende schare." 't Is reeds van ouds her eene klacht geweest tegen onze Gereformeerde Kerk, dat het zingen door haar werd veronachtzaamd. àBrakel zuchtte reeds "dat de Godtsalige in Nederland zoo weijnig lust tot singen hadden, en het oock zoo weijnig deden, ofschoon God het in de natuur des menschen had ingeschapen, en Hij er in behagen heeft." Dr. Kuyper gewaagt van het zingen der vaderen als "half gillend, half huilend." Ravesteijn in zijn curieus boek: "De Nazireer Gods" spreekt van "een zeer verwart en ijsselijk geschreeuw"; en zelfs de Synode van Wezel getuigde tegen "het qualijk zingen des volks, dat ofte ergernisse, ofte stoffe tot belachen, den ongeloovigen geeft." Het verblijdt ons dus zeer, dat Ds. Hefer zijne jongelieden oefent in het psalmzingen. Dat voorbeeld vinde navolging.

***

Zoolang men het aan de gemeente zelf overlaat zal er geene verandering komen in het kerkgezang. Men behoort de gemeente optevoeden; en daartoe kan een koor zeer dienstig zijn! Met Dr. Gunning vragen wij: "Zou het waarlijk zoo ongereformeerd en—wat toch gewis nog hooger staat zoo onbijbelsch zijn, den Heere met vierstemmig koraal dankbaar en vroolijk te loven? En zelfs waar dit onbereikbaar bleek, waarom zouden niet gelijk in de vreemdelingen kerk te Londen gebruikelijk was en gelijk ook Kalvijn had ingevoerd in elke gemeente sommigen die de gave des lieds hebben en zich bij wijze van koor in de kerk bijeenvoegen door hun éénstemmig zuiver zingen de vergadering kunnen leiden en medevoeren?

***

Wat de psalmen ons waard zijn en moeten zijn zal het volgende aan een Nederlandsch blad ontleend ons kunnen leeren: "In 't jaar 1865 gingen drie Engelschen met een gids den Matterhorn op, een berg in Zwitzerland, die zeer moeielijk te beklimmen is. De gewaagde onderneming liep slecht af. Alle vier verongelukten, en men toog uit om de lijken te zoeken. Eindelijk werden zij gevonden als vormelooze klompen, beneden op den gletscher van den berg.

Er was een predikant met de zoekenden meêgegaan. Toen nu de lijken waren ontdekt en herkend, vond de predikant bij het doorzoeken der zakken een bijbeltje. Nu wenkte hij de mannen om stil te zijn, sloeg den 90sten psalm op en las de woorden:

"Een gebed van Mozes, den man Gods. Heere, Gij zijt ons geweest eene toevlucht van geslachte tot geslachte. Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja van eeuwigheid zijt Gij God. Gij doet den mensch wederkeeren tot verbrijzeling, en zegt: Keert weder, gij menschenkinderen."

Wel zelden is een psalm met zooveel diepe ontroering aangehoord, als deze, op die vroeger wellicht nooit door menschen betreden plek, bij de lijken dergenen die tot verbrijzeling waren wedergekeerd en te midden der grafstilte van besneeuwde bergvlakten.

De psalmen bieden ons zeer veel, dat voor allerlei omstandigheden past. Dicht bij kaap Beechy ligt een graf, denkelijk het noordelijkste van de geheele wereld. Daar werd te midden van sneeuw en ijs een deelnemer aan een noordpooltocht begraven. En 't is eigenaardig dat men op zijn graf de bede plaatste uit psalm 51. "Wasch mij en ik zal witter zijn dan sneeuw."

Luther was een groot vriend der psalmen, en prees het psalmboek als een kostelijk kleinood. Hij en Johannes Huss en Hieronimus van Praag en zoovele andere getuigen der waarheid stierven met de woorden van psalm 31: 6 op de lippen: "In Uw handen beveel ik mijn geest."

De 6de psalm wordt door velen de algemeene boetpsalm genoemd, en werd vaak als gebed uitgesproken door Kalvijn en andere godzalige mannen.

Toen Cromwell, de groote strijder voor Engeland's vrijheid, bij Dunbar de overwinning had behaald, zong hij met zijn leger op 't slagveld den 107den psalm: "Looft den Heere al gij heidenen, prijst hem al gij volken." Ook de Hugenoten, de Fransche Gereformeerden, lieten hun psalmen op het slagveld hooren. Vóór den slag bij Contras knielden zij neder, en zongen toen den 118den psalm.

Hun vijanden spotten daarmeê en riepen: "Zie, die lafaards smeeken nu al om genade!"

Maar een oud officier, die in de Roomsche gelederen diende, en wist wie hij voor had, sprak: "Ik raad u, bereid u voor op een ernstig gevecht tegen die daar bidden en zingen. 't Zal heet toegaan."

De strijdpsalm der Hugenoten was psalm 68 : I.

De Heer zal opstaan tot den strijd,
Hij zal zijn haters wijd en zijd
Verjaagd, verstrooid doen zuchten, enz.

En als ik hier nu nog bijvoeg, dat Luthers beroemd lied: "Een vaste burg is onze God," tot grondslag heeft psalm 46: "God is ons een toevlucht en sterkte," dan blijkt uit alles hoe groote en heerlijke troost en kracht en sterkte de Heere God ons in de psalmen geschonken heeft, een schat voor alle tijden en toestanden."

UIT ZUSTER-KERKEN. De verslagen der Synoden van de verschillende Presbyteriaansche Kerkgenootschappen in Groot Brittannie en Amerika verdienen zeer onze aandacht. Vraagpunten van belang, van meer dan locaal belang, werden besproken: ook wij in Zuid Afrika kunnen bij de bespreking winnen.

DE VEREENIGDE KERK (UNITED PRESBYTERIAN) VAN SCHOTLAND. Onder teekenen ten goede mogen wij noemen het feit, dat het *zendingwerk* in bloeienden toestand is. Uit Zuid Afrika wordt gerapporteerd, dat er 4,643 leden zijn met 158 inboorlingen-helpers, en dat deze allen door hunne gemeenten werden onderhouden. In Manchuria had men 8,490 op de rol en 8,000 in de doop-klas. Van het zendings-blad der kerk, *The Missionary Record*, werden er maandelijks 72,396 exemplaren gedrukt. Ook de *Zondagschool* werkt zeer gunstig en wekt groote belangstelling. Met een ledental van 197,000 volwassenen wordt de Zondagschool bezocht door 130,000 kinderen, terwijl van het tijdschrift *Juvenile Missionary Record* 50,000 exemplaren maandelijks worden verspreid. Onder minder gunstige teekenen die ter sprake kwamen noemen wij: (1) de vermindering in het bezoek van Bijbel- en Catechisatieklas door jongelieden die de Zondagschool waren ontwassen. Men schrijft dit toe aan het heentrekken der bevolking naar de groote steden. (2.) Ook is er eene daling in het getal dergenen die zich aanmelden voor de evangeliebediening. Dit wordt toegeschreven o.a. aan de moeilijkheid der examina.

KERK VAN SCHOTLAND. Ook hier werd er eene klacht vernomen aangaande de vermindering in de bijwoning der Zondagschool, ofschoon de bijwoning der Bijbel- en Catechisatieklassen toegenomen is en een ledental telt van omtrent 227,452. De Synode gaf aan de hand, dat er een kerkelijk Congres zal worden gehouden, waarop men een aantal maatschappelijke, economische, industrieele vraagstukken zou kunnen bespreken, die niet op een Synode ter sprake kunnen komen. Eene belangrijke kwestie, waarbij men ook ten onzent vooral in de Kaapstad belang heeft, is de verhouding in groote steden van kerkgebouwen tot gemeenteleden in den omtrek. In Edinburg zijn er tien zulke gemeenten in den omtrek van eene halve mijl, waar men gemiddeld een ledental van 1000 heeft, en aan welke niet meer nan 15 of 20 binnen de parochie wonen. De Synode geeft aan de hand de gemeenteleden te volgen, waar zij buiten bereik der moedergemeente geraken

---

DE VRIJE KERK Ook hier klachten over gebrekkige bijwoning der Bijbel- en Catechisatie-klassen. Ook hier waren er verblijdende teekenen, belangstelling in het zendingwerk enz. De bijdragen voor allerlei doeleinden bereikten het aanzienlijke cijfer van £712,742, terwijl de Vereenigde Presbyterianen £423,000 bijeenbrachten en de Kerk van Schotland £484,000. De drie Schotsche Kerkgenootschappen brachten de totale som van £1,620,000.—In het jaar 1900 viert het College—de Theologische Kweekschool der Vrije Kerk—in Edinburg zijn vijftig-jarig bestaan. Een poging wordt aangewend om de gebouwen te vergrooten en geschikt te maken voor hun doel—alweer iets waaruit wij te leeren hebben. De gebouwen van *ons* Theologisch Seminarium strekken *onze* kerk voorwaar niet tot eer. Doch wij hopen op betere dagen: en de 'Hoop beschaamt niet,' al lezen wij ook elders: "de uitgestelde Hoop krenkt het Hart."

DE IERSCH-PRESBYTERIAANSCHE KERK. Treurige verschijnselen doen zich ook hier voor. Bijwoning van de Zondagschool is niet naar wensch. Erger nog het aantal Theologische studenten is erg afgenomen—een diep te betreuren zaak. De behoefte werd hier gevoeld aan eene zaal voor Synodale vergaderingen—en men was reeds bezig met plannen voor het doel; toen de behoefte werd uitgesproken aan een Twintigste-Eeuw Fonds voor kerkelijke doeleinden, dat £100,000 zal bedragen. Hiervan heeft men reeds £40,000 bijeengebracht. Wat ons zeer trof in het verslag was de ondersteuning die bewezen wordt aan *hulpbehoevende gemeenten.* Over het land verspreid, tusschen Roomsch Katholieken wonende, zijn er vele huisgezinnen die Presbyteriaansch zijn van geboorte en overtuiging. Voor die kleine gemeenten wordt er teederlijk gezorgd. Eene les voor ons, met de verwaarloosden in Namaqualand, de verscheurde Maclean-gemeente, om niet te spreken van de afgelegene streken zooals Umtata, Cedarville en dergelijke gemeenten meer. Een Onthoudings Genootschap, waartoe 348 predikanten behooren, wordt in Ierland zeer noodig geacht, "daar het gebleken is, dat leden der kerk jaarlijks omtrent een *millioen pond* sterling besteden aan sterken drank." Het *Zending*-werk der Kerk was bijzonder voorspoedig, vooral in Indie, waar men in het afgeloopen jaar meer doopelingen had dan in eenig ander jaar.

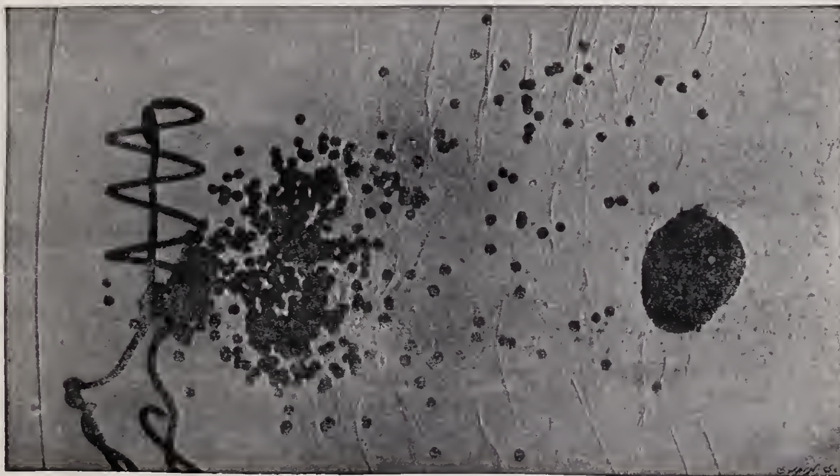
Uit de Amerikaansche kerken komt dezelfde klacht als uit Europa: vermindering in het getal Theologische studenten. Aan de Ringen werd door de Synode opgedragen onderzoek naar de oorzaken van die vermindering te doen.

***

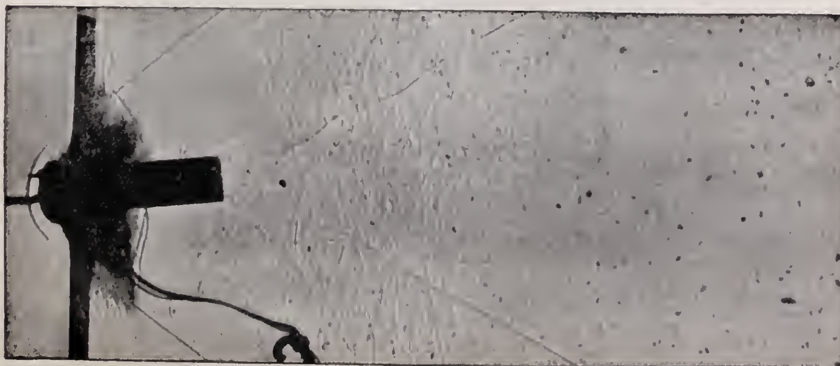
Op de Synode van de *Reformed Church* in N.-Amerika,—de kerk die gelijk de onze haar ontstaan heeft

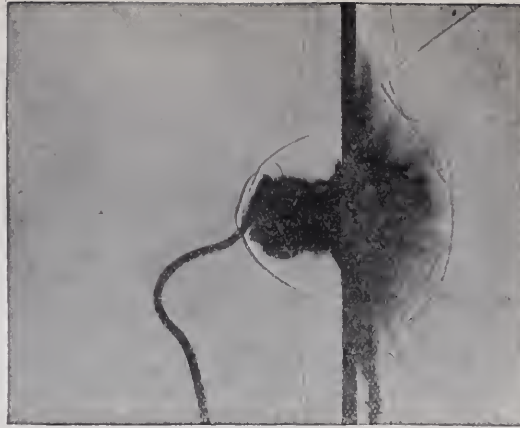
No 1. Deze Kogel gaat met eene snelheid van 1,600 mijlen per uur.

No. 2. Een vliegend schot hagel.

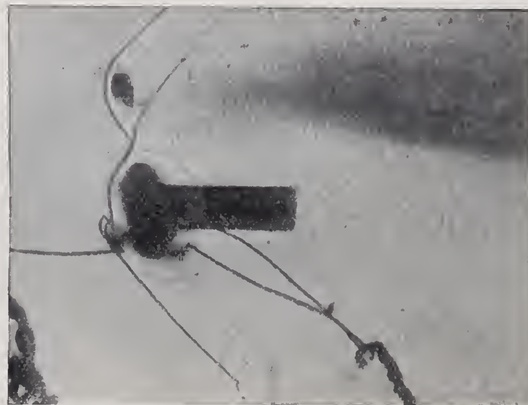
No. 3. Een Kogel die door een stuk spiegelglas trekt.

No. 4. De Kogel half door het glas zijnde.

No. 5. De Kogel geheel door het glas, maar omgeven door eene wolk van glasstof.

No. 6. De Kogel uit het glasstof te voorschijn gekomen

te danken aan Nederland—werd verslag gedaan van de zending van Dr. E. F. Corwin naar Nederland. Deze geleerde was door genoemde kerk derwaarts gezonden, om in oude archieven te onderzoeken, met het oog op eene nadere en meer volledige beschrijving van de geschiedenis der vroegere kolonie Nieuw Amsterdam, (New York) en de betrekking, waarin de kerken dier kolonie stonden tot de moederkerk in Nederland. Door de welwillende medewerking der verschillende autoriteiten was het hem gelukt, bij de reeds vroeger door Dr. Romeyn verzamelde 2,000 bladzijden handschriften nog 4,000 te voegen. De Ref. Church draagt de onkosten voor het verkrijgen en vertalen der verschillende stukken, terwijl de Staat New-York de kosten voor de uitgave op zich genomen heeft.

***

Dit laatste geeft stof tot nadenken. Onze kerk heeft behoefte aan eene uitvoerige en volledige geschiedenis van haar ontstaan en verdere ontwikkeling. Het Kaapsche Archief is door meer dan een reeds doorsnuffeld. In Nederland zijn er schatten door niemand aan het licht gebracht. Wil onze kerk niet doen wat hare zuster in Amerika heeft gedaan?

Transvaalsche Zaken in Europa.

’t Is opmerkelijk hoe de Transvaal nog altijd de aandacht der wereld trekt. Weinigen hebben een goed woord voor onze boeren. Zij worden als het uitvaagsel van het menschdom voorgesteld door velen, vooral door degenen die in den Heer Rhodes meenen te vinden de verwezenlijking van Britsch Imperialisme in zijn meest ontwikkelden vorm. Toch zijn er nog altijd die hun stem tegen dat overdreven Jingoisme verheffen. De heer Stead, redakteur van de *Review of Reviews*—voorwaar geen vriend van President Kruger en de Transvaal—laat zich thans weer hooren: “ Het grieft mij te denken dat mijn oude collegas zich hebben gevoegd bij de partij in Engeland die wil dat de gansche macht van het Britsche Rijk moet worden gebezigd in een oorlog tegen een handvol schaapherders die *de Zuid Afrikaansche Republiek willen regeeren naar de erkende beginselen van de Engelsche Tories*. . . . . . Er kan geen twijfel bestaan, dat als Milner en Garrett er niet waren, wij heel weinig zouden hooren van oorlogsdreigementen en krijgsalarm . . . . . . Garrett en Milner beiden hebben de poging om de waarheid aan het licht te brengen [in verband met Chamberlain’s aandeel in den “ Jamieson Raid ”] veroordeeld. Zij wilden Chamberlain dekken, zelfs toen deze zich van het Zuid Afrikaansche Comité zich zoo wist te bedienen, dat de naam ‘ Farizeeuwsche hypocricten ’ (Pharisees-Hypocrites) door sommigen als een juiste beschrijving van het Engelsch karakter wordt beschouwd. En nu hebben zij hun loon. Zij hebben Britsch Zuid Afrika opgewekt, om den eisch te stellen, dat de heerschappij der Boeren in de Transvaal moet worden vernietigd. Hij bereidt er zich voor oorlog uit Downing Street te verklaren. En Lord Salisbury geeft hem zijn zegen en verzekert hem, dat ‘ hij de handen van den ploeg niet zal terugtrekken.’ ”

Nog verder gaat deze Journalist. Hij vergelijkt de Transvaalsche toestanden met die van Engeland, en bevindt dat de Transvaal met Engeland vergeleken er niet zoo slecht van afkomt. Dáár—d.i. in de Republiek—heerscht er eene oligarchie van Boeren: in Engeland voert Lord Salisbury met zijn volgelingen in het House of Lords het hoogste woord—ook weer eene oligarchie. De dood van Edgar en Mrs Applebee in Johannesburg vindt hij een van de zwakste punten in de zaak der Jingoes. “ ’t Is een bagatel in vergelijking met de moorden en manslagen op groote schaal voorkomende te Cripple Creek en de westersche mijn-distrikten (van Amerika) . . . . Ja zelfs in Londen, na den Bloedigen Zondag op het Trafalgarplein, werd niet één enkele politie-dienaar gestraft voor brutale en koelbloedige aanvallen op hulpelooze gevangenen in hun cel. Ook werd niemand gedagvaard om den moord van den armen Linnell “ door de politie gedood.” Konden wij ons voorstellen, dat de Ieren in Amerika in hun beheer over de Amerikaansche Republiek een voorwendsel wilden vinden om zich te mengen in de zaken van Ierland, zij zouden voorwaar in de geschiedenis van dat ongelukkig land een betere zaak vinden dan de Edgar en Applebe kwestie in de handen van den Heer Chamberlain.”

***

Nog krasser is het volgende. Onder de leuze van den wijzen spreukedichter: “ de oogen des zots zijn in het einde der aarde ” zegt hij “ De aandacht die verbeuzeld wordt op de handvol Uitlanders die in de Transvaal worden onderdrukt en die voor het grootste gedeelte geld maken op de meest gemakkelijke manier en dat geld te spoedig uitgeven, is waarlijk niet te vergelijken met de cynische onverschilligheid waarmee men de grieven van Londen’s inwoners begroet. Gebrek aan water is erger dan gebrek aan een stem bij de stembus, en de ellenden van openhooping in eene groote stad zijn oorzaak van oneindig veel meer lijden dan de Boeren aan Johannesburg hebben bezorgd. Men zou zelfs kunnen zeggen, dat het monopolie van landbezit door enkele groote landeigenaars (in Engeland en Ierland) veel meer smart veroorzaakt aan millioenen dan het dynamiet-monopolie aan de enkelen. Maar wien gaat dat aan? De Transvaalsche kwestie is als een likdoorn op de kleine teen, terwijl de grieven van onze wereldstad zijn als een kanker die vreet in onze ingewanden. Indien de millioenen die onze Jingoes willen besteden aan het uitmoorden der Boeren werden gebezigd om Londen te herbouwen of om aan zijne dorstige bewoners drinkwater te verschaffen, wat goeds zal het niet kunnen uitrichten? Maar de likdoorn geeft pijn, terwijl de kanker vooreerst niet wordt gevoeld door het regelend brein, maar wel door het lijdend en zwijgend lichaam. Zoo komt het, dat de nieuwsbladen vol zijn van de grieven van de 100,000 mannen die geld maken aan den Rand, terwijl geen woord wordt gezegd van de grieven der millioenen die dorsten en lijden in de overbevolkte krotten voor onze eigene deur. Er komt eene ontwaking en onze Conservatieven zullen het misschien nog zien, hoe gereedelijk de groote volksmassas op de oligarchie in Engeland zullen toepassen die beginselen van bloedstorting en wraakoefening waarmee zij nu de Boeren dreigen . . . . . *Oorlog in het eene geval, rechtvaardigt revolutie in het andere.* Wij zijn tegen beiden.”

***

Ds. Muller over de Transvaal. Ook Ds. Muller, onze pas aangestelde vierde Hoogleeraar, heeft zijne stem in in Engeland en Schotland laten hooren ter verdediging onzer boeren. Hij heeft, vooral in Schotland, niets dan smaad ingeoogst. De *Cape Times* viel hem aan in bewoordingen die allezins onbetamelijk zijn,—zonder zijn brief zelf optenemen. In een privaat schrijven zegt hij: “ Wat ons ’t meest bekommert is de toestand van Zuid Afrika. Gij kunt u nooit verbeelden, hoe dat goddeloos komplot aan de Kaap er in geslaagd is om de Transvaal en de gansche Hollandsche bevolking van Zuid Afrika in verdenking te brengen. Al

wat men hoort is, dat . . . . . de dag der wrake gekomen is. En er is niemand die een woord voor de Transvaal en de Afrikaanders spreken kan. Mijn geest werd in mij ontstoken en ik trachtte in twee brieven aan de "Daily Chronicle" den toestand van zaken blootteleggen, doch van den eersten werd verzwegen al wat ten gunste van Transvaal werd gezegd, en van den laatsten brief, die handelde over de kwesties die men tot een oorzaak van oorlog wil maken, werd in 't geheel niets gezegd." 't Is opmerkelijk te zien, dat Ds. Muller in de brieven waarvan hij gewag maakt nagenoeg dezelfde lijn volgt als de redacteur van de "Review of Reviews." "'t Is niet de eerste maal," zoo schrijft hij, "dat Engeland een zedelijk geroep laat hooren om lage doeleinden te dekken." Hij herinnert het Engelsche publiek aan twee gezegden van hun grooten held—Wellington: (1). Een groot volk behoort nooit kleine oorlogen te ondernemen. (2). Ons vaderland heeft geen recht zich te mengen in de inwendige zaken van een ander land. Deze beginselen toepassende op de Transvaalsche kwestie besluit hij zijn brief in volzinnen wier beteekenis niemand kan ontwijken:

"Had President Kruger het gewaagd Engelands bezittingen in Afrika aantevallen, of als de vreeselijke Turk de Uitlanders of de Kaffers op meedoogenlooze wijze vermoord dan zou er reden genoeg zijn gewcest van deze regels aftewijken. Hij heeft echter niets van dit alles gedaan. Waarom dan drukt de Britsche regeering in 't geval van den Turk zoo sterk op het beginsel van non-interventie, en dat wel, wanneer hulp looze Armeniers op wreede wijze worden vermoord, en het geroep opgaat van de edelsten en de besten in dat machtig rijk, die het vreeselijk schouwspel niet langer kunnen dulden, om de Britsche regeering te bewegen in den naam van God en der menschheid tusschen beide te komen? Waarom toch is men zoo gereed in 't geval van de Transvaal zich in andermans zaken te mengen?

"Ik schaam mij over de menschheid wanneer ik het zie dat de vreeslijke Turk zijn dag van genade op onbeperkte wijze verlengd ziet, en wanneer ik lees in een nieuwsblad verschijnende in het land der Covenanters, dat de dag der genade voor den Boer voorbij en de dag der wrake aangebroken is. Wanneer mij de eisch van een ander blad onder de oogen komt, dat de President en "het Boeren ongedierte" (vermin Boers) vertreden moeten worden als wormen in het stof; en wanneer ik zie, dat mannen die eeretitels hebben verworven aan Britsche Universiteiten zonder protest door naamlooze schrijvers worden uitgekreten als "onopgevoede Afrikanders" dan kan ik niet langer zwijgen. En dit zijn de personen die ons willen diets maken, dat zij den vrede begeeren en niet oorlog."

Dat Ds. Muller verbolgen is over deze verregaande eenzijdigheid kunnen wij heel goed verstaan. Hij trooste zich echter met de gedachte: "het zijn de slechtste vruchten niet waaraan de wormen knagen." Voorts leze hij met bedaardheid een artikel, dat in de 'Quarterly Review' verschijnt, waarin de schrijver de Amerikanen te lijf gaat, die tijdens den grooten Vrijheids-oorlog hun vaderland hebben vrijgevochten van Engelsche overheersching. Dáár wordt de teerkwast eerst gehanteerd. Wie toch waren die Amerikanen?—vraagt deze schrijver. Wie waren Patrick Henry en Benjamin Franklin, die helden uit den Vrijheids-oorlog? Niet mannen, wier adeldom van karakter uitblonk in hun daden! Neen, we hadden het tot hiertoe geheel mis. De gansche wereld was tot hiertoe op een dwaalspoor, wat het karakter en de godsvrucht dier groote mannen betreft. Franklin was een wellusteling, Patrick Henry "a shiftless adventurer"—een onbeholpen fortuinzoeker. De Amerikanen zelven stamden grootendeels af van . . . . losgelaten bandieten. En spreekt men van belasting zonder vertegenwoordiging als de wettige grond voor den Vrijheids-oorlog, weet men dan niet, dat meer dan, "één precedens aan den kant [der Britten] stond, dat de noodzakelijkheid hen drong, dat Parlementaire geschiedenis en wet aan hun zijde stonden" . . . . . . En in éénen adem: "Nooit was er misschien een 'onvertegenwoordigd' land zoo goed vertegenwoordigd als Amerika in het Britsche Parlement." Het tweede Amerikaansche Congres bestond uit een aantal schurken (a set of scoundrels). Hun wetgeving was laaghartig: hun zeden beneden alle kritiek. "De bandietenbevolking van Virginia en het aantal onechte kinderen daar geboren waren zoodanig dat zelfs de negers op hen neerzagen als hunne minderen." Die het nog waagt de hoog geroemde heldendaad van de bewoners der stad Boston te verheerlijken, die de kisten met thee in de zee wierpen en dus de eerste aanleiding gaven tot den grooten Vrijheids oorlog, dienen het te weten dat Mackintosh, een der volksleiders in die beweging, "een doortrapte schelm was," en dat de "kooplieden enorme hoeveelheden thee hadden ingesmokkeld, en bevreesd waren dat zij zouden verliezen door den nieuwen invoer en bovendien zwaar beboet zouden worden." En zoo voorts. En zoo voorts. Indien dit aan het groene hout—het machtig Amerika geschiedt, het land waarvoor Engeland kniebuigend zinkt; wat moet de arme Republiek verwachten?

***

Wanneer nu een der oudste, fatsoenlijkste, meest toongevende Engelsche tijdschriften zulk een produkt opneemt in zijn kolommen, en een volk dat Engeland op meer dan een gebied reeds heeft overvleugeld met zulken smaad en hoon overlaadt . . . . . dan is het niet te verwonderen, dat de arme Republiek in Z. Afrika en de Afrikaanders, die geen vrienden in de groote wereld schijnen te hebben, met gal en alsem worden overgoten. De Engelsche jingo is nu eenmaal bekrompen en enghartig. Verdraait hij de geschiedenis in het belang van zijn eigen ideën, en van zijn eigen hooggeroemd imperialisme, 't is licht te begrijpen, dat hij de Transvaal wil vernietigen. Ieder waar vriend van Zuid-Afrika zal Ds. Muller dankbaar zijn, dat hij de pen ter verdediging van zijn vaderland heeft opgenomen. Het bovenstaande was reeds afgedrukt, toen het bericht ons bereikte, dat de Agent-General van Natal in een rede bij een banket in London gehouden, dit zeide:—"Oorlog is eene Hel, maar thans is er een Hel in Z. Afrika, *waar over Engelschen wordt getiranniseerd door de goddelooste regeering die ooit heeft bestaan.*" Voorts voorspelde hij, dat God oorlog zal zenden, en in dat geval bad hij dat het zwaard niet in de schede mocht worden gestoken totdat men den wortel des kwaads had bereikt. De naam van den Natalschen agent is Peace (Vrede), een Peace-maker (Vrede-maker) is hij niet!

***

't Is opmerkelijk tevens te zien, hoe het Engelsch humoristisch blad—Punch—nog altijd de oorlogzuchtige partij tracht te keeren in haar dolle vaart. Een Engelsche predikant—de Kanunnik Knox-Little—bezocht de Kaap, en teruggekeerd in zijn vaderland, liet hij zich uit op een manier die alle perken te buiten ging. "Mijnheer—riep *Punch* hem toe—"gij hebt uw plicht op schromelijke wijze misverstaan. Men heeft u geordend om barmhartigheid en vrede te verkondigen. Het geloof hetwelk gij belijdt, de geloften door u aangegaan, het ambt door u bekleed, eischt het dat gij menschen trekt uit de macht van harstocht en wraak tot verzoening en liefde. *Gij* voorwaar moet uw landgenooten aanzetten tot oorlog en bloedvergieten; *gij*, een dienstknecht van den Vredevorst, moet, naar 't schijnt, uw verachting te kennen geven van een ander die vrede zoekt. Laten er weduwen en weezen zijn; laten dappere mannen worden gemarteld en verminkt; laat er

vuur en vernieling en verwoesting zijn, waar men nu gelukkige woningen en stillen voorspoed aantreft. Deze zijn in uw oordeel de eischen van Christendom, philanthropie en mannelijkheid. Ik neem de vrijheid van u te verschillen, en mijns inziens is er geen akeliger schouwspel dan dat van een predikant die schreeuwt met al de kracht van zijn clericale keel, dat bloedstorting kome." Goed gezegd! Zelfs de nu oorlogdreigende minister Chamberlain heeft in 1896 gezegd: "Een oorlog in Zuid Afrika zal een van de ernstigste oorlogen zijn die kunnen worden ondernomen. 't Zal een lange oorlog zijn, een bittere, een kostbare, en vele geslachten zullen de gevolgen niet kunnen uitwisschen; om oorlog te maken met Pres. Kruger en hem hervormingen optedringen in de inwendige aangelegenheden van zijn staat, terwijl Secretarissen van Staat, staande in hun plaats, hebben verzekerd, *dat wij alle recht van tusschenkomst missen,—dit mijns inziens zou eerst een onzedelijke daad zijn*! !"

DE TRANSVAAL IN HOLLAND.

Dr. Bronsveld die in Holland de partij voor de Transvaal opnam is zeer begaan over de eigenaardige houding door de Nederd. Hervormde Kerk aangenomen. Hij is lid van de Synode—een zeer klein lichaam, dat jaarlijks in den Haag bijeen komt. Dat lichaam vertegenwoordigt de Nederlandsche Kerk niet en bestaat slechts uit een ledental van *negentien* of *twintig*. Dit jaar bestond dat lichaam uit 9 orthodoxe en 10 niet-orthodoxe leden. Dr. Bronsveld, die vreest dat oorlog te eeniger tijd kan uitbarsten en dat "het lagere in het Britsche volk zal zegevieren over het hoogere," daar "de dorst naar goud en naar macht sterker is dan de drang om recht en goede trouw te oefenen" bracht een voorstel ter tafel om de predikanten dier kerk uit te noodigen op een bepaalden Zondag onze Transvaalsche stam- en geloofsgenooten, in het gebed aan God op te dragen en voor hen 's Heeren hulp en bijstand aftesmeeken. Hiervan zou aan President Kruger worden kennis gegeven. En wat gebeurde?

"Tot mijne groote verwondering en ergernis—schrijft Dr. B.—werd dit voorstel door de Synode met 10 tegen 9 stemmen verworpen; en hierbij deed zich nu het verschijnsel voor, dat één orthodox lid hiertoe medewerkte, terwijl het voorstel ook van moderne zijde steun vond. Later besloot de Synode een schrijven te richten aan de Ned. Herv. Kerk te Pretoria. Maar wat te denken van een Synode, die *principieele* bezwaren heeft tegen de uitnoodiging om samen Gods aangezicht te zoeken met het oog op broeders die in nood verkeeren? Het heeft mij inderdaad strijd gekost de ontstemming te overwinnen, die door deze Synodale handeling op mij werd teweeg gebracht. Zij heeft dan ook op zeer velen een zeer pijnlijken indruk gemaakt."

***

In de Synode der *Gereformeerde Kerken*—waarvan Ds. Lion Cachet lid is—kwam de Transvaal op eigenaardige wijze ter sprake. Wij begroeten die bijdrage met blijdschap, omdat daaruit blijkt, dat trots nieuwsbladgeschrijf het hart der christenheid nog warm klopt voor recht en eerlijkheid en waarheid. Wij ontleenen het volgende aan een Nederlandsch blad:—

"Achtereenvolgens brengen nu Rev. Bell en Rev. Roxburg de heilbeden van de 'Presbyterian Church' van Engeland, over. Geestdrift wekt hunne mededeeling, dat de Christenen in Engeland afkeuren het optreden van Chamberlain tegen Transvaal. Op verzoek van den praeses zegt Ds. Lion Cachet de broeders in een sierlijke toespraak dank."

Het was goed dit te vernemen. De *Christian Express* moge er wel nota van nemen.

DS. MEIRING IN AMERIKA.

Ds. Meiring heeft ook gelegenheid gehad een woord in het belang van vrede te spreken. Aan boord van het schip dat hem naar Amerika bracht hield hij op verzoek zijner medereizigers een toespraak over de Transvaal. Dat woord maakte diepen indruk: een der passagiers gaf er verslag van in een Canadeesch blad, dat in Montreal verschijnt. Dit bezorgde aan Ds. Meiring een 'interview' met twee rapporteurs van de *Montreal Witness* en de *Montreal Star*. Hun rapport verscheen in de genoemde bladen en beslaat ettelijke kolommen. Met kalmte, bedaardheid, gematigdheid, maar tevens met onmiskenbare beslistheid sprak Ds. Meiring. Zelf staande aan de zijde van Commandant Joubert, een persoonlijke vriend van den Generaal, bekend te Johannesburg als voorstander van recht en billijkheid tegen allen, door de Uitlanders geacht kon hij uit de diepste overtuiging zijns harten spreken en veroordeelen de politiek door den heer Chamberlain gevolgd. Hij toonde aan, hoe overdreven de voorstellingen zijn met betrekking tot het Dynamiet monopolie, en het Kiesrecht, en sprak de overtuiging uit, dat als men eerst in Engeland kwam te weten, hoe zaken staan, het edelste deel van dat volk zich zou scharen aan de zijde der vrede-verkondigers. "'t Is de eer van Engeland, dat haar volk vrijheid bemint en rechtvaardigheid eischt voor allen. Ware het niet dat zekere belanghebbende partijen, zoowel in Engeland als in Z. Afrika, al de kanalen van publiciteit in hun handen hebben en alzoo misleidende rapporten hebben overgeseind wij zouden eene betere behandeling hebben ontvangen van de Engelsche natie. Ik geloof niet, dat eenig rechtgeaard mensch de geschiedenis van den Afrikaander zal kunnen lezen zonder met hen te sympathiseeren en zonder tot de gevolgtrekking te komen dat een oorlog door Engeland tegen hen gevoerd een misdaad zal zijn. Wij kunnen u op een geschiedkundig en beteekenisvol precedens wijzen. Toen Retief heenging met zijn volgelingen ontmoette hem te Grahamstad eene deputatie van Engelschen die hem een Bijbel ten geschenke brachten met de inscriptie: 'Met onze beste wenschen voor uwen tocht naar het Noorden.'" Het woord van Ds. Meiring heeft indruk gemaakt. Ook Ds. W. P. de Villiers heeft zich in Londen laten hooren in het belang van vrede. Hij ontvange met zijn medebroeders het loon door den Heiland den vredemaker toegezegd!—In dagen als de onze denkt zeker meer dan een aan het woord van den Psalmdichter:—

Ik zoek den vreê steeds aan te kweeken,
Maar kan er nauwelijks van spreken,
Of 'k zie mijn reden afgebroken
En hen tot woede en krijg ontstoken.

***

Naderbij, d.i. in Zuid Afrika, verandert de toon niet. De *Christian Express* b.v. spot met onzen dag van gebed en verootmoediging, en zou niet ongaarne een oorlog zien ontbranden. Een Engelsche predikant—de heer Baumgarten, schrijft uit Johannesburg over de boeren, die als Jakob zeer "godsdienstig maar erg onzedelijk" zijn, die naar hun "Nachtmaal" in grooten getale opkomen en huiswaarts keerende zich aan de onzedelijkheid overgeven die als een tweede natuur geworden is; die de zwarten op gewetenlooze wijze onderdrukken; en onder de plak staan van Hollanders die "noch godsdienstig noch zedelijk zijn," enz. En dan verwonderen zich onze Engelsche landgenooten, dat men die dingen tegenspreekt en daarover verbitterd is? De woorden van "Shylock" in den "Koopman van Venetie" hebben nog kracht:—

"Ik zeide niets, maar trok de schouders op,
Want dulden is het erfdeel van ons volk."

Tegenspraak helpt niet. "ZIJ ZEGGEN: WAT ZEGGEN ZIJ: LAAT HEN ZEGGEN" is nog beter leuze. Die zwijgt, vooral in dezen tijd, wint. De waarheid en gerechtigheid zullen uiteindelijk zegevieren.

Portretten van Vliegende Kogels.

HET einde van de 19de eeuw is een tijd van de wonderlijkste ontdekkingen. Wat onmogelijk scheen wordt mogelijk gemaakt. Het photographeeren van een vliegenden kogel schijnt gewis tot de onmogelijk heden te behooren, en toch is men er in geslaagd ook dit ten uitvoer te brengen.

In de maand October van het vorige jaar verscheen er in *Pearson's Magazine* een aantal portretten van kogels zooals zij door de lucht vliegen. Meenende dat onze lezers, die genoemd Engelsch Tijdschrift niet in handen krijgen, er belang in zouden kunnen stellen, hebben wij de photografische blokken van de uitgevers voor het Maandblad aangekocht. Met dit nommer geven wij onze lezers de afdrukken er van.

Laat ons trachten te beschrijven de wijze waarop deze wondervolle portretten genomen zijn. Een vierkante doos met een deksel wordt tot photographisch toestel ingericht. In deze houten doos wordt een gevoelig gemaakt glas geplaatst, dat het portret ontvangen moet. Voor dit glas worden draden gespannen, die de kogel in zijne vaart raken moet. Tegenover het glas is er een andere doos verbonden aan de eerste, doch kleiner en smaller, waarin een electrische straal flikkert zoodra de draden geraakt worden, en die de schaduw van den voorbijgaanden kogel op het glas afdrukt. Achter de eerste doos is er een kist gevuld met zemelen om de kogel op te vangen. Het geweer wordt op eenigen afstand zoo gesteld dat de kogel die de doos doorboort en de draden raakt, vlak voor het glas voorbij moet vliegen.

De uitwerking van een vliegenden kogel op de lucht, hoewel onzichtbaar voor het oog, is door de wetenschap bewezen te zijn gelijksoortig met die van eene boot, die zeilt over de oppervlakte van een stil meer. In het geval van de boot bemerkt men kleine golven en soms eene beroering der wateren. De golven volgen de boot van achteren en soms bemerkt men er een die voor de boot uitgaat. Gaat de boot ietwat snel, dan nemen de golven den vorm van eene zwaluw-staart aan, die al nauwer van achteren wordt, hoe meer de snelheid toeneemt.

Zoodanig is de zichtbare uitwerking van een voorwerp dat door het water gaat, en zoodanig is ook de onzichtbare uitwerking van een voorwerp dat door de lucht gaat. Als een kogel zeer langzaam gaat dan worden geene golven gevormd. Een kogel die b.v. 750 voet per seconde gaat veroorzaakt geene golven in de lucht, vliegt hij echter met eene vaart van 1100 voet per seconde dan worden golven veroorzaakt, die scherpere hoeken vormen naar dat de spoed toeneemt. Vlak voor den vliegenden kogel wordt de lucht zoo zamengedrongen dat de golf aan die zijde even snel als de kogel gaat.

Dit alles en nog veel meer heeft men ontdekt door de photographiën van vliegende kogels nauwkeurig gade te slaan. De photographiën die dit nommer vergezellen zijn genomen door Professor C. V. Boys, F.R.S,, tot onlangs assistent professor der natuurkunde aan het *Royal College of Science* te Londen. Zij stellen den lezer in staat om op te merken de juiste uitwerking die een vliegende kogel op de lucht heeft. De vuile en gestippelde sleep achter den kogel toont aan de beweging die hij veroorzaakt, en de lijnen daarover heen den scherpsten hoek die de golven vormen als de kogel met de hoogste snelheid daarheen trekt.

Om den kogel in zijn vaart te photografeeren moet de lichtstraal van zeer korten duur zijn en toch sterk genoeg om zijn werk te doen. Nu kan men den duur van een electrischen straal zoo verminderen, dat die niet langer dan een 25 milliocnste gedeelte van eene seconde gezien wordt. Het is dus duidelijk dat de kogel, hoewel hij met een vaart van 1,400 mijlen per uur trekt, geen merkbaren afstand kan gaan terwijl zijn portret genomen wordt. Het is een feit dat, zoolang de straal duurt, de kogel niet meer dan een vierhonderdste gedeelte van een duim trekken kan.

Maar laat ons nu deze photographiën nader verklaren.

No. 1 toont een kogel nadat die pas een *Martini-Henri* geweer verlaten heeft. Daaruit ziet de lezer de uitwerking die een vliegende kogel op de lucht heeft. Hij heeft pas de draden geraakt, die aangeduid worden door de zwarte schaduwen in den ondersten hoek aan de linkerzijde, tengevolge waarvan de electrische straal op het glas aanduidt den sleep van lucht die den kogel volgt, de beroering die hij van voren veroorzaakt terwijl hij door de lucht heendringt, en wat meest belangrijk is, de duidelijke luchtgolven, zooals aangeduid door de vier bijna evenwijdige lijnen die van den kop en de staart van den kogel getrokken zijn.

No. 2, is van een meer belangrijken aard. Men ziet hoe dat hagel uit een geweer trekt. Elk hagel-korrel is duidelijk omschreven en op het glas is het zelfs gemakkelijk te zien waar zij tegen elkander stieten en uitgedrukt werden. De snelheid is nu zoo gering dat elke korrel nu niet meer afzonderlijke golven veroorzaakt. Nogtans ziet men dat de geheele ruimte vol van lichtgolven zijn van den meest ingewikkelden aard. Die golven worden veroorzaakt door dat de gassen van het kruit, die nog den hagel vergezellen, niet behoorlijk met de lucht vermengd zijn.

De volgende photograpiën dienen ter opheldering van een zeer interestante proefneming van Professor Boys. Hij schrijft: Ik wilde den voortgang gadeslaan van een kogel die een stuk spiegelglas doorboort, van dat hij het glas treft tot dat hij aan de verwarring, die hij veroorzaakte ontkomen is.

No. 3 toont het glas op zijn kant geplaatst, en door een kogel getroffen. Het blijkt duidelijk dat de terug spatting van glasstof *vier of vijf maal zoo snel* is als de voorwaartsche beweging van den kogel. Een nieuw luchtgolf begint te ontstaan aan den met glas overdekten kop van den kogel, met twee zeer hellende golven aan bijde zijden van het glas en reikende omtrent drie kwart van den afstand naar den rand.

In No. 4 ziet men den kogel halverwege door het dikke glas. De golven aan weerszijden van het glas hebben den rand bereikt en zijn weer aan het terugkeeren naar het middelpunt.

In No. 5 ziet men den kogel nadat die door ongeveer vijf duim van het glas gegaan is. Hij is nog niet te voorschijn gekomen uit de wolk van glasstof, en de nieuwe luchtgolf is zeer duidelijk. Het glas is door den schok van den kogel geheel gebroken, maar toen de electrische straal den afdruk maakte, was het nog niet uiteen gevallen. De kleine deeltjes, die over de geheele oppervlakte van het glas gezien worden, zijn van de kanten van het gebroken maar nog recht opstaande glas afgesprongen. Alles is zoo snel gegaan dat, toen de photographië genomen werd, het verbrijzelde glas nog geen tijd had uiteen te vallen.

No. 6 toont den kogel nadat die uit de wolk van glasstof, ongeveer vijftien duim van het glas, te voorschijn gekomen is. Men ziet slechts een stukje glas—waarschijnlijk dat stuk dat het eerst getroffen en uitgedrukt werd—voortspoeden met de snelheid van den kogel zelven. In een paar seconden tijds echter zal de kogel dit stukje glas voorbijgesneld zijn, en zijne vaart onbelemmerd voortzetten.

Ideen aan den voet des bergs.

Hij, wel zoo goed, in Gods Natuur, houdt Kerk—en rookt cigaren.

Niet zoolang geleden zat een aantal vreemdelingen aan tafel in een Duitsch Hotel. 't Was een gemengd gezelschap —advocaten, geneesheeren, ambtenaren, reizigers, tooneelspelers enz. In het midden van de lange tafel had een evangeliedienaar plaats genomen. Vlak tegenover hem zat een Duitsche geleerde van naam, langs hem een architekt. Deze sprak den Evangeliedienaar het eerst toe. 't Was Zondag:—

"Zoo is u dan in de Kerk geweest. Ik ga er nooit heen. Ik heb er geen behoefte aan. Dit moet ik echter zeggen ter eere van u, Engelschen. 't Is een vroom, kerkgaand volk."

"Nonsens" zei de geleerde, "de vroomheid der Engelschen zit niet diep. Ik ben zelf in Engeland geweest en weet alles van hun vroomheid. Alle fatsoenlijke menschen gaan daar ter kerke, Bijbel en gebeden-boek in de hand. Toen ik er was ging ik mee: er was niets anders te doen. Maar als de predikant zou denken, dat de boeken die het jong volkje voor zich open houdt Bijbels of 'Prayer books' zijn, dan vergist hij zich deerlijk. Het zijn romans, en de gedachten der jongelieden hebben heel weinig van het hemelsche en zeer veel van het aardsche."

"Hoe lang is u in Engeland geweest?" vroeg de predikant, heel bedaard.

"Acht maanden," antwoordde de geleerde.

"En ik ben nu achtentwintig jaren predikant. Tegenover uw acht maanden stel ik mijn achtentwintig jaren, en ik voeg er bij, dat sedert mijn kindsheid ik de gewoonte had het Huis des Heeren des Zondags geregeld te bezoeken, meestal tweemaal per dag. Wat u gezien heeft, heb *ik* nooit gezien, en ik heb nog nooit iemand buiten u ontmoet die dit heeft gezien. Ik moet dus tot de gevolgtrekking komen, dat toen u mijn vaderland bezocht, heel curieus gezelschap u moest hebben aangetrokken."

Men barstte uit van lachen. De geleerde doktor kleurde.

"In elk geval" zei hij, "wat soort van godsdienst is het ook die tusschen vier muren moet worden gehouden? Mijn tempel is van gansch anderen aard. Ik verlustig mij in Gods vrije natuur; boven mij het blauwgewelf; onder mijn voet het groen tapijt der weilanden; rondom mij de eeuwige bergen; en als orgel het windgesuis en het gemurmel der kabbelende beek. Dat is me een tempel Gode en den mensch waardig. Daar aanbid ik."

Zijn woord maakte indruk en dekte zijn nederlaag. De predikant glimlachte.

"Is u van daag in uw tempel geweest?" vroeg hij.

"Wel niet juist van daag."

"Misschien voorleden Zondag?"

"Ik kan niet zeggen dat ik er was."

"Wel dan, eens toch gedurende de laatste zes maanden?"

"Zelfs niet dat. Ik heb weinig tijd."

"Het komt mij voor dat gij van uw tempel al heel weinig gebruik maakt."

De dokter zweeg, en een luid gelach deed zich hooren.

De predikant vervolgde: "In mijn kerkje waar ik van daag was, zijn de muren voor u te nauw. Daar kunt *gij* niet bidden. In uw heerlijken tempel, door u in de laatste zes maanden niet bezocht, kan *ik* wel bidden. Nu ga ik u iets voorstellen, Herr Doctor. Over zes maanden hoop ik hier terug te zijn. Laat ons dan op een Zondag morgen samen gaan uit het gewoel dezer bedrijvige stad en Gods vrije natuur opzoeken, met het blauw gewelf, het groen tapijt, de eeuwige bergen, 't orgelgeluid der beken en winden. Op weg daarheen zullen wij niet over politiek en letterkunde spreken, maar onze gedachten verzamelen. Zoodra wij het groen tapijt hebben bereikt zullen we neerknielen en den Schepper aller dingen aanbidden, het Groote Wezen, dat uw lot en het mijne regelt. Wij zullen Hem loven en danken voor al Zijne goedertierenheid en liefhebbende barmhartigheid aan ons beiden betoond. Bevalt u dat?"

De geleerde zweeg. Er heerschte stilte.

"Neen," liet hij er op volgen, "ik wil niet."

"Hoe jammer toch," antwoordde de predikant, "U heeft zulk een fijn gevoel voor de heerlijkheid van uw tempel, en toch als een ernstige aanbidder blijft uw plaats daar ledig."

Niemand lachte. Het woord had meer dan een getroffen.

De Mieren en hare wegen.

VI.

HARE ZAMENLEVING.

MEN zegt dat mieren na lange afwezigheid elkander herkennen en groote blijdschap bij de ontmoeting aan den dag leggen. *Hüber* vertelt dat toen hij eens de leden van eene mieren kolonie, die hij vier maanden onder een glas opgesloten had, terugbracht naar hunne vroegere woning, zij dadelijk door de anderen herkend en met alle teekenen van vreugde verwelkomd werden. Een ander schrijver verklaart dat hij dezelfde teekenen van herkenning opgemerkt heeft na eene scheiding van bijna vijftien maanden; en Sir John Lubbock noemt een geval van onderlinge herkenning, na eene scheiding van een-en-twintig maanden. De laatstgenoemde vertelt dat twee-en-dertig jonge mieren die als poppen met eenige oppassers uit het nest verwijderd en later teruggebragt werden, met alle teekenen van blijdschap werden ontvangen. Hetzelfde gebeurde ook met negentien uit twee-en twintig jonge mieren die door vreemdelingen opgepast en van dezen vergezeld teruggebracht werden; drie werden aangevallen, maar van dezen was hij niet zeker of zij tot dat nest behoorden. Hij meent dat elke mier met elk ander lid van de zamenleving bekend is. Hij heeft eenige vrienden en vreemdelingen onder chloroform gebragt, en toen geplaatst waar anderen bezig waren te weiden. De vrienden lieten zij liggen, maar de vreemden namen zij op en wierpen ze in het water. Vervolgens werden bekenden en vreemdelingen zes van elk dronken gemaakt en in dien toestand bij de anderen gebracht. Die nuchter waren schenen eenigszins verlegen met het schandelijk gedrag der beschonkenen. Vijf vreemdelingen en twee bekenden werden in het water geworpen; geene der vreemden maar drie der vrienden werden naar het nest gedragen. Bij andere proefnemingen werden vreemdelingen ook in het nest gedragen, doch spoedig daarop weder uitgebracht en weggeworpen. Het schijnt dus duidelijk dat mieren, ook in een bewusteloozen toestand, door hare vrienden herkend worden.

Mieren bezitten ook eene taal waardoor zij hare wenschen en gedachten aan elkander mededeelen. Zij is eene stilzwijgende taal, doch onderling verstaanbaar. Is er gevaar dan wordt dadelijk ervan bericht gegeven in elken gang en in iedere kamer van de gemeenschappelijke woning. Dit doen zij door den kop tegen die van een ander lid van het gezin te stampen, waarop deze heenloopt om hetzelfde aan een ander te doen, totdat de gansche Kolonie in een staat van beroering verkeert. Het eerste waar-

voor dan gezorgd wordt is de beveiliging der jonge mieren die nog popjes zijn.

Sommige mieren soorten zijn oorlogszuchtig en gaan op militaire expeditiën uit. Zij zenden eerst kleine verkennings patrouilles uit en, zijn de berichten gunstig, dan trekt het leger in behoorlijke orde op. Communicatie wordt gedurig gevoerd tusschen de voor-en achterhoede, en wordt het noodzakelijk dan worden loopers afgezonden om versterkingen te halen. De officieeren, die op geregelde afstanden onder de anderen verdeeld zijn, worden aan den grooten kop onderscheiden. Zij dragen geene kleinen, gaan niet uit om voedsel te verzamelen en nemen geen last op om te dragen. Wordt het nest verstoord dan ziet men haar het eerst aan de deur staan gereed om elken aanval afteslaan.

De voelhorens zijn echter de voornaamste spraakorganen. Nuttige ontdekkingen worden daarmede aan de overige leden van de zamenleving bekend gemaakt, zoo als b.v. de ontdekking van eên worm of ander voedsel. Daarmede vragen de hongerigen om brood, en als de voedster—moeders willen dat de kleinen den mond zouden opendoen dan raken zij ze zachtjes daarmede aan. Met de voelhorens worden voorts de legers in optocht en in slagorde gesteld.

Sommigen hebben ook gemeend dat de voelhorens de organen des gehoors zijn, doch anderen hebben dit betwijfeld. Sir John Lubbock beweert dat geen geluid eenigen invloed uitoefent op mieren en dat zij zonder gehoor zijn. Eene enkele mierensoort heeft hij aangetroffen waarvan de gevleugelde koninginnen een duidelijk geluid van zich geven, doch hoe dat geluid door het mannelijk geslacht vernomen wordt is men vooralsnog niet te weten gekomen.

De voelhorens zijn echter de reukorganen. De pas genoemde schrijver vertelt, dat hij een groote mier gevangen en met een draad op een hard stuk papier gebonden had. Toen zij geheel stil was geworden, hield hij de stemvork nabij de voelhorens zonder de mier in 't minst te verstoren. Daarop nam hij een veder en bracht die zachtjes heel nabij de voelhorens, doch ook nu was er niet de minste beweging. Doch toen de veder in muskus gedoopt en op gelijken afstand van de voelhorens gehouden werd, werd eerst de eene en toen de andere teruggetrokken. Hetzelfde was het geval met een tweede mier toen de veder in lavendel gedoopt werd. Men meent dat het door middel van deze reukorganen is, dat mieren onder de vloer van een keuken soms tot op de tweede verdieping doordringen om suiker of andere artikelen te rooven.

Mieren zijn ook kleine boeren. Niet alleen zaaien en maaien en vergaderen zij in de schuren, zooals wij reeds vermeld hebben, doch zij bezitten ook beesten, verschillend in kleuren en grootten zooals er bij onze boeren gevonden worden. Deze zijn kleine insekten, die door de mieren aangekweekt en hare melkbeesten genoemd worden. Zij leveren een vocht, dat door haar zeer gewaardeerd wordt. Doch hierover meer in een volgend artikel.

Behalve deze zoogenaamde melkbeesten wordt er in mieren-nesten eene soort van kleine blauwe luis aangetroffen, die het werk van straatreinigsters verrichten en dienen om de gezondheid en het gemak van dit volkje te bevorderen. Het is bekend dat deze luizen gevonden worden in mest, of onder planten in een staat van verrotting of in andere dierlijke zelfstandigheden, waarop zij leven. Zij nemen al het vuil in de nesten op en houden alzoo de stad schoon. Eene soort van deze diertjes wordt echter ook gebruikt als melkbeesten, daar zij tusschen de kringen van den onderbuik vocht uitgeven die door de mieren zeer gewaardeerd wordt. De geele mieren vooral houden veel van hen en hebben ze bijna in uitsluitelijk bezit. Zij zijn geheel blind en worden nergens elders dan in mieren-nesten gevonden. Als een nest verstoord wordt dan grijpen de mieren hen dadelijk op en loopen met ze weg, hoewel de kleine mieren hulpeloos op den vloer blijven liggen. Men zegt dat er meer dan 40 verschillende soorten van deze diertjes in Britsche mieren-nesten gevonden zijn.

De Bijbel en de Monumenten.

Hoofdstuk V.

DE LANDEN VAN HET OOSTEN.

I. Ligging en Geaardheid van Babylonie en Assyrie.

"En de naam van de derde rivier is Hiddekel, deze is gaande naar het oosten van Assur. En de vierde rivier is Frath." Deze woorden behooren tot de eerste les in aardrijkskunde, welke ons de Bijbel geeft. De twee rivieren hier genoemd bewaterden de landen van het oosten—Assyrië en Babylonië,—en zijn heden nog bekend onder de benamingen *Tigris* en *Eufraat.** Beide rivieren hebben hare oorsprongen in de hooglanden van Armenië, en de twee bronnen zijn door een afstand van slechts drie mijlen van elkander gescheiden. Van hier vloeit echter de Eufraat snel in de zuidwestelijke richting, als wilde zij zich in de Middellandsche Zee storten, doch op een punt slechts 100 mijlen van die Zee, wendt de rivier zich schielijk zuidwaarts en oostwaarts. De Tigris vloeit eerst oostwaarts, dan zuidwaarts, en de twee groote stroomen die naast elkander haar ontstaan hadden, snellen nu elkander toe, totdat slechts twee en twintig mijlen ze vaneen scheiden. Thans vloeien zij naast elkander in zuidoostelijke richting voort, zijnde de grootste afstand tusschenbeide negentig mijlen. Eindelijk vloeien zij ineen, en na een gezamenlijken loop van zeventig mijlen, ontlasten zij hare wateren in de Perzische Golf. Evenals Egypte de gave is van de Nijlrivier, zoo hebben Assyrië en inzonderheid Babylonië hun bestaan aan de Eufraat en de Tigris te danken.

Babylonie was de naam van de landstreek die tusschen de twee rivieren lag, van het punt waar zij eerst elkander naderden en zuidwaarts, tot aan de zee. Babylonië was een uiterst vruchtbaar land, want reeds in de vroegste tijden hadden de bewoners—een hoogst beschaafd volk—in hun land een uitgebreid stelsel van kanalen vervaardigd. Door deze groote voren, die Babylonië van de Eufraat tot aan de Tigris doorkruisten, werden de wateren van die rivieren over het gansche land verspreid, totdat de wildernis zich verheugde en bloeide als de roos. In de dagen der oude beschavingen werd Babylonië voor het vruchtbaarste land der wereld beschouwd, met uitzondering van Egypte alleen, en Herodotus berekende de opbrengst van het land op evenveel als de helft van het overige gedeelte van geheel Azië.

Assyriè was gelegen aan beide zijden van de Tigris, ten noorden van Babylonië, en strekte zich noordwaarts uit tot aan de bergen van de Kurdistan. In scherpe tegenstelling met Babylonië, was Assyrië een bergachtig land. Het verschil in de geaardheid der beide landen had ten gevolg een verschil in de geaardheid der twee volken. De Babyloniërs waren een volk van landbouwers, de Assyriërs een volk van krijgslieden. Babylonië was een letterkundig land, de opvoeding werd algemeen behartigd ; Assyrië bezat een klasse van ambtenaren, de *schrijvers*, die bijna

* De oud-babylonische naam van de Tigris was Idikla, die in Gen. 2 : 14. in den vorm Hiddekel bewaard blijft. Idikla of Idiklat werd later verkort tot Diklat, vanwaar de vormen Tigra en Tigris afkomstig zijn. Eufraat en Frath zijn identisch.

uitsluitelijk, met de lees- en schrijfkunst bekend waren. Babyloniërs en Assyriërs beiden waren ijverige handelaars, doch eerstgenoemden waren ook ondernemende zeevaarders, laatstgenoemden niet. De Babyloniërs waren een zachtzinnig volk, godsdienstig en bijgeloovig van aard; de Assyriërs hadden uitnemende bekwaamheid in het organiseeren en het administreeren. De Babyloniërs waren de Grieken, en de Assyriërs de Romeinen der oude wereld.

II. De ontcijfering der Oud-Babylonische Inscripties.

Aan het einde der achttiende eeuw was het in Europa vrij algemeen bekend, dat men in de vervallen paleizen en graftomben te Persepolis en elders in Perzië, inscripties had ontdekt in een onbekend schrfft. De eigenaardige letters waarmede deze inscripties waren geschreven werden door sommigen vergeleken bij *pijlen*, door anderen bij *spijkers*, vanwaar wij dit schrift in Hollandsch het *Spijkerschrift* noemen. Anderen weêr meenden dat de letterteekenen geleken op *wiggen*, in het Latijn *cunei*, vanwaar de Engelsche benaming '*cuneiform inscriptions*.'

Het verhaal van de ontcijfering dezer inscripties is zoo interessant, en de ontcijfering zelve is een zoo groote wetenschappelijke overwinning, dat wij er wel eenige regelen aan mogen wijden. De eerste geleerde die de inscripties nauwkeurig copiëerde en in 't licht gaf was Niebuhr, de vader van den vermaarden historicus. Spoedig ontdekte men dat elke inscriptie in drie talen herhaald werd, waarvan de eerste taal *alphabetisch* geschreven werd, en de twee anderen *syllabisch*. Deze woorden hebben verklaring noodig. Als ik, bijvoorbeeld, den naam *Herodes* wil schrijven, dan kan ik het op tweeërlei wijze doen: (*a*) H - E - R - O - D - E - S, en dan bestaat mijn woord uit 7 letters, of (b) HE- RO- DES, en dan bestaat het woord uit 3 syllabes. De Hollandsche taal nu bestaat uit 27 letters, en door die te gebruiken, kunnen wij eenig woord vormen; doch het getal *syllabes* in de Hollandsche taal is ontelbaar. De oude Babyloniërs, echter, schreven hunne taal met *letters en syllabes* door elkaar gemengd, en dit maakt dat het zoo moeilijk was dat spijkerschrift te ontcijferen.

Doch om terug te keeren,—men had in 't jaar 1800 nog geene vordering gemaakt met de ontcijfering der inscripties. In 1803, echter, verklaarde een jonge Duitsche student, slechts 27 jaren oud, dat hij een sleutel had ontdekt om de geheimen van het duister spijkerschrift te ontsluiten. Die jonge man heette *George Frederik Grotefend*. Maar hoe kwam hij tot deze verbazende ontdekking? Grotefend wist dat de inscriptie waaraan hij bezig was, gevonden werd boven de uitgebeitelde beelden van zekere koningen. Hij wist verder, uit soortgelijke inscripties in andere talen, dat het opschrift gewoonlijk van dezen vorm was:

A de machtige koning, de koning der koningen, zoon van B, den koning.
B de machtige koning, de koning der koningen, zoon van C, den koning.

Voorts vond Grotefend dat op de inscriptie die hij vóór zich had een zeker woord verscheidene malen voorkwam: dit woord, zeide hij, moet het woord voor "koning" zijn. Nu ontstond de vraag: Welke koningen worden hier genoemd? Uit geschriften van vroegere navorschers was Grotefend tot de overtuiging geraakt, dat de paleizen te Persepolis door de zoogenoemde Achaemenidenkoningen waren gebouwd. De namen van deze koningen nu waren uit andere bronnen bekend. Het was voor Grotefend geen moeilijke zaak om die namen te kiezen die het best bij de letters van zijne inscriptie pasten. Eén naam b.v. bestond uit 7 letters. Daarvoor was *Cyrus* te kort en *Artaxerxes* te lang, doch *Darius* (*Dareios*) paste precies. Grotefend ontcijferde dus de inscriptie als volgt:

Xerxes, de machtige koning, koning der koningen, zoon van Darius, den koning.
Darius, de machtige koning, koning der koningen, zoon van Hystaspes.

En nu volgde vanzelf een ander bewijs voor de juistheid van Grotefends ontcijfering. Achter den laatsten naam op de inscriptie, Hystaspes, kwamen de woorden "*den koning*" niet voor. Vanwaar de weglating? Grotefend herinnerde zich dat Grieksche geschiedschrijvers het hadden te boek gesteld, dat *de vader van Darius niet zelf een koning* was geweest. Hier was derhalve een andere zijdelingsche bevestiging van den gelukkigen greep door den jeugdigen geleerde gedaan. De arbeid van Grotefend werd door den Franschman Burnouf en den Duitscher Lassen voortgezet, en het geheele alphabet van wat men thans het oud-Perzisch noemt, was spoedig gevonden.

III. Verdere Ontcijferingen

Wij herinneren ons dat de inscripties *drie* talen behelsden. De eerste was nu oncijferd, doch hoe was het met de twee andere talen, die in een veel moeilijker schrift waren geschreven? Terwij Grotefend en zijn medearbeiders in de studeervertrekken en bibliotheken van Europa bezig waren, had een jonge Engelsche officier, Henry Rawlinson, in Perzië zelve zijne aandacht aan de oude inscripties gewijd. Te Bagistana, of Behistun, had eeuwen geleden Darius een lange inscriptie op een zeer hoogen rotssteen laten uitbeitelen. Rawlinson nam zich voor, deze inscriptie te copieëren. Het was een reuzenwerk. Vier jaren lang, van 1835 tot 1839, arbeidde hij hieraan, niet zonder tegenstand, niet zonder levensgevaar. Eindelijk was het werk voltooid, de inscriptie afgeschreven, en ten slotte in het licht gegeven, met vertaling en kommentaar.

In zijn kommentaar bewees Rawlinson niet alleen dat het spijkerschrift eenige honderden leesteekens bevatte, vertegenwoordigende honderden verschillende syllabes, maar ook dat een groot aantal van die leesteekens *voor meer dan een klank stond*. Neem een voorbeeld: vier spijkers over elkander gekruisd vormden een ster: dit teeken stond derhalve oorspronkelijk voor een *ster*: doch daar de sterren aan den hemeltrans schitteren, verkreeg dit symbool weldra ook de beteekenis van *hemel*. Dan weêr, omdat de goden in den hemel wonen, vertegenwoordigde dit symbool ook het woord *god*; en omdat de hemel hoog boven de aarde verheven is, beteekende het zelfde symbool *hoog zijn*. Begrijp hoe ingewikkeld een schrift *dat* moet zijn, waarin wij niet weten of het teeken *ster* of *hemel* of *god* of *hoog zijn* moet beteekenen! Wat wonderbaar vernuft en wat taai geduld openbaarden zich niet in die geleerden — Grotefend, Rask, Burnouf, Lassen, Hincks, Rawlinson—die de baanbrekers waren in de ontdekking van dit nieuw gebied der Assyriologie! Het tweede stadium dus in de geschiedenis der ontcijfering werd bereikt met de publicatie in 1851 van het werk van Rawlinson.

Een *laatste stadium* in de ontcijfering wordt met het jaar 1857 bereikt. De geleerden van Europa waren nog niet tevreden gesteld dat deze ontcijferingen op een vasten grondslag berustten. Om de kwestie eens voor goed uit te maken, besloot het Koninklijk Aziatisch Genootschap in 1857, om een inscriptie van Tiglath-Pilezer (2 Kon. 15: 29), ontdekt in de puinhoopen van het aloude Assur, aan een viertal Assyriologen ter ontcijfering voor te leggen. Deze vier mannen waren Rawlinson, Hincks, Fox Talbot en Oppert. Zij moesten met elkander geene communicatie hebben, maar onafhankelijk te werk gaan. Op zekeren vastgestelden datum moesten de vertalingen, behoorlijk

verzegeld, in handen van den secretaris van het Genootschap worden gelegd. Toen de vertalingen geopend en met elkander vergeleken werden, bevond men dat zij, op eenige geringe verschillen na, volkomen met elkander overeenkwamen. In 1857 dan was de nieuwe wetenschap, de Assyriologie, boven alle verdere verdenking verheven.

IV. Winsten van de studie der Assyriologie.

Wij hebben nog niets verhaald van de betooverende geschiedenis der ontdekkingen en opgravingen op den ouden bodem der oostersche landen. Dit verhaal moet tot een later hoofdstuk blijven overstaan. Wij kunnen thans enkel eene opsomming geven van wat voor de Bijbel-studie gewonnen is door deze nieuwe wetenschap.

1. *Een nieuwe taal*, nauw verwant aan de taal van het Oude Testament, is der wereld teruggegeven. Een betrekkelijk klein aantal woorden in het O.T. voorkomende, en waarvan men nog niet een juiste verklaring en vertaling heeft kunnen geven, is nu op voldoende wijze verklaard uit verwante woorden in het Assyrisch en Babylonisch. Op honderden van bijbelsche woorden, echter, werpt de pas ontdekte taal een helder licht. De namen van 2 Kon. 18 : 17 b.v. zijn geen eigennamen, maar *ambtsnamen*. De Tartan, (Assyr. tur-ta-nu) is de Generaal; de Rab-saris is het Hoofd der Kamerlingen; de Rab-sake is het Hoofd der Schenkers.

2. *Een nieuwe, uitgebreide letterkunde* is voorts eene winst van deze nieuwe wetenschap. Van de navorschingen die leidden tot de ontdekking van de bibliotheek van Assurbanipal zullen wij later spreken. Sedert die merkwaardige vondst heeft men een gansche letterkunde in steenen boeken opgegraven. Deze letterkunde bestaat uit legenden (van de Schepping, den Zondvloed, enz.), godsdienstige liederen en boetpsalmen, spreuken en tooverformules, spraakkunsten en woordenboeken, astrologische en astronomische aanteekeningen, contracten en andere bezigheids documenten, en lijsten en archieven der heerschende koningen.

3. *Oude volkeren met hunne beschavingen* zijn uit deze materialen herschapen. Vijftig jaar geleden wist men weinig of niets van de Assyriërs en Babyloniërs. Tot het jaar 1842 was het letterlijk waar dat "een kist drie voet in vierkant alles bevatte dat overgebleven was van de groote steden Nineve en Babylon." Nu zijn deze steden, en vele andere steden, opgegraven geworden. Hunne geschiedenissen, hunne koningen, hunne politiek en godsdienstige toestanden, herleven voor onze oogen. Wij zien hoe hoog een trap van beschaving reeds in de oude dagen bereikt was; wij bewonderen de tempelen en paleizen, de handelshuizen en rechtsinrichtingen, de colleges, hoogescholen en fabrieken van Babylonië en Assyrië.

"Deze monumenten," zegt Dr. Nicol, "zijn uit het stof van eeuwen verrezen, om de waarheid der Schrift te bewijzen op een tijd wanneer die ernstig wordt betwijfeld; en zij zijn teruggevonden juist dan, wanneer, in de voorzienigheid Gods, de studie en de wetenschap zoover gevorderd zijn, dat wij hun getuigenis kunnen lezen."

J. du P.

Blikken in den Bijbel.

ENGELENDIENST.

Heb. 1 : 14. Zijn zij niet allen gedienstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen?

OOK in wat de Heilige Schrift ons aangaande de engelen leert, blijkt haar buitengewoon, haar onvergelijkelijk karakter. *Zij bevat geene bespiegelingen aangaande deze wezens*, die geboren zijn uit de menschelijke nieuwsgierigheid, of bestemd zijn die nieuwsgierigheid te bevredigen. Er ontstaan vanzelf niet weinige vragen aangaande de engelen waarop de Schrift ons geen antwoord hoegenaamd geeft.

Wat zij ons mededeelt aangaande de engelen is, op ongezochte wijze, saamgeweven met de verhalen die zij ons mededeelt; en zij deelt ons alleen mede wat een deel uitmaakt van de geschiedenis des heils. Zij laat ons zien hoe God de engelen gebruikt als *Zijne dienaren*; hoe Hij door hen gericht oefent, den mensch gewichtige dingen aankondigt, en die in nood zijn uit hunnen nood verlost.

God gebruikt de engelen vooral *in de gewichtigste oogenblikken van de geschiedenis des heils.* Zij treden niet tijdig en ontijdig op het tooneel, met het doel om de verhalen aantrekkelijk en belangwekkend te maken. Wij zien ze alleen daar, waar het hun past om er te zijn. Denk aan de allergewichtigste geschiedenis van vader Abraham; aan de wetgeving op Sinaï (Hand. 7 : 38, 53; Gal. 3 : 19); aan de geboorte, de opstanding en de hemelvaart van Christus; aan de aanstaande opstanding der dooden.

Het blijkt ons uit wat ons aangaande de engelen wordt medegedeeld, *dat zij uitstekende gaven bezitten.* Hoe snel bewegen zij zich: terwijl Daniël nog bidt is een engel bij hem met de boodschap uit den hemel, dat zijn gebed is verhoord; en had de Heiland de hulp der engelen gevraagd, toen men Hem in Gethsemane kwam gevangen nemen, dan zouden zij, in een oogwenk, Gethsemane hebben bereikt. Zij kunnen krachtig inwerken op de natuur: denk aan den dood der eerstgeborenen in Egypte; aan den dood der honderdvijfentachtig duizend uit het leger van Sanherib; aan den donder en bliksem en de siddering des bergs bij de wetgeving; aan 't gebeurde met Petrus in de gevangenis; aan de voorspelde beweging van hemel en aarde bij het einde dezer bedeeling. Zij zijn met hooge wijsheid begaafd, want God gebruikt ze niet als stomme werktuigen. Boven alles, zij deelen met God in Zijne liefdevolle ontferming jegens den mensch: denk aan de verzekering des Heilands, dat zij met den Vader en met den Zoon Zich verblijden over de bekeering des zondaars. Zij weerspiegelen derhalve in zich het allerhoogste dat wij in God denken kunnen. Zij zijn, in den besten zin des woords, de goddelijke natuur deelachtig.

Van wege hunne liefde jegens den mensch *is er niets dat meer hunne belangstelling opwekt dan onze heilsgeschiedenis.* Zij stellen belang in wat God van plan is tot heil der menschheid in 't algemeen te doen. Zij hebben een blik die het geheel omvat. Zij verlangen naar het einde wanneer hemel en aarde, derhalve engel en mensch, in Christus een schoon geheel zullen vormen. Zij verlangen daarnaar, omdat zij het heil des menschen voltooid wenschen te zien. Maar zij zien het individu — den enkelen mensch—niet voorbij, terwille van het geheel. 't Is een teeken van de goddelijke wijsheid die hun eigen is, dat zij de waarde van den enkelen mensch weten te waardeeren. Zij zijn even zoo gereed, één onzer, waar het noodig is, en waar het pas geeft, te helpen, als zij Jezus Christus in de woestijn en in Gethsemane geholpen hebben. Zij verachten de geringen niet, zoo min onze God dit doet. De Heiland noemt ze, met nadruk, de engelen der kleinen, die altijd het aangezicht van hunnen Vader zien, dat is, altijd, als die kleinen in nood zijn, gereed zijn om op Gods wenk tot hunne hulp op aarde neder te dalen. Zij zijn de hemelsche krijgsmacht, die zich gelegerd heeft om degenen die God vreezen (Ps. 34 : 8). Hoe zij, in den regel, ons helpen, dit wordt ons door de Schrift niet gezegd; maar wat waar is van den Heiland, die ons in alles is gelijk geworden, dat is ook waar van ons, die met Hem een geworden zijn. Het oog des geloofs ziet ze opklimmen en nederdalen op de kinderen Gods.

Bedenken wij welk een hooge taak de Schrift de engelen laat vervullen en met welk een achting zij van hen

spreekt, dan treft het ons ten zeerste dat er in H. S. *geen zweem van engelendienst te vinden is.* De geschiedenis leert ons overvloedig hoe de mensch die aan engelen gelooft, geneigd is hen als halve goden, als hemelsche middelaren, aan te roepen. Was dat wat de Schrift ons aangaande de engelen verhaalt uit 's menschen brein gevloeid dan was het geen sobere werkelijkheid, en dan zou de H. Schrift gewis vooraan gestaan hebben onder de geschriften, die den mensch tot den dienst der engelen hebben vervoerd. Nu is het omgekeerde waar. Zij verbiedt ons ten eenemale aan engelen eene eer te bewijzen, die alleen aan God toekomt. Nog meer dan dit; zij leert ons allerduidelijkst, dat in de orde der dingen, de engelen in rang lager staan dan de mensch; en dat de tijd aanstaande is.

Gij vraagt: als alle geloovigen tot koningen bestemd zijn, wat wordt er dan van het koningschap van Christus? Ik doe u de wedervraag: als alle geloovingen—waaraan gij niet twijfelt—tot priesters bestemd zijn, wat wordt er dan van het priesterschap van Christus? Wij raken hier een geheim aan, dat alleen de Schrift ons openbaart, en dat alle menschelijk denken te boven gaat, namelijk dat *dit* tot Gods heerlijkheid behoort, dat Hij wat Hem oneindig boven het schepsel verheft, te gelijkertijd aan het schepsel naar de mate zijner vatbaarheid, wil mededeelen. 't Is hierom dat Hij den mensch schiep naar Zijn beeld en gelijkenis. Zoo oneindig hoog als Hij boven den mensch verheven is, zoo innig deelt Hij zich tevens in Christus en door den H. Geest aan den mensch mede. De mensch wordt, hoe uiterst gering ook op zich zelf, door Christus, de deelgenoot der goddelijke heerlijkheid. Hieraan is het te danken, datde geloovige, door Christus, in Christus, als Christus, priester, profeet en koning is. Zich dit bewust te zijn en te gelijkertijd een Hercën—of Heiligendienaar te zijn, is even zoo ondenkbaar als dat licht en duisternis met elkaar kunnen gemeenschap hebben. 't Is dan ook alleen door den zin in te ademen die, bij uitzondering, de Heilige Schrift kenmerkt, dat de mensch waarlijk van alle Heroën—en Heiligendienst wordt verlost.

Genesis 1.

HET woord "Genesis" beteekent "wording." 't Eerste Bijbel-boek draagt dezen naam, omdat het ons den oorsprong of wording der dingen beschrijft: de wording van Hemel en Aarde, Engelen en Menschen, Rechtvaardigen en Goddeloozen, Zonde en Genade.

VERS 1.

"IN DEN BEGINNE"—welk Begin? Het Begin, de aanvang van den Tijd: dat gedeelte van de Eeuwigheid, hetwelk 't menschelijk oog overziet, en waarin 't aardsch bestaan van den mensch valt. Vóór den Tijd, in den Tijd, na den Tijd is de Eeuwigheid.

"SCHIEP GOD": riep God—de Drieëenige God—*uit niets* tevoorschijn, in bestaan Hemel en Aarde. "Wat de grootste geleerde door de wetenschap uit de dingen zelven niet kan weten, weten wij door het geloof uit de Schrift: de ware oorsprong van Hemel en Aarde."

"DEN HEMEL": "de Hemel der Hemelen, met al zijne heilige Engelen en Aartsengelen. Over den Val van eenige Engelen, en 't Ontstaan der Hel, lees 2 Petr. 2: 4: 'God heeft de Engelen, die gezondigd hebben, niet gespaard, maar ze in DE HEL geworpen. Verder worden ons geene bijzonderheden meegedeeld omtrent die ontzettende gebeurtenissen: de Val dezer Engelen, en 't ontstaan van Duivelen en Hel.

VERS 2.

"DE AARDE . . . WOEST" (Hebr: tohu): de Aarde is woestheid, chaos. Water, vuur, grond, licht, duisternis, lucht—alles ligt in een verwarde water-massa dooreengemengd.

"EN LEDIG," (Hebr: bohu): de Aarde is ledigheid. Die donkere, bruischende, ruischende massa levert geen enkel voorwerp. Er is daarin niets dat leeft, niets dat bestaat, niets, waarvan men zeggen kan: 't is dit of dat.

"DE GEEST GODS ZWEEFT OP DE WATEREN," letterlijk: broedt op de wateren. De Geest Gods werkt in de Aarde, legt in haar de kiemen en krachten van leven en orde: bereidt haar aldus toe voor de Scheppings-woorden, die straks door God, den Zoon, zullen gesproken worden.

VERZEN 3—5.

"EN GOD ZEIDE": God, de Zoon.—Hij spreekt nu, zegt nu die Machtwoorden, die volgen. En zijne woorden zijn daden, werkende machten.

Uit God, den Vader, zijn alle dingen.—1 Cor. 8: 6.

In God, den Heiligen Geest, zijn alle dingen.—Gen. 1: 2; Ps. 104: 30.

Door God, den Zoon, zijn alle dingen.—Joh. 1: 3; 1 Cor. 8: 6; Col. 1: 16.

En de samenwerking van den Drieëenigen God duurt voort in alles. Vooral is zij zichtbaar in 't Rijk der Genade, in de zielen der menschen, de zielen, die zalig worden. God, de Vader, *trekt* ze.—Joh. 6: 44. God, de Heilige Geest, beademt, verlicht, verlevendigt ze.—Ezech. 37: 9; Joh. 3: 8. God, de Zoon, spreekt tot ze de Machtwoorden der Verlossing.—Luk. 4: 19; Mat. 9: 29; Mark. 5: 42; Joh. 11: 43.

"DAAR ZIJ LICHT": op 't Machtwoord van Jezus Christus, het Licht der Wereld, geschiedt er in de Woeste, Ledige Aarde die scheiding der dingen, waardoor Licht en Duisternis aanvankelijk van elkander gescheiden worden, en komt het Licht te voorschijn—een zacht, schemer, nevel licht.

VERZEN 6—8.

"DAAR ZIJ EEN UITSPANSEL."—Wederom spreekt God, de Zoon, en de uitwerking is de voortbrenging van de Lucht of het Uitspansel: de Scheiding tusschen de Wateren Beneden, en de Wateren Boven.

VERZEN 9-13.

"DAT HET DROOGE GEZIEN WORDE."—Een derde afscheiding heeft plaats; ditmaal in de wateren beneden, en ten gevolge hebbende de voortbrenging van het Drooge, den grond, uit de wateren beneden.

Hemel en Aarde werden niet in eens door God geschapen, zoo als ze later waren. God schiep alles op eens, doch formeerde niet alles op eens. Eerst geschiedde de Schepping der Dingen, daarna de Formering. Dit is Gods wijze van doen. "En hierin ligt een groote waarheid, die dikwijls de wijste menschen toonen niet te kennen, de waarheid, dat alles zijn tijd heeft, en niet op eens geschieden moet."

VERZEN 14-19.

"DAT ER LICHTEN ZIJN . . . DIE TWEE GROOTE LICHTEN . . . OOK DE STERREN."—De Aarde moet afdroogen, en planten en boomen moeten groeien. Dit kan in het schemer-licht, op den eersten dag geschapen, niet geschieden. Derhalve verscherpt God, condenceert God nu het Licht, en komt te voorschijn het thans noodige Licht: Zon, Maan en Sterren, de Lichten—de bronnen van groei en bloei, die tevens moeten dienen tot teekenen en gezette tijden.

De wetenschap zegt: 't licht is òf in Zon en Maan en Sterren vereenigd, saamgetrokken; òf deze lichamen zijn geene lichtgevende, doch slechts lichtdragende lichamen.

Maar de Zon der Gerechtigheid, de Zon der Ziel, is beide lichtdragend en lichtgevend. En zij verlicht een iegelijken mensch, komende in de wereld.

VERZEN 20-23.

"DAT DE WATEREN VOORTBRENGEN . . . . . LEVENDE ZIELEN, EN HET GEVOGELTE VLIEGE."—Licht, lucht, water, grond, geboomte, zon, maan, sterren: nu kunnen er ook visschen en vogelen zijn, nu, doch niet vroeger.

VERZEN 24-25.

"DE AARDE BRENGT VOORT . . . . . VEE, KRUIPEND EN WILD GEDIERTE."—Er is een gestadige opklimming in de Toebereiding der Aarde. Eerst: Woeste Aarde, daarna Gefermeerde Aarde, daarna het Planten-leven, daarna het Lagere Dieren-leven (Visschen en Vogelen); daarna het Hoogere Dieren-leven (Vee, Kruipend en Wild Gedierte); daarna de Mensch. Zoo vinden wij in het verhaal van Genseis al de zaden van Wetenschap en Kennis aangaande den oorsprong der dingen, hoewel dit verhaal zelve geen wetenschappelijke uiteenzetting is.

VERZEN 26-31.

"LAAT ONS MENSCHEN MAKEN."—Bij de vorige zesdagsche Schepping sprak God, de Zoon. Telkens "zeide Hij": sprak Hij bevelend: daar zij. Hij sprak *tot Chaos*, tot de woeste Aarde, in den Beginne geschapen. Maar bij de Schepping van den Mensch spreekt de Drieëenige God, en wel *tot Zichzelf*—omdat de Mensch voortkomt uit de diepten Gods. Hemel en Aarde (de Woeste Aarde) komen op Gods bevel voort uit Niets. Licht, Lucht, Water, Grond komen uit Chaos. De Planten komen voort uit de Toebereide Aarde. De Dieren komen voort uit Gods Hand. De Mensch komt uit Gods Wezen. Hoe verheven *'s Menschen afkomst—uit God.*

VERZEN 26 EN 27.

"MENSCHEN . . . NAAR ONS BEELD, NAAR ONZE GELIJKENIS": 't beeld en de gelijkenis des Drieëenigen Gods. Ef. 4: 24 zegt, naar Gods beeld geschapen te zijn, beteekent, geschapen te zijn "*in ware Rechtvaardigheid en Heiligheid*," dat is in de Rechtvaardigheid en Heiligheid *Gods.*

Hoe verheven *'s Menschen Bestaan—in God.* God stelt den mensch in Gods Rechtvaardigheid: in de wijze, de gewoonte, den regel, het recht, de wet van 't Goddelijk Levens-bestaan. Het Grieksche woord voor rechtvaardigheid in Ef. 4: 24 gebezigd is dikaiosune, en dit woord is afgeleid van dike: wijze, gewoonte, regel, wet, recht.

En hoe voortreffelfjk is *'s Menschen Bestemming—tot God.* Grondbeteekenis van Heiligheid is: afzondering, toegekeerdheid, toegewijdheid—afzondering van de aardsche dingen, toegekeerdheid tot God, toegewijdheid aan God.

"MAN EN VROUW SCHIEP HIJ ZE": "*één* schepsel, *niet twee* schepselen. De vrouw zou later uit den man voortkomen. Hoe goddelijk gedacht. En hoe vreeselijk diep is die wereld gevallen, welke ook hierin stof tot haren spotlust gevonden heeft.

Men vindt meermalen in de Heilige Schrift de zaken eerst in algemeene, en daarna in bijzondere trekken geschetst."

VERZEN 28-30.

"EN GOD ZEGENDE HEN"—Hoe groot, hoe mild, hoe rijk *de Zegen van den Mensch.* Vruchtbaarheid, Vervulling der Aarde, Onderwerping der Aarde ("door vlijtige bebouwing, alsmede al dieper navorsching der natuur-krachten"), Heerschappij over alles, Bezit van alles.

VERS 31.

". . . . TOEN WAS HET . . . . DE ZESDE DAG"—Hoe lang de Scheppings-Dagen duurden, valt niet te bepaalden. De Wetenschap spreekt van honderd, duizend, of duizenden jaren; en zij is daarom niet in strijd met de Schrift; want de Schrift leert ons, dat 1000 jaren voor den Heer zijn als één dag, en één dag is als duizend jaren.

Eenige Ongeloovige Beschouwingen omtrent de Schepping: "ijdele droomen van het menschelijk verstand omtrent de wording der dingen":—

(1.) *Het Materialisme*: de Stof, de Materie is eeuwig, en 't ontstaan der dingen is te wijten aan de werking in de Stof aanwezige kracht.

(2.) *Het Pantheisme*: God en de Stof zijn één. Er is wonend en werkend in de Stof een Wereld-vormend Beginsel; en dit is God.

(3.) *Het Darwinisme*: de Stof is niet eeuwig, doch geschapen; en verder is niets geschapen, behalve een paar oorspronkelijke levenskiemen, waaruit door een gestadige zelf-ontwikkeling alles als van zelf is ontstaan.

Genoeg zij het te zeggen, dat deze theoriën ontleend zijn aan 't Heidendom, aan Grieksche, Chineesche en Indische denkbeelden. Men werkt slechts een weinig om, en wijzigt hier en daar wat een of ander Heidensche wijsgeer heeft geleerd omtrent het ontstaan der dingen. Zoo verklaarde een Schopenhauer: "als ik de uitkomsten van mijne wijsbegeerte mag aannemen als maatstaf van waarheid, zou ik verplicht zijn aan het Budhisme de voorkeur te geven." Men doet dan ook wat het Heidendom, de verloochening van den persoonlijken God, doet, zooals duidelijk uit bovenstaande beschouwingen blijkt. En hoe dikwerf ook al vernieuwd en gewijzigd, en veranderd: zoo worden ze steeds al meer verouderd. En gelijk het Heidendom komt men ook nooit er toe zijn laatste woord omtrent het ontstaan der dingen te spreken; terwijl het Bijbel-woord "*in den Beginne schiep God Hemel en Aarde*" al de eeuwen door-henen onveranderd blijft.

Toch worden er tallen van ongeloovige boeken, vervuld met deze ongeloovige denkbeelden, verspreid, en maken deze boeken grooten opgang. Als of het niet genoeg is dat we het pestzaad des ongeloofs in ons hebben, en niet nog daarenboven dwaalleer en ongeloof van elders behoeven in te zuigen.

Kerk in 't Huis.

GAAN DE MEESTE MENSCHEN VERLOREN?

Wijd is de poort en breed is de weg, die ten verderf leidt en velen zijn er, die door dezelve ingaan; eng is de poort en nauw is de weg, die ten leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelven vinden." Matth. 7: 13, 14.

ALS men de wereld moet gelooven dan worden de meeste menschen zalig en gaan er maar weinigen verloren. Van de meesten toch die sterven koestert men de hoop dat zij naar den hemel zijn. Iemand moet het in zijn leven al te erg gemaakt hebben als de wereld bij zijn dood aan zijne behoudenis twijfelen zal. Sommigen spreken alsof het *zoo* moeilijk is om verloren te gaan, dat zeer weinigen den weg des verderfs vinden. Zij spreken en handelen alsof er geschreven stond: Wijd is de poort en breed is de weg *die ten leven* leidt en velen zijn er die door dezelve ingaan; eng is de poort en nauw is de weg *die ten verderve* leidt en weinigen zijn er die denzelven vinden. Als iemand een fatsoenlijk mensch of een zorgzame vader of echtgenoot was; als hij weinige of geene vijanden had, of iets voor land, volk of kerk gedaan had, dan staat het bij hen vast, dat hij naar den hemel gegaan is. En zelfs zij, die vele ondeugden in hun leven openbaarden, hadden toch ook eene of andere goede hoedanigheid, en die is in de schatting van velen genoegzaam

om hen mede onder de "velen" te rekenen, die ten hemel gegaan zijn.

Lezer! gij zijt zoo gewoon te luisteren naar wat menschen denken aangaande de duizenden, die jaarlijks in ons land sterven, dat de woorden van den Heere Jezus voor u een wanklank moeten zijn. Hij verschilt hemelsbreed van de wereld. Hij zegt

DE MEESTE MENSCHEN GAAN VERLOREN.

De *weinigen* gaan tot het leven in, de *velen* gaan ten verderve. Van de vijftien honderd millioenen menschen, die op de aarde zijn, worden maar *weinigen* zalig. De meeste mannen, vrouwen, jongelingen en jongedochters gaan verloren. De meeste bewoners van elke stad wandelen op den breeden weg die ten verderve leidt. De meeste menschen in de christelijke kerk, ja, en in onze gemeenten, gaan verloren. Vatten wij de naakte, ontzettende werkelijkheid van deze woorden? De Heiland spreekt niet naar bloote gissing, of uit een bekrompen en liefdeloos hart; maar als een, die weet wat hij zegt, en getuigt wat hij gezien heeft. Ontzettende gedachte! de meeste menschen gaan verloren; weinigen worden zalig. Wien zult gij gelooven? den wereldling of den Zoon van God?

Dat de Heiland de waarheid spreekt kan gemakkelijk uit het gedrag der meesten bewezen worden. Ieder zal toch toestemmen, dat om bij God te wonen en gelukkig te zijn, men Hem moet liefhebben en gehoorzaam zijn. De zaligmakende genade Gods, die aan alle menschen verschenen is, leert hun, dat zij de wereldsche begeerlijkheden verzakende, matig, regtvaardig en godzalig in deze tegenwoordige wereld leven en den Heere Jezus uit den hemel verwachten zouden. En nu vraag ik u of de groote meerderheid der menschen God liefhebben, Zijn huis en woord beminnen, den Dag des Heeren heiligen, de wereldsche begeerlijkheden verzaken, matig, regtvaardig en godzalig in deze wereld leven, en uitzien naar de komst van den Zoon van God? Gij weet zeer wel dat zij, die zoo leven, de weinigen—eene zeer kleine minderheid—zijn. De meeste menschen zijn geene liefhebbers en volgelingen van Jezus; de meeste menschen zijn geene beminnaars van Gods huis, Gods geboden en van het gebed.

O lezer! hebt gij er al wel ooit ernstig over gedacht, dat de meeste menschen die gij ontmoet, die met u tot dezelfde gemeente behooren, of met u in dezelfde stad wonen, verloren gaan? En als er maar weinigen zalig worden, dan is de groote vraag

BEHOORT GIJ TOT DE WEINIGEN OF TOT DE VELEN

Wereldlingen beelden zichzelven in, dat het erg vermetel is, om hun zulk eene vraag te doen? Zij ergeren zich daarover; en wijzen haar van de hand met een "dat gaat niemand aan." Maar als het een feit is dat de meeste menschen verloren gaan en weinigen behouden worden, dan is het voor ieder mensch eene vraag van het uiterst belang: Waar behoor ik? Bij de velen of bij de weinigen? Ga ik met de velen, die den breeden gemakkelijken weg bewandelen; of behoor ik tot het klein getal, dat Gods woord, huis, zaak en volk bemint; dat het vleesch kruizigt, het gebed liefheeft en in Christus voetstappen tracht te wandelen? Als gij een zijt van eenige honderden van passagiers op een zinkend schip, en u de verzekering gegeven wordt dat de meesten zullen omkomen en slechts een klein getal gered zal worden; zal het voor u eene zaak van geen belang zijn of gij al dan niet tot dat klein getal behoort? En hier is eene gansche wereld die ter helle zinkt, en de Zoon van God verzekert ons dat er maar weinigen gered zullen worden, zal het dan voor u eene onverschillige zaak zijn of gij met de uwen tot de velen of de weinigen behoort? Als er eene kans voor u was om met de weinigen gered te worden, zult gij dan zoo dwaas zijn liever met de velen om te komen?

Vriend! behoort gij tot de weinigen? Zijt gij ingegaan door de enge poort? Wandelt gij op den nauwen weg? Indien ja, verwondert u dan niet als uwe vrienden en mede reizigers weinigen zijn! De meerderheid gaat niet langs dezen weg. Hieraan juist weten wij dat wij den weg ten leven bewandelen. Om gered te worden moeten wij tot de minderheid behooren. Doch behoort gij nog tot de velen, dan bid ik u: keer u af van de groote menigte; ga in door de enge poort; bewandel den nauwen weg. De poort is niet te eng voor u, en de weg is wijd genoeg voor allen die verlangen zalig te worden. Anderen zijn er door gegaan, en waarom niet gij? Maak toch zeker dat gij behoort tot de weinigen die behouden worden.

BEJAMMERT GIJ DE MEERDERHEID?

Als Christenen het konden gelooven zoo eenvoudig en letterlijk als de Heiland het hier zegt, dat de meeste menschen, oud en jong, rijk en arm, geleerd en ongeleerd, verloren gaan, hoe anders zouden zij de menschen rondom zich behandelen. Als een huis met duizenden van menschen er in vlammen stond en men vernam dat er maar weinigen gered zullen worden, zal men niet alles in zijn vermogen doen, niet alles wagen, om dat klein getal toch zoo groot mogelijk te maken? En als het mogt blijken dat er niets aan te doen is, zal men dan niet weenen en zijne jammerklagten over die ongelukkigen uitstorten? Dat immers was de houding die de Profeet Jeremia tegenover de bevolking van Jeruzalem aannam: hij riep haar tot bekeering, hij vermaande en bestrafte haar; hij weende zeer en wenschte dat zijn hoofd water en zijne oogen springaders der wateren waren om dag en nacht de verslagenen van de dochteren zijns volks te beweenen. Dat was de houding van den Heere Jezus tegenover de onbekeerlijke bewoners van diezelfde stad: hij had getracht hare kinderen bijeen te vergaderen gelijk eene hen hare kiekens onder de vleugelen vergadert; en toen zij niet wilden en hij het verderf over hen zag aankomen, weende hij over hen.

Zoodanig behoorde ons gedrag te zijn tegenover de groote meerderheid die ten verderve zinkt. Zijn wij zelven gered dan behooren wij met allen ijver en door persoonlijken arbeid de redding van die verlorengaanden te zoeken, en met allen ernst de hulp interoepen van Hem die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren is, en die magtig is om te verlossen. En als onze gebeden en vermaningen vruchteloos blijken te zijn; als zij zich van ons los schudden en op den breeden weg voortsnellen, laat ons onze stemmen opheffen en weenen! Laat ons toch niet de groote meerderheid onzer medemenschen, mede land- en stadgenooten onbeweend en onbeklaagd ten verderve laten dalen.

Hoezeer toch verdienen zij onze tranen, als wij bedenken hoe groot de zaligheid is die zij voor eeuwig moeten missen: verzadiging der vreugde voor Gods aangezicht en liefelijkheden in zijne regterhand eeuwiglijk; en hoe bitter de rampzaligheid is, die hun deel zal zijn: waar de worm niet sterft en het vuur niet uitgebluscht wordt. Wij storten soms tranen over denkbeeldige voorstellingen van jammeren en ellenden; zullen wij niet weenen over werkelijke, naamlooze, eeuwige weeën? Ach, hoe weinig gevoel is er toch voor arme zondaars.

Misschien komt dit onder het oog van een onbekeerde, van een wandelaar op den breeden weg. Als anderen over u weenen, is het niet hoog tijd dat gij ophoudt met dartelen en lagchen en over uzelven begint te weenen? Als anderen medelijden met u hebben, zult gij niet medelijden met uzelven hebben? Heb toch ontferming over

uwe arme ziel! Waarom wilt gij haar in het verderf storten? Gij kunt uzelven er niet bij bevoordeelen en gij kunt God er geene schade mede aandoen. En zij behoeft niet verloren te gaan, want God wil het niet, noch Christus, noch de Heilige Geest.

Hij roept, " bekeer, bekeer u dan
Tot mij, die u behouden kan
Verlaat, verlaat uw kwade paân,
Waarom zoudt gij verloren gaan?"

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No 7.

NOVEMBER,
1899.

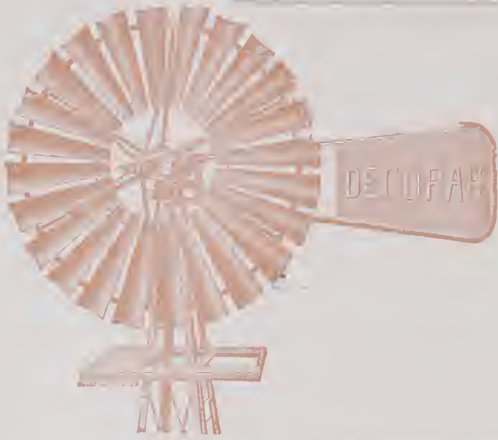
ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

Windmolens en Bakkies Pompen.

Zoo u Water verlangt, zullen wij u kosteloos raad verschaffen.

LAAT ONS WETEN WAT U BEGEERT TE DOEN EN ZEND EEN PLAN VAN DEN GROND.

GEORGE FINDLAY en CO., GRAVESTRAAT,

KAAPSTAD.

Juist Verschenen:

HET NIEUWE CATECHISATIE-BOEK.

[illegible] met [illegible] door [illegible] Leeraar d. r N. G. Kerk.

PRIJS— 4/6 per ex., per doz [illegible] à 4/- vrachtvrij

[illegible] bevelen wij dit werk aan, [illegible] catechisaten.

[illegible] elk kind kan het begrijpen. [illegible]

GENESIS..... TOT ...OPENBARING

[illegible] GESCHIEDENIS,

[illegible] door Ds. J. C. HEFER

PRIJS— [illegible]/6 per ex. postvrij

[illegible] van [illegible] boek — "Wij vertrouwen dat dit [illegible] 'Kinderbijbel' als huisboek en leerboek zal optreden [illegible] voor eerstbeginnenden en mindergevorderden [illegible] het werk van Ds. Hefer de meergevorderden als [illegible] de [illegible] geschiedenis kunnen worden ter hand gesteld. [illegible] ontbreekt het zeker niet. 't Is keurig gedrukt [illegible]."

[illegible] EN UITGEGEVEN BIJ

JACQUES DUSSEAU & Co.,

KERKSTRAAT, KAAPSTAD.

WM. ROBERTSON

(Vroeger bij H. E. RICHOLD),

Koloniale Meubelmaker en Algemeene Huismeubeleerder

27, LANGESTRAAT,

KAAPSTAD.

Huisraad, Bedstelen, Karpetten, Kookkachels, enz., enz.

ALLES FRAAI EN NIEUW! ALLERBESTE GOEDEREN ZEER LAGE PRIJZEN!!!

WM. ROBERTSON.

DEEL VIII.
No. 7.

KAAPSTAD.

NOVEMBER,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kroniek.

KAKAMAS. Elders verschijnt er in ons blad een artikel uit de pen van den jongen broeder—Ds. P. de Vos—zoon van Prof. de Vos, die eenigen tijd te Kakamas, de arbeids kolonie onzer kerk, heeft doorgebracht. Hij verdient den dank onzer lezers voor wat hij aldaar heeft gedaan. Moge hij spoedig een opvolger hebben; want de behoeften, de geestelijke behoeften der Kolonisten durven wij als kerk niet verwaarloozen. Er is helaas! zulk een gebrek aan arbeiders: er zijn helaas! zoovele vacaturen in onze kerk, dat wij bijna niet weten hoe die opengevallen plaatsen aantevullen. Doch wij blijven nog altijd hopen, dat het getal studenten aan ons Seminarie zoo zal stijgen, dat ons tegenwoordig tekort weldra in een batig saldo zal overslaan. Moest dit onderwerp niet met meer aandrang en ernst voor de aandacht der kerk komen?

EEN PLEIDOOI VOOR DE ZENDING. Wij hopen weldra een zendingnommer in het licht te geven; omdat wij tot nog toe geen kans zien tot de uitgeven van een Zendingblad. De twintigste eeuw zal de zendingseeuw moeten zijn; en ook onze eigene kerk zal geroepen worden haar aandeel te nemen in de uitbreiding van Gods Koninkrijk. Dr. H. B. Smith, beroemd als een der meest gevierde Hoogleeraren van Union Seminary, Amerika, had een *viervoudig* argument voor de zending. Hij beschouwde haar uit een: *leerstellig*, een *uitzonderend*, een *proefondervindelijk*, een *geschiedkundig* oogpunt. Wat het eerste betreft, het *leerstellige*: de geest der zending is die van Christus. Het Christendom is eene leer, aangaande den Godmensch, de Verzoening, de Nieuwe Geboorte, het Nieuwe Leven. Wat het tweede betreft; het *uitzonderende*, 't Christendom is geheel eenig, daar het verkondigt: Eén bloed van één menschenras, en één bloed van verzoening, toegepast op één vloek die rust op het éénе menschenras. Wat het derde, het *proefondervindelijke* betreft: Het Christelijk Europa en Amerika zijn vruchten der zending. Die geen zendelingen naar de heidenen wil afvaardigen bedenke wat van zijn eigen land zou geworden zijn zonder de zending. Wat nu voor de heidenwereld moet worden gedaan werd eens voor de thans bestaande Christenwereld gedaan. Men vergete niet dat het werk voorbereidend en dus noodwendig langzaam moet zijn. Wat het vierde betreft, het *geschiedkundige*, diene men er op te letten, dat waar de Geest der zending wordt aangetroffen de Geest van Christus wordt waargeno-

men. De Heilige Geest woont daar. Waar een gemeente onverschillig is op het stuk der zending, daar zal de vlam van een nieuw leven weldra uitgebluscht worden.

Hoe zullen wij de groote menigte bereiken?

Op deze vraag geeft de ons bekende Schotsche predikant—Ds. William Ross, Cowcaddens, Glasgow—een antwoord. Vooraf stelt hij vast, dat het *doel* behoort te zijn, door *persoonlijken omgang* de menschen in aanraking te brengen met den Heiland; en daartoe is noodig, dat de geest van Christus in ons wone. Het werk zelf moet gedaan worden:—1. *in wijken.* De wijk moet afgebakend, en het woord Gods verspreid worden. Ook zal men zijne *gelegenheden* moeten waarnemen, en gebruik moeten maken van alle voorkomende toestanden. Middelpunt van alles zal moeten zijn: Het Woord! Dat woord moet uitgaan van:—1. *het Kerkgebouw.* Dat kerkgebouw zal middenpunt moeten zijn. "Maar de menschen zullen eene kerk niet bezoeken." Dit is niet waar. Dienst in de opene lucht, een halfuur voor den dienst in het kerkgebouw, met krachtige, kernachtige toespraken is bestemd om te trekken. 3. *Het werk moet onafgebroken zijn.* Niet nu en dan. Niet spasmodisch. "De herstellings krachten moeten even bestendig zijn als de krachten ter slooping en vernietiging." Geen enkele dag moet verloren gaan; "dagelijks in den tempel en van huis tot huis" moet de leuze zijn. 4. *Het werk moet zich naar omstandigheden kunnen schikken.* Het doel immers is de evangelizatie van de wijk. Dat blijft als de wet der Meden en Perzen onveranderlijk. Maar de *methode, het plan* moet *vrij* zijn, *absoluut vrij.* Die zich daarnaar niet schikken kan of wil ga elders. Hier moet leven zijn. Het leven moet den vorm scheppen. 4. *Het werk moet met het oog op het maatschappelijk leven geschieden.* Iedere ontwaakte ziel moet er aan deel nemen: de maatschappij als een geheel moet gewonnen worden; ieder levende steen moet gebouwd worden in den muur van den geestelijken tempel, niet om te rusten, maar om mede te dragen. 6. *Het werk moet soms verrassend zijn.* Speciale helpers: speciale Bijbel-studiën: speciale afzonderingen tot gebed.

En vraagt men, wat zal de uitkomst zijn? Het antwoord is: "In zestien jaren heb ik meer dan 3,000 gezien die den Christus hebben beleden, meer dan 30,000 die algeheele onthouders geworden zijn, gansche huisgezinnen voor den Heiland gewonnen. Onder dezen twee moordenaars, verscheidene dieven en andere misdadigers."

Wat Australie gaat doen?

De Australische Presbyterianen hebben besloten de twintigste eeuw inteleiden op de volgende wijze: (1) door speciale prediking in iedere gemeente gedurende het jaar 1900 met het oog op de aanwakkering van het Christelijk leven, (2) door in April 1901 te Sydney een Congres te houden, waartoe ook de zusterkerken in Engeland en de Koloniën zullen worden uitgenoodigd, (3) door eene uitgave van eene Geschiedenis van het Presbyterianisme in de Kolonie. (4) door een fonds van £100,000 bijeentebrengen "als een offer van dankzegging jegens den Almachtigen God, te worden gebruikt ter versterking en ter uitbreiding van het werk hetwelk Hij aan Zijne Gemeente in dit land heeft opgedragen."

Aanneming tot Lidmaatschap.

Het hier volgend bericht geeft stof tot ernstige overweging. Ook onder ons is de aanneming tot lidmaatschap niet wat zij behoort te zijn. Men leze en herleze wat men in Duitschland over de zaak denkt:—

Op eene conferentie van Evangelische Christenen te Berlijn, 15 April gehouden over de sociale kwesties, ontwikkelde zich ook eene interessante discussie over de z.g. "confirmatie" of den aannemingstijd der jonge kerkleden. Voor 50 jaren reeds verklaarde Dr. Wichern, dat die tijd gevaarlijk was voor de kerk, want in werkelijkheid was het aannemen op 14- à 15 jarigen leeftijd een sein om de cigaar te mogen gebruiken en het bal te bezoeken. Sedert is daarin nog niets veranderd. Die aannemingstijd is dezelfde gebleven; want anders wordt men nog niet als groot beschouwd. Pastor Mahling, inspecteur der Stadszending te Hamburg, leidde dit onderwerp op de vergadering in. Met krachtige bewoordingen teekende hij het gevaar, dat voor de Duitsche kerken uit deze toegelatene aanneming volgt, met alle mogelijke rechten voor jongelieden, die volstrekt daarvoor nog niet de vereischte hoedanigheden hebben. Hij vroeg dan ook hervorming op dit gebied en sprak daarbij uit dat de kerk alleen op die voorwaarde haar invloed en gezag op de natie zou herwinnen. Opmerkelijk is, dat deze opinies niet op die bijeenkomst werden bestreden.

Een gebed van den Paus.

In eene levensbeschrijving van den Paus die pas verschenen is vindt men een gebed in 't Latijn gesteld, waarin zijne beschouwingen omtrent het eeuwig leven worden in 't licht gesteld. Het gedicht is zeer eigenaardig. Eene vertaling zal zeker welkom zijn:

AAN GOD EN DE MOEDER MAAGD.

LEO'S LAATSTE GEBED.

Na een laatste schittering verbleekt de zon, dekt
zich in schaduw, en stervende zinkt ter neer.
De zwarte nacht daalt, o Leo!
Hij grijpt u; het bloed vloeit niet
Meer in uw uitgedroogde aderen;
Het leven ontvlucht uw uitgeputte lichaam.
De Dood werpt zijn spies; uwe beenderen, gewikkeld
in het doodskleed, worden gekerkerd onder het
koud gesteente,
Maar de ziel, van slavernij ontbonden, stijgt naar den
hemel, het voorwerp harer hoop.

De ziel haast zich; het einde harer lange reize is gekomen.

O Almachtige God! hoor haar smartelijk geroep!

Moge ik den hemel bereiken, en, o laatste gift van allen, mij verlustigen in het goddelijke licht en de tegenwoordigheid mijns Gods.

Moge ik met U zijn, o Maagd, die ik, als kindeken, heb bemind als eene moeder, en nu in mijn ouderdom, nog vuriger bemin.

Rev. F. J. C. Muller.

T. T & S.

Ontvang mij in den hemel, en ik, een medeburger der heiligen, zal mijn leven zoo heerlijk u toekennen.

***

De schrijver die ons dit gebed meedeelt zegt dat de Paus wekelijks biecht bij een Augustijner monnik, Mgr. Pifferi, van wien hij ook het laatste oliesel hoopt te ontvangen voor zijn heengaan. De Paus hoewel zeer oud, schijnt te denken dat hij nog lang zal leven. Hij verwacht een plotselingen dood. Eene curieuse voorspelling aangaande den toekomstigen Paus door een bombastischen Italiaanschen dichter uit zijn geboortestad wordt ons meegedeeld :—

"Gelijk Jupiter's arend zal hij op de rotspunt staan. 't Is geschreven in het Boek des Noodlots, dat hij de drievoudige kroon zal dragen en den schepter zal zwaaien. Ik zie hem zittende op een hoogen troon, het kruis op zijn borst, de kroon op zijn slapen. Italie, de Nederlanden, Frankrijk, Engeland, de kust van Afrika zelfs zal zien en bewonderen zijne deugden. Eens zal hij worden vereerd op aarde, zijne heerlijkheid zal op den troon gezeten zijn, en de almachtige God die over allen regeert zal hem maken de Herder van Christus kudde."

De Strijd om den Zondag.

Wij zijn niet bizonder ingenomen met het besluit van den Wetgevenden Raad over het openen van restauraties op den Zondag. Het doet ons leed, dat deze ingrijping in de stille viering van den Dag des Heeren in naam en in 't belang van den werkenden stand wordt ondernomen. Werklieden dienen het te verstaan, dat, indien Koffie-huizen op den Zondag open zijn, de werkende stand daardoor niet gediend wordt ; de *werkende* stand zal de *dienende* stand moeten zijn, ook op den Dag des Heeren. Waar één vak van handel en nijverheid op den Zondag vrijheid ontvangt tot handeldrijven, daar zullen anderen noodwendig volgen ; of liever daar zal men anderen niet kunnen verhinderen. Als banketbakkers vrij verkoop hebben, waarom niet vruchtenverkoopers, waarom niet verkoopers van cigaren, waarom niet verkoopers van brood, waarom niet verkoopers van wijn en bier—alles in het belang van den werkenden stand die Zondags uit knieren gaat met vrouw en kind en huisgezin. Zoodra men begint te tornen aan eene goddelijke wet raakt men het spoor geheel bijster. Men smale vrij op den Joodschen Sabbat, men spotte vrij met de Puriteinsche Sabbatviering. Mozes wist wat hij deed : onze voorvaderen leden ook geen schade door zich te houden aan de verordeningen van Gods Woord. En de arme werkman wordt er altijd bijgesleept. Indien nu gemelde werkman zijn rijst of suiker, zijn vleesch of brood, zijn hoed of rok, zijn schoenen en kousen op den Zondag koopen wil, omdat hij het in de week te druk heeft, moet dan iedere instelling die op Gods Woord rust daarvoor wijken ? Hij heeft dorst en daarom moet hij op den Zondag thee drinken met vrouw en kinderen. Gesteld echter, dat hij thee niet drinkt, maar wijn of bier of iets nog sterkers verkiest, zullen we dan ook de kantienen moeten openen voor niet-thee-drinkende, maar bier-begeerende werklieden. 't Is absurd.

***

Er komt iets bij. In Londen wordt er eene ernstige poging aangewend door deelhebbers in de "Crystal Palace Company," om des Zondags een concert aan den gang te zetten in de gronden van die vereeniging. Zij vertegenwoordigen 70,000 stemmen, en de directeuren geven toe. De *Christian* zegt terecht : "Al dat gepraat over veredelen van den smaak en het opvoeden van het volk is ijdel ; met heeft het oog op winst. Geen geld, geen streven in die richting. Een wakkere voorstander van het Zondagsblad zeide onlangs : "Er is geld in de zaak," en daarom verwachtte hij eerlang een geregeld Zondagsblad. De anti-Zondag beweging is niet éène tusschen *een echte en verkeerd-opgevatte Sabbatsviering, maar een strijd tusschen Mammon en God.*" Dit onderschrijven wij ten volle. 't Is de naakte werkelijkheid. De personen, die zoo ijveren voor den werkenden stand, weten het heel goed, met welke drogredenen zij een slechte zaak steunen.

Transvaalsche Zaken.

Nog voordat het October-nommer van ons blad het licht zag was de oorlog reeds uitgebroken. De allerlaatste vredesonderhandelingen waren mislukt. Het krachtig protest van Ds. A. Murray, het flauwe antwoord van den Aartsbisschop der Episcopale Kerk, gevolgd door een korteren brief uit dezelfde pen over vermeende barbaarschheden der boeren, die door documentaire getuigenis bewezen werden in de lucht te hangen ; de brieven van Ds. A. Murray in de *S. A. News*, die werden gestaakt, omdat men pressie had uitgeoefend op den redacteur van dat blad ; de oorlogsverklaring der boeren, en de daaropopvolgende omsingeling van Mafeking en Kimberley, met de veldslagen te Dundee, Elandslaagte, Rietfontein, Ladysmith—deze allen behooren nu tot de geschiedenis. Wij beleven slechts het begin der smarten ; de naweeën zullen nog komen. De wind is gezaaid, de wervelwind moet nog gemaaid worden. Wat een oogst zal dat zijn voor ons arm terneergedrukt, door plagen geteisterd vaderland ! Middelerwijl, onder spot en hoon der wereld, knielt Gods volk over gansch Zuid Afrika op de voetbank van den genadetroon.

Es geht ein allgemeines Weinen,
So weit die stillen Sterne scheinen,
Durch alle Adern der Natur.

Zoo zong de Duitsche dichter, F. von Schlegel. Wij vertolken die gedachte op onze eigene wijze : "Er gaat een algemeen geroep, zoover het Zuider Kruis nog schijnt, tot Gods genadetroon omhoog." Wij gelooven in God en daarom bidden wij. Wij hebben ons vaderland lief, en daarom bidden wij. De nood der tijden drukt ons neer, en daarom bidden wij.

Ja de hand dezer tijden is zwaar over d' aard,
't Is een herfst, die de bosschen ontbladert,
't Is een winter, die stormen en nevels vergaart ;
Doch de lente der eeuwigheid nadert.

En daarom bidden wij. God heeft geholpen, God helpt nog, God zal helpen. Maar ach ! hoe vele jaren moeten er nog voorbijgaan, voordat er eensgezindheid zijn zal in dit land der "Goede Hoop." Tot hiertoe was en bleef het de "Stormkaap" : want de negentiende eeuw bracht ons omwenteling, strijd, onvrede, oorlog. Mogelijk zal de twintigste eeuw de "Hoop die niet beschaamt" met volle werkelijkheid bekroonen !

Het treurigst van alles is ons het feit, dat onze boeren weinige vrienden hebben op den aardbodem, en die het waagt de pen voor hen optenemen het moet ontgelden. Verguizing is het deel van den verdediger zijner landgenooten. Zelfs de gewaande vrijheid der pers is eene fictie geworden. Ds. Muller schrijft uit Edinburg: "Het Britsche volk door de jingo pers sedert lang tegen de boeren opgezweept is thans met waanzinnige woede vervuld. De Editeur van de "Evening News" alhier, die dagelijks de zaak van de boeren tegen de jingoes verdedigd heeft, zeide mij een paar dagen geleden: "Al zou een aartsengel uit den hemel thans verschijnen om in belang van vrede te spreken, hij zou uitgekreten worden." Het ergste van alles is, dat de meerderheid der kerk een stilzwijgen openbaart en enkelen openlijk ten gunste van oorlog gesproken hebben, o.a. Hugh Price Hughes en Dr. Stewart, van Lovedale. Ik schreef aan de "Scotsman" eene wederlegging van Dr. Stewart's beschuldigingen, doch het blad wilde het niet opnemen. Livingstone's en Moffat's beschuldigingen werden weer opgedischt. De "Evening News" verweet onlangs de Kerk—"that, with some noble exceptions, the clergy have forsaken the ranks of the Prince of Peace and joined that of the Devil." Prof. Orr (van de U.P. of Vereenigde Presbyteriaansche Kerk) en anderen hebben gedaan wat zij konden om in 't belang van vrede gehoord te worden, doch alles is nu te vergeefs. Het is ontzettend te zien welke helsche werktuigen kabel en pers geworden zijn in de handen van gewetenlooze booswichten. Men weet in Afrika de helft niet van wat hierheen dagelijks overgeseind en door de pers onder het volk verbreid wordt. En dan de onkunde omtrent Afrikaansche toestanden zelfs bij de vrienden! Het schijnt eene hopelooze zaak om de waarheid in dit land bekend te maken door de weinigen die op de hoogte van zaken zijn."

Ds. Meiring.

De "Christian Endeavourer" geeft ons een portret van Ds. Meiring en bevat een verslag van een onderhoud met dezen begaafden jongen broeder, die onvermoeid is geweest in zijne verdediging van de Transvaal tegen de schimpredenen van 'snoode smaders.' Gevraagd zijnde of de mijnen overbelast werden, was zijn antwoord: "de eenige directe belasting is eene hoofdbelasting van 18s. 6d. per jaar en men is niet streng in het innen dier belasting. Alle andere publieke fondsen worden door invoerrechten en staats-monopoliën verkregen. Voorleden jaar betaalde de Pioneer Gold Mining Company—aan uitlanders natuurlijk—een dividend van 675 percent op het kapitaal: de Ferreira mijn betaalde 300 percent: de Crown Reef 240 percent. Dit lijkt toch niet naar overbelasting. Deze mijn-dividenden, uit het land verleden jaar gezonden, beliepen £4,800,000; terwijl de geheele administratie van onze Republiek slechts £3,900,000 heeft gekost. Voorleden jaar trokken deze Uitlanders uit de Transvaalsche mijnen £15,000,000." Voorts wees hij er op, hoe de Progressieven in den Volksraad eene meerderheid hadden en hervormingen van belang beoogden. Dat er knoeierijen zijn erkende hij; maar—voegde hij heel naief daarbij—"welke natie heeft ze niet? Uw eigen land heeft een Tammany." De 'Endeavourer" is met onzen jongen Afrikaanschen broeder zeer in zijn schik. "A splendid specimen of manhood," and "every inch a patriot"—zoo lezen wij daar. "One of our Boston papers put him down at seven feet, but that is a slight exaggeration. His great height, his slender form and alert bearing, his quick glance, shrewd smile, and eager, frank speech impress us favourably at once. And soon, in spite of foreign pronunciation, it is apparent that here is a welltrained scholar, able to express himself in the choicest English with convincing force."

Ds. H. Bosman in Amerika.

Ook deze broeder heeft in Amerika de eer van zijn vaderland gehandhaafd. Te Holland, Michigan, maakte zijn optreden een diepen indruk. Wij ontleenen het volgende aan "De Hope" van den 27 September.

"Onvergetelijk blijft ons voor immer het bezoek van dien typischen Afrikaner, Rev. H. Bosman, van Pretoria, Transvaal.

Een man van middelmatige statuur, doch forsch gebouwd en goed geproportionneerd, een man wiens aanblik u de idee geeft van gereserveerde kracht, met een open oog en een typisch Hollandsch gelaat; rond en flink, een man zonder omwegen, die weet wat hij wil en wil wat hij weet; die den moed heeft zijner overtuigingen en takt en een groote mate van humaniteit en wat wij—bij gebrek aan een beter woord—*magnetisme* noemen—dat is Rev. H. Bosman.

Op onze Hollanders hier maakte hij een indruk, die niet ligt zal worden uitgewischt en het is dubbel jammer dat zijn tijd zoo gepresseerd was, dat hij slechts twee dagen blijven kon en dat Grand Rapids, Zeeland, Overisel, Grand Haven, Kalamazoo, enz., niet deelen konden in het goede, dat wij genoten.

Hij doorreisde voor verscheidene maanden Italië, Duitschland, Frankrijk, Nederland, Engeland, Schotland en thans Amerika en gevoelde zich, zeide hij, "nergens zoo tehuis als in de Vereenigde Staten." Hij spreekt uitstekend Engelsch en uitstekend Hollandsch en is blijkbaar—Afrikaner als hij is—een geboren cosmopoliet.

Zondag morgen zat hij onder de prediking van Ds. J. Van Houte en des namiddags predikte hij, in diens kerk, over Rom. vii. 6-8. Het was een boeiend woord recht af op de conscientiën der menschen gericht en werd door eene groote vergadering met gespannen aandacht gehoord. Hoe heerlijk scheen ons in die ure het artikel van de "*gemeenschap der heiligen.*" Hoe onveranderlijk is de invloed en de macht van het Woord Gods! De Transvaalsche predikers weten klaarblijkelijk even recht te preeken, als hunne leden recht weten te schieten.

Des avonds sprak hij in de Derde Gereformeerde Kerk, over de "*geestelijke en kerkelijke toestanden der Afrikaners.*" De spreker deed duidelijk uitkomen dat de naam "*Boeren,*" aan de Nederlanders in Zuid Afrika gegeven, hun minder aangenaam is en dat de bijnaam "*Afrikaners*" hun eigen geliefkoosde naam is. De kerk was stampvol. Het was een werkelijke ovatie, door al de gemeenten hem gebracht, en de spreker behoefde voor zijn Engelsch geen excuus te maken, daar hij vloeiend en boeiend zich weet te bedienen van die taal. Niettegenstaande een plasregen en een zeer ongelegen uur

(halftien), was de Eerste Geref. Kerk op Maandagmorgen, gevuld met een aandachtig en sympatetische gehoor, toen Ds. Bosman sprak over de *"politieke toestanden in Zuid Afrika."* Hij had de onverdeelde aandacht van al zijne toehoorders, van het begin tot het einde van zijn bezield pleidooi voor zijn vaderland, en wij zijn er zeker van dat zijn toespraak de zielen zijner hoorders in brand zette voor de heilige zaak, die hij bepleitte. Dit bleek uit twee dingen. In de eerste plaats uit de aanneming van een motie om een telegram van sympathie aan President Kruger te zenden,—waarin later door de Com. een tweede aan Koningin Victoria werd toegevoegd. De belangrijke onkosten voor deze kabelgrammen werden door de vergadering oogenblikkelijk bijeengebracht.

Zij luiden als volgt :—

1. "*Aan President Kruger. Transvaal.*

—Bosman houdt enthusiastische vergaderingen. De Hollandsche kolonisten sympathiseeren met de Transvaal. Dat gerechtigheid zijn loop hebbe!

DOSKER-KOLLEN."

2. "*Aan Koningin Victoria. Engeland.*

De Hollandsche kolonisten, in Michigan, bidden Uwe Majesteit ernstiglijk om den oorlog met de Transvaal af te wenden. De Christen-wereld slaat biddend den loop der dingen gade.

DOSKER-KOLLEN."

Reeds op Dinsdagmorgen werd het volgende kabelgram in antwoord ontvangen van President Kruger :—

"Pretoria, 18 Sept., 1899.

Dosker-Kollen. Holland. Mich.
Hartelijk dank voor sympathie.

Staats-President."

Maar in de tweede plaats bleek het uit het eigenaardig psalmvers, dat aan het einde der vergadering door den leider Ds. Van Houte, werd opgegeven, en dat *con amore* door de vergadering gezongen werd.

Ps. 74 : 18 :

Geef 't wild' gediert, dat niets in 't woen ontziet,
De ziele van uw tortelduif niet over;
Laat, groote God, om een gehaatten roover,
Uw kwijnend volk niet eeuwig in 't verdriet."

Nog al kras niet waar !

De Vierde Hoogleeraar.

DITMAAL bieden wij onzen lezers aan de beeltenis van onzen vierden Professor, die D.V. tot zijn werk zal worden afgezonderd in Januari van het volgend jaar. Een korte levensschets van den pasbebenoemden Hoogleeraar zal zeker niet onwelkom zijn.

Hij is van Iersche afkomst. Zijn grootouders verhuisden tegen het einde der 18de eeuw naar Amerika, omdat een uit het gezin, die het ambt van "veldkornet" in zijn vaderland had bekleed, in den opstand tegen Britsch gezag betrokken was. De jonge *Miller*—want zoo werd de naam vroeger geschreven—leefde stil eenige jaren in het ouderlijk huis in het ruime, vrije Amerika. Doch een bekende zijns vaders, een kapitein en eigenaar van een koopvaardijschip, haalde den jongeling over met hem een reis over zee te ondernemen. Zonder medeweten des vaders, maar op gedurigen aandrang van den kapitein, die hem de verzekering gaf dat zij na twee jaren weer veilig thuis zouden zijn, liet de jongeling zich bewegen de reis te aanvaarden.

De kapitein was uiterst vriendelijk en behandelde hem als zijn eigen kind, doch dit nam niet weg, dat de jongeling spoedig bitter berouw had van die daad, welke hij dan ook dag en nacht beweende. In Londen aangekomen werd hij door eene hevige ongesteldheid aangetast die zoo toenam, dat, toen zij Amsterdam aandeden, een geneesheer den kapitein aanraadde onder geene omstandigheden hoegenaamd den knaap verder te nemen. De kapitein hierover zeer begaan besteedde zijn protégé bij een boer in de nabijheid van Amsterdam, en voorzag hem met het oog op een twee-jarig verblijf van het noodige, belovende lang voor dien tijd terug te zullen zijn, om hem af te halen. Van kapitein en schip werd nooit weer iets vernomen.

De begeerte om naar Zuid Afrika te gaan werd bij den knaap zeer gaande gemaakt door berichten uit de Kaap; en toen hij vernam, uit een brief van een broeder, dat zijn moeder overleden en zijn vader hertrouwd was met een dame die in de ouderlijke woning was opgegroeid en de kinderen steeds zeer onvriendelijk had behandeld, besloot hij zijn eigen weg door de wereld te vinden. Na een langen tijd in Holland te hebben doorgebracht kwam hij eindelijk over Ostende naar de Kaap. Zoo kwam het dat MILLER MULLER werd, en dat de Iersche "I" bezweek voor de Hollandsche, of beter gezegd Afrikaansche "U." Later huwde hij een Kaapsche dame en vertrok met haar naar de grenzen der Kolonie, alwaar hij eene plaats had.

Aan de vele kafferoorlogen nam hij deel, en had menige nauwe ontkoming. Na den dood zijner vrouw vestigde hij zich te Graaff-Reinet en trad aldaar in het huwelijk met een weduwe, die later de moeder werd van drie zoons, van welke onze aanst. Hoogleeraar de tweede was. Zijn beide broeders zijn er niet meer. De vader stierf toen onze jonge Muller slechts elf jaar oud was.

Van zijn vroegste jeugd had de elfjarige knaap eene brandende begeerte om een dienaar des Evangelies te worden. Zijn ouders echter hadden andere gedachten omtrent hem. De jongeling zou procureur en notaris worden. Zoo kwam het dan ook, dat hij vijf jaren op een procureurs kantoor doorbracht. Intusschen bereidde hij zich in het privaat voor met het oog op de Evangeliebediening. Toen zijn vijfjarige diensttijd in het kantoor voorbij was bood zijn patron hem aan, om dadelijk met hem in maatschappij te gaan. Hij sloeg dit gunstig aanbod af, tot groote teleurstelling van zijne ouders,—zijne moeder was inmiddels hertrouwd—die meenden dat hij daardoor zijn fortuin met voeten vertrad. Na omtrent twee jaren aan het toen beroemde GraaffReinet College te hebben doorgebracht deed hij zijn Admissie Examen met lof (*cum laude*) en verwierf hij 15 maanden later het *tweede*-klas Certificaat onder den toen bestaanden Raad van Examinatoren—die later verzwolgen werd in de Universiteit—zijnde hij de *derde* op de lijst.

Zijn loopbaan als Evangeliedienaar is onder ons bekend. Meer dan éénе gemeente heeft hij gediend. Te Swellendam was hij de opvolger van Dr. Robertson, te George volgde hij Ds. Kuys op. Naar de Kaapstad beroepen had hij ruime gelegenheid de Kerk in het algemeen te dienen. Naast zijn gemeentelijk werk vielen hem verschillende andere werkzaamheden ten deel. Met woord en met de pen trad hij meer dan eens op ter verdediging van waarheden en beginselen hem dierbaar. Als 'Martel' in de *Volksbode* besprak hij de kwesties van den dag, en niemand zal het kunnen ontkennen, dat zulks met meer dan gewone

bekwaamheid geschiedde. Toen de Roomschen onze kerk en haar hervormings-beginselen aanvielen trad Ds. Muller in het strijdperk. In eene reeks van brieven—later als brochure verschenen—verdedigde hij met groote kennis van zaken het Protestantisme tegen de aanvallen van Dr. Kolbe en anderen. En toen het *Maandblad* werd opgericht, besprak hij o.a. op bekwame wijze de Zondagsviering tegenover de Sabbattariers, die hun best deden om den Christelijken rustdag in minachting te brengen. Ook die artikelen werden later verzameld en uitgegeven.

Als Examinator bij het Admissie-en later ook bij het Proponents-Examen—had Ds. Muller gelegenheid zijne studiën voort te zetten, en in de Synode verwierf hij allengs een invloed die groot was, en steeds grooter werd. 't Is dus niet te verwonderen, dat de Synodale Commissie hem koos als Vierden Hoogleeraar, met het oog op vakken die met de praktische Bijbelstudie in nauw verband staan. Aan hem zal bij name worden toevertrouwd het vak der Bijbelkunde.

Hij zal zijn werk onder ons aanvaarden in zware tijden. De Transvaalsche Kerk had zich bereid verklaard eene som bijeentebrengen die als Fonds moest dienen, waaruit de vierde Hoogleeraar zou worden gesalarieerd. Men had reeds een aanzienlijk bedrag bijeen. Maar oorlog en de nasleep van ellenden daaraan verbonden zullen die hoop vooreerst—vreezen wij—verijdelen. Wij vertrouwen, dat de aanstelling van den vierden Hoogleeraar een middel zal zijn, om trots oorlog en vijandelijkheden de Transvaalsche Kerk des te nauwer aan de Koloniale Kerk te verbinden.

De Arbeids Kolonie te Kakamas.

De Arbeids Kolonie van onze kerk bestaat aan deze zijde van Groot Rivier uit drie plaatsen, namelijk Neus, Soetap en Kakamas en is omtrent 60 mijlen verwijderd van Upington. Het gaat zoo gemakkelijk niet daar te komen; een reis per post-kar van Victoria West Station over Carnarvon en Kenhardt, een distantie van ongeveer 300 mijlen is zeer vermoeiend en vervelend. De Aar is iets nader doch het ongerief niet minder. Het is veel aangenamer, wanneer men in staat is met een privaat rijtuig te reizen; al blijft men langer op pad, dan kan de reiziger alles naar zijn eigen zin inrichten, meer plaatsen bezoeken en de gastvrijheid van velen genieten. De bijna algemeene beschouwing van hen die met die streken onbekend zijn is dat men daar een woestijn aantreft; de namen Prieska, Kenhardt, enz. vereenzelvigt men vaak met onvruchtbaarheid en dorheid. Men meent dikwijls dat de Kalihari woestijn met onafzienbare zandvlakten aan de oevers van Groot Rivier grenst.

Komt iemand nu daar, dan krijgt hij een gansch anderen indruk; het veld is groen, grootendeels overkleed met bloemen en vele soorten van wintergewas.

Te Prieska heeft men het water in pijpen langs de straten en is dat niet voldoende dan is er de gelegenheid uit putten versch water te krijgen op de oevers van de rivier. De inwoners van Kenhardt droomen reeds van stroomen langs de straten uit den Rooibergdam en van groene landerijen. Te Upington heeft men reeds den stroom, de groene landen en vruchten van allerlei soort. Komt men in de onmiddellijke nabijheid van de Arbeids Kolonie, dan bemerkt men dat het veld hard is en dat de buiten velden van de drie plaatsen niet voldoende zullen zijn voor weide wanneer ieder erfhouder een klein klompje vee bezit. Wij verstaan dat het oogmerk is meer grond voor weiveld in handen te krijgen. Bij de Kolonie hebben zij een grooter stroom dan te Upington, gronden even vruchtbaar doch meer uitgestrekt, en hopen de Kolonisten dan ook spoedig de naburige plaatsen voorbij te snellen.

De voor gelijkt neer op een kleine rivier, zij is 10 voet breed en 1½ voet diep; de diepte kan nog aanmerkelijk vermeerderd worden wanneer de vele uitloopen gedeeltelijk met zand gevuld worden. Haar oorsprong is op de plaats Neus onmiddelijk boven een kleinen val, alwaar de rivier door het Neusgebergte stroomt.

Tegen verspoeling is er voldoende gezorgd; op plaatsen dicht aan den mond waar zij niet door de harde rots is uitgehouwen zijn de wallen met kweek bedekt, en waar het mogelijk is zijn uitloopen gemaakt. Zulke "Afzetten" maakt men vooral op rotsachtige plaatsen door den rotswal weg te kappen en alleen de noodige diepte van 18 duim te laten. Vindt men later, dat meer water noodig is, dan zal het gemakkelijk zijn de uitloopen met zand op te vullen, dat echter door een vloed kan weggespoeld worden.

Op de plaats Soetap loopt het water langs den Soetapberg, en gelijkt de voor meer op een bergpas dan iets anders. Zij is tot 10 voet diep door de rotsen uitgehouwen en op andere plaatsen weder opgebouwd tot 20 voet. Van dien berg loopt het water verscheidene mijlen langs hooge rotskoppen en waar zij ophouden is de eerste erf, eene plaats genaamd Stofbakkies. Van daar ging het werk snel en het water loopt nu reeds te Kakamas drift.

Men is nu bezig aan een tak-voor, die ook veel werk geeft, daar het noodig is de voor een lange distantie te lichten en het water met pijpen door een laagte te leiden.

Aan de overzijde van de rivier is men bezig aan een andere voor, die veel meer grond onder besproeiing zal brengen dan de voor aan deze zijde, derhalve is zij 2 voet breeder.

Aan de overzijde werken nu alleen gekleurden, zij zullen hunne erven krijgen op de laatste plaats aan de commissie behoorende aan de overzijde. Zij begonnen het werk in Mei en hebben nu 1,000 yds. klaar; dit feit geeft ons een idee van den aard van het werk.

Dit werk door onze kerk begonnen verdient de ondersteuning van iedereen die zijn land en volk bemint. Daar hebben wij nu een klaar bewijs, dat er een betere klas onder onze armen is, die verdienen geholpen te worden.

Zij hebben getoond dat zij kunnen en willen werken. Het treft iemand met een dat te Kakamas met vlijt gearbeid wordt, dat zij die aan het hoofd staan hun werk verstaan.

Het werk in de voor is een oefenschool voor velen die vroeger alleen met de veeboerderij te doen hadden; gelukkig dat zij nu voor zij erven krijgen die school doorgaan.

Zesenveertig erven zijn dit jaar reeds gedeeltelijk bezaaid en de erfhouders zijn nu bezig de landen te bereiden voor tuinen.

Men moet zich onder de omstandigheden daar behelpen zoo goed men kan; het is verbazend te zien met hoe weinig menschen kunnen klaar komen en ook tevreden zijn. Het leven in een tent aan de Groot Rivier is dikwijls ondragelijk wegens de hitte, men verkiest dan liever de open lucht of een scherm van riet.

Aan ongerief van allerlei aard moet men zich eenvoudig niet storen. Sommigen moeten soms lang zonder vleesch blijven daar de verdienste klein is en de schapen duur. Het gebeurt ook dikwijls dat zij lang zonder andere benoodigdheden moeten klaar komen, vooral wanneer men op transport wagens met ezels (donkeys) bespannen wachten moet; de ezel is geduldig en leert den mensch dezelfde les.

In recht droge jaren zooals 1897 kunnen alleen ezels het transport vervoeren en men leert dan toch hunne diensten te waardeeren.

Veracht iemand een ezel, een vel-schoen, kan hij geen mielies en koren soep eten dan is hij niet de persoon voor de Arbeidskolonie.

Daar is de leus hard werken maar kleine betaling, en dit wordt nieuwelingen voor oogen gehouden voor zij tot Kolonisten worden aangenomen.

Onze twee tenten, een waarvan een winkel is met de noodigste waren tegen inkoops prijs, en de ander de woning van de voormannen, of pastorie als men wil, zijn nu op een centrale plaats opgeslagen; en vlak daarnaast de kerk, geen gebouw van steen of klip, maar een groot riet scherm, ruim 60 x 20 voet met een van de lange zijden geheel en al open zoodat er altijd ruim plaats is. De diensten des Zondags en de Zondagschool worden goed bijgewoond en wanneer omringd door de gemeente of een schaar van kinderen vergeet men spoedig de omstandigheden.

Aan de eene zijde van de kerk hangt een schaal; die al duidelijk een bewijs is dat de leeraar zich niet alleen met zijne gewone plichten bezig houdt, maar ook het ambt bekleedt van winkelier, boekhouder, enz.

Het leven brengt het mede dat hij ook niet gedurende de week aan zijn gewaad gekend wordt als de domine van Kakamas en wel eens voor een boer of politie-beambte doorgaat, en dikwijls ook de plichten van voorman op zich moet nemen. Dit alles neemt niet weg dat mijn verblijf aldaar in vele opzichten zeer leerzaam niet alleen maar ook aangenaam was.

Onze kerk heeft de taak ondernomen; en het wordt door allen herkend, de opheffing van onze armen is het werk van onze kerk. Dit feit is onder anderen ook gebleken uit het gunstige rapport van een commissie van onderzoek over het voorstel van den Eerw. C. Schröder omtrent de voorgenomen Buchu-berg besproeiings werken; en ook uit de aanname van dat rapport in het parlement zonder één contra stem. Daar zijn nu 103 huisgezinnen, bestaande uit bijna 600 zielen, de behoeften zijn groot en de medewerking van allen is hoogst noodig.

Theologisch Seminarie.

TOESPRAAK BIJ DE SLUITING, 13 OCT. 1899.

DOOR PROF. DE VOS.

DE PLAATS DIE HET PERSOONLIJKE ELEMENT INNEEMT IN GODS KONINGRIJK OP AARDE.

DE dag van de sluitingsplegtigheid aan 't einde van ieder studiejaar blijft zeker voor ieder uwer, geachte studenten van ons Theol. Sem., even als voor uwe Professoren, een dag die tot blijdschap en dankbaarheid zoowel als tot ernst stemt, en alzoo eenigzins gemengde gewaarwordingen in uw binnenste opwekt. Onwillekeurig werpt gij een blik op den afgelegden weg achter u, ten minste op dien van het afgeloopen studiejaar; en dan even onwillekeurig een blik naar voren op den weg die u nog wacht, in zoo verre gij in de onzekere toekomst meent te kunnen zien; en gij let op uw studenten ligchaam en gedenkt er aan dat gij heden afscheid hebt te nemen van een veertiental uit uw midden, die uittreden in den wijngaard des Heeren; en dit alles laat u gewis niet koud en onnadenkend.

Dit zal wel vooral waar zijn van u die heden voor 't laatst uwe plaatsen als leden van dit ligchaam hier inneemt, en thans aan 't einde van uw cursus zegt: Hier zijn wij Heere, zend ons! Wij die elkander in die jaren hebben leeren kennen en liefhebben, voelen nu met elkander en verstaan elkander, en uwe Professoren weten dat gij behoefte gevoelt aan een afscheidswoord van eenen hunner, dat óf nog eens de eene of andere groote waarheid ontleend aan het werk uwer voorbereiding alhier op uw gemoed drukt, of het geheel dier voorbereiding zamenvat en uit een belangrijk oogpunt u voorstelt; altijd met 't oog op het gewigtig werk in de toekomst waarvoor gij u hier hebt voorbereid.

Hetgeen ik mij thans ten doel stel komt meer onder dit laatste hoofd. Het zal u ongetwijfeld aan veel herinneren dat van verschillende kanten in uwe studien u op 't gemoed werd gedrukt, en het oefene zijn onmisbaren invloed uit op al uw verder onderzoek, op geheel uw godsdienstig leven, en op al uwen arbeid als Evangeliedienaren. Ik wijs u op:

DE PLAATS DIE HET PERSOONLIJKE ELEMENT INNEEMT IN GODS KONINGRIJK OP AARDE.

Waar ik hier meer bepaald aan het persoonlijke denk als tegenovergesteld aan het onpersoonlijke, bepaal ik uwe aandacht

I.

in de eerste plaats: *Bij de noodzakelijkheid voor ons* GOD *in Zijne* PERSOONLIJKE BETREKKING *tot ieder onzer te kennen.*

DE MENSCH ALS ZOODANIG.

Van welke zijde wij den mensch ook beschouwen zooals hij daar in de geschiedenis, in de werkelijkheid voor ons staat, het zij als een eindig, of een denkend of een afhankelijk of een godsdienstig of zondig wezen, uit alles blijkt dat 't voor hem eene behoefte is, zijnen God als een persoon te kennen en in de regte persoonlijke betrekking tot Hem te staan. Raadpleegt hij zijn eigen bewustzijn, zijne aspiraties, zijne ervaringen, hij wordt altijd tot de zelfde slotsom geleid. Geen mensch is van zelf van den aanvang af in het diepste van zijn wezen een Atheist; in zoo ver hij dit gemaakt is door verkrachting zijner natuur is hij minder mensch geworden. In zoo ver hij dat hoogere inzicht, waardoor hij van het redelooze dier onderscheiden is aankweekt, gevoelt hij behoefte aan eenen God, en is hij overtuigd dat die God in eene persoonlijke betrekking tot hem staat, en heeft hij er behoefte aan dat die betrekking de regte zijn zal. Het is hem onmogelijk te rusten zonder zich te verheffen boven zichzelven en de zigtbare wereld, en op te klimmen tot de eerste oorzaak van alles, tot den oneindige, tot zijnen God. Zijn verstand zoekt naar de hoogste eenheid, zijn hart naar bevrediging, naar een verloren schat van oneindige waarde, zijn geweten naar vrede. Wil hij alzoo in zijnen God vinden, dat waarnaar alles in en rondom hem heenenwijst, hij stelt zich bewust of onbewust dien God voor als een persoon.

DE GODSDIENST.

Wat is toch eigenlijk de godsdienst, die zoo oud en ook zoo algemeen verspreid is als de menschheid zelve? Wat anders dan het leven van den mensch in persoonlijke gemeenschap met God; eene persoonlijke betrekking tot God omdat die godsdienst gegrond is in het wezen des menschen, en het wezen des menschen gegrond is in God. Hij is immers van Gods geslacht, hij is immers naar het beeld en de gelijkenis zijns Gods gemaakt. Al wat dus in zijn binnenste omgaat is bewust of onbewust een zoeken naar den oorsprong van zijn wezen, naar zijn God. Klimt hij alzoo van zichzelven op, als langs den ladder zijner eigene vatbaarheden, behoeften, aspiratien, dan kan geen ander God hem voldoen dan de persoonlijke, levende God. Hij ontwaart al meer in zijn binnenste eene vatbaarheid voor eindeloos toenemen in kennen, liefhebben, bezitten en zijn, en hij kan nooit rus-

ig of verzadigd zijn dan in de aanschouwing van den God zijner natuur, en wel als een absoluut volmaakt persoonlijk wezen. Met Hem moet hij in persoonlijke gemeenschap zijn; dien levenden God niet alleen kennen maar Hem hebben, zoodat zijn geheel wezen uitroept: *mijn* God! *mijn* Vader! en hij zich met dien God één gevoelt in eenen zin die al zijn verstand te boven gaat. Zoo ver als men dan ook hier van kennen kan spreken is het niet maar een kennen met het verstand, maar iets dat veel hooger en veel dieper gaat, en ons geheel wezen insluit; het is die innerlijke aanschouwing van Zijne heerlijkheid die onze gansche ziel bemagtigt en bevredigt, een onbeschrijfelijk welbehagen, het volle genot, een bezitten van, een éénzijn met den God onzer natuur.

Het is dus meer een zaak van leven en van liefde dan iets anders; die *Zijn* leven niet *bezit* en *Hem* niet *liefheeft*, die heeft Hem niet en kent Hem niet. God is liefde; Zijne liefde is niet slechts eene Zijner eigenschappen, maar is Zijn wezen zelf. Daarop is dus ook de mensch aangelegd lief te hebben; en zonder lief te hebben en een adequaat voorwerp voor zijne liefde te vinden, kan zijne natuur nooit bevredigd, kan hij nooit zalig zijn; en dit vindt hij alleen in zijnen God, den levenden persoonlijken God. Hij kan alleen een *persoon* zoo lief hebben, eenen in wien hij aanschouwt al wat hij gevoelt dat hij zelf moet zijn en met hooger hulp kan zijn; in wien hij oneindig meer ziet, alles ziet. Een persoon uit wien en door wien en tot wien alles bestaat; dien hij onbepaald kan bewonderen en vertrouwen en aanbidden, aan wien hij zich gaarne onvoorwaardelijk wil onderwerpen, toewijden en daarin zalig zijn.

Behoefte aan openbaring.

Dit alles is eene natuurlijke behoefen voor den mensch als mensch; het is it zijne natuur gelegen; maar helaas aan zich zelf overgelaten kent hij zichzelf en zijne behoeften noch zijnen God regt, en komt hij nooit tot die gemeenschap met zijnen God waarin hij de zaligheid vindt. Er moet nu daartoe aan hem eene openbaring geschieden zooals een persoonlijke levende God alleen hem schenken kan. Hij moet spreken en zeer duidelijk spreken als Hij ooit door den mensch zal worden verstaan; Hij spreekt in Zijne wet tot den mensch en zegt van Zichzelf als spreker "Ik," en zegt tot den mensch "gij"; persoon tot persoon; en als de mensch Zijne wet verneemt dan ontwaart hij meteen: dat is de God van mijn geweten, de God der waarheid, de eenig ware God. Hij gevoelt zich veroordeeld, van zijn God gescheiden, verloren.

God een persoon.

Als 't ooit met hem anders zal worden dan moet die God zich verder aan hem openbaren, zelf zijne verlossing bewerken en hem zijn leven mededeelen op eene wijze waarop de persoonlijke, de levende God, die de liefde zelve is, alleen dit doen kan. Het Woord dat eeuwig bij God en zelf God was moet vleesch worden, vleesch van ons vleesch en been van ons been, zoodat de mensch hem zien en tasten kon; en hij moet tevens kunnen verklaren: "Die mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien," Ik en de Vader zijn een." Hier staan wij voor het ondoorgrondelijk geheim van het Goddelijk wezen; en huiveren bijna het woord persoon op dien God toe te passen. En toch zoo openbaart Hij zich aan ons tot onze zaligheid, als Vader, Zoon en H. Geest; en ieder hunner zegt van zich zelf: "Ik" en tot den ander "Gij," terwijl zij toch volmaakt en eeuwig een zijn. Wij doorgronden niet, maar gevoelen, het is zoo, het moet zoo zijn, en zien hoe dit ten grondslag ligt aan onze verlossing. God was in Christus de wereld met zichzelven verzoenende, in Christus als een historischen persoon; onder de oogen, ja door de handen der menschen hier stervende. Zoo waarachtig als hij persoonlijk tot den mensch gekomen en dit heil Hem bereid heeft, komt ook daarna de H. Geest persoonlijk in zijn hart en deelt Hem zijne gaven uit, aan een iegelijk gelijkerwijs hij wil. Hij geeft de bekeering, Hij werkt het geloof, Hij heiligt, Hij leidt, Hij blijft bij den verloste, en leert hem uitroepen: Abba Vader!

Alles het werk Gods; een werk dat goddelijke wijsheid, goddelijke liefde en goddelijke magt alleen konden tot stand brengen. De mensch als een vrij en verantwoordelijk persoon neemt zulks aan en treedt vrijwillig in die persoonlijke betrekking tot den levenden God. Die betrekking duurt voort en openbaart zich steeds heerlijker in het leven der heiligmaking, in het gebed en de gedurige gemeenschapsoefening met den Vader en den Zoon door den H. Geest. Alles uit God, alles naar Gods wil, alles tot Gods eer; zie daar wat dat geloofsleven is. Het is een wandelen met God, een gedurig meerder goddelijke natuur deelachtig worden, een blijven in den Vader en in den Zoon en in den Geest; maar altijd als één vrije persoonlijke handeling der liefde; Gij en Ik, en toch zoo waarlijk en zalig een. O hoe eenvoudig en toch zoo ondoorgrondelijk, hoe nabij en toch tevens zoo oneindig boven ons verheven, hoe reëel en zalig is hier alles zooals het woord van God ons 't leert beschouwen. Alles draait om den levenden persoonlijken God, en alleen naarmate iemand die God in deze persoonlijke betrekking tot zich kent, kan Hij ook een blijmoedig krachtig geloofsleven openbaren, en dat woord van God regt aan anderen bekend maken.

II

In de tweede plaats hebben wij er op te letten *welke groote beteekenis in Gods koningrijk aan de* PERSOONLIJKHEID DES MENSCHEN *wordt gehecht*. Gelijk het de groote behoefte van den mensch is, zijnen God in de persoonlijke betrekking waarin God tot hem staat te leeren kennen en alzoo in Hem het leven te vinden, zoo is 't ook juist Gods doel langs dien weg den mensch als *persoon* te verlossen, en tot de hoogste ontwikkeling en zaligheid te brengen.

Hij is naar het beeld zijns Gods geschapen en is alzoo eene vrije persoonlijkheid; hij kan zelf kiezen en bepalen in welke verhouding hij tot den Eeuwige en Almagtige, tot Zijn schepper zelf staan zal. Zijn aanleg en bestemming was dien God te kennen en lief te hebben en te dienen; daar altijd in toe te nemen en daardoor altijd heerlijker en zaliger te worden; maar hij bezat ook de ontzettende magt als vrije persoonlijkheid tegen dien God te kunnen opstaan en te zondigen. Hij kan worden als een engel van den hemel en hij kan worden als een duivel uit de hel: wat een ondoorgrondelijk geheim verbonden met de persoonlijkheid van den schijnbaar nietigen mensch! Eén mensch dacht, begeerde, deed wat verkeerd was, zondigde tegen zijn God, en hoe vele millioenen, en voor hoe vele eeuwen, vielen er niet van zulk een hoogte tot zulk een diepte!

Zelfs toen werd die persoon door zijn heiligen God niet verworpen; "want waarlijk hij neemt de engelen niet aan, maar hij neemt het zaad Abrahams aan," en in dien eeuwigen liefderaad Gods en in het verlossingswerk op aarde is niet alleen de gansche menschheid als een geheel, maar de individueele mensch als vrije persoon het voorwerp van Gods liefde. In de wijze waarop de Heere den mensch verlost, zoowel als de verlossing zelve, komt zoo treffend uit de hooge waarde door God aan de persoonlijkheid der menschen gehecht. Welke eene wijding en verheerlijking van het persoonlijk bestaan des menschen, dat de eeuwige Zoon van God de menschelijke natuur aannam, naar hare bestanddeelen dezelfde menschelijke natuur

die ieder mensch als zoodanig bezit. Bij hem was er niets zondigs of zelfs eenzijdigs of gebrekkigs daarmede verbonden, en hij bezat in vereeniging daarmede ook de goddelijke natuur; maar niettemin was er bij hem in het wezen der zaak dezelfde ware menschelijke natuur als bij ieder individueelen mensch.

De individualiteit.

God heeft aan ieder mensch als vrije persoonlijkheid zijn eigene individualiteit gegeven; ieder persoon is in zeker opzigt verschillend van alle andere personen voor hem, en in zoover een oorspronkelijk werk van zijnen Maker, en als zoodanig wil zijn God hem verlossen en verheerlijken en zijnen God laten verheerlijken. In de wereld zijn er vele krachten aan 't werken die den mensch van zijne individualiteit dreigen te berooven en waartegen ieder mensch in zoo ver op zijn hoede dient te zijn; anders wordt het gezegde ook ten opzigte van hem bewaarheid, dat wij allen bij onze geboorte het kenmerk van oorspronkelijkheid vertoonen, maar de meesten onzer bij den dood namaaksels geworden zijn. Gevaren dreigen hier van den kant der ons omringende maatschappij, der publieke opinie, der modezucht, van den tijdgeeest, somtijds van 't opvoedings stelsel, of van het streven van den Staat, ja zelfs van de Kerk. Om hier van de laatste twee alleen verder te gewagen, hoezeer heeft de Staat 't er niet op toegelegd om ieder onderdaan zoo af te rigten, dat hij alleen moet zijn een exemplaar van zijn soort, een bloot werktuig met geen andere bestemming dan om den Staat te dienen; een mensch welks geheel leven opgegaan is in het staatsleven, zonder eenige individualiteit.

Plaats naast elkander den invloed door de Roomsche Kerk in alle eeuwen, vooral in de middeneeuwen uitgeoefend, en de individualiteit b.v. van een Luther zooals hij optrad nadat hij door den Heiligen Geest was vrijgemaakt van haar dwangjuk. Daar hebt gij een sprekend voorbeeld hoe God den mensch als vrije persoonlijkheid aanziet en behandelt en zijne individualiteit wil bewaren, heiligen en gebruiken. Hij spreekt tot hem, wil hem overtuigen, werkt in hem het willen, beweegt hem tot het geloof. Hij verlost hem als persoon, den geheelen persoon, en wil zijn eigen beeld in hem herstellen. Hij moet in zijn persoonlijk leven Jezus navolgen en Gods deugden verkondigen. O welk eene plaats kan eene geheiligde persoonlijkheid niet innemen in het koningrijk van God! Toen de geheele wereld ten ondergang gedoemd was, stond een Noach daar in de kracht van zijn persoonlijk geloof met zijn klein huisgezin rondom hem geschaard, als vertegenwoordiger en redder van geheel het geslacht niet alleen, maar van geheel de zaak des Heeren op aarde. Toen de gansche menschheid haren God scheen te verlaten en in afgoderij te vervallen, was 't als of de zaak van het Koningrijk Gods op aarde verpersoonlijkt was in een Abraham, en alles van zijn persoonlijk geloof afhing. Evenzoo zou ik kunnen wijzen op een Mozes, een David, een Samuel, een Daniel en zoo velen na hen. Welke waarde hechtte God niet aan zijn verbond met een enkelen persoon en zijne getrouwheid daaraan, zooals met Noach, met Abraham, met David, tot in verre geslachten! Hoe werden de groote beginselen van Gods Koningrijk niet als vertegenwoordigd, gedragen, bevestigd in het leven, de getuigenis, zelfs het lijden van een Job. In den strijd tusschen het Socialisme en 't Individualisme moet hier altijd op worden gelet, dat als de maatschappij zal wezen wat zij wezen moet en kan, dan zal allereerst de individu moeten zijn wat hij wezen moet. Dat individueele, persoonlijke is de enge poort waar de geheele maatschappij door moet gaan, persoonlijke verlossing, persoonlijke wedergeboorte. In zoo ver moet ook de maatschappij, of het koningrijk, den enkelen persoon ten doel hebben en dienen; het moet de school zijn die den individu baart, de armen die hem dragen en koesteren. De enkele persoon is de eigenlijke beelddrager Gods, en is alleen onsterfelijk, en bekleedt alzoo in sommige opzigten een plaats die het ligchaam als geheel niet bekleeden kan. Welke belangrijke lessen kan niet ieder vader of moeder, ieder paedagoog, ieder philanthroop, maar vooral ieder Evangeliedienaar uit deze overwegingen leeren, lessen waarbij wij echter thans niet kunnen stilstaan.

III.

Willen wij evenwel de plaats die het persoonlijke inneemt in Gods Koningrijk niet eenzijdig beschouwen, dan moeten wij in de derde plaats er op letten, *dat de persoon ook weder* LID IS VAN EEN LIGCHAAM *en zich ten doel moet stellen dat ligchaam te dienen.* Hoezeer ook het persoonlijk bestaan een allerverhevenst doel in zich zelf heeft, dat daar alleen kan verwezenlijkt worden, heeft een ligchaam dat zulke persoonlijkheden tot leden heeft een hooger doel te verwezenlijken, dat in het individueel bestaan niet kan verwezenlijkt worden. Vat de persoon dit niet dan vervult hij zijne roeping niet en lijdt zelf schade; niet alleen omdat hij een lid is van het ligchaam dat dan lijdt, maar ook omdat de persoon, alleen door zich in zoo ver in 't belang van het geheel op te offeren, zelf worden kan wat hij als persoon worden moet.

De gevaren.

Aan de eene zijde is hier het reeds genoemde gevaar te vermijden, dat de individu zoozeer kan opgaan in de maatschappij, dat hij daardoor alle individualiteit verliest en alzoo als persoon zijne bestemming niet bereiken kan, maar aan de andere zijde is er het niet minder groote gevaar, dat de persoon door gebrekkige kennis of door zelfzucht, zich van alle andere personen afsluiten, aan het ligchaam waartoe hij behoort onttrekken kan, en zich alzoo als in zichzelf verliezen kan. Eén lid veronderstelt zoo vele andere leden naast hetzelve. en hoe hoogst voortreffelijk dat lid op zich zelf nu ook zijn moge, veronderstelt het bestaan van zoo vele andere leden daarnaast geen hinder of schade voor dat lid; integendeel is 't juist de voorwaarde voor de regte werking en de waarde van dat voortreffelijk lid. De zonde leert ons 't zoo beschouwen als of dit noodzakelijk eene schadelijke beperking, wrijving, tegenkanting veronderstelt, en laat zulks ook veelal daaruit geboren worden; doch dat geschiedt hoofdzakelijk omdat de onmisbare olie der liefde in die machinerie ontbreekt. Eene persoonlijkheid die hier zoo ver mogelijk Gods beeld vertoonen, zijn leven reproduceeren moet, is voor hare roeping daarop gegrond ongeschikt, geheel onvolmaakt, in zoover zij de liefde mist; want God is liefde. Die persoon past in zoo ver niet in de plaats die hij als zoodanig hier in Gods Koningrijk heeft in te nemen. De individu moet alzoo als vrije persoonlijkheid in de regte verhouding staan tot den persoonlijken God,—dit is grondslag van alles,—hij moet in de regte betrekking staan tot iederen individueelen mensch omdat hij in dien zijnen naaste erkent en het beeld zijns Gods eert, en alzoo zijne persoonlijkheid weet te waardeeren—in de betrekking der dienende liefde staan—doch er is meer. De menschheid is niet maar zulk een groot getal van exemplaren van de soort naast elkander genomen; nog minder is de gemeente des Heeren alleen een aantal personen die zich op zekeren tijd en aan zekere plaats of plaatsen bij elkander voegen, omdat zij op zekere punten hetzelfde denken of zekere gemeenschappelijke belangen hebben.

De Kerk.

Gelijk bij de menschheid zoo is er nog meer bij de Kerk des Heeren een diepe organische eenheid, die haar tot een waar ligchaam maakt, hoewel uit vele leden bestaande. In God

leven zij allen, bewegen zij zich en zijn zij; en alle geloovigen zijn leden van het eene ligchaam waarvan Christus het hoofd is. Hij vereenigt in zich alle geloovigen die er zijn geweest, die er thans zijn en die er nog zijn zullen. Van zoodanig ligchaam is de geloovige lid, daarmede gevoelt hij zich één. Wat gevoelt hij niet ten opzigte van geloovige voorgeslachten, die even dierbaar geloof met hem verkregen hebben; denzelfden strijd gestreden hebben en hetzelfde leven uit God ontvangen hebben en thans verheerlijkt zijn! en welke verwachtingen koestert hij niet en rusten niet op hem pligten ten opzigte van hen die nog moeten toegebragt, ja de millioenen tallen die nog geboren moeten worden! Dezen allen tezamen genomen maken een ligchaam uit, dat Gods heerlijkheid kan openbaren, Zijne eer bevorderen op eene wijze waarop geen enkele persoon of afdeeling der kerk dit doen kan. De persoonlijke geloofsovertuiging en het persoonlijk geloofsleven zijn dus onmisbaar; de gemeenschappelijke geloofsovertuiging en andere banden, die de verschillende leden van iedere afdeeling der kerk aan elkander binden, hebben hunne groote waarde; doch er is een band van een geheel eenige soort tusschen ieder persoon en het groote ligchaam als geheel. Zijne liefde moet zoo ver mogelijk dat geheel omvatten, daarvoor in bijzonderen zin leven; en vatten dat hij als lid van zulk een ligchaam in eene bijzondere betrekking tot zijnen God staat, van Hem eene bijzondere roeping ontvangt en bijzondere zegeningen kan deelachtig worden. De wet der solidariteit moet in Gods Koningrijk niet worden uit het oog verloren; hier meer dan op eenig ander gebied geldt het: *één voor allen en allen voor één.*

IV.

Op dit laatste—ALLEN VOOR EEN—*moet dan nog ten vierde kortelijks de aandacht worden gevestigd.* Hecht God, gelijk door ons aangetoond zulke waarde aan de persoonlijkheid van elk individu, in de betrekking der menschen tot elkander behoort het ligchaam te verstaan, dat 't ten opzigte van den enkelen persoon niet alleen regten maar ook pligten te vervullen heeft. Het moet op zijne beurt ook weder den individu dienen en tot zegen zijn. Het moet zijn de schoot die dien voortbrengt, de armen die dien dragen. Wat hier geldt van de maatschappij en den individu in hunne onderlinge verhouding, geldt in nog veel hoogeren zin van de kerk en den enkelen persoon in hunne onderlinge verhouding. Hangt er voor de maatschappij, voor de kerk zoo veel van af hoe ieder lid haar dient, het blijft even waar dat zoo de maatschappij of de kerk hare roeping ten opzigte van het lid niet vervult, kan dat lid niet zijn wat het zijn moet en voor het ligchaam doen wat het doen moet.

Er werd reeds op gewezen, dat de maatschappij en zelfs de kerk in sommige opzigten den enkelen persoon van zijne individualiteit berooven kan als hij niet op zijne hoede is; ja, naar mate zij niet is wat zij wezen moet, zal hij uit dien moederschoot een zwak of onheilig leven ontvangen, en zal zij de ontwikkeling van dat persoonlijk leven meer in den weg staan dan bevorderen. Het tegendeel is toch blijkbaar de bedoeling des Heeren; hoe afhankelijk is het kind niet van den gezondheidstoestand der ouders die 't ter wereld brengen, van de gedurige zorg, van den zedelijken en godsdienstigen dampkring van 't huiselijk leven. Hoe afhankelijk ieder lid niet van al de andere leden die 't ligchaam uitmaken. Zou de kerk des Heeren, iedere gemeente, iedere landstreek als een geheel, de gansche gemeente als Christus ligchaam op aarde wel regt beseffen wat van haar leven, haar geloof, hare gebeden, haren arbeid afhangt voor ieder kind, ieder lid daarvan voor tijd en eeuwigheid? Hoe veel ook voor *haar als ligchaam* eindelijk afhangt van wat zij maakt van ieder afzonderlijk lid? Het is alleen in Gods koningrijk op aarde dat deze betrekkingen door God gewild regt worden verstaan en daargesteld; en het eenzijdige en zelfzuchtige zoo vaak met 't Individualisme of het Socialisme verbonden wordt vermeden. Het is omdat beide in de regte betrekking tot God worden gesteld, en alzoo de regte eenheid des levens en der liefde wordt geboren. In Christus alleen zal alles wederom tot een vergaderd worden, opdat Christus alles zij en in allen.

DE EVANGELIEDIENAAR. Denken wij nu met het oog op dit alles aan de plaats die de Evangeliedienaar hier in Gods koningrijk heeft in te nemen, hoe ernstig en heerlijk wordt die dan niet! Uit gebrek aan tijd en ruimte kunnen wij hier slechts aanstippen. Waar wij aan de teedere, ernstige betrekking tusschen den persoonlijken God en zoo vele vrije, verantwoordelijke persoonlijkheden denken, hebben wij op den Evangeliedienaar te zien als tot eene zekere hoogte tusschen God en hen staande. "Zoo zijn wij dan gezanten van Christus wege, alsof God door ons bade. Wij bidden van Christus wege, laat u met God verzoenen." Zijn werk is niet alleen die buiten zijn alzoo te dwingen in te komen, maar ook een iegelijk mensch volmaakt te stellen in Christus Jezus." Het is duidelijk dat hij onmogelijk dit Evangelie Gods regt kan verkondigen, dit werk Gods regt kan verrigten, voor dat hij personlijk in de regte betrekking staat tot zijnen God, en in zijnen God tot den enkelen mensch, en tot het gansche ligchaam der gemeente. Gezant van Christus die zijn leven voor de goddeloozen feil had! "als of God door hem bade," de God die de wereld lief had, welke innige betrekking veronderstelt dit niet tusschen hem en dien God en Zijnen Christus? Zal hij dit regt doen—in Gods geest doen—hoe moet hij dan gevoelen ten opzigte van zijnen nog ongeredden medemensch, hoe ten opzigte van den duurgekochte, van het kind van God.

DE PREDIKING. Dan alleen kan zijne prediking de regte wezen warneer die eene persoonlijke getuigenis van den persoolijken God in Christus, is. Evenals Paulus moet hij niets weten dan Jezus Christus als gekruizigd, als verrezen en verheerlijkt. Van Hem getuigen de schriften, Hij is het vleeschgeworden Woord; de liefde van Christus moet hem dringen om te verkondigen hetgeen hij zelf van dat Woord des levens gezien heeft met zijne oogen, aanschouwd en getast heeft. Wij hebben eenen persoon te prediken; Hij is de weg, de waarheid en 't leven. Alle leer moet alleen wezen levenslicht van Hem uitstralende, en alleen op Zijne heerlijkheid wijzende. Die prediking zal aanlokkelijkheid, frischheid en kracht hebben.

Hij moet in de regte betrekking tot God en tot de zielen staan, als zijn gebed zijn zal wat het kan en moet zijn. Het zal aan de eene zijn een worstelen met, een aangrijpen van God, maar aan de andere een ontvangen en uitdeelen van Goddelijke krachten en zegeningen, waar de geest Gods alzoo in hem bidt en hij zich als in 't gebed Gode offert Een engel kon benijden wat zulk eene geheiligde persoonlijkheid, van God geroepen, afgezonderd en gezalfd ondervinden en doen kan in Gods naam.

De zoodanige alleen kan iederen hoorder onder den regten indruk brengen van zijn persoonlijke verhouding tot zijnen God. Hij weet ieder afzonderlijk, den onverschillige, den boetvaardige, den geloovige te doen beseffen, hoe hij persoonlijk voor zijnen God staat en zijn God voor hem. Hij kent eenigzins de waarde van de individueele ziel en bearbeidt even als Jezus geslaan heeft iedere ziel op zich zelve, om die te bewegen tot bekeering en geloof, die verder op te bouwen en de heiligmaking te doen najagen.

Is de Leeraar alzoo iemand die zich zelven als 't ware is kwijt geraakt en zich in zijnen Verlosser heeft teruggevon-

den, en nu met regt verklaart: het leven is mij Christus, dan zal hij ieder geloovige er toe trachten te brengen, niet voor zich zelven te leven maar te beseffen dat hij lid van een ligchaam is waarvan Christus het hoofd is.

Dat hart echter dat zich zoo volkomen op eene enkele ziel in liefde als concentreeren kan, zal toch weder ruim genoeg zijn om de gansche Kerk en al hare belangen in zich op te nemen; alzoo in staat zijn het ligchaam als geheel, zijne roeping niet alleen in 't groote maar ook in 't kleine en ten opzigte van ieder lid te doen nakomen.

***

Doch wie is tot deze dingen bekwaam, roept gij welligt uit, die thans gereed staat uit onze gelederen te treden, en u aan dit verheven heerlijk werk van den Evangeliedienaar te wijden. Neen onze bekwaamheid is alleen uit God. De persoonlijke H. Geest alleen kan u daartoe in staat stellen; maar dan is 't ook zijn lust en zijn werk aan een iegelijk daartoe de noodige gaven uit te deelen. Gelooft gij in den persoonlijken H. G. even als gij gelooft in uwen God en Vader en in J. C. uwen Verlosser, dan zult gij U verheugen dat gij hierin juist met dien Geest te doen hebt. Hij wil U deze gaven destemeer deelachtig maken om U tot zijn gewigtig werk bekwaam te maken.

Heerlijk werk dat zulke voorregten met zich brengt, dat zulke vruchten kan dragen. De Heere die U daartoe geroepen heeft verleene U thans eenen nieuwen geestesdoop en zij met U al uwe dagen.—Amen.

De Geschiedenis onzer Kerk.

Hoofdstuk XXIX.

De Afscheiding In Zuid Afrika.

(Voortzetting)

II. De Colesbergsche Kerkzaak.

Onder de oorzaken van de Afscheiding in Zuid Afrika noemden wij, in een vorig Hoofdstuk, de moeilijkheden die in de Colesbergsche gemeente waren ontstaan, en den herderlijken brief van den Graaff-Reinetschen Ring met het oog daarop. Het zingen van de Evangelische Gezangen stond hiermee in nauw verband.

Aan het hoofd der Colesbergsche gemeente stond toen Ds. Reid, die zeker niet den gewenschten takt openbaarde te midden van de eigenaardige moeilijkheden waarin die gemeente gewikkeld werd. Ook de Ring kon moeilijk de partijen verzoenen, zoodat de Synode geroepen werd eene beslissing te bewerken, waardoor allen moesten worden bevredigd.

Zoo kwam het, dat in 1847 de Colesbergsche zaak de aandacht der hoogste vergadering onzer Kerk vorderde. Aanleiding daartoe was het volgende beschrijvingspunt van den Ring van Graaff-Reinet: "De Herderlijke Brief door den Ring in 1842 aan eenige leden der Colesbergsche en Cradoksche gemeenten gericht die de Evangelische Gezangen niet zingen worde naar de Synode gerefereerd met verzoek deszelfs inhoud in overweging te willen nemen." Ook bracht Ds. Reid ter vergadering een "vraag of de H. Eerw. Ring van Graaff-Reinet en deszelfs Speciale Commissie in de zaak van den heer G. D. Joubert tegen den leeraar en kerkeraad van Colesberg onpartijdig en wel overeenkomstig de kerkelijke wetten gehandeld hebbe."

De kwestie was van zeer ingewikkelden aard; de gemoederen waren gaande, en elke poging om tot eene gewenschte oplossing te geraken was tot hiertoe op mislukking uitgeloopen. Noch Ds. Reid, noch de Kerkeraad van Colesberg, noch de tegenpartij wilde zich schikken naar de uitspraken des Rings. Er dreigde eene scheuring, waarvan men den omvang vooraf in geenen deele kon berekenen. Van de Synode verwachtte men het vredesbesluit.

De Herderlijke Brief en Andere Zaken

De twee zaken werden ineengesmolten, en in de veertiende zitting der Synode behandeld. Eene commissie bestaande uit Di. T. J. v. d. Riet en P. N. Ham met ouderling Muller van Swellendam leverde haar rapport in, waarin zij aangaande den Herderlijken Brief van den Graaff-Reinetschen Ring verklaarde, daarin "niets gevonden te hebben wat de herroeping u H. Eerw. zoude kunnen aanbevelen ofschoon het wenschelijk ware geweest dat eenige uitdrukkingen wat beter waren daargesteld." Ook betreurde de Commissie de verdeeldheid die er heerschte in de Colesbergsche gemeente, en die ontstaan was "uit een geschil over zeker stuk grond tot uitspanplaats tusschen G. D. Joubert en den leeraar en kerkeraad van Colesberg, welke kwestie aanleiding schijnt gegeven te hebben, dat gemelde Joubert de zaak van eenige personen die de Evangelische gezangen weigeren te zingen zich aangetrokken heeft." Eene speciale Commissie was door den Ring benoemd geworden om alles te onderzoeken, "voor welke Commissie 16 punten van beschuldiging tegen leeraar en kerkeraad werden ingeleverd, waarvan eenigen echter werden ingetrokken, anderen wederlegd, en nog anderen niet bewezen zijn geworden." Dit geschil werd toen in het volgend jaar, 1846, door de Ringsvergadering zelf in behandeling genomen met "het gunstig gevolg, dat de kwestie tusschen Joubert en leeraar en kerkeraad in der minne is geschikt geworden, onder voorwaarde dat men van de zaak nimmer of ooit weder zoude spreken."

"Onmiddellijk hierop echter"—zoo luidt het rapport verder—"in dezelfde zitting werd de zaak behandeld van Cecilia Magaretha Vorster die eene voorname getuige geweest was tegen leeraar en kerkéraad voor gemelde speciale Commissie, welke zaak uwe Commissie voorkomt in verband te staan met de meergemelde 16 punten van Joubert tegen leeraar en kerkeraad. . . . . Het besluit van de Ringsvergadering in deze zaak was dat de kerkeraad van Colesberg overeenkomstig de wet moest handelen." Ongelukkig echter weigerde de gedagvaarde persoon voor den kerkeraad te verschijnen, die kort na de Ringsvergadering haar zaak in behandeling nam, met het gevolg dat zij onder censuur werd gesteld. Dit gaf aanleiding tot vernieuwde verbittering, die allengs in omvang toenam, zoodat zoowel de heer Joubert als een aantal lidmaten der gemeente Colesberg per memorie zich tot de Synode wendden, "erkennende de memorialisten nu spijt te gevoelen dat de 16 punten van beschuldiging in der minne waren geschikt geworden en verzoekende dat meergemelde C. M. Vorster die onder censuur was gesteld geworden, daarvan zonder eenige voorwaarde mocht worden ontheven."

Er kwam nog iets bij. De ontevredenheid tegen leeraar en kerkeraad werd al grooter en vond uitspraak in eene tweede memorie "door alle lidmaten onderteekend, te kennen gevende vooreerst hunne ontevredenheid dat G. D. Joubert zijne klachten tegen leeraar en kerkeraad had ingetrokken, en ten tweede dat eene memorie ter verplaatsing van den leeraar van Colesberg door eenigen hunner onderteekend door de Ringsvergadering niet in aanmerking is genomen geworden."

De Synode.

De Synode had dus met eene zeer netelige kwestie te doen. Moeilijkheden over een uitspanplaats, onhandigheid van een kerkeraad, ontevredenheid met den leeraar, en bij dit al bezwaar tegen het zingen der Evangelische

gezangen—'t was eene zaak die met voorzichtigheid en beleid moest worden behandeld. Na breedvoerige bespreking kwam de vergadering tot het besluit allereerst de censuur van C. M. Vorster op te heffen, hetwelk tot groot genoegen van leden des Graaff Reinetschen Ring ook geschiedde. Het oordeel der Synode over den Herderlijken Brief van gemelden Ring kwam overeen met die harer Commissie. Zij achtte eenige uitdrukkingen in dien brief voorkomende minder wenschelijk, maar beschouwde het geheel als "zeer christelijk en goed." Hiermede liep de zaak ten einde in de Synode van 1847.

In 1852 echter—vijf jaren later—hield de Colesbergsche zaak andermaal de Synode bezig. De ontevredenheid met Ds. Reid was eer toe dan afgenomen, en de Ring van Graaff Reinet had zich genoodzaakt gezien de hulp der Synode interoepen. Het bleek al spoedig, dat niet minder dan 270 lidmaten een klachtschrift bij den Ring hadden ingezonden, en dat de Ring van oordeel was dat de betrekking tusschen Leeraar en Gemeente moest worden gebroken. De Synode meende, dat zij op *twee* vragen een duidelijk en beslist antwoord moest hebben, voordat zij aan de begeerte van den Ring kon voldoen, t.w. (1) het bewijs van het *volstrekt noodzakelijke* van de ontbinding, (2) het *recht* der Synode, gegrond op het gedrag van Ds. Reid, om de verbintenis te verbreken.

Hierop werd door den Ring in den persoon van Di. Berrangé en John Murray geantwoord. Eerstgenoemde toonde aan, dat herhaalde en vruchtelooze pogingen door den Ring van jaar tot jaar waren aangewend, om geschillen in de Colesbergsche Gemeente te vereffenen; dat de Ring allerlei tegenwerkingen om den vrede te bevorderen van den kant van Ds. Reid had ontmoet; dat er gegronde twijfel bestond of een groot deel der gemeente werkelijk het aanblijven van Ds. Reid begeerde. Ook Ds. John Murray was van gevoelen dat de ontevredenheid groot was, ofschoon het moeilijk was met juistheid te berekenen, hoevelen er tegen den leeraar waren. Voorts meende hij, dat Ds. Reid wel voor een korten of bepaalden tijd had kunnen worden geschorst, maar dat dit den toestand van zaken in alle opzichten zou hebben verergerd, en schier onoverkomelijke struikblokken voor Ds. Reid in den weg zou hebben gelegd, om in eene andere gemeente beroepen te worden. Ds. Reid had zich tevens van zulke beleedigende uitdrukkingen bediend, dat de gemoederen daardoor met wrevel waren vervuld. Het Hoogste Kerkbestuur, zorgende voor de belangen der gemeenten, en ziende dat de jammerlijkste gevolgen uit het voortduren van dien staat van zaken zouden voortvloeien, had dus het volste recht aan den eisch des Rings te voldoen.

Ds. Reid aan den anderen kant het woord verzocht hebbende "merkte aan,"—zoo luidt het Synodaal verslag—"dat hij voor den tijd van drie maanden consentbriefjes aan de verzoekers had uitgereikt, om hunne christelijke voorrechten elders te mogen genieten, maar na dien tijd geweigerd had meer te geven, omdat hij bespeurde dat het door den Ring voorgestelde doel 'het herstellen of bevorderen van vrede in de gemeente' niet werd bereikt; integendeel, de stoornis nog grooter werd. Hij verklaarde dat de gemeente van 1845 tot 1850, met uitzondering van ontevredenheid over den herderlijken brief, in eenen bloeienden toestand verkeerde, de genademiddelen rijkelijk werden bijgewoond, en de bijdragen tot de kerkelijke fondsen overvloediger waren dan in andere gemeenten van dien Ring. Hij sprak over den ouderling, die geen gebruik van het Avondmaal sedert eenigen tijd gemaakt hebbende, een slechts voorbeeld aan de gemeente had gegeven, en erkende zelf, dat hij, doch niet om die redenen, eens en andermaal geen deel aan de Avondsmaalviering had genomen." Verder gehoord zijnde sprak Ds. Reid den wensch uit "voor de rust van zijn eigen gemoed en ter bevordering van de belangen van de Kerk van Christus, naar een andere gemeente verplaatst te worden," mits echter het oordeel van den Graaff-Reinetschen Ring door de Synode bevestigd werd, dat er tegen zijn leer en wandel niets te zeggen viel. Toen de zaak in omvraag gebracht werd, verklaarde de Synode met eene meerderheid dat het wenschelijk was de betrekking tusschen Ds. Reid en de Colesbergsche gemeente onder bestaande omstandigheden te verbreken.

SYNODAAL BESLUIT.

Hiermede was de zaak echter nog niet afgedaan. Verscheidene voorstellen kwamen ter tafel in verband met de vraag of het niet best zou zijn eene tweede gemeente te Colesberg te stichten. Ds. Berrange wilde dat de gemeente vacant zou worden verklaard, en dat aan Ds. Reid de som van £300 ter hand zou worden gesteld ter tegemoetkoming totdat hij een ander beroep zou krijgen. Dr. Heyns was van oordeel "dat het aan dat gedeelte der gemeente Colesberg, dat ontevreden is met Ds. Reid zal vrijstaan zich van de diensten van een tweeden leeraar of consulent op eigen kosten te bedienen, die onder hetzelfde kerkbestuur en in hetzelfde kerkgebouw met Ds. Reid het dienstwerk verrichte, en dat hij (Ds. R.) plechtig belove ter wering van alle verdere verdeeldheden het eerste beroep aantenemen, dat op hem zal worden uitgebracht." Deze voorstellen werden later gewijzigd en druk besproken, waarna als Synodaal besluit het volgende werd aangenomen met een niet te versmaden meerderheid: "De Synode verklaart dat haar gevoelen over het wenschelijke van de verplaatsing van Ds. Reid van Colesberg, gegrond is op de overtuiging dat die leeraar in groote mate oorzaak is van de voortduring der tegenwoordige betreurenswaardige opgewektheid en oneenigheid aldaar heerschende, door zich te hebben schuldig gemaakt aan beleedigend gedrag in zijne ambtsbetrekking, door zich niet gehouden te hebben aan eene schikking door den Ring van Graaff Reinet daartoe vastgesteld, en door Z. Eerw. stellig aangenomen, en door te hebben geweigerd de poging te bevorderen, welke de Synodale Commissie ter bevordering voornemens was aantewenden."

Een tweede voorstel van den volgenden inhoud werd mede aangenomen:—"Daar de Hoog Eerw. Synode besloten heeft dat de verplaatsing van Ds. Reid van Colesberg naar elders wenschelijk is uit hoofde van de oneenigheid, die er tusschen hem en een gedeelte zijner gemeente bestaat; doch daar er voor het tegenwoordige omstandigheden zijn die zulk eene gewenschte verplaatsing ondoenlijk maken; zoo verklaart de Synode dat door Ds. Reid, of twee ouderlingen of twee oud-ouderlingen aan de leden der gemeente die dat verlangen, de gelegenheid zal gegeven worden hunne Christelijke voorrechten bij de eene of andere gemeente onzer kerk te genieten." Ook werd met volkomen goedvinden van Ds. Reid, besloten, dat de Consulent der gemeente, Ds. John Murray, zooveel zijne eigen ambtsverrichtingen zulks toelieten, de Colesbergsche gemeente van tijd tot tijd zou bezoeken, ten einde de bondzegelen te bedienen en het herderlijk werk te verrichten.

Hiermede liep deze ongelukkige zaak ten einde. Reeds in de volgende Synode die van 1857 had Dr. S. Hofmeyr zitting als leeraar van Colesberg in de plaats van Ds. Reid die was afgetreden. Reeds op den 13den Februari 1854 had hij zijn ambt neergelegd.

Wij hebben wat lang bij deze zaak stilgestaan, omdat wij overtuigd zijn, dat de Afscheiding in Z. Afrika niet kan worden verstaan, zonder dat wij hiervan kennis nemen. Wat verder gebeurde moet voor een volgend Hoofdstuk worden bewaard.

BIJLAGE.

De "Herderlijke Brief" was in zekeren zin een zeer onschuldig document. Op zeer vriendelijke wijze werden de bezwaren behandeld die tegen onze Gezangen waren ingebracht bijv. dat zij een "nieuw Evangelie verkondigden," dat zij "niet-kanoniek" of in den Bijbel te vinden waren. Op uitvoerige wijze werd de zaak behandeld en er op gewezen, dat men à Brakel, Smytegelt, Coenraad Mel, en dergelijke schrijvers met stichting las; dat men de liederen van Sluiter en Lodensteijn bij huisgodsdienst zong, ofschoon er geen schriftuurplaatsen waren bijgevoegd, of de tekst in den Bijbel werd aangegeven. De vraag werd gedaan, of de tegenstanders der gezangen werkelijk meenden, dat "leeraars van de Gereformeerde kerken in Holland en Zuid Afrika iets zoo zouden vasthouden, dachten zij dat iets tegenstrijdigs of niet overeenkomstig met het Woord des Heeren en de Geloofsbelijdenis van onze kerk daarin te vinden waren."

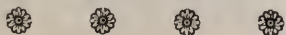
De Brief besluit met eene zeer ernstige vermaning en oproeping tot zelf-onderzoek en gebed: "Wij vragen of Gij God die alle harten kent ooit ernstiglijk hebt gebeden uwe harten te openen, Zijnen wil in deze gewichtige zaak te kennen en te doen? Als gij zonder ootmoedig en ernstig en oprecht onderzoek eenige gedeelten van den eeredienst Gods hebt verworpen, hebt gij tot nog toe groote zonde gedaan, want gij hebt niet alleen uwe eigene stichting welke gij daaruit kondet gehad hebben moeten missen, maar ook het nut van anderen verhinderd. Wee dengenen door welken de ergernissen komen!"

Wat vooral aanstoot gaf was het volgende: "Keert gij uzelven daarvan (van de gezangen) af zonder biddend onderzoek, dan veracht gij het woord, en Salomo zegt: "Die het Woord veracht zal verdorven worden." Maar kunnen wij u niet bewegen op eene onpartijdige en biddende wijze het boek te onderzoeken, en dan naar licht en overtuiging te handelen, wij willen u voor een oogenblik naar Golgotha nemen, den mishandelden en bloedenden Heiland aan het Kruis aanwijzen, en u vragen, als gij daar geweest waart toen Jezus daar hing of gij ook aan zijn lichaam eenige wonden kondet toegebracht hebben?

Gij zegt: O verschrikkelijke veronderstelling! Maar weet gij niet, dat Zijne gemeente, beide in het Nieuwe Testament en in het Advondmaalsformulier Zijn lichaam genoemd wordt! dat Christus het Hoofd is, dat de ware leden malkanders leden zijn! En zult gij de harten van de leden van Christus lichaam door uw vooroordeel of stijfhoofdigheid langer kunnen doorboren en verscheuren, door te weigeren te zamen tot Zijnen lof te zingen?"

Met de volgende waarschuwing eindigt deze brief: "O Broeders en Zusters, wij bidden u, gedenkt met ernst aan den naderenden Dag des Heeren, wanneer gij en wij rekenschap van het recht gebruik of misbruik van al de liederen op Gods Woord gegrond, en daarmede overeenkomstig (waarvoor wij de Evangelische Gezangen houden) zullen moeten afleggen."

De brief was onderteekend door de volgende predikanten t. w.: Di. A. Murray, A. Smith, T. Reid, A. Welsh, W. R Thomson, C. Fraser, en een aantal ouderlingen. Er was hoegenaamd geene bedoeling om de gemoederen te kwetsen. De Ring meende eerlijk door zijn schrijven den ernst der zaak voor de aandacht der Colesbergsche gemeente te brengen, en voorzag niet, dat in deze poging een nieuw middel tot verwarring en verbittering zou worden gevonden. De Synode wees er terrecht op, dat enkele hierin voorkomende volzinnen goedschiks hadden kunnen worden verwijderd. De bedoeling des Rings was goed, de uitvoering was minder verkieslijk.

Blikken in den Bijbel.

HEROEN- EN HEILIGENDIENST.

Ps. 115 : 1.—Niet ons, o Heere! niet ons, maar Uwen naam geef eer om Uwer waarheid wil.

't Is ons eigen om menschen die door natuurlijke gaven boven anderen uitmunten en zich jegens hun volk of de menschheid hebben verdienstelijk gemaakt, boven anderen te vereeren, en dit door woorden en daden te betoonen. De Schrift, die door en door menschelijk is, dat is, het menschelijke niet onderdrukt maar heiligt, gaat ons hierin voor. Welk een eereplaats geeft zij niet aan de mannen, aan wie het volk van Israel, en de Christelijke Kerk, en de volkeren het meest te danken hebben gehad. Denk, onder anderen, aan Abraham, Mozes, en David; aan Paulus, Petrus, en Johannes. Zoo iemand, dan is Paulus de man die den geest ademt, die het kenmerk is der Heilige Schrift; en, zoo iemand, dan heeft hij niet geaarzeld gemeenten en personen om hunne voortreffelijkheden te prijzen. (Rom. xv. 14; xvi. 2-4, 7).

Intusschen heeft de Heilige Schrift nergens den heiligen grens overschreden, die er gevestigd is tusschen God en mensch; en heeft zij nergens aan eenigen mensch de eere gegeven die Gode alleen toekomt. Zij is gansch en al vrijgebleven van den heroendienst der heidenen, en den heiligendienst der Grieksche en Roomsche christenen. Zij heeft geen godsdienstige gedenkdagen, feesten en ceremonien, aan helden of heiligen gewijd. Bij haar is geen zweem van de aanroeping der heroën, die tot goden zijn verheven, zooals wij die bij de Heidenen aantreffen; noch van de aanroeping der heiligen, zooals wij die bij verbasterde Christenen vinden. De Heilige Schrift is een doorgaand protest tegen alle schepsel- en menschenvergoding.

Waaraan is het toeteschrijven dat de Heilige Schrift, wat deze zaak betreft, zoo oneindig boven het gewoon—menschelijke verheven is. Wij antwoorden: *aan den democratischen geest die haar kenmerkt.* Die geest is zonder wedergade. Wij zien onder de volkeren welk een afstand zij die zich tot de uitnemendste hebben gerekend—de aristocraten—tusschen zich en het volk, waarboven zij uitstaken, hebben gevestigd. Denk er aan, hoe de geletterden in Israël, ten tijde van Christus, met minachting op het ongeletterde volk hebben neergezien, (Joh. vii. 49). Denk aan den trotschen waan die doorgaans de Grieksche wijsgeeren heeft gekenmerkt. Denk er aan, hoe een der uitnemendsten onder hen de meening heeft uitgesproken, dat de ziel der vrouw, van nature, minder is dan de ziel van den man, en dat de ziel van den barbaar, evenzoo, minder is dan de ziel van den Griek. Denk aan de macht die de Oostersche monarch zich tegenover het volk aanmatigde en dat hij zich zelfs door hen als een God aanbidden liet. Denk aan de gewoonte der Romeinen van lateren tijd, om hunne keizers reeds in hun leeftijd goddelijke eere te geven, en ze na hunnen dood tot den rang der goden te verheffen. Doe dit ons niet er aan denken, hoe ook de kafferopperhoofden zich als goden tegenover hun volk gedragen?

Vergelijk nu hiermede de Heilige Schrift, en wat ontdekt gij? De Israëliet kon zich niets hoogers denken dan een koning die tegelijkertijd Gods priester en profeet is. En wat leerde Mozes aan het Israëlitisch volk, toen het geroepen werd om de plaats, waartoe God het bestemd had, onder de overige volken intenemen? Hij verklaart hun plechtig, dat het hunne bestemming is, een volk te zijn van koningen en priesters (Ex. 19 : 6). Ieder Israëliet moest zich verblijden in het vooruitzicht, dat de dag

zou aanbreken, wanneer elke Israëliet een koning en een priester zou zijn. Dit kon hij echter niet zijn, zonder ook profeet te wezen, dat is, iemand die niet uit de tweede maar uit de eerste hand, dat is door God zelven zijne kennis aangaande God opdoet. Herinner u de latere voorspelling, dat allen, groot en klein, van God zullen geleerd zijn; dat God aan alle vleesch Zijn Geest zou mededeelen zoodat niet alleen de ouden maar de jongen, niet alleen de zonen maar ook de dochters, niet alleen de vrijen maar ook de slaven en slavinnen, als profeten en profetessen, gezichten zullen zien en droomen zullen droomen. Is niet deze voorspelling sedert Pinksteren in de Gemeente vervuld, tot een onderpand dat zij eenmaal in de vernieuwde menschheid vervuld zal worden. 't Is overeenkomstig met dezen democratischen geest, dat David, die den idealen koning het meest nabij kwam, zich niet schaamde, zijn volk zijne broeders te noemen (Ps. 22: 23, verg. met Hebr. 2: 11, 12); en dat de apostelen, die de uitstekende voormannen in de Gemeente, de geringsten in de Gemeente als Gods profeten en profetessen eerden. Zoo onder anderen, zeide Paulus aan hen: "Gij zelven zijt van God geleerd"; en betuigt Johannes hun "Gij hebt de zalving, en weet alle dingen" Nog meer: de apostelen, verre van zich te verheffen tot middelaren tusschen God en de geloovigen, vragen hun om hunne voorbidding, gelijk wij van elkander gewoon zijn die te vragen. Nog meer, zij verkondigen hun, al mochten zij zelfs tot den slaven stand hier op aarde behooren, dat zij eene bestemming hebben ver boven die van de machtigste vorsten der aarde, daar zij uiteindelijk met Christus over de gansche schepping, zelfs over de engelen, regeren zullen. De Heiligenvereering werd in de Christelijke Kerk eerst mogelijk, nadat zij was afgezakt van de hoogte waarop zij zich in den apostolischen tijd volk had bewogen.

Gij vraagt: als alle geloovigen tot koningen bestemd zijn, wat wordt er dan van het koningschap van Christus? Ik doe u de wedervraag: als alle geloovigen—waaraan gij niet twijfelt—tot priesters bestemd zijn, wat wordt dan van het priesterschap van Christus? Wij raken hier een geheim aan, dat alleen de Schrift ons openbaart, en dat alle menschelijk denken te boven gaat, namelijk dat *dit* tot Gods heerlijkheid behoort, dat Hij wat Hem oneindig boven het schepsel verheft, tegelijkertijd aan het schepsel naar de mate zijner vatbaarheid wil mededeelen. 't Is hierom dat Hij den mensch schiep naar Zijn beeld en gelijkenis. Zoo oneindig hoog als Hij boven den mensch verheven is, zoo innig deelt Hij zich tevens in Christus en door den Heiligen Geest aan den mensch mede. De mensch wordt, hoe uiterst gering ook op zich zelf, door Christus, de deelgenoot der goddelijke heerlijkheid. Hieraan is het te danken, dat de geloovige, door Christus, in Christus, als Christus, priester, profeet en koning is. Zich dit bewust te zijn en tegelijkertijd een Heroën -of Heiligendienaar te zijn, is even zoo ondenkbaar als dat licht en duisternis met elkaar kunnen gemeenschap hebben. 't Is dan ook alleen door den zin in te ademen die, bij uitzondering, de Heilige Schrift kenmerkt, dat de mensch waarlijk van alle Heroën-en Heiligendienst wordt verlost.

Kerk in 't Huis.

WIJ BERUSTEN IN GODS BESTUUR.

"De Heere zal voorzien."

INDIEN wij in de goddelijke Voorzienigheid gelooven, vinden wij troost in de gedachte dat er eene hand is die alles kan besturen tot bestwil van den mensch. Wij vinden troost in de overtuiging dat, wanneer wij feilen in onze begeerten, het de Vader is die het alzoo bestuurt dat wij niet slagen in onze verwachtingen; en dat Hij ons de poort ontoegankelijk maakt op den weg dien wij zoo gaarne wenschen te betreden. Wij kunnen vast gelooven dat zoodanige onoverkomelijke hinderpalen, welke onvermijdelijk zijn, ons tot ons bestwil worden beschikt; en dat de ware zegening bestaat in niet te verkrijgen wat wij wenschen te hebben.

Sommige bloemen ontluiken met welriekendheid en vergif gemengd; om zulk eene bloem te plukken, zou zijn om den dood in te ademen. De plaats welke wij zoo zeer trachten te overwinnen zou, met al hare begeerlijkheid, ons daartoe kunnen leiden om een nest van doorns te vinden, met ongelukkige verwikkelingen en moeilijkheden.

Het leven is veelal lang genoeg om Gods Kinderen in staat te stellen, in lateren leeftijd, God te danken dat zij niet ontvangen hebben hetgeen waarom zij in hunne jeugd zoo vuriglijk hebben gebeden. De ploegschaar schijnt eene hopelooze verwoesting aan te richten als zij haren weg snijdt over het veld; maar het duurt niet lang of men ontdekt dat deze schijnbare verwoesting inderdaad eene werking is van leven en schoonheid, terwijl er een gouden oogst golft over het land.

Wij gevoelen een innerlijken vrede in ons gemoed wanneer wij de hand Gods leeren kennen in de weigering van hetgeen wij zochten, en in het wegnemen van onze geliefkoosde vreugd, zoowel als in het verleenen van gunsten Job zeide dat het de Heer was die zijn bezitting en kinderen wegnam, en daarin berustte hij; alzoo ook behooren wij te berusten, in de verzekering, dat in de hand des Heeren alles veilig is, want "die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen."

Het is eene onbetwistbare waarheid dat hij die de goddelijke Voorzienigheid tot zijne toevlucht stelt; en zich in de bescherming des Allerhoogsten bevelende, daarin berust, zonder zich te bekommeren voor gevaar, nimmer behoeft te vreezen. Zulk een kan ook veilig rekenen op de bewaring van anderen die op den Heer vertrouwen. Het vertrouwen op den Heer is eene veiliger beschutting dan de sterkste vesting, want Hij is de Opperheer die het lot der volkeren bestuurt, en overal den schepter zwaait. En wanneer wij steeds met oprechte harten in Zijne leiding berusten, dan behoeven wij nimmer voor de gewelddadigheden van den machtigsten vijand te vreezen.

De mensch wordt niet in de wieg gelegd om door de hedendaagsche moordtuigen te worden afgemaaid, maar veeleer om zijnen Schepper te verheerlijken. Wordt hij echter door de aardsche overheid opgeroepen om zijne plichten als onderdaan te vervullen, dan kan hij niet anders dan gevolg geven aan zoodanige roeping, en zich onderwerpen aan de strengste tucht.

De twintigste eeuw, welke wij thans met rassche schreden te gemoet gaan, hopen wij in te treden met de blijde verwachting dat er weldra een "Duizendjarig Rijk van Vrede" heerschen zal op aarde. En terwijl de Satan zich thans verheugt in eene gewelddadige slachting van menschen in Zuid Afrika, bestormen wij den hemel met onze gebeden, en berusten in Gods Bestuur. V.

Gereformeerd Maandblad.

Met dank ontvangen van:—P. J. Theron, Vrijburg, £1 5s.; E. Radloff, Ladybrand, 10s; per P. W. J. v. Zijl, Robertson, 9s. 6d. voor:—Daniel Preiss en den Heer Cluver; P. J. Weber, Beaufort West, £1 5s.: per Ds. Daneel, Calvinia, £2 5s.

Genesis II.

VERZEN 1 3.

"DEN ZEVENDEN DAG GEZEGEND . . . GEHEILIGD . . . GERUST.—God heeft den Zevenden Dag, den Sabba voor den mensch gemaakt: daaraan voor den mensch een Bijzonderen, een Geestelijken Zegen verbonden.

Hoofdstuk 1: 22 vermeldt den Zegen Gods over Visschen en Vogelen.

Hoofdstuk 1: 14 vermeldt den Zegen Gods over Vee en Gedierte

Hoofdstuk 1: 28 vermeldt den Algemeenen, den Tijdelijken Zegen Gods over den Mensch

Hier wordt gesproken van *den Bijzonderen Zegen des Menschen*: Heiliging en Rust.

VERS 4.

"DIT ZIJN DE GEBOORTEN DES HEMELS EN DER AARDE."—Hebreeuwsch: dit zijn de Tolloth: de voortbrengingen, de generaties van Hemel en Aarde. Waarom tot driemalen toe in dit kort bestek gezegd, dat God Hemel en Aarde *schiep*? De Heilige Geest wist, dat vele waanwijzen dit loochenen zouden.

VERS 5.

"DE HEERE GOD."—Hebreeuwsch: Jahveh Elohim, dat is Jehovah God. In 't eerste Hoofdstuk gebruikt de gewijde schrijver voor het Opperwezen den naam: "Elohim": God—God Almachtig, God de Majesteitvolle. Voortaan tot het einde van Hoofdstuk 8 gebruikt Mozes dezen naam: "de Heere God,"—omdat God Almachtig, de Verhevene, Die alles geschapen heeft, nu zich meer bepaald met den mensch inlaat, tot den mensch afdaalt. Elohim wordt Jahveh, God wordt Jehovah, de Heere, Hij-Zal-Zijn. Wij hebben hier het voorloopig ingaan van God Almachtig in de grenzen des tijds. Jesaja vii. 14, en Mattheus i. 23: "Emmanuel . . . God met ons" vermeldt een dieperen ingang van den God des Hemels in 't bestaan van den mensch. En eindelijk komt Handelingen ii. 4. Maar de valsche wetenschap vindt in dit tweeërlei naamsgebruik een bewijs dat het Boek Genesis uit verschillende brokstukken zou zijn saamgesteld. Hoe waar: "de wereld heeft God niet gekend door de wijsheid."

VERS 6.

"EEN DAMP BEVOCHTIGDE DEN AARDBODEM." — Toen de Regen er niet was, toen was er de damp, het "mistige weer," de dauw om het droog geworden aardrijk te bevochtigen. Het ontbreekt onzen Hemelschen Vader nooit aan middelen om te zorgen voor het Zijne.

VERS 7.

"DEN MENSCH . . . UIT HET STOF DER AARDE . . . IN ZIJNE NEUSGATEN . . . . DEN ADEM DES LEVENS."—Hier vangt aan het nader, uitvoeriger bericht aangaande den mensch. De mensch is stof, en de mensch is geest; stof uit de aarde, geest uit God. De mensch dus is één met de aarde, en één met God. Derhalve is de mensch de band tusschen Hemel en Aarde. Hoe onredelijk toch de leer der dwaling: de mensch zou uit vuur of lucht of licht, of uit slechts de aarde zijn gemaakt. Daarom ook dat diegenen, die zulks gelooven, de leer der Onsterfelijkheid des menschen loochenen. Want hoe zouden wij onsterfelijk zijn, zoo er niet in onzen neus ware "*de Adem des Levens*," des Goddelijken Levens?

VERS 8.

"EDEN, TEGEN HET OOSTEN." — "Eden" (Hebr.): Zachtheid, genot, verlustiging. "Tegen het Oosten": de Hof was in 't Oostelijk deel van 't landschap Eden.

VERS 9.

"DE BOOM DES LEVENS." — Deze Boom schijnt tot onderhoud van 's menschen geestelijk leven te zijn geweest. Al volkomener, uitnemender, krachtiger werd het geestelijk leven van den mensch bij 't eten van dezen Boom. De Planten werden gevoed uit de Aarde, de Dieren werden gevoed uit de Planten, het menschelijk lichaam weer uit Planten en Dieren. Is het niet denkbaar dat de Boom des Levens tot onderhoud van 's menschen geestelijk leven strekte? Zeker is het toch dat de lichamelijke spijs en drank in verscheidene gevallen invloed uitoefenen op den geest des menschen. Hoe het zij: of de Boom des Levens dan ook iets anders ware: een aanschouwelijke voorstelling, een belichaamde Belofte van de Volkomenheid des Levens, waartoe de mensch zou komen indien hij God gehoorzaamde—dit is zeker, dat deze Boom mede een of ander voortreffelijk middel was om den mensch aan te sporen en in staat te stellen tot zijn hooge en heerlijke bestemming te komen, namelijk van God te gehoorzamen.

"DE BOOM DER KENNIS DES GOEDS EN DES KWAADS."—Tot dit zelfde einde diende ook deze Boom, doch in anderen zin. Bracht de Boom des Levens aan den mensch in geval van gehoorzaamheid het goede, het Leven, deze Boom zou aan hem in geval van ongehoorzaamheid het Kwade, den Dood brengen. Behelsde de Boom des Levens voor den mensch het Goede, deze Boom behelsde voor hem het Kwade, doch niet louter het Kwade, maar het Goede in het Kwade; het Goede als Bevel, Beproeving en Waarschuwing, zooals blijkt uit verzen 16 en 17; het Kwade als de Dood, en tevens ook als het Goede; want ware er in den Hof geen aanschouwelijk teeken en bedreiging des doods als straf der ongehoorzaamheid, dan ware er volstrekt geene mogelijkheid geweest Gods bevel te gehoorzamen, en ware er ook eigenlijk geen loon in 't doen van Gods wil.

Let wel: eerst de Boom des Levens, dan de Boom der Kennis des Goeds en des Kwaads. Eerst de Belofte, daarna het Bevel. Eerst de Genade, dan de Wet. En dit is nog Gods weg in de opvoeding der menschenkinderen. Eerst geeft God aan ons, dan eischt Hij van ons.

Eerst ook de Kennis van het Goede vóór de Kennis des Kwaads. Daarom heet deze Boom "Boom der Kennis des Goeds en des Kwaads." Bij voortdurende gehoorzaamheid zou de mensch tot al rijper kennis en toegenegenheid aan het Goede, Gods Wil, gekomen zijn, en hiermede tot al voller genot van den Boom des Levens. En gevolg hiervan zou zijn geweest: de Volmaaktheid, het Volmaakt Goede. En eerst bij ongehoorzaamheid zou deze Boom dienen tot kennis en ervaring van het Kwade, afkeer van Gods Wil, en onmacht om dien te doen—de Onvolmaaktheid namelijk, die in zich zelf den dood ten gevolge heeft.

VERZEN 10-14.

"PISON," Hebr.: Vrij stroomende. "GIHON," Hebr.: Levenstroom. "HIDDEKEL," Hebr.: de Bruischend. "FRATH," Hebr.: "Geweldige, of Vruchtbaar-makende." De zonde is in de wereld gekomen, en daarmee de Zondvloed, en zoo zijn de ligging van het Paradijs, en de ligging dezer rivieren, en "het goud van dat land" niet meer te vinden. Het zij den Christen genoeg de Fontein te kennen, die er geopend is tegen de zonde en de onreinheid, en de Rivier Gods, die vol waters is, en het Goud beproefd komende uit het vuur.

VERS 15.

"HOF BOUWEN . . . EN BEWAREN." Een nieuwe zegen, den mensch geschonken: de zegen des Arbeids.

VERZEN 16-17.

"DAARVAN ZULT GIJ NIET ETEN." "Waar de mogelijkheid niet bestaat om zich aan 't volbrengen van een gebod te onttrekken kan slechts van blinde noodzakelijkheid gesproken worden. Bij het wezen en de bestemming van den mensch was deze beproeving bepaald noodzakelijk. Zonder vrijheid ware de mensch Gods beeld niet."

(*Wordt vervolgd.*)

GOEDE HOOP SEMINARIE

VOOR MEISJES,

HOPEVILLE LODGE, KAAPSTAD.

OPGERICHT 1 OCTOBER 1873.

Bestuur:

LOGIES DEPARTEMENT.

Comite:—W. F. MOORE, VOORZITTER, P. MARAIS, J. P. F. JURITZ, DS. C. F. J. MULLER
DS. A. J. STEYTLER, HON. SEC.

HOPEVILLE LODGE.

Ligt in de Tuinen, en is omringd door een groot stuk grond, hetgeen bijzondere voordeelen voor de gezondheid aanbiedt, en sluit in uitgestrekte Speelgronden en een goed onderhouden Tennisbaan. De Directeuren hebben onlangs uitgebreide toevoegingen tot de gebouwen aangebracht, waaronder een goed voorziene Bibliotheek, een groote Kindergarten Kamer, en andere verbeteringen.

Leerlingen in het Senior Departement krijgen onder andere onderwerpen les in die, vereischt voor de Elementaire School-, Hoogere School-, Matriculatie en Muziek Examens, die door de Universiteit worden gehouden, terwijl een beperkt aantal voorbereid wordt voor de verschillende Gouvernements Examens voor Onderwijzers.

Voor Muziekbeoefenaars zijn er speciale klassen in Theorie en Harmonie, zonder meerdere betaling.

De algemeene Cursus van Studie sluit in Engelsch, in al zijn takken, Oude en Nieuwe Geschiedenis, Natuurkundige en Beschrijvende Aardrijkskunde, Rekenkunst, Wiskunde, Latijn, Hollandsch, Junior Fransche Klasse, Zingen, Teekenen, Gewoon Naaiwerk en Kleederen maken; en voorlezingen over Natuurkunde en Natuurlijke Wetenschappen.

Voor verdere bijzonderheden kan aanzoek worden gedaan bij den WelEd. heer W. E. Moore, Kasteelstraat, Kaapstad of bij Mej. Morton, Goede Hoop Seminarie.

P. DES FORGES,

55, 72 en 72a, Pleinstraat,

ALGEMEENE IMPORTEUR

VAN

HORLOGES, KLOKKEN, JUWELIERSWAREN EN "ELECTRO PLATE,"

GESCHIKT VOOR PRESENTEN.

Waterbury Horloges. Best				**18s. 6d.**
Dames Zilveren Horloges, van af				**25s.**
Heeren	,,	,,	,,	**25s.**
Jongelui Nickle		,,	,,	**10s. 6d.**

Vrij per Post. — Noem dit Blad.

Speelgoed, Spellen, Porcelein, Glaswaren, Aardewerk, "Enamel" waren, Diversen voor het Huishouden en Lampwaren.

SPECIALE TERMEN voor BAZAARS en WINKELIERS

Het Goedkoopste Huis in den Handel.

P. DES FORGES,

55, 72 & 72a, PLEINSTRAAT, KAAPSTAD.

RAAD VOOR LIJDERS.

Zijt gij geplaagd met Neuralgia, Tandpijn, of Aangezichtspijn?

Gebruik dan **NEURALGINE.** Het zal u dadelijk verlichting geven. Prijs 1/6, per post 1/10.

HEPARINE is een veilig en zeker middel voor alle ziekten van Lever, Maag, Nieren, enz. Prijs 2/-, per post 2/4.

CLAVICURO haalt in korten tijd lastige en pijnlijke Likdoorns en Eksteroogen uit. Prijs 1/-, per post 1/1.

RICININE HAAR VERSTERKMIDDEL, door het gebruik waarvan men vroegtijdige kaalheid voorkomt.

Al de bovenstaande Medicijnen zijn verkrijgbaar aan het volgende adres:

W. FICK,

APOTHEKER EN DROGIST

ROELANDSTRAAT, KAAPSTAD.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 8.

DECEMBER,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
O. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

DEEL VIII.
No. 8.

KAAPSTAD.

DECEMBER,
1899.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

INHOUD.

NIEUWJAARS TEKST.

:o:

De God nu der Hoop vervulle ulieden met alle Blijdschap en Vrede in het gelooven, opdat gij Overvloedig moogt zijn in de Hoop, door de Kracht des Heiligen Geestes.

Kroniek.

ACHTTIEN-HONDERD-NEGEN-EN NEGENTIG.

Met dit nommer sluiten wij het jaar 1899 af. Somber, droevig, beangst, ontroerd—zietdaar de stemming waarin velen onzer verkeeren. Reeds in Januari 1897, toen de Jameson-strooptocht aller gemoederen met afgrijzing vervulde, schreven wij: " Niemand die ernstig denkt zal 1896 licht kunnen vergeten—het jaar van het Rhodes-Jameson-komplot met al den nasleep van ellende daaraan verbonden, het jaar van runderpest, hongersnood, onheilen zonder tal. En toch, wij hebben geen reden mistroostig of ontmoedigd te zijn. Zoo ooit, dan hebben wij thans behoefte aan de bede van den Apostel,

" DE GOD NU DER HOPE VERVULLE ULIEDEN MET ALLE BLIJDSCHAP EN VREDE IN HET GELOOVEN, OPDAT GIJ OVERVLOEDIG MOOGT ZIJN IN DE HOOP, DOOR DE KRACHT DES HEILIGEN GEESTES."

Ontvang van ons dezen groet, geachte lezer, en treed met ons in alle blijmoedigheid en in vol geloofsvertrouwen het nieuwe jaar binnen!"

OVERGANGS-TIJDEN. "Tijden van overgang zijn in den regel "zware tijden." Bij het einde van bijna elke eeuw sedert de kerkhervorming pakten de onweerswolken zich samen, en brak de storm los over de beschaafde wereld. De laatste jaren der zestiende, de eerste jaren der zeventiende eeuw zagen Nederland verwoest door den tachtigjarigen oorlog, en verademing kwam niet voordat de machtige Filips, Koning van Spanje, in 1598 den adem uitblies. Pas was het ééne wee voorbij of het andere brak los in den dertigjarigen oorlog die eerst in 1648 ten einde liep.

Zestien-honderd acht-en-veertig!
Doorgeworsteld was de kamp,
En ten eind de schriktafreelen
Van een *dertig-jaar'gen* ramp,
En vergaan de laatste vonken
Van den tachtig-jaargen brand!
Vrede! vrede, galmde Europa,
Vrede, Duitsch- en Nederland!
Uit de grauwe kruitdampwolken
Steeg een koesterende zon!
Nieuwe tijden zijn voldragen,
En een nieuwe loop begon.

Zoo zong de dichter bij een terugblik op dien tijd. Wáár zeker blijft het: de zon ging bloedrood onder aan het eind der *zestiende* eeuw."

***

"En het einde der *zeventiende?* Wie denkt hier niet aan de herroeping van het *Edikt van Nantes* in 1685, en aan de verbanning der Hugenoten, voor Zuid Afrika van zooveel beteekenis; aan den vrede van Rijswijk in 1697, aan den *Spaanschen successie-oorlog* aan Blenheim en Marlborough, aan Sobieski en zijn dappere Polen, aan het beleg van Weenen door de Turken, aan de glansrijke overwinning over die oosterlingen behaald? Ook van dat tijdperk zou men met onzen Nederlandschen dichter kunnen zingen:—

Oorlog! oorlog! davert d' aarde,
Oorlog! de oorlog, schier verjaard,
Lang door weeën aangekondigd,
Thans in vollen dosch herbaard!

Ook de *zeventiende eeuw* daalde bloedrood achter de kimmen."

***

"En wat zullen wij van de *achttiende* zeggen. Honderd jaar geleden werd Europa tot op den bodem geschokt; want de Fransche Revolutie was doorgebrobroken. En die telg der Revolutie—Napoleon Bounaparte—werd de geesel en de vloek van Europa. Totdat . . . . in de taal des dichters

De ster voor veertig jaar uit Corsica verschenen,
Was in uw rotsen, Sint Heleen, voor d' aard verdwenen.

Die de geschiedenis der wereld nauwlettend gadeslaat ziet aan het eind van bijna iedere eeuw eene omwenteling waarvan de gevolgen zich in verre dagen laten kennen. Is het dan wonder dat wij hier de vraag stellen:

WAT ZAL DE TWINTIGSTE EEUW ONS BRENGEN?"

Zoo schreven we drie jaren geleden. Onze vrees is vervuld geworden. Zuid Afrika wordt van één gereten door een bloedigen oorlog. Waar 't eindigen zal kan niemand voorspellen. Europa kan er licht in betrokken worden. Geschiedt dit, dan komt er een wereldbrand van beteekenis. De groote wereldrijken zijn tot de tanden gewapend; en terwijl men boeken schrijft om te bewijzen, dat oorlog eene onmogelijkheid is, en vredesprotocollen opstelt, die van kracht beroofd worden, voordat de inkt droog is, spot de menschelijke zelfzucht met al die gewaande vredes-proclamatien. Christelijk Europa! helaas! wáár is dat Christendom? Hooren wij den heer Stead:—" 't Is mijn lot geweest vele jaren reeds mij te mengen in het gezelschap van mannen aan wie ik den naam toekennen mag van koninkrijk-bouwers. Zij zijn geen godsdienstige menschen in den regel, ofschoon er belangrijke uitzonderingen zijn. Onder de vragen die ik met hen behandeld heb is er geene van zooveel gewicht als het bestaan van een rechtvaardigen Regeerder van het Heelal. Ik argumenteerde steeds, dat eerlijkheid de beste politiek is. Mijne vrienden dreven den spot met dat denkbeeld. Hun leuze was:—

LIEGEN! LIEGEN! LIEGEN!"

"Liegen!" De geest van leugen is uitgestort over deze aarde. Zal de God der waarheid zich niet laten gelden? Wat is uw antwoord, geliefde lezers? In dat treffend boek van Victor Hugo: "Les Misérables" vinden wij een antwoord dat ons bij herhaald lezen telkens weer trof. 't Komt voor in de treffende beschrijving van den bisschop Myriel Bienvenu, de verpersoonlijking van de Bergrede. De bisschop was een zonderling mensch. Hij had een eigenaardige manier van handelen en spreken. Eens hoorde hij in een gezelschap een verhaal van een rechtsgeding dat weldra zou plaats vinden. Een arm, ellendig mensch, uit liefde tot vrouw en kind gedreven, daar hem alles ontbrak, begon valsch geld te munten, in die dagen eene misdaad die met den dood werd gestraft. De vrouw werd gearresteerd, toen zij het eerste muntsteek ging wisselen. Niets kon men uit haar krijgen. Doch de Procureur Generaal had een idee: hij gaf voor, dat de man ontrouw was aan zijne echtgenoote, en wist met een valschen brief haar daarvan te overtuigen. Toen, door jaloezie gedreven, beleed zij alles. De man zou weldra worden veroordeeld voor het Hof. Dit verhaal deed ieder van het gezelschap in bewondering uitroepen: "Hoe slim overlegd van dezen procureur!" De Bisschop luisterde. Toen ieder zweeg vroeg hij zeer kalm "waar zullen deze man en vrouw worden onderzocht en gevonnisd"? "Voor het Hoog Gerechtshof." "En voor welk hof zal de Procureur-Generaal verschijnen?"

***

Voor welk hof? Twijfel er niet aan, dat een rechtvaardige God aan het roer der schepping zit. Op Zijnen tijd zal Hij zich laten gelden. De natien die zondigen zullen voor den Grooten Witten Troon worden gedaagd, reeds in den Tijd, want "de wereldgeschiedenis is 't wereldgericht, vergelding de wet der Historie:" de individuen ook. God slaapt niet: God laat zich niet bespotten. "Daarom hoort des Heeren woord, gij bespotters! omdat gijlieden zegt: wij hebben een verbond met den dood gemaakt, en met de hel hebben

DOOPKLAS—MOCHULI.

T. T. EN S.

–

zi(
we
de
de
vo
de
he
in

Zo(
Wa
aar

‘
nie
168
Afr
Rij
aan
dap
Tur
ling
onz

C
kim

“
dere
gesc
brol
part
dat

De
Was

D
slaa
omw
later
vraa

wij een voorzichtig verdrag gemaakt: wanneer de overvloeiende geesel doortrekken zal, zal hij tot ons niet komen: want wij hebben de leugen ons tot een toevlucht gesteld, en onder de valschheid hebben wij ons verborgen. Daarom, alzoo zegt de Heere: Ziet, ik leg eenen grondsteen in Zion, eenen beproefden steen, eenen kostelijken hoeksteen, die wel vast gegrondvest is: wie gelooft, die zal niet haasten. En ik zal het gericht stellen naar het richtsnoer, en de gerechtigheid naar het paslood; en de hagel zal de toevlucht der leugen wegvagen, en de wateren zullen de schuilplaats overloopen. En ulieder verbond met den dood zal te niet worden, en uw voorzichtig verdrag met de hel zal niet bestaan; wanneer de overvloeiende gesel zal doortrekken, dan zult gijlieden van denzelven vertreden worden." Rijpt de wereld niet voor het oordeel Gods? Als de Heere opstaat tot den strijd, wee hem die leugen tot zijn toevlucht heeft gesteld!

***

Doch genoeg. Veel Heil en Zegen met het Nieuwe Jaar, lezers van het *Maandblad!* Velen uwer zullen dit nummer misschien nooit in handen krijgen. Houden wij vast aan het woord onzes Heilands:—

VREDE GEEF IK U: MIJNEN VREDE LAAT IK U, NIET GELIJKERWIJS DE WERELD HEM GEEFT, GEEF IK HEM U.

De Zending.

De Heere bevleugle zijn gezanten
Om de eeuwige lichtbanier te planten,
Waar maar een harte kloppen mag.
En nacht aan nacht zien onze droomen
Den bleeken smeekling wederkomen,
Wiens eerste tranen Paulus zag!

. . . .

En gij, die blijft! o zendt uw bede
Op vleuglen eener duive mede!
Hangt aan die vleuglen wat gij hebt,
Iets van uw goud en heel uw harte,
Dat medeworstelt uit de verte,
En kracht uit hun triomfen schept!

. . . .

Wie heeft den grooten strijd begonnen?
Die ZENDELING UIT GODS HEERLIJKHEID!
Die aan Zijn vinger alle zonnen
En werelden en volken leidt!
Hij ving hem aan in smaad en schande,
Gekruisigd tot een offerande,
Verworpen als eens menschen zoon!
En Hij voltooit hem in den Hoogen,
Gezalfd met 's Vaders alvermogen,
Gehuldigd op den Scheppingstroon!

. . . .

Blikt opwaarts door de lichtgordijnen
Des derden hemels! . . . Welk een heir,
Wiens kleederen als bliksems schijnen,
Werpt daar zijn palm voor Jezus neer?
Die Helden, juichend van verrukking,
Zijn de eerstelingen der verdrukking,
Gevallen op de Apostelbaan!
De phalanx, die aan 't voorhoofd bloedde
Van 't leger, in wiens achterhoede
De Zendeling onder 't wapen staan.

Rijs, Christus Gods! rijs ter voltooiing
Van 't wonder, dat ten einde spoedt!
Breng uit hun afval en verstrooiing
En Jood en Heiden aan Uw voet!
En dan, o Zoon des Hooggeloofden!
Neem van de uit stof geschapen hoofden
De bleeke diademen af!
Versmelt ze tot één kroon der kroonen,
En kom Gijzelf als Koning wonen
Bij 't volk, dat saamschuilt aan Uw voet!

Mochuli.

De zendingwerkzaamheid onzer kerk onder de Bakgatla Kaffers te Mochuli is reeds tot zulk een staat van bloei en ontwikkeling gekomen dat wij ons thans verblijden mogen over de heerlijke vrucht die zij afwerpt. Men hoort dikwijls zeggen dat de arbeid onder de heidenen een krachtverspillen en geldverkwisten is; dat onze geliefde zoons en dochters, de beste en meest gewilde arbeiders in 's Heeren wijngaard, slechts daarheen gaan om als slachtoffers aan de koorts op het zendingveld te vallen; dat er gedurig geld gevraagd wordt voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk terwijl wij met betrekking tot de uitkomst in het duister blijven.

Hier is een plaats waar de N. G. Kerk reeds jaren lang heeft gearbeid; en hoewel er ongeveer nog 26,000 zijn, in Linchwe's gebied, die in de duisternis des heidendoms leven, zoo mogen wij tot de christenen en hen die van tijd tot tijd tot het geloof werden toegedaan, op minstens 2,000 schatten.

Deze christenen uit de Mochuli-Kaffers onderscheiden zich daarin dat zij niet alleen in karakteradel boven de andere Bantu stammen, of onze kleurlingen staan; maar een meer toegewijd en echte christelijk leven leiden. Hunne "godsdiensten" bij te wonen en een tijdje onder hen te vertoeven, is genoeg om u een denkbeeld te geven van wat de Christelijke kerk in haar oorspronkelijken, normalen toestand was, en een voorsmaak te hebben van wat zij eenmaal zijn zal.

Het trof ons reeds den eersten Zondagochtend hoe hartelijk al de kerkraadsleden samen baden bij hun bijeenkomst vóór den morgendienst, en later ontdekten wij dat zij geen idee hebben van hoe iemand een christen kan zijn, zonder in het openbaar te bidden of zelfs het evangelie aan den ongeloovige te verkondigen. Als er een blanke op de statie zou komen, die niet met hen zou kunnen deelen in gebed, gezang of getuigenis voor den Heer, zouden zij verbaasd opkijken en, met de hand op den mond, zeggen: "Oe! een *witte* heiden!"

En zijn hunne gebeden niet heerlijk! Hoe verkwikkend was het ons niet den eersten avond, kort na onze aankomst aldaar, bij hun eenvoudig avondgebed, de twee kleine huisjongens, Nkuku en Botata, den Heere te hooren danken dat Hij de vreemdelingen zoo veilig bewaard en uit de verte tot hen had overgebracht! Op zekeren avond begon Segali, des konings broeder, zijn gebed met deze woorden:

"O Heere, verschijn blinkende in ons midden en wij zullen schitteren in uw licht. Kom en wees koning over ons en wij zullen prinsen zijn in uw schaduw."

Bij gelegenheid van een zendingfeest onlangs te Helderberg, Stellenbosch, gehouden, zei Ds. S. Helm dat er vooral twee dingen zijn waartegen de Kaffer, die christen wenscht te worden, heeft te strijden, n.l. de *veelwijverij* en de *tooverij*. Voor iemand, die niet ingelicht is in deze zaken, schijnen zij nietige dingen te zijn, en toch wegen zij bij den Kaffer ontzaggelijk zwaar. De Kaffer ziet op

zijne vrouwen zoo als een boer bij ons op zijne plaatsen of andere bezittingen. Hoe grooter het getal vrouwen, des te rijker en aanzienlijker zulk een Kaffer is. Een kapitein met één vrouw beteekent bij het volk niets, kan niet voor een groot man gerekend worden en staat dus op gelijken voet met den gemeenen burger, of daglooner. Wat aangaat de tooverij. Men zou zeggen, "wie gelooft dan nog in tooverij?" Ds. Helm zegt, "de Kaffer gelooft er in." Er wordt bij zijn geboorte getooverd; onder dagelijksche tooverij groeit hij op en zoo wordt zij een deel—en wel het voornaamste deel—van zijn geloof. Om nu die twee dingen op te geven en er in het geheel niets mee te doen te hebben is voor den in het heidendom geboren Kaffer een strijd, waarvan wij ons geen denkbeeld maken kunnen. En toch te Mochuli vonden wij vele gevallen van Kaffers, die om des geloofs wille, hunne overige vrouwen hebben laten gaan, alleen de hoofdvrouw houdende, met heidendom in alle opzichten gebroken en zich met voorbeeldigen ernst en toegewijdheid aan den dienst des Heeren hebben gewijd. Zelfs de koning heeft aan de eischen der zendelingen in dit opzicht voldaan. En wie weet niet wat een strijd dit hem kostte? Veertien dagen bracht hij in het veld met worstelen en gebed door vóór hij tot het besluit kon komen zijne andere vrouwen van zich te laten. Een zijner zoons zal een levenslange getuigenis zijn van dien worstelstrijd, want toen hij thuis kwam was hem door zijn hoofdvrouw een zoontje geschonken, dien hij dan ook Ofense, (d.i. Gij hebt overwonnen), liet doopen.

Is dit voor den man zwaar van zijn slaven, zijn rijkdom, of aardsche schatten, afstand te doen, voor de verlaten vrouw is dit een nog bitterder beker. Dit is voor haar, in de oogen van het volk, een eeuwige schande. Haar naam, haar eer is haar voor altijd ontnomen. Zij is een verlatene, een doode en in vele gevallen is zij niet instaat deze smart te overleven. Wij troffen drie vrouwen aan op de statie, die krankzinning werden ten gevolge van deze handelwijze. Of meent men dat de kaffers ook niet eergevoelig zijn?

Het is hier niet de plaats zulke instellingen te beoordeelen, noch de vraag te beantwoorden, waarom men als christen opgehouden heeft verantwoordelijk te zijn voor daden, waaraan hij zich in zijn onbekeerden toestand zedelijk heeft verplicht gesteld.

Wij voeren dit slechts aan als een bewijs van de opofferingen, die de kaffers zich getroosten om als christenen te kunnen leven.

Wat aangaat de tooverij. Wij hebben een plaats bezocht, genaamd Loi. Het woord Loi beteekent zooveel als *oorsprong aller dingen.* Deze plaats is ettelijke mijlen van de stad verwijderd en in het midden van een dichte boschstreek gelegen. Er is een granieten klip, zoowat 70 treden lang en 50 treden breed en 3 of 4 voet boven de oppervlakte verheven. In het midden van deze klip is er een gat, in den vorm van een put, warvan niemand nog de diepte heeft gepeild. Om deze put heen vindt men honderden van voetsporen van menschen en dieren. Hier uit deze put, zeggen zij, zijn al de Bakgatla kaffers geboren. Zij zijn er als sprinkhanen uit gekropen; en die voetsporen, diep in de rots afgedrukt, zijn de sporen van hun voorvaders. Eén spoor is er vooral, zoowat 2½ voet lang, dat dan van Adam of Eva moest geweest zijn. Hier kwamen de kaffers vroeger bij honderden bijeen bij gelegenheid van hunne Boyala feesten, om allerlei tooverij uit te oefenen, en ook regen te maken. De moeder van den koning, MaLinchwe, was in haar onbekeerden toestand een opperste regenmaakster. En nu, hoe ziet het er uit? Deze plaats wordt nauwelijks door een enkelen kaffer bezocht, en als men met hen over Loi spreekt, en al die dingetjes, die zij daar hadden, dan laten zij het hoofd hangen en schamen zich.

Een liefelijke ommekeer, niet waar?

De heidenen hebben nog de gewoonte om bij gelegenheid hunner bruiloftfeesten een of meer groote potten bier buiten de grens van hun werven te plaatsen voor de ongenoodigde gasten. Zoo lang wij er waren zijn er ettelijke paren in het huwelijk bevestigd. Na de gewone ceremonie in de kerk gingen wij den namiddag de bruid en bruidegom bij hun woning opzoeken. Zij waren christenen. Bij het naderen van hun lapa (werf) zagen wij een groote pot op het vuur en een heele schaar van oudjes—ongenoodigden—erom heen. Wij lichtten het deksel op en vonden dat het "afval" was, die in plaats van bier, daar stond te kooken, en waaraan de oude luidjes zich dan konden te goed doen. Binnen de muren van de woning der bruid werd er in andere potten voor de genoodigden gekookt, en hier, onder een voor dat doel ingericht gewelf, zaten de bruid en bruidegom. Vóór hen stonden de "strooimeisjes" en "strooijonkers" en zongen allerlei liederen uit Sankey of andere evangelische gezangboeken, of ook wel net "d. m. s.", zonder woorden, en in alle hare mogelijke verhoudingen tot een toonladder.

Het was een vreemd gezicht. De bruid zat er met een netjes gevouwde zakdoek gedurig voor den mond, als teeken dat haar, althans voor dien dag, het zwijgen was opgelegd. Wij kregen heerlijke limoenen en gingen eindelijk weer heen. Den volgenden dag ontmoette ik die twee weer op een andere bruiloft. Daar lachte en praatte de bruid van gisteren dat het een aard was om haar te zien. Ik riep Moekeetse, haren man, en vroeg hem waarom zijn vrouw *nu* zoo goed kon spreken en gillen, daar zij toch gisteren zoo absoluut stil was. "Ah, Moruti," was zijn antwoord, "gister hij was geschrik nou, hij isse blij." Ik begreep hier nog minder van, doch verstond later dat dit pijnlijk zwijgen, op den dag van het bruilofsfeest, voor de bruid een teeken was van hare onderdanigheid en onderworpenheid aan haren man. Hoe of het ook zij, dat was de eerste bruiloft, waar ik niets dan geestelijke liederen heb hooren zingen, en waar *eten* inplaats van drank werd voorgezet. Een ander bewijs van de radikale verandering onder de christenen.

De Doopklas,

(waarvan er deze uitgave een photographie wordt gepubliceerd), is ons een der belangrijkste en gezegendste instellingen hier. Er waren er 6 klassen met 200 leerlingen. Deze klassen komen 's namiddags samen, en bestaan meestal uit jonge meiden en kaffers, hoewel er ook een aparte klas is van stok-oude lieden. Drie jaar lang moeten zij geregeld dag om dag onderwijs uit Gods woord ontvangen en genoegzaam bewijs geleverd hebben van vordering, getrouwheid en waarachtige bekeering, vòòr zij gedoopt en als leden van de gemeente opgegeven kunnen worden. Het was ons zeer bemoedigend te zien welke opofferingen zij zich getroosten, hoe ver zij dagelijks wandelen moesten en welk een dorst er heerschte om Gods woord te kennen. Wanneer zulk een klas gevormd wordt moet iedereen afzonderlijk verklaren voor zendeling en kerkeraad, waarom hij wenscht tot dezelve te worden toegelaten. Ds. Stofberg verhaalt dat de redenen door de meesten opgegeven aller interessantst en heerlijk waren. Eén zei b.v. "Ik zoek Jezus"; een ander: "Mijn hart is moe van de zonde en nu kom ik rust zoeken;" een derde wil zijn hart aan Jezus geven en Hem dienen. Het is treffend te zien hoe gretig zij hoofdstukken uit den bijbel van buiten leeren. Wij waren getuigen van een geval waar de klas van den Br. Stofberg 1 Cor. 13 uit hun hoofd moest opzeggen. Daar wij ons overtuigd hielden dat zij het niet zouden kunnen,

beloofden wij een gezangboek ten geschenke aan elkeen die dat hoofdstuk zonder fout kon opzeggen. De klas begon, en een voor een gingen zij door het hoofdstuk. Ja, en het ging zoo glad als zeep van 'n plankje. Toen No. 9 aan de beurt kwam trokken wij ons voorstel terug; want er zijn zoowat 50 in de klas. Mijn dochter, die er drie maanden is gebleven, vertelt mij dat het nog steeds zoo voortging. Ik zou gaarne willen weten hoeveel zij, na drie jaar zoo voortgegaan te zijn, van den bijbel zullen kennen.

Wat ons vooral van de christenen trof is hunne erkentelijkheid en dankbaarheid voor den arbeid aan hen besteed. Geef ze een enkelen tekst uit Gods Woord en zij zullen die nimmer vergeten. Met opgetogenheid spreken zij van Ds. Neethling, Stellenbosch, en noemen hem den "groot Moruti," of vader der zending te Mochuli. Nimmer zullen zij vergeten de offerande die Ds. en Mej. Neethling den Bakgatla in den persoon van hun geliefden "Willie" hebben gebracht.

Ds. Stofberg kan niet genoeg spreken van de innige liefde en hartelijke deelneming die zij hem hebben bewezen bij het onverwachte heengaan van zijn geliefde Annie. Zij kwamen hem uit een soort van natuurlijke beleefdheid opzoeken en vertroosten. Eén meid b.v. kwam dagen lang, na den dood van haar geliefde "Misses," het huis aan kant maken en de vloeren smeren, sprak nimmer een enkel woord, terwijl haar toch de tranen gedurig van de wangen liepen die getuigden van het innige hartzeer dat zij gevoelde.

Inderdaad, er wordt hier een groot en heerlijk werk gedaan, en de oogst die de kerk voor al haar arbeid van Mochuli voor den Heer mocht inzamelen, is niet te berekenen. Die lieve christenen, die ieder meer op zijn of haar beurt arbeiders zijn, Gods Woord liefhebbben en dagelijks bestudeeren; de groote opkomsten naar kerk en biduur; de hartelijke liefde tot en belangstelling in elkander; de hoogachting waarmee zij de Baruti bejegenen, die hun het woord Gods brengen; het nalaten der heidensche gewoonten en besliste afkeer van al wat kwaad is; hun netheid, arbeidzaanheid en blijmoedige geest; *alle* deze dingen getuigen van een kracht uit den Hemel, die onder de Bakgatla leeft en werkt, en waarvoor wij den Heere nimmer dankbaar genoeg kunnen zijn.

Dr. Livingstone en de Boeren.

Daar Dr. Stewart van Lovedale de oude geschiedenis van Livingstone's behandeling door de boeren in Schotland Engeland, en Amerika ter sprake heeft gebracht, en dingen heeft gezegd die den toets der waarheid niet kunnen doorstaan, nemen wij de vrijheid de aandacht onzer lezers te bepalen bij het verslag van Commandant Scholtz, opgesteld onmiddellijk na de gebeurtenis. 't Is treffend te zien—en vroeger reeds hebben wij daarop gewezen—dat Dr. Theal, onze bekende geschiedschrijver, op grond van het getuigenis van ons Koloniaal Archief, een gansch ander verhaal geeft van het gebeurde dan Dr. Livingstone, die zelf niet tegenwoordig was, toen zijn statie verwoest werd. Opmerkelijk is het voorts, dat Theal's verhaal in vele opzichten overeenkomt met het verslag van den Transvaalschen Commandant. De waarheid neemt een langen tijd om zich te laten gelden; maar zooals Zola onlangs zeide: "*la vérité est en marche, et rien ne l'arrêtera*" (de waarheid is op weg en niets zal haar keeren).

Verslag van den Fungeerenden Kommandant Generaal, de Wel Ed. heer P. E. Scholtz.

"Marico, Augustus 20, 1852. Heden komt de kommando door den WelEd. heer A. W. J. Pretorius gezonden bijeen."

"Ik vertrok zonder verzuim, volgens mijne instructien, naar de verzamelplaats der oproerige stammen, die het land gedurig door diefstallen en dreigementen verontrust hadden. Op den 23 zond ik van Maboiza een adjudant naar den onder-Kapitein van Cokkie, en het achtergebleven volk van Mosselele om hun vrede aan te bieden en indien mogelijk daartoe aan te moedigen; doch geen antwoord van hen bekomen. Ik voer voort, en den volgenden dag liet ik ze weder vrede aanbieden, maar zij waren in spelonken en bosschen verschanst; echter waagde ik het een paar veldkornetten met eenige manschappen tot op een paar honderd schreden afstands van hen te zenden, ten einde met hen te spreken, maar zij bleven volharden met te weigeren. Toen wilde de patrouille eenigen gevangen nemen, maar zij stelden zich te weer tegen de patrouille, waarop ik order gaf eenige schoten op hen te lossen; tegen den avond kwam de bovegemelde onderkapitein uit, en ik maakte met hem vrede, en ook alle krijgsgevangenen gaf ik hem terug, onder voorwaarde dat hij dadelijk naar zijne woning terug keeren moest. Ik trok den 25 voort en nam drie spionnen van Sechele gevangen. In mijn togt tot den 27 werd mij gedurig berigt dat Sechele alle toebereidselen maakte om te vechten, hebbende 5 Kapiteinen van de omliggende stammen bij hem verzameld; op die geruchten en rapporten besloot ik zoo na aan zijne residentie te trekken als met mogelijkheid te wagen was."

"Ik heb eene order in het leger uitgevaardigd dat geene goederen aan de Zendelingen behoorende aangeroerd zullen worden, volgens Art. 8 van de Lager-Regulatien, waaraan twee mannen zich schuldig gemaakt hadden, die op den 27 voor den krijgsraad gesteld en schuldig bevonden werden, en gecondemneerd om 30 slagen te ontvangen of verstoken te zijn van alle burger voorregten van het kommando—het laatste werd door hen verkozen."

"Den 28 trok ik tot bij het stads-water van Sechele, omtrent een kwartier uur gaans van de stad: om daar te komen moest ik de stad voorbij trekken en een naauw passaat passeeren; ik maakte alles in gereedheid voor zelfverdediging, want alles was bezet van den vijand die met geweren op ons mikte en dreigde, maar hij deed geen schot, zoodat ik zonder tegenstand mijn oogmerk bereikte, en daar het laat in den dag, en ook op het einde van de week was, heb ik met den Krijgsraad besloten om zooveel wij kunnen alles te vermijden dat tot ongenoegen konde strekken,—zelfs niemand met de Kaffers van Sechele te doen spreken dan de Commandant, opdat geen misverstand mogte plaatsvinden, en opdat wij den dag des Heeren, die aanstaande was konden heilig houden."

"Ik zond ook dadelijk aan Sechele het volgende rapport:—"Vriend Sechele, ik zoude u raden als opregte vriend u niet te laten verleiden van Mosselele, die naar u gevlugt is omdat hij kwaad gedaan heeft; geeft hem liever aan mij terug dat hij zich verantwoorde tegen zijn kwaad; ook sta ik gereed om met u de beste vredeschikking te maken. Kom over naar mij en wij zullen alles ten beste schikken, al was het nog dezen avond.

Uw vriend,
P. E. Scholtz, Fun. Com. Gen."

"Antwoord van Sechele."

"Wacht tot Maandag, ik zal Mosselele niet uitgeven, hij is mijn kind, als ik hem moet uitleveren zal ik mijn buik moeten opensnijden, maar ik daag u Maandag op den sterksten man, ik ben even als gij voorzien van wapens en krijgsbehoeften, en ik heb meer vechtvolk dan gij. Ik zoude u niet zoo hebben laten uitkomen, en zoude zeker

op u hebben laten schieten, maar ik heb het boek gezien, waarop ik mijne schoten heb laten inhouden. Ik ben zelfs van kanonnen voorzien; houd u op morgen stil en twist niet om het water. Tot Maandag, dan zullen wij het op den sterksten doen afloopen, gij zijt reeds in mijnen pot; ik zal Maandag slechts behoeven het deksel er af te zetten."

"(Get.) SECHELE."

Zondag, 29 Augustus 1852.—Wij wenden ons met ootmoed tot onzen Opperheer, die den zwakke zoowel als den sterke verlost, en smeekten Hem eenparig om genade. Na onze godsdienstoefening zond Sechele twee mannen naar mij om suiker te vragen! het scheen mij als gekkernij. Hij doet mij ook weten dat ik Maandag twee mannen naar hem moet sturen, en dat ik oppassen moet voor de ossen, dat zij niet in het gift grazen moeten, want hij beschouwde ze thans voor de zijnen. Ik antwoordde hem in het kort dat risjes beter voor zoo een held staan te gebruiken dan suiker.

Maandag 30.—Ik zond twee mannen naar Sechele om te zien wat zijne meening was, en hem nogmaals vrede aan te bieden. Hij antwoordde dat hij geen vrede wilde hebben—dat hij mij nu daagde tot vechten, en indien ik geene ammunitie genoeg had, hij mij zulks leenen wilde; ik doe hem weder weten, dat hij zich moet herinneren hoe of hij altoos onder het geweld van Matselicatse had moeten bukken, en wij Matselicatse verdreven hadden,—dat hij Sechele toen arm en klein was, en nu door de burgers rijk geworden zijnde, hij zich niet al te veel moet verheffen om roovers en rustverstoorders te verbergen,—dat hij zjin hart niet moest verstokt houden, daar het voor hem droevig afloopen kan,—dat hij ligtelijk weder klein kan worden zooals hij geweest is. Zijn antwoord was "ik wil vechten." Ik trok met 320 man tot digt aan zijne batterij, en zond weder rapporten om hem tot vrede te bewegen, en liet hem verder weten dat indien hij geen vrede wilde maken, hij zijne vrouwen en kinderen op zijde moest zetten, of liever met zijn krijgsvolk uitkomen moest,—dat wij dan man aan man konden vechten, daar ik anders genoodzaakt zou zijn met grof geschut te vechten, dat de vrouwen en kinderen kwaad zou kunnen doen. Dit alles deed ik om hem tot vrede te bewegen. Maar hij antwoordde: "Het gaat u met mijne vrouwen en kinderen niet aan, zij zijn de mijne, en ik wil van daag vechten en ondervinden wie van ons de sterkste zal wezen." Waarop ik onder een hagelbui van kogels de batterij naderde, mijn lot in de hand des Heeren vertrouwende,—bestormde verder schansen en spelonken onder een hevig vuur dat ik van drie kanten had; de stad op de eene zijde bezette, bestormde en in brand stak, waar een mijner dappere burgers sneuvelde met name Jan de Clerk, en met bestormen van eenen klipheuvel, sneuvelde de dappere heer G. Wolmarans, F.z., en een Bastaard bij elkander. Na 9 uren hard te hebben gevochten had ik twee klipkoppen en alle schansen van den vijand, met een groot aantal geweren en krijgsgevangenen. Een aanzienlijk aantal van hen gedood, met het verlies van drie gesneuvelden en 6 gewonden aan mijne zijde. Ik was toen genoodzaakt terug te keeren omdat mijn krijgsvolk afgemat was, en de avond ons overvallen had, zoodat de vijand nog een klip heuvel behield. Wij vereenigden ons weder om den Heere te danken en ons avondoffer Hem toe te brengen."

"Den volgenden dag zond ik 150 man uit, om ten nauwste te bespieden wat de vijand deed, en te vernemen of hij tot vrede geneigd was; waarop ik vond, dat zij hun nest hadden verlaten en in verscheidene directien waren gevlugt. Ik zond patrouilles achter hen, die hier en daar eenige troepen van hen vonden, die ook eenige schermutselarijen aanrigteden; doch zonder verlies aan mijne zijde keerden gezegde patrouilles den volgenden dag met vee en geweren, die zij den vijand ontnomen hadden, terug."

"Ik zond den 1sten September den Kommandant P. Schutte met een patrouille naar de oude stad van Sechele, maar hij vond die ledig, en de Zendingswoning door de Kaffers opengebroken; toch vond de Kommandant nog twee groote percussie-geweren (rifles); *voorts verklaarden de krijgsgevangene Kaffers dat het huis van Livingstone, dat nog gesloten was, krijgsbehoeften bevatte, en dat hij kort te voren aan Sechele 13 geweren had verhandeld, hetwelk ik twee weken vroeger ook had vernomen; dat de Zendelingen Inglis en Edwards het verhaald hadden aan de burgers A. Bijtel en J. Snijman, en dat het huis van Livingstone door Sechele is open gebroken om kruid en lood uit te halen. Ik besloot dus het huis dat nog gesloten was, te openen, waar verscheidene half klaar gemaakte geweren en een geweermakerswinkel met volle gereedschap gevonden werd; wij vonden hier meer geweren en gereedschapen dan Bijbels, zoodat het hier meer geleek naar een geweermakerwinkel dan naar eene Zendingstatie, en meer naar een smokkelwinkel dan naar eene schoolplaats.* Heden overleed de jonge Smit, een der gewonden. Wij vonden heden 2 wagens, verstoken onder eene rots. Den 3den besloot ik terug te keeren, tot verfrissching van mijn vee, niet verre van de Lagerplaats. Mij weder gekampeerd hebbende, zond ik naar alle stammen, die zich als vijand getoond hadden, om hun den vrede aan te bieden, en die van hen denzelven aannamen, konden gerustelijk naar hunne stad of woning terugkeeren. Ik zond ook naar den onrustverwekkenden Monsua aan Malopo, en bestelde hem eene plaats, waar ik hem spreken wilde, omdat door zijne onderhoorigen een gedurige roof wordt gepleegd, terwijl hij bewust was, dat zij zich aan grove diefstallen hebben schuldig gemaakt."

"Het leger keerde terug met een buit van 3,000 stuks beesten en een aantal kleinvee, 11 paarden, 48 geweren, twee wagens en meer andere artikelen, gevonden in de schuilplaats van Sechele; ook smids- en geweermakersgereedschappen, in het huis van den Zendeling gevonden."

"Onder het bovengenoemde getal vee werden velen door hunne wettige bezitters geeigend, die door de Kaffers te voren hun ontroofd zijn geworden. Ik gaf hun hunne eigendommen terug, hetgeen de troep vrij verminderde.

"Het restant vee, na de kosten bestreden te hebben, heb ik onder het kommando in gelijke deelen verdeeld, uitgezonderd de gewonden, aan welke ik iets meer gegeven heb.

De expeditie hierboven, volgens bevel om uit te vinden waar het gestolen vee, dat gedurig vervoerd is geworden, gebleven is, uitgegaan zijnde, vonden wij met ons intrekken een gedeelte in de achterblijvende klompen vee van Moselele, die door Sechele, zijn beschermd geworden met de andere vagebonden. Bij Sechele was de grootste smokkelaarswinkel, die in deze Kolonie te vinden is; hij handelt gedurig ammunitie en geweren, die hij dan weder aan de andere stammen verhandelt; en eene onbeschaafde natie het geweer in handen hebbende, denkt dat hij onoverwinnelijk is, en doet de allerschromelijkste daden."

"Zoo was zelfs de gedachte van Sechele die, hoe ook gewaarschuwd en tot vrede aangenaamd, zich onoverwinnelijk beschouwde, en begeerde niet alleen ons om het leven te brengen maar te gelijk al onze wagens en vee te nemen.

(get.) P. E. SCHOLTZ, Fung. Kom. Gen.
Goedgekeurd,
(get.) A. W. G. PRETORIUS, Kom. Gen.
Bovenstaand verslag nagezien en goedgekeurd,
Namens den Volksraad,
(get.) C. POTGIETER,
Voorzitter."

"Ik heb nog hierbij aan te merken dat de Heer Inglis (die nu met woede brult tegen ons), kort voor den oorlog van Sechele, bij mij op de plaats was en eigenmondig aan mij gezegd heeft, dat hij nu te vergeefs onder de Kaffers verkeerde, dat hij er niets uitvoeren konde, dat er in de harten van de Kaffers eene algemeene oorlogszucht bestond, en dat het niet zonder oorlog te verhelpen is. Deze uitlating van dien heer is ook gedaan aan Kommandant G. Krieger. Zoodat het groot geroep van den heer Inglis uit loutere haat bestaat; de heer Inglis declareeerde op mijne vraag dat hij 8 jaren gearbeid had onder de Kaffers zonder de minste vrucht op zijnen arbeid. Hij zeide mij verder dat hij niet langer onder hen wilde blijven. Ik heb hem zelfs geraden weg te gaan. Er was een verdenking tegen hem, die niet lang daarna bewaarheid is geworden, om ons door middel van een Nieuwsblad met helsche kleuren af te malen, en met de grootste verdichtsels voorzien, ofschoon ik de heeren Edwards en Inglis niet beschuldigen wilde, laat ik het aan oordeelkundigen over te oordeelen, over het volgende geval. Nadat de heeren Inglis en Edwards Marico verlaten hadden, zijn alle vrede Kaffer-Hoofden, die zich nog altoos vreedzaam gedragen hebben, gevlugt—9 in getal, die daarna ziende dat zij verleid waren, zeiden dat zij gehoord hadden dat de Boeren als het gros aankwamen en dat zij zich in de wapenen moesten vereenigen en tot elkander vlugten, en zij zijn allen gevlugt, naar het vijandige instituut van Sechele.

"*Aangaande den slavenhandel, daar wij mede beschuldigd werden, door de Evangeliedienaars, zulks is eene verfoeijelijke onwaarheid te schromelijker bij eenen Evangeliedienaar. Wel is waar, weeskinderen werden geapprenticeerd tot hunne mondige jaren; die dan ook beschaafd worden, waarvan hier rijkelijk voorbeelden te zien zijn van dezulken, die andere ambachten kennen en hanteeren.*"

"Ik heb order gegeven aan den fungerenden Kommandant-Generaal, om allen die hij mogt in handen krijgen uit te brengen, hetzij mannen, vrouwen of kinderen, om de trotschheid van den Kapitein ter neder te werpen, gezegd, indien zij tot aanraking komen. Hieraan is voldaan. Er zijn tusschen 2 en 3 honderd uitgebracht, waarvan het meerendeel weder terug is, en de weezen geapprenticeerd, die hunnen staat nu zeker voor den vorigen niet zullen verwisselen."

"Ik heb stellig order gegeven aan den fungerenden Generaal Kommandant, om zoo veel in zijn vermogen is alles aan te wenden tot vrede."

"Nu ga ik tot eene andere zaak over, de Heer Budolf, die bij Monsua woonde, in plaats van zijne leerlingen tot vrede aan te zetten, vlugtte met Monsua, die te voren ook al kwaad heeft gedaan, en kort na den slag met Sechele zulke groote rooverij aanrigtte, dat ik genoodzaakt was hem te tuchtigen."

UEd. dw. dienaar,

A. W. J. Pretorius.

De Medische Zending.

ONDER de verblijdende teekenen die zich in ons Kerkgenootschap voordoen mag wel genoemd worden het toenemend getal jonge mannen en vrouwen die zich voor het Zendingwerk aanbieden. Afrika—ons door God aangewezen zendingveld—heeft behoefte aan zulke arbeiders in 's Heeren wijngaard. Allengs wordt het ons ook duidelijk, dat er niet slechts aan de ziel moet worden gearbeid, maar ook dat het lijdend menschenlichaam behoefte heeft aan verpleging. De geneeskundige zending die door meer dan een kerkgenootschap wordt behartigd, begint ook onze aandacht te trekken. Dr. John Helm doet een goed werk in Banyailand; en dezer dagen mochten wij in ons land verwelkomen Dr. William Murray, zoon van den predikant van Graaff-Reinet, die zijne krachten en talenten aan het zendingwerk hoopt te wijden. Daar echter de zoogenaamde "medische zending" in ons land niet goed begrepen wordt meenen we onzen lezers geen ondienst te bewijzen door thans het een en ander daaromtrent in het midden te brengen. Het hier volgende ontleenen wij aan een buitenlandsch blad.

***

De 'Medische Zending,' waaronder men verstaat de afzondering van geloovige geneesheeren in de landen der Heidenen en Mohamedanen om het optreden van dienaren des Woords voor te bereiden en te steunen, is eene vrucht van onzen tijd. Reeds meer dan 70 jaren geleden verscheen wel van Mr. Douglas "Wenken in zake de zending," waarin hij de voordeelen eener Medische zending trachtte te bewijzen. Doch eerst twintg jaren later heeft men aan genoemd werk genoegzame aandacht gewijd.

In 1841 kwam Peter Parker, een Amerikaansche zendeling-dokter, die verscheidene jaren met veel zegen in den dienst des Evangelies had gearbeid, op zijnen weg naar de Vereenigde Staten van N. Amerika in Edinburgh, Schotlands hoofdstad. Gedurende zijn kort verblijf aldaar was hij de gast van wijlen Dr. Abercrombie, die met veel belangstelling luisterde naar Parkers verhalen van zijne ervaringen omtrent de waarde der Medische Zending als pionier der missie in haar geheel. 't Gevolg hiervan was, dat er ten huize van Dr. Abercrombie een samenkomst van vrienden plaats had, die, na Parkers mededeelingen gehoord te hebben, de vraag overwoog, of het niet mogelijk zou zijn te Edinburgh eene Vereeniging voor Medische Zending op te richten. 't Antwoord hierop kwam den 30sten November van hetzelfde jaar, toen eene openbare vergadering werd gehouden, waartoe alle vrienden der zending uitgenoodigd waren. Daar toch werd het besluit genomen, dat pogingen zouden aangewend worden om aan de dienaren des Woords zendeling-geneesheeren toe te voegen, wier taak het zou zijn voor eerstgenoemden den weg tot de Heidenen en Mohammedanen te banen, door hunnen arbeid. Tegelijk werd eene Vereeniging opgericht, die den naam ontving van "*Edinburgsche Vereeniging tot het zenden van Medische hulp naar vreemde landen.*" tot het zenden van Medische hulp naar vreemde landen." Als doel dezer vereeniging werd bovendien gesteld: 1. kennis omtrent dezen tak van zendingsarbeid te verspreiden en 2. voorzoover de fondsen dit toelieten zendingsposten te voorzien van geneesheeren aan de zending verbonden. Dr. Abercrombie werd tot President dezer vereeniging gekozen en bleef het tot Nov. 1844, toen de dood hem van dezen post wegnam.

***

Mannen als Dr. Thomas Chalmers, Prof. Alison e.a. hebben aan dezen werkkring hunne krachten gewijd en God heeft dezen arbeid rijkelijk gezegend en uitgebreid. De inkomsten dezer Vereeniging waren in het eerste jaar niet meer dan £114 en aan het einde van het eerste tiental jaren haars bestaan bedroegen zij nooit meer dan £300. In dien tijd werd het geld besteed vooreerst aan het verspreiden van berichten omtrent de Medische zending. Voorts werden lezingen gehouden omtrent dit onderwerp, en prijzen uitgeloofd voor de beste geschriften over de Medische zending. Van tijd tot tijd zond men geschenken in geld aan enkele geneesheeren op het zendingveld tot aankoop van medicijnen en instrumenten. 't Getal dezer dokters was in 1851 geklommen tot 13. Geen wonder, dat de arbeiders in dezen wijngaard met vertrouwen, dat de Heere hen zegenen zou, de toekomst ingingen. En de uit-

komst heeft hen niet teleurgesteld. Wel hebben zij in den aanvang nog vele moeielijkheden te overwinnen gehad, want zij voelden dat zij nu verder moesten gaan en de handen slaan aan de vorming van zendeling-dokters en hunne krachten waren zoo gering. Doch de Heere baande den weg, zoodat èn de opleiding van geneesheeren gelukte èn de uitzending dezer mannen op het zendingsgebied ten goede kwam van de bediening des Woords. Het voorbeeld van de Edinburgsche vereeniging voor medische zending is gevolgd door verscheidene zendingsvereenigingen in Engeland, Amerika en elders. Ook in Nederland heeft de medische zending de aandacht van niet weinige broeders en zusters getrokken. Het *Nederl. Zendelinggenootschap* heeft op Java zijn "*missioneerende arts*" te Modjowarna en de *Gereformeerde kerken* te Djocjokarta.

***

Laat ons thans iets van dien arbeid mededeelen. "Mijne eigene ervaring," schrijft de Eerw. H. CORBETT "en voorzoover ik weet die van alle zendelingen in China stemmen hierin overeen, dat een van de grootste hinderpalen voor de prediking des Evangelies onder de heidenen is het vooroordeel en wantrouwen, dat men overal ontmoet, en de "missioneerende arts" heeft een middel, hetwelk geen andere zendeling heeft, om dat bezwaar weg te nemen. Te vergeefs beproefden wij zendelingen onzen zendingsarbeid in het zuiden van China uit te breiden, totdat de zendelings-dokter eerst het vertrouwen van het volk won door in Gods kracht genezing of verlichting van pijn te brengen daar waar de inlandsche geneesheer zijn onmacht had moeten belijden. Daarna heette men den dienaar des Woords, dien men kende als den vriend des dokters, met *vreugde* welkom. Daar zijn bloeiende kerken met predikers uit de inboorlingen ontstaan in plaatsen, waar men het werk op deze wijze begonnen was. Ditzelfde geloof ik, dat van andere deelen van China ook waar is." Een treffend bewijs voor de hooge waarde der Medische Zending is de vestiging van haar te *Tientsin* in 1879. Tijdens het bezoek van Dr. MACKENZIE, zendeling-dokter van het Londensche Zendinggenootschap te Hankow, aan Tientsin, werd de vrouw van den welbekenden Li-Hung-Chang, gouverneur-generaal van de provincie, die langen tijd gesukkeld had, zoo gevaarlijk ziek, dat de Chineesche doktoren haar opgaven. Zij bekenden den Gouverneur-generaal, dat zij niets meer aan zijne gemalin konden doen. In dezen nood liet zijne Excellentie, die van het bezoek van Dr. Mackenzie gehoord had, dezen roepen en stelde zijne vrouw onder de behandeling van hem en zijnen ambtgenoot Dr. IRWIN. Daar het Chineesche vooroordeel veel verbiedt wat voor het westen geoorloofd is, moest er ook eene vrouwelijke dokter bij geroepen worden. De vrouwelijke zendelings-dokter, HOWARD, behoorende tot de zending der Amerikaansche Methodisten, was in den weg der Goddelijke voorzienigheid, op dat oogenblik niet ver van Tientsin. Zij werd ontboden en betrok kamers in het Gouvernementshuis naast de vertrekken van de kranke. Gods zegen rustte op de behandeling der drie doktoren. 't Leven der zieke werd gered; zij herstelde geheel. 't Gerucht hiervan verspreidde zich buiten 't paleis van Li. Velen kwamen met hunne kranken tot de Zendeling-dokters en de Gouverneur-generaal gaf hun niet alleen een plaats om hunne zieken te behandelen, maar verleende hun tegelijk de volle vrijheid om het Evangelie aan de patienten te verkondigen.

In een ander gedeelte des tempels was plaats gemaakt voor Dr. Howard's hospitaal voor vrouwen, waarvan Li alle onkosten betaalde. Duizenden Chineezen uit alle standen kwamen tot dit hospitaal om geneeskundig hulp en hoorden het Evangelie prediken. En zoo bemoedigend was dit werk, dat Dr. Mackenzie op verzoek van Li besloot in Tientsin te blijven. Een bezwaar deed zich echter kort hierna gelden. De tempel, die tot nu toe voor hospitaal was gebruikt, lag te ver van het vreemdelingenkwartier, waar ook Dr. Mackenzie woonde; zoodat hij niet behoorlijk op zijne patienten kon toezicht houden, vooral niet op die welke chirurgisch behandeld moesten worden. Met volkomen goedkeuring van den onderkoning, die ruime bijdragen voor het bouwfonds beloofde, werd door de broeders besloten een ziekenhuis te bouwen op eene geschikte plaats. Omstreeks denzelfden tijd behandelde Dr. Mackenzie generaal Chow, waarvoor deze, na zijn herstel 500 taels (£150) aan de zending schonk, ten behoeve van het ziekenhuis. Deze gift bracht de zendelingen op de gedachte een lijst rond te zenden bij de rijke Chineesche ambtenaren, welke met groote giften terugkwam. Een stevig en gemakkelijk ingericht hospitaal werd er gebouwd, bij welks plechtige opening de onderkoning zelf tegenwoordig was en deze zijn genoegen uitsprak, dat hij deel had aan eenen arbeid als dezen. Schoon is dit. Toch zij men voorzichtig, op deze wijze geld voor een zendingshospitaal bijeen te brengen. Zeer gemakkelijk worden op dezen grond het Christelijk standpunt en de eigendomsrechten bestreden, zooals ook gebleken is uit de moeielijkheden, die over dat hospitaal zijn gerezen na den dood van Mackenzie, daar de Chineesche regeering toen haar eigendomsrecht liet gelden op deze ziekeninrichting, gebouwd van haar en harer onderdanen geld.

Zij eischte haar dus op, waardoor als vanzelf het karakter der daaraan verbonden medische zending gevaar liep vernietigd te worden

***

Een jong zendeling-dokter Dr. H. N. ALLEN werd, eenige jaren geleden, naar Korea gezonden door de Amerikaansche Presbyteriaansche zendingvereeniging. Hij ging met vreezen en beven: "Zal men mij toelaten te arbeiden?" vroeg hij zichzelven af. En de Heere gaf hem het antwoord, toen hij zich door alle standen hartelijk zag verwelkomd.

Kort daarop ontstond er een staatkundig oproer. Hem werd de zorg voor verscheidene gewonden, meestal mannen van hoogen rang uit de vijandelijke partijen opgedragen. Hierdoor werd hij het middel in Gods hand tot redding van het leven van Men Yong Ih, den neef des konings en het hoofd van het gezantschap, dat indertijd Amerika bezocht heeft. Door deze belangrijke diensten heeft Dr. Allen een invloedrijke positie gekregen. Toen alle vreemdelingen, zelfs de diplomatieke vertegenwoordigers van Europa en Amerika gedwongen waren naar de kust te vluchten, bleef hij met vrouw en kind alleen in de hoofdstad, waar hij veilig was door den invloed dien hij als geneesheer had. Een wacht hem door den koning verleend, bewaakte zijn huis en vergezelde hem, als hij zijne zieken bezocht. Uit dankbaarheid voor zijne diensten wilde het gouvernement hem een hospitaal ten behoeve van zijnen arbeid geven. Onberekenbaar veel is door dit alles gewonnen voor den vrijen loop des Evangelies in Korea.

***

Misschien is er geen sterker voorbeeld voor de groote beteekenis van de medische zending als pionier, dan het buitengewone succes verkregen door de medische zending van de kerk van Engeland in *Kaschmir*.

Voor dat de medische zending in Kaschmir haren arbeid begon, togen twee beproefde zendelingen van de Engelsche kerk, Clark en Smith, vergezeld van zes inlandsche predikers derwaarts, maar werden spoedig verdreven.

Eene Steile Helling van den Pilatus Berg.

Tegen de Zijde van een Afgrond.—Pilatus Berg.

Dr. Elmslie werd er toen heengezonden, teneinde als zendeling-dokter der zending eenen weg te banen. Onder Gods zegen slaagde hij er in een der sterkste deuren des heidendoms, die tot nu toe gesloten was te openen voor zendelingen als bedienaren des Woords. De overleden bisschop van Calcutta, Dr. Cotton, bezocht, toen hij in Kaschmir was, het zendingshospitaal en deelde er het volgende van mede :

" Wij kunnen nu nog slechts weinig doen, om de inwoners van Kaschmir met de weldaad van Christus' verlossingswerk bekend te maken. Maar ik geloof vast, dat Dr. Emslie aan de eenige deur klopt, die met Gods hulpe straks zal geopend worden voor de waarheid, die in Christus is." En de uitkomst heeft zijne verwachting niet beschaamd.

***

De medische zending van het Londensche zendinggenootschap in *Travancore* is daar een uitstekend hulpmiddel geweest voor de verkondiging des Evangelies. In de wachtkamer van het hospitaal der zending kon men dagelijks onder hetzelfde dak den Brahmien, den Sudra, den Sharrar, den Pariah, den duivelaanbidder, den volgeling van Shiva, den Mohammedaan, den Roomsche en den Protestant naast elkaar zien zitten. Mannen, vrouwen en kinderen van alle standen en geloofsbelijdenissen wachten er tot de beurt aan hen komt, om onderzocht te worden. In dien tusschentijd luisteren zij aandachtig naar de lezing van Gods Woord en de prediking van het Evangelie. Daar hooren jaarlijks duizenden de schoone geschiedenis van Gods verzoenende liefde in Christus. Eens vertoefden twee maanden achtereen in dezelfde ziekenzaal ven het hospitaal een jonge Brahmien met zijne moeder, een Sudra met vrouw en kind en een Sharrar met zijne moeder. Gedurende den tijd, dat zij bij elkaar waren namen hunne krankheden alle verschil van kaste weg en verbonden de mannen en vrouwen nauw aan elkaâr. " Wanneer wij, zoo luidt het verslag, als zendeling dokter de armen in hunne huizen bezochten, bereikten wij op de gemakkelijkste wijze die klasse des volks, welke anders onbereikbaar was en het Evangelie kwam zoo niet alleen onder onze patienten, maar ook onder de talrijke dorpsbewoners, die zich om ons verdrongen."

Zoo, Zoo zien wij het Godsrijk komen.

WIJ zijn haastende tot het einde. De Dag van Koning Jezus schijnt gekomen te zijn. Al toefde Hij lang, Hij komt gewis. Hij is gekomen. Wij slaan Zijne stappen gade. Wij hooren Zijne voetstappen ruischen. Wij zien Zijne teekenen. Weldra wordt geopenbaard in Heerlijkheid de Koning des Godsrijks, Die Zijn bloed voor het menschdom gestort heeft, Wien wij al de liefde en den lof onzes harten verschuldigd zijn, naar Wiens Komst wij met vurig verlangen uitzien. Spoedig zullen alle natiën en tongen Hem eeren. Zoo sprak weleer de profeet Jesaja : " Het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de Berg van het Huis des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen, en hij zal verheven worden boven alle heuvelen, en tot denzelven zullen alle Heidenen toevloeien ; en vele Volken zullen heengaan, en zeggen : komt laat ons opgaan tot den Berg des Heeren, en tot het Huis van den God Jakobs dat Hij ons leere van Zijne wegen, en dat wij wandelen in Zijne wegen." Zoo schijnt het ook thans. Zoo is het.

Het Mostaardzaadje des Koninkrijks is reeds de grootste aller boomen geworden.

Wonderbaarlijk heeft hij zijne takken gedurende de laatste 100 jaren uitgebreid, heeft ze uitgebreid tot aan de einden der aarde. Ziet hier.

WAT GEBEURD IS :—

1792. In 1792 sproot de Boom des Koninkrijks uit in Engeland, en het *Baptisten Genootschap* kwam te voorschijn. Welig schoot deze tak zich uit tot in Afrika, Indië, China, Palestina, en de West Indische Eilanden. Reeds telt dit genootschap 53,000 bekeerlingen uit de Heidenen, en 107 Zendelingen.

1795. Twee jaren hierna, in 1795, gaf de Boom andermaal een spruit in Engeland : het *Londensche Genootschap*, Afrika, Indië, China, Madagascar en Polynezië tot arbeidsveld hebbende, tellende thans 162 Zendelingen, en 157,000 bekeerlingen.

1799. Weldra was de uitbreidende kracht in den Boom dermate toegenomen, dat in 1799 een zeer sterke tak uitsproot : het *Kerken Genootschap* (Church Missionary Society) in Engeland, hebbende thans een getal van 400 Zendelingen en 240,000 bekeerlingen in de volgende landen : Perzië, China, Japan, Indië, Afrika, Noord Amerika en Polynezië.

1815. Eenige jaren gingen nu voorbij. De Boom werd sterker. Zijne takken werden steviger. Overigens scheen hij stil te staan, en gaf geen nieuwe loot. Zoo duurde het voort tot 1815, toen het *Bazelsche Genootschap* gesticht werd, thans arbeidende in Indië, China en West Afrika, met 42 Zendelingen, en hebbende een ledental van 30,000 bekeerlingen.

1816. Het volgende jaar ontstond weer in Engeland het *Wesleyaansche Genootschap*, zich naar Indië, China, Afrika en de West Indische Eilanden verbreidende, met 130 Zendelingen in de Heidenwereld en 150,000 bekeerlingen.

1822. Zes jaren hierna, 1822, weer een nieuwe tak, ditmaal uit Frankrijk, *het Parijsche Genootschap*, Zuid en West Afrika, en het eiland Tahiti tot arbeidsveld kiezende, met 32 Zendelingen thans en 40,000 bekeerlingen.

1824. Nu weer, 1824, ontsproot de Boom uit Duitschland, en kwam te voorschijn *het Berlijnsche Genootschap*, hebbende nu 80 Zendelingen en 32,000 bekeerlingen in China, en in Oost en Zuid Afrika.

1829. Vijf jaren later, 1829, weer twee nieuwe takken : één uit Schotland, *het Genootschap der Gevestigde Kerk*, werkzaam in Indië, Palestina en Oost Afrika met 20 Zendelingen en 6,000 bekeerlingen. En één uit Duitschland, *het Rhijnsche Genootschap*, hebbende op het oogenblik 112 Zendelingen, en 68,000 bekeerlingen in Afrika, China, de Oost Indische Eilanden en Nieuw Guinea.

Niet minder dan zes nieuwe spruiten kwamen dus in zeer korten tijd te voorschijn.

1836. Nu volgden eenige jaren van stilstand, tot het heugelijk jaar 1836 aanbrak. Een Jaar des Welbehagens bij uitnemendheid scheen dit jaar te zijn. Sterker dan ooit werd de drang der Jezus-liefde in 't hart van Gods Volk , en de Boom gaf op eens 4 nieuwe takken, 3 in Duitschland en een in Engeland :—

Het Noord Duitsche Genootschap, met 16 Zendelingen, en 2,000 bekeerlingen in West Afrika en Nieuw Zeeland.

Het Leipzig Genootschap, met 38 Zendelingen, en 16,000 bekeerlingen en met Zuid Indië, Burmah, Britsch en Duitsch Oost Afrika tot arbeidsveld.

Het Gosner Genootschap, arbeidende in Indië, met 18 Zendelingen, en 37,000 bekeerlingen tot op heden.

En in Engeland, *het Vereenigde Methodistische Genootschap*, op het oogenblik in China, Afrika en Australië arbeidende, met 27 Zendelingen, en 22,000 bekeerlingen tellende.

Nu brak weer aan een tijd van verborgen groei. De Boom nam in zich op versche sappen en nieuwe krachten uit zijn Verborgen Levensbron, om weldra, na verloop van 3 jaren, nieuwe knoppen te zetten en 6 nieuwe loten uit te schieten:—

1840. In 1840, *het Presbyteriaansche Genootschap* uit Ierland, dat zich nederzette in China, Indië en Syrië, en op het oogenblik in deze landen 27 Zendelingen en 3,000 bekeerlingen heeft.

1841. In 1841, *het Welsch Calvinistische Genootschap*, dat zich in Indië vestigde, en thans 16 Zendelingen, en 11,000 bekeerlingen telt.

1842. In 1842, *het Hervormde Presbyteriaansche Genootschap*, dat naar Syrië en Klein Azië 2 Zendelingen uitzond, en nu 100 bekeerlingen heeft.

1843. In 1843, *het Genootschap van de Vrije Kerk van Schotland*, dat thans Indië, Arabië, Palestina en de Nieuwe Hebriden en Zuid Africa bearbeidt, en a'daar reeds 66 Zendelingen heeft, en 33,000 bekeerlingen.

1846. In 1846, *het Genootschap der Vereenigde Presbyterianen*, dat Indië, China, Japan, Afrika, en de West Indische Eilanden bearbeidt, met 66 Zendelingen, en dat een ledental heeft van 39,000 bekeerlingen.

1847. In 1847, *het Genootschap der Presbyteriaansche Engelsche Kerk*, hebbende nu 23 Zendelingen, en 17,000 bekeerlingen in Indië, China, Malaysië.

Sedert zijn er weer onstaan:—

1854, In 1854, *het Hermansburgsche Genootschap*, nu werkzaam in Indië, Zuid Afrika en Nieuw Zeeland, en hebbende 58 Zendelingen, en 41,000 bekeerlingen.

1859. In 1859, *het Universiteiten Genootschap* (Britsch), met 40 Zendelingen, en 40,000 bekeerlingen in Nyassaland en in Zanzibar.

Zoo mede in het zelfde jaar *het Nieuw Methodistische Genootschap*, thans met 10 Zendelingen in China, en met 15,000 bekeerlingen.

En ten laatste zijn er ontstaan:

1865. In 1865, *het Genootschap voor de Binnen Landen van China*, tellende thans 70 Zendelingen, en 25,000 bekeerlingen.

1867. In 1867, *het Genootschap der Vrienden*, Palestina, Indië, China en Madagascar bearbeidende met 31 Zendelingen, en 15,000 bekeerlingen.

1869. En in 1869 *de Primitieve Methodisten Zending*, naar Afrika, bij name Zambesi, tellende nu 11 Zendelingen, en 3,000 bekeerlingen.

Dus heeft de Boom des Koninkrijks in de laatste 100 jaren niet minder dan 25 *met vrucht beladen takken* naar de einden der aarde uitgeschoten. In de laatste 100 jaren zijn meer Zending genootschappen gesticht, dan in al de voorgaande eeuwen van het Christendom.

Meer dan ooit heeft de Kerk van Christus in zich den aandrang om de gansche wereld voor den Heiland te veroveren. De Kerk is aan 't ontwaken tot haar groote, haar heerlijke, haar *eenige roeping: de roeping namelijk om den Naam des Verlossers alom bekend te maken.* Vandaar dat zij meer dan ooit naar de volmaakte eenheid streeft, het seperatisme, de zucht om te scheuren en te scheiden, in haar versterft, de onderlinge naijver uit haar allengs geweerd wordt, en de Geest van Christus in haar de overhand krijgt. Vandaar ook zulke verschijnselen van den tegenwoordigen tijd als de *Evangelische Alliantie*, de *Christian Endeavour Society*, de *Wereld-Studenten-Zending Vereeniging*, alle welke ieder op zich zelf ten bewijze strekt van wat er in het hart van Gods Volk gevoeld, begeerd, verwacht wordt, en een heenwijzen is naar een Zending Genootschap van veel grooter uitgebreidheid dan alle voorgaande.

De grootste Kerkelijke Vergaderingen, ooit gehouden, waren die van Nicea, 325, waarop 318 bisschoppen tegenwoordig waren, en die van 1888, in Exeter Hall, Londen, toen 1,500 geestelijken tegenwoordig waren. Doch in het aanstaand jaar, 1900, hoopt men een Vergadering te houden, waarop men 3,000 afgevaardigden, leeraren uit alle oorden en Christelijke Kerken, verwacht. En wat is men voornemens in deze vergadering te bespreken? Eéne zaak: de groote Zending Zaak, de Evangelisatie der Wereld.

En zal het niet weldra gelukken? Zal dit verlangen, en streven, en rondtasten niet weldra tot de eigenlijke zaak leiden? Zal ook de uiterlijke band niet weldra gevonden worden, die het gansche lichaam vereenigt, en waarvan gevolg zal zijn: *een groot, machtig, Wereld-omvattend Zending-Genootschap?*

De Switzersche Bergsporen.

IN de maand Augustus 1896 bezocht ik, na eene tusschenruimte van zestien jaren, eenige dier plaatsen in Zwitserland die eene aangename herinnering in mijn geheugen achtergelaten hadden. De reis van Geneve door Lausanne en Fribourg tot aan Bern was een allergenoegelijkste. Jammer maar dat men met de snelheid van een spoorwagen langs een prachtig meer, door onafzienbare wijngaarden, over grootsche bergen en schoone valleien, reizen moet. Wij bleven slechts één dag te Bern over en zetten de reis voort naar Interlaken over de Thunerzee, van waar de menigte aan elkander grenzende tuinen en landen als een veelkleurige deken de hellingen der omliggende bergen bedekken.

Maar hoe is Interlaken in 16 jaren veranderd. Het is nauwelijks te herkennen; want plaatsen, die vroeger eenzame wandelingen waren, zijn digt bebouwd. En welke prachtige gebouwen zijn aldaar verrezen. Ik noem slechts de Kuurzaal in het midden van een schoonen en smaakvol uitgelegden pleizier-tuin, waar 's avonds heerlijke muziek geleverd en onbeschrijflijk aardig vuurwerk afgestoken wordt.

Het weder was ons zeer gunstig; want, terwijl sommige reizigers 14 dagen lang aldaar vertoefd hadden zonder een enkel gezicht van de Jungfrau te hebben, waren wij nauwelijks tegen de helling van een nabij gelegen heuvel gezeten, om een beter gezicht van het dorp te bekomen, of de zware sluier van mist rolde weg en beiden Eiger en Jungfrau stonden voor ons in majestueuse schoonheid.

In 1880 moest men per rijtuig van Interlaken naar Grindelwald gaan, en van daar te voet over de Wengernalp naar Lauterbrunnen wandelen, om het rijtuig weer daar te ontmoeten en daarmede naar Interlaken terug te keeren. Nu is alles veranderd. Men gaat niet alleen per spoor naar Grindelwald, maar ook op dezelfde wijze over de Wengernalp, langs de gevaarlijk steile helling af naar Lauterbrunnen en terug naar Interlaken. Toen was er slechts een spoor naar den top van den Rigi; nu is er bijna geen berg zonder zijn spoorlijn. Ja, men is zelfs op de gedachte gekomen om een onderaardsche spoor aan te leggen, die leiden moet tot den top van de Jungfrau, zoodat men de eeuwigdurende sneeuw van dien schoonsten onder de bergtoppen van Zwitserland kan bezoeken, zonder

de vermeeienis die daaraan verbonden is en waartegen slechts weinigen bestand zijn.

Nevensgaande teekening kan den lezer een denkbeeld geven van hoe zulke spoorwegen tegen steile bergen aangelegd worden. Er zijn drie sporen—twee gelijk aan die van den gewonen trein en één in het midden met tanden, waarin een kam-rad van den locomotief draait. De laatstgenoemde komt alleen voor langs steile hellingen. De teekening toont een spoorwagen digt bij een tunnel. De wagens zijn zoo gebouwd dat de passagiers tegen de ergste steilten horizontaal blijven zitten. De locomotieven die evenens gebouwd zijn, en van achteren stooten, nemen zelden meer dan een wagen te gelijk.

Als de trein het station verlaat, gevoelt de reiziger dadelijk een horten en stooten, dat het kam-rad van den wagen veroorzaakt, als het grijpt in de kammen van het middenspoor,—eene beweging die hem voor eenige oogenblikken onveilig doet voelen. Doch hoe hooger hij stijgt, en hoe verder hij uitzien kan over de omliggende tooneelen, die het landschap vertoont, hoe ongevoeliger wordt hij voor het gevaar. Is de atmosfeer helder en de lucht onbewolkt dan dragen donkere, diepe afgronden slechts bij om hem in verrukking te brengen en te houden.

Hoewel Zwitserland niet het eenig land is dat deze soort van spoorwegen bezigt, bezit zij nochtans de meesten er van. Men berekent dat deze soort van spoorwegen de geheele wereld door eene gezamentlijke lengte van 1,500 mijlen heeft. Reeds in 1811, lang voor dat er spoorwegen waren, kwam een Engelschman, Blenkinsop, op de gedachte om een kamrad-spoorwagen te maken, doch de uitslag was zoo onbevredigend dat de hoop opgegeven werd om iets bruikbaars tot stand te brengen. Zestig jaren later gelukte het aan een man in Amerika om zoodanigen spoorweg tot stand te brengen. Zijn aanzoek bij de wetgeving om een "charter" werd drie maanden afgeslagen en eindelijk met eene zekere mate van bespotting toegestaan. Men beschouwde hem voor een gek, en een der leden pleitende voor zijn aanzoek zeide, "als de man een verlof wil om een spoorweg naar de maan te bouwen laat ons hem dat niet weigeren." De locomotief door hem gebruikt woog zes tonnen en was in staat om een gelijk gewicht tot eene hoogte van 4,000 voet te stooten. Locomotieven die nu in sommige gevallen gebruikt worden wegen soms over de 80 tonnen.

Het succes van den zoo even genoemden spoorweg was de aanleg tot het bouwen van dien tegen den Rigi. Hij werd in 1871 door Riggenbach gebouwd en heeft eene lengte van vier en een halve mijlen en rijst vijf en twintig in de honderd voeten. Wat toen beschouwd werd als een wonder is sedert overtroffen door den bouw van den spoorweg naar den top van Pilatus. Van alle bergsporen heeft deze de steilste gedeelten, zijnde die acht-en-veertig in elke 100 voeten. Niemand kan verstaan wat dit beteekent totdat hij zelve de reis afgelegd heeft.

De locomotief, even als de passagierswagen die een deel er van uitmaakt is zoo gebouwd, dat die op de steilste plaatsen, nagenoeg horizontaal blijft. Men zou denken dat de kammen aan rad en spoor door de gedurige drukking en wrijving spoedig verslijten moeten, doch het tegenovergestelde is het geval en men berekent dat de locomotieven voor twaalf jaren onafgebroken werken kunnen, zonder dat dit gedeelte behoeft vernieuwd te worden. Dan zijn de kosten voor instandhouding van het spoor zoo gering dat men die nauwelijks in aanmerking neemt. De kosten van den geheelen aanbouw zijn minder dan men zou verwachten. Die van den Pilatusberg bedragen niet meer dan £76,000, locomotieven, wagens, gebouwen allen ingesloten. Het spoor is bijna drie mijlen lang.

De spoed waarmede men den berg op- en afgaat is niet groot, zijnde die slechts 65 schreden per minuut; doch dit is juist eene aanbeveling, daar niemand die een berg bestijgt verlangen zal om met den spoed van een gewonen trein over den weg te vliegen. Men heeft tijd genoeg om alles rustig te beschouwen en te genieten; en zou men den wensch der passagiers willen raadplegen, dan zouden die zeker verlangen dat de op- en afgang nog langzamer zou zijn. De Pilatus die de schoone stranden van Lucern overziet, is niet een der hoogste bergen; doch de uitgestrekte zijden van naakte rotsen, de vreeselijke afgronden en de top die zoo trots zich omhoog verheft, verleenen daaraan een zeer merkwaardig en somber karakter. Reeds vroeg heeft men dien berg het tooneel van vele legenden gemaakt. De naam zelf is ontleend aan een verhaal dat Pilatus, door den keizer uit Palestina teruggeroepen en naar Gallië verbannen, uit berouw ovr zijne onregtvaardige veroordeeling van den Heiland, op dezen berg zelfmoord had gepleegd. Lang was het verboden hem te bestijgen. Nu is hij echter voor de geheele wereld toegankelijk geworden door dezen spoorweg.

De statie beneden is 1,447 voeten boven de oppervlakte der zee en die daarboven 6,791 voeten. Het spoor rust op een vasten muur van metselwerk, zamengesteld uit massieve klippen waaraan het van schrede tot schrede door sterke bouten vastgezet is. De smalle diepe kloven en kleine rivieren zijn overspannen door bruggen van steen. Ongeveer halverwege is een plaats waar men water inneemt, en waar de wagens van boven die van onderen voorbij kunnen. Van hier heeft men een schoon vergezicht over de uitgestrekte omgeving. Nabij den top ziet men het spoor als hangende tegen een opening en verdwijnende door een in een steile rots.

Het schijnt onmogelijk dat men daar uit en door kan. Is de wagen door deze opening, dan komt de statie in gezicht, en niet lang daarna stapt men op den top af. Op deze wijze bestijgen 50,000 passagiers jaarlijks dezen bergtop. De eigenlijke spits is nog meer dan 100 voeten hooger en die wordt door een slingerenden weg bestegen. Van het groote hotel zijn verschillende wandelpaden aangelegd naar omliggende punten, van waar men schoone uitzichten bekomt. Toen wij den volgenden morgen de spits bestegen om de opgaande zon waar te nemen was alles wit van de rijp, hoewel het midden in den zomer was.

Onbeschrijflijk schoon was het tooneel waarop wij dien helderen morgen in verrukking staarden, toen de eerste stralen der zon den langen reusachtigen muur van sneeuw die Zwitserland insluit, bescheen, en van daar in de valleien afdaalde tot dat de duisternis en schaduwen uit elke hoek verdreven en het gansche landschap geheel verlicht was.

De Mieren en hare wegen.

De Veeboeren en Slavenmakers.

De plantluis en schilfer-insekten worden door de mieren opgepast en gekweekt tot haar nut. De eerstgenoemden leveren een overvloed van de zoetste melk en zijn bekend als de koeien der mieren. In bijna elk nest worden zij gevonden beide 's zomers en 's winters. Zij hebben allerlei kleuren gelijk de beesten bij ons, wit, zwart, grijs, ligt paarsch en appel- en olijvengroen. Hunne lichamen zijn of rond of ovaal, en zij zijn met en zonder vleugelen. Zij hebben zes beenen, die zich zeer langzaam bewegen, en voelhorens, die of spits naar voren loopen of uit korte cylinder-vormige deelen zamengesteld zijn. Zij hebben een snavel, die als zij rusten onder een deel van

den onderbuik vouwt, en waarmede zij het sap van planten zuigen. De prikken die zij daarmede maken veroorzaken holten en bulten in de bladeren, die haar schuilplaats verschaffen. Nu en dan werpen zij van zich de zoetste heldere droppeltjes, die gieriglijk door de mieren, die bij de hand zijn, verslonden worden. Zijn er geene mieren tegenwoordig, dan vallen die droppeltjes op de bladeren en planten, die deze koetjes bewonen, en worden genoemd *honigdauw*. De planten en bladeren waarop dat klein vee graast worden dikwijls bezocht door de mieren om hun eigen honger te verzadigen, en om voedsel voor hunne kleinen te halen. Waar men mieren op een boom of plant ziet, weet men dadelijk dat deze kleine diertjes daar te vinden zijn. Natuurlijk halen de mieren ook haar voedsel uit de kelken der bloemen en de vruchten der boomen.

Hüber, een Zwitsersche natuurkundige, vertelt hoe die koetjes gemolken worden. De mier plaatst zich bij eene van die en klopt haar met de voelhorens snel op den rug totdat een vloeistof uit haar lichaam komt, die de mier dan dadelijk met den mond opneemt. Men heeft ook opgemerkt dat het melken altoos op dezelfde plaats en in dezelfde kamer plaats heeft, en is dit geschied dan worden de koetjes weder naar haar schuilplaats gebracht. De geele mieren fokken haar eigen vee aan, en maken de kalveren even zorgvuldig als hare eigene kleinen groot. Hare woningen worden aangelegd op plaatsen, die voor hare veeteelt gunstig zijn; b.v. op plaatsen waar de gangen gebouwd kunnen worden tusschen de wortelen van het groene gras, waaruit de koetjes hun voedsel halen. De eieren dezer diertjes, die in klompjes aan elkander kleven, worden zorgvuldig in vertrekken opgelegd, bewaard en klam gehouden totdat de lente aanbreekt, wanneer de kleinen hare verschijning maken.

Het wordt gewoonlijk aangenomen dat deze diertjes op twee manieren voortteelen: door hunne kleinen levend ter wereld te brengen, en door middel van eieren. De eieren worden in den herfst gelegd en door de mieren opgezameld en geborgen. Wanneer zij nu in de vroege lente uitbroeien dan brengen zij slechts van het vrouwelijk geslacht voort, die spoedig moeders worden, en zoo voortgaan tot het tiende, of, zooals sommigen meenen, tot het elfde geslacht, als wanner de herfst daar is, en zij weder van het mannelijke en vrouwelijke geslacht voortbrengen, waaruit weder de eieren ontstaan. Iemand heeft berekend dat een enkel dezer diertjes de voorzaat kan worden van 5,904,900,000 nakomelingen, en dit is nog maar tot het *vijfde* geslacht. Eene enkele moeder brengt 90 kleinen voort, en voert men de berekening tot het elfde geslacht, dan gaat het getal alle begrip te boven.

Sommige mieren nemen bezit van een tak op welks bladeren deze kleine diertjes grazen en verhinderen dan anderen van daarop te komen. Andere maken een aarden-muur rondom hun vee om vreemde mieren te doen verstaan, dat overtreders gestraft zullen worden. Nogmaals anderen maken een verdekten gang van aarde van hare woningen naar de veeweide, om onopgemerkt ze te kunnen bezoeken en naar believen naar huis te dragen.

Het schilfer-insekt, dat zich door middel van den snavel, waarmede het het sap uitzuigt, vastzet aan te stelen, takken en bladeren van boomen en planten, is een andere soort van melkkoe der mieren. Het mannelijk geslacht van dit insekt vleugelen heeft en is bedrijvig.

Er bestaat ook eene soort van mieren, die den naam dragen van *Sanguinca* of van *Slavenhouders*, omdat zij andere mieren tot hare slaven maken. Zij worden van anderen onderscheiden aan eene bijzondere holte in het beneden einde van het schild, dat over den bovenlip hangt. Vindt men een nest van dezen dan treft men daar mieren van verschillende soorten aan, die op vriendschappelijke wijze met de eigenaars zamenleven, terwijl dezen van tijd tot tijd nieuwe slaven aandragen, die zij elders gevangen hebben. Deze soort hebben kop, borst en beenen van een bloedrooden en den ouderbuik van een donker-asch kleur, en houden zich gewoonlijk op rondom de verrotte stammen van boomen. Wanneer zij een mieren-kolonie aanvallen, dan vangen zij niet alleen de volwassenen en jongelieden, maar dragen vooral de eeren weg om de kleinen die daaruit voortkomen tot slaven te maken.

De volgende verkorte beschrijving van een zoodanige slaven-expeditie, in Engeland waargenomen, zal zeker met belangstelling gelezen worden. Ik bespeurde enkele werksters van het geslacht der slavenhouders voortspoeden, dragende de popjes van mieren over een afstand van 23 mijner schreden. Eene daarvan ging niet minder dan 13 mijner treden in drie minuten, hield een oogenblik stil om met eene andere te spreken, en spoedde toen weder voort naar haar nest. Ik besloot te gaan zien van waar zij hunne kostbare lasten droegen, en ging 46 treden terug, toen ik een nest onder de varren vond, waaruit zij te voorschijn kwamen en met opgewondenheid heen spoedden. Hier zag ik twee *Fornica Fusca* angstig met eieren in den mond in de varren loopen oogenschijnlijk om aan de vernieling der aanvallers te ontkomen. Ik opende een deel van het nest en vond de kinderkamer vol van eieren of popjes met slechts een of twee der werksters van de eigenaressen er bij; oogenschijnlijk waren de anderen gevloden met zoo veel van het het jonge geslacht als zij redden konden. Ik zag een *Fusca* weg loopen met een der popjes, doch zoodra zij een vijand tegen kwam liet zij het vallen en vlood in der haast. Ik zag eene andere, trachtende om als het ware door een achterdeur met een popje te ontkomen, doch werd gezien door een *Sanguinea*, die toeliep, de zuigeling afnam en in triomf heen voerde. Ook bemerkte ik een *Sanguinca* met een popje uit het nest komen, en een Fusca dit ziende haastig een varren stengel oploopen. Een andere die het nest wilde ingaan en aan den ingang door een *Sanguinca* werd ontmoet keerde zich dadelijk om en liep heen met allen spoed. In de tegenwoordigheid van de slavenhouders waren de anderen met schrik bevangen, en de eerstgenoemden konden eenvoudig doen wat zij wilden, zonder dat zij noodig hadden een enkel leven te nemen.

Hüber vertelt hoe hij in de omgeving van Geneva op zekeren middag een legioen van de *Fornica Refusccus* in een aaneengeslotene colonne, acht tot 10 duim lang en 3 tot 4 duim diep, met aanmerkelijke snelheid zag voorttrekken. Een paar minuten later verlieten zij den weg, gingen door een digte heining op een weiveld waar hij ze volgde. Niettegenstaaade het hooge gras en de vele hinderpalen in haren weg bleef haar colonne ongebroken. Eindelijk kwamen kwamen zij in de nabijheid van een nest bewoond door aschkleurige mieren (Formica Fusta), het dak waarvan boven het gras gezien kon worden op een afstand van 20 voet. Sommigen der inwoners stonden aan de ingangen op de wacht, en liepen op de voorhoede toe, zoodra zij het naderend leger bemerkten. Alarm werd gemaakt en de inwoners kwamen in groote getalen van binnen. De aanvallers versnelden hun marsch; het gansche bataljon viel op de inwoners, overrompelde ze, en dreef ze na korten maar hardnekkigen tegenstand in de gatenterug. Het leger nam nu bezit van den mierenhoop en de voornaamste toegangen, terwijl de anderen eene opening groeven in de zijde van den hoop. Toen de breuke gemaakt was, ging de rest van het leger naar binnen, en, na drie of vier minuten kwamen zij weer te voorschijn, dragende popjes in den mond, en gingen toen terug een achter den ander, zonder orde of regel. Toen het leger

afgetrokken was, kwam hij terug tot het nest en vond de aschkleurige werksters op de stelen der planten gezeten met de weinige popjes in den mond, die zij hadden kunnen redden, en die toen het gevaar geweken was in het nest teruggebracht werden.

Huber gaf aan deze slavenmakers wegens het door hem waargenomen krijgshaftig karakter den naam van *Amazonmieren.* Hij toont aan hoe geheel afhankelijk deze van hare slaven zijn; zij moeten het nest bouwen, de jongen verzorgen, voedsel verzamelen en zelfs hare heeren voeden. "Ik heb nooit" zegt hij, "De Amazons voedsel zien nemen dan uit den mond der negers. Ik heb ze honig en vruchten aangeboden, doch zij raakten die niet aan. Als zij honger hebben gaan zij naar de slaven die dan in hare monden de melk der koeien uitbraken."

Een ander natuurkundige beschrijft een aanval van slavenmakers op een kolonie van de *Fuscæ*, die zich dapper verdedigden, doch overwonnen en weggedragen werden. Sommigen werden van een gescheurd en de verminkte lichamen als voedsel medegevoerd,—want mieren eten alles. De slavenhouders hebben echter een voorliefde voor slaven die in het huis geboren worden, vandaar dat zij bij voorkeur de eieren van de verwonnelingen wegvoeren. Nog willen wij hierbij voegen, dat de twee genoemde soorten niet de eenige slavenhouders onder de mieren zijn: hetzelfde instinkt is ook bij vele andere soorten waargenomen.

De Geschiedenis onzer Kerk.

HOOFDSTUK XXX.

De Afscheiding in Zuid Afrika.

(*Voortzetting.*)

III. Het Optreden van Ds. Postma.

HET optreden van Ds. Postma in Zuid Afrika gaf een stoot aan de Afscheiding en verdient meer uitvoerige bespreking.

Wij zijn in het jaar 1857. De Afgescheidene Kerk in Holland achtte zich geroepen hare aandacht te wijden aan den kerkelijken en godsdienstigen toestand der Transvaal. Aanleiding daartoe schijnt geweest te zijn de correspondentie van een of meer leden der Afgescheidene Kerk die zich in Z. Afrika hadden neergezet, het gevolg waarvan was, dat er een schrijven werd gericht door de Synodale Commissie dier Kerk in Nederland aan de Synode van onze Kerk in Z. Afrika. Die brief was van den volgenden inhoud:—

Hoog-Eerw. en veelgeliefde Broeders in onzen Zaligmaker, Genade, barmhartigheid en vrede worde u van God den Vader en Jezus Christus onzen Heer door den Heiligen Geest rijkelijk vermenigvuldigd;

In de maand Juni dezes jaars werd te Leiden eene Synode gehouden der Christelijke Afgeschedeine Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Deze vergadering heeft hare aandacht gevestigd op de Transvaalsche Republiek, en uit hartelijke belangstelling in onze stamverwanten in Z. Afrika's westkust, heeft zij aan hare Commissie opgedragen zich in correspondentie te begeven met de gemeente aldaar, haar de inlichtingen die vereischt mochten worden medetedeelen en de bereidwilligheid der gemeenten alhier te melden, om zooveel mogelijk mede te werken ter voorziening in de geestelijke behoeften der Transvaalsche Republiek.

De ondergeteekenden, die de bedoelde Synodale Commissie uitmaken, denken dat het, ter voldoening aan den hun opgedragen last, doelmatig zijn zal, wanneer zij één predikant en één ouderling naar de bedoelde Republiek afvaardigen. Deze afgevaardigden zouden op de plaats zelve den toestand van zaken kunnen opnemen, om indien zij het noodzakelijk en nuttig zullen oordeelen zich daar te vestigen als vertegenwoordigers van de Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk in Nederland, en de gemeenten der Transvaalsche Republiek ten dienste te staan, terwijl eenmaal de gemeenschap op die wijze aangekweekt zijnde, verder, zoo de Heere wil, onze Theologische School alhier bekwame personen zal kunnen opleveren, om ginds in des Heeren wijngaard te arbeiden.

Alvorens wij echter onze afgevaardigden kiezen, hebben wij het nuttig geoordeeld U H.Eerwaarde met ons voornemen bekend te maken, en wenschen wij uw oordeel te weten, terwijl uwe raâdgeving en zooveel het kan dienen tot bereiking van ons oogmerk, uwe medewerking en hulp met dankbaarheid door ons aangenomen zullen worden.

Wij verzoeken u daarom, broeders, ons te melden of ons voornemen, waarmede wij u thans bekend gemaakt hebben, uwe goedkeuring wegdraagt?

Terwijl wij bovenal des Heeren leiding en zegen gevoelen te behoeven, verzoeken wij u tevens ons in uwe gebeden te gedenken en blijven met toewensching van 's Heeren genade, uwe liefhebbende broeders in onzen Heer Jezus.

De Synodale Commissie der Christelijke Afgescheidene Gemeenten in Nederland.

(Geteekend) S. van Velzen,
A. Brummelkamp,
H. Joffers.

Kampen, 11 Sept. 1857.

Daar deze brief de Kaapstad bereikte na afloop onzer Synodale vergadering gevoelde de Actuarius Synodi zich gedrongen het volgend schrijven in antwoord daarop te zenden.

Aan de Synodale Commissie der Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk in Nederland.

WelEerw. zeer geachte Broeders in onzen Zaligmaker,— Uwe missive d.d. Kampen, den 11den September dezes jaars, heeft de Kaapstad bereikt na afloop van de zittingen der Synode der Nederd. Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika. De H.Eerw. vergadering heeft derhalve geene kennis kunnen nemen van den belangrijken inhoud van uw schrijven. Uw brief zal dus moeten blijven overliggen tot de eerstvolgende vergadering der Synodale Commissie, alvorens gij een bepaald antwoord kunt bekomen op de vragen die gij de Synode hebt voorgesteld. Intusschen neem ik de vrijheid u WelEerw. bekend te stellen:—

1. Dat twee der Transvaalsche gemeenten zich oogenschijnlijk hebben onttrokken aan ons kerkelijk opzicht. Daaromtrent echter is de Synode tot nog toe niet in het reine. Zij heeft het opgedragen aan den Ring van Transgariep hieromtrent onderzoek te doen, en te rapporteeren aan de Synodale Commissie, met last aan die Commissie om daaromtrent de noodige stappen te nemen.

2. De gemeenten Lijdenburg en Utrecht blijven volhouden in haren wensch om onder het kerkelijk opzicht te verkeeren van onze Synode. Zij zijn derhalve en worden door ons beschouwd als gemeenten van ons kerkgenootschap, even zoo als de gemeenten aan deze zijde van de Vaalrivier.

3. De Synode heeft besloten het lot van deze gemeenten zich aantetrekken, en vooral der gemeente Lijdenburg te hulp te komen, door van tijd tot tijd van onze leeraars daarheen aftevaardigen, ten einde de genademiddelen te

bedienen. Reeds is Ds. Huet daarheen op reis. Voor Utrecht is een Consulent aangesteld.

4. De behoeften der Lijdenburgsche gemeente zijn te groot, dan dat zij op deze wijze kunnen worden bevredigd. Zij moet eenen gevestigden leeraar hebben. Haar kerkeraad heeft eenige maanden geleden een beroepsbrief in blanco aan de Commissie te Amsterdam toegezonden met volmacht in zijnen naam eenen predikant te beroepen.

5. Onderwijs in de eerste beginselen is er zeer noodig. Onderwijzers met ware godsvrucht en zelfverloochening bezield zullen hier zeer welkom zijn.

U WelEerw. verzoekende onzer in uwe gebeden te gedenken, blijve ik met toewensching van 's Heeren genade,
Uw liefhebbende broeder in onzen
Heer Jezus Christus,
A. Faure, Actuarius Synodi.
Leeuwenrust, Kaapstad, den 19den Dec. 1857.

Dat een officieel antwoord eigenlijk niet noodig was, dat eene bloote erkenning van ontvangst genoegzaam was blijkt uit wat later plaats vond. Het schrijven der Nederlandsche Kerk kan als eene bloote formaliteit worden beschouwd. 't Was eene vriendschappelijke kennisgeving, zonder meer, dat eene Deputatie naar de Kaap zou worden gezonden, ten einde onderzoek te doen naar den toestand der uitgewekenen in de Transvaal. Het duurde dan ook niet lang—en zelfs voor dat het officieel antwoord onzer Commissie Europa kon bereiken—of de Afgevaardigde der Nederlandsche Afgescheidene Kerk verscheen in Zuid Afrika.

Zeer hartelijk werd Ds. Postma, als afgezant zijner Kerk, door de leeraren en kerkeraden onzer Kerk aan de Kaap ontvangen. Tot onze kansels werd hij welkom geheeten. In meer dan eene gemeente mocht hij de bondzegelen uitreiken; zonder daartoe aangezet te zijn verscheen hij op onze kansels met toga en bef, liet uit eigen beweging gezangen zingen en maakte algemeen een zeer gunstigen indruk. Van aanbevelingsbrieven voorzien doorreisde hij het land en vond overal opene deuren. Wat nog meer de harten won, was de verklaring van Ds Postma, dat hij niet gekomen was om scheuring te veroorzaken, maar om de zendingzaak te bevorderen, en dat men ook voor dat doel in ettelijke gemeenten in Nederland had gecollecteerd. Dáár ten minste waren vele gevers onder den indruk, dat Ds. Postma zendingwerk in Z. Afrika ging ondernemen.

Na alzoo het land doorkruist te hebben kwam hij eindelijk in de Transvaal aan. Te Potchefstroom en te Rustenburg scheen hij met ontevredenen in aanraking te zijn gekomen, die hem van inzicht deden veranderen. Eerst verklaarde hij, waar hij kwam, dat hij geen scheuring in de hand wilde werken en liever terug zou gaan naar zijn vaderland dan daaraan de hand te leenen. Ouderling Wolmarans, met wien hij samen reisde in de Transvaal en die voor scheuring vreesde, werd gerust gesteld door de verklaring, dat indien de Synode der Transvaalsche Kerk het gebruik der Evangelische Gezangen bindend zou maken bij den openbaren eeredienst, hij (Ds. Postma) "zulks in zijn rapport aan zijne Kerk in Nederland zoude melden in de verwachting, dat er een of ander leeraar dier kerk zou zijn die geen bezwaar zou hebben op die voorwaarden leeraar van Rustenburg te worden." Wel is waar, noemde Ds. Postma dit een "onwaarachtige voorstelling"; doch ouderling Wolmarans hield staande dat "zijne mededeeling van het gesprokene ondervalschte waarheid was. Zij waren alleen en hij kon geene getuigen oproepen om dit te bevestigen."

Hoe het ook zij. Zelden werd een vreemdeling zoo welwillend in Z. Afrika ontvangen, en zoo algemeen welkom geheeten als Ds. Postma. In een openbaar schrijven na de scheuring door Prof. Hofmeyr aan Ds. Postma gericht komt dit zeer duidelijk aan het licht:—

"Het zij mij vergund u te herinneren"—zoo schreef Prof. H—— "aan het eerste voor mij nog altijd belangrijkste gesprek dat ik met u heb gevoerd op den avond van den dag uwer aankomst in de Kaapstad van de Simonsbaai. . . . . Ik schroomde niet u te verklaren, dat er waren die met kommer uwe komst in de Transvaal te gemoet zagen, daar zij vreesden dat de leden onzer kerk die nog altijd weigeren de Gezangen mede te zingen, zoodra zij zouden te weten komen dat uwe kerk allen de Psalmen gebruikt tot uw kerkgenootschap zouden trachten over te gaan en door u met vreugde zouden worden opgenomen. Ik heb u ook rondborstig beleden, dat ik zelf dacht, dat de Afgescheidenen in Nederland in hunne pogingen om de Transvaalsche Kerk van dienst te zijn niet vrij waren van de begeerte hun eigen kerkgenootschap aldaar uittebreiden.

"Uw antwoord op dit eenen ander was mij hoogst bevredigend en verblijdend, en nam mij dadelijk geheel en al in voor uw persoon en het doel uwer overkomst naar Z. Afrika. Gij verklaardet mij van de Kaapsche Kerk te vertrouwen, dat zij de waarheid in hare formulieren neergelegd van harte belijdt en zoo noodig bereid is die te handhaven, en dat gij op grond van dit vertrouwen vrijmoedigheid hadt haar, ondanks hare gebreken, als eene zusterkerk te erkennen. . . . . Een toon van ingenomenheid met onze Kerk kenmerkt de berichten, die gij van uit de Kaap en Natal naar Nederland hebt gezonden. In den omgang met leeraren en leden onzer Kerk hebt gij u gelukkig gevoeld. Volgens uwe eigene belijdenis behooren sommige der dagen, die gij onder ons hebt mogen doorbrengen, tot de schoonste en genoegelijkste van uw leven......... Gij hebt mij verzekerd het gebruik der Gezangen nimmer als voldoende reden van afscheiding voor de leden onzer Kerk te zullen beschouwen, en hebt mij toegestemd, dat, ware maar de Gereformeerde leer door de Synode in Holland naar eisch gehandhaafd, de Gezangen geene aanleiding tot afscheiding voor u en de uwen zouden zijn geweest. Gij hebt ook later herhaaldelijk aan anderen verklaard, dat gij niet het gebruik der Gezangen als zoodanig afkeurt en het slechts wenschelijk acht, dat enkele Gezangen uit onzen bundel mochten worden verwijderd. Overeenkomstig dit uw uitgedrukt gevoelen, hebt gij dan ook niet de minste zwarigheid gemaakt bij uwe openbare prediking in de Kaapstad, te Stellenbosch, Natal en elders, nevens de Psalmen ook de Gezangen te laten zingen. En wat bovenal in mijn oog waarde gaf aan uwe verzekering was uwe herhaalde betuiging, dat het u was opgedragen in alles zooveel mogelijk in verstandhouding en vereeniging met de Kaapsche Kerk te handelen... . ...

Wat het vermoeden betrof, dat uwe Synode aan de Transvaalsche Kerk heeft gedacht, met het verlangen om haar eigen Kerkgenootschap aldaar uit te breiden, gij ontnaamt mij dit geheel en al door mij de zoo onverwachte als verkwikkende mededeeling te doen, dat uwe afvaardiging naar de Transvaal was voortgevloeid uit eenen bij de Afgescheidenen ontwaakten ijver, om als Kerk van Christus de zaak der Evangelieverkondiging onder de Heidenen te behartigen. Eene poging namelijk van een uwer Kerkbesturen om elders Gods Koningrijk onder de heidenen uit te breiden was, naar uw verhaal, mislukt, en nu had uwe Synode geoordeeld aan de bijna herderlooze Kerk in Transvaal hare hulp aan te bieden in de verwachting dat haar alzoo een gemakkelijken weg tot de vele kafferstammen zou worden gebaand. Ik meende op dit uw bericht een nieuw gezegend tijdperk voor de Afgescheidene Kerk in Nederland te mogen inwachten, te meer toen ik uit "De Bazuin" ontwaarde, dat er van

DE ZENDINGBOOM.

T., T. & S.

b
l

g
Z
ra
b
v

C
b

d

d
w
ve
fc
sc
ta
or
de
dt
ke
A

de
or
Ir
re
or
za
in
hi
de
ni
de
dc
te
in
or

lij
bu
ge
ve
de
va
W
er
ve
he
bi
zij
de
zi
va
Pc
ou
va
wa
be

we
we

vele kanten in uwe Kerk giften voor de Transvaal, als voor de zaak der uitbreiding van Gods Koninkrijk werden bijeengebracht; en tevens bemerkte, dat uwe twee á drie laatste preeken in Nederland gehouden en sedert gedrukt voornamelijk ten doel hadden hartelijke belangstelling in de bekeering der Heidenen bij uwe kerk op te wekken. . . . .

Zoo stonden zaken, onmiddelijk na het optreden van ds. Postma in Zuid Afrika. Niemand verwachtte scheuring. Pas echter is ds. Postma in de Transvaal of van de zendingzaak hoorde men niets. Om den wil der gezangen onttrok hij zich aan de Kerk aldaar, sloot hij zich aan bij eenige ontevredenen, en werd de afscheiding voltrokken.

Hierover echter in een volgend Hoofdtstuk.

Kerk in 't Huis.

VREDE OP AARDE.

Joh 14: 27.

VELE jaren geleden vond men in een Engelsch blad de volgende teekening. Op den *achtergrond* eene donkere wolk, in die duisternis broeders strijdende, weenende vrouwen, lijken over de aarde als verstrooid: op den *voorgrond* een grijsaard met golvenden, sneeuwwitten baard, zijn weg zoekende door die duisternis. Aan zijn zijde liep er een knaap, met vriendelijk gelaat, heldere oogen, vrolijken glimlach.

"Wat zoekt gij Vader Kerstmis?"

"Ik zoek: VREDE OP AARDE, IN DEN MENSCH EEN WELBEHAGEN!"

Wie denkt hier niet aan onzen Kerstdag, met zijn donkere wolken, aan ons Nieuwjaar met zijn vragenden blik en zijn verlangen naar Vrede.

De Heiland geeft antwoord. "Vrede laat IK u," niet de mensch, niet het zwaard, niet de pers, niet de natien der aarde, niet het goud van Transvaal, niet het kanongebulder en de strijdende machten. "MIJNEN vrede geef ik u": niet dus een vrede die rust op politiek, of door de grooten der aarde, de vorsten en overheidspersonen bewerkt.

Zoeken wij "*Vrede voor Zuid Afrika*"—en wie verlangt er niet naar?—dan moet de Heiland Zijn belofte in ons vervullen; dan moet Zijne erflating ons deel worden.

HOE ZULLEN WIJ DAARTOE KOMEN?

1. De vrede Gods is eerst *in* en dan *buiten* ons. 't Is de vrede van een *aan God overgegeven, een in God rustend hart*. De wereld wil eerst den *uiterlijken*, daarna den *innerlijken* vrede bewerken. Christus Jezus vraagt het Hart van den *Mensch*, het Hart van het *Volk*, en dan vloeit Zijn vrede in ons en uit ons "als eene rivier.'

O gij bidders, leert toch te rusten in God, zoekt eerst vrede voor uw ontrust en ontroerd hart bij Hem, en dan zullen "stroomen des levenden waters" uit nwen buik vloeien naar alle kanten!

Daartoe leide God Zijn volk, Zijn Kerk, ons geliefd Zuid Afrika in dezen tijd. Want

2. De vrede hier beloofd is een stuk uit het innerlijk leven van den Heiland Zelven. 't Is als een zaadkorrel door Hem geplant in de vruchtbare aarde van een kinderlijk gemoed '*Mijnen* vrede' is Zijne taal. 'Niet gelijkerwijs de wereld hem geeft' laat Hij daarop volgen. Die vrede is iets hemelsch, iets goddelijks, iets bovennatuurlijks. Hij komt van God en keert tot God. Slechts één in het gansch Heelal kan ons Vrede voor Z. Afrika bezorgen: Jezus en Jezus alleen!

3. Die vrede is een vrede vloeiende uit een *Godgewijd Leven*. God moet in alles de *eerste* plaats innemen, de *eenige* plaats hebben. Wil onze kerk dit niet erkennen, wil Zuid Afrika dit niet aannemen en uitvoeren; dan zijn wij verloren als volk en als gemeente. Dan vervliegt ons Christendom en is alles voor ons verloren.

O dat wij dit toch wilden erkennen en beoefenen! Ons vaderland wordt geteisterd, zooals nooit te voren. Wanneer deze oorlog ten einde zal zijn, weten wij niet, kunnen wij ook niet voorspellen. Wat na den oorlog zal gebeuren ligt evenzeer in het verborgene.

Middelerwijl hebben wij de boodschap die uit Jezus hart ons bereikt. Nemen wij haar aan: zij komt als een gave Gods. Die naar vrede verlangt voor zijn land en volk geve God zijn Hart, wijde God zijn leven!

Verklaring van Genesis II.

Vervolg.

VERS 18.

"EENE HULP." Voortreffelijke gaven Gods aan den mensch: Gods beeld, Gods adem, een Hof door God zelf geplant; allerlei geboomte erin—de spijs voor het lichaam; de Boom des Levens, en de Boom der Kennis des Goeds en des Kwaads erin—de Spijs voor de ziel; de Arbeid en de Rust; en nu de Hulp. Maar wij hebben dit alles verbeurd. En toen gaf God aan ons onzen Zaligmaker. "Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij *zijnen Eeniggeboren Zoon* gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem geloofc niet verderve, maar *het Eeuwige Leven* hebbe. Voorwaar: "God is Liefde." Laat niemand dit betwijfelen.

VERZEN 19-20.

"GOD BRACHT TOT ADAM AL HET GEDIERTE . . ÖM TE ZIEN HOE HIJ ZE NOEMEN ZOU." Het naam-geven der dieren, de spraak, valt saam met de schepping der vrouw. Toen de spraak, de taal, die mede tot het wezen en de bestemming van den mensch behoort, er zijn moest, toen moest ook de vrouw er zijn. Vandaar het "want" aan begin van vers 19, het "zoo" aan begin van vers 20, en het "toen" aan begin van vers 21. Alzoo blijkt ook hier, gelijk elders in de Heilige Schrift, de wijze, Goddelijke verordening der dingen, en merkt men op de diepere, en verborgen eenheid in 't verhaal der dingen, welke eenheid ook uit de volgende verzen zeer duidelijk aan het licht treedt.

VERZEN 22-25.

"EENE VROUW UIT DEN MAN GENOMEN." IN ADAM was het gansche menschdom, gelijk in een zaad de boom is, die worden zal met al zijne vruchten. In Adam was de vrouw begrepen, en al de navolgende geslachten. Vandaar dat de vrouw uit hem genomen is; want God doet nooit door twee dingen, wat Hij door een doen kan.

Boekaankondiging.

VAN de Heeren Höveker en Wormser hebben wij ontvangen een aantal lezenswaardige, kleine verhalen, uit de pen van de Heeren Looman, Gerdes en anderen: zooals: *de nieuwe gulden, wat Maria door haar praten veroorzaakte, De Diligence, de vinger Gods, de Savoyaard en de Aartsbisschop, de mislukte wraak, de plaatsvervanger*. Zij zijn goedkoop, en voor het huisgezin kostelijke lectuur.

Ook hebben wij ontvangen een nieuwe verzameling van stichtelijke stukken uit de pen van *Dr. Kuyper*, ten titel dragende: *Als gij in huis zit*: meditatien voor het Huiselijk saamleven. Dr. Kuyper is welbekend ook onder

ons, en behoeft waarlijk geene aanbeveling. De stukken zijn kort, kernachtig, stichtelijk, lezenswaard.

Briton and Boer patriotic songs—eene verzameling van Britsche en republikeinsche liederen door den heer F. X. F. de Villiers tegen 3 pence te verkrijgen in de Kaapstad. Op de achterste zijde vinden wij een kort, kernachtig resumé van onze Afrikaansche geschiedenis. Dit pamfletje zal welkom zijn, vooral in dezen benarden tijd.

Gereformeerd Maandblad.

MET dank ontvangen :—Per Ds. Louw, Graaff-Reinet, £7 5s.; per Ds. Brummer, Groenepunt 10s.; per Eerw. Dreyer, Hermanuspietersfontein, 10s.; per Ds. Neethling voor den heer Spengler, Philadelphia, £2.

J. I. MARAIS.

Stellenbosch, 1 Dec. 1899.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

KAAPSTAD.

DEEL VIII.
No. 9

JANUARI,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
O. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en
Maatschappelijk
Tijdschrift
Voor Zuid Afrika

DEEL VIII.
No. 9.

KAAPSTAD.

JANUARY, 1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika

INHOUD.

Kroniek.

ACHTTIEN HONDERD NEGEN EN-NEGENTIG.

Het oude jaar is voorbij. Het nieuwe staat voor de deur. Hoeveel tranen bracht ons 't pas vervlogen jaar niet. "Oorlog, oorlog, davert d' aarde"—bloed en vuur en rookpilaren. En dan nog komt er bij, dat God ons menig leidsman ontnam, en dat wij een vijftal vrome, vroede, ernstige leeraren ten grave moesten dragen. Kort voor het einde des jaars ontsliep zeer zacht onze geachte Actuarius Dr. J. J. KOTZE, jaren lang Kaapstads eerste leeraar, eenige jaren ook lid onzer Moderatuur. De Kerk zal hem missen; want hij diende haar in vele Commissien. Oud is hij niet geworden: slechts vieren-zestig jaren telde hij, toen hij weggeroepen werd. Met hem is een andere schakel gebroken in de keten die ons aan Neerland bond. Strasheim, William Murray, Keet, Daneel, en nu weer J. J. Kotze—een vijftal mannen met verscheidenheid van gaven doch denzelfden geest ademende—'t is het offer dat 1899 van onze kerk eischte. God make de overgeblevenen getrouw tot het einde!

EEN NOODKREET EN TEVENS AANKLACHT.

De "Christian" vindt het zeer onwenschelijk, dat Engeland afstand doet van de Samoa-eilanden, in het belang der politiek. Wat het blad zegt is van kracht en beteekenis, ook met het oog op Zuid Afrikaansche toestanden. "De overgave van de Samoa-eilanden aan Duitschland is een andere slag toegebracht door de regeering aan het werk van het Londensch Zending-genootschap. Na jaren arbeids en veel zelfopoffering in Madagascar, moest het genootschap de smart verduren van het eiland te zien in de handen der Franschen, terwijl de rechten door conventies verkregen werden vertrapt en een stelsel van vervolging werd ingevoerd. Dit was werkelijk een kaart uitgespeeld ter dekking van onzen inval in den Soudan. En nu, om Duitschland te verhinderen zich met Zuid-Afrikaansche zaken intelaten, komt het offer van Samoa, hetwelk gelijk Madagascar door zending-invloed en zending-arbeid de occupatie waardig werd gemaakt. Vijftig jaren geleden ging het evenzoo met Tahiti. In elk geaal won de Roomsche Kerk; in elk geval maakte het Protestantsche genootschap het eiland der overname waardig; in elk dezer gevallen was men tevreden onder Britsche regeering. Voorwaar de wegen van den staatsman zijn wonderlijk!

***

Niet alleen de "Christian," ook andere bladen maken er zich moeielijk over, dat Samoa aan de Duitschers is afgestaan. Men vindt namelijk in Duitschland een gewichtigen mededinger op handelsgebied. Menig ernstig schrijver jammert er over dat het Britsche Parlement £10,000,000 heeft gestemd voor oorlog met

de Transvaal, terwijl het schoolwezen in Engeland zooveel te wenschen overlaat. De Duitschers leveren goedkooper en beter werk af dan de Engelsche fabrieken; de wedstrijd met Amerika wordt bij den dag sterker. Terwijl Duitschland onlangs het jubilee vierde van de stichting van ambachts scholen, en de Keizer de technische scholen in Pruissen op gelijken voet stelde met de Hoogescholen, en de *Kölnische Zeitung* zich er op beroemt, dat door deze scholen Duitschlands handel met reusenschreden vooruitgaat, laat men in Engeland zich krachtig hooren over het verspillen van millioenen in Zuid Afrika aan een oorlog, die in 't niet Engelsche buitenland zoo sterk wordt veroordeeld. Er komt nog dit bij, dat Indie bedreigd wordt met hongersnood, en dat 15,000,000 Britsche onderdanen dreigen om te komen. En om de maat vol te meten moet er nog worden bijgevoegd, dat de Keizer van Duitschland het volk heeft opgeroepen tot het verdubbelen zijner vloot waarvoor hij zoo eventjes £85,000,000 noodig heeft. En waarom? De *Koloniale Zeitung* geeft antwoord: "Zoodra Engeland klaar heeft met de Boeren, dan staan Duitschland en zijn Kolonien alleen in den weg van het streven van de Kaap naar Cairo. Om het nu met ronde woorden te zeggen, vroeger of later moeten wij ons gereed maken voor een proeve van Engelsche bedriegerij"! Deze woorden zijn beteekenisvol, zij stemmen tot nadenken.

ROME EN DE BIJBEL.

De Paus heeft zich onlangs—zoo verzekert ons de Kroniekschrijver in de *Stemmen voor Waarheid en Vrede*—op zijn pas gevierden naamdag aldus uitgelaten over het protestantisme in Italie: "Een tijdlang legden zich de protestantsche bijbelgenootschappen er op toe, zich meester te maken van de volwassenen, en hen tot het lezen van hun bijbels en het bijwonen van hun godsdienstige bijeenkomsten uittenoodigen. Toen zij echter inzagen, dat zij daarmee niet veel verder kwamen, maakten zij een samenzwering tegen de Katholieke Kerk, en stichtten Kostscholen, ambachtsscholen voor jongens en meisjes en hielpen ook velen, die wij niet in besloten lokalen konden vereenigen, aan werk, kleederen en levensmiddelen. De onkunde der ouders en de uiserst moeilijke omstandigheden, waarin bij het volk de gezinnen verkeeren, hielpen het helsche werk der veelvuldige en verscheiden protestantsche sekten de zielen verderven die door den geest der revolutie tot hen gedreven werden. In onze van God en menschen gezegende steden maken de weidsche gebouwen, waarin de zielen aan God ontroofd worden, en de werkplaatsen, waarin aan de kerk met brutale onverdraagzaamheid de oorlog verklaard wordt, den indruk, dien op de straten, waarop anders edele en fijn beschaafde dames wandelen, vrouwspersonen te weeg brengen, die zich in haar groote rijtuigen met schaamtelooze brutaliteit aan het publiek vertoonen, maar die in een salon of in het balkon van een schouwburg niemand naast zich zou dulden. Inmiddels dringt de onbeschaamdheid zich zelve op, en de aanblik van de bedehuizen, de conservatoria voor mannen en vrouwen, de protestantsche scholen bespot hoe langer hoe meer het italiaansche geloof en het geweten van de meerderheid ook in deze onze stad Rome 'het middenpunt van het Katholicisme.' Italie is een Katholiek land en Katholiek wil het blijven. Op dit woord van den Paus laat de *Reichsbote* volgen: "Wij zijn het vloeken en beschimpen en lasteren van protestanten van den paus gewoon; maar dat de oude heer zich zoo ver vergeten kon, dat hij de Evangelische scholen kerken en liefdadigheidsinrichtingen met publieke vrouwen vergelijkt, dat zou men haast voor onmogelijk houden, wanneer de 'Moniteur' van het Vatikaan het niet mededeelde." De schrijver merkt verder aan, dat de vorige paus Pius IX eens zijn leedwezen heeft te kennen gegeven over "het vermenigvuldigen te Rome van protestantsche bedehuizen en bordeelen"!

"DE "CHRISTIAN" OVER DEN OORLOG.

Het ook in ons land welbekend en door velen gelezen blad, de "Christian" (November 9), laat zich uit over den Transvaalschen oorlog in de volgende bewoordingen: "Onze nederlaag in Natal, betreurenswaardig en pijnlijk op zich zelf, heeft ten minste ééne goede uitwerking. De vreeselijke slachting die daar wordt aangericht is zulk eene treurige openbaring van de wreedheden van een beschaafden krijg, dat er weldra eene reactie moet komen in de gemoederen van het volk. De verwoeste woningen, de droefheid en het geween van duizenden, de zekerheid dat er over het geheele land harten zijn gewond zelfs ten doode toe in het dagelijks terugkeerend treurspel, zijn een treurige opvolging van de juichkreten die onze troepen aanmoedigden toen zij heengingen naar wonden en dood. Dit geslacht heeft niets zoo vernederends gezien als dit schouwspel van twee Christen-natien in doodelijke worsteling eenige weinige maanden na het Vredes-parlement, van hetwelk men zooveel verwachtte, en dat zoo vruchteloos bleek te zijn. Deze les zal nog in bloedige letters op ons worden ingedrukt, voordat wij aan het einde zijn."

***

"De vraag is, of onze gemeenten niet iets meer behoorden te doen dan de nieuwsbladen te lezen? 't Is mogelijk dat wij als volk in Zuid Afrika een reiner register hebben dan de Transvaalsche Regeering. Toch is er grond voor verootmoediging voor God voor de zonden die wij daar als een volk hebben gedaan. En hoe zal de natie bewaard worden van niet als eene prooi door de oorlogskoorts te worden weggesleept, tenzij Gods volk alles in zijn vermogen aanwende om de publieke opinie te zuiveren en te verheffen? Tenzij er een sterke, terughoudende invloed wordt uitgeoefend zal deze oorlog oneindig veel kwaad doen door het oorlogs sentiment van het ras te versterken. Het moest ons ernstig streven zijn als gemeenten des Heeren de hartstochten te bedwingen, den geest der wraak te beteugelen en een gemoedsgesteldheid aantekweeken, waarin het mogelijk is een rechtvaardigen, barmhartigen en blijvenden vrede te bevorderen."

***

De "Christian" is er zeer over begaan dat het pauselijk blad de *Osservatore Romano* zoo verheugd is over den Britschen nederlaag te Ladysmith. Hieruit besluit de schr. dat Rome Engelands nederlaag begroet uit afkeer van het protestantisme. "De autoriteiten aan het

EERSTE PREDIKANT VAN CALEDON,
Ds. M. C. VOS.

Dit is 't gelaat van Vos, veeleer een LAM in trekken,
Dat d' eerbied kon in 't hart voor stillen ootmoed wekken;
Een *Vos*, om vossen, die den wijngaard schade doen,
Met list bij heilge list te stuiten in hun woen:
Een MICHAEL in kracht, om Jezus eer te schragen;
Een CHRISTIAAN in deugd, om Jezus beeld te dragen.
Tuig, *Neerland! Afrika!* tuig *Azie!* van hem,
Die ons dees bladen gaf, al zwijgt zijn priesterstem.

Vatikaan haten ons zoo zeer dat zij blijde zullen zijn over eenige moeilijkheid van welken aard dan ook waaraan wij zullen worden blootgesteld. Engeland's vrijheidszin en waardeering van burgerlijke en godsdienstige vrijheid is oorzaak grootendeels van dien haat dien wij overal inoogsten. Onze hartstochtelijke begeerte het rijk uittebreiden is vorantwoordelijk voor veel meer. Dit alles moest ons tot zelfonderzoek als volk aanzetten en ons doen zien dat wij ons huis in orde moeten brengen en eene rechtvaardige politiek die tevens vriendschappelijk is jegens allen aankweken." Tot zoover de Christian.

***

De schrijver vergete echter niet, dat *Roomschgezinde* Ieren, en *roomschgezinde* Hollanders mede aan de zijde der boeren staan, en dat *protestantsche* Hollanders en Duitschers, zoowel als nietprotestantsche Franschen en Russen mede hun afkeuring van Engelands optreden in de Transvaal hebben uitgesproken. De *Cape Times* weet ons te vertellen, dat de Sultan van Turkije zeer verdrietig was over Engelands nederlaag in Natal. Hij heeft in een open telegram aan het Turksche gezantschap in Londen zijn droefheid daarover uitgesproken, en verklaard hoe het hem speet "dat hij zijn Engelsche vrienden niet kon te hulp komen." De correspondent voegt er aan toe: " 't Is een beteekenisvol feit dat, *alleen van de Europeesche de Turksche bladen de eenigen zijn die zich niet ten gunste der boeren hebben uitgesproken* (have refrained from giving any signs of partisanship with the Boers)." De *Christian* heeft het dus mis, wanneer het blad de tegenstand der Roomsche pers tracht te verzwakken op grond van *anti-protestantsche* neigingen. Volgens de *Cape Times* is de *Anti-Christelijke* Turk de eenige die in Europa Engeland sympathie betoont! Voorwaar, dit teekent!

***

Onder de eigenaardige oordeelvellingen in verband met onzen Zuid Afrikaanschen strijd noemen wij nog het volgende ontleend aan de *Missionary Review of the World*. "Volgens de *Bruder Botschafter* is door een correspondent van een veelgelezen Londensch blad de gedachte uitgesproken, dat een Moravische Zendeling gevraagd worde tusschen beide te komen tusschen de Transvaalsche Republiek en Groot Brittannie. Ter ondersteuning hiervan werd gezegd, dat President Kruger te kort-af en te openhartig is voor de Europeesche diplomatiek, en dat hij gewillig zal zijn het oor te leenen aan een behoorlijk geaccrediteerden zendeling." 't Is een eer voor President Kruger, deze suggestie; en een nog grooter eer voor de zending. Maar of dit praktisch is zal nog te bezien zijn.

Uit Armenie. Onze kerk heeft in antwoord op de oproeping van den Predikant van Graaff-Reinet ruime bijdragen gezonden naar Armenie, waar de vreeselijke vervolging een tijd geleden zulke ontzettende verwoesting aanrichtte. Wij nemen de vrijheid thans overtenemen een brief afkomstig van Dr. G. C. Raynolds, Zendeling der Amerikaansche Kerk te Van, Armenie:—"Gij weet van de verwoesting en de slachting die over dit ongelukkig land zijn heengetrokken een jaar of wat geleden een spoor achterlatende van huizen vernield, kudden geroofd, goederen gestolen, en duizenden van weduwen en weezen, weenende vaders en moeders, in den bloei huns levens afgesneden door de hand van moordenaars, of de allesverterende krankheid. In die dagen ging er een langgerekte wanhoopskreet op naar den hemel en dat gekreun bewoog de harten van God's kinren in alle Christenlanden om de menigten van hulpelooze kinderen te redden. Gij weet het, hoe weeshuizen als met een tooverslag zijn ontstaan in al de groote steden van het land, en uwe harten zullen gesterkt worden kondet gij die inrichtingen van naderbij leeren kennen en de vroolijke gezichten zien, vroeger zoo treurig en vertrokken, kondet gij kennis maken met de studiën vroeger niet ondernomen, of met de ambachten die winstgevend zullen zijn. Begint gij met hen te spreken, dan bemerkt gij, dat zij begonnen zijn den naam van Jezus lieftehebben, hun vroeger slechts in vervloekingen bekend. Gij zult het spoedig inzien, dat voor deze kinderen althans hun vreeselijk lijden en zwaar verlies verborgene weldaden en zegeningen waren, daar zij den parel van groote waarde, en den eenigen vriend hadden gevonden. . . . Wij hebben behoefte aan uwe gebeden, opdat wij geen misslag begaan in onze handelwijze in het opvoeden van deze kinderen. Wij hebben wijsheid noodig om de lijn te trekken op de rechte plaats, aan den eenen kant tusschen over-opvoeden en ze een smaak inteboezemen die hen onwillig maken zal om terugtekeeren tot hun vroeger leven, en aan den anderen kant hen niet op de best mogelijke wijze te bekwamen voor het practisch leven. Wij hebben vooral behoefte aan uw gebed dat God aan het land een zekere mate van welvaart geve, zoodat de kinderen die van ons uitgaan een bestaan mogen vinden, en de ambachten mogen beoefenen waartoe zij werden opgeleid door ons. Thans is het volk te bedrukt en ter neer geslagen om zijn aandacht te wijden aan geestelijke dingen. En dan komt er bij, dat de Grieksche Kerk naijverig is op ons en het reeds bewerkt heeft dat enkele onzer weeshuizen door de regeering werden gesloten. Op andere plaatsen trachten zij ons onderwijs zoo aan banden te leggen, dat het onbevredigend is; en het zal er wel toe komen, dat zij de kinderen nadat zij de school verlaten hebben zullen verhinderen de waarheid te verbreiden die zij bij ons vernomen hebben. Wij hebben dus behoefte aan veel vuldig gebed.

Sterven voor een idee. In den Matabele-oorlog sneuvelde een zoon van Lord Alfred Hervey. Toen hij zieltogend lag, gereed den adem uit te blazen, zei hij tot een vriend: "Wel, 't is toch iets groots te sterven voor de uitbreiding van het rijk." Een zijner meest geliefkoosde uitdrukkingen was de volgende: "Geloof slechts in uw idee, en het zal u over olke moeilijkheid heen helpen. Blijft gij leven, gij zult groote dingen doen; sterft gij—wel! hoe kunt gij beter aan uw einde komen? En uw idee zal niet sterven." Wat een zeepbel niet waar, geachte lezer? En toch, deze woorden worden beschouwd als getuigende van de warmste vaderlandsliefde. Zij worden met geestdrift verkondigd aan het opkomend geslacht. Zij worden geroemd door hoog en laag. Maar helaas! wanneer gloeit men van geestdrift voor de uitbreiding van *het*

Koninkrijk der Hemelen, hoe weinig wordt er van gedacht, hoe gebrekkig is de aanmoediging!

***

De onzalige krijg die Zuid Afrika vaneen scheurt eischt offers in geld, in kostbare menschenlevens onberekenbaar groot. Engeland onderteekent de besluiten der vredesconferentie met eene pen in bloed gedoopt; terwijl de millioenen heidenen onder Engeland's vlag dorsten naar het levend water, dat hun wordt onthouden. Wat een schouwspel voor de engelen in den hemel, die met bewondering den gang der verlossing hier op aarde gadeslaan! Gods zoon stierf niet voor een idee, maar voor eene werkelijkheid. Het Christendom heeft de volkeren der aarde in beslag genomen. En waarlijk aan het einde der 19de eeuw zijn wij niet verder gevorderd dan in de eerste eeuwen na den kruisdood. De natien der aarde zijn nog niet gewonnen voor den Heiland der wereld: en binnen de perken der toongevende Christelijke rijken heerscht er een heidendom dat ontzettend is.

***

Ernstige Christenen beginnen zich te verootmoedigen voor den troon der genade. Men begint overal te verlangen naar eene herleving. De *Christian* van den 19den October wijst er op, dat in éene week uit drie richtingen de vraag werd besproken: "Zijn onze gemeenten gereed voor een godsdienstige herleving?" De Voorzitter van de Unie der Independenten-gemeenten stelde de vraag in dezen vorm op eene vergadering te Manchester gehouden. Sir Edward Clarke op het Kerkelijk Congres noemde het als zijn innige overtuiging, dat men niet langer moest spreken over "Katholieke herleving," maar over "Christelijke herleving"; terwijl de *British Weekly* in een inleidings artikel de "aanstaande herleving" besprak, en als karaktertrekken daarvan noemde: (1) Een herleving die Christus en Hem gekruisigd voor de zielen der menschenkinderen zal doen uitblinken; (2) die zich meer dan eenig andere beweging zal bezighouden met de volmaking der heiligen; (3) die van zedelijken aard zijn zal, en de eischen van het verstand, de eischen van plicht, de eischen der gerechtigheid op den voorgrond stellen zal. Wie onzer lezers zegt niet Amen op de zucht: och, dat die heileeuw dage! God zal ons in de twintigste eeuw meer geven, dan in de negentiende.

"EEN SENTIMENTEEL GEZANIK."

Dezer dagen werd er te Stellenbosch gesticht een presbyteriaansche gemeente door een der uit Johannesburg gevluchte evangeliedienaren. Niet lang na zijn optreden liet hij zich sterk uit over het "Sentimenteel gezanik" der Ned. Geref. Kerk op den dag van verootmoediging. Hij is jong en onervaren en zal wel later tot andere inzichten komen. Het treft ons echter, dat er in de "Christian" stemmen vernomen worden van mannen van naam en beteekenis, die Engeland oproepen tot een dag van verootmoediging en gebed. Lord Radstock wil, dat men op Kerstdag niet vechten zal. "De authoriteiten in Zuid Afrika, zoowel in de Kaapstad als in Transvaal zijn verzocht geworden den strijd te staken van middernacht tot middernacht;" en Christenen worden opgeroepen tot ernstig gebed dat God dit in genade geve. Een tweede schrijver wil, dat Christenen ernstiglijk zullen bidden: (1) Dat een spoedige vrede worde daargesteld; (2) dat aan weerszijden een geest van toegevendheid moge worde gevonden, zoodra men onderhandelingen begint aan te knoopen. (3) dat gematigde eischen zullen worden gesteld, niet te vernederend voor de overwonnenen, opdat geen diepe en blijvende haat het gevolg zij van de onderhandelingen, waardoor Zuid Afrika als een zwak deel van het Keizerrijk zal moeten zijn. Een ander wil dat Zuid Afrika tot een zaak van ernstig gebed zal worden gemaakt op een te bepalen dag van verootmoediging, waarop persoonlijke en volkszonden zullen worden beleden voor Gods troon. "Christenen in ons land hebben als Daniel weleer de diepste oorzaak tot verootmoediging voor God ten gevolge van onze vereenigde en individueele zonden en tekortkomingen, zoowel als de geheime en openbare zonden van diegenen onder ons volk die den Heiand niet kennen." Een vierde schrijver wil, dat de natie als natie, zich voor God zal verootmoedigen op een bepaalden dag, en dat zij, als zoodanig Gods hand zal erkennen in den tegenwoordigen toestand van kerkelijke, maatschappelijke, en krijgskundige verwarring. Is dit nu ook "Een Sentimenteel gezanik"? of spreekt ook hier niet het Christelijk hart gelijk in Zuid Afrika.

OORLOGS-KLOKKEN.

Er zijn die de Boeren zoo zwart mogelijk maken, en hen van allerlei gruwelen beschuldigen. Hoe verder van de Transvaal, hoe luider zijn die stemmen. Onder degenen die zich hierin verlustigen moeten wij tellen predikanten van verschillende kerkgenootschappen. Aan den anderen kant geldt hier ook wat meer dan een Engelschman en Amerikaan ten gunste van de Republieken hebben gezegd. Zoo b.v. lezen wij in het laatste nommer van de *Review of Reviews'*:—"De heer Burleigh, van de *Telegraph,* geeft ons een treffende teekening van het groote leger to Volksrust, dat zich twee mijlen ver uitstrekte, dat 's nachts gloeide van de tallooze kamp-vuren, rondom welke deze herder-strijders verzameld waren hun avond psalm zingende, voordat zij zich ter ruste neervleiden. *Want een van de bittere elementen in dezen oorlog is het feit, dat de strijd is tusschen mannen niet slechts van dezelfde kleur en hetzelfde ras, maar ook van dezelfde belijdenis. 't Is de eerste maal sedert Waterloo dat wij tegen eene protestantsche natie in 't harnas zijn.* Het gezicht van dat lang uitgestrekt Afrikaansche kamp met al die ontelbare legervuren en die duizenden van herderstrijders dezelfde psalmen zingende die de ziel hebben doen gloeien en den arm hebben gesterkt van Cromwell's *Ironsides,* leeft in het geheugen—een beeld dat niet mag worden uitgewischt. Expresident Harrison gevraagd zijnde, wat hij van dezen oorlog dacht, antwoordde terecht: "Een volk dat een strijd aanvaardt biddende en psalmen-zingende is niet te versmaden."

***

"In den Oranje Vrijstaat en de Transvaal stond de gansche mannelijke sterkte des lands op, van den grijsaard van zeventig jaar oud tot den baardeloozen knaap van vijftien onder de vierkleur om het vaderland te verdedigen tegen de Britsche legioenen. Dit wonderbaar optreden van een gansche bevolking doet ons terugdenken aan de groote dagen van ouds, toen

de Grieken van Athene en Sparta met hunne geallieerden opstonden om te strijden en te sterven ten einde de beschaving van het Westen te verdedigen tegen den naderenden inval van Aziatische horden. De Boeren hebben mogelijk niet de gaven en de bevalligheden der oude Hellenen. Doch geen der onsterfelijke dooden die te Salamis of Marathon sneuvelden toonden grooter gereedheid om te sterven voor hun vaderland dan die landbouwers van uit het veld, die niet wachtten om te worden gecommandeerd, maar aandrongen om naar het front te gaan, ten einde de Republiek te verdedigen tegen hare vijanden. Het beschaafd menschdom, dat in de dagen zijner jeugd van diepe gemoedsaandoeningen trilde bij het verhaal van de driehonderd die te Thermopylae sneuvelden, kan niet ongeroerd staren op het schouwspel van dat eenvoudig herdervolk dat door de bergpassen van den Drakensberg heentoog om een bloedigen dood te vinden op de oorlogsvelden van Natal, blij de zoo zij door hun dood hun vaderland kunnen verlossen van het Britsche juk. Een correspondent te Johannesburg, die getuige was van dezen uittocht zendt er een verhaal van, verschenen in de *Daily Chronicle van October* 31, dat ons terugroept de dagen toen de Tyroleezen tegen Napoleon opstonden of den nog roemrijker vrijheidskrijg der Zwitsers tegen de Hapsburgers."

***

Er is nog meer.

Hooren wij andermaal den heer Stead: "Terwijl zulke gewaarwordingen het hart van de massa hebben aangegrepen, bewaarden onze geestelijke leidslieden een stilzwijgen, of anders schaamden zij zich niet het geroep om oorlog aan te heffen. Natuurlijk keurden zij af dat luid geroep des volks om wraak, ofschoon zij verantwoordelijk zijn voor hun geestelijk heil. Zij spraken gaarne van gelijke rechten en hadden zulke fraaie gouden woorden om de werkelijkheden der dingen aan te duiden. De oorlog zelf moge recht of verkeerd zijn, moge rechtvaardig of onrechtvaardig zijn—dat is een kwestie waarover verschil van gevoelen kan bestaan: maar dit zal niemand durven tegenspreken, dat, tenzij ons Christendom een holle leugen zij, oorlog om wraak, oorlog om machtsuitbreiding, oorlog om slechts zijn eigen hartstocht tot meesterschap te bevorderen, eene doodelijke zonde is. Al zou dit een van de rechtvaardigste oorlogen zijn, de hartstocht die 90 percent dergenen die er om schreeuwden heeft aangezet is een hartstocht waarvan de Schrift zegt: "Zij zijn van het vuur der hel ontstoken." Wat onze geestelijke leidslieden schijnen te vergeten is het feit dat zij verantwoordelijk zijn voor de zielen hunner kudden, maar niet voor het verkeerd gedrag van President Kruger. Maar onze oorlogszuchtige predikanten, die helaas! werden gevonden onder de Methodisten zoowel als onder de Anglikanen hebben geen woord gesproken om hun kudden te vermanen dat zij zich niet behooren over te geven aan dien geest van primitieve barbaarschheid. Laat geen verdediger van deze afvallige herders en leeraars voorgeven dat kennis van de feiten hun was ontzegd. "Wraak over Majuba"! was het geroep van tijd tot tijd aangeheven op spoorweg-platforms of wanneer de treinen uitstoomden. "Wraak over Majuba"! was het wachtwoord aan onze troepen gegeven bij hun landen in Natal. "Wraak over Majuba"! was op de lippen onzer troepen toen zij Elands Laagte bestormden met bayonet in de hand. Toen publieke vergaderingen werden gehouden in het belang van vrede werden biljetten met het opschrift "Gedenk aan Majuba" onder het volk uitgestrooid. Een schandalig doch veelgelezen geillustreerd blad plaatste in het midden der eerste bladzijde de verklaring, dat: "Wraak over Majuba" het wachtwoord behoort te zijn van dezen oorlog. En toen Sir Henry Campbell-Bannerman een puntig beroep deed op den leider van het Huis om te repudieeren eenige lust tot wraakoefening als een beweegreden voor den oorlog viel die oproeping op doove ooren en verkreeg zij geen antwoord. Niets onwaardigers laat zich denken dan dat een groot Rijk negentien jaren lang een nederlaag onthoudt, en een oorlog ter vernietiging eener republiek rechtvaardigt door de begeerte om wraak te nemen over het terugslaan van één regiment in een schermutseling op de grenzen. Hoe dikwijls moet de zon ondergaan over onze wraak sedert 1880!

Wij vertrouwen deze overweging toe aan de welsprekende verkondigers van de "menschenliefde Gods" die er zich op beroemen dat zij gewijd zijn aan den dienst van den Vorst des vredes."

***

Het doet ons leed te zeggen, dat onder de strijdlustigen Dr. Stewart van Lovedale zich heeft laten hooren. De "Edinburgh Evening News" heeft hem goed op de vingers getikt, en Ds. Muller, onze aanstaande professor, heeft den dokter van Lovedale degelijk op zijn plaats gezet. Nogmaals danken wij onzen geachten mederedakteur voor zijn verdediging der Transvaalsche Republiek en bij name van onze kerk in die gewesten. Slechts dit voegen wij aan dit alles toe, dat wij van Dr. Stewart wat edelers hadden verwacht.

"Die wreede boeren."

Het wordt thans mode, vooral in Engeland en Schotland, om te smalen op die "wreede boeren." Menschen die nooit een "boer" hebben gezien weten het meest ten zijnen nadeele te zeggen. Handelaars in de groote steden die door den oorlog hun winsten zien verminderen; Europeanen die noch de taal, noch het land, noch de bevolking der Republieken hebben leeren kennen; zendelingen die met onze geschiedenis niet bekend zijn en van Theal's grondig en onpartijdig onderzoek niets willen weten; deze allen hebben dikwijls den mond vol van "die wreede boeren." Hoe verder van de Transvaal, des te gereeder zijn de genoemden om een oordeel te vellen over zaken, toestanden, personen, die hun totaal onbekend zijn. Leugenachtige koerantiers, wier doel het is onkruid te zaaien te midden van de tarwe, verlustigen zich in Kaffer-verzinsels en maken het der wereld bekend, dat de boer oneindig lager staat dan "neger, moor en indiaan." Middelerwijl bereiken zij hun doel, want rassenhaat, en kleurenhaat, en klassenhaat behooren tot onze werkelijkheden.

Een paar staaltjes van "boeren-wreedheden" zullen dus niet onwelkom zijn: Een Engelsch officier in den slag bij Boomplaats werd uit den zadel geligt. Dadolijk werden boeren-geweren op hem gemikt en hij zou

zeker gedood zijn. Met zijn gebrekkig Hollandsch riep hij zijn vijanden toe: *"Moe nie schiet nie! vrouw en kinder!"* Dadelijk lieten de boeren hun geweren zakken, en den man ongelet ontvluchten.—De heer Barker, een ultra-Engelschgezinde schrijver, die dit verhaalt in zijn: *Zes maanden in Natal en onder de Hollandsche boeren van de Kaap Kolonie* voegt er bij: "Zulk eene gebeurtenis in de hitte van een wanhopige schermutseling voorgevallen is zeldzaam zelfs in de jaarboeken van den beschaafden krijg, en is dus ten hoogste eervol voor een ruw en onbeschaafd volk, dat onder het gevoel van—hetzij waar of vermeend—onrecht gebukt gaat."

***

Een tweede geval. Te Ingogo, na den bloedigen slag, waar Colley zulk een geduchte nederlaag leed, lagen de boeren tegenover het Engelsche kamp. Het regende. Men moest schuilen achter rotsen en klippen. Zoo lag men van beide zijden te loeren op den vijand. Een 'boer' zag niet ver van zich een soldaat, schuilende achter een rots. Telkens legde hij het grootste gedeelte van zijn lichaam bloot, zoodat een boerenkogel hem zonder moeite doodelijk kon treffen. 't Was tegen den avond; en onze boer legde aan. Voordat hij vuurde zag hij, dat de soldaat een jeugdige trommelslager (drummer boy) was. Zelf kinderen hebbende kon hij dat kind niet doodschieten. Hij wachtte. Weldra zag hij den jongen het hoofd uitsteken achter de rots. Hij wenkte; vriendelijk, eenmaal, tweemaal, driemaal. Eindelijk kwam de jongen aangekropen. De boer zag dat hij doornat was, ontdeed zich van zijn eigen regenjas, wikkelde het kind er in, en zei: "slaap nou gerust mijn kind!" Zoo brachten zij te samen den nacht door.

***

De knaap werd na den oorlog meegenomen door den boer naar diens plaats en was er zeer gelukkig. Hij werd natuurlijk gemist in het Britsche leger; niets echter kon men van hem vernemen. Eenige jaren daarna kwam men hem op het spoor, en zijn ouders zonden hem uit Engeland een boodschap dat hij terug moest komen. Doch de boer wilde hem niet laten gaan: hij was nu zijn kind: en de jongeling zelf was boer geworden en zeer gelukkig. Op sterken aandrang echter liet hij zich overhalen en ging terug naar zijn vaderland. Afscheid van weerszijden was zwaar. O die wreede boeren!

En nu nog een staaltje, ontleend aan de "Nieuwe Amsterdamsche Courant":—

"De correspondent van de *Daily Telegraph* seint, hoe twee Engelsche dames alleen zich te midden van de legermacht der Boeren waagden, om te smeeken dat men haar echtgenooten die gevangen genomen waren op vrije voeten zoude stellen.

En op zachtmoedige wijze werd dit toegestaan door de Boeren, die zeker den moed der Engelsche vrouwen bewonderden, die zich 's avouds alleen durfden wagen te midden van de woeste barbaren, die volgens Swinburne, Engeland's lyrischen dichter, en Austin, den Hof-rijmelaar, met de meest afschuwelijke behandeling alle Engelsche vrouwen, zelfs in vollen vredestrijd bedreigden."

O die wreede Boeren!!

De Gemeente Caledon.

In eene reeks van stukken hopen wij van maand tot maand korte mededeelingen te doen uit de geschiedenis van de gemeente Caledon.

Wij laten vooraf hier volgen de naamlijst van predikanten die van tijd tot tijd in de gemeente gearbeid hebben:—

1. Ds. M. C. Vos	... ...	van 1811—1818
2. Ds. G. Thom	.. ...	van 1818—1820
3. Ds. J. Spijker (waarnemend)	...	van 1820—1822
4. Ds. G. Thom	... ...	van 1822—1825
5. Ds. J. Cassie	... ...	van 1828—1850
6. Ds. P. K. Albertijn...	...	van 1851—1870
7. Ds. P. J. G. de Vos	...	van 1871—1880
8. Ds. J. G. J. Krige ...	...	van 1881—

De Stichting

van de gemeente dagteekent, volgens den kerkelijken Almanak, van 't jaar 1810. Volgens den heer Theal, echter, moest zij in Februari 1811 gesticht zijn. Vòòr dien tijd genoten de aan Swartberg wonenden, hunne godsdienstige voorrechten te Stellenbosch of te Swellendam.

Van wege den verren afstand en gevaarlijken weg, konden zij niet meer dan eens in een geheel jaar tot die kerk komen waartoe zij behoorden. Geen wonder dat men zich vereenigde en het Gouvernement verzocht om eene kerk en eenen leeraar.

Dit verzoek werd toegestaan. Het Gouvernement kocht aan den voet van den *Swartberg*, eene boerenplaats, op welke de kerk en de kerkelijke gebouwen zouden gesticht worden. Op verzoek van de nieuwe gemeente, behaagde het den toenmaligen Gouverneur, Du Prè, Graaf van Caledon, (naar wien de plaats eerst Zwartberg genaamd, sedert 1813 Caledon genoemd werd) om Ds. Michiel Christian Vos tot een grondlegger dezer nieuwe gemeente te verkiezen, en tot eersten predikant aan te stellen. In April 1811 kwam Ds. Vos met zijn huisgezin te Caledon aan. Zij namen hunnen intrek in eene boeren woning, van welke Ds. Vos schrijft dat dezelve geschikt was, om ons van onze gezondheid te berooven en mij met rassche schreden te doen verzwakken.

De eerste doopsbediening had den 14den April plaats aan een kind dat den naam van *Sara Petronella Magdalena Swart* ontving. Intusschen werden de noodige maatregelen genomen om den wijnkelder op deze plaats in eene provisioneele kerk te veranderen. Dat gebouw kan men heden nog zien en is het eigendom van den heer de Kock. De negentigjarige moeder le Roex, te Caledon woonachtig, herinnert zich de Godsdienstoefeningen in de provisioneele kerk bijgewoond te hebben. Het was in Mei 1811, dat Ds. Vos eigenlijk met zijn dienstwerk in de gemeente een aanvang maakte. Zijne intreerede hield hij naar aanleiding van Ezechiel 33: 7—9. "Hier had ik," zoo schrijft hij zelf, "zelden minder dan twee honderd toehoorders, ofschoon de lieden zeer verre en wijd en zijd verstrooid worden."

Daar de Notulen der Kerkeraadsvergaderingen zoek zijn geraakt of verbrand zijn, is er niets officieels aangaande de werkzaamheden in de gemeente gedurende dien tijd bekend.

Voor ons, echter, ligt een zonderling boek in 1820 verschenen, waarvan de titel luidt: "Merkwaardig verhaal aangaande het leven en de lotgevallen van Michiel Christiaan Vos, (I) door hem zelven in den jare 1819 briefs-ge-

I). Ds. Vos was een ware zending-vriend. Hij had een warm hart voor de zending-zaak. Ook trok hij zich het lot der slaven aan. Reeds als jongeling ontbrandde bij hem de begeerte om "leeraar te worden, en wel in dit land, ten einde mij ook over de arme slaven te ontfermen."

wijze aan eenen vriend medegedeeld." In zijn achttienten brief geeft Ds. Vos eene korte beschrijving van zijne werkzaamheden in de gemeente Caledon. Wij kunnen niet beter doen dan hier gedeelten van dien brief te laten volgen. Na verhaald te hebben hoe hij te Zwartberg aankwam en zijn dienstwerk aanvaardde, vervolgt hij: "Vele oude menschen hier (te Caledon) vindende, die nog nooit hunne belijdenis geleerd hadden, stelde ik voor hen, en wel, omdat zulks voor hen het best gelegen kwam, des Zaterdags avonds eene cathechisatie in. Daar deze gemeente arm was, en zij evenwel eene aanmerkelijke som, voor kerk en kerkelijke gebouwen opgebracht had, zoo vond ik in den beginne geene vrijheid, iets voor eenig genootschap te vragen. Evenwel werd er door sommigen voor het Londensch zendeling-genootschap jaarlijks iets bijeenverzameld.

Middelerwijl werden kerk en pastorie voltooid, zoodat ik op Nieuwjaarsdag 1813 de kerk inwijdde met de woorden, die gij in Jes. ii. 3 lezen kunt, bij welke gelegenheid ik ook den Eerw. Heer J. Campbell, een gedeputeerde van het Londensch zendeling-genootschap, onder mijn gehoor had. Bij die gelegenheid stonden er om de kerk 114 wagens met menschen, behalve nog het groot getal, dat te paard aangekomen was."

Toen Ds. Vos te Caledon aankwam was hij reeds 52 jaar oud. Wegens verzwakte gezondheid en de uitgebreidheid van de gemeente, genoot hij de medewerking van eenige godvruchtige leden zijner gemeente. Hieromtrent schrijft hij: "hier had ik uit mijne gemeente drie medehelpers; zoodat een van hen wanneer ik des Zaterdag avonds den bedestond voor Land en Volk, of den maandelijkschen zendelings-bedestond, door zwakheid of om de klamheid van het weder niet kon waarnemen, zulks voor mij alsdan op zich nam. Ook hield een van die broederen, op Zondag wanneer ik aan het prediken was, in een ander gebouw godsdienstoefening met de arme slaven, die tegenwoordig waren, en na de openbare godsdienstoefening met hunne meesters en vrouwen weder naar huis moesten keeren."

Gaarne zou Ds. Vos zijne werkzaamheden onder de slaven uitgebreid hebben, ware er niet eenige bepalingen in de wet die een hinderpaal in den weg was. Die bepaling was dat gedoopte slaven niet mochten verkocht worden. Dit werkte zeer schadelijk. Hierdoor werden de eigenaren van slaven, die hen duur gekocht hadden, verhinderd hunne toestemming tot het doopen van hen te geven, wijl zij daardoor hunne bezittingen zouden moeten missen." Lang deed Ds. Vos zijn best om die wet veranderd te krijgen.

Eindelijk werd die wet herroepen en als verdere bepaling vastgesteld dat "slaven voortaan ook ledematen der christelijke kerk konden worden, zonder dat hunne heeren of vrouwen daardoor het recht van eigendom op hen eenigszins zouden verliezen.

"Ik verzamelde nu spoedig," schrijft Ds. Vos "uit mijne gemeente (te Caleden) met toestemming van hunne eigenaren, die slaven en slavinnen, welke ik oordeelde van Gods wege volkomen recht op de sakramenten te hebben. Deze, onder welke ook *een* van mijne eigene was, onderzocht ik openlijk voor de gansche gemeente en doopte hen vervolgens." "O welk een hemelsche dag was het voor mij, toen ik voor de eerste maal met eene menigte begenadigde slaven en slavinnen in mijne kerk het Avondmaal des Heeren hield. . . . . Ook was dat een bijzondere dag voor de geheele tegenwoordig zijnde gemeente, daar sommige eigenaren zelfs verkozen aan dezelfde tafel met hunne slaven aan te zitten. Groot was algemeen de aandoening, zoodat sommigen, zelfs onder de eigenaren, onder het storten van tranen, uitriepen: "O God, mijn slaaf naar den hemel en ik naar het verderf. O maak mij ook zoo gelukkig als mijn slaaf."

In 1861 gelukte het Ds Vos een Hulp-genootschap op te richten onder den naam van "*het Caledonsch Hulp-gezelschap, om aan het Londensch zendeling- en aan het Britsch Bijbelgenootschap zoo veel hulp toe te brengen, als in haar zwak vermogen was.*"

De tijd was nu gekomen, dat Ds. Vos wegens verzwakte gezondheid, emeritaat moest vragen, hetwelk hem dan ook verleend werd *salvo honore et stipendio* gedurende de laatste maanden van zijne bediening te Caledon, "niet meer naar de kerk kunnende gaan, liet ik mij daarheen dragen; en den preekstoel niet meer in staat zijnde te beklimmen, zat ik voor denzelven te prediken."

Omtrent dezen tijd geraakte de pastorie in brand. "Hoezeer de brave dorpbewoners zich beijverden, konden zij, daar er geene brandspuit, groot gebrek aan water, en de wind zeer sterk was, niets meer doen, dan een gedeelte mijner goederen redden en de belendende gebouwen beveiligen."

Op den 2den Augustus 1818 nam Ds. Vos afscheid van de gemeente Caledon naar aanleiding van Prediker 12 vs. 13 en 14. Daarna is hij als emeritus-leeraar in zijne oude gemeente te Roode Zand, in het land van Waveren (nu Tulbagh) gaan wonen, waar hij in 1825 zijne eeuwige rust inging.

Ds. Vos was in meer dan een opzicht een merkwaardig man. Onder zijn portret dat wij hiermee onzen lezers aanbieden staat een dichregeltje, dat wij ook onder zijn portret in zijne autobiographie vinden. Het wijst aan in korte trekken wat er van hem gedacht werd door zijne tijdgenooten. Hier een uitvoerige levensbeschrijving van den man te geven, achten wij minder noodig, temeer omdat zulks reeds in het *Gereformeerd Maandblad* (deel iv, no. 9) gedaan is. Wij vermelden hier slechts de volgende bijzonderheden:—

1. Hij was de eenige predikant in zijn tijd, die zich geroepen achtte het Evangelie openlijk aan Heidenen te verkondigen.
2. Hij was, naast Ds. van Lier, de eerste predikant die openbare bidstonden onder de kolonisten stichtte.
3. Hij was een van de stichters van het Z. Afrikaansche Zending Genootschap in het jaar 1799.
4. Hij was oorzaak dat de wetsbepaling "dat gedoopte slaven niet mochten verkocht worden"—een wetsbepaling die zeer schadelijk werkte—herroepen werd.
5. Hij was de eerste predikant in dienst van de Ned. Ger. Kerk in Z. Afrika, die een slaaf doopte.
6. Hij stelde een catechiseerboekje op in belang van de slaven.
7. Hij nam deel aan de eerste ordening van een zendeling, die ooit in een Geref. Kerk in Zuid Afrika plaats vond.
8. Hij was de grondlegger van de gemeente Caledon in het jaar 1811.
9. Hij was de stichter van het Caledonsch Hulp-Zending Genootschap, ter ondersteuning van het Londensch Zending Genootschap.
10. Hij maakte, tezamen met de heeren Wessels en de Bruyn de bouwcommissie uit van het eerste kerkgebouw dat te Caledon opgetrokken en in het jaar 1813 voltooid en ingewijd werd.

Gereformeerd Maandblad.

Met dank ontvangen van:—B. J. Barnardt, Uniondale, 5s.; J. A. Smuts, Malmesbury, 5s.; per Ds. Schoevers, 5s.; C. A. de Greef, Malmesbury, 5s.; W. Faure, Muraysburg, £1; P. J. Waanenburg, Roodeheuvel, 5s.

J. I. Marais.

Stellenbosch, Januari 3, 1900.

Pers en Kansel.

NIET lang geleden werd te Liverpool in Engeland eene belangrijke vergadering gehouden. De Britsche Vereeniging van Journalisten kwam bijeen. Op den Zondag avond werd de vergadering toegesproken door den ook in ons land gunstig bekenden Dr. Watson, wiens korte verhalen—onder den *nom de plume* Ian Maclaren—het Schotsche leven en karakter in zeer gunstig daglicht stelden.

Tot onderwerp koos de gevierde redenaar "het profetisch ambt der pers." Hij vergeleek den hedendaagschen journalist bij den oudtestamentischen profeet, dien hij karakteriseerde als "*de uitlegger der nationale politiek, de opvoeder van het nationaal geweten, de wreker van de nationale zonde.*" Hij toonde aan, dat er vaak tusschen priester en profeet in het Oude Verbond strijd heerschte, en dat de priester, niet de profeet, hieraan schuld had. Eerstgenoemde (de priester) hechtte buitengewone waarde aan het uiterlijke offer, aan den tempeldienst; laatstgenoemde (de profeet) gloeide van verontwaardiging over den verval in zeden, en veroordeelde het herhaald tempeltreden, waar het hart vol ongerechtigheid was.

"Wanneer de kapitalist in Israel optrad en een gevaar werd voor het volksbestaan; wanneer hij het loon den arbeider onthield, en den landbouwer zijn land roofde, dan trad de profeet op en veroordeelde die schraapzucht, terwijl hij de natie waarschuwde van den naderenden val indien zulke dingen werden toegelaten en het geroep der onderdrukten tot God opging. En wanneer de weelde alle perken te buiten ging, zoodat de rijken op ivoren bedsteden zich neervleiden, en wijn dronken uit schalen en de armen voor zilver en goud en de behoeftigen voor een paar schoenen kochten, stonden de profeten op om ze aan de kaak te stellen. Maar zoo dikwijls het volk terneergedrukt was, zonder hoop en zonder troost, dan stond de profeet andermaal op, niet nu als een wreker, maar als een evangelist, het volk aansporende tot geduld en een nieuw hart hun gevende totdat de kwade dagen voorbij zijn."

Dit een en ander toepassende op hedendaagsche toestanden meende de prediker, dat het profetisch ambt in onzen tijd verdeeld dient te worden tusschen kansel en pers. De profeet had altijd het oog op de menigte, niet op het individu; zoodat naast hem een school in Israel ontstond, die der schriftgeleerden of rabbis, wier doel het was oud en jong, *een voor een*, te onderwijzen in de wet des Heeren. De éene orde gaf het godsdienst-onderwijs, en staat gelijk met het ambt der predikers onder het Christendom; de andere moest met het nationale leven zich inlaten, in welke verhouding de staat tot andere staten moest zijn, welke wetten de zaken des lands zullen regelen, wat de strekking van het volksleven zijn moest, welke de struikelblokken zijn in den weg der volksontwikkeling. Kansel en pers vervullen dus in onze dagen de hier aangegeven rol; de kansel richt zich tot de ziel, de pers tot de natie in haar geheel.

Is dit de roeping der pers, om als profeet optetreden, dan zal zij moeten ijveren, gelijk haar Hebreeuwsche voorganger van ouds, voor God en Zijne gerechtigheid. "De verzoeking in onze dagen is gelijk die van Israel in de dagen van Amos, en ons behoud is dat wat de profeten leerden. Wij hebben te kiezen tusschen het grof materialisme van groote gebeurtenissen en krijgsroem, en de afgoderij der openbare spelen, een onverzadelijke dorst naar genot. En dat nationaal idealisme hetwelk nooit tevreden zal zijn totdat elk lid van de samenleving zal opgevoed zijn en de gelegenheid heeft om behoorlijk te leven, en de breuke tusschen de standen geheeld, en de macht der natie gebezigd zal worden voor vrijheid en beschaving door geheel de wereld." De redenaar meende dat slechts de pers dit doen kan. De pers kan spelen op de laagste hartstochten van het volksleven; zij kan het gepeupel opzweepen tot teugellooze woede; zij kan zich laten omkoopen, gelijk het de Kerk kan tebeurt vallen. Zij kan ook de edelste gewaarwordingen wekken bij het volk, haar moed inboezemen in de ure des gevaars, bij haar gematigdheid in de ure der overwinning, zelfbeheersching en waardigheid aankweeken. De publieke opinie kan zij opvoeden; want zij spreekt zes dagen in de week, terwijl de kansel slechts eens in zeven dagen optreedt. Haar gebied is veel ruimer dan dat van den kansel: zij richt zich tot allen, en leert ze, zonder dat ze weten dat ze geleerd worden. Gelijk de wind blaast waarheen hij wil, en niet slechts de opene ruimten doortrekt, maar ieder schaduwachtigen hoek doorzoekt, zoo wordt de invloed der pers allerwege erkend en gevoeld. Haar invloed is machtiger zelfs dan die van den Souverein. Haar oordeel strekt verder dan dat der rechtbank. Haar stem van af- of goedkeuring reikt van het eene einde des lands tot het andere. De straf door haar toegepast is soms finaal en onherroepelijk.

***

Dit oordeel over de pers uitgesproken geeft stof tot nadenken. Zonder onderzoek te doen naar de juistheid van deze bewering is er niettemin eene diepe waarheid in wat de Schotsche redenaar verkondigde. De pers—beter gezegd de dagbladpers—oefent een ontzaggelijken invloed uit. Het nieuwsblad dat men leest geeft een richting aan de kerkelijke, maatschappelijke, staatkundige, godsdienstige beschouwingen zijner lezers. Het partij-orgaan is de tolk der partij die men dient, en vaak zijn de gesprekken van den dag slechts een weerklank van de stem die reeds vóór het ontbijt tot ons gesproken heeft. En wanneer wij bedenken, dat het nieuwsblad zich weinig bekommert over de waarheid, en vaak de leugen dient ten einde de partij te redden dan is het te begrijpen van welk ontzettend gewicht het is, wat men leest en hoe men leest. Al spreekt men de waarheid, die waarheid is altijd ondergeschikt aan het partij belang. Zij is dienaresse der partij, en schittert nooit in haar eigen helderen glans. Het pers-geweten treedt zelden op—indien er al zoo iets als een pers-geweten bestaat;—de pers-profeet erkent vaak geen hooger gezag, dan dat van den eigenaar van het nieuwsblad door hem geredigeerd. "Wiens brood men eet diens woord men spreekt" geldt hier gewis van menig nieuwsblad-redacteur.

***

Wil men dit gestaafd zien men denke slechts aan wat er in Zuid-Afrika voorviel tijdens dezen strijd voor de vrijheid en onafhankelijkheid der Republieken. Allereerst hebben wij voor ons dien eigenaardigen ridder der pen en des zwaards, den militairen censor die naar willekeur handelt met brieven, correspondenties, telegrammen, oorlogsberichten. Zijn doel is vaak de waarheid te verzwijgen, te verzwakken, of geheel te onderdrukken. Het oude spreekwoord: *magna est veritas et praevalebit* geldt zeker bij hem niet. Al weerspreekt hij zichzelven, al veroorzaakt hij onnoemelijk veel leed en lijden, al wordt de vrede door zijn doen en laten vertraagd, de vraag zweeft hem steeds op de lippen, gelijk op die van Jehu weleer: "Wat heb ik met den vrede—en met de waarheid—te doen?" Nooit zeker zal het tegenwoordige geslacht, dat in Zuid Afrika gebukt gaat onder de oorlogs-onheilen, den militairen censor vergeten.

Plaats nu naast hem den oorlogs-correspondent en de maat is vol gemeten. Hem heeft de leugengeest in bezit genomen. Hoe krasser zijn taal, hoe bitterder zijn toon, des te gretiger is de ontvangst die zijn bericht te beurt valt. En wanneer zijn bericht de tekst vormt van het inleidings-artikel in het blad door hem gediend, dan heeft hij een loon, dat hem hoogst weldadig aandoet. Al moet

in de volgende uitgave worden herroepen wat in het vorig nommer als waarheid van de daken wordt verkondigd, het blad heeft zijn woord gesproken, de oorlogs-correspondent zijn roem ingeoogst! Is het wonder dat een bezadigde geschiedschrijver, zooals de heer Lecky onlangs zeide: "De mate van onvervalschte en als van zelf opwellende boosaardigheid is misschien grooter dan wij ons kunnen voorstellen. Hiervan vinden wij overvloedig bewijs in de anonieme pers, een groot deel waarvan zich ten doel stelt op systematische wijze met voorbedachten rade klassenhaat en volkeren-haat aantewakkeren, en zelfs leugens verspreidt ten einde dat doel te bereiken."

Ons deed dit alles denken aan het gedicht van den ontslapen Engelschen dichter Charles MacKay, dat wij hier onvertaald overnemen :—

Build a lie—yes build a lie,
  A large one—be not overtender
Give it a form and raise it high
  That all the world may see its splendour
Then launch it, like a mighty ship,
  On the restless sea of men's opinions ;
And the ship shall sail before the gale,
  Endued with motion and dominion.

Though storms may batter it evermore,
  Though angry lightnings flash around it,
Though whirlwinds rave, and whirlpools roar,
  To overwhelm and to confound it—
The ship shall ride, all wrath of time
  And hostile elements defying :
The winds of Truth are doubtless strong
  But great's the buoyancy of lying.

And though the ship grow old at last,
  Leaky and waterlogged and crazy ;
Yet still the hulk endures the blast,
  And fears no weather, rough or hazy :
For should she sink, she'll rise again,
  No strength her rotten planks shall sever ;
Give her but size : and the worst of lies
  May float about the world for ever.

Tegen deze ontzettende macht heeft de kansel vaak te strijden. Op den kansel mag geen woord van de lippen dat de heilige plaats onteeren zal. Dáár moet de waarheid en niets dan de waarheid vernomen worden ; dáár heeft men met de onzichbare, de eeuwige dingen te doen ; dáár heeft men te troosten, te sterken, te bemoedigen ; daar ook is de prediker een wegwijzer naar de hemelsche kust, en mag hij niets op den kansel bespreken, dat onrust, of onvrede, of tweestrijd, zal verwekken.

Van daar, dat de kansel soms zulks een onhelderen klank laat hooren. Men wil geen aanstoot geven, en daarom vermijdt men wat de gemoederen in beweging zetten kan. De kansel zweeft dan gelijk Mahomed's historische doodkist tusschen hemel en aarde. De boodschap heeft weinig invloed op de aardsche loopbaan, oefent even weinig kracht op de hemelsche baan. Dezelfde gedachten, dezelfde onderwerpen, worden jaar in jaar uit behandeld ; totdat de gemeente moede wordt van al dat preeken, en de onverschillige de kerkdeur ontwijkt om zich te verdiepen in het laatste nieuws van den Zaterdag avond.

***

De prediker van onzen tijd moet ook profeet zijn. Hoe zal hij dit worden ? Door in de profetieën zich te verdiepen en die Oud-Testamentische profeten voor de gemeente te doen herleven. Onlangs zei Moody heel snedig : kom mij toch met uw *tweeden* Jesaja niet op het lijf ; want de meesten onzer hoorders weten niet eens of er een *eerste* Jesaja heeft geleefd. Een Amerikaansche prediker liet zich in onze tegenwoordigheid verleden jaar over dit zelfde onderwerp uit in de volgende bewoordingen : "Velen uwer zullen Obadja waarschijnlijk in den hemel ontmoeten zonder hem ooit op aarde te hebben gekend" ! Amos, Hosea, Jesaja en Jeremia hadden veel te zeggen tot *hun* tijd, maar beteekenen ook oneindig veel voor *onzen* tijd. Onze gemeenten weten niet eens, wanneer zij geleefd hebben en wat zij aan hun volk hadden te verkondiger. Wat *hun* prediking zoo belangrijk maakt voor onzen tijd is het feit, dat zij een diepen greep deden in het volksgeweten. Hun prediking was door en door Ethisch, in den hoogsten zin des woords. Volkszonden, landszonden, zonden der regeering werden in onbewimpelde taal aan de kaak gesteld. Zij werden vaak gehaat, verguisd, veracht : doch zij spraken in den naam des Heeren en ontzagen niemand.

Spreekt de kansel thans met evenveel kracht ? De hedendaagsche kansel grijpt niet in 't dagelijksch leven. Van daar de tweestrijd in onze gemeenten, de scheiding tusschen de godsdienstige en de zedelijke levenssfeer. Men kweekt godsdienst aan en niet zedelijkheid ; of liever, men legt klem op het eene ten koste van het andere. Het volks-het gemeentelijk geweten wordt niet opgevoed, gelijk in de dagen van Israels profeten. Van daar de klacht die zoo dikwijls vernomen wordt dat godsdienstige menschen op zedelijk en maatschappelijk gebied niet alttjd te vertrouwen zijn. Is de tijd der profeten voorbij om nooit meer terug te keeren ? Heeft de kansel geen boodschap meer ter handhaving der goddelijke gerechtigheid in Kerk en Staat ? Moet een leugenachtige pers in alles het hoogste woord hebben ?

***

Wat de pers gedaan heeft en nog doet om oorlog en verwoesting in Zuid Afrika aantewakkeren is genoegzaam bekend. Het volksgeweten *opvoeden*, zooals Dr. Watson wil, dat doet zij zeker niet. Een enkele proeve gelde hier. In de 'Cape Times'—een blad dat voor zeer veel verantwoordelijk is—plaatst, schijnbaar met voldoening en volle goedkeuring der redactie, een brief van een klein meisje uit Kingwilliamstown aan haar broeder geschreven die strijdt tegen de Republieken. Enkele volzinnen zijn meer dan genoeg. "Het spijt mij, dat gij niet thuis zijt om Kerstmis met ons te vieren ; *doch ik ben er zeker van, dat gij liever 'Dutchmen' wilt doodschieten. Hoe wensch ik toch, dat zij King willen aanvallen, opdat ik ook een hunner moge schieten.*" Moest zulk een barbaarsch mensch niet bestraft worden in plaats van te worden toegejuicht ? Nog erger is het volgorde ontleend aan de *Review of Reviews*. Een Engelsche officier schrijft in de Londensche "Times" omtrent Elandslaagte : "Tegen het vallen van den avond, nadat de Boeren uit elkander waren gedreven, hadden wij een prachtige varkensjacht (pigsticking) voor omtrent tien minuten, onze vangst (our bag) was zestig. Een onzer mannen, die twee boeren zag vluchten op één paard, stak zijn lans door die twee, met één steek beiden doodende." De Heer Nevinson, correspondent van de *Daily Chronicle*, schrijft het volgende : "De Boeren vielen van hunne paarden en rolden tusschen de rotsen, om genade roepende. Doch niet velen ontvluchtten. "WIJ GAVEN HUN EEN GEDUCHTEN STEEK TERWIJL ZIJ DAAR LAGEN, op den grond" waren de woorden van een Koporaal (we just gave them a good dig as they lay). Onze lansen waren bebloed den volgenden dag." Dit is natuurlijk niet wreed. (?!) Wat wordt van de profetische gave der pers ? Nog een laatste proeve. "Wij gingen uit om de gewonden optezoeken na den slag. Ik vond een ouden, grijzen Boer. Hij lag achter eene rots. . . . Hij hijgde naar den adem, en ik zag, dat hij niet lang meer voor deze wereld was. Hij wenkte mij toe en ik trad nader. Hij vroeg mij naar zijn zoon willen te zoeken—een knaap van 13

jaren, die aan zijn zijde had gevochten, toen hij viel. Ik deed het. Ik vond den armen jongen dood onder een hoop gewonden en droeg hem naar zijn vader. . . . . Ik moest mijn hoofd omwenden toen de oude Boer zijn dood kind zag. Hij omarmde het lijk en kreunde over den doode, zoodat ik mijzelven niet kon bewingen, Hoe vreeselijk toch is oorlog. Toen ik weer omkeek was de grijsaard dood, zijn hand geklemd in de hand van zijn dood kind." Dit schrijft een medestrijder, er bijvoegende : "*Ik wenschte dat ik nooit meer een schot mocht vuren.*" En de "profetiscche" pers, die moordtooneelen toejuicht en in verdrukking ze beschrijft, heeft geen woord om klem te liggen op dit ongekunsteld verhaal van een Engelschen soldaat die toont hart te hebben ! Hij is als een "eenzame musch op het dak" ! !

Meer dan eens in den laatsten tijd werd door de pers zelf er op gewezen, hoe machteloos de kansel geworden is op zedelijk, maatschappelijk gebied. Hoe zelden gebeurt het, dat de kansel optreedt als een getuige voor het geloof tegen het dreigend ongeloof of de dreigende onzedelijkheid !

En toch heeft de kansel macht. Toen Engeland bedreigd werd met den vloek van het Zondagsblad werd er een algemeen protest vernomen van alle sekten der Christelijke kerk. En het Zondagsblad werd gestaakt !

Waarom kan dit niet geschieden op elk ander gebied? De noodlottige broederoorlog in Z. Afrika had verhinderd kunnen worden, indien de christelijke kansel daartegen als één man had geprotesteerd. Maar Christen-leeraars bliezen de vlammen aan. Hooggeplaatste kerk-oversten rechtvaardigden broedermoord, en moesten bestraft worden door vertegenwoordigers der pers.

Doch genoeg voor het tegenwoordige.

Een Kaapsch Student in Duitschland.

Dezer dagen ontvingen wij van een onzer leerlingen—proponent Henri Gonin—een uiterst interessanten brief uit Duitschland. Wij nemen de vrijheid dien brief hier overteschrijven, daar wij overtuigd zijn, dat onze lezers hem met belangstelling zullen lezen.

8, Kronprinzenstrasse,

Halle a/s

22/11/99.

Geliefde Professor, — Sedert mijne aankomst in Europa heb ik mij meermalen voorgenomen u het een en ander te schrijven, maar tot nog toe ben ik er niet toe gekomen. Langer moet het echter niet meer gaan. Deze nalatigheid is daaraan toe te schrijven, dat de eerste maanden in Europa doorgebracht in 't algemeen voor mij niets bijzonders opgeleverd hebben, dat wel waard is op papier gezet te worden. De gewone bezoeken bij vrienden en familiebetrekkingen, berg excursies en wat dies meer zij namen beslag van de eerste maanden van mijn verblijf in Zwitserland. Daar ik steeds aan mijne keel lijdende was, ben ik geruimen tijd onder behandeling van eenen specialist geweest, wien het gelukt is de keel tot haar normalen toestand te brengen. Hij waarschuwde mij echter zeer voorzichtig te zijn daar hij vreesde dat de lange behandeling van ruim een jaar de keel zeer verzwakt had en dat het dus licht wederom tot eene ontsteking komen kon. In dien tijd zond een vriend mij ter inzage een boek van eene zekere Mejuffr. Kuypers over de "Stemvorming." Deze dame gaf voor dat zij menig predikant die het gebruik zijner keel verloren had, had genezen, door eene eenvoudige methode van onderwijs. Deze methode bestaat daarin dat men elk woord of klank zoo ver mogelijk vóór in den mond uitspreekt, en daardoor worden de stembanden niet gebruikt, zelfs niet bij het uitspreken der hollandsche gutturalen. Deze methode wordt in het boek door Dr. Gunning jr. van Utrecht zeer sterk aanbevolen. Hij beweert onder andere dat hij vroeger na eenmaal gepredikt te hebben altijd heesch was, maar dat hij nu zonder aanstrenging bijna den ganschen dag spreken kan, zonder de minste moeite. Ik besloot dus om ook een cursus door te maken, te meer daar in de nabijheid van Thoune de dame zich bevond die les in deze methode gaf, die zij zelf van Mejuffr. Kuypers geleerd had. Ik ging dus drie maal 's weeks naar Spiez op de "Thunersee" om hierin onderricht te worden. De methode is zeer eenvoudig en bestaat daarin dat men leert elk klank zoo veel als mogelijk voor in den mond uit te spreken. Men moet alleen geduld hebben om getrouw elken dag een uur of drie zich te oefenen. Deze oefeningen hebben mij tot dus verre zeer veel goeds gedaan, maar ik ga nog voort om elken dag mij te oefenen.

Ik had mij reeds voorgenomen, toen ik Z. Afrika verliet om in Duitschland ergens een of twee semesters te studeeren, maar nu kwam de vraag op—waar ? Mijne vrienden hier verschilden van gevoelen—of Tubingen, of Halle. Daar mijn broeder August ook een tijd lang in Halle doorgebracht had en hij altijd met veel ingenomenheid van dien tijd gesproken had besloot ik hierheen te komen, indien ik ook in dezelfde inrichting—het Tholucksche "Convict"—opgenomen kon worden.

Deze inrichting werd, zooals de naam reeds zegt, door den vromen August Tholuck opgericht ter bevordering van studeerende theologen. Hier wonen een tiental studenten onder toezicht van eenen Inspector tezamen. Elk student heeft zijne twee kamers, en heeft natuurlijk zekere verplichtingen op zich te nemen, die heel eenvoudig zijn. Men betaalt per Semester slechts 60 mark (60 shillings), d.w.z. voor kamers, ochtend en avond eten en warming, terwijl men ook hier middageten hebben kan voor 0·75 pf. (9 pence) per dag. Elken ochtend moet men wat vroeg opstaan, daar allen tezamen met den Inspector een uur lang wetenschappelijke oefeningen hebben, (wissenschaftliche Uebungen treiben) voor men naar de "Universität" gaat. Deze Uebungen zijn uiterst interessant. Drie maal per week lezen wij Hebreeuwsch—de Kronijken voor het oogenblik—twee maal Grieksch—de Handelingen, terwijl wij Zaterdags twee uren Calvijn lezen.

Nu lezen wij zijn Praedestinatieleer naar aanleiding van zijn Kommentaar over den zendbrief aan de Romeinen. Later lezen wij zijn Institutio, of ten minste een deel daarvan. U kan wel begrijpen dat dit voor mij van bijzonder belang is. Onder de studenten hier in deze inrichting vindt men van alle mogelijke richtingen—Ritschlianer—Wellhausianer—Luthersch, Calvinistisch. Onze beprekingen hebben menigmaal de gedaante van eene opgewondene Debatsvereeniging. De Inspector is een nog jong maar buitengewoon begaafd man, die door buitengewonen strijd tegen ongeloof en den modernen geest tot klaarheid van 't geloof gekomen is, en derhalve is hij reeds tot grooten zegen voor menig jonkman, die door twijfel heen en weer geslingerd werd, geweest. 't Is uiterst interessant om te hooren hoe hij tegen de hoogere kritiek te velde trekt, en hoe hij den een of anderen theoloog, die meent alle kennis in pacht te hebben terwijl hij slechts een of ander professor napraat in de boek jaagt. Zooveel over onze *übungen.* Voor het overige zijn wij vrij om te doen wat wij willen.

Aan de Universiteit is mijn programma heel wat bezet :—28 uur per week, die aldus verdeeld zijn : 7 uur Hebreeuwsch, 6 N. Test Exegese, 8 Kerk en Algemeene Geschiedenis, 5 Symboliek, 1 Tekst Kritiek van O. T. en 1 Duitsche Letterkunde, 1 Philosophie. Wat van studenten gezegd werd geldt ook van de Professoren—van alle

kleuren—van de uiterste linker tot het uiterste rechter zijde.

Daar is Professor Kähler, rechtzinnig en uiterst godvreezend, die studenten van alle deelen des lands aantrekt door zijn beslist karakter.

Dan hebben wij mannen als Prof. Beyschlag die zeer geniaal is in omgang, maar toch niet meer zoo gewild is is als vroeger. Prof. Reischle die men wel als een Ritschlaner beschouwen moet maar die toch niet consequent in deze zaak is daar, naar het mij schijnt, hij bevreesd is te onpopulair te worden. Tot welk uitreste de moderne Kritiek het gebracht heeft, is mij zoo duidelijk geworden bij het bijwonen van de voorlezingen van Prof. Beer*. Toen ik te Stellenbosch dat boek van u, met de redacties in verschillende kleuren, gedrukt zag, dacht ik altijd dat het overdreven was, maar hier heb ik werkelijk gezien hoe belachelijk men geworden is. Van studenten over het algemeen gesproken, kan ik slechts zeggen dat het zedelijk zeer pijnlijk gesteld is. Wij hebben hier echter een Christelijke Studenten Vereeniging, die elke week door omtrent 30 studenten bezocht wordt, en die zeer interessant en werkzaam is, maar wat is dat onder zoovele honderden. In Halle studeeren ongeveer 1,000 studenten waarvan 600 misschien theologen zijn. Men spreekt hier zeer veel van de toenemende macht van het Centrum (de Roomschen) en van de Sociaal-Democraten, maar men wil niet erkennen dat veel aan den modernen geest te wijten is. *Hoe dankbaar ben ik toch dat ik niet bij het begin van mijne theologische studien op zulk een terrein geworpen werd, want* 't is ontzettend om te zien hoe menig student hoogst ongelukkig is, en zich toch niet losrukken kan.

Voor mij zal mijn verblijf in Duitschland altijd gewichtvol zijn, daar mijn oogen meer dan ooit open gegaan zijn voor het gevaar dat eene kerk op reformatorisch standpunt dreigen kan.

Hoogachtend

De Uwe,

HENRI GONIN.

---

*Daar het mij te beurt viel de Kritiek van het Oude Testament met mijne Studenten te behandelen had ik meer dan eens de gelegenheid er op aantedringen dat het Subjectieve element een zeer sterken invloed uitoefent op de zoogenaamde 'Criticí'. Ik toonde mijne studenten meer dan eens Genesis in kleuren-druk, om hun een idee te geven van wat de Critici eigenlijk willen. Die kleuren toonen aan hoeveel schrijvers dat boek hebben samengesteld naar de hedendaagsche Kritiek. De belachelijkheid van vele dier Kritische vindingen kwam alzoo meer dan eens aan het licht.

Blikken in den Bijbel.

DE SPRAAK DES BIJBELS.

Matth. 26 : 73. *Uwe spraak maakt u openbaar.*

HOE meer de Schrift ons eigen wordt, hoe meer wij in haar ons te huis gevoelen, des te klaarder wordt het ons, dat spraak en oorsprong bij haar één zijn. De trant, de toon der Bijbelschrijvers maakt openbaar, dat zij een eigenaardige plaats bekleeden onder de geschiedschrijvers en de leeraren der menschheid. *Let op de wijze waarop zij ons verhalen wat zij ons hebben mede te deelen.* Het element waarin zij zich bewegen is het boventnatuurlijke. Niets is voor hen natuurlijker dan hebovennatuurlijke. Zij beschrijven ons de daden Gods, die geboren zijn uit Gods nederdaling tot den mensch en Zijn verbintenis met den mensch, om 's menschen verlossing uit te werken. Niets is natuurlijker dan 't besef dezer verbintenis tusschen God en mensch. 't Is uit hunne eigene ervaring geboren. 't Is de verklaring van hun eigen alledaagsch leven. Dit besef is zoo één met geheel hun wezen, dat zij zich het bovennatuurlijke denken, zooals wij ons het natuurlijke denken. Niets is voor hen natuurlijker dan het bovennatuurlijke. Daarom verhalen zij het bovennatuurlijke op dezelfde eenvoudige wijze, als zij het meest natuurlijke verhalen. Zij maken niet jacht op het bovennatuurlijke. Het brengt hen in geen spanning. Zij zijn er tegenover zoo kalm en rustig, als zij zich tegenover het alledaagsche gevoelen. Juist omdat zij God kennen in Zijne eenheid met den mensch, zijn voor hen het bovennatuurlijke en het natuurlijke nie van elkander verwijderd, niet uit elkander gescheident God is hun in het natuurlijke zoo tegenwoordig als in het bovennatuurlijke; zoo tegenwoordig in het gewone als in het buitengewone. Zij denken niet aan 't bovennatuurlijke dat tusschen het natuurlijke in hunne verhalen voorkomt als iets dat min of meer daaraan vreemd is, zoo dat er min of meer een onnatuurlijke overgang is van het eene tot het andere. Onbewust verkondigen zij door hunne verhalen de harmonie tusschen 't goddelijke en 't menschelijke, 't bovennatuurlijke en 't natuurlijke. Hoe natuurlijk is bijvoorbeeld de aartsvaderlijke geschiedenis; hoe menschelijk ontwikkelt zich het eene uit het andere; hoe is alles geboren uit den tijd en daardoor de spiegel van den tijd der aartsvaders. En toch is het de bovennatuurlijke geboorte van Izaak die de eigenlijke beteekenis geeft aan de aartsvaderlijke geschiedenis. De hoofdpersoon is Abraham, en de hoofgebeurtenis is de geboorte van zijn zoon Izaak; de gebeurtenis die de bovennatuurlijke grondslag is van Israels roeping en bestemming onder de volkeren. Denk aan de beschrijvingen van Jezus' arbeid door woord en werk. Hoe menschelijk is die arbeid; hoe menschelijk is Zijn persoon. Hoe eenvoudig verhalen ons de Evangelisten het een en ander, alsof zij ons iets natuurlijks, iets dat alledaagsch is, mededeelen. Zij zijn zich niet bewust van een tegenstelling, van een spanning tusschen het natuurlijke en 't bovennatuurlijke; want zij zien die spanning, die tegenstelling niet in Jezus, die zoowel het kind van Maria als de Zoon van God was. Ook zij verkondigen als geschiedschrijvers, zonder dat zij zich dit bewust zijn, de harmonie tusschen 't goddelijke en 't menschelijke, 't bovennatuurlijke en 't natuurlijke.

***

Denk aan het onderricht dat ons de Schrift mededeelt. Veronderstel dat de profeten en apostelen en Jezus Christus op ééne lijn stonden met de godsdienstleeraren der volkeren; dan zouden zij in eigen naam aan hunne tijdgenooten hunne inzichten hebben verkondigd; daarin zich niet altijd gelijk zijn gebleven; naar vele dingen hebben gegist; de bekrompene beschouwingen van hun tijd hebben teruggegeven; en, wat vooral dient gezegd te worden, de diepste behoeften van 't menschelijk hart niet hebben gepeild, en de diepe vragen, die daaruit worden geboren, niet hebben beantwoord. Zoo zijn niet de mannen die in de Schrift optreden als de leeraren van Israel en de volkeren. Zij spreken als Gods gezanten, gezonden om den mensch Gods gedachten bekend te maken. Zij laten zich alleen in met de diepe vragen die ontstaan uit het naar God zoekend hart; en geven op die vragen antwoorden die de mensch alleen van God kan hebben ontvangen. Zij zijn zich bewust dat zij de *leermeesters* zijn van hun geslacht, omdat zij Gods *leerlingen* zijn, en van God zijn geroepen, aan anderen mede te deelen wat *Hij* hun heeft geleerd. Daarom weten zij dat eenmaal de tijd komen zal, dat elk menschelijk hart, dat met God verbonden is, in 't licht zal deelen dat *hen* bestraalt. Denk aan den profeet Jesaja, die den tijd voorspelt, dat allen die God vreezen, van *God* geleerd zullen zijn. Jeremia noemt dit de zegen die het nieuwe verbond kenmerken zal. Joël voorspelt

dat Gods Geest aan alle vleesch zal worden medegedeeld. Paulus herinnert de geloovigen er aan, dat de Heilige Geest ook hun leermeester is. Jezus zelf sprak als iemand die in de school des Geestes was te weten gekomen wat Hij leerde. Hij was bij uitnemendheid *De Leeraar* der menschheid omdat Hij bij uitnemendheid *De Leerling* des Vaders was.

Uit deze gewisheid dat zij leerden wat hun van God was geleerd, werd van zelf de toon geboren waarin zij leerden. Niets was verder van hen verwijderd dan het doel om zelfverheerlijkend een school te stichten, die naar hun naam zou worden genoemd. 't Was hun in de eerste plaats er om te doen, hunne mede-menschen tot mede-leerlingen van God te maken. En wat moest bij anderen de overtuiging wekken, dat zij waarlijk verkondigden wat *God* hun had duidelijk gemaakt? De verzekerdheid waarmede zij spraken. Wandelende in het licht brachten zij anderen niet in de war door eigene gissingen en twijfelingen. Ook zweefden zij niet over de oppervlakte der dingen; maar drongen door in de diepten zoowel van het goddelijk als van het menschelijk hart, die alleen door Gods Geest konden worden gepeild. Van achteren gezien was hun leertrant niet anders, dan zooals die vanzelf moest geboren worden in mannen die waarlijk van God gezonden waren, om den waarheidzoekenden mensch tot de zekere kennis van God en zichzelven te brengen.

***

Denk aan die gedachten der Schrift waarin de vrome het hart voor God uitstort. Hij zoekt God niet in de verte, maar heeft Hem bij zich en in zich. Hij ziet God in zijn gansche geschiedenis, in de dagelijksche ervaringen, in alles wat hem van vriend of vijand bejegent. *Gods* bestaan is, om mij zoo uit te drukken, met *zijn* bestaan, *Gods* leven met *zijn* leven saamgevlochten. God is hem geen verborgen God; maar een God die Zich aan hem heeft geopenbaard in Zijn gerechtigheid en liefde. Terwijl hij met een gebroken hart aan God Zijze zonden belijdt; werpt hij zich met vertrouwen op Gods genadige ontferming. God is zijn toevlucht in elken nood. Gelijk zijn hart en zijn leven vol is van God, zoo is voor hem de natuur en de schepping vol van God. Alles is hem een spiegel van God. Elk ding heeft hem iets van God te vertellen. Hij ziet zich altijd en overal omringd van Gods goedertierenheid. Zoo één gevoelt hij zich met zijn God, dat hij weet dat zijn God hem, ook als hij van deze wereld zal zijn heengegaan, nimmer verlaten zal. Dit licht dat uit God het geloovig hart bestraalt, neemt toe naar mate Gods openbaring al hooger stijgt, totdat zij in Jezus Christus hare middaghoogte bereikt. Hoe kinderlijk gaat Jezus met God om; en deze kinderlijke geest is bij uitnemendheid het kenmerk der apostolische geschriften. Zulk een verkeer met God waarvan alleen in de Heilige Schrift sprake is; is een met het feit, waaruit de Heilige Schrift is geboren, namelijk, de nederdaling van God tot den mensch, om hem, door verbintenis met zijn God, tot zijne bestemming te voeren.

***

Denk aan de strafredenen waarvan de Schrift overvloeit. Ze zijn geen woorden gesproken door menschen die in wrevel ontstoken zijn tegen hun volk of hunne tijdgenooten. Zij zijn geen woorden geboren uit ongeduld, of teleurgestelde hoop, of gekrenkten hoogmoed. Zij vloeien voort uit harten die zich één gevoelen met den zondaar, en met het innigste medelijden jegens hem zijn vervuld. Zij zijn voortgevloeid uit harten, wien door God de nood was opgelegd om ze uit te spreken. Men sprak ze uit onder den heiligen en ontzagwekkenden indruk van Gods rechtvaardigen toorn tegen de zonde. Nog meer: men voelde zich één met de goddelijke gerechtigheid. Men stond aan Gods kant tegenover den schuldige.

't Is een van de treffendste verschijnselen die wij ons denken kunnen, dat God zondige menschen zóó van de bedwelming der zonde verlossen kan, dat zij een onbenevelden blik kunnen werpen in de goddelijke gerechtigheid, en haar met goddelijken ijver handhaven tegenover den zondigen mensch, die altijd in twist verkeert met den rechtvaardigen God. Hoe groot, hoe majestueus zijn de gestalten der profeten en apostelen en is vooral die van Jezus Christus, waar zij tegenover de zondige wereld optreden om haar in Gods naam Gods gericht aan te kondigen.

***

Doch vergeet niet dat de indruk der goddelijke gerechtigheid niet den indruk der goddelijke liefde bij hen heeft uitgewischt. *Denk aan hunne troostredenen.* Waar vindt men in een godsdienstig geschrift, dat buiten Israël is ontstaan, iets dergelijks. Ze zijn *heilige* troostredenen. Zij bevatten geen troost voor hem die in den dienst der zonde blijft volharden. Des te teederder, des te aandoenlijker wordt hare taal, als zij den zondaar opbeurt, die zijne schuld gevoelt en tot God terugkeert. Als de profeet spreekt van den tijd van berouw en terugkeer, die gewis voor zijn volk zal aanbreken, dan troost hij bij voorbaat zijn volk, zooals geen moeder haar schreiend kind troosten kan. Denk aan Jezus Christus: hoe wist Hij den berouwhebbenden zondaar tot zich te trekken, en hem Gods gadelooze ontferming te verkondigen. Herinner u de onvergelijkelijke gelijkenis van den verloren zoon. En de geest van Jezus was de geest der apostelen. Hun medelijden met den verloren zondaar, hun verlangen om hem uit zijne ellende verlost te zien, deed hen al de smarten vergeten waarmee hun arbeid onvermijdelijk verbonden was. De Schrift, omdat zij uit den God der liefde is geboren, wil liever troosten dan bestraffen, liever opbeuren dan ter neder slaan, liever tranen droogen dan afpersen. Weenend kondigt zij Gods gerichten aan. Denk aan de smart die vooral Jeremia gevoelde bij 't vooruitzicht van den ondergang zijns volks en aan dien wonderbaren treurzang, die door dien ondergang hem aan 't liefhebbend hart was ontperst. Denk er aan hoe Paulus *weenend* de vijanden van het kruis van Christus bestraft. Doch vooral er aan hoe Jezus *met tranen* aan 't goddelooze Jeruzalem het naderend Godsgericht aankondigde. Zij die zich geroepen gevoelden Gods gerechtigheid te handhaven, waren tevens bij uitnemendheid menschen wier medelijden met den zondaar de weerspiegeling was der goddelijke barmhartigheid. Zulke karakters worden nergens buiten de openbaring aangetroffen. Ze zijn één met die openbaring, welke getuigt van de verbintenis die mogelijk is tusschen den mensch en den rechtvaardigen en liefderijken God. Ze zijn door die openbaring gevormd. Ze zijn er de vrucht van.

***

Denk eindelijk aan de profetische gedeelten der Schrift. Zij zijn in toon en trant zoo heilig als elk ander gedeelte der Schrift. De profeten zijn niet waarzeggers, die door anderen met eigenzuchtige bedoelingen over allerlei verborgene dingen worden geraadpleegd. Zij zijn geen "Clairvoyants." Zij spreken ook niet als menschen die gissen wat er staat te gebeuren, of als menschen die door eene onheilige nieuwsgierigheid worden gedreven om te weten te komen wat in den schoot der toekomst verborgen is. God geeft door hen het antwoord op sommige der diepste vragen, die van zelf in het Godlievend hart worden geboren. Zij zeggen aan den vromen Israëliet wat het einde zal zijn van Israëls geschiedenis, en vertroosten hem met de blijde voorspelling van den heugelijken tijd, waarin Israël als een wedergeboren volk God en mensch dienen zal. Terwijl zij niets verzwijgen van de donkere dingen die zij in de laatste dagen alom op aarde zien gebeuren, schuiven zij tevens den sluier op zijde die de heerlijkheid verbergt,

die uiteindelijk de gansche aarde vervullen zal. Nog meer: zij vertroosten de zuchtende menschheid door haar te verkondigen dat uiteindelijk, en dat voor eeuwig, een vernieuwde aarde door een vernieuwde menschheid zal worden bewoond. Dan zijn hemel en aarde één. Dan zijn God en mensch één. Dan woont God door Jezus Christus, Zijn verheerlijkten Zoon, op een verheerlijkte aarde. Dan is God alles in allen. De Bijbelsche profetie is het voorloopig antwoord op de vraag, wat het einde zal zijn van die verbintenis tusschen God en mensch, die de hoofdwaarheid is waarvan de Schrift getuigt, en waaruit de Schrift geboren is. De spraak der profeten maakt openbaar dat bij uitnemendheid de Bijbelsche profetie uit den Geest van God is geboren. Deze profetie is een eenig verschijnsel, zoo eenig als de Schrift zelve. Zij heeft buiten de Schrift, in de verste verte, geen wederga.

Waarom ben ik Gereformeerd?

I.
NIET ROOMSCH.

In een vorig artikel werd de vraag door ons besproken: *waarom ben ik een Protestant?* Wij hielden ons toen bezig, niet zoozeer met de *verschilpunten* in leer en praktijk tusschen ons en de Roomsch-gezinden, als wel met de groote *beginselen*, waarop de Kerkhervorming in de zestiende eeuw zich grondde. Die verschilpunten achten wij niet gering. Daarom komen wij thans op de zaak terug; vooral ook daar de Roomsche Kerk in den nieuweren tijd meer dan een harer leerstukken heeft gewijzigd, en alzoo in het oog van den echten protestant gevaarlijker is geworden.

BIJBEL EN OVERLEVERING.

Om nu maar èèn punt te noemen. Sedert het Concilie van Trente, dat niet lang *na* de Kerkhervorming, en ten gevolge daarvan in de zestiende eeuw werd bijeengeroepen, plaatste de Roomsche Kerk naast de Heilige Schrift ook de overlevering, en behandelde zij die overlevering buiten den Bijbel met denzelfden eerbied als den Bijbel zelf. Een der bisschoppen noemde dit een goddeloos besluit, doch zijne stem was die eens roependen in de woestijn.

Deze bepaling stemde overeen met wat vroeger was geleerd; want reeds in 1229 op het concilie te Toulouse werd aan de leeken het lezen van den Bijbel in de moedertaal verboden. Later werd dit eenigszins verzacht, doch Paus Pius IV maakte in 1564 het lezen van den Bijbel afhankelijk van het verlof der priesters en kloostervoogden; en in 1713 veroordeelde Paus Clemens XI de volgende stellingen, die door den Jansenistischen Pater Quesnel in zijne Fransche vertaling van het Nieuwe Testament werden opgenomen:—"Het is te allen tijde, op alle plaatsen en voor alle soorten van menschen nuttig en noodig den geest, de godzaligheid en de verborgenheden der Heilige Schrift te bestudeeren en te leeren kennen. Het lezen van de Heilige Schrift staat allen vrij. De duisternis van Gods Woord is voor de leeken geen reden, om den Bijbel niet te lezen. De Zondag moet door den Christen door het lezen van godzalige boeken, vooral van de Heilige Schrift, geheiligd worden. Het is gevaarlijk de Christenen van het lezen af te houden."

Doch de pauselijke veroordeeling van deze leer was het ergste niet. Paus Pius VII verbood alle bijbelvertalingen die niet goedgekeurd waren door den Roomschen stoel. Dit geschiedde in 1816, niet lang na het ontstaan van het Britsche en Buitenlandsche Bijbelgenootschap (1804). Meer dan twintig jaren later (1844) vaardigde Clemens XVI zijn herderlijken brief uit tegen alle bijbelgenootschappen; terwijl paus na paus zijn banvloek slingerde tegen dergelijke, zoo ruimschoots door God gezegende inrichtingen,—een bewijs dus, dat de Bijbel in de Roomsche Kerk niet eene eereplaats inneemt, en dat het lezen van de H. Schrift onder de verbodene dingen wordt gerangschikt. Het verwondert ons dus niet, dat Paus Pius IX de Bijbelgenootschappen in zijn Syllabus rangschikte onder de pestziekten van onzen tijd, en ze gelijk stelt met het socialisme en het communisme en allerlei geheime genootschappen die de maatschappij dreigen te ondermijnen of omver te werpen.

ONFEILBAARHEID VAN DEN PAUS.

De kroon echter werd op alles gezet, toen dezelfde Paus (Pius IX) op het Vaticaansche Concilie in 1870 liet vaststellen, dat de persoon van den Paus onfeilbaar is, en dat wanneer hij als zoodanig zijn oordeel uitspreekt over een of ander leerstuk dat oordeel op ieder Roomsch Katholiek bindend is, als gelijkstaande met de uitspraak van den Heiligen Geest. Vroeger werd geleerd, dat slechts een Algemeene Kerkvergadering, waarin Paus en Bisschoppen te zamen zitting hadden, als onfeilbaar moest worden beschouwd. Thans is elke Roomsch-Katholiek gebonden te gelooven, wat de Opperbisschop te Rome op zijn eigen gezag, in naam van den Heiligen Geest, als waarheid verkondigt. Dit werd in de volgende bewoordingen uitgesproken:—

"Derhalve, met getrouwheid vasthoudende aan de overlevering van den beginne ontvangen . . . . leeren en stellen wij vast als een leerstuk van godswege geopenbaard, dat de Paus van Rome, wanneer hij *ex cathedrâ* spreekt, dat is, wanneer hij, in de uitoefening van zijn ambt als herder en leeraar van alle Christenen, op grond van zijn allerhoogst Apostolisch gezag, een leerstuk aangaande het geloof of de zeden omschrijft in het belang van de Algemeene Kerk, door den goddelijken bijstand hem toegezegd in den persoon van den gezegenden Petrus, in het bezit is van die onfeilbaarheid, waarmee de goddelijke Zaligmaker wilde, dat zijne Kerk zal worden begiftigd in het omschrijven van geloof en zeden, en dat derhalve zulke definities van den Roomschen Paus niet mogen worden veranderd, en de toestemming der Kerk niet behoeven. Is er iemand—het welk God verhoede—die onderneemt dit tegentespreken die zij vervloekt."

Hiertegen werd geprotesteerd door bekwame en geleerde mannen, die hun kerk liefhadden; doch hun protest hielp niet veel. In Duitschland ontstond eene afscheiding onder den naam van Oud Katholieken; maar wat konden zij doen tegen eene inrichting die zich gevangen geeft aan de uitspraken van een onfeilbaren Paus? Die beweging heeft niet veel uitgericht, en zal allengs minder komen te beteekenen in de toekomst.

DE MAAGD MARIA.

Naast de twee door ons genoemde leerstukken moeten wij nog noemen de VEREEVING VAN DE MAAGD MARIA. Men kan in de Protestantsche Kerk geen denkbeeld zich vormen van de afgodische eer die aan Maria wordt toegekend in Roomsche landen. De voorlaatste Paus, Pius IX, heeft hiertoe veel bijgedragen, door vaststetellen de "onbevlekte ontvangenis van de Moedermaagd," d.w.z., dat zij zonder zonde in de wereld gekomen is, en dus vrij was van alle erfs met.

Enkele voorbeelden van Maria-aanbidding laten wij hier volgen. Hier bijvoorbeeld is een Roomsch gebed:—

"Wij prijzen u, Moeder Gods; wij erkennen u eene maagd te zijn. De gansche aarde aanbidt u, de bruid van

den Eeuwigen Vader. Al de engelen en aartsengelen, alle troonen en machten, dienen u. Tot u roepen alle engelen met luider stemme :—Heilig, Heilig, Heilig, Maria, Moeder Gods . . . Gij zit met uwen Zoon aan de rechterhand des Vaders . . .. In u, is onze hope, u zij de eer tot in alle eeuwigheid."

In de Lauretaansche litanie heet het :—

" Moeder der goddelijke genade, moeder des Scheppers, moeder des Verlossers, zetel der wijsheid, arke des verbonds, poort des hemels, ster der zee, genezing der zielen, toevlucht der zondaren, troosteres de bedroefden, helpster der Christenen, koningin der engelen, ... onder uwe bescherming bidden wij, versmaad niet ons gebed in onze nooden, maar verlos ons altijd uit alle gevaren ! O gij doorluchtige en gezegende maagd, onze vrouw, onze middelares onze voorspraak, verzoen ons met uwen Zoon, stel ons uwen Zoon voor."

Erger nog. Men heeft den Psalmbundel omgewerkt in gebeden tot Maria. Enkele voorbeelden zijn genoeg. In Ps. xvi :—" Bewaar mij, o vrouwe, want ik betrouw op u." Ps. xvii : " Ik zal u hartelijk liefhebben, o koningin des hemels en der aarde, en uw naam verheerlijken onder de heidenen." Ps. xix : " De hemelen vertellen uwe eer, O Maagd Maria : de geur uwer zalve verspreidt zich onder de volkeren." Ps. xlii : " Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzoo schreeuwt mijne ziel naar U, o heilige Maagd !"

Dit een en ander is genoeg om ons te doen zien, wat de Roomsche Kerk wil. Voegt hier bij, haar Avondmaalsleer, dat wijn en brood door de wijding des priesters worden veranderd in bloed en lichaam van den Heiland der wereld, haar leer omtrent verdienstelijke goede werken en vele dergelijke ketterijen meer, en het is te begrijpen, dat geen Protestant zich kan vereenigen met eene kerk, die zoover van de waarheid is afgeweken.

In de Episcopale Kerk zijn er velen, die in leer en praktijk overeenkomen met de Roomschgezinden. Het gansche Engeland kwam nog onlangs in opschudding over wat er omtrent de geheime half-Roomsche genootschappen werd medegedeeld die in den boezem dezer echt-Protestantsche Kerk werden aangetroffen. Daarom dienen ook wij nauwkeurig toe te zien, dat de Roomsche zuurdeesem uit onze eigene kerk worde geweerd.

Wij besluiten dit artikel met een woord van Dr. Döllinger, jaren lang de tolk der ultra-Roomschen in Duitschland, later, na de uitvaardiging van het onfeilbaarheids-edikt de besliste tegenstander der pauselijke overheersching :—" Wat mij betreft, ik moet het bekennen, gedurende een groot gedeelte mijns levens, is datgene wat in Duitschland van 1517 tot 1522 voorviel, voor mij een onbegrepen raadsel geweest, en tevens een reden van droefheid en smart ; ik zag slechts de scheuring, welke was ontstaan, slechts het feit, dat de twee als door scherpe zwaarden gedeelde helften der natie tot eeuwige veete veroordeeld, vijandig tegenover elkander stonden. Sinds ik de geschiedenis van Rome en Duitschland in de Midden Eeuwen nauwkeurig doorvorscht en gadegeslagen heb, en sinds de voorvallen der laatste jaren het resultaat van mijn navorschingen zoo klaarblijkelijk hebben bevestigd, meen ik ook datgene wat mij vroeger raadselachtig was te verstaan, en ik aanbid de wegen der Voorzienigheid, in wier alles besturende hand de Duitsche natie een werktuig, een vat in Gods huis, en wel niet van onedelen aard geworden is." Deze hulde toegebracht aan de Kerkbervorming door zulk een man is van groote waarde.

Kerk in 't Huis.

DE PREDIKING DER BEKEERING.

Matth. 4 : 17. *Van toen aan heeft Jezus begonnen te prediken, en te zeggen : Bekeert u, want het koningrijk der hemelen is nabij gekomen.*

IN dit korte woord : " bekeert u, want het koningrijk der hemelen is nabij gekomen," kan men de gansche openbaring der goddelijke genade, sedert 's menschen val tot op Jezus Christus, samenvatten. " Keer terug tot mij, en ik word uw koning " - dit sprak God tot den gevallene onmiddellijk na den val, en Hij zorgde er voor dat dit woord der genade niet weer verloren is gegaan.

De geschiedenis der openbaring is de geschiedenis dezer blijde boodschap. Niet op eenmaal was zij zoo klaar als zij geworden is door Jezus Christus. In Hem komt deze boodschap tot hare volle ontplooiing, haar rijpen wasdom. De plant vertoont u nu haren bloem. De boom biedt u nu zijne vrucht.

De geschiedenis dezer boodschap was een levende geschiedenis. Geen waarheid heeft op aarde een levender en belangrijker geschiedenis gehad. Gelijk alle leven van binnen uit naar buiten groeit, zoo wies deze waarheid. Wat de eene profeet had geleerd werd het eigendom van den volgenden, en door het toenemende licht des Heiligen Geestes in hem, zag hij iets meer dan de aan hem overgeleverde waarheid. Zoo ging het van profeet tot profeet, totdat de laatste profeet des ouden Verbonds, Johannes de Dooper, opstond met het woord : " bekeert u, want het koningrijk der hemelen is nabij gekomen."

Het licht is in hem zoo toegenomen, dat hij het eerst met volle klaarheid den naam vindt voor de nieuwe orde van zaken, die God, in Zijn genade, van den beginne op 't oog heeft gehad. Hij noemt die : het koningrijk der hemelen. Dit woord, dat door 't licht des Heiligen Geestes, uit de diepte zijner ziel is geboren, valt als een lichtstraal van Boven op de donkere aarde.

En nooit is er een profeet geweest, wien het zoo duidelijk was als hem, dat dit koningrijk van zulk een aard is, dat niemand het kan ingaan, tenzij hij zich grondig tot God heeft bekeerd en vergiffenis van zonden heeft ontvangen.

En toen hij, om aan zijn prediking meerdere klaarheid en klem bij te zetten, den doop invoerde, en, als een boetgezant in de woestijn daar buiten de weelderige samenleving den doop der bekeering predikte tot vergeving der zonde—toen maakte zijn woord zulk een indruk als nooit te voren het woord eens profeten in Israël had gemaakt.

De nadenkenden beseften dat groote dingen op handen waren, dat eindelijk de tijd aan 't aanbreken was dat God al de heerlijke dingen vervullen gaat, die Hij, van eeuw tot eeuw, door de profeten had aangekondigd.

Johannes heeft na een zeer kortstondigen arbeid zijne taak volbracht, en zwijgt in de gevangenis, weldra in 't graf.

Maar daar verschijnt Jezus Christus, en in Hem herleeft met nieuwe heerlijkheid het woord van Johannes : bekeert u, want het koningrijk der hemelen is nabij gekomen.

Zoo is het altijd geweest. De waarheid kan niet sterven. Men kan haar niet dooden. Men kan haar niet in 't graf doen zwijgen. Zij is de stem des levenden, eeuwigen Geestes. Zij *moet* gehoord worden. Dood den eenen getuige, en gij helpt den weg bereiden voor den volgenden getuige, die met nieuwe klaarheid en kracht het woord van zijn voorganger opneemt, en verkondigt.

Nooit is dit treffender gebleken, dan toen Jezus Christus optrad als de opvolger en meer dan de opvolger van Johannes, en allen die voor Johannes zijn geweest.

Ik noem Hem meer dan opvolger van de Oudtestamentische profeten. Hij komt om het woord te vervullen dat Hij spreekt. IN HEM VERSCHIJNT HET KONINGRIJK DER HEMELEN.

Welk een oogenblik is dit in de geschiedenis der waarheid! Met steeds toenemende klaarheid hebben zijne voorgangers de hereeniging tusschen God en mensch verkondigd. Die verkondiging telde een geschiedenis van vier duizend jaren. En 't schijnt of de vervulling van hun woord verder af is dan ooit, ja of zij nimmer zal worden vervuld. 't Schijnt of weldra de stille stem der profetie dood gesmoord zal zijn in 't gedruisch der wereldsche gebeurtenissen, en in 't graf van Johannes den Dooper. 't Schijnt of spotters recht hadden te vragen, terwijl Johannes in de macht van Herodes was, "zijn de voorspellingen aangaande den beteren tijd voor Israël en de volkeren wel waar? Zijn ze meer geweest dan droomen van menschen met eene verhitte verbeelding? Leeft de mensch voor iets anders, dan voor wat heden is en morgen vergaat?" En ziet, terwijl het ongeloof alzoo spot met de hoop der vromen, daar verschijnt Hij in wien de eeuwenoude voorspellingen worden vervuld.

En de macht die uitgaat van den Vervuller werkt wel stiller, dan die uiting van den onstuimigen boetgezant; maar zij is dieper en breidt zich verder in omvang uit. Een wonderbare aantrekkingskracht gaat van Hem tot alle vatbare zielen uit; en weldra is het de algemeene overtuiging der vromen: "Hij is Degene, die komen zou."

Onbeschrijflijk was de vreugde in de zielen, die dit mochten ontdekken.

Hebben de ontslapen profeten kennis gekregen dat de ure was aangebroken, dat hun God hen uiteindelijk rechtvaardigde tegenover een reeks van ongeloovige geslachten door de verschijning van Zijn Zoon, in Wien God en mensch één zijn, en door wien God en mensch hereenigd zullen worden? Ik meen van ja!

Mocht het u ooit gebeuren, dat God u een waarheid openbaart, die door een ongeloovig geslacht wordt weersproken en verworpen; laat de verschijning van Jezus Christus dan voor u de waarborg zijn, dat de dag gewis en zeker komt dat de waarheid waarvoor gij hebt getuigd heerlijk zegeviert.

Door *Zijne* prediking van bekeering en geloof in Gods koningrijk, *voltooide Jezus de prediking van Johannes, en alzoo der gansche oudtestamentische bedeeling.* Hij ging tot op den bodem der waarheid. Hij zag de diepten ervan zooals niemand voor Hem. Hij was zelf de waarheid. De prediking der waarheid was de vrucht zijner zelfkennis. Hij kende haar door zichzelven te kennen. Zijn leven, tot op zijn doop, was een wasdom in de kennis van zichzelven en alzoo van de vereeniging met God, waartoe het met den mensch komen moet. Zijne zelfkennis bereikte haar toppunt, haren vollen wasdom, toen de Vader zijn Amen! uitsprak op wat dertig jaren lang al klaarder in Hem was omgegaan, in dit woord: "Gij zijt mijn Zoon, in wien Ik welgevallen gevonden heb—Gij zijt een met Mij, Ik ben een met u—Ik zal van nu aan met mijn volheid in u wonen."

En toen Hij begon te prediken, sprak Hij met een diepte en helderheid zooals nooit een mensch heeft gesproken. Hoe ver, oneindig ver, streeft Hij in Zijn bergrede alles te boven, wat Johannes de Dooper en de oude profeten hebben geleerd!

De bergrede en het doorgaande onderricht des Heeren getuigen hoe diep bij Jezus de aanschouwing van de waarheid der bekeering en van 't koningrijk der hemelen is geweest.

Ik spreek van het onderricht des Heeren. Gij moet in Jezus Christus *het prediken en 't leeren van elkander onderscheiden.* In het volgende hoofdstuk leidt Mattheus de mededeeling van Jezus onderwijs in, met te zeggen: "en zijn mond opengedaan hebbende *leerde* Hij zijne discipelen" (5: 1, 2). De *prediking* wekt op tot bekeering, maakt tot discipelen, het *leeren* onderwijst de discipelen in de waarheden van het koningrijk der hemelen. Dezelfde onderscheiding tusschen de *prediking* der bekeering en het *leeren* der bekeerden vinden wij ook in de Handelingen der Apostelen (8: 5; 11: 26).

In de bekeering geeft de ziel zich over aan de werkingen des Heiligen Geestes. Maar zij weet niet wat God er bij bedoelt. 't Is haar niet duidelijk wat alles de vrucht moet zijn der bekeering, en hoe die vrucht wordt voortgebracht. Dit moet het voortgezet onderricht aan de zielen duidelijk maken. Door dit onderricht moeten zij eerst leeren verstaan, wat Gods Koningrijk in ons beteekent.

Nog meer. Het onderwijs van Jezus Christus diende om zijne discipelen voor den pinksterzegen voor te bereiden. Meen toch niet, dat alleen de volbrachte verzoening daartoe noodig was. Zonder 's Heeren voorafgaand onderwijs zou er geen pinksteren zijn geweest voor zijne discipelen. *Zijn* prediken en leeren doen ons het ontzaggelijk gewicht verstaan van 't prediken en leeren waartoe elke Evangeliedienaar is geroepen.

Eer een Evangeliedienaar vraagt: waarom is het dat de geloovigen, die ik bearbeid, niet in de vreugde, in de kracht en in vruchtbaarheid van 't pinksteren verkeeren, moet hij *deze* vraag doen: is mijn prediking die tot bekeering opwekt, en mijn onderwijs aan de bekeerden, wel zoo grondig en volledig als zij behooren te zijn?

De diepte van Jezus onderwijs was geëvenredigd aan de diepte, waarmede Hij de bekeering preekte, en hieraan geëvenredigd was de zegen, dien de uitstorting des Heiligen Geestes tot zijne jongeren bracht.

En dit brengt mij er toe om, ten besluite, u er op opmerkzaam te maken, dat Jezus Christus met zijn prediken en leeren niet is begonnen *voor Hij zelf met den Heiligen Geest was gedoopt.* Hij droeg in zich den zegen om, waartoe Zijn arbeid Zijn discipelen moest voorbereiden. Uit Hemzelven stroomde die zegen later hun toe. Uit den Evangeliedienaar kan deze zegen nooit tot anderen vloeien. Maar hij vloeit *door* hem tot de zielen, aan wie hij arbeidt. *Uit Jezus* door middel der *prediking* en der *leering*—dit is de regel.

Maar het woord der prediking en der leering moet in elken Evangeliedienaar geboren worden door den Heiligen Geest. Jezus Christus sprak Johannes de Dooper niet na, zoo min deze de oude profeten heeft nagesproken. De waarheid *wordt niet anders dan uit den Heiligen Geest geboren.* De vatbare zielen gevoelden terstond het onderscheid tusschen het onderricht van Jezus en van de schriftgeleerden. De laatsten spraken de ouden na; Hij sprak wat de Vader Hem door den Heiligen Geest van oogenblik tot oogenblik leerde. En door Hem wilde de Vader Zijne discipelen er toe brengen, dat ook zij door den Heiligen Geest in de waarheid konden worden geleid.

Daartoe was de doop des Heiligen Geestes noodig. Als Leeraar onderwees Jezus jaren lang de waarheid, die later door den Heiligen Geest aan de Zijnen werd duidelijk gemaakt, opdat zij die aan anderen prediken en leeren zouden; totdat ook deze door den Heiligen Geest er in werden geleid. Zie daar den koninklijken weg waarop God nog heden ten dage den Evangeliedienaar leidt.

Kan deze niet met vreugde getuigen, althans aan de conscientiën openbaren, dat hij vervuld is met den Heili-

gen Geest; hoe zal hij het middel zijn, waardoor God anderen tot dezen zegen voert?

Laat God u geloovige en vooral u Evangeliedienaar op den weg leiden, waarop Hij al Zijne profeten inzonderheid Zijn eigen Zoon heeft geleid. Laat Hem door Zijnen Geest u bekwamen om, in de betooning van geest en kracht, voor de waarheid te getuigen. Hij zal u de vatbare zielen toevoeren, die Hij, in gemeenschap met u, door den Heiligen Geest leeren zal wat Hij u heeft geleerd.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

DEEL VIII.
No. 10.

KAAPSTAD.

FEBRUARI,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika.

DEEL VIII.
No. 10.

KAAPSTAD.

FEBRUARI,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en .
Maatschappelijk .
Tijdschrift Voor .
Zuid Afrika . . .

INHOUD.

Kroniek.

D. L. MOODY. Ook het *Maandblad* legt een kransje op het graf van dezen waarlijk grooten man. In eene eeuw als de onze, waarin de wereld het geloof aan God grootendeels heeft verzaakt, waarin de Kerk des Heeren een prooi dreigt te worden van den Tijdgeest met zijn aanbidding van den Mammon en zijn eerbied voor de heerlijkheid dezer wereld, is het een waar genot zulk een man te ontmoeten. Hij had schatrijk kunnen zijn :—zijn boeken brachten hem duizenden in—alles besteedde hij aan de zaak der Heeren. De scholen die hij stichtte zijn daarvan de duidelijkste bewijzen. *Eén doel* had hij: verlorenen te redden. Daaraan besteedde hij al zijne krachten, al zijne talenten. *Eén middel* kende hij: het Woord des Heeren. Boven alles was de Bijbel hem dierbaar. Ruim van hart was hij: geen enkel kerkgenootschap diende hij, want hij was aller dienaar, aller vriend. Immer streed hij voor de waarheid; en toch nimmer streed hij tegen iemand. De Liefde Gods in Christus Jezus was inhoud, kern, schering en inslag zijner prediking. De Liefde Gods in Christus Jezus openbaarde hij in zijn wandel. Moody's Evangelie was Spurgeon's Evangelie, Luther's Evangelie, Paulus Evangelie. Nieuwerwetsche theoriën trokken hem niet aan: ijdele bespiegelingen waren hem niet welkom. Hij hield zich aan het oude, en dat oude kroonde de Heer met buitengewonen zegen. Moody was een prediker van Bekeering. Dit was altijd hoofdzaak bij hem. De mensch in zonde ontvangen en geboren; de noodzakelijkheid der wedergeboorte; de onmisbaarheid van Gods genade; de verzoening door het bloed; zietdaar het altijd terugkeerend thema in zijn prediking. Altijd frisch, altijd helder, altijd blijmoedig; zelfs het kind van deze eeuw moest in Moody een kracht erkennen die niet elkeen eigen is. Sankey schreef *onmiddellijk* na zijn dood :—

"De wereld heeft in het afsterven van mijn vriend en broeder, Dwight L. Moody, den grootsten en edelsten man uit deze eeuw verloren."

En zoo is ook hij heengegaan.

Mogen ook wij werkzaam zijn en biddend. Maranatha, de Heere komt.

WANNEER BEGINT DE TWINTIGSTE EEUW ? Veel is reeds over deze zaak geschreven. *Logisch* moest de eeuw beginnen met Januari 1, 1900; gelijk het *eerste* jaar van een kind begint met de *eerste* ademhaling op den *eersten* dag en eindigt met middernacht van den *laatsten* dag van het *eerste* jaar des kinderlijken levens. 't Is

echter eene bloot *historische* kwestie geworden; want, toen onze nieuwe tijdrekening werd ingevoerd, rekende men niet van het eigenlijke jaar van Christus geboorte —daar niemand *dag*, *maand*, of *jaar* weet van de geboorte onzes Heilands. Men ging uit van een bepaald jaar, noemde dat jaar het *eerste* en rekende van daar verder voort tot op onzen tijd. Het volgend schrijven door ons uit "de Bazuin" overgenomen zal wel niet van belang ontbloot zijn voor onze lezers.

***

Eene vereeniging van Christelijke onderwijzers wendde zich met deze vraag tot *Prof. Dr. A. A. Nyland*, hoogleeraar te Utrecht, en ontving het volgende antwoord:

Gaarne antwoord ik U, voor zoover in mijn vermogen is, op Uwe vraag omtrent het begin der 20ste eeuw. Voor zoover in mijn vermogen is, want ik ben in dit vraagstuk nauwlijks als vakman te beschouwen. 't Is meer aan historici om uit te maken, wat de bedoeling was van hen, die voor het eerst—ik geloof, dat het in de 4de eeuw geweest is—spraken van eene Christelijke Jaartelling, een Jaartelling, welker aanvang ongeveer met Christus' geboorte samenvalt. Ongeveer, want het is al lang uitgemaakt, dat het geboortejaar van Christus *feitelijk* weinig te maken heeft met het begin onzer jaartelling; we zijn n.l. omtrent dat geboortejaar in het onzekere, en die onzekerheid bedraagt een jaar of vier!

Op dit oogenblik is derhalve de vraag: "wanneer begint de 20ste eeuw?" niet meer identiek met de vraag: "wanneer zijn 19 volle eeuwen verloopen sinds Christus' geboorte?" maar met de zooveel minder belangrijke vraag: "wanneer zijn 19 volle eeuwen verloopen sedert het—vrijwel willekeurige en slechts in verwijderd verband met Christus' geboorte staande—nulpunt onzer jaartelling?"

En het antwoord daarop moet naar mijne meening, onafhankelijk van hetgeen in de middeleeuwen de bedoeling der kerkvaders geweest is, luiden: den 31sten Dec. 1900. Onze pagiLatuur, al onze nummeringen in het algemeen, beginnen bij 1. Nooit begint iemand bij 0 te tellen. Het eerste jaar heette 1; eerst toen men in den nacht van 31 Dec. op 1 Jan. het jaar 2 mocht schrijven was een vol jaar verloopen, sedert het oogenblik, dat als nulpunt geldt. Derhalve zijn eerst op 31 Dec. 1900 volle 19 eeuwen verloopen en begint de 20ste eeuw den eersten Jan. 1901. Dit *behoort* m.i. logisch het antwoord te zijn. Dat het echter wel eens anders gegeven is, bewijst de polemiek over deze zelfde quaestie gevoerd in 1699 en 1799. Er zijn er dus, die oordeelen dat de kerkvaders, die het eerst in de Christelijke jaartelling rekenden, het eerste jaar nul noemden. Ik geloof dat dit onjuist is; ik weet althans zeker, dat er tusschen de burgerlijke chronologie en de astronomische in de jaren vóór Christus een verschil van 1 jaar bestaat: wat de astronoom het jaar—14 noemt, heet in de burgerlijke tijdrekening 15 v. Chr.; de astronomen hebben n.l. voor de continuiteit het *nietbestaande jaar nul* ingevoerd.

De burgerlijke tijdrekening sprong van—1 op 1, wat vaak in astronomische quaesties aanleiding gaf tot vergissingen en fouten. Hoe het zij of "men" (d.i. de kerkvaders) indertijd een jaar nul heeft ingevoerd of niet, het lijkt mij rationeel dit niet te doen, evenmin als eenige andere nummering die bij nul begint; derhalve moet de 1e Jan. 1901 als eerste dag der 20ste eeuw beschouwd worden.

w. g. A. A. Nyland.

De Vrije School.

Utrecht, 21 Nov. '99.

Een ander Utrechtsch geleerde, *Dr. Bronsveld*, is van een tegenovergesteld gevoelen en zegt in de December-aflevering der "Stemmen voor waarheid en vrede": "Wij gaan derhalve niet alleen af op den klank, maar meenen ons te mogen beroepen, op de werkelijkheid, wanneer wij, het voetspoor van de oude Boekzaal verlatende, met dit jaar ook deze eeuw besluiten."

Gij ziet dus, dat de geleerden het ook op dit punt niet eens zijn. Het zou ook wel een wonder wezen, als dit punt een uitzondering maakte.

En *Dr. Bronsveld* zegt dat dit niet zoo maar losweg, maar heeft onderzocht. ZEw. schrijft o.a.: Wanneer eindigt deze eeuw? Deze vraag, welke thans weder actualiteit heeft, is ook vroeger gedaan. Om niet al te ver terug te gaan, deelen wij mee, dat aan het einde der vorige eeuw, dus in 1799, in meer dan een strijdschrift deze kwestie werd besproken. Ons kwamen in handen: "Voorstelling dat het jaar 1800 (en niet het jaar 1801, het begin der negentiende eeuw is en moet zijn," door Jan Cantselaar (Rotterdam, Nec. Cornel); het vervolg ter inlichting en opheldering dat het jaar 1800 enz. door denzelfden. "Korte wijsgeerige verhandeling over de gemeene Christelijke jaartelling, waarin bewezen wordt, dat de negentiende eeuw onzer jaartelling eerst begint met 1 Januari 1801, door P. P. R. P. Rotterdam Cornel; en dan Geschied- en Wiskundige Verhandeling over het verschil wegens het slotjaar der 18e eeuw, strekkende tot wederlegging van hen, die het afgeloopen jaar 1799 daarvoor houden, door Jacob de Gelder, Mathematicus in den Hage. In den Hage bij Stumman. 1800.

Dr. Bronsveld, die het boek van de Gelder gelezen heeft, staat verbaasd over al den omhaal die daarin voorkomt, en vindt voor het overige de vraag dood eenvoudig. Zie hier zijn redeneering: "De leeftijd van een kind beginnen wij te tellen van den dag der geboorte. Zijn eersten levensdag heeft het bereikt, als het 24 uur heeft geleefd; wanneer het 365 dagen geleefd heeft, is het een jaar oud enz.

Zoo is het nu met de Christelijke jaartelling. Zij vangt aan met de geboorte van Christus, niet met Zijn eersten jaardag, maar met zijn geboortedag. Toen men dus had kunnen schrijven 1 jaar na Christus geboorte, was het een jaar geleden, dat Hij geboren werd; toen men 2 jaar P. C. N. (na de geboorte van Christus) had kunnen schrijven, was het niet één maar twee jaar geleden. Zoo voortgaande, komen wij tot het jaar 100 na 's Heeren geboorte. Toen waren dus 100 jaren verloopen, sinds Hij het levenslicht aanschouwde, *toen* was de eerste eeuw der Christelijke jaartelling voorbij en ging de tweede eeuw aan. In het jaar 101 was dus reeds een jaar der tweede eeuw verloopen enz.

"En zoo komen wij tot de conclusie, dat op 1 Jan. e.k. 1900 jaren zullen zijn voorbijgegaan, sinds Maria haar eerstgeborene in doeken wond en nederlegde in de

kribbe. Dus op dien dag vangt de 20ste eeuw aan en is de 19e eeuw ten einde."

"Ik geloof dan ook niet, dat wij gewoon zijn menschen, die na 1 Januari 1800 werden geboren, of feiten welke na dien datum voorvielen, nog te rekenen tot de 18e."

OOSTENRIJK. DE EVANGELISCHE BEWEGING.

Een Nederlandsch blad heeft omtrent dit verschijnsel het volgende—een verschijnsel dat zich ook op eigenaardige wijze in Frankrijk voordoet. Wat dit beteekent kan niemand vooruit zeggen. Oostenrijk is echt Roomsch. Wordt men daar moede van het Roomsche juk? Of zal ook deze beweging in 't niet verdwijnen? Hooren wij echter wat men er in Nederland vanzegt:—

De Evangelische beweging in Oostenrijk is nog steeds in vollen gang. Het is alsof het Boheemsche volk wraak nemen wil dat hunne vaderen met geweld naar de mis werden gedreven. En het is ook alsof de Oostenrijksche regeering opnieuw beproeven wil om de beweging als met geweld te onderdrukken. De socialistische geschriften die in de laatste jaren onder het volk verbreid werden, gaven nooit aanleiding dat men eenige maatregelen van overheidswege daartegen nam; zelfs liet men onzedelijke boeken ongehinderd verkoopen; maar nu men door middel van de pers de Evangelische beweging zoekt te bevorderen, nu neemt de Oostenrijksche regeering daartegen maatregel op maatregel.

Onder den titel van *Los van Rome*, werd onlangs een nieuw blad dat te Weenen verschijnen zou, aangekondigd. Zij, die het blad bestelden, ontvingen hun geld terug met de opmerking: *Los van Rome* bestaat niet. De zaak was, dat het blad door de regeering om zijn opruienden titel verboden was. De posterij kreeg bevel den redakteur geen brieven met dit adres te bezorgen. Het blad is echter toch verschenen, maar onder den titel van *Volksruf*. Het blad stelt zich ten doel om de beweging die leidt tot een breken met Rome, zooveel mogelijk te bevorderen en te ondersteunen, door dergelijke artikelen het Roomsche volk te onderwijzen en over den staat van zaken in verschillende streken mededeelingen te doen. Wellicht worden wel weder termen gevonden om het blad ook onder dit hoofd te verbieden.

Als een staaltje hoe men van overheidswege tegen hen optreedt, die de schare zoeken te bewegen om met de Roomsche kerk te breken, diene het volgende. De predikant van Zauchtl, Alfred Janik, werd voor de rechtbank aangeklaagd, dat hij eenige jongelieden die belijdenis des geloofs hadden afgelegd, een boekje had ten geschenke gegeven, waarop de overheid van Titschein beslag gelegd had. De advocaat van den predikant betoogde dat reeds 30 jaren lang het geïncrimineerde boekje aan jongelieden die belijdenis des geloofs aflegden, was geschonken, zonder dat ooit iemand daarop aanmerking had gemaakt, zoodat de uitdeeler niet kon aannemen dat na zoo langen tijd te hebben bestaan, het nog kon geconfisceerd worden. Tot eere van het gerechtshof moet gezegd worden dat de predikant werd vrijgesproken omdat het hof aannam dat deze niet met boos opzet gehandeld had. Het openbaar ministerie heeft echter in dit vonnis niet berust.

En nu het een ander over den vooruitgang der beweging. Den 13den Augustus had eene samenkomst te Kommotan plaats. Daarbij nam ook een gewezen Roomsche het woord om de menschen te vermanen de Godsdienstoefeningen der Evangelischen bij te wonen. Bij het einde der samenkomst verklaarden zich 120 personen bereid om met Rome te breken.

Uit Stiermarken deelt men mede, dat de bewering als zou de Evangelische beweging van zuiver rationalen of staatkundigen aard zijn, niet opgaat. Immers negentienden van de bevolking had reeds met Rome feitelijk gebroken en er was maar een zachte stoot noodig om hen formeel met Rome te doen breken. De gedachte dat Stiermarken eenmaal de reformatie aannam, doch met geweld weder Roomsch gemaakt is, maakt ook de menschen van Rome afkeerig. Echter kan niet worden ontkend, dat de beweging ontstaan is, doordat de Roomsche geestelijkheid met de Slavische bevolking hand in hand gingen en daardoor alle Duitsche elementen tegen zich in het harnas joegen. Ook blijkt het, dat door verbreiding van den bijbel hier en daar iets is uitgewerkt. De vijandschap, die men van goed Roomsche zijde openbaart jegens hen die Rome vaarwel zeiden, is groot. De lieden die overgingen, worden in de Roomsche kerkelijke bladen met smaad overladen, men zoekt hen ook finantieel te benadeelen enz. In één woord de gewone middelen tot onderdrukking eener geestelijke beweging worden ook in Oostenrijk aangewend. Jammer dat de regeering hierin ook de hand heeft. Het gebeurde dat gendarmes (soldaten) des morgens tusschen 4 en 5 ure huiszoekingen gingen doen bij menschen, die door de Roomsche geestelijken als verdacht waren aangewezen, om te weten of ook verboden Evangelische schriften door hen verborgen werden gehouden.

Wij houden het er voor, dat de politie wel in deze beweging gemengd is, maar meenen toch ook dat de bewering, als zou men in Oostenrijk enkel door staatkundige overwegingen er toe gekomen zijn met Rome te breken, niet kan volgehouden worden. Er is in deze beweging een geestelijk element en wij wenschen van harte, nog eenmaal duidelijk te mogen zien, dat dit den boventoon heeft.

COMRADES OF THE QUIET HOUR.

Dr. Francis E. Clark schreef dezer dagen in de *Independent* een artikel over "het hooren van de sprake Gods."

De schrijver gaat uit van een gezegde van Thomas á Kempis dat luidt:—

"O God, die de waarheid zijt, maak mij een met u door eeuwigdurende liefde. Ik ben dikwerf moede van lezen en moede van hooren. In u alleen zijn al mijne begeerte vereenigd. Laten alle onderwijzers zwijgen, laat de geheele schepping stom zijn voor u, en spreek gij alleen tot mijne ziel."

Volgens Dr. Clark spreekt aldus ieder ernstig mensch, al kan hij wellicht de taal der mystiek niet spreken, wanneer ten minste ons leven staat boven het alledaagsche dat ons aardwaarts trekt. Hij zou de natuur en den mensch rondom hem het zwijgen willen opleggen, om de stem van de Oneindige te hooren. Ja, hij houdt het voor een der schoonste lichtpunten, van den tegenwoordigen tijd, dat zoo menig-

een hunkert naar de stem die van den hemel spreekt, zoodat niet alle ooren naar de aarde zijn gekeerd om te weten welke richting de politiek uitgaat, dat niet allen hun oor te luisteren leggen om er achter te komen welke de schommelingen zijn van de geldmarkt, maar dat er eenigen zijn die altijd er naar luisteren wat God de Heere wil zeggen.

Er is in de laatste twee of drie jaren, volgens Dr. Clark, een ontwaken van den geest der meditatie onmiskenbaar openbaar geworden, en het is opmerkelijk en verblijdend dat zij wien het er opzettelijk om te doen is, om de stem des Heeren te vernemen, voor een groot deel jongelingen zijn. Binnen weinige maanden hebben zich dertienduizend jongelieden, leden van "Christian Endeavour societies" (vereenigingen die zich de bevordering van Christelijken arbeid ten doel stellen), aangesloten bij de "Comrades of the Quiet Hour," letterlijk vertaald: "Kameraden van het rustige uur," en al deze jongelieden hebben beloofd dagelijks minstens vijftien minuten af te zonderen niet alleen om te bidden en het Woord van God te lezen, maar speciaal voor de luisterende gestalte (attitude), van hen die God zouden willen hooren spreken.

Dr. Clark acht het daarom van belang om te weten hoe zij God willen hooren spreken.

In de eerste plaats, zoo heet het, moeten zij, die God willen hooren, gelooven dat Hij *is*. Er is geen dieper waarheid in den geheelen Bijbel, dan die welke uitgedrukt is in de woorden: "Hij die tot God komt, moet gelooven dat Hij is." Dit geeft niet te kennen dat wij een bloot verstandelijke bevatting van de waarheid moeten hebben, maar eene persoonlijke diepe overtuiging dat Hij is, en dat Hij zeer nabij is, meer nabij dan een vriend of buur, naderbij dan de omringende atmosfeer.

Voorts geeft Dr. Clark nog eenige opmerkingen ten beste om eenige besturing te geven voor hen die Gods stem willen vernemen. Hij spreekt:—

"Hoe zullen wij God hooren? Luister als gij wilt hooren. In de natuur kan geen geluid worden opgevangen door een doof oor. Geen gezang van vogels of menschen, geen geluid van een kabbelend riviertje komt tot een oor dat toegestopt is. Hij die God zou willen hooren, moet luisteren naar Zijn stem. Tijd en oplettendheid zijn noodzakelijk.

God dringt zich nooit aan de onverschillige ziel op. Een kleine tijd alleen met God, elken dag weer opnieuw, is onmisbaar voor den mensch die Hem wil hooren spreken. De man die nooit zijn kantoor verlaat kan geen oratorium hooren. De student, die nooit zijn oogen of zijn attentie van de boeken aftrekt, zal nooit de glorie van Mendelsohn of Beethoven leeren kennen. De huisvrouw in wier ooren altijd het gedruisch is van potten en pannen en ketels, zal geen tijd noch attentie hebben voor welluidender orchest.

Dit maakt een rustig uur, een morgenwake, oogenblikken van stille gemeenschap noodzakelijk, totdat onze zinnen zoo gelouterd en onze geestelijke ooren zoo opmerkzaam zijn, dat wij Gods stem, gelijk broeder Lawrence zegt, kunnen hooren boven het leven van de marktplaats, het gegons van het schoolvertrek en het gerommel van de keuken."

Voorts verklaart Dr. Clark dat als men gemeenzaam geworden is met de stem van God in de natuur of in zijn Woord, men gevaar kan loopen om er doof voor te worden, gelijk de menschen die bij de Niagara wonen het gedruisch van dien ontzaglijken waterval niet meer hooren. Juist daarom moeten wij, die bekend werden met Gods boodschap in zijn huis, met zijn geschreven Woord, met zijn lofzangen, des te meer tot bezinning komen om te luisteren, opdat wij zijn individueele boodschap voor onze zielen mogen ontvangen.

Maar Gods stem moet worden gehoorzaamd, zoo spoedig wij die hoorden, indien wij hem opnieuw willen hooren spreken. De waarheid die wij kennen, moeten wij in toepassing brengen wanneer meer waarheid ons zal worden geopenbaard. Dan zullen wij elken dag naar de plaats, waar wij een samenkomst hebben met God, gaan, met nieuwen lust om de stem van den Geest te hooren, en wij zullen ondervinden dat de oude mysticus van Kempen weder volkomen gelijk had, toen hij zeide: "Gij zult in uw binnenkamer vinden datgene wat gij al te dikwijls daarbuiten hebt verloren. Wanneer wij onze binnenkamer dikwijls bezoeken, dan hebben wij daarin ons vermaak, maar zeldzaam bezocht, verkeeren wij daar met afkeer en weerzin. Hij die zich aan zijn vrienden en bekenden onttrekt om God te zoeken, zal ervaren dat God tot hem nadert met Zijne heilige engelen."

Is dit woord van Dr. Clark ook niet van beteekenis voor ons in dezen zoo rusteloozen tijd? Wij hooren te veel naar de stemmen rondom ons; wij hechten te veel waarde aan de berichten die ons bereiken van alle kanten. Wij laten God niet toe te spreken. "In een boek met HET Boek" zei de oude mysticus. Hadden wij maar in Zuid Afrika vele "Kameraden van het Stille uur"! Leden van onze Christelijke Jongelingsvereenigingen mogen hiervan wel kennis nemen. Het "Genootschap van Christelijk Streven" dient er wel op te letten. "De stemme Gods en niet eens menschen" heeft waarde voor onzen tijd. Maar "die ooren heeft moet hooren wat de Geest tot de gemeenten zegt."

***

WAT OORLOG KOST?

Een Engelsch tijdschrift, dat een buitengewone circulatie heeft, berekent, dat de zes oorlogen die in de laatste helft der negentiende eeuw hebben gewoed de som van £2,586,000,000 hebben verzwolgen. Ten einde bij benadering zulk eene som te berekenen bedient de schrijver zich van de volgende ophelderingen. (1). Deze som staat gelijk met het geheele nationale inkomen van Engeland gedurende de laatste 30 jaren. (2). Indien de natien die aan Waterloo hebben deelgenomen tegen het einde van dat (Waterloo) jaar een pond sterling elke seconde hadden op zijde gezet, of een *half millioen ponden* per week, ten einde de schuld af te betalen, dan zullen ze eerst nu vrij zijn van schuld. De oorlogen, waarop gedoeld wordt, zijn die van de Krim, den Amerikaanschen Burgeroorlog, de Fransch-Duitsche en Russo-Turksche Oorlogen, De Italiaansche oorlog van 1859, en de Oostenrijk-Pruisische van 1866. (3). Betaal die ontzettende oorlogsschuld in Banknoten van £5 (Bank van Engeland), dan zal het gewicht van die noten 613¼ ton bedragen, en men zal 400 paarden noodig hebben, om ze van de Bank te verwijderen. (4). Betaal die schuld in klinkende munt en men zal daartoe noodig hebben 20,275 ton gouds,

Ds. J. Spijker.

Dienstdoende Predikant te Caledon.
1820 -1822.

een gewicht dat de sterkte van 15,000 paarden zal behoeven. (5). Pak de ponden weg in zakken, elk van 95 ponden gewicht, en laat het Britsche leger opgeroepen worden tot de taak der verwijdering. Laat ieder soldaat een zak op den rug nemen, en dan zal het Britsche leger driemaal heen en weer moeten gaan om het geld over te brengen. (6). Plaats die ponden naast elkaar en die duizenden van millioenen zullen een band vormen die de aarde bij den evenaar zal omvatten en een lengte nog overlaten van 10,893 mijlen in de ruimte. (7.) Plaats ze, het eene pond op het andere en zij zullen een kolom vormen 2,550 mijlen hoog; vergeleken met den hoogsten berg op de oppervlakte der aarde zullen wij 464 zulke bergen op elkaar moeten stapelen om die hoogte te bereiken. (8). Hierbij zijn niet meegerekend de honderden millioenen die *jaarlijks* door Europeesche natien benoodigd zijn ten einde hare legers en vloten te onderhouden. Daartoe heeft Engeland alleen een som noodig gelijkstaande met eene jaarlijsche bijdrage van meer dan één pond sterling door elk man, vrouw, kind geleverd. (9). De forten alleen verzwelgen ter hunner instandhouding iedereu dag des aars meer dan de salarissen van al de leden des Ministeries, en jaarlijks wordt daaraan besteed eene som gelijkstaande met £1,000,000 sterling van iedere afdeeling (distrikt) in Engeland.

OORLOG. Lezers van het 'MAANDBLAD' nemen het ons niet kwalijk, dat wij op dit onderwerp gedurig terugkomen. 't Is eene zaak die van zeer diepgrijpenden aard is. Voor Zuid Afrika hangt zeer veel af van den uitslag; en Europa is er niet minder over begaan. Thans zullen we niet uitweiden over den oorlog zelven. Wij laten drie vertegenwoordigers van drie Europeesche natien aan het woord. En wel vooreerst zullen we eene stem uit Nederland vernemen, waar het hart warm klopt voor de Transvaal. Dan zullen we een vertegenwoordiger van Duitschland hooren, waar het tal vrienden van Transvaal steeds toeneemt; en eindelijk geven we het woord aan Zwitserland waar er niet weinigen zijn die aan de zijde der Republikeinsche strijders staan.

***

Eerst dan Holland.

NICOLAAS BEETS OVER DE BOEREN.

Zult gij een ijdle wereld leeren
Wat Godsbetrouwen zegt,
Gij strijders in de kracht des Heeren
Voor vrijheid, erf en recht;
Klein volk van ploegers, herders, jagers,
Belasterd en veracht
Door uw hoogmoedige belagers,
Gerust op overmacht?

Gij, in hun oog nog half barbaren,
Alleen verdelging waard,
Maar Heldenkroost van Martelaren,
Niet van hun bloed ontaard,
Gij predikt Koningen en Volken,
Hoe groot en machtig: Hij
Die zetelt boven lucht en wolken
Is machtiger dan gij.

De God dier psalmen en kronijken,
Waar onze ziel bij leeft,
Zal nooit doen wanklen of bezwijken
Die Hem zijn eere geeft;
"Op wagens, paarden en op helden
"Zij onze vijand stout,
"Maar wij, wij zullen de eer vermelden
"Van Hem die ons behoudt!"

Behoud hen, God der legermachten,
Sta Godlijk aan hun zij!
Verhoog ze die Uw heil verwachten,
Verplet hun weerpartij!
Laat nog de stervende eeuw ervaren,
Dat, waar Ge in glans verschijnt,
't Boos opzet van geweldenaren
Als rook en damp verdwijnt!

4 November 1899.
(*U.D.*) NICOLAAS BEETS.

***

En nu Duitschland. Het gedicht is afkomstig van de echtgenoote van PROF. KÖSTLIN, eene dochter van den beroemden Duitschen prediker en dichter Karel Gerok:—

Ihr wackren Buren auf Afrika's Fluren,
Gott streitet, Euch leitet sein Antlitz, sein Licht,
Es wird Euch gelingen—Bald werdet Ihr singen:
"Gott lebt und regiert, er verläst uns nicht!

Frisch auf! nur gestritten! Gott ist in der Mitten,
Er führt Euch, regiert Euch und lenkt das Gefecht.
Die Feinde, sie zagen—trotz Rossen und Wagen,
Sie leitet die *Habgier*, und Euch das *Recht*.

Frisch auf drum! Ihr Krieger, Ihr Künftigen Sieger
Es stehet und gehet All Deutschland mit Euch,
Ihr seid unsre Brüder,—Genossen und Glieder,
An Frömmigkeit, Heldensinn, Mut uns gleich!

Wir treten zum Beten, vor Gott wir flehten:
"Erhöre, und wehre der feindlichen Macht!"
Die wackren Buren auf Afrika's Fluren,
Geleite sie, schirme sie, Lenker der Schlacht."

Vertaling:—

Gij wakkere Boeren op Afrika's Vloeren
God strijdt; U leide zijn aanzicht, zijn licht.
Het zal u gelukken—gij zult weldra verwinnen,
God leeft en regeert. Ook verlaat Hij ons niet.

God is in uw midden. Treedt fier op in 't strijden:
Hij voert u, regeert u, en leidt het gevecht.
Uw vijand moet sagen—trots paard en trots wagen.
Hem leidt slechts de Roofzucht: en U voert het Recht.

Treedt fier op, gij strijders, toekomstige overwinnaars!
Met U gaat en staat gansch Duitschland nu meo,
Gij zijt onze Broeders—Genooten en Leden,
Aan vroomheid, aan Heldenzin, Moed ons gelijk.

Wij gorden ons aan tot bidden en smeeken:
"Verhoor ons, en weer dio vijandlijke Macht!"
Dio wakkere Boeren, op Afrika's vloeren,
Geleid ze, bescherm ze, O Leider des krijgs.

En nu Zwitserland! We nemen den volgenden brief met vertaling er bij over uit de *Nieuwe Amsterdamsche Courant* van 12 December. Het is een brief van eene Zwitzersche vrouw, hoofd eener inrichting voor middelbaar onderwijs.

Je ne pense presque à autre chose. C'est une source de grandes et vives émotions, je crains aussi de beaucoup de souffrance.

Quelque grande que soit l'injustice de l'Angleterre, sa responsabilité d'avoir provoqué une guerre aussi barbare, nous lui devons un spectacle d'héroïsme si grandiose, qu'on se croit revenu aux grands moments de l'histoire. Qu'ils sont beaux, ces simples paysans, dans leur calme confiance en Dieu, dans leur patience, leur humanité, leur absence de toute vanterie. Ces femmes, qui ne pleurent pas en voyant partir leurs fils, leurs maris, qui s'il le faut, prendront elles-mêmes les armes; ces vieillards qui pleurent quand on leur refuse un fusil, ces jeunes garçons qui veulent partager les dangers de leurs pères. Tout cela, c'est d'une beauté classique qui fait pleurer d'émotion.—Beau aussi de voir comme toute cette grandeur d'âme a trouvé un écho en Europe, comme on se réveille involontairement de son égoïsme pour voir que les grandes idées de Dieu et patrie ne sont pas de vains mots. S'ils succombent, nos Boers, ce que je n'espère pas, ils auront pourtant remporté une victoire morale, féconde pour tous les cœurs qui sont encore accessibles à ce qui est beau et grand.

J'espère tant que Dieu montrera au monde qu'il est encore le défenseur de ceux qui s'attendent à Lui; l'Angleterre depuis longtemps a mérité un châtiment pour sa politique rapace et barbare.

Dit is het Hollandsch:—

"Aan bijna niets anders kan ik denken. Een bron is het zeker van groote en diepe aandoening, maar naar ik vrees ook van diep lijden.

"Hoe groot ook de onrechtvaardigheid zij van Engeland en zijn verantwoordelijkheid voor het uitlokken van zulk een barbaarschen oorlog, toch hebben we dat rijk te danken voor het schouwspel van zulk een grootschen heldenmoed, dat het ons is alsof we leven in de groote tijden der geschiedenis.

"Wat zijn ze heerlijk schoon, de eenvoudige Boeren in hun kalm Godsvertrouwen, in hun geduld, hun menschelijkheid, en door de afwezigheid van elke snoevorij.

"Die vrouwen, die niet weenen als ze hare zonen, hare mannen zien vertrekken,—die zoo het noodig is zelve de wapenen zullen opnemen......die grijsaards die jammeren als men hun een geweer weigert...... die jonge knapen die willen deelen in het gevaar van hun vaders.

"Dat alles is een klassieke schoonheid, welke van aandoening doet snikken.

"Mooi is het ook te zien hoe de zielengrootheid in geheel Europa een echo wekt...... hoe men zich onwillekeurig voelt wakker gemaakt uit zijn zelfzucht, als men ziet hoe de groote denkbeelden: God en Vaderland geen ijdele woorden zijn.

"Zoo onze boeren bezwijken, wat God verhoede, dan zullen ze toch in elk geval een zedelijke overwinning hebben behaald, die vruchtbaar blijken zal voor alle harten die nog vatbaar zijn voor wat schoon en grootsch is.

"Zoo hartelijk hoop ik dat God der wereld toonen zal, dat Hij nog de beschermer is van hen die op Hem bouwen.

"Engeland heeft sinds lang een tuchtiging verdiend voor zijn barbaarsche staatkunde, zijn roofpolitiek."

Er zijn krachtige stemmen ook in Engeland die dezen oorlog veroordeelen. Opmerkelijk is het dat Sir Wemyss Reid in de "Nineteenth Century" verklaart, dat deze oorlog "intensely unpopular" (uiterst onpopulair) is bij het leger. Genoeg!

Nog voegen wij hierbij het volgende. Sir Edward Clarke schrijft aan een Episcopaalschen predikant: "Het doet mij leed te zeggen, dat naar mijn oordeel in dezen tijd van opgewektheid het afzonderen van een dag van verootmoediging en gebed slechts een schadelijken en onbetamelijken strijd zal ontlokken. De bloote suggestie heeft een correspondentie verwekt, waarin degenen die in de Kerk van Christus als Zijne dienaars optreden de duidelijkste leer van hunnen Meester hebben vaarwel gezegd, terwijl leeken spotten met het denkbeeld van de goddelijke regeering der wereld. Een dag onder zulke omstandigheden afgezonderd zal als een "holiday" werden gevierd, de kansels zullen worden gebezigd, gelijk men ze nu iederen Zondag gebruikt. om den hoogmoed en de krijgslust van ons volk aan te wakkeren, en hun geweten toe te schroeiën." De *Christian* voegt hieraan toe:—"Van al de onthullingen door den oorlog teweeggebracht is dit de treurigste, dat wij grootendeels een natie zijn zonder God (an infidel nation)."

De Geschiedenis onzer Kerk.

HOOFDSTUK XXXI.

De Afscheiding in Zuid Afrika.

DS. POSTMA IN DE TRANSVAAL.

IN de maand April 1859 werd er eene zeer belangrijke vergadering gehouden te Potchefstroom (Mooi-rivier). Afgevaardigden uit meer dan eene gemeente waren er verschenen, en—op uitnoodiging van den Uitvoerenden Raad der Z. A. Republiek—Dr. S. Hofmeyr en Ds. A. Louw, de Kaapkolonie en den Vrijstaat vertegenwoordigende, alsmede Ds. Postma in naam van de Afgescheidene Kerk in Nederland. Aanleiding o.a. tot die vergadering was de volgende brief, onderteekend door den Staatspresident M. W. Pretorius en den Staatssecretaris C. Moll.

"Aan de Hoog-Eerw. Kerkvergadering van de Nederd. Hervormde gemeente, thans zitting houdende te Potchefstroom.

H. Eerw. Heeren,—De hoogst gewichtige gebeurtenissen die in de laatste maanden in onzen Staat hebben plaats gehad en die den Uitvoerenden Raad der Z. A. Republiek hebben bewogen deze Algemeene Kerkvergadering bijeen te roepen zijn u allen bekend. Door den W.Eerw. Heer D. Postma, Herder en Leeraar bij de Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Gemeente in Nederland, is in dezen staat een nieuw Kerkgenootschap opgericht, met den naam van "De Gereformeerde Kerk," —vele lidmaten der Ned. Herv. gemeente hebben bereids de Kerkelijke gemeenschap hunner Kerk bedankt en zich bij dat nieuwe Kerkgenootschap gevoegd. Het reglement

van die Gereformeerde Kerk is door den Heer Postma en den Kerkeraad dier gemeente aan den Uitvoerenden Raad aangeboden; en de vraag werd geopperd of die "Gereformeerde Kerk" voldoet aan de eischen bij Art. 20 der Grondwet gesteld, en kan gezegd werden "Nederd. Hervormde Kerk," overeenkomstig die bepaling, te zijn? Die vraag is uiterst belangrijk, daar van de beantwoording afhangt, of een groot gedeelte der burgers van deze Republiek behooren tot de Kerk van den Staat.

De Uitvoerende Raad heeft gemeend die vraag als van zuiver kerkelijken aard, niet zelf te moeten beantwoorden, maar heeft zulks opgedragen aan uwe Vergadering, die tot dat einde bijeen geroepen is. Het moeilijke dier beslissing, en het hoogst gewichtige gevolg voor onzen Staat van de uitspraak, heeft den Uitvoerenden Raad bewogen eenige leeraars en kerkeraadsleden der Nederduitsch Hervormde Gemeente uit te noodigen zich herwaarts te begeven om uwe vergadering bij te wonen en hunnen raad en voorlichting, hunne hulp en bijstand te verleenen. Aan die uitnoodiging is door eenige predikanten gevolg gegeven, en de Uitvoerende Raad betuigt bij dezen die Wel Eerw. heeren zijnen oprechten en welgemeenden dank.

De Uitvoerende Raad der Z. A. Republiek heeft de eer uwe H.Eerw. Vergadering mits dien uit te noodigen, te onderzoeken of de alhier opgerichte "Gereformeerde Kerk" blijkens het hier bijgevoegde Reglement dier kerk voldoet aan de vereischten van Art. 20 der Grondwet, hetwelk luidt: 'Het volk wil zijn Nederlandsch Hervormde godsdienstleer, zooals deze in de jaren 1618 and 1619 door de Synode te Dordrecht is vastgesteld, in hare gondbeginselen blijven behouden, en de Nederduitsch Hervormde Kerk zal de kerk van den Staat zijn!'

Om het onderzoek dier vraag zoo gemakkelijk en volledig mogelijk te maken heeft de Uitvoerende Raad den WelEerw. Heer D. Postma uitgenoodigd uwe vergadering bij te wonen, ten einde mondelings de vereischte toelichting op het reglement der "Gereformeerde Kerk" te kunnen geven, en verzocht daarom uwe vergadering dien leeraar te vragen uwe zittingen bij te wonen.

De Uitvoerende Raad der Z. A. Republiek voorziet de mogelijkheid, dat op de voorgestelde vraag een toestemmend antwoord wordt gegeven en wenscht in dat geval uwe vergadering een *tweede* taak op te dragen.

Wanneer toch door die toestemmende beantwoording der voorgestelde vraag door uwe vergadering wordt beslist, dat de 'Gereformeerde Kerk' volgens haar reglement in grondslag en leer geheel en al overeenkomstig is met de Ned. Herv. Kerk, dan rijst de gedachte bij ieder op: is het bestaan van twee kerken noodzakelijk, is eene vereeniging onmogelijk? Het groote nadeel door die verdeeldheid en scheuring reeds ontstaan en nog te veroorzaken, waardoor de tweedracht, en dat wel godsdienstige tweedracht binnen onze jeugdige Republiek wordt geplant, doet de Uitvoerende Raad u in de tweede plaats ten dringendste verzoeken, uwe uiterste pogingen aan te wenden om eene vereeniging tusschen de 'Gereformeerde Kerk' en de 'Nederdnitsche Hervormde Kerk' tot ééne kerk tot stand te brengen. Mogen uwe oogen toch geopend zijn voor de noodlottige gevolgen der scheuring, en moge die ramp voor onzen Staat nog bij tijds door u worden afgekeerd.

De Uitvoerende Raad wil zich niet begeven op kerkelijk gebied, maar de dure verplichting, die op ieder zijner leden rust, om alles te doen wat in hun vermogen is tot de welvaart van 't volk dezer Republiek, dringt hen aan uw oordeel te onderwerpen, of eene vereeniging niet mogelijk zoude zijn door terug te komen op het besluit, dat te Pretoria door de Algemeene Kerkvergadering is genomen, aangaan de de Evangelische gezangen, en het beginsel te huldigen *eenheid in het noodige, vrijheid in het twijfelachtige, in alles de liefde.*

Eenheid in het noodige, dat is in den grondslag des geloofs, in de leer, zooals die, overeenkomstig Gods Woord, in de belijdenisschriften der Dortsche Synode van 1618 en 1619 is vervat.

Vrijheid in het twijfelachtige, dat is in alles wat niet tot den grondslag des geloofs behoort, en daaronder behoort dus het vraagstuk der gezangen.

In alles de liefde, waardoor die broeders onder ons, die hetzelfde geloof en dezelfde leer belijden als wij belijden, maar die zich bezwaard gevoelen door het gebruik van gezangen in de gelegenheid worden gesteld in *dezelfde gemeente* eenen herder en leeraar te hebben en van de bestaande kerkgebouwen gebruik te kunnen maken.

Kan uwe vergadering zich met dat beginsel vereenigen en het als op den Bijbel gegrond aannemen, dan zoude als de toepassing wellicht door uwe Vergadering kunnen worden besloten:—

1. Dat voor leeraars en gemeenten in de Z. A. Republiek niets verbindend is, dan de leer der Ned. Herv. Kerk, zooals die overeenkomstig Gods Woord, vervat is in de belijdenisschriften der Nationale Synode te Dordrecht in 1619 en 1619.

2. Dat de Evangelische Gezangen *mogen* worden gebruikt, maar dat het aan de wijsheid en het geweten van elken leeraar wordt overgelaten daarin te handelen naar zijn geweten, met in achtneming van den toestand der gemeente.

De Uitvoerende Raad, doordrongen van het groot gewicht der zaak zoowel voor den Staat als voor de Kerk, vermeende dat denkbeeld in uwe nauwgezette overweging te moeten aanbevelen en vertrouwt dat door uwe Tergadering de *twee* vraagstukken, wier oplossing u is opgedragen, met dien ernst en gemoedelijkheid zullen worden overwogen als de overtuiging, dat daarvan de toekomst onzer Republiek afhangt, u zal inboezemen.

Moge de Heer der gemeente allen leden uwer Vergaderfng kracht en wijsheid schenken, en uwen arbeid zegenen en bekroonen met eenen uitslag die bevordelijk zij aan de uitbreiding en Eere van Gods Kerk op aarde en van den bloei en welvaart onzer Republiek."

Tot zoover de brief.

Hieruit blijkt duidelijk dat de vergadering een tweeledig doel had: t.w.: (1). te vermenen, in hoevrere de nieuwe stichting door de komst van Ds. Postma tot stand gebracht binnen de termen van de Grondwet der Z. A. Republiek kwam te vallen, en (2). in hoeverre er ruimte bestond in de Republiek voor twee naast en tegenover elkaar staande kerk genootschappen, die nagenoeg dezelfde leer beleden.

Bij de behandeling van het *eerste* punt kwamen zekere belangrijke dingen aan 't licht. De vraag werd gedaan: hoe het kwam dat de Afgescheidene Kerk in Nederland Ds. Postma als afgezant dier kerk naar Z. Afrika had benoemd. Uit het verslag van de vergadering blijkt het zeer duidelijk, "dat eenige leden van de gemeente Rustenburg, waarvan sommigen reeds eenigen tijd buiten de kerkgemeenschap stonden, buiten den Kerkeraad om aan Ds. Callenbach in Nederland hadden geschreven om hem als leeraar te mogen hebben. Deze lieden hadden gehandeld naar de inlichting en ook op raad van zekeren Scheepers uit Nederland, en hadden aan den heer Jacobus Venter, woonachtig in het Distrikt Bloemfontein, bij wien deze Scheepers destijds woonde, als agent in deze zaak gebruik gemaakt. De brief zoowel als het afschrift was gedateerd Lijdenburg en de onderteekenaars noemden zich "voorstanders" der gemeente. Ds. Callenbach wees het verzoek van de hand, en beval hun Ds

Gildemeester aan in antwoord op een tweede schrijven, terwijl hij tevens meldde dat de Afgescheidene Kerk een Deputatie naar de Z.A. Republiek zou afvaardigen. Eenigen tijd later ontvingen de verschillende kerkeraden in de Z. Afrikaansche Republiek bericht van de Afgescheidene Kerk uit Nederland, dat Ds. Dirk Postma tot de Republiek was afgevaardigd. Nu verzochten de bovengemelde lieden aan eenige anderen die wel niet de gezangen zongen bij de openbare godsdienstoefening, doch zich altijd stellig tegen eene afscheiding hadden verklaard om hunne hulp en medewerking, ten einde Ds. Postma tot hunnen leeraar te bekomen. Deze laatsten, waaronder de Diaken Douw Kruger en zijn broeder Paul Kruger Commandant wilden dit niet, tenzij zij door bemiddeling van den Kerkeraad handelden, in welk geval zij hunne medewerking beloofden." De Kerkeraad van Rustenburg, na kennis genomen te hebben van hun verzoek, en van twee brieven hem namens de "Synodale Commissie van de Christelijke Afgescheidene Kerk in Nederland" toegezonden besloot Ds. Postma den afgevaardigde dier kerk te ontbieden onder de volgende voorwaarden :—(1.) Dat hij zich onderwerpen zal aan de Grondwet des lands, en (2) dat hij zijn dienstwerk niet zal aanvaarden voor en aleer hij voor eene Algemeene Kerkvergadering uit de onderscheidene gemeenten der Z.A. Republiek was verschenen en gereed was een onderzoek te ondergaan "in het stuk der geloofsbelijdenis." Kort daarna verscheen dan ook genoemde Ds. Postma te Rustenburg.

Het *tweede* punt: de onwenschelijkheid van twee naast elkaar staande kerkgenootschappen die dezelfde belijdenis hebben in het land toetelaten ontlokte eene belangrijke discussie. Ter sprake kwam o.a. het manifest der Synodale Commissie van de Afgescheidene Kerk in Nederland, waarin werd verklaard, "ons oog is in dezen, in de eerste plaats, zeker op de behoeften der Republiek zelve, met bare 40,000 ngezetenen van Hollandschen oorsprong, en 100,000 Kaffers, die in afhankelijken toestand hen omringen, maar evenzeer op geheel Afrika, dat werelddeel, dat over het geheel nog gelegen is in de duisternis der schaduwe des doods, maar in den laatsten tijd des te gewichtiger voor de Christenen geworden is, naarmate de ontdekking van hetgeen in deszelfs binnenlanden zich bevindt des te belangrijker is De Transvaalsche Republiek kan onder 's Heeren zegen een midden- en uitgangspunt van Evangelisatie worden van zeer groot gewicht." De vergadering achtte de handelwijze van Ds. Postma in strijd met deze opdracht en vroeg inlichting daaromtrent. Ook kon men het niet begrijpen, dat Ds. Postma het zingen der Evangelische gezangen tot oorzaak van afscheiding kon blijven beschouwen, daar hij zelf verklaarde die zaak tot de "middelmatige" te rekenen, en op zijne doorreis in de Kaapstad en Natal van die gezangen had gebruik gemaakt bij de prediking des Woords. Voorts werd er op gewezen, dat hij in de Kaap Kolonie aan meer dan een het doel zijner zending naar Z. Afrika voorgesteld had als eene poging om "door de Boeren *op de Heidenen* te werken," terwijl ook zijne twee of drie laatste preeken in Nederland pleitredenen waren voor de Heidenen. Ja zelfs de "Stem" had de giften voor deze onderneming erkend als giften voor het *zendingwerk*. Hoe dit alles te rijmen met het gedrag van Ds. Postma *in* de Transvaal was voor de vergadering een raadsel.

Eindelijk na lange discussie werd het volgende voorstel met groote meerderheid van stemmen aangenomen, zijnde twee *tegen* en zes *buiten stemming*, van welke zes vier afgevaardigden waren van de gemeente Rustenburg :—

"De vergadering vindt het gebruik der Evangelische gezangen bij de openbare godsdienstoefening christelijk, gereformeerd, en dus ook wenschelijk. Het wordt echter aan de vrijheid en het geweten van elken leeraar overgelaten, daarin te handelen naar zijn geweten, met inachtneming van den toestand der gemeente.

Elk beroep dat voortaan wordt uitgebracht door de Kerkeraden der onderscheidene gemeenten in de Z. A. Republiek zal door de Algemeene Kerkvergadering moeten worden goedgekeurd, voordat het van kracht zal zijn, zullende niemand in de Ned. Geref. Kerk in de Z. A. R. beroepbaar zijn, tenzij hij door de Kaapsche Synode gelegitimeerd zij.

Onder de buitengewone omstandigheden benoemt de Vergadering Ds. Postma tot herder en leeraar der Ned. Geref. gemeente van Rustenburg, met dien verstande, dat de predikanten der Ned. gemeenten van Potchefstroom en Lijdenburg gemelde gemeente van tijd tot tijd zullen bezoeken.

Door het aannemen dezer bepalingen vervalt de oprichting eener afzonderlijke Kerk in deze Republiek en worden allen die zich hebben afgescheiden met liefde in haren boezem opgenomen. Alle gedoopten en aangenamen en door Ds. Postma, sedert 10 Februari dezes jaars, zullen dan ook als wettig worden ingeschreven in de doop- en ledematen-registers der gemeente waartoe zij behooren."

Dit besluit echter had niet de gewenschte uitwerking. Ten einde echter de tegenpartij in waarheid te winnen en eendracht op kerkelijk gebied te bewerken liet de Uitvoerende Raad zich bewegen "als een laatste stap en hoop dat door des Heeren zegen de scheuring in onze Kerk veroorzaakt mag worden geheeld de volgende punten aan Ds. Postma ter aanneming of verwerping voor te leggen :—

1. volkomen vrijheid wat het zingen van Psalmen en Gezangen betreft.

2. dat bij het afsterven of verlaten van Ds. Postma hetzelfde recht tot het gebruik van Psalmen en Gezangen aan zijn opvolger of andere leeraren zal worden toegekend."

Hierop werd door Ds. geantwoord :—dat daar "de geëerbiedigde Overheid niet alleen de Evangelische Gezangen met de Psalmen op eene lijst stelt, en dus eene *menschelijke* instelling met de *goddelijke* gelijk schat, hetwelk strijdt met onze Gereformeerde Belijdenis" de gemeente zich daarmee niet kon vereenigen; dat voorts "de Overheid bij zulk een besluit zich een recht aanmatigde, dat geen Engel noch mensch toekomt, en alzoo de gemeente schrikkelijk doet zondigen en grooten toorn brengen zal over land en volk."

Na zulke uitlatingen is het te begrijpen dat de scheuring bestendigd moest worden.

Op het Oorlogsterrein.

Aanteekeningen van eene toespraak aan een vriendenkring te Stellenbosch door Ds. J. du Plessis, lid van Dr. Hoffmans Ambulance Corps.

Vraag.—*Welke plaatsen hebt gij op uwe reis aangedaan?*

Ik reisde in verband met het Ambulance gezelschap van Dr. Hoffman, en vertrok van de Kaapstad op 30 Oct. De reis ging per trein naar Colesberg, en van daar per kar naar de Colesberg wagenbrug op den Philippolis weg. Na een bezoek aan het Philoppolis kommando, ging ik met Dr. Hoffman per spoor naar Bloemfontein en voorts alleen naar Winburg. In de volgende week reisde ik van Edenburg naar Rouxville, bezocht het Rouxville kommando en vervolgens de verschillende lagers aan de Basutogrens, in de districten van Rouxville, Zastron en Wepener. Daar toen het Rouxville kommando reeds over de Grootrivier getrokken was, voegde ik mij daarbij, met 't doel om voor eenige weken meê te gaan en in verband met dat kommando

ambulance werk te doen. Zoo gebeurde het dat ik ook in den Slag van Stormberg was op 10 Dec. Vóór Kerstfeest keerde ik echter naar Rouxville terug, om twee dagen na Kerstfeest met Ds. Albertijn een reis naar Ladysmith en Colenso te ondernemen. Drie weken lang waren wij van Rouxville op die reis afwezig, en ik keerde terug, om, na een kort bezoek te Zastron, over Burgersdorp, Cradock en Port Elizabeth naar de Kaapstad terug te keeren.

VRAAG.—*Hoedanig is de gezindheid van het volk ?*

Ik bevond dat de gezindheid allerbest was. Er was een geest van warme vaderlandsliefde en van hartelijke samenwerking. Op de kommandos is men altijd goedsmoeds en opgeruimd. Van een beweerd gevoel van ontevredenheid aan den kant van de Vrijstaters tegenover de Transvaal bespeurde ik niets. Nimmer hoorde ik een uitdrukking die klonk naar, "Dit hebben wij aan de Transvaal nu te danken." Bij elkeen stond de overtuiging vast: "Men heeft tegen de republieken een onrechtvaardigen en onheiligen krijg aangebonden. Wij kunnen niet anders dan strijden voor wat ons dierbaar is, voor land en vrijheid, voor huis en haard." Zelfs de heer John Fraser, aanvoerder van de Oppositie in den Vrijstaatschen Volksraad, zei tegen mij: "Wij kunnen niet anders, wij moeten met Transvaal gemeene zaken maken, en nu moet het daarop of daaronder."

Bovenal was de godsdienstige stemming zeer bemoedigend. Men leeft in het stil vertrouwen op dien Heer, "die het voor ons voleinden zal." Er is een geopend oor en een geopend hart voor de prediking van Gods Woord. Velen hebben leeren bidden zooals nooit tevoren. Van niet weinigen kan het getuigd worden dat zij zich tot den Heer bekeerd hebben. Bijbel en gezangboek zijn in iedere tent, en bijna in elkeens zak te vinden. Elk bericht van overwinning wordt ontvangen, niet met "hoera!"—dat heb ik niet eens gehoord,—maar met "Prijs den Heer met blijde galmen." Op sommige dorpen placht men zelfs vóór 't landdrostkantoor, na aflezing van het telegram, dezen lofzang aan te heffen.

VRAAG.—*Hebben de Republikeinen tot nog toe groote verliezen geleden ?*

Tot dus verre zijn de verliezen betrkekelijk gering geweest. Te Magersfontein (11 Dec.) vond het hevigste gevecht plaats, en de Boeren verloren 87 aan gedooden en 170 aan gewonden. Naast Magersfontein staat de aanval op Platrand, Ladysmith (6 Jan.) waar de verliezen 55 aan dooden, 135 aan gewonden bedroegen. Te Colenso (15 Dec.) was het verliescijfer zeer klein, n.l. 8 gedood (waarvan 2 verdronken) en 21 gewond. Tot hiertoe bedragen de totale verliezen der Republiekeinen, volgens officieele opgaven, iets over de 400 gedood en 900 gewond. Van laatstgenoemd getal zijn natuurlijk velen reeds hersteld of aan 't herstellen. Slechts een klein deel der gewonden zijn permanent buiten gevecht gesteld.

VRAAG.—*Zijn de officieele opgaven van dooden en gewonden te vertrouwen ?*

Naar mijne meening alleszins. Bij twee gevechten was ik aanwezig: bij het ééne heb ik zelf volgens de instructies aan alle ambulance Korpsen de getallen opgenomen en aan het Informatie Bureau overgeseind. In het ander geval heb ik na het gevecht het hospitaal en eenige lagers bezocht, en mij zoodoende overtuigd dat de namen der gesneuvelden en gewonden met juistheid worden aangegeven. Ik stel derhalve volkomen vertrouwen in de lijsten door het Bureau te Pretoria en de Informatie Commissie te Bloemfontein gepubliceerd. Bovendien zal iedereen die weet hoe de burgers van een kommando aan elkaar verwant en met elkaar bevriend zijn, en hoe gemakkelijk vrouwen, en dochters de lagers kunnen bezoeken, het inzien, dat er van geheimhouding van ongevallen geen sprake kan zijn.

Vraag.—*Hoe is het met den toestand van het volk binnenslands gesteld ?*

De verschillende boerderijen worden thans door de vrouwen gedreven, bijgestaan door hare dochters, zoons beneden de 16 jaar en eenige getrouwe bedienden. Onder vele moeilijkheden hebben zij de oogsten ingezameld,—en de koornoogst was dit jaar wegens de winterregens zoo prachtig als in geen jaren. Kleine getallen van Basuto vrouwen kropen 's nachts over de grenslijn, en hielpen zoo als in andere jaren met de afmaaiing. De vrouwen hebben verder zelve mijten gepakt, de garven naar den trapvloer vervoerd, en in gevallen waar er geen dorschmachine te bekomen was, eigenhandig met de schop gearbeid. Er was groot gebrek aan korenzakken, doch de vrouwen wisten het kostbare graan in wolzakken te bergen, of zelfs in sommige gevallen de spaarkamer van het woonhuis te ontruimen om den overvloedigen oogst te ontvangen. Thans zijn de ijverige vrouwen weer bezig aan 't schaapscheren; en als de tijd komt zullen zij ook in staat wezen de aarde om te ploegen, en het zaad voor het volgend jaar erin te werpen.

Op de dorpen is alles natuurlijk zeer stil. Nochtans gaan de gewone werkzaamheden voort. De landdrost of de vrederechter is nog op kantoor: de onderwijzer zet zijn werk op school voort—alleen de buitenscholen zijn gesloten. De winkels staan nog open, en drijven nog steeds een kleinen handel. De agenten echter krijgen nu weinig te doen, aangezien de gerechtshoven voor civiele zaken gesloten zijn. De kerken bevatten des Zondags nog altoos een belangstellend gehoor, bestaande, zooals zich laat verstaan, meestal uit vrouwen en kinderen.

Biduren op 't platte land zijn gestaakt, doch op de dorpen worden zij bezocht zooals nooit tevoren, en uit der vrouwen mond hoort men de ernstigste en teederste gebeden voor hare dierbaren. In de Transvaal loopen de spoortreinen geregeld zoowel 's nachts als in den dag. Twee treinen 's daags loopen naar Ladysmith, waar men een tijdelijke statie, "Modderspruit," drie mijlen aan deze zijde van het dorp heeft opgericht. In den Vrijstaat loopen de treinen ook geregeld, doch alleen des daags. De treindienst met Burgersdorp en Aliwal Noord is ook hersteld. *Posten* loopen zooals voor den oorlog, terwijl nieuwe postverbindingen met Barkly Oost, Dordrecht en andere plaatsen zijn aangeknoopt.

VRAAG. *Kunt gij ons* ook *eene beschrijving geven van 't gevecht te Stormberg?*

Op 10 Dec. bevond ik mij met het Rouxville kommando te Stormberg Junction, als tijdelijk hoofd van het Ambulance Corps, daar de dokter nog niet van Jamestown was opgedaagd. Den vorigen avond, Zaterdag, 9 Dec., was het Rouxville kommando naar een nieuwe lagerplaats vertrokken, onder een half-kring van groote rotsblokken $1\frac{1}{2}$ mijl ten westen van de statiegebouwen. Intusschen herinnere men zich dat Stormberg de Junctie is van drie lijnen—een zuidlijn naar Molteno, en noordlijn naar Burghersdorp en een westlijn naar Steynsburg.

Stormberg statie ligt binnen een kring van bergen en heuvels, die alleen aan de westzijde, naar Steynsburg, een eenigszins groote leemte vertoonen. Op de randjes tegenover Molteno lag het Smithfield kommando, ongeveer 600 sterk met één kanon; want men verwachtte van dien kant vooral den aanval van de Engelschen. Het Rouxville kommando, groot 400 man, lag meer in de richting van Steynsburg. Gen. Grobler was dienzelfden Zaterdag met 800 man naar Steynsburg vertrokken.

Wat nu gebeurde in den nacht van Zaterdag op Zondag? Het Engelsche leger onder Gen. Gatacre verliet Molteno tegen den avond, reizende per spoor tot op 6 mijlen van Stormberg. Van daar ging het te paard en te voet, niet rechtuit naar Stormberg, maar *langs een omweg*, ten einde een aanval te doen van den kant van Steynsburg. Het plan was goed overlegd: groote stilte heerschte in het aanvallende leger: zelfs de wielen der kanonwagens waren met natte beestenvellen overtrokken. De brandwachten der Boeren werden niets gewaar. De gidsen der Engelschen leidden hen op uitmuntende wijze tot vlak beneden de randjes onder welke het Rouxville kommando gekampeerd was. Acht honderd soldaten beklommen in stilte de bankjes, en hadden bijna den top van het randje bereikt, toen de burgerwachten het alarm gaven. Op eens was alles in rep en roer. Elkeen zadelde in allerijl zijn paard, en joeg naar het bedreigde randje, 200 treden van het kamp verwijderd Ook maar net in tijds, want de soldaten waren reeds bovenop het hoogste bankje, niet 80 treden ver van den randtop. Nu werden zij echter door het gevuur der Boeren genoodzaakt zich onder het bankje te schuilen.

Intusschen hadden de Engelsche artilleristen uit 10 kanonnen een hevig bombardement op de Boerenpositie aangevangen. Een van hun eerste schoten viel echter kort, en barstte onder een klompje hunner eigene officieren die onder een bankje stonden. Eén man werd gedood, en vier officieren gewond, nl. Col. Eagar, Majors Seton en Welman en Capt. Bell. Deze werden allen door Dr. Werdmüller in ons tijdelijk hospitaal aan 't station verpleegd. De bom die deze ongelukkige uitwerking had, is door mij later gevonden. Voor een uur of twee was het gevuur der artillerie zoo hevig dat de Boeren slechts konden stil liggen achter de klippen van hun randje. Middelerwijl waren wij bezig de gewonden naar 't kamp te vervoeren, en ze zoo goed wij konden te verbinden. Het was eerst later in den dag dat er een dokter uit Burgersdorp aankwam, en dat werk op behoorlijke wijze deed.

Met het breken van den dag, omtrent 3 45 was het gevecht begonnen. Te 7.30 kwamen er onverwachts versterkingen voor de Boeren aan. Gen. Grobler nl. had het kanongevuur gehoord, en was dadelijk met 400 man omgedraaid. De Engelschen zagen zich van achteren aangevallen. Zij wisten niet hoe sterk de aanvallende macht was, en begonnen bijna onmiddellijk te retireeren. Het ééne kanon der Rouxvillers beschoot hen nu geweldig. Zij konden niet vluchten langs den weg welken zij gekomen waren, en sloegen een andere richting in, over ruige bosschen, langs een diepe kloof af en door een zanderige rivier. Op een boerenplaats, "Oudeklip," lieten zij een kanon achter, terwijl de paarden van een ander kanon dat in een sloot was vastgevallen, door de Boeren doodgeschoten werden. Beide kanonnen vielen den burgers ten buit, alsmede twee wagens, waarvan één Lee-Metford ammunitie bevatte, en twee span muilen.

Gen. Gatacre was geweken, latende ongeveer 700 man in de bankjes beneden der Boeren positie. Voor deze ongelukkigen was er nu geen ontkomen. Telkens vluchtte er een of ander uit de bescherming der bankjes en over de vlakte,—alleen om een prooi te worden van de kogels der burgers. Toen ontstond het geroep: "Schiet niet meer, neemt hen gevangen!"; en terstond stapten de burgers de bankjes in, niet wachtende op de witte vlag, en begon alzoo de ontwapening der soldaten. Zij bleken een deel te zijn van de Royal Irish Rifles en van de Northumberland Fusiliers.

VRAAG:—*En hoeveel Boeren namen aan het gevecht deel?*

Tezamen 800 man, met één kanon. De 600 Smithfielders met hun kanon, zagen niet eens den vijand. Het was hunne roeping de randjes tegenover Molteno te bewaken, uit vrees dat een gepantserde trein versterkingen kon aanbrengen, die van de zuidzijde een aanval konden doen. Tegen den namiddag verschenen dan ook twee treinen, doch na drie bommen uit het Smithfield kanon, namen zij de wijk. Slechts 25 man van het Smithfield kommando, onder leiding van Commandant Swanepoel, namen eenig deel aan 't gevecht; doch hun Commandant bekwam reeds vroeg een vleeschwond door 't been, die hem noodzaakte naar het kamp terug te keeren. De gezamenlijke verliezen der Republikeinen waren 6 gedood, 1 na zes weken aan zijn wond bezweken, en omtrent 11 gewond. Van de Engelschen werden 568 gevangen genomen (ongewond), 68 in hospitaal als gewonden opgenomen, en 29 lijken op het slagveld begraven.

Commandant Olivier liet de Engelsche gevangenen dien avond naar een naburige plaats, omtrent 4 mijlen van de statie marcheeren. Den volgenden dag gingen zij zoover als Burgersdorp, waar zij goed onthaald werden. Daar de treinen toen nog niet liepen, moesten zij tot op Bethulie te voet stappen, vanwaar zij per spoor naar Bloemfontein reisden. Voor de officieren echter werden rijtuigen verzorgd.

De burgers geven God al de eer van hunne overwinning. Aan Hem zeiden zij was het te danken dat zij niet volkomen verrast werden; aan Hem dat de versterkingen juist in tijds opdaagden. Dit gevecht heeft hen in 't geloof bevestigd dat God aan hunne zijde staat en met hen strijdt. Dien avond zong men wederom voor de tent van den Commandant, terwijl de regen nederstortte: "PRIJS DEN HEER MET BLIJDE GALMEN."

De Gemeente Caledon.

Gedurende den diensttijd van Dr. G. Thom.
(Feb. 1819 tot Oct. 1825.)

DR. George Thom werd door het gouvernement benoemd om opvolger te worden van Ds. M. C. Vos die naar Tulbagh, zijn vorige standplaats, vertrokken was. Hij was opgeleid in het Seminarium der Independenten te Gosport (London) onder de leiding van Dr. Bogue en uitgezonden naar Zuid Afrika als zendeling in dienst van het Londensch zendinggenootschap. Zijn arbeid in de Kaapstad in die betrekking was velen tot zegen.

Dr. Thom aanvaardde zijne bediening in Feb. 1819. Hij werd aan de gemeente voorgesteld door Ds. J. von Manger van Swellendam, die de bevestigingsrede hield. Ongelukkig is er niet veel bekend aangaande zijne werkzaamheden in de gemeente daar er geene notulen van vergaderingen in zijnen tijd gehouden, bestaan. Gelukkig echter had hij de gewoonte het een en ander op te teekenen in een *Dagboek* dat bewaard is gebleven en dat Ds. George Thom van Frankfort O. V. S.,—een kleinzoon van Dr. Thom—ons goed gunstiglijk heeft geleend. Het Journaal is in het Engelsch geschreven en is op vele plaatsen onleesbaar. Wij meenen onzen lezers geen ondienst te doen om van het een en ander uit 't journaal, vooral wat betrekking heeft op deze gemeente en ons belangrijk schijnt eene vertaling te geven.

JOURNAAL VAN DR. G. THOM.

1819. 2 APRIL. Heden werd het Heilig Avondmaal in de gemeente gevierd. Er waren vele communicanten. 8 Mei (Zondag) Mev. Thom en ik brachten gedeelte van den dag door in gebed in mijne studeer-kamer. Onder het

prediken vandaag genoot ik vreugde en vertroosting. Maar ik heb groote omzichtigheid noodig.

18 Juni.—Het is heden mijn verjaardag, zijnde ik vandaag 30 jaar oud. "Mijn beker is overvloeiende." Ik dank God dat ik werkzaam mag zijn in zijn wijngaard.

7. Juli.—(Vrijdag.) Daar de Avondmaalsviering Zondag plaats vindt, zijn er 7 wagens met menschen in het dorp aangekomen. Op mijn verzoek hield ouderling De Bruijn een korte toespraak in de kerk.

8 Juli.—(Voorbereiding.) Ik preekte in den morgen over de woorden:—"En hetgeen Ik u zeg, dat zegt ik allen: waakt." In den avond hield ouderling Badenhorst eene toespraak in de kerk.

9 Juli.—(Zondag.) In den morgen preekte ik over de woorden:—"Keert gijlieden weder tot de sterkte, gij gebondenen, die daar hoopt," Zach. 9: 12. Daarna deelde ik het avondmaal uit. Er waren 60 communicanten, waaronder 7 slaven en Hottentotten. In den namiddag preekte ik over de woorden:—"Het is volbracht." In den avond leidde ouderling Lourens een dienst in het huis van den Koster. Het was een zeer verkwikkende avondmaalsviering.

31 December. Ons huisgezin bracht dezen dag in bidden en vasten door. Het is de laatste dag des jaars. Wij verootmoedigen ons voor den Heere. George Nicol en Christian Adams, twee vrijgemaakte slaven, gingen ook in gebeden voor.

1820. 1 Jan.—Ik preekte in den morgen in de kerk en vermaande om den Sabbatdag te heiligen en den tijd wel te besteden.

Omtrent dezen tijd, Februari 1820, ging Dr. Thom op eene Zending naar Europa. Door de regeering des lands daartoe benoemd, moest Dr. Thom in Schotland uitzien naar predikanten en onderwijzers voor Zuid Afrika. Tusschen de Gereformeerde Kerk in Holland en Schotland bestaat zooveel overeenkomst ten aanzien van leer, tucht en kerkbestuur, zoo weinig zijn de punten van verschil met uitzondering van de taal, dat nevens de moederkerk, Schotland het geschiktste oord scheen te zijn waarheen men voor leeraars mocht uitzien. Het gelukte Dr. Thom dan ook om in overleg met Graaf Bathurst, indertijd Secretaris van Staat van de Koloniën een plan te beramen om proponenten van de kerk van Schotland te bewegen, het leeraars-ambt bij de Ned. Geref. Kerk in Zuid Afrika te aanvaarden, nadat zij eerst in Holland gedurende omtrent een half jaar zich in de Hollandsche taal zouden hebben geoefend. De noodige onkosten zou het Engelsche Gouvernement bestrijden. Te Glasgow en Aberdeen werden commissiën* benoemd die in correspondentie zouden treden met proponenten, en zoo zij gewillig waren naar de Kaap te komen, met hen de noodige schikkingen te maken.

Dr. Thom komt dus de eer toe om, bij het dringend gebrek aan predikanten en onderwijzers, een plan te hebben uitgedacht en in werking gebracht, om onze kerk op geregelde wijze met een aantal goede leeraars te voorzien. De meesten hunner zijn mannen geweest die op de Kerk in Zuid Afrika een onberekenbaren invloed hebben uitgeoefend.

In Juni 1822 Keerde Dr. Thom naar de Kaap terug. Hij was vergezeld van de proponenten Andrew Murray en Alexander Smith. Gedurende zijne afwezigheid werden de diensten te Caledon door Ds. J. Spijker waargenomen. In October 1822 hervatte Dr. Thom zijne werkzaamheden in de gemeente. Het volgende ontleenen wij aan zijn *Dagboek*:—

19 Oct. 1822. Gisteren in veiligheid te Caledon aangekomen, na eene afwezigheid van 2 jaren. Door den Kerkeraad verwelkomd. Allen schenen verblijd te wezen dat wij teruggekomen waren.

Dec. 22.—Ten gevolge van verzwakte gezondheid, was ik verplicht 3 weken geleden het zeebad aan Uilkraal Rivier te gaan gebruiken. Mijn familie ging meê. Daar heb ik driemaal gepreekt en meer dan eens huisbezoek gedaan. De onkunde van de in die streek woonachtigen ging mij diep ter harte.

20 Jan. 1823.—Het jaarlijksch Dankfeest werd heden gehouden. De oogst was goed uitgevallen.

April 1823.—Te Bot Rivier op huisbezoek. Ik genoot veel vriendelijkheid in het huis van den heer le Roux, waar ik ook een godvreezenden slaaf ontmoette.

18 Mei 1823.—Wij hebben een Zondagschool voor slaven opgericht. Mev. Thom staat aan het hoofd. Zondag l.l. waren er 48 aanwezig.

Nov. 1823.—Met het Avondmaal in October l.l. hadden wij het genoegen gehad Ds. Smith (die naar Uitenhage gaat) en Eerw. Ross (die naar Kaffirland gaat) in ons midden te hebben. Het was een gezegende avondmaalsviering.

15 Dec. 1823.—Uilkraal Strand. Met familie hierheen gekomen, om het zeebad te gebruiken. Ik ging van hier naar Caledon om daar te preeken. Op de terugreis hierheen werd ik zeer ziek daar ik voor 6 uren in de zeer warme zon moest rijden. Drie dagen na mijn aankomst alhier werd ik beter.

22 Dec. '23.—Het is besloten dat de eerste synode van onze Kerk aanstaande jaar gehouden zal worden. Deze zaak geeft mij veel vreugde. Ook gevoel ik dat het noodzakelijk voor de Kerk is dat er een Theologische Kweekschool gesticht worde.

1 Jan. 1824.—Heden een nieuws-jaars-preek gehouden. De opkomst was klein. De oogst is zwak uitgevallen. Armoede neemt toe in het distrikt.

28 Maart '24. — Gedurende mijne afwezigheid van huis, op huisbezoek, heeft Mev. Thom Genadendal bezocht. Zij werd daar vriendelijk ontvangen. Eendracht, broederlijke liefde en vlijt onder de broederen bespeurt men steeds te Genadendal.

23 April 1824.—In gezelschap van Mr. Jardine en Mr. Beck heb ik het Melaatschen Gesticht te Hemel en Aarde bezocht. Voor melaatschen gepreekt. Een Katechiseermeester doet hier het werk van een oefenaar doch op geenszins bevredigende wijze. Ten gevolge van zeer ernstige klachten heeft het gouvernement den Superintendent, Katechiseermeester en dokter van hunne posten afgezet. Sedert de heer Leitner aan het hoofd van de inrichting staat is er vooruitgang geweest zoowel op tijdelijke als op godsdienstigen arbeid. Er zijn omtrent 150 melaatschen, waarvan de meesten Hottentotten en slaven zijn. Er is geen gezicht zoo vernederend, geen ziekte zoo ongeneeslijk, geen werk zoo hemelsch als dit.

1824. 18 Juni.—Vandaag ben ik 35 jaar oud. Ik begeer een heilig leven te leiden. De Heere doe mij mijne verantwoordelijkheid als leeraar meer en meer gevoelen.

Drie weken geleden was ik in de Kaapstad, om de noodige schikkingen voor de aanstaande synode te maken.

3 Aug.—Gedurende deze week deed ik, vergezeld van een ouderling, huisbezoek op het dorp. Er waren verscheidene gevallen van jongelieden, die wij bestraften, doordien zij zich gedurig schuldig maakten aan ontheiliging van den Sabbatdag. Drie hoofden van huisgezinnen moesten wij bestraffen omdat zij hunne ouderlijke plichten verzuimd hadden.

*Door de Commissie te Aberdeen zijn uitgezonden in 1822:—Ds. Andrew Murray en de heer Robertson (later Dr. Robertson); in 1824 Ds. C. Fraser; in 1825 Ds. G. Morgan; in 1833 Ds. J. Cassie; R. Shand, enz.

Door de Commissie te Glasgow zijn uitgezonden Di. A. Smith; H. Sutherland; J. Edgar, en A. Welsh.

De godsdienst-toestand is onbevredigend. Wij hebben een resident-magistraat noodig.

30 SEPTEMBER.—Naar Worcester geweest, waar ik op verzoek der ouderlingen Mr. Sutherland in zijn dienstwerk bevestigde. Voor zijne bevestiging bracht Mr. Sutherland een maand bij ons te Caledon door.

(*Wordt vervolgd.*)

H. P. F. A. D.

Blikken in den Bijbel.

MYSTERIENDIENST.

1 Cor. 2: 7, 10. *Wij spreken de wijsheid Gods bestaande in verborgenheid, die bedekt was, welke God tevoren verordend heeft tot heerlijkheid van ons, eer de wereld was. God heeft het ons geopenbaard door Zijnen Geest, want de Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods.*

Onze God is een mijsterie, een verborgenheid, voor ons verstand, dat het oneindige niet zien kan, dan alleen naar het in eindige vormen zich aan ons vertoont. Voor 't verstand is God een Wezen dat, zoo als de Schrift het uitdrukt, een ontoegankelijk licht bewoont. En wat waar is van Zijn Wezen, dat is waar van Zijne betrekking tot het schepsel, en van de goddelijke daden die samenhangen met deze betrekking. Van daar is het dat de mensch die deze beperktheid van zijn verstand niet erkent, en toch over God en goddelijke dingen wil oordeelen, die daden vaak eene dwaasheid noemt. "Hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden."

***

Natuurlijk is God voor Zichzelven geen mijsterie. Hij kent in oneindige volkomenheid Zichzelven en Zijne daden. Hij is de oneindig volmaakte Kennis en Zelfkennis. "Wie van de menschen weet hetgeen des menschen is, dan de geest des menschen, die in hem is, alzoo weet ook niemand hetgeen God is, dan de Geest Gods."

God is volzalig in Zijne kennis en Zelfkennis. Zonder haar kan Zijnen gelukzaligheid niet worden gedacht. In die gelukzaligheid wil Hij ons doen deelen. Hij wil in ons het licht doen schijnen, waarin Hij Zich beweegt. Met dat doel schiep Hij, de oneindige Liefde, ons.

Hoe bereikt God dit doel? Daardoor, dat het hart verder kan gaan dan waar het verstand zijn grenzen vindt. Door God is het hart er op aangelegd om in 't oneindige zich thuis te voelen. Het zoekt den Oneindige in 't eindige, den Schepper in 't schepsel, en rust niet tot het Hem gevonden heeft.

En hoe vindt het Hem? Door de ontdekking dat Hij de Liefde is, en den mensch wil opnemen in de gemeenschap Zijner liefde. Dit geschiedt van 't oogenblik dat door Gods geest Gods Wezen als de Liefde aan het geloovig hart wordt ontsluierd; inzonderheid van het oogenblik dat Gods Geest het hart verlicht om in Jezus Christus 't Beeld van God en den Middelaar tusschen God en mensch te aanschouwen. In God alzoo te gelooven en alzoo Hem liefte-hebben zijn één. Uit dit geloof komt liefde en uit deze liefde het geloof. Daarom zegt Paulus, de man die zoo sterk op dit geloof aandringt, dat God te heerlijke dingen, die in Christus te aanschouwen zijn, "bereid heeft dien, die Hem *liefhebben.*"

Welk een gemeenschap ontstaat hierdoor tusschen God en mensch! Zij is, in haar aard dezelfde gemeenschap die den eeuwigen Vader en den eeuwigen Zoon aan elkander bindt en tot één maakt. God zelf leidt ons in deze gemeenschap door dat wat anders voor ons verborgen zou zijn gebleven "aan ons te openbaren door Zijnen Geest" —dienzelfden Geest waardoor de Vader Zichzelven en den Zoon, en de Zoon zichzelven en den Vader kent. 't Is om te duizelen als wij aan deze verborgenheid denken, die voor ons beperkt verstand ondoordringbaar blijven zal, terwijl het liefhebbend hart daarin 't eeuwige leven vindt.

***

De uitnemende waarde der Heilige Schrift bestaat hierin, dat zij ons de daden en de woorden mededeelt, waardoor God uit Zijne verborgenheid is getreden, om Zich aan ons bekend te maken. Gelijk ik den *Mensch* alleen uit zijne daden en woorden kan kennen, zoo ook *God*. En God wil dat alle menschen Hem zullen leeren kennen, van de grooten tot de kleinen; daarom moet aan allen de Schrift worden bekend gemaakt, terwijl de Heilige Geest elk geloovig hart in den zin er van inleiden wil.

De Heidenen waren onbekend met Gods daden en woorden, daarom dienden zij Goden, die zij zichzelven hadden uitgedacht. Dit niet alleen; omdat zij ten eenenmale onbekend waren met de werking des Geestes door Gods Woord in 't geloovig hart, kwamen zij er toe om zich zekere dingen als mysteriën te denken, waardoor een mysterieuze kracht op den mensch wordt uitgeoefend. Er waren vereenigingen die de kennis hadden van deze mysteriën en ze voor 't volk geheim hielden. Die tot deze vereenigingen wilden behooren moesten op een bijzondere wijze er toe worden voorbereid. Zij werden in het geheim, alleen in de tegenwoordigheid van hen die reeds tot de vereeniging behoorden, in haren schoot opgenomen. Zij werden de ingewijden, de volmaakten, de verlichten genoemd. Aan de inwijdingsplechtigheden werd een mijsterieuze kracht toegeschreven, onder anderen, aan de gewijde spijs die men soms bij die gelegenheid genoot. Van geloof in God was er geen spraak. Het hart kwam tot Hem, en Hij tot het hart niet nader. Men kende de kwaal der zonde niet, en nog minder Hem die ons van deze kwaal verlost. De zoogenaamde mysteriën die als geheimzinnige toovermiddelen werden vereerd, kwamen tusschen den mensch en zijn God te staan. Zij waren een sluier waarachter God verborgen bleef. Men dacht ze als geheimzinnige natuurkrachten. Hoe kon het anders, daar men den persoonlijken God niet kende, en alzoo onbekend moest blijven met de persoonlijke, de zedelijke werking van God op 's menschen hart en geweten. De afgodische mysteriëndienst, was één met de natuurvergoding, die grootendeels het kenmerk der heidensche godsdiensten was.

't Was vooral met het oog op deze mysteriëndienst, dan Paulus de geloovigen te Corinthe leerde, dat *zij* het zijd die tot de waarlijk verlichten, en in de kennis van Got ingewijden behoorden.

Niets kan den godsdienstigen mensch van de dwaling die de grondslag was van dezen heidenschen mijsteriëndienst, verlossen, dan alleen de klare overtuiging dat de Heilige Geest die in God woont, aan ons is medegedeeld om ook in ons te wonen; en dat God onmiddellijk door dien Geest, aan ons doet, wat de Schrift, of de eene of andere plechtigheid, aangaande God als Verlosser, getuigt. Denk aan Israël. Wat schreef de onverlichte niet aan de besnijdenis toe, die toch niets meer dan een teeken en zegel was van de besnijdenis des harten door den Heiligen Geest. Was niet Abrahams hart door Gods Geest besneden, blijkens het geloof dat er in werkte, nog eer hij in 't lichaam besneden werd? Was hij niet als een onbesnedene door 't geloof gerechtvaardigd en de vader der geloovigen ook onder de onbesneden geworden?

En gelijk de onverlichte op zijn heidensch van de besnijdenis een geheimzinnig mysterie had gemaakt, zoo verlaagde hij ook den ganschen Israelietischen godsdienst tot een geheimzinnigen mysteriëndienst. Ja, 't waren Joden die reeds in Christus geloofden, die meenden dat er nood-

zakelijk iets aan 's menschen zaligheid moest ontbreken, als hij niet de aan Israël overgeleverde godsdienstige feestdagen en plechtigheden medevierde. Denk aan de Galatiërs, bij wie door den invloed dezer Joden de oude heidensche geest, waaruit de vereering der mijsteriën was ontstaan weer begon door te breken.

***

Wat toen onder de Galatiërs voorviel, was helaas! het voorteeken van wat later in de Christelijke Kerk gebeuren zou. Wat is dan gebeurd? Men verloor de groote beteekenis van de verlossing door Christus uit het oog, namelijk de onmiddellijke gemeenschap met God door den Heiligen Geest, die God bekend maakt aan 't hart, dat in Hem en Zijn Woord gelooft. Men schreef aan 't doopwater de mysterieuze kracht toe, om den mensch weder te baren, en aan de oplegging der banden van den bisschop de mijsterieuze kracht om den doopeling den Heiligen Geest mede te deelen. Was het niet, onder anderen, om juist deze dwaling te voorkomen, dat de eerstelingen uit de Heidenen in 't huis van Cornelius, *nog eer zij gedoopt werden*, enkel op hun geloof in Christus en Zijn Woord, den Heiligen Geest ontvingen, gelijk de apostelen die op den Pinksterdag hadden ontvangen?

Als men van den doop zulk een mysterie maakte, dan laat het zich begrijpen welk een mijsterie het avondmaal allengs moest worden. Men schreef aan 't gewijde brood, onder anderen, de kracht toe, om den mensch een deelgenoot der onsterfelijkheid te maken. Eindelijk kwam men er toe om te gelooven, dat door de wijding van den priester het brood het verheerlijkte liehaam des Heeren met zich vereenigde, ja, daarin werd veranderd. Welk een sluier werd hierdoor getrokken tusschen den Heiland en 't hart, dat Hem door 't geloof onmiddellijk moet aanhangen en genieten!

***

Hoe diep zat alzoo de Heiden in den Christen! Vrome christenen lieten zich medeslepen door deze dwalingen, die ons aan de heidensche natuur—en schepselvergoding herinneren. Ja 't was in de derde eeuw zóó ver gekomen, dat de Christelijke Kerk door hare voorgangers werkelijk werd aangezien als een geheime gemeenschap met een tal van geheime mysteriën. Tot die mijsteriën rekende men ook het gebed des Heeren, en de apostolische geloofsbelijdenis, die de doopelingen eerst na lang voorbereidend onderricht als zij op het punt waren gedoopt te worden, uit het hoofd mochten leeren. Zij waren te heilig om door ongewijde lippen te worden uitgesproken. En men werd alleen in de tegenwoordigheid van de gedoopten—der ingewijden—door den doop, en wel in verbintenis met eenige mysterieze plechtigheden, in de gemeente ingelijfd. Ook het avondmaal werd alleen in de tegenwoordigheid der ingewijden genoten. 't Was niet meer, zooals vroeger, het eenvoudig slot van 't liefdemaal waaraan men zich in de gemeenschap met den Heiland en met elkander sterkte. Het werd al meer als een op ziebzelfstaand ontzagwekkend mysterie gevierd, tot men eindelijk er toe kwam om voor het gewijde brood, als voor den andermaal aan God geofferden Christus aanbiddend neer te knielen.

***

De Hervorming der zestiende eeuw ontstond door het licht, dat door de opnieuw geopende Schrift geworpen werd op de schepselvergoding, die toen alom in de Christelijke Kerk heerschte. In niets trad deze schepselvergoding duidelijker aan den dag, dan in de aanbidding van het brood des avondmaals, als aan het liehaam des Heeren. Onze Hervormers gevoelden zich ten diepste verontwaardigd en gegriefd door deze daad, die, al wist en al bedoelde men 't niet, toch een afgodische daad was—een daad waarin de oude Heiden in den Christen zich nog gelden liet. Zij wordt daarom door onzen Heidelbergschen Katechismus een vervloekte afgoderij genoemd.

't Is met het oog op deze vergoding van het avondmaals brood, dat ons nachtmaals formulier deze schoone vermaning tot de communicaten richt: "Opdat wij dan met het waarachtig hemelsch brood Christus gespijsd mogen worden, zoo laat ons met onze harten niet aan het uiterlijke brood en wijn blijven hangen; maar dezelve opwaarts in den hemel verheffen, daar Christus Jezus is, onze voorspraak ter rechterhand des Vaders." Zóó kan de geloovige spreken voor wien, ja, elke aardsche gave het onderpand is van de hoogere ons toegezegde gaven; maar die tevens weet dat die hoogere gaven onmiddellijk van God in het geloovig hart nederdalen. Daaraan herinnert ons het "Seorsum eorda!"—de harten naar Boven!—in een van vanouds overgeleverd avondmaalsformulier. Zalig de mensch die van alle menschelijke uitgedachte mysteriën is vrijgemaakt, en zich thuis gevoelt in het geopenbaarde mijsterie der gemeenschap aan de genade van den Heere Jezus Christus en van de liefde Gods door de onmiddellijke gemeenschap van den Heiligen Geest, die ons in en door alles wat van God verordend is, leert en leidt, vertroost en sterkt.

Biddende in den geest.

Ef. 6: 18. Biddende te allen tijd in den Geest.

IN dit hoofdstuk wekt Paulus de geloovigen op tot een wakker leven, gelijk aan dat van den wakkeren Romeinschen soldaat, in wiens wapenrusting hij een treffend beeld ziet van de geestelijke wapenrusting des Christens. Na deze wapenrusting beschreven te hebben, wekt hij de geloovigen op tot het gebed, en het is in deze opwekking dat de uitdrukking voorkomt: "biddende te allen tijd in den Geest."

Men kan zeggen dat niets een meer beslist kenmerk is van den echten Christen, als zijn gebedsomgang met God. Inderdaad, hij werd verlost om met God in het gebed te kunnen omgaan, zooals de Heiland met Zijn Vader plagt om te gaan. Hij is daardoor tot Priester gewijd, om, zooals Petrus het uitdrukt, "geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus." Deze zelfde gedachte vindt gij in den brief aan de Hebreën, waar de geloovige wordt vermaand, "altijd Gode eene offerande des lofs op te offeren." Uw voortgang in 't christelijk leven hangt af van uw voortgang in den omgang met God. Denk aan 't woord der Schrift: "Bouwt uzelven op uw allerheiligst geloof, biddende in den Heiligen Geest."

Wat beteekant het, "in den Geest" te bidden? De apostolische zegenbede, die van "de gemeenschap des Heiligen Geestes" spreekt, zegt u dat gij "in den Geest" bidt, als uw gebed ontstaat *uit de gemeenschap van het licht dat uit den Geest in u schijnt, en de kracht die uit den Geest in u werkt.* Gij bidt derhalve in den Geest als gij bidt zooals alleen de Geest van God u kan leeren bidden.

Om in den Geest te kunnen bidden

moet gij dus den Geest hebben *ontvangen.* Dit is geschied bij uwe overgaaf aan Jezus Christus. Die overgaaf was uwe bekeering; wellicht de voltooiing uwer bekeerring. Bij die overgaaf werd u uw zondeschuld vergeven. Daardoor werd de hinder uit den weg geruimd voor den Geest van God, om zijn intrek in u te nemen, en voor eeuwig uw hart tot Gods tempel te wijden. Op den Pinksterdag werd aan hen, die zich tot God en Christus bekeerden, met de vergiffenis de gave des Geestes toegezegd. Dit is de regel in Gods koningrijk. Niemand

scheide wat God op dien dag tesamen heeft gevoegd. Niemand, die weet dat hij tot God bekeerd is, en aan Jezus Christus zich heeft overgegeven, dwale door te meenen, dat hij nog niet Gods Geest ontvangen heeft, en Hem eerst ontvangen kan nadat wie weet wat aan hem is geschied. Gij moet noodzakelijk door deze dwaling velerlei schade aan uw geestelijk leven lijden.

Twijfel er ook niet aan of de Geest, als gij hem ontvangen hebt, wel *in u wonen blijft.* Hield Zijn inwoning op, dan hield ook uw geestelijk leven op, en is het onmogelijk "ten alle tijde" in den Geest te bidden. Hij is in u de onophoudelijke bron van uw geestelijk leven. Hij is de levende band, die u zoo één maakt met Christus als de rank met den wijnstok. Gij kunt Hem bedroeven, gij kunt door uw ongeloof of ongehoorzaamheid u van Zijn licht en kracht berooven; maar Hij zelf blijft in u om tegen uw ongeloof en ongehoorzaamheid te getuigen, u deswege te tuchtigen, en u, zoodra gij Hem dit toelaat, van uw ongeloof en ongehoorzaamheid te verlossen. Herinner u hoe Paulus aan de Corinthiërs leerde, dat de zonde tegen het lichaam gepleegd, een schennis is van den tempel des Heiligen Geestes. De waarheid dat Gods Geest in u, geloovige, woont is zoo ontzettend als vertroostend. *Ontzettend* want gij pleegt het kwaad dat gij doet niet tegen een God, die van buiten op u werkt, maar daar binnen in u woont—denk aan de vermaning: "werkt uwe zaligheid met vreeze en beven omdat het God is die in u werkt, beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen." *Vertroostend* is die inwoning, want nu weet gij dat elke goede zucht of gedachte, voornemen of besluit, woord of daad, niet aan u maar aan Gods Geest in u; niet aan een voorbijgaande menschelijke opwelling, maar een blijvende Goddelijke werking te danken is. Gij verstaat daarom den apostel als hij belijdt, dat hij wel uit zichzelven niets, maar door God *alles* vermag.

En als gij nu Gods Geest in u niet hindert,

WAT KENMERKT DAN UW BIDDEN IN DEN GEEST?

Met andere woorden, welke *smeekingen,* welke *dank- en lofzeggingen* worden dan uit den Geest geboren? Terwijl Hij voortgaat u uwe nog onvervulde behoeften te leeren kennen, of u te laten zien in welke geringe mate zij tot nog toe vervuld zijn; neemt hij den sluier van uw oog, om al meer de volheid in Christus te zien waaruit God bereid is al uwe behoeften te bevredigen: en terwijl gij die volheid aanschouwt, kunt gij uw niet weerhouden, met een steeds toenemenden ernst, om de bevrediging uwer behoeften te *smeeken.* Gij doet het soms met sterke roeping en tranen; en denkt dan er aan hoe uw Heiland aldus "gebeden en smeekingen tot God heeft geofferd." Laat mij u iets bij name noemen. Gods Geest brengt u onder een steeds dieper indruk van Gods liefde tot u, geen mindere liefde dan waarmede Hij Zijn eigen Zoon liefheeft. Terwijl Hij dit doet, komen er tijden in uw leven dat gij allerpijnlijkst wordt aangedaan door de tegenstelling tusschen wat gij in God aanschouwt, en uw armoedig vertrouwen op God, uwe flauwe toewijding aan Hem, en den oppervlakkigen indruk dien gij in u omdraagt van Gods allestebovengaande liefde jegens u. Hoe smacht, hoe hongert en dorst gij dan, om zooals nog niet is geschied, onder de macht en bewerking van Gods liefde te komen! Dan worden door Gods Geest de innigste *smeekingen,* de onuitsprekelijkste verzuchtingen in u opgewekt. Dan verstaat gij, beter dan op andere tijden, dat geheel uw gebedsleven aan den inwoonenden Geest van God te danken is. 't Is u onmogelijk alzoo bij toeneming onder de macht van Gods liefde te verkeeren, zonder met een onuitsprekelijkste begeerte naar meer liefde jegens den naaste te verlangen—meer geduld, meer verdraagzaamheid, meer vriendelijkheid, meer belangstelling, meer hulpvaardigheid, meer toegewijdheid. Welke *smeekingen* om de vermeerdering van deze naastenliefde klimmen dan niet uit uw hart op tot een liefhebbenden God!

En geen smeeking, die uit Gods Geest wordt geboren, kan onverhoord blijven. Dit behoort tot de gezegendste uwer ervaringen. Uw innerlijk leven naar mate Gods Geest ongehinderd in uw werkt, is een doorgaand getuigenis voor de waarheid dat "die bidt ontvangt, die zoekt vindt, en dien die klopt wordt opengedaan." En als gij ontvangt en vindt wat Gods Geest u leert vragen en zoeken; dan wordt van zelf de *dankzegging* in u geboren; dan weet gij vaak geen woorden te vinden, om den dank uit te spreken, die uw begenadigde ziel vervult. Ja, het komt er toe dat Gods Geest u, overeenkomstig de vermaning des apostels, leert om God *in alles* te danken; ook daarvoor, en het meest daarvoor, dat Hij elke beproeving tot het middel maakt om u innerlijk des te rijker te zegenen; u des te nader tot uw Heiland te trekken; u des te meer naar Hem te doen gelijken, u te beter te leeren hoe aan 's Vaders boezem uw hart uit te zuchten en uit te weenen.

En wat zal ik zeggen van den lof uws Gods, waartoe de Heilige Geest u weet op te wekken, naarmate hij u Gods heerlijkheid, hetzij in de natuur, hetzij in den mensch, vertoont? Heeft het God behaagd door Zijn Geest u de treffelijke dingen der natuur te doen zien met het oog waarmede Jesus ze heeft gezien? Is, om iets bij name te noemen, uw oog opengegaan voor *Gods* heerlijkdeid in elke bloem, zooals Jezus die in de leliën des velds heeft aanschouwd? Dan komt het al meer daartoe dat gij geen bloem kunt aanzien, zonder van zelf met stille *lofzegging* uw hart tot den God der natuur op te heffen. Gij dankt dit aan den Heiligen Geest die in u woont. Hoe rein, hoe verheven is het genot dat zulk een stemming met zich mede brengt. Het heft u van de aarde tot den Hemel. En wat zal ik zeggen van dan *lof* die uw hart vervult bij het aanschouwen van Gods heerlijkheid in den verlosten mensch? Uw bewondering, uwe aanbidding klimt ten hoogsten toppunt, als gij den Allerhoogsten God in Zijn Zoon tot den allerlaagsten zondaar ziet nederdalen; als gij den Zoon, die het beeld des vaders is, aan 't kruis zoo één met den zondarr ziet worden, dat Hij drie uren lang als een van God verlatene aan 't kruis verkeert. Daar heeft Gods Geest u de allervolmaaktste uitdrukking van Gods heerlijk wezen, dat is, van zijn liefde, doen aanschouwen. Gij zult uw oog nimmermeer van dit allerheerlijkste punt in Gods openbaring kunnen afwenden. En hoe meer Gods Geest den sluier van die openbaring wegneemt; en hoe dieper gij u daardoor in Gods peilooze liefde verliest, des te machtiger wordt de drang in u om uwen God te *loven.* 't Is uw zalig vooruitzicht, dat tot in alle eeuwigheid, onder den indruk dezer goddelijke liefde, geheel uw wezen al meer een aan God gewijd *lofoffer* worden zal.

Maar uw geluk is niet van een zelfzuchtigen aard. Terwijl de Heilige Geest u leert, hoe voor uzelven te bidden, laat Hij u den drang gevoelen voor ook voor anderen te bidden. Zoo iets, dan is het

DEZE VOORBIDDING

die uit den Geest van God wordt geboren. Laat mij u herinneren aan de woorden van Paulns in verband met onzen tekst: "met alle bidding en smeeking, biddende ten allen tijd in den Geest, en tot hetzelve wakende met alle gedurigheid en smeeking voor al de heiligen, en voor mij." Daar was een tijd dat uwe gebeden bijna uitsluitend met uzelven te doen hadden; en gewis gij zult nooit ophouden in uw eigen belang tot God te bidden. Ja, er zullen waarschijnlijk tijden komen dat, wat uzelf aangaat, het meest uw biddend hart bezig houdt—denk aan Jezus

in Gethsemane. Maar hoe verder gij als leerling des Heiligen Geestes in het bidden vordert, des te meer zal uw hart uitgaan naar anderen, en zult gij hunne belangen, als ware ze uw eigenen voorbiddend tot God brengen. Ik denk aan uwe naaste betrekkingen en vrienden, uwe volkgenooten, de gansche menschheid. Terwijl Paulus aan de geloovigen vroeg om voor *hem*, hun leeraar, te bidden, wekte bij hen tevens op om voor *alle heiligen*, ja voor *alle menschen* te bidden. Er is geen sterker bewijs, dat Gods liefde door den Heiligen Geest in uw hart is uitgestort, dan dat Hij u den nood van anderen laat voelen, en u om de vervulling hunner behoefte leert bidden.

Welk een eer is het waartoe Gods Geest u verheft, als Hij u, zoo als Christus, tot een voorbidder voor anderen maakt. 't Is alsof Paulus van Christus' liefde het hoogste uitspreekt, als hij van Hem zegt, dat Hij "ook voor ons bidt."

En gelijk Gods Geest u, wat u zelven aangaat, *geloovig* leertsmeeken, zoo leert Hij dit u ook voor anderen doen, die Hij met hunne behoeften Zelf u op het hart heeft gebonden. Daarom kunt gij wachten op de verhooring van menigo voorbede. En hoe langer gij wacht des te inniger en vuriger wordt de voorbidding. Ja, hoe minder gij in wat gij aanschouwt de naderende verhooring ziet, des te vaster gelooft gij aan die verhooring, en des te bifjmoediger wandelt gij haar, misschien tot den dood toe, te gemoet. Gij leeft door het geloof vooruit reeds in het bezit van den begeerden zegen. Gij ervaart, als gij u tot het bidden of 't voorbidden begeeft, dat Gods Geest al duidelijker in u spreekt: "Wees niet ongeloovig maar geloovig," en al nadrukkelijker u aan 't woord van uwen Heiland herinnert: "die bidt ontvangt, die zoekt vindt, en dien die klopt wordt opengedaan."

Zoo heb ik u dan in enkele bijzonderheden aangetoond hoe de geloovige leert bidden in den Geest dat is, in de gemeenschap des Geestes, die in Hem woont. En daarg Paulus den inwonenden Geest, den Geest der aannemint tot kind noemt zoo kan men zeggen, dat hij den Goest bidt die geleerd heeft

ALS KIND TE BIDDEN.

Waar het kind uit kinderlijke behoefte met God als met Zijn Vader verkeert daar valt allengs het bidden uit enkel gewoonte of uit louter plichtgevoel weg, en worden al meer de smeekingen en dank- en de lofzeggingen, geboren die aan den Heiligen Geest te danken zijn. Daar verdwijnt allengs het gedwongene. Daar komt meneindelijk er toe om, ook als het hart te levenloos schijnt om zich uit te spreken, de innigste gemeenschap met God te oefenen, omdat men weet dat men omgeven is en gedragen wordt door 's Vaders overanderlijke liefde. Dit zwijgend en sprakeloos rusten in den liefhebbenden en nabijzijnden God behoort tot den innigsten omgang met God. 't Is bij uitnemendheid een bidden in den Geest.

Er is niets zaliger op aarde of in den hemel, dan dit bidden in den Geest. En er is niets dat Gods Geest aan u, Gods kind, liever leeren wil, dan in den Geest te bidden. Wees Hem slechts in alles gehoorzaam, en uw bidden zal als van zelf worden zooals wij het bidden in den Geest beschreven hebben.

En gij, die weet dat uw bidden geen bidden in den Geest is, en die toch eerlijk naar dezen zegen verlangt, geef, o geef u heel te maal aan Jezus Christus over, om Hem en Zijn Vader met een onverdeeld hart te dienen; en ook gij ontvangt met de vergiffenis de gave des Geestes; en ook aan u wordt door den Geest het bidden in den Geest geleerd.

Boekbeschouwing.

BEOEFENAARS van de Zuid-Afrikaansche geschiedenis mogen wel kennis nemen van een merkwaardig boek, dat ons dezer dagen werd toegezonden. 't Is uit de pen van DR. VOIGT, een Afrikaner van geboorte, thans in Engeland woonachtig, en is getiteld:—

FIFTY YEARS OF THE HISTORY OF THE REPUBLIC IN S. AFRICA (1795—1845).

't Is eigenlijk eene geschiedenis van Zuid Afrika van het Republikeinsch standpunt beschreven. De schrijver is geen bewonderaar van Engeland, en van Britsch bestuur in Afrika. Hij laat zich soms door zijn gevoel overmeesteren, en is dus niet zoo bezadigd als Theal. Desniettemin is zijn boek zeer lezenswaardig. Het gloeit van geestdrift, waar hij het lijden, strijden, zuchten, weenen onzer boeren beschrijft. Het trok dan ook veler aandacht in Europa, en Sir William Harcourt beriep zich op dat boek in het Britsche parlement. Toon, geest, strekking van het boek kunnen wij best aangeven door eenige aanhalingen voorkomende aan het slot der verhandeling.

Vooraf had de schrijver aangetoond, dat de onafhankelijkheidsgeest der boeren reeds onder het bestuur der Nederl. Oost Indische Compagnie duidelijk was gebleken; dat een deel hunner zich nooit aan het Britsch bestuur had onderworpen; dat de republikeinsche geest dieper zit dan geschiedschrijvers in den regel ons voorstellen; dat de vrijverklaring der slaven heel weinig te doen had met den "Grooten Trek," en slechts als een en wel als een der geringste grieven moet worden beschouwd die aanleiding hebben gegeven tot die volksverhuizing. Hierin stemt hij met Theal overeen, dien hij trouwens dikwijls aanhaalt. Het Britsch Bestuur bracht zijns inziens niet veel heil aan in Zuid Afrika. Dit tracht hij aan te toonen op menige bladzijde. Zelfs de Inboorlingen kregen niet de bescherming hun door Engeland toegezegd. Oorlog na oorlog verwoestte de Kaffers, die onder de Britsche vlag hun toevlucht hadden genomen. De gelijkheid door Engeland gepredikt is in hun geval niet verwezenlijkt geworden:—

"De tijd—dus schrijft VOIGT—heeft inderdaad vreemde veranderingen gewrocht in den loop der Britsche staatkunde in Zuid-Afrika sedert 1843. Dezelfde mogendheid die er zich op beroemde, zich aan het hoofd te hebben gesteld van de zaak der burgerlijke gelijkheid voor de Kaffers, heeft in de talrijke oorlogen, die ondernomen zijn voor de uitbreiding en vergrooting van haar gebied, zoovele duizenden van al de Kaffer-naties, als daar zijn Kosa's, Fingoe's, Galeka's, Zoeloe's, Basuto's, Matabelen, Mashona's en Bechuana's, geslacht en neergeschoten, dat de overlevenden wel kunnen neerzien op haar bestuur als op dat van een vernietiger, maar niet van een beschermer. De fraaie theorie over burgerlijke gelijkheid op Afrikaansch grondgebied schenkt slechts een mageren troost aan den dapperen Zoeloe-of Matabele-krijger, wiens kameraden en wiens opperhoofden nu onder dien grond begraven liggen, wiens land en vee zijn geroofd en die zichzelf tot lijfeigenschap gebracht ziet en tegen zijn wil door de vertegenwoordigers van diezelfde mogendheid, welke nog bluft, de slavernij, zelfs in Zanzibar, te hebben afgeschaft, gedwongen wordt, te woelen en te graven in de aarde—tot een vruchteloos zoeken naar dat uiterst fabelachtige goud van Ophir en Sheba, hetwelk de hertogen en prinsen van Londen zich dwaselijk inbeelden, nog eens te zullen verwerven, als belooning voor hun ondernemingsgeest en vaderlandsliefde.

Wanneer de Engelsche kooplieden en leger-leveranciers van Kaapstad en Port Elizabeth hun eigen staatkundige beteekenis verheerlijken, door zich de rol van vertegenwoordigers der Zuid-Afrikaansche publieke opinie weder-

rechtelijk toe te eigenen, houden zij er van den lof te zingen van de "vlag, die meer dan duizend jaar den strijd en 't vuur trotseerde," en maken zij aandoenlijke zinspelingen op de nobele figuur van Britannia, leunende op haar schild en gewapend met den klassieken drietand, makende vrije lieden van slaven.

Op de bijeenkomsten, dienende tot imperialistische verheerlijking, hoort men somtijds nog veel spreken over al de zegeningen, uitgestort over de inboorlingen door dat menschlievende en beschaafde bestuur, waarvan de naam synoniem is met rechtvaardigheid en barmhartigheid en vrijheid; van den diepen eerbied, en de toegenegenheid waarmee de Kaffers opzien tegen de Britsche vlag.

Laat de Mashona met zijn eigen woorden bescheid geven op deze vrome ficties van den modernen Conquistador."

***

"Teruggedrongen tusschen de rotsen en bergen van zijn geboortegrond, waar volgens de officieele verklaringen en proclamaties, vrede heerscht, is hij alleen met den dood—met de verminkte overblijfselen van zijne vrouwen en kinderen en van zijne wapenkameraden, wier onderaardsche schuilholen in de lucht zijn gesprongen, en wier lichamen vermorseld zijn door de dynamietontploffingen van de beschaafde *Paramount Power*. In gindsche spelonk, verder op den bergrug, stond zijn opperhoofd, met eene kleine afdeeling krijgslieden, tot stervens toe weerstand te bieden tegen de strijkrachten der blanken, zich ten slotte overgevende op voorwaarde, dat zijn leven gespaard zou worden—en hij werd geboeid om ter dood gebracht te worden—om doodgeschoten te worden op bevel van een Britsch officier.

Toen de laatst overgebleven wilde in de bergschuilplaats zijn gewond lichaam naar de opening van eene beschuttende rots voortsleepte, keek hij naar 't blauwe uitspansel van den Afrikaanschen hemel boven zijn hoofd, waar de gieren in kringen rondvlogen, en hij mompelde: "God der blanken! God der menschen, die machtiger zijn dan onze opperhoofden en krijgslieden, Gij, die dus machtiger en sterker zijt dan onze Goden.

God der blanken! U roep ik tot getuige bij het lijden van mijn volk! Vroeger werden wij slecht behandeld en geplunderd door de Matabelen; doch zij deden slechts eens in 't jaar een inval in onze beemden. Zelfs namen zij niet al ons vee weg; nooit beproefden zij ons allen te verdelgen.

Het Gereformeerd Maandblad.

Met dank ontvangen van:—Ds. Russouw, George, 5s.; Mrs. L. J. Brown, Petrusville, 5s.; Mrs. H. P. v. d. Merwe, Murraysburg, 5s.; H. Louw, Clanwilliam, 5s.; Miss Smuts, Stellenbosch, 5s.; F. J. Le Roux, Paarl, 10s.; Eerw. Raath, 5s.; Ds. Picnaar, Uitenhage, £3 15s.; Eerw. Le Roux, Elandskloof, 5s.; Eerw. H. T. Walker, Kaapstad, 8s. 9d.; R. Louw, Stellenbosch, 5s.

Toespraak van Prof. Muller.

1 Februari, 1900.

(*Overgenomen uit Ons Land*).

De zeer plechtige verrichtingen in verband met de ambtsaanvaarding van den hoogeerwaarden en hooggeleerden professor C F J Muller, als vierde hoogleeraar aan het theologische seminarium der N G Kerk van Zuid Afrika, vonden Donderdagmorgen plaats in het ruime en statige kerkgebouw van Stellenbosch, dat goed bezet was door belangstellenden uit de gemeente en van elders.

Eenige bezoekers van Kaapstad, waaronder dr. Te Water, de heer J H Hofmeyr J J zoon en adv. Malan werden vriendelijk bij Bosmans crossing afgehaald en door de prachtige Dorpstraat naar de kerk gebracht. De ed. heer M L Neethling, L.W.R., was ook op het platform om de bezoekers welkom te heeten.

De volgende leeraren woonden de plechtigheid bij:—di. A Murray, B en D J Marchand, Morgan, Malherbe, Moorrees, D J Pienaar, A A Louw, Roome, D S Botha, Van Aarde, G Hugo, Luckhoff, Brummer, C A Neethling, Alheit, Roos, De Vries, W Joubert, Rabie, A F Malan, J F de Villiers, M Botha en eerw. Schroder, L.W.V., en Weber (Serepta).

De studenten van de theologische kweekschool schaarden zich ook om den preekstoel, rechts waarvan gezeten waren "de vader van de kweekschool", professor Hofmeyr, met professors Marais en De Vos.

De hoogeerwaarde moderator der synode ds. J H Hofmeyr beklom het preekgestoelte en opende de verrichtingen van den morgen door te laten zingen Gez. 156 vs. 1 en opgewekt weergalmden de volle bemoedigende toonen van "Houd Christus zijne kerk in stand" door gewijde lucht naar omhoog. Daarna las hij Efeze IV vers 1—16. waarin nadruk gelegd wordt op de éenheid van alle geloovigen in God den Vader, bij de verscheidenheid van gaven der volgelingen van Christus.

Ds. Hofmeyr als gelegenheidsredenaar, leverde daarop op de hem eigenaardige welsprekende en sierlijke wijze de openingsrede, die hij begon door al de aanwezigen persoonlijk en als vertegenwoordigers van de geheele N G kerk van Zuid Afrika hartelijk welkom te heeten. Deze taak was hem opgelegd, hoewel men gehoopt had, dat een ander (wij meenen ds. A J Steytler, die verhinderd was), dat woord zou spreken. Hij dankte den Heere voor de gezegende inrichting, het theologische seminarium, dat reeds zoo vele heerlijke vruchten voor de kerk en de maatschappij heeft afgeworpen, een sterk bolwerk is geweest tegen achteruitgang in den godsdienst der edele vaderen en een bewijs van de kracht des geloofs. Deze inrichting was een kostbare nalatenschap der vaderen, die men met vreugde zag bloeien en grooter worden, terwijl men haar steeds meer en meer leert waardeeren en op het hart dragen. De kweekschool werd opgericht onder vele moeilijkheden met twee hoogleeraren aan het hoofd er van, één waarvan nog voor haar gespaard blijft en hoewel haar voortgang niet zonder praktische bezwaren geschiedde, had professor Hofmeyr toch het genoegen en het voorrecht heden den vierden hoogleeraar der inrichting, den derden zijner kweekelingen, aan zijne zijde te zien optreden. De werkzaamheden aan de opleiding van jonge mannen als leeraars van Gods Woord en verdedigers van de leer en instellingen der kerk waren steeds toegenomen, zoodat men zich er in verheugde in de gelegenheid gesteld te zijn geworden om een vierden hoogleeraar te benoemen. Hij wenschte de professoren en studenten geluk met den vooruitgang der inrichting, en bond op het hart der studenten vooral de bemoedigende gedachte, dat er sluimerende krachten onder hen woonden, die ontwikkeld konden worden tot zegen van anderen. Den nieuwen professor wenschte hij geluk met de hoogwaardige en verantwoordelijke betrekking waartoe hij geroepen was. Van zijn jonkheid af aan had hij zijn krachten besteed aan hoogere idealen dan het zoeken van tijdelijken voorspoed. In de toekomst zal hij de titels van hoogeerwaarde en hooggeleerde dragen, en de ware hoogheid van het ambt moet bestaan in den nauwen omgang met God, die hooge en diepe waarheden kan openbaren Ook de gemeente van Stellenbosch was bevoorrecht door een nieuwen geestelijken leidsman in haar midden te mogen ontvangen, een voorrecht dat ze op hoogen prijs behoorde te stellen. De redenaar sloot een indrukwekkende rede door de inrichting, hare hoogleeraren en vooral den nieuwen vierden professor in Gods gunst en genade aan te bevelen.

De gemeente zong Gez. 46 v. 56 waarna

van den kansel de volgende intree-rede uitsprak:

Bij de aanvaarding van het ambt waartoe ik geroepen ben, ga ik uwe aandacht bezig houden met eenige onderwerpen die in nauw verband staan met de bijbelstudie, die hoofdvak van mijn onderwijs zijn zal.

De algemeene ervaring ten opzichte van den bijbel kenmerkt onzen tijd met de spreuk: "*Over* den bijbel wordt veel gelezen; *In* den bijbel las men vóor dezen". Bij ons, even als in Schotland, Holland en Amerika wordt het gevoeld en erkend, dat de bijbel, zelfs aan de theologische scholen, niet die aandacht verkrijgt, die hem als boek der boeken en als woord van God toekomt; en dat de studie der theologische en andere wetenschappen, hoe noodzakelijk ook voor de vorming van den evangeliedienaar, niet vergoeden kan een gebrekkige of onvoldoende bekendheid en gemeenzaamheid met den bijbel. De Evangeliedienaar toch moet in de eerste plaats zijn, man van den bijbel. Andere wetenschappen behooren slechts hulpmiddelen te zijn ter bereiking van dit doel. Hij is uitlegger van dit boek en uitdeeler van de verborgenheden Gods daarin geopenbaard.

"Drie dingen zijn noodig om goede leeraars te worden," was John Brown van Haddington gewoon aan studenten van het eerste jaar te zeggen: "geleerdheid, genade en gezond verstand". Dat onze kerk groote waarde hecht aan een geleerde opvoeding harer toekomstige leeraren, blijkt genoegzaam uit de eischen die zij bij de toelating tot het seminarium stelt en uit de vakken van studie die aan deze inrichting voorgeschreven zijn. Het zou ons te ver van ons tegenwoordig doel afleiden wilden wij de beschouwing der kerk in dezen rechtvaardigen en verdedigen. Door nadruk te leggen op meerdere en diepere schriftkennis, verlangt zij dan ook niet mindere kennis van wetenschap en theologie maar meer kennis van den bijbel.

En hier dient er op gewezen te worden, dat men, met alle mogelijke kennis toegerust, den bijbel kan bestudeeren zonder echter de eigenlijke ziel er van te ontdekken. De meest wetenschappelijke ontleding van het menschelijke lichaam, door de nieuwste en beste instrumenten uitgevoerd, zal de ziel des menschen niet ontdekken. Het woord Gods is geest en is leven; en dat leven openbaart zich niet in zijne kracht en vreugde voor de lamp van menschelijke wetenschap en scherpzinnigheid, en wordt niet door het verstand maar door het geloovig hart

ontdekt en gekend. Die bij het licht van zijn verstand of van zijne verkregene kennis de verborgenheden Gods wil verstaan, zal eigene meeningen daaromtrent opdoen, doch tot Gods gedachten niet doordringen. "In Uw licht zien wij het licht." "Den zachtmoedigen zal Hij zijnen weg leeren". Het is niet aan de wijzen dezer wereld dat God zijn verborgenheden bekend maakt.

Met de studie des bijbels wordt niet enkel beoogd: verstandelijke kennis van den bijbel, — bekendheid met het geschiedkundig deel, of den inhoud der afzonderlijke boeken, of een verstandelijke bevatting van de leer des bijbels; ook niet enkel bekendheid met de tijden en omstandigheden, waaronder de onderscheidene schrijvers geschreven en de lezers gelezen hebben, of met de geschiedenis der landen en volken die in den bijbel vermeld worden; noch ook enkel kennis van de samenstelling der boeken en van datgene dat de kritiek ons aangaande den teks ten de juiste vertaling der schrift leert. Men wil natuurlijk dit alles, doch men wil nog meer dan dit alles. Men wil dat de bijbel in merg en been gewrocht en het levens element van de toekomstige leeraars der kerk zal worden, om dan door leven en prediking aan de gemeente vertolkt te kunnen worden. Het woord van God moet gegeten en met het innerlijk bestaan geassimileerd worden, om tot een godvruchtig leven en een vruchtbaren arbeid in staat te kunnen stellen. Openbaring moet ervaring worden. Niemand toch kan in leven en leer meer terug geven dan hij zelf heeft ontvangen of in werkelijkheid in bezit houdt. Wandeling en prediking zullen openbaren hoeveel van het woord Gods den leeraar ten eigendom is geworden.

Leeraren moeten godgeleerden zijn, niet in bloot *kerkelijken* maar in *bijbelschen* zin. Want er is een hemelsbreed verschil tusschen één die in de godgeleerde studiën uitblinkt en één die van "God geleerd is". Men kan het eerste wel zonder het laatste zijn zooals de ervaring overvloedig leert. Moesten wij de zeer hooge maar toch rechtmatige verwachting der kerk van haar seminarie — de alma-mater van zoovelen harer dienaren — in woorden beschrijven, dan konden wij zulks niet beter doen dan in de taal van den profeet dat "al uwe kinderen van den Heere geleerd zullen worden". Dat bidde de kerk bij toeneming voor hare studenten!

Hoe hoog deze eisch ook zij, men kan haar niet lager stellen; want tegenover van "God geleerd" staat van "menschen geleerd"; want menschelijke geleerdheid heeft nog nooit de hoogste belangen der menschheid gediend of hare diepste behoeften bevredigd. Elke poging van den menschelijken geest om ongeholpen door Gods openbaring den oorsprong aller dingen en de raadselen van het menschelijk leven te verklaren is altoos op teleurstelling uitgeloopen. De oude bijbel zoo ongekunsteld in zijne taal. blijkbaar zonder orde of plan en uit de meest ongelijksoortige geschriften samengesteld, blijft nog immer de eenige en vertrouwbare gids in dezen doolhof, de eenige wegwijzer tot vrede en verlossing

Als wij nu ter staving hiervan gaan wijzen op de wijsbegeerte, de natuurwetenschap en de kritiek, zal niemand denken dat wij hare waarde gering achten of hare beoefening ontraden willen. Wat wij echter beweren is, dat zij ons afzonderlijk of gezamenlijk niets hebben geleverd waarvoor wij den ouden bijbel kunnen opgeven.

DE WIJSBEGEERTE,

als oefening en tucht, en derhalve als opvoeding des geestes, en niet minder als aanwijzing van de grenzen die aan het menschelijke denken gesteld zijn, heeft ongetwijfeld hare waarde. Doch zij heeft den mensch niets geleverd dat de Bijbel als openbaring Gods overbodig of minder vertrouwbaar kan maken. Wij denken hier niet zoo zeer aan de pogingen der heidenwijsgeeren om het ontstaan der zichtbare schepping te verklaren, als wel aan die van mannen van veel lateren tijd om langs redelijken weg tot kennis van God en onzen plicht en tot de oplossing der raadselen van het bestaan te geraken. Men bewondert met recht de scherpzinnigheid en de redeneerkracht waarmede het menschelijk verstand het bestaan van God en onsterfelijkheid wilde bewijzen. Een tijd lang vierde dan ook het verstand zijn triomf,— het had ongeholpen door een bovennatuurlijke openbaring, het bestaan van God bewezen, en dat langs meer dan eenen weg. Doch dit duurde alleen totdat Kant kwam, en met ruwe hand het meesterstuk van het menschelijk verstand, waaraan zoo veel arbeid was besteed, in puin deed storten. De menschelijke rede moest belijden dat zij theoretisch het bestaan van God niet bewijzen kan. Dat er een God is, is de eisch van het zedelijk bewustzijn des menschen. Maar zelfs wanneer men het bestaan van God aanneemt, dan nog is het onmogelijk hem door het verstand alleen te kennen. Vandaar de belijdenis van het Agnosticisme : "God is onkenbaar voor het verstand." Het hoogste waartoe de wijsbegeerte kwam, was, er is een God, maar die God is onkenbaar.

En het is juist daar waar alle pogingen van het menschelijk verstand vruchteloos blijken, dat de Bijbel, als wist hij vooruit waarop al die inspanning zou uitloopen, tot den moedeloozen mensch komt, met de openbaring van den voor het verstand onkenbaren God.

Wij ontkennen het niet dat de wijsbegeerte voortreffelijke regels voor het zedelijk gedrag des menschen geleverd heeft. Doch wij aarzelen ook niet te zeggen, dat geen wijsgeerig stelsel ooit een enkel hart heeft hernieuwd. En wat de wijsbegeerte niet kon, dat heeft de Bijbel, die op geen stelsel gelijkt, aan ontelbaren van alle natien en van alle standen gedaan, onverschillig hoe groot of hoe gering de mate hunner verstandelijke ontwikkeling ware. De Bijbel met zijne ongekunstelde verklaring van den oorsprong en gevolg der menschelijk eellende, en met zijne verkondiging van verlossing—in 't O. Test. eene belofte en in 't N. Test. een historisch feit—heeft millioenen van ellende verlost en een nieuw leven van vrede en hoop geschonken.

Doch de speculatieve wijsbegeerte, die nog bij het begin dezer eeuw oppermachtig scheen, ziet zich thans verdrongen door

DE NATUURWETENSCHAP.

Het kon niet anders. Kant had immers verklaard dat het wezen der dingen voor ons eeuwige geheimen zijn, en dat, hoewel wij de verschijnselen der dingen in onzen geest hebben, wij nimmer tot de dingen zelven geraken kunnen, noch bepalen in hoever ons denken met de werkelijkheid daarbuiten overeen stemt. De natuurwetenschap slaat een anderen weg in. Zij breekt met alle bespiegelingen over onkenbare dingen. Zij bepaalt hare werkzaamheden tot feiten. In plaats van de rede neemt zij de zintuigen in dienst. Zoo zou zij aan al ons weten volkomen zekerheid geven en de menschheid den weg van vooruitgang aanwijzen. In werkelijkheid schoon de jongste der wetenschappen eischt zij voor zich de eerste plaats, —die welke de theologie vroeger innam,—en haar invloed op de overige wetenschappen staat gelijk met dien welken de theologie vroeger daarop uitoefende.

Ook hier willen wij de beoefening van deze wetenschap aan niemand ontraden, vooral niet aan den toekomstigen evangelie dienaar, die meer dan iemand anders in voeling moet blijven met het verstandelijk leven van den tegenwoordigen tijd, en geene gelegenheid mag ver-

zuimen om zijne gedachten en begrippen uit de hem omringende schepping te verrijken. "Zou de zoon des huizes," zoo vraagt de Zwitsersche geleerde Bettex, "minder weten en begrijpen van wat de vader doet, dan de vreemdeling?" De natuurkunde heeft te veel bijgedragen om ons de werken Gods te doen verstaan, te vele belangrijke vakken van onderzoek voor den menschelijken geest geopend, en te talrijke en nuttige ontdekkingen voor het menschelijk leven gemaakt, dan dat wij haar onverschillig kunnen voorbijgaan. Zoo lang ook de natuur onderzoekers bleven bij feiten, was er geen gevaar. Want feiten kunnen niet geloochend worden. Doch men begon heel spoedig gevolgtrekkingen te maken en daarop theorien te houwen, die door de feiten niet gewettigd werden. Zoo ontstond o.a. de evolutie leer, waarin de materialist al dadelijk een middel zag om het atheïsme te staven.

En zoo zien wij hoe de natuurkunde, die zoovele verwachtingen had opgewekt en gaande weg levend gehouden, bezig is de wereld te voeren tot een naakt materialisme, waarbij al wat edel, schoon en deugdzaam in den mensch en in de samenleving is, met ondergang bedreigd wordt. De uitkomst van het nauwkeurig onderzoek der meest consequente natuurkundigen van de mechanische richting is, dat er geen God is. Al wat er bestaat is stof. Stof, de eeuwige en onvernietigbare, met de haar inwonende krachten, is het zaad des heelals. Wat men schepping Gods noemt, is slechts het gevolg eener voortdurende, doellooze beweging, verbinding en worsteling der stofdeeltjes. De voor het verstand onkenbare God, Dien de wijsbegeerte ons liet, wordt ons door de natuurwetenschap geheel ontnomen. Het stof heeft door een doellooze evolutie, het redelijke en bewuste uit het onredelijke te voorschijn gebracht. De schepping aan een redelijk wezen, en bedoeling en plan aan dat wezen toe te schrijven, verraadt slechts onkunde. Als er ooit een God zal zijn, dan is het stof bezig er een te scheppen.

Volgens deze leer is de mensch het doelloos produkt eener blinde macht in het stof. "Wat gewoonlijk ziel of geest (zelfbewustzijn ingesloten) genoemd wordt," zegt Haeckel, "is slechts het totaal van de werktuigen van een groot aantal nerf cellen, waaruit het brein samengesteld is." Onze verstandelijke vermogens, onze maatschappelijke, zedelijke en godsdienstige denkbeelden, alle vormen van schoonheid die wij rondom ons waarnemen, zijn slechts de vruchten eener evolutie, waarin natuurkeuze en overerving een voorname rol spelen. Niemand kan zeggen wat zij in de toekomst scheppen kunnen. Het is niet onmogelijk dat het verstand van de toekomst geheel anders denken en redeneeren, en het geweten der toekomst gansch andere zedelijke beginselen huldigen zal. Zoodanig zijn de verklaringen, die deze materialistische natuurkundigen ons van het bestaan leveren. Het ontbreekt niet aan mannen die hen wijzen op de ontoereikendheid hunner verklaring en de tegenstrijdigheden waarin zij onderling vervallen. Bettex verwijt hun, dat zij "in hun afkeer van God het atoom met ondenkbare en onbegrijpelijke krachten toegerust hebben. en voor dezen infinitesimaal afgod werpen zij zich neder."

En hoe heeft deze wetenschap de belofte van ware vooruitgang vervuld? Hare uitwerking op den beoefenaar zelven is verre van bevredigend geweest. Neem Darwin, die na een leven gewijd aan de studie der natuur, moest belijden dat hij alle smaak voor poëzie, kunst en muziek verloren had. Het kon ook niet anders. Als de mensch geheel in de natuur geabsorbeerd raakt, dan krimpt zijn geestelijk oog in, en wordt eindelijk geheel blind voor het goddelijke, het edele en het schoone. Alle idealen gaan verloren. En dan is iets alleen schoon, zooals Darwin leert, wanneer het nut of voordeel brengen of de zelfzucht dienen kan. Het eenig leven dat men kent is het natuurlijke en daar komt hij den dood een einde aan. Dus "laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij." En de ondervinding van Darwin is in dezen geene uitzondering. Zij is slechts het onverbiddelijk gevolg van elk leven, dat den blik naar de aarde gericht houdt en het aardsche najaagt, zij het dan goud, eer of genot.

De beschuldiging, die wij tegen de heden daagsche natuurwetenschap inbrengen, is dat zij, bij het ontzaggelijk veel dat zij voor de stoffelijke belangen der menschheid heeft gedaan en nog doet, door hare onhoudbare theoriën de wereld materialiseert. Geld, in plaats van deugd, is geworden tot voorwerp van persoonlijke eerzucht, en maatstaf van maatschappelijke voortreffelijkheid. Begeerlijkheid is de heerschende hartstocht geworden en genot het geliefd voorwerp dat nagejaagd wordt. Al wat waarde heeft is wat getast, gewogen, gemeten en geproefd kan worden. Godsdienst wordt verdrongen door zingenot, en zedelijkheid verlaagd tot utiliteit. Gerechtigheid wordt van den troon gestoten en macht, die volgens de evolutie-leer tot hoogere ontwikkeling voert, heeft hare plaats ingenomen. De leer in 't dagelijksch leven toegepast is de onderdrukking der armen, die dan ook reeds door het kapitalisme in de bitterste en vernederendste slavernij worden gehouden, en daarin hun ondergang vinden. Immers zij leert, als voorwaarde van vooruitgang, dat in de worsteling om het bestaan, de zwakkeren voor de sterkeren zwichten moeten. En is dit het lot der zwakken, welk een verspilling van tijd en krachten wordt dan elk liefdewerk, dat toch slechts ten doel heeft noodeloos het bestaan der zwakken te verlengen. Welk eene wreedheid, heeft iemand gezegd, wordt dan de moederliefde, die het zwak kindeke met zooveel zorg verpleegt, enkel om het langer in zijne ellende te houden, en meer te doen lijden!

Gij ziet wat deze leer belooft voor 't huisgezin, voor de maatschappij en ook voor de volkeren. Want, zooals dr. Kuiper onlangs zeide, "het is diezelfde strijd die, van het sociale op het nationale leven overgebracht, de sterkere volkeren opzweept, om aan het langer bestaan der kleinere en dus zwakkere volken een einde te maken" Gij gevoelt dadelijk hoe, waar deze beginselen gehuldigd worden, men in onverzoenlijken strijd komt met al wat het Evangelie ons ten opzichte van de zwakkeren leert, en wij als heiligen plicht eerbiedigen.

Maar op elk gebied begint men de vruchten eener materialistische natuurwetenschap te plukken. Er openbaart zich een toenemende afkeer van het denkbeeld van zedelijke verantwoordelijkheid. Van vrijheid van keuze kan er langer geene sprake zijn, daar toch elk mensch slechts is wat hem de natuur en de hem omringende omstandigheden maken. Wat wij gewoon zijn zonden te noemen, zijn naar de meening dezer natuurkundigen, slechts de overblijfselen van onschuldige dierlijke driften, die de mensch door beschaving ontgroeien zal. Wat hij doet, doet hij onder den drang van omstandigheden. Zonde is dus eer een ongeluk dan eene schuld. Liever moest de misdadiger bejammerd dan gestraft worden. Zoo tracht men den mensch te verlagen en alle zedelijkheid te verwoesten, door 's menschen verantwoordelijkheid voor zijne daden op te heffen. Want, zooals *Vinet* zegt: "Men vermeerdert de waarde van den mensch, wanneer men in hem het gevoel van zijne persoonlijke volwassenheid en van zijne verantwoordelijkheid vermeerdert." Is men erin geslaagd den mensch van alle idealen en van persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid te berooven, dan is het geen wonder als het bestaan de grootste van alle rampen wordt, en de overgang eene gemakkelijke tot

wat genoemd wordt "de laatste consequentie van het materialisme"—den zelfmoord—die jaarlijks 300,000 slachtoffers in Europa vindt. Geen wonder dat de nadenkenden terugdeinzen voor de gevolgen waartoe het natuur-onderzoek leidt en daartegen protesteeren.

Doch zelfs waar dit in toenemende mate ge schiedt, worden de beginselen en methoden dezer wetenschap op andere voorwerpen van onderzoek toegepast. Alles wordt in dezen tijd aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, zelfs de Bijbel blijft daarvan niet verschoond. En hier hebben wij het oog op

DE HOOGERE KRITIEK.

Men beweert dat een nieuwe Bijbel meer in overeenstemming met de menschelijke rede en de vorderingen der wetenschap, niet alleen een dringende behoefte, maar tevens het eenig middel is, voor het wankelend geloof van sommigen; en men beklaagt zich over de tegenkanting van de liefhebbers van den ouden Bijbel, die in de nieuwe kritiek niets anders dan den bijl willen zien, die aan den wortel des booms gelegd wordt. Wij zullen zien in hoever deze laatsten gelijk hebben.

Men is eerst begonnen met een kritisch onderzoek van het Nieuwe Testament en de uitkomst was dat *Bauer* de vier evangelien als van veel lateren datum verwierp, en slechts de brieven aan de Romeinen, Corinthiers en Galaten als van Paulus hand verklaarde. Op hem volgde *Strauss* die de Evangelische verhalen beschouwde als mijthen—godsdienstige denkbeelden gekleed in den vorm van verhalen. Het verhaal van Christus opstanding b.v., was slechts bedoeld om te leeren dat er een leven na dit leven is. De Tübingsche school wijdde echter weinig aandacht aan het Oude Testament, omdat men de waarde er van niet begreep. *Ritschl* echter, die de stichter eener school is, die ook in Groot Brittanje en Amerika invloed begint uit te oefenen, toonde aan dat het Nieuwe Testament op het Oude gegrond was, en dat de rechte beschouwing van 't Nieuwe afhing van de rechte verklaring van het Oude. Hij stelde zelfs het Oude Testament tot toets voor de echtheid van de boeken des Nieuwen Testaments. En zoo werd het Oude Testament voorwerp van een nauwkeurig analytisch onderzoek.

De uitkomst van dit onderzoek is, dat de pentateuch verklaard wordt als niet van Mozes afkomstig, maar op veel lateren tijd samengesteld, uit onderscheidene dokumenten van de hand van verschillende schrijvers. *Wellhauzen* onder anderen beweert dat de wet van Mozes in Babylon haar ontstaan had, en door Esra ongeveer het midden der 5de eeuw voor Christus naar Jeruzalem werd gebracht. Mozes, zoo beweert hij, had geene wetten op schrift gesteld, maar slechts bij monde over zekere zaken beslist, en dit werd door de priesters voortgezet, en later werden al die beslissingen bijeen verzameld en in een boek uitgegeven. Hiermede valt dan ook natuurlijk de goddelijke oorsprong en het gezag dier vijf boeken.

En ziet waartoe dit ons leiden moet. Het is duidelijk dat de resultaten dezer kritiek in lijnrechten strijd zijn met de beschouwingen niet alleen der Joden maar ook van den Heere Jezus. Christus verklaarde het Oude Testament als eenige en genoegzame kenbron der waarheid. Hij vermaande de Joden tot onderzoek dier geschriften omdat zij van Hem getuigden. Hij zelf is de sleutel van het Oude Testament. Als eene stem uit de hel roept, dat een uit de dooden de wereld zal waarschuwen, dan antwoordt hij: "Zij hebben Mozes en de profeten, dat zij die hooren."

De vraag is meermalen gedaan, zou de Heiland wel geweten hebben, dat de beschouwingen der Joden omtrent den goddelijken oorsprong en het gezag van Mozes, de profeten en de Psalmen waarop hij zich beriep, geheel verkeerd waren? Antwoordt men hierop ontkennend, wat wordt er dan van de vertrouwbaarheid van den Heere Jezus? Heeft hij zich in deze zaak vergist, hoe kunnen wij Hem dan in andere zaken van veel grooter belang betrouwen? Zegt men echter, ja, Hij heeft het geweten, dan ontstaat de vraag: Wat hebben wij dan van Hem te denken, die welwetende dat de beschouwingen der Joden geheel verkeerd waren, zich nochtans op het Oude Testament als van goddelijken oorsprong derhalve van onfeilbaar gezag, beriep, en de gansche wereld sedert dien tijd onder den indruk liet blijven, totdat men in de laatste helft der 19de eeuw ontdekte, dat Hij niet alleen de Joden van zijnen tijd maar ook de gansche wereld bedrogen had? Hoedanig behoort onze houding te zijn tegenover Hem, en Zijn rijk dat op bedrog gegrondvest is? Mogen wij dit bedrog verzwijgen, en alzoo verbreiden en bestendigen?

Gij ziet dat Christus met het Oude Testament staat of valt. Heeft de natuurwetenschap ons God ontnomen, de hoogere kritiek wil ons Jezus ontrooven. Kritici, vooral in Duitschland, ergeren zich over de bezwaren, die tegen hunne beschouwingen geopperd worden, door hen die niet mannen van het vak zijn. Doch te recht heeft men er op geantwoord: de gevolgen zijn te gewichtig dan dat men hier enkel op gezag zal gelooven. Daar zijn natuurlijk dingen waarover alleen taalgeleerden oordeelen kunnen, doch het is gebleken, dat het niet is taalgeleerdheid die godgeleerden doet verschillen; maar wel de gevolgtrekkingen die gemaakt en de argumenten die gebruikt worden, en daarover kan ieder een eigen oordeel hebben. Die zich daaraan waagt, kan niet anders dan inzien hoe oppervlakkig en onhoudbaar die theorien zijn.

Wat de oude bijbel vooral aanstootelijk maakt is het bovennatuurlijke—het wonder—dat daarin geleerd wordt. Men beweert dat wonderen onmogelijk zijn, en daar de bijbel toch duidelijk het tegenovergestelde leert, kan hij niet waar zijn. Doch de wereld ziet nog immer uit naar den man, die niet *beweren* maar *bewijzen* kan dat wonderen onmogelijk zijn. Want, zooals Bettex zegt, "de ontkenning van het wonder is de verklaring dat men alle wetten en krachten en mogelijkheden van 't heelal verstaat en onfeilbaar uit deze korte spanne des tijds weet, alles wat in het verledene geschied is of ooit in de toekomst geschieden zal."

Daar is een geroep in onze dagen van "terug van Paulus naar Christus". Hier is de rol omgekeerd; alleen de Evangelien zouden voor ons van waarde zijn, om den Christus en Zijne leer te kennen. Paulus, zoo zegt men, heeft de eenvoudige leer van Chr. verkeerd begrepen, en daarom moeten wij den Chr. dien Paulus verkondigt laten varen, en terugkeeren tot den Chr., die ons in de Evangelien beschreven en voorgesteld wordt. Oppervlak g zou men hier een blijk van loyaliteit aan Chr. meenen te zien. Doch terecht is er op gewezen, dat dit geroep eigenlijk beteekent, dat wij aan den Chr. in zijne nederige gestalte als Zoon des menschen en in zijne schande en bittere vernedering en zwakheid aan het kruis, genoeg moeten hebben, en dat wij den Chr., die door Zijne opstanding uit de dooden krachtiglijk bewezen is de Zoon van God te zijn, die aan de rechterhand des Vaders is verhoogd, en die als Heere en Chr. regeert, zullen prijs geven. Wie is daartoe bereid? Het is toch duidelijk dat wij den vollen Chr. niet hebben in de Evangelien afgezonderd van de brieven, noch omgekeerd, maar wel in die beiden. Terecht is dus geantwoord, het wachtwoord moet zijn "terug naar Christus door Paulus."

Ongeveer een halve eeuw geleden profe-

teerde *Hofstede de Groot* van een toekomstige "Evangelische Katholieke Godgeleerdheid", waaraan de leermeesters der wijsheid en de vooruitgang der wetenschappen en kunsten behoefte hadden. Hij zag de gegevens er van in den opstand van den menschelijken geest tegen de toenmalige geloofsleer der kerk, en de onverdraagzaamheid der rechtzinnigen. Het nauwkeurig onderzoek waaraan de Schrift onderworpen werd was hem het voorteeken van een beteren tijd. Hij vermaande de godgeleerden de natuurkundigen niet aan te zien als vijanden. "Laat ons," zoo riep hij, "die zeer geleerde mannen, onderzoekers der maatschappelijke, zedelijke en stoffelijke wereld niet verjagen als vijanden, maar, gelijk wij doen, begroeten als vrienden. Zij zoeken de waarheid gelijk ook wij: derhalve helpen zij ons." Het was zijne hoop, "dat het zoover komen zou, dat alle geleerden zich door het in waarheid goddelijk licht zouden laten bestralen, hetwelk in het Evangelie voor hen schijnt." Tien jaren later, in eene rede over Hand. 17 : 18, die in der tijd gehouden werd voor eene bestrijding van de moderne theologie, sloeg hij een anderen toon aan. Daarin sprak hij van de wetenschap als op- en afgaande; van de wijsbegeerte als eene waarin nu eens deze en dan weder die den boventoon voert, en van de geleerden als menschen die elkander wederleggen. En na 40 jaren schijnt deze profetie veel verder van haar vervulling te zijn.

De schadelijke invloed die de kritiek uitoefent is allereerst op de kritici zelven. Zij is bij sommigen een hartstocht geworden; en de gewoonte om alles, altijd en overal te kritiseeren en met achterdocht gade te slaan, maakt hen ongeschikt om de waarheid en goddelijkheid der Schrift op te merken. Waar men als de hoogste wijsheid beschouwt immer bedrog en vervalsching te ontdekken, of tegenstrijdigheden in woorden, uitdrukkingen en gedachtenloop te vinden, verliest men het vermogen om het ware en het echte te zien en de bewijzen van eenheid en ongeschondenheid op te merken. In den Bijbel, zooals in het leven, vindt men slechts wat men zoekt.

Doch de schade is van wijderen omvang. Aan den eenen kant wordt de aandacht der bijbelgeloovigen zoo bezig gehouden met de wederlegging van de bezwaren der kritiek dat men geen tijd heeft voor het biddend en geloovig onderzoek en de ernstige prediking van den kostbaren inhoud des Bijbels. Indirekt lijden rechtzinnige leeraars en gemeenten er onder. Aan den anderen kant is er de direkte schade die de gemeente lijdt, waar deze gevoelens ombelsd en verkondigd worden. Want hoe men ook poogt om de resultaten der kritiek uit het geloof aan den goddelijken oorsprong van het evangelie te verzoenen, toch kan de gemeente aan den indruk niet ontkomen, dat men gedurende honderden, zelfs duizenden van jaren in wat men voor heilige oorkonden hield stelselmatig bedrogen is geworden, en dat het christendom op 't zachtst gezegd op onjuistheden gebouwd is. En de vrucht hiervan zal op velerlei wijze openbaar worden. Zijn de grondvesten van het christendom ondermijnd, dan is het nauwelijks te verwachten dat men zich langer door zijne voorschriften zal laten binden. Geen wonder dat de meerderheid van den beschaafden stand door een onbestemden twijfel aangaande den christelijken godsdienst beheerscht wordt. Het natuurlijk hart vindt in zijn verzet tegen de waarheid steun bij de uitkomsten der kritiek, en in zijn zelfzucht en aardschgezindheid bij die der natuurwetenschap. Vandaar dat de godsdienst van velen een louter zinnendienst is geworden. Zij bezoeken nog de kerken, doch slechts daar waar men den godsdienst en de preek inrichten wil naar hunnen smaak, een smaak die gevormd wordt door de plaatsen des vermaaks en de letterkunde van den dag.

Heeft men met godsdienst en kerk gebroken dan is het natuurlijk dat men in verzet zal komen tegen hare instellingen, b.v. de heiliging van den sabbat. Van daar dat de dag des Heeren al meer en meer wordt een dag van zingenot, waarin men gesteund wordt door niet weinigen die de expedientie boven het goddelijk gebod stellen. Ongemerkt ziet men christelijke plichten zich beperken tot leeniging van lichamelijke ellende, en tot verschaffing van zinnelijke genietingen; en die daaraan het meeste doen worden verheerlijkt als de voornaamste weldoeners van het menschelijk geslacht. Lichamelijk en tijdelijk geluk is het "summum bonum" geworden, en die het vermogen en de gewilligheid bezit om het te schenken, wordt de afgod dezer eeuw. Geen wonder als nadenkenden beginnen halt te roepen, waar zij zien dat de vruchten van al die onderzoekingen, in plaats van de ware belangen der menschheid te dienen, alle elementen in zich hebben om tot het heidendom terug te voeren.

Laat ons nu zien in hoever

DE OUDE BIJBEL

aan de behoefte der menschheid voldoet. *Vinet* heeft gezegd, "de bijbel is de bibliotheek van elk der leden van het menschelijk geslacht". Hij noemt hem het boek voor de kindsheid, voor den mensch van elken leeftijd, voor het volk in zijn geheel. Hij spreekt tot het kind in zijne eigene taal, en werdt door hetzelve beter begrepen, dan eenig ander boek dat men zou kunnen schrijven, "al had men het kind van den arme met nog zooveel zorg bestudeerd." In zijn eigene taal verklaart hem de bijbel de grootste zaken, en wijst hem met één woord voor altijd den weg in den doolhof der wereld. "Het verhevenste godsdienstig en geschiedkundig monument dat de naties bezitten, heeft deze eigenaardigheid dat onze kleine kinderen het beter begrijpen en er meer smaak in hebben dan in alle andere boeken." Wij zullen hier niet de mogelijkheid noodzakelijkheid en werkelijkheid eener goddelijke openbaring gaan betoogen. Wij zullen liever de methode van dr. Parker volgen, die niet in de eerste plaats vraagt, vanwaar komt de bijbel? en welk recht heeft hij tot spreken? maar wel kan de bijbel mij de raadselen in de wereld en in mijn eigen leven verklaren? Neem 't heelal in zijn grootte, samenstel, harmonie en verscheidenheid. Vanwaar komt het? De natuurwetenschap heeft geantwoord, het is 't werk van atomen, die zonder doel werken. De bijbel antwoordt. "God schiep in den beginne hemel en aarde". en hij beschrijft dien God als almachtig en alwijs. Een almachtige en alwijze schepper is zeker genoegzaam om het bestaan des heelals te verklaren, want het is juist zulk een produkt als men van zoodanig wezen verwachten kan. Neem het leven zoo vol van verscheidenheid en kontrast, zoo verschillend in aanleg en aard, zoo tegenstrijdig in bedoeling en begeerte, in gedurige worsteling met ziekten en dood, met macht strijdende tegen recht en recht tegen macht. Hoe komt het vragen wij met dr. Parker, dat die samenleving aan elkander blijft hangen, vermeerderen en vooruitgaan? De bijbel antwoordt, die almachtige en alwijze God onderhoudt en bestuurt alles wat hij in aanzijn geroepen heeft. Is dit antwoord niet meer redelijk dan wat men van ons vergt te gelooven, dat wat wij aanschouwen niets anders is, dan een gevolg eener blinde worsteling van de stof? En vragen wij hoe 't komt dat onder een almachtig en alwijs bestuur de boozen voorspoed hebben, toegelaten worden anderen te onderdrukken, en zulk een God straffeloos uit te tarten? De bijbel antwoordt: die God is oneindig in liefde en geduld. Is dit antwoord niet veel beter dan dat van de natuurwetenschap, dat in de worsteling om het bestaan de zwakkere voor de sterkere zwichten moet? Als liefde en geduld een genoegzaam antwoord is op uwe vraag, waarom een ongehoorzaam en opstandig

kind niet door zijn vader de deur uitgezet wordt, dan is toch zeker *oneindige* liefde en geduld eene genoegezame oplossing van het raadsel dat de boozen niet uitgeroeid worden, afgzien van alle verdere antwoorden die de schrift ons geeft. Vragen wij andermaal, hoe kan het feit, dat een God van oneindige liefde deze wereld regeert, verzoend worden met al de ellenden, smarten en geween die hier aanwezig zijn? Het antwoord des bijbels is: daar was opstand tegen God, de zonde is de oorzaak van alles waar gij op wijst. Ik hoor geween in het huisgezin van een liefhebbenden en zorgzamen vader, en het antwoord op mijne vraag naar de oorzaak er van, is: daar was opstand, daar was wederstrevigheid en overtreding van een gebod. En dit antwoord is mij een genoegzame oplossing van het raadsel, waarom dan zou dat van den Bijbel mij niet bevredigen? En vraagt gij of de zonde nu het lot der menschheid onherroepelijk beslist: geenszins; Hij heeft zijn eigen Zoon niet gespaard maar hem gegeven om een einde aan al die ellende, verwarring en strijd te maken. Vergelijkt dit antwoord met de afgrijzelijke wanhoop die het materialisme predikt, en waarvan elk edel mensch nog terug deinst. En vraagt gij nog eens: maar is het God dan gansch onverschillig, hoe de mensch zich onder Zijn bestuur en ten opzichte van Zijn verlossings-plan gedraagt? Andermaal is het antwoord: geenszins, Gods bestuur is zedelijk. Hij stelt elken mensch onder zedelijke verplichting, en heeft een dag gesteld waarop hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordeelen door eenen mensch dien Hij daartoe verordend heeft, en alle menschen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam is geschied, naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad." Is hier iets dat in strijd is met het verstand, het geweten of de waardigheid van den mensch als een vrij en verantwoordelijk wezen?

Hebben wij nu eenmaal in den Bijbel den sleutel gevonden, die ons de raadselen van het bestaan ontsluiten, dan is het tijd om te vragen: van waar komt dit boek? "Terecht," zegt dr. Parker, "als ik mijn huis niet binnen kan omdat ik mijn sleutel verloren heb, en iemand biedt mij er eenen die de deur voor mij opent, dan is voorwaar mijne eerste daad niet om te gaan onderzoeken, wie den sleutel heeft ge maakt, of welk recht hij er toe had of vanwaar hij zijn kundigheid verkregen heeft, maar om de deur te ontsluiten en binnen te gaan. Als ik dat gedaan heb, dan is er tijd om al die vragen te doen als zij mij nog interesseeren."

Het is natuurlijk van meer belang dien God te kennen, dien de Bijbel ons bekend maakt. Geen menschen oog heeft Hem gezien of kan Hem zien, en toch zegt Jezus: "Die mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien." Dit, heeft iemand gezegd, behoeft ons evenmin te vervreemden, als het feit dat wij onszelven niet zien kunnen; want om eene ziel te aanschouwen moet zij eerst een lichaam aannemen. En om God te aanschouwen moet er eerst eene incarnatie plaats vinden, gelijk de Bijbel dan ook leert.

Het verstand tracht tot de kennis van God uit Zijne eigenschappen te geraken. Doch ook hier ziet men het onderscheid tusschen de denkbeelden die de mensch zich vormt en de voorstellingen des Bijbels. Gods absoluutheid en oneindigheid worden weleens zoo voorgesteld dat aan Zijne persoonlijkheid te kort gedaan wordt, en Hij in het heelal opgaat. Om de volmaakte onveranderlijkheid van God te handhaven heeft het verstand gemeend Hem tegen alle aandoeningen te moeten vrijwaren; totdat Hij een koud en ongevoelig wezen wordt, die noch door de zonde noch door de smeekingen zijner schepselen geroerd wordt. Doch men heeft er op gewezen dat deze niet de God des Bijbels is. De Bijbel geeft ons wel een God die onveranderlijk is in wezen, doch die als een vader zich ontfermt over zijne kinderen, en te allen dagen toornt over de goddeloozen—een levend persoon en een voorwerp van liefde en eerbied.

Uit de waarheid dat God liefde is tracht men in deze dagen de algemeene vaderschap Gods ten opzichte van alle menschen af te leiden. Men predikt eene liefde Gods, die slechts het geluk van zijne schepselen zoekt, en dus onbestaanbaar is met zijnen toorn. De Bijbel echter leert ons dat de liefde Gods niet in de eerste plaats ons *geluk* maar onze *heiligmaking* beoogt. Van Gods algemeen vaderschap weet de Bijbel niets, wel leert hij ons dat wij door het geloof in Christus worden kunnen, wat wij niet zijn—kinderen van God.

En wie weet niet van de vruchtelooze pogingen van het menschelijk verstand om de verhouding van Gods oppermacht tot de menschelijke vrijheid en verantwoordelijkheid begrijpelijk voor te stellen, en hoe die pogingen daarop uitliepen, dat men nu eens de goddelijke en dan weder de menschelijke werking loochende. De Bijbel echter waagt geene poging om deze schijnbare tegenstrijdigheid op te lossen; maar terwijl hij niet schroomt aan den eenen kant de krachtdadigheid der goddelijke werking uit te spreken, aarzelt hij evenmin ieder mensch voor zijn gedrag en toekomstig lot verantwoordelijk te stellen. En toch heeft men nog nooit een antwoord kunnen uitdenken dat de rechten van God beter handhaaft en meer in overeenstemming is met het geweten des menschen en de ervaringen van Gods volk.

Vragen wij den Bijbel: of, wat de natuurwetenschap met bijna algemeene instemming leert, het ook in het plan van God met de wereld ligt, dat de zwakkere voor den sterkere zwichten moet? Dan wijst hij ons op den Zoon van God die, in zijne omwandeling op aarde, den armen het Evangelie verkondigde, de gebrokenen verbond en de kranken genas, en die aan de sterkeren predikte de lasten der armen op te heffen, de hongerigen te voeden, de naakten te kleeden en de kranken te genezen. En welk antwoord bevalt u het best: dat wat de zelfzucht aanzet om een triomftocht door de wereld te houden over het bloed en het geween der wakkeren en de jammeren der armen; of dotz, wat ons de armen, als van eigen vleesch en been, "tot legaat van God voorstelt" om de zelfzucht in den mensch in bedwang te houden?

Wonderbaar boek, dat op onze vragen antwoorden geeft, die verstand, hart en geweten bevredigen. De wetenschap en de wijsbegeerte heeft niets beters om te geven; en totdat wij betere antwoorden van elders ontvangen, houden wij ons aan Den Ouden Bijbel; en ook het geroep der hoogere kritiek om een nieuwen bijbel wijzen wij beslist van de hand.

Het is niet een nieuwen bijbel dien wij behoeven, maar mannen door wie de Oude Bijbel spreken kan, omdat hij in hen leeft. Iemand heeft onlangs gezegd, dat al het kwaad dezer eeuw daaraan te wijten is, dat leeraars niet het Woord Gods, maar hunne eigene gedachten prediken. Een onderwerp wordt gekozen en uitgedacht, en dan gaat men in den Bijbel zoeken naar een tekst die daaraan past. Wij zullen niet onderzoeken in hoever die beschuldiging in alle opzichten waar is. Doch waar wij nadruk op willen leggen is, dat de Bijbel mannen noodig heeft in wie hij leven kan, en door wie hij zijne stem kan laten hooren—mannen die buiten de wereld staan en niet vragen naar haren smaak, maar onverschrokken Gods woord verkondigen.

Zulke mannen zullen een oog hebben voor den toestand der Kerk en gelijk Christus hunne prediking beginnen met "bekeert u!" Zij zullen zooals iemand onlangs schreef, tot eene Kerk, rijkt en verrijk geworden in werken van maat-

schappelijke deugd, en werken van liefdadigheid zeggen gij zijt arm, en blind en naakt; gij zijt lauw!

Wie toch kan dagelijks met den Ouden Bijbel omgaan en niet zien, hoe de Kerk van den tegenwoordigen tijd verschilt van die van Christus, die ons daarin geteekend wordt. Dat de verbouding tusschen Kerk en wereld zooveel vriendschappelijker is, zegt iemand, is niet omdat de wereld veranderd is, maar omdat de Kerk beter aan de wereld behaagt. De godsdienst en de prediking worden ingericht naar den smaak der wereld. en de geest en bet streven der wereld wekt weerklank in de kerk. Dingen worden geduld, die de Bijbel veroordeelt als werken des duivels, als afval van Christus. Waar vindt de Bijbel stemmen om zich in kerk en christendom te laten booren?

Zult gij die stemmen zijn, kweekelingen aan ons Seminarie? Dan is allereerst noodig, dat gij u ootmoedig plaatst aan devoeten van dit oud boek, dat zijn onderricht begint met den oorsprong aller dingen, en eindigt met eene verheerlijkte menschheid, herschapen naar het beeld van Gods Zoon, en wandelende in het licht van God zelven. Om dat onderricht te kunnen verstaan, moet het verduisterd verstand verlicht worden door hetzelfde licht, waarin het gescbreven werd. En om dat licht te kunnen ontvangen, moet gij vlijtige studenten zijn in de scbool des gebeds en des geloofs. Zoo alleen is het mogelijk dat dit boek in u leven kan, en dat gij in waarbeid gezegd kunt worden, van God geleerd te zijn en de woorden Gods tot de gemeente te spreken. Zoo alleen is het mogelijk bet onderzoek van den menschelijken geest te volgen, en bet licbt van de duisternis, de waarbeid van de dwaling te onderscheiden en tegen de laatste met kracht te getuigen. Zoo alleen kan uwe wetenschappelijke opleiding uzelven, de kerk en de zaak des Heeren ten nutte komen.

De natuur is te nauw aan ons verbonden dan dat wij haar onverschillig kunnen voorbijgaan. Wij zijn een deel van haar, en zij lijdt met ons onder onze zonden, en zucht als in barensnood naar onze verlossing. Zij is voor ons een spiegel waarin wij het goddelijke en geestelijke aanschouwen. Uit haar, zegt Bettex "omwaait ons de oneindige macht en liefde van God in lucbt en wind, in bron en beek en meer, in steen en plant en dier, allen zijn ons de eeuwige gedacbten Gods."

Dan, waar natuurkundigen de wereld doorzoeken en slechts worsteling van een onbewuste stof gadeslaan, kunt gij met Mozes op den berg en met Ezechiel langs de rivier God aanschouwen; met Jezus Zijne liefde en zorg in de vogelen des hemels en de bloemen des velds aanbidden; en met Daniel door het open venster van eene woelige stad de kerk in hare vernedering zien om voor haar te bidden, of met Jobannes aan het eenzame strand, na de voleinding van allen strijd, de kerk in hare verheerlijking, om de hoop in u te versterken. De Heere make u zulke mannen!

ADRES DER STUDENTEN.

Professor Muller kwam daarna voor den kansel, waar hij den welkomstgroet van professor Hofmeyr: "Laten wij elkander liefbebben en in Christelijke harmonie samenwerken," ontving. Ook de twee andere hoogleeraars gaven hem een hartelijke handdruk en kandidaat D. F. Malan las het volgende adres voor:—

Hoogeerwaarde heer, — Voor de studenten van de theologische kweekschool is deze uwe plechtige intrede in uw ambt als 4de hoogleeraar eene oorzaak van groote blijdschap en dankbaarheid.

Lang reeds werd het door professoren en studenten gevoeld en erkend, dat vanwege de vele vakken die behandeld moesten worden, er niet genoegzaam tijd en krachten besteed konden worden aan de studie van Gods Woord, de grondige kennis waarvan toch van zulk overwegend belang is voor de rechte vorming van den Evangeliedienaar. Het was ons derhalve eene groote vreugde toen wij vernamen dat het eindelijk mogelijk bevonden was, door 't beroepen van een 4den hoogleeraar in die dringende behoefte te voorzien.

Toen de keuze op u viel verheugden we ons te meer, omdat wij wisten dat wij in u zouden hebben een man wiens grondige studie en persoonlijke godsvrucht hem alleszins in staat stelden ons op dezen belangrijken weg voor te te licbten; een man tevens, wiens rijke ondervinding als Evangeliedienaar in buitengemeenten zoowel als in de hoofdstad van ons land, hem geschikt maakt den leeraar niet alleen, maar ook den herder op te leiden; een man eindelijk, die als bekende vriend van jongelieden ons niet alleen, maar ook de studeerende jeugd te Stellenbosch zeker tot grooten zegen zal zijn.

Wij heeten u daarom bij deze gelegenbeid van harte welkom. Wij ontvangen u als een gave uit Gods hand. Als zulks willen wij u waardeeren.

Moge Hij Die bet Hoofd is Zijner Kerk en Die u tot dit groote werk geroepen heeft u aangorden met kracht uit de hoogte. Hij spare u lang voor de kweekscbool en tot heil van de kerk in Zuid-Afrika.

Het hoogachting noemen wij ons,

Geteekend door de studenten.

Professor Muller dankte in gepaste bewoording.

ADRES VAN DEN KERKERAAD.

Ds. J. H. Neethling, de plaatselijke leeraar en de vader van de Stellenbossche opleidingsinrichtingen, stapte toen voorwaarts, en verwelkomde professor Muller in de gemeente. Hij zeide dat de betrekking waarin de theologische hoogleeraaren en de gemeente van Stellenbosch tot elkaar staan een zeer teedere was, en hij vertrouwde dat de kerkeraad—hoewel hij voorzichtiglijk handelt in zijne keuze—den nieuweling nog tot ouderling zal kiezen, zoowel als bem ook een preekbeurt te doen geworden. Hij beaamde ten volle wat door prof. Hofmeyr was gezegd.

Dr. W. J. Viljoen las daarop het volgende adres van den kerkeraad voor:

Den booggeleerden heer ds. C F J Muller, B.A. te Stellenbosch.

Hooggeleerde heer,—Uit naam van de gemeente, die wij de eer hebben te vertegenwoordigen, nemen wij leden van den kerkeraad deze gelegenheid te baat om u en de uwen hartelijk welkom te heeten bij uwe komst in ons midden, en u bij bet aanvaarden van het hoogleeraarsaan de theologische kweekschool dezer kerk, Gods rijksten en besten zegen toe te wenschen.

Wij kunnen zulks evenwel niet doen zonder in dankbare herinnering te brengen de vele blijken van welwillende belangstelling en de trouwe liefdediensten, welke wij als eene gemeente in het verleden in ruime mate bebben ondervonden van de zijde der hoogleeraren dezer inrichting. Wij drukken daarbij den wenscb uit, dat er ook in de toekomst dezelfde besten-

dige aandacht en trouwe samenwerking mogen gevonden worden tusschen haar en onze gemeente in wier boezem zij door Gods goedheid geplant reeds de schoonste vruchten voor onze dierbare kerk heeft voortgebracht.

Dat de Heere u tot een grooten zegen mag maken voor deze inrichting, wier belangen thans mede aan uwen zorg zullen worden toevertrouwd en door haar ook voor onze gemeente en voor de gansche kerk van Zuid Afrika is onze vurige wensch en ernstige bede.

Met de beste wenschen voor uw persoon, uw gezin en uw werk, noemen wij ons,

Hooggeleerde Heer,

Uw d.d. dienaren en broeders in den Heere,

J H Neethling, D S Morkel, C P Marais, D P Smuts, A T de Waal, W J Viljoen, D P Marais, J H Neethling, E Wium, J D Krige, C J van Brakel, C G Marais, R J Carinus.

In zijn antwoord gewaagde professor Muller van het gemis van kerkeraads vrienden, dat hij zich voorstelde, en daarom verblijdde hij zich te meer over dit onverwachte blijk van toenadering des kerkeraads.

Ds. A Murray sloot de verrichtingen met een krachtig dankgebed. Men had gedacht het veertigjarig bestaan van de kweekschool bij deze gelegenheid feestelijk te vieren, doch de donkere oorlogswolken maakten feestvreugde van onpas. Vurig bad hij dat ons volk en geestelijke lessen der beproeving mag leered, opdat Gods doel spoedig bereikt mag worden.

Na het zingen van Ps. 68 v. 10 werd de zegen uitgesproken.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

DEEL VIII.
No. 11.

KAAPSTAD.

MAART,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J MULLER

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en .
Maatschappelijk .
Tijdschrift Voor .
Zuid Afrika . . .

DEEL VIII.
No. 11.

KAAPSTAD.

MAART,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. Í. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika.

INHOUD.

Kroniek.

HARTELIJK DANK. Het hier volgend schrijven, dat in de "Middellandsche Afrikaander" is verschenen, nemen wij met dank over. Moge de wensch van den schrijver vervuld worden in ruime ondersteuning van ons blad. De tijden zijn moeilijk, en het kan zijn, dat wij weldra, wanneer de wegen naar de binnenlanden geheel afgesloten zijn, ons werk vooreerst zullen moeten staken. Vele lezers van ons blad zijn door den oorlog geheel buiten ons bereik.

Cradock, 26 Januari 1900.

Aan den Editeur van de *Middellandsche Afrikaander*:

Mijnheer!—Vergun mij een plaatsje in uw veel gelezen blad ten einde iets te zeggen over 't *Gereformeerd Maandblad.* Dit blad, het *Gereformeerd Maandblad* namelijk, is een blad, dat in elk huis in ons land moest zijn en door elkeen behoort gelezen te worden. Het gaat met mij zoo, dat ik den tijd niet afwachten kan wanneer hij aankomen moet, want er is altoos veel in te vinden dat lezenswaard is, niet alleen dat, maar zaken, die anders wat onduidelijk zijn worden in dat blad op eene aangename wijze duidelijk gemaakt. Lees b.v. het Januari nummer; onder het hoofd "Kroniek" vindt de Christen veel waarmede hij van ganscher harte instemmen kan, vooral in den tijd dien wij nu beleven, een tijd zoo treurig als Zuid Afrika nog nooit heeft beleefd. Dan weer de geschiedenis van "De Gemeente Caledon." Belangrijk is het na te gaan hoe die gemeente is ontstaan en hoewel ik persoonlijk wijlen Ds. Vos niet gekend heb, had ik toch de eer met zijne kinderen goed bekend te zijn en daarom was het mij aangenaam van zijne werkzaamheden aldaar te lezen. Zou het niet goed zijn van andere gemeenten ook, b.v. Graaff-Reinet, Stellenbosch, Somerset Oost, Cradock, enz. korte schetsen omtrent haar ontstaan te leveren? Het zou wel de moeite waard zijn ze te lezen.

Verder zijn er andere belangrijke stukken, b.v., "Pers en Kansel," "Een Kaapsch Student in Duitschland," "Blikken in den Bijbel," en "Kerk in 't Huis." Deze allen zijn stukken, die de moeite waard zijn gelezen te worden.

Mij dunkt dat de bevolking van Zuid-Afrika niet dankbaar genoeg kan zijn dat er mannen gevonden worden als Professoren J. I. Marais en C. Muller en anderen, die, bij al het gewichtig werk, dat zij te doen hebben, hunne krachten aanwenden om nuttig lectuur hunnen lezers te verschaffen.

Ik wensch ze de ondersteuning toe van geheel Zuid Afrika.

Ik ben, enz.,

G. W. WILSON.

Campbell en Fisk over den invloed der Hollanders op Engeland en Amerika.

Een veel gelezen Nederlandsch blad zegt het volgende omtrent den invloed door Holland in de nieuwe wereld uitgeoefend :—

De bekende schrijver Douglass Campbell schreef eenige jaren geleden een boek om aan te toonen, hoe de invloed geweest is, die er van Nederland uitging op Engeland en Amerika. Het betoog van Douglass heeft weerspraak gevonden bij John Fisk, die een boek schreef over "de Hollandsche en Kwakers koloniën in Amerika." Toch geeft Fisk toe, dat reeds in de 12de eeuw Nederlandsche wevers naar Engeland en Schotland togen. In de volgende twee eeuwen kwamen de fijnere kleedingstoffen uit de Vlaamsche steden naar Engeland. In den tijd van Hendrik VIII zond Engeland grondstoffen naar Antwerpen en deze stad zond fijn bewerkte stoffen naar Engeland. In de 14de eeuw werden door Nederlanders fabrieken gesticht in de graafschappen Norfolk en Suffolk. Juist in die in oost Engeland gelegen graafschappen ontwikkelden zich de democratische denkbeelden en het Puritanisme. De tegenstelling tusschen het oosten en het westen kwam uit in de Universiteiten van Cambridge en Oxford. Oxford in het westen werd een brandpunt voor het conservatisme van de Torypartij en voor de hoogkerkelijke strooming ; terwijl Cambridge een meer Puriteinsche richting volgde. In den burgeroorlog leverden de oostelijke graafschappen de kern voor het leger van het Parlement. Van de 280 martelaren die door de woede van Maria, de bloeddorstige, vielen, waren er 240 uit het oosten van Engeland. Het is geheel onmogelijk dat dit alles eenvoudig toevallig zou zijn, zegt de heer Fisk.

Johannes Wicleff, Engelands voorlooper der reformatie, vond zijn meeste aanhangers in deze zelfd streek. Uit al deze dingen is het duidelijk, dat er door Nederlanders in Engeland invloed ten goede is uitgeoefend.

Fisk moet ook toegeven dat Nederland een brandpunt was van beschaving en ontwikkeling, zij het ook naast Italië. Ten tijde van Hendrik VIII was de beschaving in Nederland grooter dan in Frankrijk of in Engeland. De dorpen waren schooner, er was minder slordigheid en armoede. Schilder- en toonkunst stonden in Nederland op hooger trap dan in Engeland.

De Placcaten tegen de ketters onder Karel V en Philips van Spanje uitgevaardigd, dreven duizenden Vlamingen uit hun vaderland naar Engeland, zoodat reeds in 1562 de Spaansche Ambassadeur in Engeland aan zijn vorst rapporteerde, dat er minstens 30,000 Vlaamsche vluchtelingen in Engeland gevonden werden. Het waren ook Nederlanders, die den grondslag legden voor de staal- en ijzerfabrieken van Sheffield. Ook de fabrikage van papier, zijde, linnen, garen, kant, baai en serge werd door Nederlanders in Engeland gebracht. Tijdens de regeering van Elisabeth, vooral na de inneming van Antwerpen door den graaf van Parma in 1585, werden meer dan 100,000 Hollanders en Vlamingen bewoners van Engeland. Het waren bijna altemaal Calvinisten of Puriteinen. In de dagen van Karel I waren een groot deel der Puriteinen kinderen en klein-kinderen van Hollanders, en er zijn er ongetwijfeld velen geweest onder de 20,000 die naar Nieuw-Engeland gingen tusschen 1624 en 1640.

Fisk leert ook dat het Calvinistisch denkbeeld dat ieder mensch verantwoording moet kunnen doen van de dingen die hij belijdt, geleid heeft tot het stichten van scholen. Immers om rekenschap te kunnen geven van zijn geloof, moet men wel onderwezen zijn, en voor het onderwijs heeft men scholen noodig. Campbell beweert, en Fisk spreekt het niet tegen, dat Engeland toen, noch eenige eeuwen daarna, zulke scholen bezat. Wanneer dus in Nieuw-Engeland of Noord-Amerika ook aanstonds scholen werden gesticht, dan is dit niet enkel te danken aan de ontwikkeling van het Calvinisme, maar ook aan den invloed van het land dat een tijdlang de pelgrims had geherbergd.

En nu spreken wij nog niet eens van den invloed, dien de Hollanders *onmiddellijk* hebben uitgeoefend op de vorming van de nieuwe wereld.

Immers wanneer Hollandsche Calvinisten in Noord-Amerika niet als pioniers waren opgetreden, nadat nederzettingen van Roomschen waren te niet gegaan,— de gedaante van de nieuwe wereld zou ganseh anders zijn.

Uit het bovenstaande kan het ons ook duidelijk worden, hoe het komt dat de naam van "Dutchman" (Hollander) in de Vereenigde Staten nog zulk een goeden klank bezit. De zegen dien God de Heere aan de wapenen van onze stamverwanten in de Transvaal geeft, de meerdere menschelijkheid waarvan onze broeders blijk geven bij de behandeling der Engelsche gevangenen, waaruit hunne geestelijke en zedelijke superioriteit boven de Engelsche aan den dag komt, zal dit aanzien nog verhoogen. Mochten wij slechts bewaard blijven voor ijdele zelfverheffing ! "

Het bovenstaande geeft ruime stof tot nadenken. In dagen als de onze van oorlog en bitteren strijd moge men wel bedenken in welke verhouding Engeland vroeger tot Holland heeft gestaan.

Oorlogs Klokken.

Wij nemen de vrijheid andermaal het een en ander overtenemen uit buitenlandsche bladen aangaande dezen noodlottigen Transvaalschen oorlog.

De *Heraut* zegt :—" Bij de Boeren zijn 40 zendelingen en zendelings zonen ingedeeld.

In een brief van een Duitsch zendeling, die in de gelederen van de Boeren strijdt, lezen wij onder dagteekening van den 18den November het volgende : " De oorlog der beide Republieken tegen het machtige Engeland duurt nu reeds langer dan een maand, en tot hiertoe hebben nog van alle zijden de Engelschen aan het kortste eind getrokken, en 5,000 man verloren, tegen 300 aan onze zijde. Alle gevechten hebben zij tot hiertoe verloren ; zij moesten steeds wijken en zij liggen nu omsingeld in de steden Mafeking, Kimberley en Ladysmith, die door ons gebombardeerd worden en die wij, naar wij hopen, in handen zullen krijgen, voordat de groote legers van England ze kunnen ontzetten. Van twee kanten rukken sterke Engelsche legers op, doch onze burgers hebben goeden moed, en waar zij in het vuur zijn geweest, hebben zij dapper gevochten. Het is een strijd voor vrijheid en recht, voor huis en haard, voor land en volk. Engeland is slechts een

veroveraar en een verdrukker, het giert naar ons goud; en de groote natiën van Europa moesten bij dezen schandelijken oorlog niet zoo toezien. Men moest ons zoo niet laten slachten, maar tegen dezen oorlog protesteeren. Alle uitlanders hier, als Duitschers, Franschen, Russen, Noren, Zweden, Italianen, staan aan de zijde der Boeren en strijden in hunne gelederen,—de Ieren en Hollanders niet te vergeten. En dan zouden de groote natiën zwijgen, wanneer hare zonen den heeten kamp voeren voor vrijheid en recht van een klein moedig volk? Gods vinger is tot hiertoe nog overal duidelijk te herkennen, die onze wapenen zegent en den vijand met blindheid slaat. Onze generaals manoeuvreerden veel beter en zijn omzichtig en slagvaardig en veel sneller dan de Engelschen. Ongeveer dertig zonen van zendelingen staan in het veld. Dr. Otto Hohls, zoon van onzen overleden superintendent Hohls is reeds in den derden slag bij Modderspruit gevallen, overste Schiel is gevangen genomen. Onze republikeinen zijn nog niet moedeloos, al rukken groote legers van Engeland op. Moge de almachtige God ons helpen tegen het overmoedige Engeland, dat ons van ons land en van onze vrijheid berooven wil. Engeland wil goud hebben; al het andere is slechts voorwendsel en leugen. De uitlanders worden hier niet onderdrukt, maar leven hier vrij en ongehinderd. Ik ben al bijna 40 jaar hier in Zuid Afrika en kan niet klagen. Onze regeering is beslist Christelijk, en om zoo te spreken, ligt geheel Transvaal op zijne knieen en bidt tot den almachtigen God, den leider ook van de veldslagen, Die ook het kleine hoopje helpen kan. Onze oude president bidt dag en nacht en Piet Joubert leidt het leger. Mocht de overwinning aan ons blijven! Het is een schandelijke oorlog, een misdaad tegen de menschheid, haast zou men denken, onmogelijk in de 19de eeuw, en dat na de groote vredesconferentie.

Onze regeering was gedwongen een ultimatum te stellen, wilden wij ons niet laten overrompelen, en Engeland heeft ons de bajonet op de borst gezet. Ons ultimatum zeide slechts: "Neem de bajonet weg, of ik sla zelf toe." Engeland wilde niet en toen ging het er op los. Bidt gij en alle zendingsvrienden en kinderen Gods voor ons en ons land, dat ons de Heere genadig zij en alles goed eindigen doe. Engeland kan niet om de overwinning bidden, want het strijdt tegen beter weten en geweten om goud en gebied—De Heere voorzie daarin en erbarme zich over ons!"

Men ziet hieruit, hoe de Boeren ook langen tijd van Engelsche zijde belasterd zijn, alsof zij de zending zouden tegenwerken. Wanneer dit het geval was, zou een Duitsch zendeling, die 40 jaren lang in Zuid Afrika heeft gearbeid, niet bidden dat de Transvalers en Vrijstaters de overwinning mogen behalen. Deze Duitsche zendeling moet er van doordrongen zijn, dat de zaak der zending er alleen bij kan winnen wanneer de Boerenrepublieken het veld behouden tegenover de groote legers van Engeland.

Ook in Engeland komen steeds meer mannen van naam en invloed tegen den oorlog op. Het sterkst heeft zich wel een predikant van de dioceso Carlisle, met name Kennedy, uitgesproken, in zijn protest tegen eene bisschoppelijke aanschrijving om voor de zegepraal der Engelsche wapenen te bidden. Hij vroeg: "Hoe kan een predikant, die met de feiten bekend is, voor dezen moordenaarsrooftocht, dezen roekeloozen inval en dit brutaal gebruiken van macht tegenover recht bidden? De oorlog is door kapitalisten, Chamberlain en Rhodes gemaakt; zijn doel is: Mijnen stelen en een wereldrijk maken." Hij besluit zijn protest met de woorden: "Om voor het succes van zulk een oorlog te bidden, moest men zich tot den duivel wenden, niet tot God. Ik voor mij wil den duivel niet onder zijn eigen naam en ook niet onder een aangenomen naam aanbidden. Ik ben niet voor zulk een dienst gewijd."

Ook de redakteur van de "Stemmen voor waarheid en vrede" laat zich op treffende wijze hooren. Wij laten ook hem aan het woord. Van harte onderschrijven wij zijn wensch en bede, dat het Engelsche volk niet mocht worden gehaat, voor wat zijn staatslieden uitrichten:—

De oorlog in Zuid-Afrika wordt met groote heftigheid gevoerd, en tot heden is de kans gunstig voor de Boeren. Wij verheugen ons daarover, gelijk onze lezers dat zeker ook doen; maar toch gaat die blijdschap van allerlei droeve gedachten vergezeld.

Wij hebben zoo een deernis met al die menschen, die verminkt of gedood worden op het oorlogsveld. In de Engelsche illustraties zien wij nu week aan week rijen portretten van officieren, die gevallen of gewond zijn. Meestal zijn die jonge mannen in den vollen bloei des levens. Uit hun levengeschiedenis blijkt, dat meer dan één een eenige zoon was. Wij denken aan den rouw van al die vaders en moeders; van broeders en zusters; van echtgenooten en kinderen.

***

Welk een gruwelijk ding is toch die oorlog! Denkt u al die mannen, plotseling opgeroepen uit den kring van hun vrienden, van hun gezin—om te gaan strijden, en hun leven aan allerlei gevaren bloot te stellen; velen, misschien, wel de meesten, keeren niet terug, of komen weder als invalide. Welk een angst, welk een leed—over honderden en duizenden gekomen, en hen vervolgende, hetzij ze waken of droomen.

En waarvoor gaan zij? Och, de meesten weten het niet. Zij hebben er ook niet naar te vragen: het wordt hun bevolen te gaan; en als zij in Zuid-Afrika zullen gekomen zijn, op het terrein van den krijg, dan zal hun gelast worden zoo velen mogelijk er te dooden van hun medemenschen, die hun nooit een stroobreed in den weg hebben gelegd.

Is het geen gruwel? Is het geen schande voor de christenheid, dat op die wijze geschillen tusschen christenen, tusschen geloofsgenooten worden beslecht? Wij, burgers en privaat-personen, wij hebben onderling ook geschillen—maar gaan wij nu beproeven, wie de sterkste vuisten heeft, en wie heeft te beschikken over de meeste spierkracht? Hebben wij geen rechters, en is er iets vernederends in met zijn geding te verschijnen voor de mannen, aan wie onder ons de bedeeling van het recht is toevertrouwd? En wat tusschen burgers van den Staat mogelijk is, zou dat onmogelijk wezen voor de Staten en volken onderling? Moet het zwaard dan eeuwig verteren? Zal dan nooit een einde komen aan de heerschappij van den sterkste?

In Europa is de meening overheerschend, dat Engeland de Boeren heeft GEDWONGEN, naar 't geweer te grijpen, en dat zij het recht aan hunne zijde hebben. De organen der pers op het vasteland die staan aan de zijde van Engeland, behooren tot de uitzonderingen.

In Duitschland wordt de sympathie voor de Boeren zeer krachtig en onbewimpeld uitgesproken. Het christelijk weekblad "*Daheim*" sprak voor hen reeds meer dan eens een warm woord, en al de sympathie, welke men heeft voor den Keizer, verhindert niet dat het Duitsche volk zijn weerzin te kennen geeft in de meer dan koele houding, welke zijn Regeering aanneemt tegenover de Zuid-Afrikaansche Republieken.

***

Het Engelsche volk is ons op dit oogenblik meer dan ooit een raadsel. Wij hebben nooit behoord tot de Anglomanen. Vreemd is vreemd, en wij keuren het nabootsen van Engelschen evenzeer af als het nadoen van Franschen. Het is evengoed onnederlandsch te spreken van een "*luncheon*" als een "*déjeuner*," van een "*afternoon tea*" als van een "*bal-champetre*," van een "*drawingroom-meeting*" als van een "*rendez-vous.*" Wij waren dus volstrekt niet ingenomen met den stroom van *Engelsche* woorden en de liefhebberij voor Engelsche gewoonten.

Steeds heeft ons gehinderd de trots en de zelfgenoegzaamheid der Britten. Zij maken den indruk, alsof de goede God de wereld geschapen heeft om door de zonen en dochteren van Albion geëxploiteerd en bezichtigd te worden. Een Engelschman staat voor een Zwitsersch landschap stil, gelijk een schilder voor een teekening, en hij geeft met een enkel woord zijn goedkeuring te kennen. De Schepper ('t zij met eerbied gezegd!) krijgt dan van hem een goed cijfer. Wie ooit Engelsche heeren en dames op reis ontmoette en gadesloeg, werd getroffen door de vrijheid waarmee zij over de beste plaatsen, overal waar plaatsen zijn, beschikken. Voor hén varen de booten op den Rijn; voor hén rijden de sneltreinen; voor hén is er een spoorbaan op de Rigi, voor hén bruischt de Giessbach, rookt de Vesuvius, spiegelen de gletschers zich in de diepe, donkere meiren aan hun voet; voor hén staan de pyramiden nog in de woestijn, èn wemelen de noordsche stroomen van forellen.

Slechts weinige Engelschen geven zich de moeite een vreemde taal te leeren, zij verwachten dat ieder hun taal verstaat en spreekt, hun taal, die door millioenen menschen, over de geheele wereld verspreid, wordt gekend en gebruikt.

Van een Engelsche politiek spreken wij niet. Zij heeft ons steeds benadeeld; maar bij veel Engelschen is een neiging, om de Nederlanders gering te achten en te bespotten. Voor hen kan uit Holland weinig goeds komen. En ook om die oorzaak hebben wij geen grond tot groote liefde voor onze overzeesche naburen.

***

En toch zouden wij het diep betreuren en afkeuren, indien wij het Engelsche volk gingen haten. Haat is *nooit* Christelijk. *Alle* haat is uit den Booze. Alleen de zonde mogen wij verfoeien.

Laat ons niet vergeten, dat wij toch ook groote verplichtingen hebben aan het Britsche volk. Menigen tak van handel en nijverheid ten onzent bloeit door onze betrekkingen met Engeland. Vele werkzaamheden tot uitbreiding van Gods Koninkrijk zouden gestaakt moeten worden, indien de Engelschen er zich aan onttrokken. Wat hebben wij veel te danken aan de Engelsche literatuur! Is Dickens, om zoo te zeggen, niet een der onzen geworden, en bleven Spurgeon en Fr. Robertson voor ons wel uitheemsch? En wie kent aan gindsche zijde van de Noordzee geen aantrekkelijke, beminnelijke menschen en families? Wie erkent niet, dat de Engelschen bijzonder meevallen, als men hen ziet in hun eigen woning, terwijl zij op het vasteland zich laten zien van hun minst voordeelige zijde, of aldaar dikwerf zijn vertegenwoordigd door hun minst aantrekkelijke medeburrgers en burgeressen! Onder de onderdanen van Koningin Victoria worden vele, vele oprechte christenen aangetroffen, die hun geloof met een christelijken wandel versieren.

En nu is dat volk, wij kunnen het niet anders inzien, met een geest van blindheid geslagen. Niet een partij, maar *alle* partijen schenken haar goedkeuring aan een oorlog, die Engeland, hetzij het zegeviert of onderligt, nooit tot eer kan verstrekken, en die de verontwaardiging opwekt van bijna de geheele beschaafde wereld. Ook zij, aan wier achtenswaardig karakter, en aan wier vroomheid wij niet twijfelen, steunen een man als Chamberlain, in wien de schaduwzijden van het Engelsche volkskarakter belichaamd zijn.

***

Op een vergadering van predikanten, onlangs in Amerika gehouden, en waar ook vele Engelsche leeraren aanwezig waren, heeft men het een collega uit Zuid Afrika onmogelijk gemaakt langer te blijven.

De gevierde hoogbeschaafde "Farrar," die getoond heeft zulk een open oog te hebben voor de zonden van het huis-Herodes, steunt met zijn invloedrijk woord de Regeering; de dichter Swinburne spoort aan tot geweld; het woord van den anders zoo hoog-vereerden Andrew Murray, die den oorlog afkeurt vindt geen gehoor; geen uitgever kan hij in Engeland vinden voor zijn vroom en mannelijk protest.

Inderdaad, het Engelsche volk is op dit oogenblik zichzelf niet.

En laat ons, hoe zeer wij 't ook betreuren, niet te zeer ons verbazen. Wat deden wij in het laatst der vorige eeuw? Dansen om den dooden vrijheidsboom, en schelden op Oranje! Was dát zoo edel?

Natuurlijk——dit verontschuldigt Engeland niet, maar het kan tot zachtheid in het oordeelen stemmen, als wij bedenken, dat ook onze zinnen eens zijn verblind geworden.

***

Vergeten wij ook niet, dat in Engeland in breede kringen is doorgedrongen de belijdenis van, of een overhelling tot hetgeen men noemt het agnosticisme. Mannen zooals Stuart Mill, Spencer, Huxley, Tyndal, Lecky, Lubbock, Lyell en hun geestverwanten hebben door hun geschriften bij velen het geloof aan den levenden God ondergraven, en verzwakt, zoo niet geheel weggevaagd. Hun moraal is vrij wel die van de nuttigheidsleer. En deze talentvolle, maar tegen het bovennatuurlijke gekante zonen van Albion zijn ver-

heerlijkt en geprezen geworden óók door geloovigen. Men was trotsch op hunne talenten; men verheugde zich in hun roem, en scheen niet te begrijpen, hoe daar kwalijk meê samen gaan kan aanhankelijkheid aan de Episkopaalsche Kerk. Veler godsdienst is dan ook nier meer dan een *vorm* geworden. In den genialen Tennyson kan men zien, hoe een gevoelig, een religieus gemoed uit het agnosticisme vlucht naar een zekere mystiek, welke in haar bepaalde omtrekken haar oorsprong en haar zwakten verraadt. Dat geregeld kerkgaan gepaard met de vereering van het genie; dat opzeggen van gebeden en geloofsbekentenissen in het bedehuis door menschen, die in hun studeervertrek en in het openbare leven vereerders zijn van evolutie en positivisme; het *moet* een verwarring stichten in het hart, en in het zedelijk leven, waarvan wij nu de vruchten aanschouwen.

Herbert Spencer, die zedelijkheid zonder godsdienst leeraart; de volgelingen van Darwin, die alle geloof aan God ter zijde stellen—zij ook hebben leeren vragen niet naar recht, maar naar macht; zij staan machteloos tegenover een politiek, die niet naar God ziet maar naar goud; en die er niet voor terugdeinst een vrij volk dat vrij wil blijven, te bespringen, en te beproeven het te verpletteren.

Dat tegenover die onchristelijke moraal 't getuigenis der christenen zwijgt, of machteloos staat, is een veeg teeken voor Engeland, en het doet ons vreezen dat het zich bevindt aan den vooravond van een ontzettende vernederng.

In een later nommer keert de redactie terug tot het besproken onderwerp en laat zich op treffende wijze hooren:—

Door den Duitschen Minister von Bülow werd dezer dagen met instemming een woord aangehaald van zijn Engelschen ambtgenoot, den Markies van Salisbury. Volgens het gevoelen van deze twee staatslieden moeten de groote en sterke staten voortdurend sterker, en de zwakke mogendheden steeds zwakker worden.

De Duitsche bewindsman overzag in zijn gedachten onze planeet, en wees haar in den geest toe aan enkele weinige groote rijken, die haar onder elkander zouden verdeelen. De kleine staten zouden bij dat alles kunnen toezien, naast die kolossen steeds een meer dwergachtig voorkomen hebben, en ten slotte opgezogen worden of versmelten. 't Vooruitzicht is voor de "zwakke" mogendheden niet bijzonder vroolijk, en ook wij mogen ons zelven wel eens vragen: Zou het waar zijn, wat de machtige mannen verklaren? Iets waars is er zeker in.

Vele groote mogendheden zijn in den loop der laatste jaren aldoor grooter geworden. Denk eens aan de uitbreiding van Rusland's grondgebied; aan de stichting van het Duitsche Keizerrijk dat bovendien in meer dan een werelddeel zijn kolonien verovert; aan Engeland's aanwinsten; aan Frankrijk's veroveringen in China; en nu begint N. Amerika daaraan meê te doen. Wanneer zullen deze geweldigen tevreden zijn? Wie zal hun toeroepen "Tot hiertoe en niet verder?" En zullen zij, die nu nog tot de sterken geteld worden, het blijven? Is Italië aan het opkomen, of aan het zinken? Zal Oostenrijk een geheel blijven, of verbrokkelen? Gesteld, dat zij op den achtergrond geraken, dan wordt het aantal machtigen steeds kleiner, en hun aandeel in den buit steeds grooter. Welk een ontzachlijk rijk is bijv. Rusland nu reeds; maar het is nog verre van verzadigd.

***

Reeds zijn in Duitschland al die kleine staten verdwenen, die vroeger nog meegeteld wilden worden. Spanje zinkt steeds dieper weg; Portugal wordt niet meer ontzien; Scandinavië en Denemarken worden als niet geacht; België is een schaduw; en Turkije leeft bij de gratie der andere mogendheden.

En dan hebben wij nog ons dierbaar vaderland! Wat is het klein en zwak geworden! Zal het nog meer moeten afnemen in krachten? En wie zal het dan zich toeeigenen? Maar er bestaat toch ook recht tot eenigen twijfel aan de waarheid van hetgeen de Heeren von Bülow en Salisbury beweeren. Onverwacht kan hetgeen met geweld is opgebouwd, en een tijdlang door overmacht zich staande hield, worden omgestooten. Vaak, zoo leert ons de geschiedenis, hebben kleine oorzaken groote gevolgen, en meer dan eens heeft een klein vuur een geheel bosch in brand gestoken.

***

Wij denken natuurlijk aan hetgeen nu in Zuid Afrika voorvalt. Daar zijn dingen geschied, die aan 't ongelooflijke grenzen. Tot heden is er in 't verloop van dien strijd tusschen 't geweldige Engeland, en die "zwakke" twee Republieken iets, dat iedereen, ja iedereen doet uitroepen: "Dat is Gods hand," God is hier met de zwakken. Stel u toch eens voor dien slag van Colenso, waarin de Engelschen bijna 1,200 man verliezen, en de Boeren 30. Het zijn feiten, waarvan men de wedergade zoeken moet ver in 't verleden, en die een verrassend licht doen vallen op menige bladzijde uit onzen ouden Bijbel.

En is dit geen wenk aan 't adres o.a. van den Markies van Salisbury? Daar is toch in de wereld nog een andere macht dan geld en geschut. En als een zoo klein geacht volk als de Transvalers en Vrijstaters de Engelsche legerscharen velt, gelijk de sikkel het graan, en dat kolossale Britsche rijk in de schatting der wereld bedenkelijk doet dalen, dan is daar moed en vertrouwen uit te putten voor de zwakke Staten en volken. God in den hemel spreekt nog meê, en Hij is nog een God, die wonderen doet.

***

Een diepen indruk van die waarheid blijken ook zij te ontvangen, die niet gewoon waren het geloof in den bijbelschen zin des woords te belijden. O welk een *démenti* ontvangen die leden van de Synode der Ned. Herv. Kerk, *om den aard van het gebed* geen bidstond wilden uitgeschreven zien voor onze Zuid-Afrikaansche stamgenooten.

Ons troffen o.a. deze woorden in "*Geloofsvertrouwen*," Oranje Vrijstaat en Transvaalpreek uitgesproken door L. Knappert, bl. 12 en 13.

Maar ziet nu hoe zij daarginds, met hun vertrouwen, zelfs ons goed doen, óns leeren, óns meê opheffen. Den slappen geest bannen zij uit. Nu willen wij ook gelooven, ook onze oogen opheffen naar den hemel, van waar 't heil komen zal voor Transvaal. Wij willen vrij en moedig gelooven, dat het recht van dit nobele volk

wèlbewaard is bij God. Wij willen het steunen door ons geloof. Ja, en wij zullen met hen zijn in onze heiligste gedachten, in onze gebeden. Wij zullen Gods heiligen naam noemen, te zamen met die van vrijheid en gerechtigheid. Wij zullen onze handen vouwen ten gebede en smeeken, dat spoedig eindigen moge deze afschuwelijke oorlog, maar niet voordat verworven is de gouden vrijheid, waarvoor al het edele bloed der landskinderen niet te vergeefs mag hebben gevloeid. Zoo gedenken wij hen in onze gebeden. En dat zal een sterken band leggen tusschen ons, en 't zal zijn of zij ons overdoen van hun vertrouwen, en in ons doen herleven den geest der vaderen, die toch ook wel niet opgeschroefd waren, toen zij de Spanjaarden verdreven uit hunne landpalen."

***

Laat mij op deze opwekking tot bidden en smeeken en gelooven deze woorden doen volgen van Prof. P. D. Ch. de la Saussaye.

"Ieder weet, waarin het geheim is van der Boeren moed en kracht: in hun geloof. Luide hoort men dat geloof prijzen, opmerkelijk genoeg ook door velen, die er zelf vreemd aan zijn. Zulk een lof moge ook zonderling klinken, laat ons blijde zijn, dat velen althans erkennen, dat de mensch die gelooft, krachtig is en vast gaat. Maar, dat geloof worde dan ook in zijn volle beteekenis opgevat. Niet hun geloof, of gelijk men verzwakkend en bleek zegt, hun idealisme, is der Boeren kracht, maar God in wien zij gelooven, op wien zij steunen.

Al te vaak spreekt men alsof geloof op zich zelf reeds baat, afgezien van de vraag of het op inbeelding berust dan of de hoogere wereld, die het erkent, werkelijk bestaat. In den strijd kunnen twee partijen meenen het recht aan haar zijde te hebben, beide dus in het geloof even sterk zijn. Toch dit is niet zoo. Niet in opwinding of waan of zelfbedrog schuilt kracht maar in het recht zelf voor wie er aan gelooft en het dan ook werkelijk aan zijn zijde heeft. Boven het geloof der Boeren staat hun goed recht, en "de God die recht en waarheid wreekt."

Wij kunnen uit de "Transvaal"-literatuur niet alles aanhalen, wat wij wel zouden willen. Wij vestigen echter gaarne de aandacht op de kernachtige toespraak van *Dr. van Nes*, waarin hij het recht van den sterkste, en de sterkte van het recht tegenover elkander plaatst, en ons toespreekt op recht bemoedigende wijze.

Zou ook dit een der vruchten zijn van al het bloed in Z.-Afrika vergoten, dat ons volk terugkeert tot den God der vaderen, tot den God en Vader van onzen Heer Jezus Christus? Zullen velen weêr de handen gaan vouwen, die gemeend hebben, dat huisgezinnen zonder gebed, en scholen zonder gebed én een land zonder gebed konden prospereeren? Zal het teeken van het kruis, waaronder zoo menigeen uittrok naar het oorlogsveld tot de gewetens gaan spreken van schuld en verzoening, van gerechtigheid en genade?

Wij wenschen het vurig. Laat ons den Heer vergunnen aan het woord te wezen; Hij heeft kennelijk iets te zeggen tot de onrustige kinderen van dit geslacht. Laat ons niet aankomen met woorden, gelijk wij ze lazen in een christelijk orgaan: "Maar niet alleen voor ons zelf zullen wij opblikken naar het Roode Kruis, ook voor wie met ons, ja meer dan dat voor wie tegen ons strijden. Heerlijk Roode Kruis, welks verbandkist nooit ledig, welks zalfpot nooit uitgeput of stinkend, welks kracht nooit verzwakt is!" Met het Roode Kruis is hier bedoeld het Kruis des Verlossers; door zóó er over te spreken, maakt men het tot een ergernis en een dwaasheid, maar in een anderen zin, dan waarin Paulus het bedoelde.

Indien God harten en gewetens bezig is te openen, laat ons dan zwijgen met onze rhetorica. Wij doorleven zulk een ontzachelijk ernstig oogenblik......... Spreek Heer, wij willen hooren en aanbidden.

Is het Einde Aller Dingen Nabij?

Wij beleven zware tijden, niet alleen in Zuid Afrika, maar over heel de wereld. Velen doen de vraag die wij hier stelden: ook bezadigde schrijvers die zich niet uit ijdele nieuwsgierigheid verdiepen in profetische bespiegelingen, doen zich hooren. Onder die schrijvers noemen wij Dr. Pierson, die in de "Missionary Review" alles zamenvat in de volgende beschouwingen. Er zijn naar zijn oordeel een twaalftal berekeningen die allen heenwijzen naar de naderende komst van den Zoon des Menschen. Zes van deze hebben een *numerieken* grondslag—zijn op getalsverhoudingen gegrond. Naar die berekeningen zal men tusschen de jaren 1880 en 1920 een crisis in onze toestanden moeten verwachten. Wij noemen ze de eene na de andere.

***

I. Allereerst hebben wij "de *duizendjarige* grondslag." Uitgaande van Petrus woord, dat bij den Heer "één dag is als duizend jaren, en duizend jaren als één dag" berekent men, dat er zes duizend jaren zullen zijn—of zes dagen van duizend jaren—en een zevende dag van duizend jaren. Het jaar 1899 zal dan het keerpunt zijn. Maar een ieder zal wel voelen, dat zulke berekeningen niet heel vertrouwbaar zijn, daar men niet weet van welk punt de schepping van alle dingen moet worden berekend, en wanneer de eerste scheppingsdag aanbrak.

***

II. "De Tijden der Heidenen" in Lukas genoemd (21 : 19) geeft ons een ander uitgangspunt. Men rekent van Nebukadnezar of (Dan. 7 : 3, 4) de "zeven tijden," die als zeven jaren worden geteld, en beschouwd worden de "tijden der Heidenen" te dekken. Rekenende van Nebukadnezar's eersten inval in Juda, toen Daniel werd gevangen genomen (606 v. Christus) krijgt men een zevental jaardagen van 360 jaren elk of 2520 jaren. Dit brengt ons dan tot het jaar 1914 A.D. Rekent men echter van Nabopolassar's Krooning in Babylon in het jaar der wereld 3377, dan eindigen de "7 tijden" in het jaar der wereld 5897, dat overeenstemt met ons jaar 1899. Ook hier hangt alles af van het uitgangspunt en de verklaring van zekere teksten in Daniels.

***

III. "De historische berekening." "De tijden der Heidenen" (2520 jaren) vallen schijnbaar in twee helften van 1260 jaren elk, of "twee-en-veertig-maanden," of "een tijd, tijden, en een halven tijd" ($3\frac{1}{2}$ jaren). Deze verdeeling treffen wij aan in Daniel en de Openbaring; en de verwoesting van Jeruzalem in de zevende eeuw schijnt de lijn aantegeven. Voorstanders van deze methode van berekening houden het "beest" en den "valschen profeet" voor pausdom en Mohamedanisme, en zij meenen steun voor hun beschouwing te vinden in het feit, dat beide stelsels beginnen bij een punt waar de eerste 1260 jaren eindigen, een tijdperk liggende tusschen 606 en 620 A.D. Voeg nu hierbij de 1260 jaren en wij bereiken de jaartallen 1866 en 1886 als het begin van het einde dezer twee wereldstelsels. Voorts vinden wij in Openb. 11 : 2 het ver-

treden van Jeruzalem door de Heidenen als het uitgangspunt van het tweede tijdvak van 42 maanden. Rekent men dit van 637 A.D. toen Jeruzalem in de handen viel van Omar, den Mohamedaan, dan eindigen de 1260 jaren in het jaar 1897. Ook hier is alles onzeker, en hangt de redeneering af van een verklaring van zekere teksten die niet algemeenen bijval vindt.

***

IV. "Het Sabbat-stelsel." De Bijbel is vol van eene zevenvoudige berekening. Het zevental komt in alles te voorschijn. Het brengt ons terug naar het Paradijs, waar God den zevenden *dag* heiligde. In de Mozaische bedeeling is er sprake van eene zevende *week*, eene zevende *maand*, een zevende *jaar*, een zevende *zeven van jaren* (jubeljaar) een zevende *zeventig* (490) het Groot Jubeljaar inleidende. Op twee plaatsen in de H. S. verschijnt dit heilige getal (1 Kon. 6: 1. Dan. 9 : 24). Het dekt de jaren van den uittocht uit Egypteland tot den bouw des Tempels, en weer van den terugkeer uit ballingschap, tot het bouwen van den geestelijken tempel onder den Messias. Dit jaar 490 heeft een dubbel kenmerk van volkomenheid, t.w.: zevenmaal zeventig, en zevenmaal zeven met tien—ook een ander heilig getal—vermenigvuldigd. Rekenen wij dus van het jaar der wereld 2515, het jaar van den Uittocht, dan brengt ons het volle tijdperk van zevenmaal 490 of 3430 jaren tot het wereldjaar 5945 of 1943 onzer jaartelling. Rekenen wij echter het jaar op 360 maanden, naar de profetische telling,—12 maanden van 30 dagen—dan valt het eindjaar omtrent onzen tijd.

***

V. "Het getal van het beest." Deze school van schriftverklaarders beroept zich op het zoo moeilijk te begrijpen woord in de Openbaring (13: 18):—"Hier is de wijsheid: die het verstand heeft rekene het getal van het beest; want het is een getal eens menschen, en zijn getal is zes honderd zes en zestig." Men beschouwt dit getal als aanduidende voortdurende onrust en onvolkomenheid, een vruchteloos pogen om het zevental te bereiken, dat te kennen geeft de volmaaktheid die men in God heeft. Zij die dit eigenaardig getal tot uitgangspunt aannemen vermenigvuldigen het met 6 en krijgen dan het eigenaardig cijfer 3996. Dit vinden zij dan terug in de geschiedenis der menschheid, als aanduidende het aantal jaren tusschen Adam en de geboorte van Christus: of weer van Abraham tot het einde van onze eeuw—waaruit zij dan besluiten, dat de tweede komst van Christus in onze eeuw moet worden geplaatst. Zwak genoeg, maar voor velen overgenoeg.

***

VI. "De elfde ure." Volgens dit stelsel, vooral voorgestaan door Prof. Totten, van de Yale Universiteit, Amerika, moet de wereldgeschiedenis sedert Christus komst worden ingedeeld in 12 "uren," door buitengewone gebeurtenissen gekenmerkt. De "uren" zijn volgens hem 153 jaren lang, en dit weer ontleent hij aan Joh. 21 : 11, waar in het verhaal van het eerste wonder des Heeren na de opstanding—de wonderbare vischvangst—met juistheid wordt aangegeven hoeveel visschen in het net kwamen. Alzoo rekenende van de geboorte van Christus af krijgt hij de volgende jaren als aanduidende de verschillende "uren" in de wereldgeschiedenis, t.w.: A.D. 147, 300, 453, 606, 759, 912, 1,065 1,218, 1,371. 1,524, 1,677, 1,830. Het laatste uur zal dan moeten eindigen met het jaar 1980. Alweer dus een van die berekeningen die meer op de verschuldig dan de werkelijkheid gegrond zijn.

***

VII. "Het wereld-wijd getuigenis." Volgens onzen Heer moet het Evangelie gepredikt worden tot aan de einden de aarde, als een getuigenis voor de volkeren. Alsdan zal het einde zijn. Nooit zeker was er een tijdperk ven evangelizatie zooals het onze. Meer dan driehonderd zendinggenootschappen hebben hun netwerk over de aarde getrokken; meer dan tienduizend arbeiders met ten minste vijf maal zooveel helpers uit de inboorlingen treffen wij op den aarbbodem aan. De Bijbel is vertaald in meer dan 300 of 400 talen. Bijna alle landen zijn voor het Evangelie geopend. Enkele landen zooals Tibet zijn nog wel gesloten; toch zijn er teekenen, dat ook Tibet eerlang de poorten open doen zal voor de boden des heils. Dit Evangelie is als een getuigenis verkondigd, en heeft zijn invloed over den aardbodem laten gelden. Voorwaar dus een bewijs—zoo redeneert men—dat de Zoon des menschen aan het komen is.

***

VII. "Laodicea." Men wijst er op, dat in de laatste dagen de Kerk des Heeren in een Laodiceeschen staat van lauwheid en onverschilligheid verkeeren zal, en meent in onze dagen zulk een onzaligen toestand terug te vinden. De twee uitersten schijnen elkaar in onze dagen te raken. Aan den eenen kant de uitbreiding van het Rijk van Christus, het verkondigen des Evangelies tot aan de einden der aarde; en aan den anderen kant de Kerk des Heeren "rijk en verrijkt en geens dings gebrek hebbende; terwijl zij niet weet, dat zij is jammerlijk en arm en naakt." De wereld in de Kerk is een kenmerk van onze dagen. Gelijk in den tijd voor Christus eerste komst de twee kenmerken zich in het Jodendom openbaarden—afval, wereldsgezindheid, oppervlakkigheid aan den eenen en de neiging om het Jodendom heinde en verre uit te breiden aan den anderen kant, zoo ook nu. De Christus komt!

***

IX. "De Afval." Paulus spreekt in zijn tweeden brief aan de Thessalonicensen van den naderenden afval die voorafgaan zal de komst van den zoon des verderfs, den mensch der zonde, en de verschijning van den Zoon des menschen. Ook getuigen de brieven aan Timotheus en Titus er van, met den eersten brief van Johannes, dien van Judas, en den tweeden van Petrus. De teekenen van dien afval zijn duidelijk — grenzelooze zelfzucht, ketterij van allerlei aard, ongerechtigheid onder de kinderen Gods, het verkouden der Christelijke liefde, de kerk Gods een synagoge des Satans geworden, het woord Gods veracht, kerk met wereld vereenigd in onzalig bondgenootschap, de vorm maar niet het wezen der godzaligheid—zietdaar de kenmerken van die naderende komst. Wij vinden al die dingen in onze dagen terug, zoodat ernstige Christenen beginnen uittezien naar de wederkomst huns Heeren,

terwijl de luie dienstknecht al sluimerende uitroept: mijn Heer vertoeft te komen.

***

X. "De Eeuw van wetteloosheid." Wetteloosheid zal naar de Schrift een kenmerk zijn van de laatste dagen. Heerscht er niet een wetteloosheid en een bandeloosheid in onzen tijd die alle perken te buiten gaan? Is onze eeuw niet een van het communisme, socialisme, nihilisme? Heeft men ooit te voren zulk een opeenhooping gehad van genootschappen en vereenigingen die den mensch willen dwingen zich te buigen onder hunne wetten en bepalingen; zoodat niemand mag koopen of verkoopen dan die het "merkteeken hebben ontvangen." 't Is een eeuw van 'merkteekenen,' van monopolien, van kapitalisatie, van protectieve bondgenootschappen, van handelsvereenigingen en dergelijke meer. 't Is eene eeuw waarin men geen gezag meer wil erkennen, dan het gezag van geld, of van geweld, of van bedrog: 't Is eene eeuw waarin de leugen de aarde in bezit neemt. Is dit alles, vraagt men, een voorteeken van de komst van den zoon des menschen?

***

XI. Israel. Een ander teeken des tijds meent men te vinden in de toenadering van Israel. De Jood keert het aangezicht naar zijn eigen land. Zelfs de ongeloovige Jood is onder den invloed van het Zionisme gekomen; terwijl velen uit dat volk het Evangelie van Christus hebben aangenomen, en nog steeds aannemen.

De vijgeboom begint zijne bladeren te vertoonen, als een teeken dat het "nabij is voor de deur" (Mattheus 24: 32). 't Is treffend te zien hoe het nationaal gevoel bij den Jood is ontwaakt: drie vergaderingen der Zionieten hebben een grooten invloed uitgeoefend. Joden trekken naar Palestina zooals nooit te voren. 't Is alsof Ezechiel 37 in vervulling treedt. Een zendeling in het Heilige Land verklaart dat er nu tienmaal zooveel Joden wonen als er 40 jaren geleden waren. Honderden van Joden zijn reeds voor het Christendom genomen, en velen sluiten zich van tijd tot tijd bij de kerk van Christus aan. Mannen als Rabbinowitz toonen ten duidelijkste wat het Evangelie vermag, wanneer de Jood de knie buigt voor den Heiland der wereld.

***

XII. Dr. Pierson wijst nog op eene bijzonderheid ontleend aan zijne verklaring van 2 Thess. 2: 7. De Heilige Geest ontvangt niet de eer die Hem toekomt in de Kerk. Hij schijnt zich terug te trekken van de kerkelijke organisatie, hoewel Hij zich nog altijd laat gelden in den geloovige. Zijne plaats is ingenomen door den *tijdgeest*, die bezit neemt van den tempel des Heeren.

De hier genoemde en uiteengezette beschouwingen bevredigen ons niet. Niet een van het geheele twaalftal is afdoende. Ook gelooven wij niet, dat "die tijd of die ure" aan eenig mensch bekend is. "Het einde aller dingen *is* nabij"—dit is zeker. Maar, dat wij het juiste jaartal van de komst des Heeren kunnen aangeven wil bij ons niet in. Dat onze lezers waken en bidden in deze zware tijden en zich bereiden voor de komst van den Zoon des Menschen op de wolken des hemels, wanneer de dag ook komen moge!

Hij komt, Hij komt gewis.

De Opvoeding onzer Dochters.

Ps. 144: 12. "Opdat onze dochters zijn als hoeksteenen, uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis."

Na de klaagtoonen der onmiddellijk voorafgaande psalmen, vormt dit lied een overgang tot de hallelujas van de volgende zangen. Hij roemt in den Heer om de overwinning die hij verwacht. En hij voorziet, dat zijn redding een middel zijn zal tot zegen in huis en hof, op akker, vee en goederen. Met ruimen geloofsblik ziet de godsman van zichzelven henen op de geheele zamenleving en wat tot haar waar geluk kan bijdragen. En eer hij gaat spreken van de volle winkels, voorspoedige kudden, welgeladen ossen, en den lieflijken vrede waarin het "welgelukzalig volk" deelt, "wiens God de Heer is,"—gewaagt hij van de hoop gegrond op toekomstige geslachten: "onze zonen," "onze dochters."

Voor de zonen gebruikt de H. Geest het beeld van "planten, welke groot geworden zijn in hun jeugd." *Planten* der genade, met doel en wijsheid op haar bestemde plaats gezet, niet in het wild wassend, als onkruid;—planten groot geworden in haar jeugd, niet kwijnend, niet afgeknot, d.w.z. zonen niet teleurstellend in ligchaamsbouw; in geestesgaven, in karakter, vroeg reeds veelbelovend.

Voor de dochters een niet minder treffend beeld: "hoeksteenen uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis." Het is naar aanleiding van dit beeld, dat wij heden iets zeggen willen ter bemoediging van het werk dat alhier besteed wordt aan de dochteren des lands. Het roept ons voor den geest

De belangrijkheid van hare opvoeding: "hoeksteenen";

De zorg aan hare opvoeding besteed: "uitgehouwen"; en

Het hooge doel bij hare opvoeding in het oog gehouden: "naar de gelijkenis van een paleis."

I. De behoorlijke opvoeding der dochters is voor een volk van het allergrootste belang zoowel uit een burgerlijk als een godsdienstig oogpunt beschouwd. De tekst maakt de dochters tot hoeksteenen van het paleis. Hierin liggen beide sierlijkheid en sterkte. Men zou bijna de beelden omgekeerd gedacht hebben, en zonen bij hoeksteenen, de dochters bij planten hebben vergeleken. Doch de H. Geest wil de volkeren doen verstaan, hoeveel van hun sterkte, veiligheid, geluk afhangt van wat de dochteren des volks zijn.

En toch hebben de Bijbel en het Christendom ons eerst regt geleerd, hoe de vrouw te waarderen; en wat de vrouw ten goede van de zamenleving beteekenen kan.

Zelfs werden bij de oude Grieken, en nog worden bij vele hedendaagsche heidenvolken, de kinderen van vrouwelijke sekse omgebragt als zijnde een last voor het gezin en de maatschappij.

Wij willen hier niet eens gewagen, hoe in sommige zoogenaamde Christenlanden jongedochters worden afgesneden van de genietingen des huiselijken levens, en de pligten aan het gezin verschuldigd, en achter kloostermuren gezet om niet een last te zijn. Hoe anders is wat de H. Schrift hier leert! Naast de jongelingen, krijgen de dochters hare plaats in de maatschappij.

In den Hebreeuwschen staat stak de stand die de vrouw innam gunstig af bij dien van andere Oostersche volken. In plaats van opgesloten te zijn in een harem, of het gelaat met sluier omwonden te hebben, konden de vrouwen en dochters vrijen omgang hebben met de andere sekse in het dagelijksche leven. Rebekka reisde zonder sluier, totdat zij binnen 't gezigt van haren verloofde kwam. Jacob groette Rachel met eene kus in de tegenwoordigheid der andere herders. Vrouwen en meisjes als Miriam en de dochters bij de Roode Zee, Joel, Debora, Hanna namen deel in publieke feestelijkheden, en gaven in zangen die bewaard werden, blijken niet alleen van verstandelijke begaafdheid, maar ook van de eereplaats die zij onder haar volk innamen.

Vrouwen dienden het volk als profetessen; maar ook verstond men dat de zaken van het huisgezin vooral op de vrouw rustten. Gij weet, hoe de deugdzame huisvrouw geroemd wordt vooral om wat zij in haar gezin was. Dit doet ons verwachten dat *de invloed der vrouw* groot was.

Gij weet ook wat deel van liefde, geloof en trouw de vrouwen in de aardsche omwandeling des Heeren vervulden. Ja met welke teedere belangstelling de Heiland de vrouwen behandelde die met Hem in aanraking kwamen. Dit bereidt ons voor op hetgeen wij in het leven en de geschriften van Paulus aangaande de vrouwen vermeld vinden. Alles toont ons dat de vrouw bestemd was een geheiligde plaats in het gezin, een beteekenisvolle plaats in het Koningrijk Gods in te nemen.

Het is bekend hoe in de tijden der eerste Christenvervolgingen, en in de tijden der Kerkhervorming de vrouwen een geloofsmoed openbaarden die een grooten steun leverde aan de zaak des Heeren. En wat zijn de vrouwen niet geweest in het Zendingveld !

't Was dikwijls waar: "waar de man van vreeze trilde, streed en overwon de vrouw." Maar vooral ziet de vrouw in haren stillen godzaligen, huiselijken wandel. Dit maakt, dat het volk altoos zal zijn wat de vrouw is. De Franschen hebben een beteekenisvolle vraag: "waar zit de vrouw?" Ja, in den laatsten tijd, in de politieke beroeringen van ons land, spelen de vrouwen gewis geen onbelangrijke rol! Ook de Transvaalsche strijder wordt door zijn vrouw aangespoord in de worsteling om onafhankelijkheid.

Waar nu de vrouw, hoewel, "het zwakkere vat" zulk een invloed uitoefent, hangt alles af van de rigting die haar invloed neemt. En deze hangt weer af van den inborst dien zij heeft; het karakter dat haar eigen is.

Dit karakter, deze inborst nu wordt gevormd, ontwikkeld door hare opvoeding.

Als wij van opvoeding spreken zien wij niet de huiselijke opvoeding voorbij. De dochter is meestal dat wat zij te huis, voornamelijk door haar moeder, gemaakt wordt. *In den regel* kan men aan de dochter de moeder kennen en omgekeerd. Dit toont al weer van hoeveel belang de opvoeding der toekomstige moeders is.

En eer wij hiervan afstappen, laat ons er bij voegen, dat geene moeder de opvoeding van haar dochter alleen aan de schoolonderwijzeres kan overlaten. De kracht van moeders karakter, de invloed van moeders voorbeeld, de indruk van moeders woorden en geloof kan door niemand en niets vervangen worden. Wie verstaat een dochter, zoo als de moeder. Wie behoort den ontluikenden aanleg der dochter te lezen, en haar te kunnen bestieren en raden zooals de moeder!

Daarom moet ook de kostschool zooveel mogelijk van het huiselijke vertoonen; en gezegend is de onderwijzeres die als moeder of oudere zuster kan omgaan met de dochter die zulke huishoudelijke invloeden ontberen moet. Dit wordt, gelooven wij, dan ook al meer gevoeld in alle voorname, meer bepaald godsdienstige inrichtingen voor de opvoeding der dochters, en bij name legde men zich in de treffelijke Amerikaansche meisjesscholen daarop toe.

Doch II. Ons tekstwoord wijst ons ook op de *zorg die aan de opvoeding der dochters* moet ten koste gelegd worden. "*Hoeksteenen uitgehouwen.*"

De pilaren van deftige gebouwen der oudheid werden soms uitgehouwen naar de gedaante van deftige matronen of bevallige maagden. Mogelijk staat dit beeld den Psalmist voor den geest. Zulke pilaren heetten later "Karyatiden." Het wordt namelijk verhaald, dat de inwoners van Caryae, een stad in Arcadië zich bij de Perzen aansloten bij den slag bij Thermopylae. Nadat de Grieken de Perzen verslagen hadden, verwoestten zij de stad Caryae, doodden de mannen en voerden de vrouwen gevankelijk weg. Men had toen de gewoonte mannelijke figuren, de Perzen afbeeldende, op de pilaren en hoeksteenen der huizen uit te houwen. Nu viel het Praxiteles en andere groote beeldhouwers te Athene in, om vrouwelijke Karyaten, in haar volkskleedij, op die pilaren te stellen, en zoo de schande te vereeuwigen welke die landstreek het Grieksche volk had aangedaan.

Hoe dit ook zij,—mogen de dochters hier opgeleid, als "uitgehouwen hoeksteenen," niet anders staan dan tot eere van haar land en volk. Uit een gebeurtenis waaraan de schand zich hechtte, vormde de kuntstenaar een pilaar die een sieraad was.

Dat is wat de opvoeding voor de jongedochter doet:—vormt haar, houwt haar uit tot een sieraad en steun voor land en gezin, gelijk de sierlijke Karyatiden de kapiteelen der pilaren schenen te dragen.

Dit eischt moeite, zorg, nadenken, volharding.

In de scholen wordt er gewoonlijk zorg besteed aan bevalligheid van houding, figuur, manieren. Op al wat tot de gezonde ontwikkeling van den lichaamsbouw bijdragen kan wordt gelet. Bij de "mens sana" moet er ook het "corpus sanum" zijn.

De hoeksteenen waren niet slechts sierlijk uitgehouwen, maar zij waren met zorg gezet om nuttig te zijn.

Het uithouwen nu der jonge dochters als hoeksteenen eischt oplettendheid, tact, ervaring, bekwaamheid bij de opvoeders. De strenge school en klasoefening is geen verloren werk. Een jongeling die onlangs voor zijn B.A. examen opging, maar na één of twee heel goede papieren ingeleverd te hebben krank werd scheen zeer treurig toen de Registrateur der Universiteit hem zeide, dat hij *bijna gepasseerd* was. Maar dadelijk voegde de geleerde man er bij: laat het u niet verdrieten; al hebt gij het diploma niet, uw studie is volstrekt niet verloren, dat zult gij zeker spoedig en ook in lengte van tijd uitvinden.

Onze dochters kunnen thans tot een hoogen graad hier studeren. De trouwe studie behoort ze te helpen "*uitgehouwen*" te worden. De geest behoort steeds helderder en krachtiger en onafhankelijker te denken. En zoo rijpt het verstand om later zichzelve te oordeelen. Maar bij de sierlijke toebereiding behoort ook het versiersel van *reinheid.* "Des konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig." De reinheid des harten versiert het gelaat. En dit komt langs den weg van *gedurigen omgang met den heiligen God.* Deze is één van de sieraden van een dochter, die als een gehouwen steen is.

Gelijk *de beitel* bij *het marmer*, zoo is de uiterlijke oefening in studie, en de innerlijke vreeze des Heeren door de tucht des H. G.

Eenige schoolkinderen gingen voorbij de werkplaats van een beroemden beeldhouwer. Deze stond bij een groot, ruw blok marmer, waarvan er stukken afvlogen vóór zijn hamer en beitel. Dan stond hij weer een poosje stil en

bekeek het blok met iets dat naar een glimlach leek. Zich tot de kinderen wendende, zeide hij: "er zit een engel in dit blok; over een tijdje kunt gij weer komen, en dan zult gij den engel kunnen zien, dien ik nu er in zie. Dadelijk zette hij weer zijn werk voort met den scherpen beitel. Eenige maanden gingen er voorbij; en op zekeren morgen noodigde hij de kinderen weer binnen zijn winkel; trok een doek van het marmer af; en dáár stond *een fraaie engel* voor hen! Aan den ruwen voet herkenden de kinderen het blok dat zij vroeger hadden gezien.

Dat is het, onderwijzeressen, dat is het, leerlingen, dat de studie voor ons doen moet! Acht geene studie van geringe beteekenis. Op geduldigen arbeid volgt de kroon. *De steen moet "uitgehouwen" worden!*

III. *Het doel en de eer der opvoeding: "naar de gelijkenis van een paleis."* In het doel der opvoeding ligt ook hare eer. Alles hangt af van wat men met opvoeding bedoelt en zoekt.

Eene school kan slechts het uiterlijke, het bloot verstandelijke zoeken. Beschaafdheid—bevalligheid van manieren, schranderheid van verstand, vroeg rijpende denkvermogens door ernstige studie bevorderd is niet zonder waarde. Er kan hierin ook nut liggen voor de zamenleving.

Doch wee de school, het volk waar slechts *dit* door opvoeding wordt bedoeld en bereikt, en het dan heet: "zij hebben hun loon weg!"

Zullen de dochters hare plaats nuttig en tot zegen, in huis, kerk, maatschappij innemen, dan moeten wij in het oog houden, dat wat o.a. Mary Lyon bedoelde met de school en meer bepaald de kostschool. Bij de vorming van het hoofd, zette zij die van hart en hand.

Terwijl het onderwijs in de gewone vakken voortgaat, wordt alles aangelegd op de vorming van een waarlijk Christelijk *karakter*. M.a.w. win het hart der dochters voor koning Jezus,—dat hare wil aan Hem gewijd zij,—en dan worden zij nuttig voor haar medemenschen. Als wij iets weten van wat eigenlijk de Christenvrouw kenmerkt, dan is het haar gereedheid om voor den Heer en voor anderen zich op te offeren. Hiertoe moeten al de gaven die God de vrouw zoo bijzonder toegedacht heeft door de regte opvoeding geheiligd worden.

De Karyatide droeg de pilaar van het huis, vormde soms zelve een pilaar van het paleis. Hoe verkeerd zou het zijn, als de opvoeding de dochter ongeschikt, onwillig maakte voor het huiselijk leven!

Neen, laat de opvoeding het hart voor Christus winnen, en daarbij de handen gewennen aan arbeid; hetzij dit laatste onder moeders zorg te huis geschiedt, of in de kostschool; en dan helpt de dochter dragen de zorgen des huizen, en de lasten der zamenleving. En dan neemt de dochter ook hare plaats in in de kerk des Heeren en in het rijk van Christus. Want *Mary Lyon sprak*: "ik zoek vrouwen te vormen, die in elke betrekking zich voor de medemenschen zullen opofferen."

Als dit doel door Gods genade gezocht, bereikt wordt, is er geen gevaar of de dochter zullen zijn, in elken kring, in elken stand, als pilaren uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis. Hare opvoeding zal nut paren bij de sierlijkheid.

Wij mogen zeggen, dat dit alhier in de opvoeding der dochters eerlijk bedoeld wordt. 't Is waar: in de 26 jaren is zeker in dit seminarie nog niet alles bereikt wat wij gaarne hebben zouden. Maar laat ons arbeidende opwaarts zien en zeggen: "Trouwe God, Gij weet, dat wij waarlijk, door de hulpe uws Geestes, in deze opzigten, de vervulling dezer woorden zoeken: dat onze dochters zijn als hoeksteenen, uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis."

Mogen wij vertrouwen, dat reeds vele dochters alhier opgeleid, sieraden zijn geworden in het paleis des grooten Konings,—die in huis, school, zendingwerk helpen dragen de lasten van den tempel dien Christus bezig is te volmaken,—moge hun getal jaarlijks vermeerderen!

De Heer heeft in *het verledene* Zijn zegen aan deze Inrichting niet onthouden. Hij zelf, Die alleen weet wat voor ons land en volk in den schoot der toekomst verborgen ligt, zal, als wij op Hem wachten, dit Seminarie in de opvoeding van het Zuid Afrikaansch volk een magt ten goede maken.

Zoeken wij bij Hem den voorspoed en den vrede des lands waarvan de zamenhang van ons tekstwoord spreekt. Maar vragen en verwachten wij ook van Hem de genade des H. Geestes die, naar de belofte, ons toekomt en onzen kinderen, opdat onze zonen zijn als planten welke groot geworden zijn in hunne jeugd; onze dochters als hoeksteenen, uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis. . . "Welgelukzalig is het volk dien het alzoo gaat; welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is."

Uit de Bergrede.

WAT IS GODS' KONINGRIJK?

Matth. v. 2, 3. *En zijnen mond geopend hebbende, leerde Hij hen, zeggende: Zalig zijn de armen van geest; want hunner is het koningrijk der hemelen.*

ER *is geen gewichtiger vraag, dan, wat is het koningrijk der hemelen?*

God schiep den mensch met het doel om eenmaal op de aarde het koningrijk der hemelen te stichten.

Met geen ander doel schiep Hij den mensch.

Denk u het koningrijk der hemelen weg, en de mensch wordt een toeval, een raadsel, een beteekenloos verschijnsel.

En omdat de mensch èen is met de gansche lagere schepping, omdat de lagere schepping in hem hare voltooiing vindt; daarom moeten wij verder teruggaan en zeggen, dat de wereld geschapen is, met 't oog op het koningrijk der hemelen.

Was de gedachte aan het koningrijk der hemelen niet in God; dan zou ook de gedachte aan de schepping der wereld nooit in Hem zijn geweest.

En dat de wereld is zooals zij is, dat zij niet anders is dan zij is; dat is alleen daaruit te verklaren, dat zij moets uitloopen op de schepping van den mensch en alzoo op het koningrijk der hemelen.

Het koningrijk der hemelen is de sleutel om, zoowel den mensch, als de lagere schepping, waarmede hij èèn is, te verklaren.

Van den eersten aanvang der wereld, van hare grondlegging af aan, was de gedachte waaraan alles werd dienstbaar gemaakt, het koningrijk der hemelen.

God was bezig dit koningrijk te bereiden van de grondlegging der wereld. (Matt. xxv. 34).

Met de schepping van den eersten mensch begon een nieuw tijdperk in de voorbereiding van het koningrijk der hemelen. De geschiedenis van het menschdom, beginnende met Adam, en sedert Abraham in twee stroomen zich verdeelende, mikte op dit koningrijk.

Gods leidingen zoowel met Israël als met de volkeren' dienden om den mensch voor dit koningrijk voor te bereiden.

Niet alleen, dat God gedurende al deze eeuwen het oorspronkelijke plan om het koningrijk der hemelen op aarde te stichten niet losliet; dit plan was de verborgen spil, waarom zich 's menschen's geschiedenis, in Israël en de volkeren, wentelde; 't was het bestendige doel waarop God al wat er gebeurde liet uitloopen.

Denk u het koningrijk der hemelen weg, en de geschiedenis van Israël en de volkeren, tot op Christus, is geen geschiedenis. Zij is zonder eenheid en doel. Zij is een opvolging van gebeurtenissen zonder innerlijken samenhang Iedere gebeurtenis stond dan op zichzelve. Zij had dan geen beteekenis—zij wees niet op wat nog komen moet.

Zonder het koningrijk der hemelen als doel van de geschiedenis van Israël en de volkeren is de geschiedenis de eindeloos eentoonige herhaling van hetzelfde—een moeder die gedurig hare kinderen verslindt—een ordelooze chaos.

Goddank! zoo was het niet. Zijn verborgen hand bestierde alles zoò, dat de mensch, zoowel in Israel als onder de volkeren, van eeuw tot eeuw, al nader kwam tot het koningrijk der hemelen. Dit maakte 's menschen geschiedenis op aarde tot de doorloopende en al helderder wordende profetie van het koningrijk der hemelen.

Eindelijk weerklonk de mare door Palestina: het koning rijk der hemelen is nabij, is op het punt om zich te openbaren!

Geen mensch kan ons zeggen hoe machtig de gemoederen door deze tijding werden aangegrepen.

De droevige toestand van zaken in en om Israël droeg krachtig bij, om de begeerte te versterken, dat toch eindelijk Gods koningrijk zich op de aarde vestigen mocht.

En niet minder krachtig werkte eerst het woord van Johannes, weldra het woord van Jezus gedragen door zijne buitengewone wondermacht.

Zijn gerucht ging uit in geheel Syrië. En vele scharen volgden Hem na, van Galilea, en Dekapolis, en Jeruzalem, en Judea, en over de Jordaan.

"En Jezus, de scharen ziende, is geklommen op eenen berg, en als hij nedergezeten was, kwamen Zijne discipelen tot Hem. En Zijnen mond geopend hebbende, leerde Hij hen."

Hij alleen konde hen het bevredigende antwoord geven op de vraag, die in duizenden harten leefde: wat is toch het koningrijk der hemelen?

Hij is zich dit bewust. Welk een oogenblik is het in zijn leven, waarin Hij het volk bereid zag om te luisteren naar 't onderwijs aangaande het koningrijk der hemelen, dat niemand vóor Hem hun had kunnen verklaren.

Welk een oogenblik in de geschiedenis der menschheid, dat eindelijk deze Leeraar waarop zij eeuwen lang had gewacht is verschenen.

Nooit beleefde de menschheid, nooit Jezus zelf, een plechtiger oogenblik, Mattheus laat ons dit gevoelen door den buitengewoon plechtigen toon waarin hij van dezen oogenblik gewaagt.

De schare luisterde naar Jezus, zooals nog nooit te voren een schaar van menschen naar een Leeraar geluisterd heeft.

En het woord van Jezus maakte een indruk, waarbij wat de schare tot nu toe had gehoord, in de verte niet haalde. "Het is geschied, als Jezus deze woorden geëindigd had, dat de scharen zich ontzetten over zijne leer (zijn onderricht); want Hij leerde hen als macht-hebbende, en niet als de schriftgeleerden."

Niemand kon vóor Jezus Christus over het koningrijk der hemelen hebben gesproken zoo als Hij. Hij zag het niet *buiten* maar *in* zich—niets als iets, dat nog *komen moet*, maar dat in Hem *reeds gekomen is.*

Nog meer; Hij was zich bewust, dat Hij het levende middelpunt is van dit koningrijk; dat het zich van Hem uit moet verbreiden; dat een ieder die zich bij Hem aansluit, en van één geest wordt met Hem, daar door feitelijk ingaat in 't koninkrijk der hemelen.

Veronderstel dat geen ander mensch zich bij Hem had aangesloten, dan was toch *in Hem* het koningrijk der hemelen verschenen, met het oog waarop de lagere wereld en de mensch zijn geschapen—*en dan was die schepping niet te vergeefs geweest.*

Om iets te kennen, moet ik er in zijn, en moet het in mij zijn. Om Gods koninkrijk te kennen moest Jezus er in, en moest het in Jezus zijn.

En zoo was het. In Hem was het koningrijk der hemelen verwerkelijkt. *De beschrijving van het koningrijk der hemelen, was de beschrijving van zijn eigen persoonlijkheid.* Het leven dat men in dit koningrijk leeft, wordt door Hem in de bergrede beschreven; *en dit is geen ander dan zijn eigen leven.*

Van dat Hij *zichzelven* leerde kennen, leerde Hij het koninkrijk der hemelen kennen. Zijne *zelfkennis was één met de kennis van het koningrijk der hemelen.*

Omdat Hij zichzelven kende, daarom kende Hij het koningrijk der hemelen.

Omdat zijne zelfkennis zoo volkomen was, daarom was zijne kennis van het koningrijk der hemelen zoo volkomen.

En omdat zij zoo volkomen was, daarom was zij zoo eenvoudig, zoo klaar, zoo doorzichtig.

Daarom werkte zijn woord zoo machtig en zoo weldadig op de vatbare gemoederen.

En daarom trof hen de tegenstelling tusschen Jezus en de schriftgeleerden, die spraken, niet wat zij zelf zagen, maar wat zij van anderen geleerd hadden, niet de eenvoudige waarheid, maar de doode vormen, waarin men haar had gehuld.

En waarom dan is Jezus Christus de Leeraar geweest, die aldus het Koningrijk der hemelen kende? Omdat Hij de Tweede Mensch, *de Mensch uit de hemelen was.*

De Eerste Mensch was nog niet de mensch, zoo als God zich den volkomen mensch van eeuwigheid heeft gedacht. Hij was slechts het voorbeeld van dezen idealen mensch—door Paulus de Tweede Mensch genoemd (Rom. 5: 14; 1 Cor. 15: 47). (1) Geen mensch was in zulk een hoogen zin een voorbeeld van Jezus Christus, als Adam. 't Is de hooge eer, die hem toekomt dat hij, als de vader des menschdoms, bij uitnemendheid het voorbeeld was van den Tweeden Mensch, die het Hoofd der menschheid zou zijn. Maar de afstand tusschen hem en Jezus Christus is, bij alle gelijkvormigheid tusschen beide, een oneindige. Paulus drukt de tegenstelling tusschen Adam en Christus aldus uit: "de eerste mensch Adam is geworden tot eene levende ziel; de laatste Adam tot levendmakenden geest. (I Cor. 15: 45).

Gij ziet het dat Paulus niet van den *gevallen* Adam spreekt. Hij haalt Gen. 2: 7 aan, waar sprake is van 's menschen schepping.

Met Jezus Christus verscheen de *hemelsche* mensch op aarde; gelijk met Adam de *aardsche* mensch was verschenen. Het geestelijke is niet eerst, maar het ziellijke, (2) daarna

---

(1) Lees I Cor. 15: 47 aldus: "De eerste mensch is uit de aarde aardsch; de tweede mensch is uit den hemel." Het woord *de Heere*, behoort niet tot den tekst, en stoort den zin. Zie de Engelsche Herziene Vertaling.

(2) Houden wij ons aan de letter van 't oorspronkelijke in 1 Cor. 2: 14 en 15: 44, dan zeggen wij niet *natuurlijk* maar *ziellijk*. Paulus noemt Adam en zijn geslacht *ziellijk*, omdat hij, naar Gen. 2: 7 tot eene levende *ziel* is geworden.

het geestelijke. De Eerste Mensch is uit de aarde aardsch, de Tweede Mensch is uit den hemel." (1 Cor. 15 : 46, 47).

Het koningrijk der hemelen moest wachten op den *mensch uit de hemelen.*

Toen God de lagere wereld, en vooral toen Hij den Eersten Mensch schiep, had Hij het oog op den hemelschen mensch, Jezus Christus. "Hij is voorgekend geweest vóór de grondlegging der wereld; maar geopenbaard in deze laatste tijden." (1 Petr. 1 : 20).

God heeft nooit het koningrijk der hemelen anders gedacht, dan in den hemelschen, den Tweeden Mensch, Jezus Christus.

Dit koningrijk moest een menschelijk koningrijk zijn, met een mensch aan 't hoofd—maar een mensch van wien de levendmakende Geest uitgaat. (1 Cor. 15 : 45 vgl. met 2 Cor. 3 : 17, 18).

En zulk een mensch, kon de Eerste Mensch nooit worden.

De Eerste Mensch wees als voorbeeld naar den Tweeden Mensch, *zonder wien hij niet volkomen worden kon.*

God heeft zich nooit een menschheid gedacht, geworden wat zij wezen moet, zonder den Tweeden Mensch aan haar hoofd. Jezus Christus als Hoofd der menschheid behoort tot de voorbestemde orde der dingen.

Daarom was Hij geen indringer in de menschheid, maar de Man, op wien reeds Adam, sedert zijne schepping wees, als op Dengene, die komen zou. (Rom. 5 : 14).

En daarom kon niets den mensch bevredigen, totdat de hemelsche mensch kwam om het hemelsche leven dat Hij als Zoon Gods bij den Vader had geleefd, aan den mensch te openbaren en het hem mede te deelen.

Alle Gods leidingen met de zielen, die Hem zochten, moesten dienen om ze te laten ontdekken hoe onuitsprekelijk arm zij waren, zonder dit hooger, dit hemelsch leven.

Nu verstaan wij het woord, waarmede Jezus zijne bergrede aanving: *zalig zijn de armen van geest*, want hunner is het koningrijk der hemelen.

Zalig waren zij, in wie de zelfkennis van diepte tot diepte was toegenomen, totdat het hun duidelijk was geworden, dat alles wat God reeds aan den mensch had gedaan, slechts de belofte en het onderpand was, van wat nog komen moet, en dat alleen de Godzoekende ziel verzadigen kan.

Dit ééne noodige zagen zij geopenbaard in 't leven van Jezus Christus—den Tweeden, den Hemelschen Mensch.

Terstond werd het hun duidelijk dat zijn leven zoo gansch anders was dan het hunne, dat Hij had wat zij in zich misten, dat Hij onder hen verkeerde, als de Rijke onder de armen.

Nooit was hun de armoede van hun eigen leven zoo duidelijk geworden, als sedert den tijd, dat zij zich bij Jezus als zijne discipelen hadden aangesloten.

Hoe weldadig klonk dit woord in hunne harten: "zalig zijn de armen van geest; want hunner is het koningrijk der hemelen."

Vooreerst was er nog veel raadselachtigs in dit woord. Welk een rijkdom Gods koningrijk voor de armen van geest zou aanbrengen, dat was hun nog niet recht duidelijk; maar *dit* weten zij, dat Gods koningrijk niet ééne behoefte des geestes onbevredigd zou laten.

Allengs werd het hun klaar dat het hooger leven 't welk hun is toegezegd, het leven zou zijn van zonen en dochteren Gods—hetzelfde leven, dat zij in Jezus Christus, den Zoon van God, aanschouwden.

Eindelijk verkondigde Hij aan de meest vatbaren onder hen dat *uit Hem na zijne verhooging* hun de Heilige Geest zou toevloeien, die hen tot dit hooger leven zou in staat stellen.

En toen, op den pinksterdag, op velen van hen, uit Jezus Christus—den mensch uit den hemel—de levendmakende Geest nederdaalde, toen viel het volle licht op 't eens zoo raadselachtige woord: "zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koningrijk der hemelen."

De Gemeente Caledon.

DE DIENSTTIJD VAN Dr. G. THOM.

Vervolg.

De Eerste Synode.

OMTRENT dezen tijd bestond de Geref. Kerk, in de Kolonie, uit slechts 13 gemeenten. De Koloniale kerk werd beschouwd te behooren tot de Classis van Amsterdam, en hield zich aan de kerk Regulatien van Mr. J. H. de Mist, Commissaris-Generaal van het toenmalige Bataafsche Gouvernement van de Kaap de Goede Hoop.

Reeds in de jaren 1710 en 1711 begon men de noodzakelijkheid te gevoelen van eene Algemeene Vereeniging bijeen te roepen, bestaande uit Afgevaardigden der reeds gevestigde gemeenten. Men trad in eene briefwisselling hieromtrent met de "Heeren Majores." Het behaagde de Amsterdamsche classis, echter, niet; en de Kaapsche predikanten drongen er toen verder niet op aan. Zoolang Kaapkolonie nog met de Nederlanden was vereenigd kwam er geene verandering. Doch toen de volkplanting onder den scepter van Groot Brittanje werd gebracht, werden ook de gemeenten onafhankelijk, zoowel van de moederkerk in Holland als van elkander. De behoefte aan een hooger kerkelijk lichaam, waarbij men zich kon vervoegen, deed zich op nieuw, en sterker nog dan te voren, gevoelen. In het jaar 1824 vroeg de Kaapsche Kerkeraad, Zijne Excellentie C. H. Somerset hoofdgebieder der Kolonie, vergunning om eene algemeene Kerkvergadering bijeen te roepen. In de missive daaromtrent werden de volgende beweegredenen genoemd: "dat daar bij het wegvallen van andere vroegere bestaande steunsels, dezelve kerk nu eenigermate aan haar zelven is overgelaten, en in kerkelijke zaken, hetzij leer of tucht betreffende, Kerkeraden geen hooger gericht hebben, om zich daarbij te vervoegen, iets te nadeeliger en gevaarlijker, daar dit Kerkelijk Genootschap meer en meer toeneemt, en er ook inmiddels verschijningen hebben plaats gevonden van andere godsdienstige gezindheden, in deze volkplanting te voren niet bekend, dewelke, ofschoon voorals nog niet rechtstreeks, nogthans eventueel zouden kunnen strekken, om de bij ons vastgestelde orde van zaken omver te werpen." Verlof werd verkregen, en de eerste Algemeene Vergadering geopend te Kaapstad, den 2 den November, 1824. Deze eerste Synodale vergadering telde 23 leden. Tot Moderatoren werden benoemd Eerw. Heeren J. C. Berrangè en M. Borcherds, terwijl als vertegenwoordigers der Regeering, de Heeren Commissarissen Politiek, de hoog-Ed Achtb. heer Sir John Truter en de wel Ed. heer P. J. Truter, ook zitting namen. De gemeente Caledon werd vertegenwoordigd door Dr. Thom en ouderling D. F. du Toit.

Dat Dr. Thom, als vertegenwoordigende de gemeente Caledon, een werkzaam aandeel nam in de verrichtingen dezer eerste synodale vergadering, blijkt zoowel uit wat hij in zijn *Journaal* opteekende als uit de handelingen der synode. De volgende bijzonderheden, aangaande de werkzaamheden van Dr. Thom in deze schijnen belangrijk genoeg te zijn, om hier vermelding te vinden:—

(1) Hij ageerde als Assistent-secretaris in de eerste synode.

(2) Hij was lid van eene door de synode aangestelde Commissie "ter behandeling en onderzoek van het werk der zendelingen in de Kolonie."

(3) In de zevende zitting werd Dr. Thom benoemd tot lid en Voorzitter van eene Synodale Commissie "tot het maken van een plan voor de oprichting eener Theologische Kweekschool."

(4) In de elfde zitting werd het "Ontwerp van een reglement voor het Theologisch Seminarium" door Dr. Thom ingediend.

Leest men het *Journaal* nauwkeurig dan blijkt het al dadelijk, dat Dr. Thom de noodzakelijkneid van een op te richten Kweekschool, inzag. En toch had hij het oog meer op een *algemeen* College dan op een (bepaald) *Theologische* Kweekschool. Hij schrijft als volgt:—"Een plan van een algemeen (generaal) College heb ik reeds eenigen tijd geleden voor het gouvernement gelegd maar een bijzonder seminarium voor de opleiding van predikanten schijnt mij zeer twijfelachtig (very doubtful) voor het tegenwoordige." Bedenken wij dat Dr. Thom een man van geleerdheid was, dan verwonderen wij ons niet dat zijn ontwerp zoo veelomvattend was.

De synode sloot hare zittingen den 23sten Nov. 1824. Tegen het einde des jaars keerde Dr. Thom naar zijne gemeente terug. Het volgende overzicht van dat jaar (1824) ontleenen wij aan zijn *Journaal*:—

31 Dec. 1824.—Het jaar is ten einde. Wij brachten dezen dag in het gebed door; Mev. Thom, oude Christiaan en ik gingen voor. Terugziende op het afgeloopen jaar, zoo kwam mij het volgende voor den geest:—

(A.) *Omtrent mijzelven.*—Ik heb veel reden om mij diep voor God te verootmoedigen; onze huiselijke godsdienst is nogniet wat die wezen moet; ik heb veel kostbaren tijd nutteloos besteed en dikwijls heb ik ook onverstandelijk gehandeld. Vele roepstemmen van den Heere in het afgeloopen jaar gehad, o.a. de dood van mijn zoon John, verlies van aardsche bezittingen en het onvriendelijk gedrag tegenover mij van betrekkingen en zoogenaamde "vrienden." Ook hebben velen uit mijn gemeente mij zoo ondankbaar en onvriendelijk behandeld dat het mij onmogelijk is geweest dezelfde mate van ontzag en liefde die ik vroeger voor hen had, te behouden.

(B.) *Omtrent mijn huisgezin.* Er is geen blijk van ware godsvrucht onder onze bedienden te bespeuren behalve in den "neger" Lendor. Ik heb onze slaven 10 jaar geleden hunne vrijheid gegeven, maar dit heeft op hun moreelen en godsdienstigen toestand niet zooveel goeds uit gewerkt als wij gewenscht hadden en hunne ondankbaarheid tegenover Mev. Thom en mijzelven is zeer onbeschaamd en onstuimig.

(C.) *Omtrent mijne gemeente.* Nog veel wereldsgezindheid te bespeuren; niet veel liefde onder de broederen. De kerkeraadsleden zijn niet eensgezind, hun streven is net om te *heerschen.* Wat het onderwijs geven aan de slaven betreft, daarin zijn wij teleurgesteld geworden; dit is te wijten aan de onvriendelijke bemoeiing van den Landdrost.

(D.) *Onze Kerk in het Algemeen.* Er bestaat reden voor dankbaarheid. Onder de teekenen van vooruitgang kan men noemen, o.a., (a) de aankomst van nieuwe predikanten voor onze kerk; (b) de oprichting van eene synode en de verdeeling van gemeenten in *Ringen;* (c) meer hartelijke en vertrouwelijke samenwerking onder onze leeraren; (d) nuttige plannen beraamd in belang van de zaak der opvoeding van onze kinderen en ook van slaven.

(P.S.) Heden avond heeft een der ouderlingen in eene gewone vergadering voor *censura morum* mij zeer onvriendelijk en onchristelijk behandeld. Wijs in eigen oogen en populair met een geest van tegenstand in zake de bepalingen der synode, is hij zoover gegaan om zich op eene meest onbehoorlijke wijze tegenover mij te gedragen. Ik was instaat om hem in liefde doch met vastberadenheid te verdragen.

Einde van het jaar 1824.

Dankzegging aan God, Vader, Zoon en Heiligen Geest voor Zijne goddelijke verzorging, liefde en verdraagzaamheid.

H. P. F. A. D.

(*Wordt vervolgd.*)

Kerk in 't Huis.

I.

DE ZWIJGENDE JEZUS.

Matth. 26: 63.—"Doch Jezus zweeg stil."

NOOIT heeft een mensch gesproken zoo als Jezus, maar nooit heeft een mensch ook gezwegen zoo als hij. Beiden zijn spreken en zijn zwijgen hebben de wereld verbaasd. Zijn voorbeeld heeft hij ons ter navolging gelaten. Doch wie moet niet erkennen, dat, vooral in een tijd als waarin wij nu leven, het gemakkelijker valt te spreken dan te zwijgen. En toch, de zwijgende Jezus is evenzeer een voorbeeld ter onzer navolging. Jezus voor den Joodschen Raad is een beeld van de goddelijke grootheid tegenover helsche boosaardigheid. Hij leert ons

ZWIJGEN, WAAR WIJ SPREKEN KUNNEN.

Het was de ure en de nacht der duisternis. De booswichten waren de ijveraars voor recht en gerechtigheid geworden, en de onschuldige werd tot een booswicht gemaakt. En voorwaar, het is niet de eenigste maal dat dit gebeurde. Wij behoeven niet eens de geschiedenis van vervlogene eeuwen na te slaan om een dergelijk voorbeeld te vinden. Wij leven in zulk een tijd.

Hoe gemakkelijk was het voor den Heiland om te antwoorden op de valsche beschuldigingen die tegen hem aangevoerd werden; om de verregaande goddeloosheid, en de helsche plannen van de overheid aan de kaak te stellen; om zooals hij vroeger meer dan eens gedaan had allen den mond te stoppen. "Doch Jezus zweeg stil." De duisternis heeft ook hare ure gedurende welke God haar toelaat hare macht te voeren. Goddank! zij is slechts eene "ure." En in die "ure" leert Jezus ons zwijgen.

Hetzelfde doet hij voor Pilatus. "Antwoordt gij niet? zie, hoe vele zaken zij tegen u getuigen. Maar Jezus heeft niet meer geantwoord zoodat Pilatus zich verwonderde. Zoo wel voor den Raad als voor den Stadhouder spreekt hij alleen om te waarschuwen en misverstand weg te nemen. Hij kon zich verdedigen en het was hem gemakkelijk, gelijk vroeger, het volk voor zich te winnen. Hij had gesproken tot volk en overste, en nu zwijgt hij. Zelfs Pilatus, die hem later persoonlijk vroeg, "van waar zijt gij?" gaf hij geen antwoord. Tegen den man die zich onverschillig betoonde omtrent de vraag, "Wat is waarheid?" bewaart hij het stilzwijgen.

Niet anders gedraagt hij zich tegenover Herodes. Deze "vraagde hem met vele woorden, doch hij antwoordde hem niets." Herodes moge hem verachten en bespotten, doch

hij zal van hem geen antwoord ontvangen. Hij vraagde Jezus met vele woorden, doch hij vroeg niet, hoe zulk een booswicht als hij was, die in ontucht leefde en wiens handen met het onschuldig bloed van Johannes bevlekt waren, de helsche verdoemenis kon ontvlieden? Had hij dit gedaan dan had de Heiland zeker niet gezwegen. Jezus zweeg aan het kruis, maar antwoordde dadelijk toen de boetvaardige kruiseling met hem sprak. Doch die de stem van den boetprediker in den wind geslagen heeft, die zal geen woord van zijne lippen vernemen.

Daar zijn menschen tot wie Christus niet meer spreekt. Zij zijn gewaarschuwd en hebben zich verhard; en nu worden zij aan zich zelven overgelaten. Zij mogen nu schelden en razen, lasteren en spotten, Hij zwijgt. Dat zwijgen is vaak zeer pijnlijk voor Zijn volk. Hoe dikwijls hebben wij ook niet geroepen: Heere Jezus! hoort gij niet welke dingen dezen tegen u spreken en getuigen? Spreek toch van den hemel! Doch Hij zwijgt.

Het is niet moeielijk om te zwijgen als wij onszelven niet verdedigen kunnen. Doch dan eerst gelijken wij op Christus als wij zwijgen waar wij spreken kunnen. Maar hoe moeielijk is het dan te zwijgen. Hoe natuurlijk is het dan om te spreken, op onze beurt te schelden en te beleedigen. Doch als valschheid en geweld, onrecht en laster ons het bloed naar het aangezigt zenden, en wij dan zwijgen, al is het ook dat wij ons de lippen bijten moeten, dan eerst gelijken wij op het beeld dat ons hier voorgehouden wordt.

OOK WAAR HET SPREKEN NUTTELOOS IS,

is de zwijgende Jezus ons een voorbeeld. De Heiland was er van overtuigd dat het spreken in dit geval Hem niets zou baten. De Raad had vast besloten Hem te dooden, en wat zij nu deden was enkel om een schijn van recht voor deze goddelooze daad te vinden. Wie zal beweren dat sulke schandelijke dingen niet meer gebeuren? Nog wordt er in het geheim raad gehouden en zamenzweringen gevormd om roof, moord en gruwelijk onrecht op de onschuldigen te plegen. Er is geen geweten dat zulke misdaden veroordeelt, al wat men zich om bekommert is, om er een schijn van recht aan te geven.

"Zij zochten valsche getuigen," om den schuldeloozen Zoon van God te dooden, en tot eeuwige schande van het menschelijk geslacht staat het geschreven: zij vonden "velen." Treffend worden wij er gedurig aan herinnerd. dat wij hier met geene uitzondering te doen hebben. Tot op den huidigen dag ontbreekt het den satan niet aan de "velen" die gewillig zijn als valsche getuigen tegen de onschuldigen op te treden. Voor elke booze daad kan de satan nu nog gewillige banden vinden.

Jezus wist dat al zou een engel uit den hemel verschijnen om voor Hem te getuigen, ook dat hem niet zou baten. Spreken wij te sterk? Helaas! wat betere getuigenis kon Hij leveren dan Zijne opstanding uit de dooden? En zelfs die getuigenis was niet genoegzaam om Zijne onschuld te bewijzen. Weten wij niet van zulke tijden, waarin geene getuigenissen meer gelden om de onschuld te bewijzen?

Jezus zweeg stil, want het was niet noodig om te spreken. De getuigen weerspraken elkander, en zulke getuigenissen verdienen geene wederlegging. Dat zwijgen van Jezus was de uitdrukking van Zijn onwrikbaar vertrouwen, dat de waarheid eeuwig zegevieren moet en zal over de leugen, en zij die zal laten verdwijnen gelijk de schaduwen voor het licht. De waarheid is uit God en kan nimmer verwonnen worden door de leugen die uit den Satan is. Begraaf haar zoo diep als men wil onder de leugens die het boos hart verzinnen kan, in het graf zal men haar niet houden. Daar is eene opstanding der waarheid zoo zeker als er eene opstanding van Christus was. Wie is er die thans gelooft wat dezen tegen Jezus getuigd hebben? Hoe dikwijls zijn de onschuldigen uitgekreten voor booswichten en oproermakers? Zelfs tot den brandstapel en het schavot veroordeeld, schijnbaar magteloos tegenover de leugen? En toch heeft de waarheid hen volkomen geregtvaardigd en hunne vijanden als snoodaards aan de kaak gesteld. Ach, dat wij van Jezus konden leeren om te zwijgen onder dergelijke omstandigheden.

WAAR GOD ZWIJGT,

daar leert Jezus ons te zwijgen. God heeft zijn tijd van zwijgen. Dan kunnen de boozen razen en woeden zooveel zij willen. Als zij de hoofden bij elkaar steken en zeggen, "laat ons hunne banden verscheuren en hunne touwen van ons werpen," slaat God hen stilzwijgend gade. Wij staan verbaasd bij dit wonder van goddelijk zelfbeheer. Zijn eeniggeborene prijsgegeven aan de woede en het geweld van zondaren, en God zwijgt. Onschuld en gerechtigheid in den modder vertreden, en God zwijgt. Zijn heilig kind gesmaad en bespogen, en God zwijgt. Geen wonder dat de Zoon zwijgt.

Hoe verlangden toch de discipelen dat God zou spreken. 't Is als hooren wij hen bidden in de stilte: O God! spreek toch; zeg toch wat Gij in de ooren van sommigen onzer gezegd hebt: "Deze is Mijn Geliefde Zoon, in welken ik een welbehagen heb." En God zwijgt.

God heeft Zijn tijd van zwijgen. Dan kunnen de vijanden woeden, recht en waarheid onder de voeten trappen, en doen wat zij willen. Stilzwijgend slaat Hij hen gade. Wij roepen tot Hem, en Hij zwijgt. Wij weenen en smeeken: "spreek toch Heere; zult Gij U over deze dingen inhouden," en—Hij zwijgt. Dan, voorwaar, past het ons te zwijgen.

Eens breekt God de stilte. Dan spreekt Hij in zijnen toorn; dan verschrikt Hij in zijne grimmigheid. Eens spreekt ook de zwijgende Jezus, en dan zal ook zijne stem de aarde bewegen. Intusschen zwijgt Hij, lijdt Hij en voltooit zijn werk. Ook hier geldt zijn woord: "Ik heb u een voorbeeld gegeven."

II.

DE SPREKENDE PETRUS.

De lijdensgeschiedenis is vol van tegenstellingen. Nergens is die tegenstelling treffender, dan wanneer wij den *zwijgenden* Jezus plaatsen tegenover den *sprekenden* Petrus. Om dit duidelijk te doen uitkomen letten wij op de volgende bijzonderheden:—

DE WREKENDE PETRUS.

Uit zijn slaap gewekt in Gethsemane, waar Jezus zoo bitter heeft geleden, greep Petrus dadelijk naar het zwaard om den Heiland te beschermen tegen zijne vijanden. Petrus meende het goed. Hij streed echter met *vleesch-lijke* wapenen; en de zaak onzes Konings kan alleen met *geestelijke* wapenen worden verdedigd. Niet het *zwaard*, maar het *gebed* is het middel, waardoor Gods doel wordt bereikt, Gods Koninkrijk wordt uitgebreid, Gods eer en gerechtigheid gehandhaafd.

Had de Christelijke Kerk dit verstaan, zij zou tot aan de einden der eeuwen, tot in de verste landen gezegevierd hebben over de machten der hel. Helaas! hare wapenen waren niet altijd de wapenen des Heiligen Geestes. Met de wereld ging en gaat zij nog mede, op wereldsche wijze tracht zij haar invloed te versterken; en alzoo bederft zij de zaak des Heeren.

Petrus wilde zich wreken aan de vijanden des Heeren, vergetende het woord van den Heiland: "Waak en bid

opdat gij niet in verzoeking komt." 't Is gemakkelijk het zwaard te grijpen, vooral wanneer wij meenen, dat de Heiland daardoor ons steunen zal; maar 't is niet gemakkelijk God toe te laten Zijne eigene zaak op Zijne eigene wijze te handhaven, terwijl wij stil zijn en .... bidden. Konden wij maar verstaan, dat de beste wraak het gebed is, de beste verdediging van Gods zaak het gebed is, de uiteindelijke overwinning van het Godsrijk in het gebed ligt.

Jezus ging zwijgend naar het kruis, omdat Hij in Gethsemane "met sterke roeping en tranen" gebeden had; de arme Petrus moest weldra "naar buiten gaan bitterlijk weenende," omdat hij naar het zwaard had gegrepen, en biddeloos was ingeslapen. Mogen wij ons spiegelen aan Petrus en "bidden," eer wij iets doen, ook in dezen veel bewogen tijd!

De sprekende Petrus.

Van Gethsemane gaat men naar Kajafas. En Jezus is gebonden, trots den zwaardslag van Petrus! Ja, wat erger is, de man die Jezus met zijn zwaard wilde verdedigen is op de vlucht gegaan. En "volgde van verre." Te ver om nabij te zijn: te nabij om ver te zijn. Beeld van alle oppervlakkige Christenen, die niet geleerd hebben met onzen Catechismus te zeggen: "ik ben met lichaam en ziel, beide in leven en in sterven, niet mijns maar mijns getrouwen Zaligmakers eigendom." Halfhartig, vreesachtig is de slaande Petrus. De eerste nederlaag is genoeg om zijn moed voor altijd te verdrijven. De eerste beproeving is genoeg om zijn geloof voor altijd te vernietigen. Hoe velen zijn als Petrus moedig op de verkeerde plaats, op de verkeerde wijze; en lafhartig, kleingeloovig, waar God zijn heerlijkste overwinnigen ons voorbereidt.

En zoo kwam Petrus tot spreken. Maar wat een val. Hij was stilletjes ingeslopen in de zaal des Hoogepriesters door de voorpoort. Met bevend hart stond hij bij het vuur. Alles kon hij hooren: de ondervraging, de beschuldigingen, de bittere woorden: alles kon hij zien, de spot, de hoon, de verachting, de gruwzame mishandeling. Nog altijd had hij gehoopt, dat Jezus zich zou verdedigen, en dat de Meester glansrijk zijne eigene zaak zou handhaven. En Jezus . . . . zwijgt! Had Hij dan niets te zeggen? Zou Hij werkelijk veroordeeld worden? Wat werd er dan van zijn volgelingen?

Voor Petrus werd het al akeliger en hopeloozer. Die zwijgende Jezus was hem een raadsel: in dat zwijgen zag hij het triomfeeren der hel. Het werd hem te benauwd in die zaal. Hij wou weg en kon niet. Waarom spreekt Jezus niet?

Dikwijls zweeft die vraag op onze lippen. God zwijgt, zelfs wanneer wij roepen. Hij antwoordt niet op ons geschrei. Hij schijnt zijn oor te willen sluiten voor ons geroep. Rondom ons is alles 't onderst boven gekeerd. Op den troon een zwijgende God: op deze aarde een scheldende menigte: de zaak des Heeren schijnbaar verloren. Konden wij het vatten, dat de zwijgende Jezus de overwinnende Koning is van het heelal, en dat door zijn zwijgen Hij toonen zal dat "de aarde des Heeren is."

Terwijl Petrus in zulk een gemoedsstemming verkeert van twijfel en vrees wordt hij door den duivel aangevallen. Eene dienstmaagd wijst den vinger naar hem: "Gij zijt een van die." Waar nu is het zwaard van Petrus? Zijn antwoord is gereed. "Ik ben niet." Hij verloochent zijn Heer. Zijn spreken bederft de zaak des Meesters. Eer hij wist wat hij deed was de zonde van ongeloof overgegaan in eene daad zoo verfoeielijk en verachtelijk, dat de Kerk van Christus tot op onzen tijd in Petrus een toonbeeld heeft gezien van menschelijke onmacht en menschelijk verval.

De vloekende Petrus.

Al treuriger ging het. Van spreken kwam men tot vloeken bij Petrus; want hij moest zich verdedigen tegen een herhaalden aanval. Hoe veel tijds er is voorbijgegaan tusschen de eerste beschuldiging der dienstmaagd en de latere beschuldigingen wordt ons niet gezegd. Dat Petrus echter diep ongelukkig was blijkt te duidelijk uit het verhaal. Hij wilde ontsnappen, maar vond de deur dicht, en bij de deur werd hij verschrikt door een nieuwen aanval. Terug naar het vuur dus. Doch daar ook geene rust; want men verdacht hem, men beschuldigde hem en hij moest zich verdedigen. In zijn opgewondenheid ontsnapte hem een vloekwoord. Een stroom van vloekwoorden en verwenschingen volgde. Hij verwierp Jezus. Hij verwierp Zijnen Heer, juist in de ure, toen zijne getuigenis van beteekenis kon zijn. De man die naar 't zwaard had gegrepen in zijn roekelooze manhaftigheid, zonk hier al dieper in de ellende, en eindigde met zichzelven en Zijnen Heer te vervloeken.

Wat een blik geeft ons dit in 's menschen hart! Oude zonden, jaren lang afgezworen, komen dikwijls te voorschijn in onze onbewaakte oogenblikken. Als visscher had Petrus waarschijnlijk een ruw leven geleid: kan het zijn, dat de oude neiging tot vloeken door Gods genade, door omgang met Jezus onderdrukt, andermaal tot Petrus' ergernis en schande te voorschijn trad, toen hij niet meer meester was van zichzelven? Wie kan zijn eigen hart vertrouwen? God alleen kan ons geheel rein bewaren en vrij maken van het kwaad. Maar dan niet "van verre volgen" gelijk Petrus: niet God vooruit loopen in den strijd: niet grijpen naar vleeschelijke wapenen: niet de zaak des Heeren verdedigen, maar......bidden.

Had Jezus gesproken: had Jezus voor Kajafas zichzelven verdedigd: had Hij daar gezegepraald, wat zou van deze arme wereld geworden zijn? Er zou geen Kruis geweest zijn; en zonder het Kruis zou deze aarde een hel geweest zijn. De *zwijgende* Jezus werd de Verlosser der menschheid, de Heiland der wereld: de *sprekende* Petrus werd een hinder voor de zaak die hij verdedigde, een struikelblok op den weg der verlossing, een "Satanas die achter Jezus ging," een discipel die zijn Meester bittere smart veroorzaakte. Nog eens, wat een les voor Gods volk op aarde!

De weenende Petrus.

Iemand heeft gezegd: 't berouw komt wanneer God een mensch in de oogen ziet. Zoo was het met Petrus. Terwijl hij zich vervloekte werd Jezus uitgeleid. Hij ging Petrus voorbij, zocht hem met zijn oog, zag hem in de oogen aan. En dit was genoeg.

Dat was voor Petrus te veel. Ook hij ging uit en in de stilte van den nacht, onder den blooten hemel weende hij bitterlijk. Wat er toen plaats vond laat zich niet licht beschrijven. Hij ontving vergiffenis en werd een van Jezus meest getrouwe volgelingen.

Hij leerde zichzelven kennen zooals nooit te voren. Hij leerde de afschuwelijkheid der zonde kennen. Hij leerde bidden.

Is het niet tijd voor ons om te bidden? Onze kerk heeft niet zoo zeer sprekers noodig als bidders. In dagen als de onze sluite ieder zijne binnenkamer en beweene de zonden zijns volks, de zonden zijns harten, de zonden van zijn eigen leven. Dan eerst zal het met ons, met land en volk wel zijn. Dan eerst zal de zegen komen, waarnaar wij verlangen. Niet ons spreken, als God zwijgt, maar het beweenen van zonde, de belijdenis van schuld, het berouw over het gedane kwaad, de terugkeer tot God zal ons het goede doen zien.

Boekaankondiging.

De volgende boeken wachten reeds geruimen tijd op aankondiging :—

1' Gelouterd, Guido Filius,
Boekhandel Höveker en Wormser.

Een lezenswaardig verhaal uitgegeven door de "Vereeniging ter bevordering van Christelijke lectuur" en handelende over Nederlandsche toestanden uit de helft dezer eeuw. Ook voor Zuid Afrika is dit boekske aantebevelen. Konden wij toch maar onze jonge menschen bewegen in 't Hollandsch-lezen meer smaak te krijgen !

2. Ignas Prinsloo, door C. W. H. van der Post, zelfde firma.

Ook dit verhaal door een Afrikaanschen schrijver geschreven over een Afrikaansch onderwerp aan de Afrikaansche geschiedenis ontleend verdient onze waardeering belangstelling, ondersteuning. Ds. Keet, van Wepener, treedt in dit boekske op met een treffend gedicht over Dirkie Uijs.

3. Een blik in de Kerkhervorming der XVI eeuw, door Ds. Radloff, Pearston. Jacques Dusseau & Co., Uitgevers.

Dit klein, net gedrukt, sierlijk boekske werd geschreven door Ds. Radloff met het oog op zijne eigene gemeente. Hij vond bij het preeken over de Kerkhervorming een groot gebrek aan kennis aangaande de toestanden voor en na die groote gebeurtenis. Gemeenteleden weten zoo min van de zaak zelf; daarom deed Ds. Radloff zijn best zijne gemeente intelichten en te helpen. Het boekje kan ook in andere gemeenten de goede zaak dienen.

4. Vergaderde Lelien—verhalen van eenige kinderen in Zuid Afrika die vroeg vergaderd zijn. Nijmegen. P. J. Milborn.

Een lief boekske, dat in het huisgezin door moeders met haar kinderen op den stillen Zondag moet worden gelezen. Schetsen van kinderlevens, den Heere gewijd: vroegvergaderde bloemen door den Heiland geplukt—zietdaar wat het boekske u aanbiedt. Onze eeuw heeft veel verloren. Zij schijnt niet meer te gelooven in krachtdadige kinderbekeeringen, in die allerliefelijkste openbaring van kinderlijken eenvoud—het kinderhart aan Jezus toegewijd. Hier nu is een boekske om ons geloof te sterken in den levenden Heiland, den vriend en verlosser van ons eigen kroost.

Het Gereformeerd Maandblad.

Met dank ontvangen van: P. F. Hugo, Touws River, 5s.; Rev. J. Murray, Worcester, £7; Ds. Radloff, Pearston, 10s; J. I. Delport, 5s.; Eerw. B. Pienaar, 5s.; Ds. Helm. Umtata, 5s.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.

DEEL VIII.
No. 12.

KAAPSTAD.

APRIL,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C F. J MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika.

DEEL VIII.
No. 12.

KAAPSTAD.

APRIL,
1900.

ONDER REDACTIE VAN
J. I. MARAIS en
C. F. J. MULLER.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift Voor Zuid Afrika.

INHOUD.

KENNISGEVING.

Wij hebben besloten met dit Nommer—het laatste nommer van het jaar—de uitgave van ons "Maandblad" tijdelijk te staken. Dit geschiedt, niet omdat onze geldelijke toestand zulks eischt, of omdat wij moeten klagen over gebrek aan ondersteuning en belangstelling en aan de hartelijke waardeering die wij van het begin hebben genoten. Maar het is licht te begrijpen, dat in oorlogstijd alles in de war raakt met postvervoer. Tusschen 200 en 300 inteekenaren van ons blad zijn geheel en al buiten ons bereik. In de Kolonie en buiten de Kolonie zijn er lezers van het "Maandblad" die hunne nommers sedert October niet hebben ontvangen. En nog duurt de strijd! Wij hopen weldra, wanneer alles weer rustig is, ons werk te hervatten. Wij hopen dan het "Maandblad" in nieuwen vorm aan onze lezers voortestellen, opdat de toekomst nog meer voldoening geve dan het voorledene. Mogen wij er op aandringen, dat achterstallige inteekenaren ten spoedigste het ontbrekende aanzuiveren. Hartelijk danken wij allen, die een goed woord voor ons hebben gesproken, en onze zaak hebben bevorderd. Hartelijk dank onzen lezers en lezeressen. Tot wederziens!

"Lead, Kindly Light."

'k Ben, vriend'lijk Licht, in nevelen verdwaald :
Ga Gij mij voor !
'k Ben ver van huis, de nacht is lang gedaald :
O Ga mij voor !
Ik vraag geen blik in 't onbekend verschiet,
Zoo slechts mijn oog één schrede voorwaarts ziet.

Voorheen ging niet uw goddelijke glans
Op weg mij voor.
Ik ben mijn eigen weg gegaan, doch thans
Licht Gij mij voor.
Ik volgde 's harten lust en trotschen waan,
Zie Gij de zonden mijner jeugd niet aan.

Blijf ik in storm en strijd, in nood en dood
Door u geleid,
Dan wijkt de nacht voor 't heerlijk morgenrood
Der eeuwigheid.
Wat 'k minde, doch verloor, groet me in uw licht
Met eng'len glimlach op het aangezicht

Uit "Excelsior."

Kroniek.

Oorlog en Zending.

Als trouwe Kroniekschrijver hebben wij ons geroepen geacht van tijd tot tijd in onze kolommen optenemen wat de wereld buiten Engeland en in Engeland zegt omtrent den bitteren oorlog die er woedt in ons vaderland. Dat wij de Engelsche politiek veroordeelen spreekt wel van zelf. Wij deelen het wantrouwen van duizenden in en buiten het Britsche rijk in de noodlottige staatkunde die aanleiding gaf tot wat er plaats vond op Zuid Afrikaanschen bodem. Thans leggen wij klem op éene bijzonderheid, waarbij reeds vroeger de aandacht onzer lezers werd bepaald. Met de 'Stemmen voor waarheid en vrede' zeggen ook wij : het zou ons leed doen indien men het Engelsche volk ging haten, omdat Engelands leidslieden ons land in zulk een ramp hebben gedompeld. Wij kunnen het niet vergeten, dat Engelsche Christenen de zending steunen, dat de herleving op het gebied der christelijke philanthropie grootendeels aan Engeland en de Engelsch sprekende landen te danken is. Ook Zuid Afrika mag het niet vergeten, dat de zending hier te lande uit Engeland krachtiglijk gesteund is geworden, en dat wij veel kunnen leeren van onze Engelsche geloofsgenooten op dit gebied. Ook dit spreekt van zelf.

***

Daarom doet het ons leed te zien, hoe doof het Engelsche oor is voor de stem der gerechtigheid, om niet eens te spreken van de stem des vredes. De verklaring die wij daarvan geven laat zich best uitdrukken in de treffende woorden van een bekeerden Indiaan, die op eene vergadering onlangs in Exeter Hall, Londen, gehouden zich liet hooren :—" 't Is eene gewoonte in mijn vaderland of van Engeland te spreken als Mah-Bah, d.i. vader moeder ; ik ben een kind van Groot Britannie, een zwarte Engelschman. Ik acht het een voorrecht hier te staan in deze zaal te midden van Engelands vertegenwoordigers. Deze groote natie die door God gebezigd werd als weldoener van het heelal is thans . . . . . . dronken. Koninkrijken vallen niet in één dag ; God waarschuwt ze bijtijds. Die waarschuwing komt tot dit land. Wij die hier zijn voeren thans oorlog tegen den nationalen trots, en die oorlog kan niet gevoerd worden met vleeschelijke wapenen. Ik doe een beroep op de harten van allen die weten om te bidden, om de hand Gods aan te grijpen, totdat deze schandvlek van de aarde zal zijn weggewischt." Een treffend woord voorwaar! En dat, uit den mond van een vurigen bewonderaar van 't Britsche volk, een welopgevoeden Indiaan, die door Groot Britannie's zonen voor den Heiland der wereld werd gewonnen! Hij treurt gelijk wij het doen over den achteruitgang van de Britsche Natie.

***

De Duitsche pers en de oorlog.

Nog altijd bespreekt men den oorlog in Duitsche bladen, en al ongunstiger wordt het oordeel over Engeland. De *Allgem. Evangelische Lutherische Kirchenzeitung* wijdde eene reeks van artikelen aan de zaak. In het begin beschouwde men de Boeren als tegenstanders der zending. Maar toen een Duitsche zendeling die 40 jaren in de Transvaal heeft gearbeid schreef, dat hij nooit in zijn arbeid gehinderd werd door de burgers en zeer veel voor hen voelde begonnen de oogen open te gaan. Het blad trok partij voor de boeren, dat klein en moedig volk hetwelk biddende ten strijde was getogen. En wat gebeurde ?

***

De redactie ontving een anonieme briefkaart uit Glasgow, waarin datgene wat in het blad over Transvaal gestaan had voor "leugens" werd verklaard. Een andere briefkaart ontving de redactie uit Engeland, waarin de gedachte werd geopperd dat zij door president Krüger was omgekocht om "leugens" omtrent Transvaal te verspreiden.

Naar aanleiding van die verdachtmaking zegt de redactie, dat zij uit het feit dat de schrijver haar blad leest, besluit dat deze tot de Christelijke kringen van Engeland behoort. Daaruit is te zien, tot welk een diepte het vroeger zoo geroemde Engelsche Christendom gezonken is. Immers gelijk de schrijvers van de briefkaarten zich uitdrukten, denken er velen. "Er is dus ook bij het Christenvolk van Engeland geen tot zich zelven komen, geen buigen voor de vreeselijke Godsgerichten, die thans over het land gekomen zijn, maar zelfverheffing en laster. De geheele Christelijke wereld staat met gevouwen handen voor hetgeen er in Zuid-Afrika plaats heeft, waar de berekeningen van veldheeren, geoefend in den krijg, tot schande geworden zijn en groote, welgewapende legers door eenvoudige vrome boeren zijn weggemaaid. Alles doet den trots en de vermetelheid der Engelsche aanvoerders kennen—wij zullen niet teruggaan, zeide generaal Buller vóór den slag bij de Tugela—en daarentegen de ootmoed en het weifelen der boeren tegenover de geweldige legermachten, hoewel zij niet versaagden, maar

dag en nacht tot God om bijstand riepen en al hun betrouwen op Hem stelden. En hoe God voor hen uittoog, hunne eenvoudige aanvoerders met bewonderenswaardige wijsheid en scherpzinnigheid begaafde en de harten van hunne menschen met leeuwenmoed vervulde, zoodat zij den eenen slag na den anderen wonnen, en thans nog bij het bloedige veld van de Tugela een glorierijke overwinning behaalden. "Dat is niet menschenwerk," zeide reeds de oude Krüger, toen hem de tijding van de overwinning bij Colenso gebracht werd. Dat is Gods vinger, zoo zegt men door de geheele Christenheid, en zij bidt en erkent, dat hier een krachtige sprake Gods komt tot alle volken, dat Hij nog de oude God is, die door velen en door weinigen helpen kan, en dat niet paarden en wagens de overwinning geven, maar Hij die het lot der volken in zijn weegschaal houdt, en de zege aan hen geeft, die op Hem vertrouwen. Wanneer men voor dat alles in wereldsche kringen van Engeland blind is, wanneer men, onvatbaar voor alle boetvaardigheid, verwaten op den geldbuidel slaat en verwaten om de uitzending van nog 50,000 soldaten en nog eens 50,000 soldaten roept, om de boeren ten slotte tot rede te brengen, hunne vestingen te slechten en ze te ontwapenen, gelijk men met Indië deed, dan kan ons dit niet verwonderen. Maar dat men ook in Christelijke kringen niet erkent: God strijdt tegen Engeland en zegent de gebeden en de wapenen der Boeren; dat men de oogen voor de zonden sluit, waardoor Engeland zich het gericht op den hals gehaald heeft, en telkens weer opnieuw op den hals haalt; dat is een van de bedenkelijkste verschijnselen in dezen oorlog. Wanneer het zout smakeloos geworden is, waarmee zal men zouten? Wie zal nu den arm Gods tegenhouden, die dreigend tegen Engelands macht is opgeheven, terwijl geen Mozes noch Samuel boetvaardig voor de zonde des volks bidt? Er is een geest der verblinding over het gansche land uitgegoten, gelijk nog nooit te voren."

Tot zoover de redactie van dat blad. Maar helaas! men hoort niet meer. De pers is verbitterd. Men mag niet meer uitspreken wat men gevoelt.

***

De getuigenis van den *Kirchenfreund* omtrent den Zuid Afrikaanschen oorlog is mede zeer belangrijk.

"In Engeland komt tot onze blijdschap de ontnuchtering uit den imperialistischnn zwijmel wel langzaam, maar zij komt. Dat uit den inval en 't proces van Jameson alle onheil van de laatste maanden voortgevloeid is, heeft onlangs niemand minder dan lord Balfour in een van zijn redevoeringen erkend, toen hij (eindelijk) van de heillooze werkingen van dien rooftocht en van den verkeerden invloed van de intellectueele bewerkers daarvan sprak. In de kringen der dissenters, die niet onder den invloed zijn van de regeering, was van meet af meer nuchterheid. Nu worden de stemmen, die den geheelen oorlog veroordeelen, menigvuldiger en luider. De predikant van de City Temple, de congregationalist Dr. Parker, heeft reeds voor eenige weken de koningin op den kansel bezworen, dat zij door een moederlijk woord een einde aan den oorlog maken zou. In Exeter Hall, het grootste concertlocaal van Londen, dat thans aan Christelijke jongelingsvereenigingen behoort en dienst doet als Christelijk vereenigingslocaal, heeft een meeting plaats gehad, waar het ophouden van den oorlog en de afzetting van den minister Chamberlain geëischt werd, wiens benoeming tot doctor in de rechten door de Protestantsche Universiteit van Dublin de kroon heeft gezet op het rechtsschandaal. Of na de opening van het parlement de betere gezindheid openbaar zal worden, zal afhangen van den loop der krijgsverrichtingen . . . . . Alles wat gij in Engeland over de boeren gelezen hebt, is niet waar," schrijft een gevangene uit Pretoria. Het woord van Wolseley: "wij zijn enorm bedrogen," blijkt waarheid te zijn.

***

Zweden en de Boeren.

Het onderstaande zal ook wel met groote belangstelling worden gelezen door onze lezers. 't Is een ongevraagd getuigenis omtrent het Zendingwerk:—

Ook ten opzichte van de vijandige houding der boeren tegen de zending onder de negers komen berichten en getuigenissen in, welke bewijzen, dat de beschuldigingen, die tegen hen ingebracht werden, zeer moeten beperkt worden, en dat tusschen de regeering van Transvaal en de zendelingen in den laatsten tijd zelfs een zeer vriendschappelijke verhouding bestaat. Zoo betuigt ook de Zweedsche zendeling van het station Ekutuleni in Natal in een brief van November 1899, dat de zending nergens in Zuid Afrika zulke vorderingen maakt, als juist bij de volken die door de boeren onderworpen zijn. Hij haalt ook voorbeelden aan, waaruit blijkt, dat de boeren zelven de zending hebben gesteund, en schrijft: hij zou het ook daarom zeer betreuren, wanneer de boeren zouden verdrongen worden.

Deze Zweed zegt overigens van de Boeren: "Ik heb hen leeren hoogachten en zij hebben groot vertrouwen in mij gesteld. Slechts zelden komt men in een boerenhuis, waar niet des morgens en des avonds Gods Woord gelezen en door den huisvader gebeden wordt. Deze godsvrucht heeft ook op hen, die oorlog tegen hen vöeren, een diepen indruk gemaakt, omdat zij helaas bij Europeanen iets ongewoons geworden is."

Dan haalt deze zendeling de woorden aan die Joubert gebruikt heeft om aan president Kruger de overwinning bij Glencoe te melden, welke woorden wel veel gewagen van de goedheid Gods, maar niets van zich zelven of van de dapperheid zijner soldaten. Ook meldt de schrijver het merkwaardige voorval, waaruit blijkt hoe God ook in dezen oorlog gebleken is, de hoorder der gebeden te zijn.

Zij, die Cachet's worstelstrijd der Transvalers gelezen hadden, wisten wel hoe de vork in den steel zat; doch tot vóór weinige maanden geloofde men èn in Duitschland èn in Frankrijk de voorstellingen, die de Engelschen van de boeren gegeven hadden, en hield men hen daarom voor menschen, die de zending haatten, de Kaffers wreed verdrukten, en van godsdienst des harten geheel vreemd waren. Dat de waarheid eindelijk aan den dag kwam, geeft den boeren geen geringen zedelijken steun.

***

De "Sentinel" over den Oorlog. Stemmen van protest verneemt men ook uit de Engelsche pers tegen den oorlog in de Republieken. Kras zeker is de redakteur van de *Sentinel.* "Die krachtige voorstander van een Evangelisch Christendom, Andrew Murray, wordt door een deel der pers in Engeland aangevallen, omdat hij de stem verhief tegen die onkundige en booze miskenning der Boeren die thans als het rijk van Britsch patriotisme wordt beschouwd . . . . Hij is zekerlijk oneindig beter met de Boeren bekend dan hun Britsche belasteraars." Nog krasser is het volgende:—"Wanneer ik over al deze dingen nadenk, dan sta ik verbaasd over Gods langmoedigheid tegenover Groot Britannie en over de godslasterlijke aanmatigingen van enkele dienaren des Evangelies, die voor ons als volk het recht hebben toegeeigend om voor de natien der aarde te staan als het toonbeeld van rechtvaardigheid en barmhartigheid."

***

Het blad haalt met welgevallen aan de woorden van Dr. Chantepie de la Sausssye, van Leiden:—

't Is vreeselijk te letten op de verblindingskracht uitgeoefend door de machten der duisternis. Een tijd geleden ging er een kreet van droefheid en verbazing op toen het Fransche volk doof was voor het geroep der gerechtigheid. Wat nu in Engeland voorvalt is een akeliger verkrachting van het recht. Het ergste is, dat sommigen dit onder een voorwendsel van vroomheid ondernemen. . . . De leiders verklaren, en het volk neemt het aan, dat deze oorlog de beschaving en de menschelijkheid dient!"

***

Verder gaat Prof. De la Saussaye.

"Velen onzer hebben Engelands machtigen invloed op ons geestelijk leven gevoeld. Wij Hollanders zijn onzen buren veel verschuldigd. Niemand denke, dat de kwestie van den dag niets hiermee te doen heeft. Een misdaad zoo schandelijk als deze oorlog kan niet worden over het hoofd gezien als een geisoleerd verschijnsel: 't is niet een *staatkundig* feit dat het leven der natie niet raakt. Engeland dat zijn gehuurde soldaten naar Z. Afrika zendt om een klein maar moedig volk van godvreezende Protestanten te vernietigen ter wille van hen die het oog hebben op de rijke goudmijnen—zulk een volk is niet langer *Engeland!* Een opstanding is mogelijk na iederen val voor natien zoowel als voor individuen. Laat ons bidden voor onze broederen; bidden om de bekeering van Engeland.

***

Wil men weten wat de "Sentinel" is, men bedenke, dat er in Indie een krachtigen doch bijna hopeloozen strijd wordt gestreden tegen de vreeselijke wet die de ontucht in dat heidensch land beschermt. De heer Dyer is een zendeling, en heeft te Bombaai in den naam des Heeren zijne stem verheven tegen dit hemeltergend kwaad. Hij heeft daarvoor moeten boeten. Men wierp hem in de gevangenis. Maar dit verhinderde niet dat hij trouw bleef aan zijne zaak en die nog altijd behartigt in zijn tijdschrift de *Sentinel.* Het oordeel van zulk een man heeft waarde.

Middelerwijl is ook de *Briitsh Weekly* Ds. A. Murray te lijf gegaan, en voegt er bij een aanval op onze kerk. Scheeve voorstellingen ontbreken natuurlijk niet. Daar zijn we nu eenmaal gewoon aan. Vraagt men naar de aanleiding tot zulk een aanval, men zal zijn antwoord kunnen vinden in het welbekend Engelsche rijmpje:—

I do not like thee Dr. Fell;
The reason why I cannot tell:
But this I know, and know full well,
I do not like thee, Dr. Fell!

Hiermee mogen wij ons troosten: en daarom achten wij het de roeping onzer kerk, eenvoudig haren eigen weg te gaan, zonder zich te storen aan wat men zegt, denkt, verklaart, verzint, lastert. De tijd is gekomen, dat wij tot zelfstandigheid ons aangorden, dat wij niet altijd andere genootschappen naar de oogen zien, op vreemden die met ons tijdelijke sympathie betoonen doch innerlijk van ons verwijderd zijn, ons gaan verlaten. Van anderen kunnen wij veel leeren; op onze eigen beenen moeten wij staan en gaan.

***

Dat wij teleurgesteld worden in onze vrienden is zoo dikwijls gebleken. Een treffend, treurig voorbeeld kwam ons onlangs voor den geest, en dat wel in de *Free Church Monthly.* Dr. Dalziel van de "Gordon Memorial Mission" verklaart, dat de Boeren hem tijdens den oorlog in 't minst geen leed hebben aangedaan. Maar, voegt hij er bij, ik heb dan ook hun kranken verpleegd...... "zij hebben gezegd dat zij mij betalen zullen voor mijn geneeskundige hulp, maar dit zal wel moeten worden verschoven *ad Kalendas Græcas* (zal wel nooit geschieden)." Eene Schotsche dame die dit onder onze aandacht bracht en met onze Boeren sympathiseert, vraagt of het niet mogelijk is den Dokter om zijn rekening te vragen en hem dadelijk te betalen voor zijne diensten. De dokter schijnt er over begaan te zijn dat hij *gratis* heeft gepraktiseerd in het Boeren-laager, of althans niet spoedig genoeg betaling ontving.

***

In een andere kolom van de "Free Church Monthly" wordt gesproken over eene vereeniging tusschen onze Kerk en de Presbyterianen en wel in de volgende termen:—"De band tusschen ons en die kerk is zeer nauw, en de algemeene vriendschappelijkheid van onze leeraren en gemeenten met de hunnen heeft meer dan eens aanleiding gegeven tot de uitdrukking van eene hoop dat een vereeniging tusschen de twee kerkgenootschappen eens moge plaats vinden. De taal zal wel scheiding maken. Misschien ook verschil in de beschouwingen aangaande de inboorlingen en hunne plaats in de Christelijke kerk. De oorlog zal ook wel in die richting werken. Wij willen echter hopen dat de begeerte naar vereeniging zal aangroeien, en dat het begeerde doel niet zoo ver af moge zijn als wij soms vreezen." Dit is alles zeer liefelijk van onze Presbyteriaansche "broederen." Maar wij herinneren slechts aan het woord van den Spreukedichter dat in de Engelsche taal luidt: "A man that has friends must show himself friendly." Van de "Vrije Kerk" van Schotland hebben we in dezen tijd zoo weinig 'vriendschap' genoten, dat wij elkaar beter hebben leeren verstaan. Zuid Afrika is groot genoeg voor ons allen. Eere zij de "United Presbyterians" die onze kerk hebben verdedigd, terwijl

de "Vrije Kerk" zweeg, en haar Moderator ons tegenstond. Prof. Orr verdient onzen dank. Hij heeft moeite gedaan ons land, ons volk, onze kerk te verstaan. Maar de Kaapsche Presbyterianen, die den mond zoo vol hebben van broederliefde hebb n het bewijs geleverd, dat spreken en doen niet altijd zamenstemmen.

***

Engeland en het Mohammedanisme. Voor eenige maanden geleden deelden wij mede, dat door Lord Kitchener, den man, die door zijne overwinningen in Noord-Oost-Afrika van zich deed spreken, en nu in Z. Afrika strijdt tegen de Boeren, het plan gemaakt was te Khartoem een Mohammedaansch Seminarie, of College, op te richten, dat naar Gordon genoemd zou worden. Dit plan is werkelijkheid geworden, zoodat het "Gordon Memorial College" bestaat.

Om de schande, dat de regeering van eene Christelijke natie eene school ter verbreiding van de leer en beginselen van den Valschen Profeet in het leven roept, te bedekken, werd beweerd, dat een Mohammedaansche inrichting meer leerlingen zou trekken dan eene Christelijke, en dat de beschaving er door zou worden bevorderd, waardoor de invloed van den Islam zou worden gebroken.

Dat deze redeneering slechts diende om den tegenstand, die zich tegen deze gedachte openbaarde te verminderen, en met bedrog het Christelijk bewustzijn onder het volk te verzwakken, wordt nu reeds bevestigd door hetgeen van wege de Engelsche regeering in West Afrika gedaan wordt.

Wij lezen daarvan in het November-nummer van *The Missionary Review* het volgende.

Eene zonderlinge beweging openbaart zich, die meer dan het schijnt van invloed zal zijn op de toekomst der Zending. De stichting van het Gordon College te Khartoem, die in menig opzicht ten minste negatief den Islam steunt, werd nu gevolgd door wat ons toeschijnt, eene positieve verheffing van geheel het Mohammedaansch stelsel in West-Afrika te zijn. Den 7den Augustus werd te Freetown in Sierra Leone eene Mohammedaansche school geopend voor 300 kinderen onder bescherming van den Gouverneur, Majoor Nathan. Onder hen, die de opening bijwoonden, was ook Dr. E. W. Blyden, een vurigen begunstiger van het Moslemsch geloof.

Al de ceremoniën bij de opening schijnen eene nieuwe afwijking aan te duiden. Een gebed werd gedaan in het Arabisch door Alfa Omaru, den Iman van de moskee (opziener van den Mohammedaanschen tempel;) deze hield ook eene korte toespraak, waarin hij de geschiedenis naging van de uitwerking van het onderwijs onder de volgelingen van den Profeet in Sierra Leone Hij stelde de jaren 1839—41, toen de aanhangers van den Islam vervolgd en de moskeëen door een volksoploop verwoest werden, omdat het Mohammedaansch geloof een gevaar geacht werd voor de kolonie, tegenover de meer verlichte en liberale staatkunde van de volgende halve eeuw, toen het Britsch gouvernement aan de volgelingen van den Profeet bescherming en vrijheid gegeven had. Hij wees op het feest van de Lesser Bairam in 1872, toen de Gouverneur Sir John Pope Henessy met een detachement soldaten tegenwoordig was, en op de handelwijze van den Gouverneur Sir Samuel Rowe, zeven jaar later, toen hij in het gouvernementshuis bij gelegenheid van een dergelijk feest 700 Mohammedanen ontving. Daarbij had, twaalf jaar later, de Gouverneur Hay een schoon stuk grond met ruime gebouwen aan de Mohammedanen afgestaan voor de belangen van het onderwijs, met een toezegging voor de betaling der onderwijzers. Dit waren belangrijke stappen tot bevordering van den Islam in West-Afrika, en de tegenwoordige lagere school was de eerste schrede tot een College.

Majoor Nathan legde in zijn antwoord nadruk op de voordeelen van het onderwijs vooral in het lezen van het Engelsch, om alzoo jongelingen klaar te maken voor het bestuur van de kolonie, om Mohammedaansche rechters voor Indië en evenzoo overheidspersonen voor Egypte te vormen. Hij raadde hun aan om dadelijk zich goed toe te leggen op de kennis van het Arabisch met het doel, om de werkelijke verdiensten van het Mohammedanisme te leeren. Als zij den Koran verstonden, voegde hij er bij, zouden zij zien, dat hun godsdienst hun voorschreef, hoe zij moeten leven, en geen godsdienst van toovermiddelen en snuisterijen is. Verstonden zij het Engelsch, dan zouden de letterkunde en wetenschap der blanken voor hen toegankelijk zijn; en met Arabisch zouden zij niet alleen in staat zijn den Koran te lezen, maar ook de "Mahamat" van El Hariri, bij sommigen hunner reeds bekend, en de "Alif Lailat wa Laälah," wier vertaling het Engelsche volk met genoegen leest. Eindelijk drong Majoor Nathan er bij hen op aan, niet te rusten, voordat zij in Sierra Leone een Mohammedaansch College hadden, van waar kennis en wetenschap zou uitgaan over geheel West-Afrika.

De Redactie van bovengenoemd tijdschrift voegt hieraan toe, dat het misschien niet zoo spoedig zulk eene uitwerking zal hebben, maar dat toch één ding zeker is n.l.: dat officieele goedkeuring en ondersteuning gegeven wordt aan de Arabische taal en den Koran. Britsche invloed zal ongetwijfeld veel vergroot worden in Noord- en West-Afrika onder de millioenen Mohammedanen, die in dat deel van het Donkere Werelddeel wemelen. Maar de vraag is, of zulk een staatkundige invloed niet te duur gekocht is door de goedkeuring te geven aan den godsdienst van Mohammed. En als deze en dergelijke handelingen van de politiek strekken moeten voor Zending onder de Mohammedanen, dan is het niet te betwijfelen, dat als onder de leiding van eene z.g.n. Protestantsche natie zulk eene bescherming van den Islam gevolgd wordt, de Christelijke Zending ongerijmd wordt gemaakt. Wij zien geen reden, waarom andere naties, die in staatkundigen en socialen invloed met Engeland zoeken te wedijveren, niet een zelfden weg zullen volgen. Zou Frankrijk niet evenzoo de Arabieren van Algerije en België de Arabieren aan den Kongo zoeken te winnen? Anderen hebben gezegd, dat het een vreemd verschijnsel is, dat de Westersche volken in het geloof, dat zij vóór eenige eeuwen door de Kruistochten trachtten te onderdrukken, nu het volk zoeken te onderwijzen. Het wordt eene ernstige vraag, wat er van de Christelijke Zending worden zal, als eene staatkunde als die van Majoor Nathan de overhand krijgt.

***

Cronje. De overgave van Commandant Cronje heeft vele pennen in beweging gezet. Men heeft hem beschreven als een monster der wreedheid, een soort van Boerengeweldenaar die met haat en nijd vervuld wraak oefent op onschuldigen. 't Is merkwaardig te vernemen hoe oorlogs correspondenten en Engelsche officieren over den man spreken, die na een historisch gevecht dat dagen duurde zijn 3,500 dapperen overgaf aan de 50,000 Britten, die zijn kamp met lijddiet bombaardeerden. De Heer Alfred Kinnear in zijn werk: "To the Modder River with Methuen" spreekt in de volgende bewoordingen over dezen Zuid-Afrikaanschen held:—

"Generaal Cronje is een man met een leeuwenhart, en met een altijd helder hoofd. Hij is klein van statuur en eenigzins delicaat in voorkomen. 't Is niet het gezicht van een man des oorlogs of van een menschendooder; maar het maakt den indruk van een man die huiselijke vermaningen tegen wreedheid van eenige soort zal laten hooren. Wanneer ik mij voor den geest roep zekere scholen van schilders wier schilderstukken men aantreft in de musea van schilderijen op het vasteland, dan zou ik zonder een zweem van oneerbiedigdigheid zijn gelaat willen vergelijken met dat van den Christus, zooals het daar op het doek verschijnt. (I should, without intentional irreverence, describe Cronjé's as a christlike face). De uitdrukking van weemoedige vriendelijkheid, van een ernstige begeerte om in vrede te leven met de wereld vindt men daar."

***

Christenen en Heidenen in de wereld. In de "Sunday Magazine" geeft de Heer Macfarlane de volgende statistiek aangaande de bevolking van de aarde:—

M. Fournier de Flaix.

Christenen	...	477,080,158
Niet-Christenen	...	952,604,041
Totaal	...	1,429,684,199

Meyer's "Konversations-Lexicon."

Christenen	...	448,000,000
Niet-Christenen	...	1,004,000,000
Totaal	...	1,452,000,000

American Statistical Society.

Christenen	...	472,090,000
Niet-Christenen	...	948,400,000
Totaal	...	1,420,490,000

Hij berekent, dat indien men aan ieder mensch eene ruimte toekent van 2½ vierkante voeten het Eiland van Wight de gansche bevolking der aarde bevatten kan. Naar deze berekening zou het Heilige land eene bijeenkomst van alle menschen op den aardbodem gemakkelijk kunnen bevatten.

Iets Over de Zending.

Evenals het zuurdeeg in stilte en ongemerkt zijn werk doet, gaat het Christendom zijn wereld-verwinnenden gang. In eene materialistische eeuw ergert men zich aan dit zuurdeegskarakter: men wil groote uitkomsten, en eischt tastbare, zigtbare resultaten. Wat schittert voor het oog, wat een vertoon maakt voor de groote wereld, wat de aandacht tot zich trekt, wordt geprezen, wordt nagevolgd, wordt geëerbiedigd. Wat echter in het geheim voortwerkt, en een onmerkbaren doch gewissen invloed uitoefent, wordt zelden begrepen, wordt vaak met verachting bejegend. En toch werken de krachten die rondom ons in de natuur de magtigste veranderingen teweeg brengen, meestal in stilte voort: wij merken ze niet op, zij zijn zoo alledaagsch, dat ieder zijn eigen gang gaat, alsof er niets rondom hem gebeurt. 't Is niet vreemd dat de wereld het Christendom in zijn stille kracht niet begrijpen kan. Een meteoor die plotseling verschijnt en even plotseling weer verdwijnt, trekt meer de aandacht dan de bekende planeten die geregeld haren loop gaan, en dagelijks zich aan ons oog vertoonen. Wij zijn gewoon geworden aan het Christendom. De eerste frissche kleuren zijn verdwenen, en de wereld vindt er weinig aantrekkelijks. Soms is bepaalde, verregaande onkunde de oorzaak van harde veroordeeling en bitter verwijt. Gelijk Gallio trekt men zich deze dingen niet aan, omdat men er geen belang bij heeft; doch erger dan Gallio, spreekt men een onregtvaardig vonnis uit, hoewel men nooit onderzocht heeft of er wel grond is voor zulk oordeel. Men beschouwt het zendingwerk gelijk een kapitalist zijn geld dat op renten gezet is. In klinkende munt komt het resultaat van veel overleg en berekening; de rijkdom vermenigvuldigt zich naar zekere vaste regels die in acht moeten worden genomen. En evenzoo moet, volgens sommigen, het Christendom zich uitbreiden naar zekere bepaalde wetten. "Een Engelsch staathuishoudkundige," zoo lazen wij onlangs, "heeft berekend dat tot dusverre de bekeering van iederen heiden aan de Christelijke wereld ten minste £200 heeft gekost. Hij heeft verder bewezen, dat het nog 200,000 jaren duren zal voordat de geheele wereld tot het Christendom is overgegaan, indien de Christenen het zendingwerk met steeds dezelfde middelen en krachten, met dezelfde offers van geld en menschen blijven voortzetten. Dwaas is zulke berekening! Op het gebied van zedelijkheid en godsdienst laat zich niet alles op mathematische wijze bepalen. "Maar zelfs met de gewone wereldlijke maat gemeten is die berekening geheel verkeerd en onverstandig. Wanneer aan metselaars gelast wordt een hoogen toren, die uit 30 millioenen steenen bestaat, in den kortst mogelijken tijd ten val te brengen, dan zouden zij hem niet van boven af langzaam afbreken, maar zij zouden hem ondermijnen, zijne fondamenten schokken, zij zouden daarbij voorzichtig te werk gaan, en misschien dagen en weken noodig hebben, voordat zij eindelijk 500 steenen uit 't fondament hadden losgemaakt maar dan zou de geheele toren eensklaps, in een enkele sekonde, instorten, 29,999,500 steenen zouden gemakkelijk of de 500 volgen die met zulke groote moeite uit de aard gehaald waren. Ook het heidendom en het geheele tegen God vijandige leger der duisternis is zulk een toren. Het is een dwaas die zoó rekent: 1800 jaren is nu het Christendom op aarde, en er zijn zoo en zooveel geloovige Christenen. Dat is over het geheel 1½ ten honderd, derhalve duurt het nog 66 twee-derde maal 1800 jaren, voordat Jezus Christus Koning is op de geheele aarde. Neen, in stilte en in verborgenheid werken de krachten van den verheerlijkten Christus, en zij hebben ook op de harten, ja op de volken, die de verzenen tegen zijnen prikkel slaan,

KINDERDIENSTEN OP HET STRAND.—DE PREDIKSTOEL.

een onberekenbaar grooten invloed. In stilte worden de tegen God vijandige magten der wereld gebonden en overwonnen, in het diepte van het gemoed wordt vooreerst het gevoel der onmagt, der ellende, der onhondbaarheid geboren en onverwachts, plotseling welligt, zal alles wat zich tegen Jezus verzet, nederzinken en hem de eere geven." Nemen wij deze stille zuurdeegachtige werking van het Christendom in aanmerking, dan zullen wij ook alle dwaze berekeningen laten varen en niet naar resultaten vragen voordat het zuurdeeg het geheele deeg heeft doortrokken. Dan zullen wij ook niet willen vooruitloopen, en vooraf bepalen wat al of niet geschieden moet.

***

Het verwondert ons echter niet dat de mannen der wetenschap hun beschouwingswijze op het Christendom toepassen. Zij vragen naar een teeken; zij willen tastbare bewijzen voor hetgeen zij al dan niet aannemen. En passen zij hunne methode van onderzoek toe op het Christendom, dan heet het:—"Mene, mene tekel—gewogen en te ligt bevonden!" Het trof ons toen wij in Fraser's Magazine (Sept. 1877) de verklaring zagen dat het zendingwerk in Indie tot nog toe niets heeft opgeleverd:—"*There are no converts.* The Gospel has been preached far and wide, but it has met with no acceptance, nor, save to the missionary mind, which hopes against hope, are there any indications that it will do so; rather the contrary. . . . Of their present failure to make converts, no men are more conscious than the missionaries themselves, but they do not on that account consider that their labours have been unproductive. . . . . .—We can speak with confidence of the present. *The present failure of the missionaries is indisputable.*" Dit is het gevoelen van een "long resident in India;" maar of zijn jarenlang verblijf in dat gewest hem regt geeft tot zulk een hard oordeel, is zeker niet uitgemaakt. Onbekendheid met het zendingwerk is meestal het gevolg van gebrek aan belangstelling en sympathie. En al woont men tusschen zendelingen in, dan nog kan het gebeuren dat men niets omtrent het eigenlijk zendingwerk weet. Gewoonlijk wordt berekend dat er in Indie omtrent 400,000 Christenen zijn onder de inboorlingen; deze schrijver, die naamloos is, getuigt met een gezag, dat zich niet verklaren laat:—"*Er zijn hoegenaamd geene bekeerlingen uit de Heidenen.*" Van tweeën dus een: of de zendelingen misleiden ons en geven vrij spel aan hunne verbeelding, bedriegen ons, omdat zij zichzelven bedriegen, of deze Indische "resident" oordeelt zonder de juist gegevens, naar gebrekkige kennis of algeheele onkunde aangaande het Zendingwerk.

***

De vraag zal altijd zijn, wat verstaan moet worden onder het woord "bekeerling uit de heidenen." Beschouwen wij deze laatsten als openlijke belijders van het Christendom, die gedoopt zijn in den naam des Drieeenigen Gods, die voorgeven van harte te gelooven de leer die zij belijden, die in alles het Heidendom willen verzaken en een nieuw leven trachten te leiden,—dan hebben wij geen reden het getuigenis van zendelingen te verwerpen, en ons te verlaten op een bloote opinie van een naamloozen schrijver, die met den zakentoestand niet ten volle bekend is. Wij herhalen het: liefde voor de zendingzaak alleen is in staat ons op het regte spoor te leiden tot het vellen van een juist oordeel. Waar die liefde ontbreekt, daar oordeelt men vaak naar vooroordeelen, naar vooropgevatte meeningen, daar is men bevangen en derhalve onregtvaardig. 't Is verkwikkend tegenover zulke en dergelijke uitspraken het getuigenis van sommige reizigers te vernemen, die gelegenheid hadden met den toestand van een heidensch land en volk bekend te worden. Onder natuurkundigen wordt Darwin zelfs door tegenstanders erkend "*facile princeps*" te zijn. Jaren geleden deed hij eene wetenschappelijke reis rondom de wereld, bezocht meer dan eene zendingstatie, kwam met allerlei zendelingen in aanraking. Zijn verklaring is zeker van veel beteekenis. En openlijk komt hij ervoor uit, dat het Zendingwerk eene verbazende verandering in het heidendom heeft teweeggebracht. Van zijn standpunt beschouwd, is de arbeid der zendelingen een groote zegen voor de wereld. De beschaving wordt daardoor in de hand gewerkt; het heidendom wordt daardoor uit zijn diepen val opgeheven; grove misdaden worden daardoor verminderd, ja, worden zelden aangetroffen: in één woord, het razend, wild, onmenschelijk, bijna dierlijk heidendom wijkt onder de zachte invloeden van een Christendom door Zendelingen verkondigd. De wilde heiden, dorstende naar bloed, half naakt en woest, is nu gekleed en heeft zijn verstand! De ontembare driften worden nu in bedwang gehouden door niets anders dan door een zedelijke kracht, die ontleend is aan Zending-arbeid en aan een Christendom, door dien arbeid in werking gebracht. Doch hooren wij Darwin zelf. Hij spreke, en dat tegenstanders toeluisteren! Over Tahiti schrijvende, zegt hij: "Over het algemeen heb ik den indruk dat de zedelijkheid en godsdienst der inboorlingen inderdaad den hoogsten lof verdienen. Er zijn velen, die, nog hartelijker dan Kotzebue, zoowel de zendelingen en hun stelsel als de daaruit ontstane gevolgen belasteren. Zulke *lasteraars* vergelijken nooit den tegenwoordigen toestand met dien, waarin zich het eiland voor 20 jaren bevond, ja, zelfs niet *met dien, waarin zich heden ten dage Europa bevindt.* Zij passen daarop toe den maatstaf der hoogste Evangelische volkomenheid. Zoover nu de toestand van het werk afwijkt van het groote ideaal, of het hooge voorbeeld niet heeft nagestreefd, voor zooveel moeten de Zendelingen boeten; in plaats van hen te danken voor wat zij reeds hebben tot stand gebracht. De bedillers vergeten of liever zij willen er niet aan denken, dat menschenoffers, de macht eener afgodendienende priestercaste, systematisch ontwikkelde wellust, waarvan wij moeielijk het evenbeeld ergens elders zullen aantreffen, kindermoord, ten gevolge van bloedig oorlogsgebruik, volgens hetwelk de overwinnaars vrouwen noch kinderen sparen,—dat dit alles afgeschaft is, en dat onmatigheid, woestheid, onzedelijkheid door de invoering van het Christendom kennelijk verminderd zijn. 't Is verregaande ondankbaarheid, dat reizigers dit vergeten; is het hun ooit beschoren, op een onbekende kust schipbreuk te lijden, zoo zullen zij weldra een ernstig gebed ten hemel opzenden, dat toch de leer der Zendelingen tot deze kust mocht zijn doorgedrongen."

***

Zulk een krachtige getuigenis voor de waarde van het Christendom en de zedelijke macht van het Zendingwerk laat zich niet weerspreken. Darwin is niet de eenige die wij oproepen kunnen. Lord Shaftesbury heeft verklaard dat "indien men de 400 en meer stadszendelingen, die in Londen werkzaam zijn, wilde weren, men 40,000 politiedienaren noodig zou hebben om rust en vrede te bewaren." Wat zou er worden van het volksleven in de groote steden der wereld, indien het Evangelie geheel werd weggenomen? Reeds zijn er satanische krachten aan het werk om alle bestaande orde omver te werpen; de sociale kwestie drukt bijna iederen staat in Europa. De commune en Internationale zijn pogingen van het anti-Christendom, om zich baan te breken ten spijte van het Evangelie en de predikers der verlossing. Schrijver dezes

woonde als student eene vergadering van Radicalen in Edinburg bij. De spreker was Odger, bondgenoot van Bradlaugh en de Engelsche Secularisten. Hoe trok hij te velde tegen de bestaande Regeering! Hoe hekelde hij het Britsche Gouvernement! Schering en inslag zijner rede was opheffing van alle knellende banden, volkomene emancipatie van het plebs, vrijheid, maar eene vrijheid, verkregen door revolutie en omverwerping van de bestaande orde. Wat ons trof was de bittere geest die den spreker bezielde, zijn lage vleijerij, en hoe hij wist partij te trekken van de zwakheden van zijn gehoor en op hunne laagste hartstogten wist te werken. Ware het Christendom niet eene kracht in de wereld, de revolutie zou reeds lang met helschen overmoed een einde aan alle zedelijkheid hebben gemaakt. Pastor Funcke die in Duitschland dikwijls met menschen uit de laagste, diepst gezonkene klassen in aanraking komt, haalt het volgende aan uit een socialistisch geschrift dat hem in handen is gevallen: "De oude volken onder alle hemelstreken hebben zich onbeschrijfelijk met datgene gekweld, wat wij *zonde* noemen, en het is niet uit te spreken, welke offers zij gebracht hebben, om (zooals men zich op een dwaze wijze uitdrukte), vergeving of verzoening der zonde te ontvangen. *De verlichte moderne mensch kwelt zich met deze spookbeelden niet, hij vergeeft zich de zonde zelf, dan is zij vergeven.*" Zulke stemmen dringen tot ons door uit het midden van de Christenwereld, omdat een verwaarloosd heidendom in de groote steden buiten het bereik des Evangelies is geplaatst. Nemen wij nu dat Evangelie geheel en al weg, dan wordt ook de zedelijke macht des Christendoms aan deze wereld op geweldaddige wijze ontrukt. En het gevolg zal zijn 'zelfvernietiging.' Niets kan de wereld redden dan het Evangelie. Geen beschaving, afgescheiden van het Christendom, is daartoe in staat. Dit heeft ons de geschiedenis duidelijk geleerd.

***

Zijn niet de volkeren der oudheid te gronde gegaan, ofschoon zij het toppunt van beschaving hadden bereikt? Rome en Griekenland, Assyrie en Babylon zijn verdwenen, omdat zij de ware beschaving misten, die op heiligheid gegrond is. Welke zedeloosheid en wreedheid vinden wij niet bij die oude volkeren. Wat een gruwel van ontucht en wellust, van geweld en verdrukking ten spijte van hun gewaande beschaving. "Wij zien de Grieken al hun onvergelijkelijke heerlijkheid verspillen en verliezen in weelderigheid en lichtzinnigheid, in onnoembare zonden; wij zien Rome al zijne macht en grootheid wijden aan de vertreding der volken en aan eigen vernieling in een poel van ongerechtigheid en boosheid en afschuwelijke zedeloosheid, waarvan het verhaal doet rillen; daar zien wij de kunsten, en de wetenschap der wijsgeeren, na de hoogste verheffing zich storten in den afgrond der walgelijkste zedeloosheid en der spitsvondigste ongoddelijkheid; en wij zien bij allen, allen,—de afgoderij, het vergeefsch zoeken naar waarheid, vertwijfeling ten slotte aan waarheid en deugd,—wij zien in één woord gansch het Heidendom met al zijne heerlijkheid versmoord in het moeras zijner eigen ellende,—en de triomfen van het Humanisme loopen uit op ondergang en verderf, op den dood."—En waar het Heidendom eindigde, daar begint juist het Christendom: het erkent eene breuke, het tracht die breuke te heelen. Het eischt boete, het biedt vergiffenis, het verkondigt verlossing. Het doet eerst ter helle nederdalen, maar ook dan ten hemel stijgen. Niet dadelijk "Excelsior,"—dat was het geroep der heidensche beschaving—eene beschaving die ten doel had de menschenvergoding, en uitliep op zelfvernietiging. Eerst in de diepte, waar de ziel als verscheurd wordt door de behoefte aan verlossing, waar de zonde in al hare naaktheid zich vertoont, en voor het oog en het hart afschuwelijk wordt, en dan naar boven, naar reinere spheren, naar het licht en het leven en de heerlijkheid. Zonde, genade, verlossing, zijn de verschillende stadien op den weg, en dan eerst de excelsiorsvlag die naar boven wordt gevoerd.

***

Treffend schoon zingt Lange:—

God der liefde, 'k heb gezwoegd, gestreden,
Zelfverbetring's trotschen droom gedroomd;
't Was vergeefs! Verloren bleef het Eden
En geen lichtstraal heeft mijn nacht gezoomd.
Heden bid ik: sla een ziele gade,
Die vermoeid naar haar Verlosser smacht,
Die haar rust, haar Sabbatsrust verwacht
Enkel en alleen van uw Genade.

Hier hebben wij de zucht van het Heidendom, en zoo eerst wordt het Heidendom verlost; zoo wordt de beschaving geheiligd; zoo wordt het Humanisme waarlijk humaan, want dit is juist het kenmerk van het Christendom, dat het niets gemeen of onrein achten mag. Het menschelijke in den mensch word niet vernietigd, het wordt veredeld, geheiligd, hervormd, vernieuwd. Daarom moet ook het Christendom zegepralen, waar het heidendom te gronde gaat, want het vindt weerklank in het gemoed, dat niet geheel onder den invloed des boozen is. Uitgaande van het feit dat God mensch geworden is, tracht het den mensch met God te vereenigen. "Emmanuel God met ons" is het eerste woord van het Nieuw-Testamentische Evangelie: "De mensch met God" is het laatste woord van dat zelfde Nieuwe verbond. "De Geest en de bruid zeggen: Kom! En die het hoort, zegge: Kom! En die dorst heeft kome: En die wil neme het water des levens om niet." "Zalig zijn zij die zijne geboden doen, opdat hunne macht zij aan den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad." Zoo sluit de Openbaring. En vinden wij op de eerste bladzijde van den Bijbel de mensch in zijne oorspronkelijke reinheid en daaropvolgend diep verval, wij vinden in het allerlaatste hoofdstuk een profetie van herstel, en redding, en zaligheid.

***

Is alzoo de valsche beschaving, dat wil zeggen de beschaving aan Christelijken invloed vreemd, aan Christelijken bodem ontrukt, niet berekend den mensch in waarheid te verheffen, dan moet er ook aan zendingarbeid eene eereplaats in de Christelijke maatschappij worden toegekend. De zendelingen zijn de pioniers der beschaving; zij staan op de voorposten, en bestrijden daar den grooten vijand; zij hernemen langzamerhand het gebied, door de zonde veroverd. En waar zij strijden daar volgt de beschaving op hun voetspoor. Hun leven wordt gewijd aan de veredeling van het menschdom, en al kost het veel tranen, veel arbeid, soms zelfs hun bloed, zij doen tezamen meer dan al de reizigers en philantropen, die zich met de verheffing van het heidendom bezig houden. Terwijl zij de beschaving in de hand werken, brengen zij een heiligend element met zich; zij bewaren de beschaving voor het verderf. De man der wetenschap, al smaadt hij ook den nederigen zendeling, is veel aan hem verschuldigd. Volkenkunde, taalstudie, menschenkennis, hebben erbij gewonnen. Niet lang geleden nog verklaarde Dr. Prime in Amerika, dat de zendingarbied voor China onberekenbaar veel heeft gedaan:—"Alle Engelsch-Chinesche woordenboeken zijn door zendelingen uitgegeven. Alle boeken tot opvoeding en verbetering des volks zijn door zendelingen vervaardigd. Ik heb in mijn

bezit een catalogus, die bijna 100 boeken in de Chinesche taal over geographie, geschiedenis, de geneeskunst, rechtsgeleerdheid en andere wetenschappen, zoowel als bepaald over godsdienst aanwijst, en die *zonder uitzondering* door *zendelingen* geschreven zijn. De weldadige invloed der Protestantsche zending wordt ook door dezulken erkend, die geen sympathie met haar godsdienstig karakter hebben." En geen wonder, want de zending heeft ten doel den mensch niet te ontmenschelijken (sit venia verbo!) maar te verheffen, te herstellen, te hervormen naar het evenbeeld Desgenen, die hem geschapen heeft. Daarom veracht zij niet wat er nog edels in den mensch wordt aangetroffen; zij geeft aan alles eene nieuwe wending, zij verheerlijkt alles door het licht des kruises.

***

Men vergelijke slechts de verhevenste kunstgewrochten der oudheid met de meesterstukken der Christelijke kunst. Wie, die het genot heeft gesmaakt de Louvre te bezoeekn, en een oog heeft voor het schoone, heeft niet met verwondering stilgestaan voor de Venus van Milo. Hoe treffend schoon is dat beeld! Volmaakt in vorm, schijnt haar niets anders te ontbreken dan het leven, en kon zij ons tegemoet treden met een blos op de wangen en een glimlach op de lippen, wij zouden haar als de koningin der schoonheid kunnen begroeten. Maar hoe koud staat zij daar, koud als het marmer waaruit zij gehouwen is; eene schoonheid, maar zonder datgene wat vrede en vreugde, licht en troost in het hart kan brengen. Maar sta nu voor de Sixtynsche Madonna met haar kind op de armen en hoe gansch anders zijn uwe ervaringen. Dat vrouwenbeeld, zoo verheven schoon, wijkt voor geen Venus der oudheid, want het spreekt van eene goddelijke ontferming, die de wereld der Grieksche oudheid niet kende: het verkondigt een leven en eene heerlijkheid waarvan de Griek zelfs niet droomde Het marmeren Venusbeeld is zoo ver van ons, het staat op een afstand, het wenkt ons niet vriendelijk toe: 't is een kind des doods dat van geen opstanding weet, en van een hemelvaart nooit iets heeft vernomen. Konden wij haar het leven schenken, zij zou het eerste levenslicht met een traan begroeten, zij zou moeten weenen omdat de droefheid haar deel, en het leven haar een vloek is. Maar die Madonna—zij is een profetes. Ook haar gaat een zwaard door de ziel: ook haar weg is met doornen bezaaid; ook zij stort menigen traan. Doch haar tranen zijn tranen der hoop, eene hoop die heenwijst naar eene blijde toekomst. En gelijk de dauwdroppel in den vroegen morgen den eersten lichtstraal breekt in zevenvoudige kleurenpracht, zoo vertoont zich de hoop in nieuwe heerlijkheid, wanneer de traan glinstert in 't oog der zalige moeder. Neen, het christendom breekt niet af, het geeft ons de ware menschheid terug, omdat het uit God geboren is en den mensch met zijn God vereenigt. Helaas! de zendeling van onze dagen bezoekt geen Rome, met zijne prachtige tempels en edele kunstgewrochten, geen Griekenland, met zijn wonderbare beschaving; hij heeft tegaan, waar anderen terugdeinsden, tot natien die naar zijn bloed dorsten, die met zelfverloochening spotten, die diep gezonken zijn in woestheid, wreedheid en zonde. Maar hij gaat in den naam van zijnen Zender, en hij zwoegt en arbeidt, tot dat op Gods tijd de zegen van boven komt. Zij zijn eene kracht—die zendelingen—eene kracht, echter, die in stilte voortwerkt, en de dag zal het openbaren wat zij voor deze wereld geweest zijn.

***

Schrijver dezes herinnert zich eens in een Zendingkapel dienst te hebben gedaan. Op weg daarheen ontmoette hem iemand die afkeerig was van alle zendingwerk, en, al sprekende, met den vinger wees op het kleine kerkje, terwijl hij ons toebeet:—"Mijnheer! had ik het in mijne macht, ik zou eene bom zenden in gindsche kapel, en de gansche boel in de lucht doen springen; want al dat preeken voor de zwarten, en al dat onderwijzen, maakt de zaak veel erger!" Ik zweeg, gedachtig aan Salomo's wijzen raad:—"Antwoord den zot niet naar zijne zotheid." En toch 't is het gewone bezwaar. "Zij worden erger, niet beter; laat ze in vredes naam met rust"! Breekt er een Kafferoorlog uit, o dan is dit de proef op de som en krijgt de zendingwereld—bij name Exeter Hall—de schuld. Wij pleiten niet voor Exeter Hall. Dat er in Engeland veel dwaasheid wordt verkondigd in het belang der zending, dat goede vrienden, met meer ernst dan gezond verstand, met meer ijver dan doorzicht, met meer liefde dan kennis, soms door eenzijdigheid en scheve voorstellingen de gemoederen in beweging brengen, stemmen wij toe. Ja wij willen aannemen, dat de zendeling geen engel is, en dat ook hij zich dikwijls schuldig maakt aan overdrijving en verkeerdheid. Wij weten en erkennen, dat enkele zendelingen veel kwaad bloed in Zuid Afrika hebben verwekt. Maar men wijte niet aan het Evangelie, wat door den mensch bedorven wordt. Wij hebben den schat in aarden vaten, en wij willen bedenken, dat de ware zendeling op zijnen moeielijken weg den zegen des Evangelies overal met zich meebrengt. Gods weg is in de diepte, en al is het dat de oorlog op onze grenzen den Zending Kaffer die meestrijdt met Engelschen tegen de Boeren in kwaden reuk brengt, wij willen de kroon houden boven het hoofd der zendelingen, omdat het heil van Zuid Afrika grootendeels in hunne handen is. En al schijnt het ons, alsof het zendingwerk in ons land zich niet op treffende uitkomsten beroepen kan, wij willen gelooven dat de vuurproef des oorlogs een middel in Gods hand zal zijn om een vrijer, ruimer baan voor het Evangelie te openen. "Het onderwijs der Zendelingen" roept Darwin uit, bij een terugblik op Nieuw Zeeland, "is daar de staf van den toovenaar geweest!" Hier in Zuid Afrika dan, moet nog veel gedaan worden. Vooroordeel, haat, verachting moeten langzamerhand worden weggenomen. De raad des Heeren zal bestaan in eeuwigheid; en arbeidt men voort, al is het met moeite en onder vele tranen, de dag des oogstes zal komen. Wie weet of niet een ander reiziger, in de toekomst Zuid Afrika bezoekende, van het Zendingwerk hier zal getuigen, gelijk Darwin van de eilanden der Stille Zee:—"Ziet men den tegenwoordigen toestand, dan is het onmogelijk niet met groote verwachtingen op den *toekomstigen vooruitgang* van bijna een gansch halfrond te blikken. De *vooruitgang* en *veredeling, die het gevolg is van het Christendom* in de Stille Zee staat waarlijk in de geschiedenis als iets bijzonders daar!" Wij twijfelen niet, dat de waarachtige beschaving, die van boven komt en den geheelen mensch vernieuwt, ook in lengte van dagen hier in Zuid Afrika onder heidensche stammen haar invloed zal laten gevoelen.

Met onze lezers betreuren wij de houding die vele zendelingen hebben aangenomen in dezen zwaren tijd. Ook zij zijn aan den geest der bedwelming prijs gegeven. De tijd zal komen dat zij hunne dwaasheid zullen inzien en terugkeeren van politiek tot evangelie. Wij waarschuwen tegen den verkeerden geest, die de zaak des Heeren beoordeelt naar de voorstanders van die zaak; wij betreuren het, dat niet alle zendelingen "de oprechtheid der duif" hebben om niet eens te spreken van de "voorzichtigheid der slang." Maar de zaak des Heeren mag nooit worden vereenzelvigd met de dwaasheden en buitensporigheden zijner volgelingen.

J. I. M.

De Bijbel en de Monumenten.

Hoofdstuk VI.

Ontdekkingen en Opgravingen.

In ons vorig hoofdstuk beloofden wij iets mede te deelen omtrent de geschiedenis van de ontdekkingen op den bodem van het oude Babylonië en Assyrië Geene ontdekkingen van onzen tijd toch hebben evenveel belang voor den Bijbellezer: geen wetenschap heeft een sneller vooruitgang gemaakt als de jongste wetenschap der *Assyriologie*. Tengevolge van die ontdekkingen verrijzen er thans langverwoeste steden uit de puinhoopen van het oosten; langgestorven volkeren herleven, en nemen hun plaats in op het doek der oude geschiedenis; personen die ons voorheen slechts duistere schaduwen op het scherm waren, bewegen zich nu vol leven en bedrijvigheid op het tooneel. Den loop van die ontdekkingen en opgravingen kortelijks na te gaan zij thans ons doel.

I. Eerste Stadie der Ontdekkingen.

Het "kistje drie voet vierkant" dat in 1842 al de overblijfselen van de groote steden Nineve en Babylon bevatte werkte nieuwsgierigheid en belangstelling in de oude beschavingen waarvan die steden 't middenpunt vormden. Europèsche geleerden wijdden in toenemende mate de aandacht aan de studie van het spijkerschrift. Doch door gebrek aan genoegzame inscripties kon men geen aanmerkelijken vooruitgang voor deze wetenschap verwachten. Men had behoefte aan meer gegevens, aan een grooter verzameling van materialen. In 1842 ondernam de Franschman *Emil Botta*, op aandrang van eenigen zijner landgenooten, een reis naar de oevers van de Tigris. Hij wilde in het puin van het oude Nineve graven, en de overblijfselen van Assyrië's hoofdstad aan 't licht brengen. Met geestdrift begaf hij zich aan 't werk, doch zijn eerste pogingen leverden geen bevredigende resultaten. Hij dacht er reeds aan zijn arbeid voor goed te staken, toen hem een inboorling aanried in een puinhoop twaalf mijlen noordwaarts te graven. Botta wendde zich derhalve naar *Khorsabad*—zoo heetten die bouwvallen—om aldaar een laatste wanhopige poging, zooals hij meende, in 't werk te stellen. Hij begon, evenals elke opgaver, met het trekken van loopgraven door het puin, en reeds de eerste die gedolven werd bracht hem op een groot aantal muurtafeltjes. Met vernieuwden ijver begaf zich de verheugde ontdekker aan zijn taak; weldra groef men een muur op, voorts een verheven terrein, en eindelijk de fondamenten van een grooten tempel. Op de steenen waarvan de muren gebouwd waren vond Botta den naam van den Koning, wiens hoofdstad het was. Hij heette Sargon. Zijn naam komt eenmaal voor in den Bijbel n.l. Jes. xx: 1: *"In het jaar toen Tartan* (d.i. de hoofd-kommandant) *naar Asdod kwam, als hem Sargon, de Koning van Assyria gezonden had, toen hij krijgvoerde tegen Asdod......"*

Onder de inscripties door Botta ontdekt, komt ook de volgende voor, die licht werpt op den aangehaalden tekst uit Jesaja. Sargon liet aan den wand van zijn paleis het volgende uitbeitelen:—

"Azuri, koning van Asdod nam in zijn hart voor om geen cijns meer te brengen, en zond naar de koningen der aangrenzende streken om tegen Asyrië den oorlog te verklaren. Vanwege het kwaad dat hij gedaan had deed ik hem weg van de regeering van het volk des lands en ik plaatste Akhimiti zijn broeder, over hen. Doch kwaadwillige Hethieten waren vijandig tegen de regeering van dezen vorst, en verwekten Yamani, die geen aanspraak had op den troon, en mijn overheerschappij niet wilde erkennen. In den toorn mijns harten verzamelde ik niet mijn geheele leger, noch ook verzette ik mijn camp. Met mijn voornaamste strijders, die zich niet afwenden van de plaats waarheen ik mij wend, rukte ik op Asdod aan. Doch Yamani hoorde van het aanrukken van mijn leger, toen ik nog ver was, vluchtte naar Egypte, geen teeken van hem werd meer gezien. Asdod, Gath en Asdudimmu belegerde ik, ik nam ze in. Zijne goden, zijn vrouw, zijn zonen en dochteren, zijn eigendom, zijn schatten, met het volk van zijn land, nam ik als buit."

De resultaten van Botta's opgravingen worden thans in het Louvre Museum in Parijs bewaard.

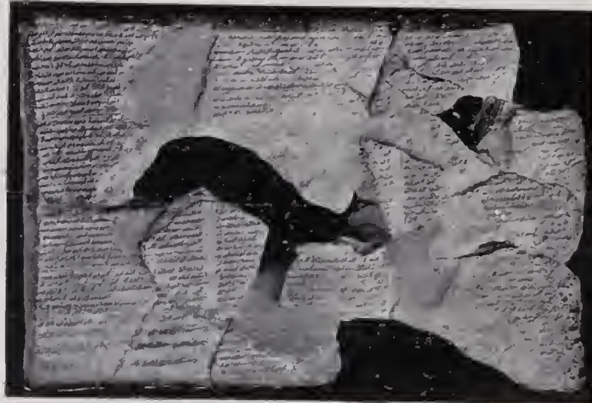
II. Tweede Stadie der Ontdekkingen.

Terwijl Botta te Khorsabad zijn wonderbare vondsten deed, was er reeds een tweede uitgraver aan het werk. De Engelschman *Layard* werd, terwijl hij door Syrië reisde, van de begeerte overmeesterd om de ruinen van Assyrië en Babylonië te bezoeken. Aangevuurd door het voorbeeld van Botta, gaf hij zich aan het werk der opgraving over. Hij bezat in geen geringe mate de daartoe noodige bekwaamheden—een sterk gestel, vastberadenheid van karakter, en een buitengemeene vertrouwdheid met de talen van het Oosten. Het verhaal zijner ondervindingen en de beschrijving van de schatten door hem opgegraven gaf hij aan de wereld in twee boekdeelen: *"Nineveh and its Remains"* en *"Discoveries in the Ruins of Nineveh and Babylon."* Wat veelheid en verscheidenheid van stof aangaat, overtreffen zijn ontdekkingen zelfs die van Botta. Op de puinhoopen van oude steden gelukte het hem vijf groote paleizen open te graven. Prachtige beelden van gevleugelde leeuwen met de hoofden van beroemde koningen werden ontdekt, en na eindelooze moeite, naar Londen vervoerd, waar zij thans in het Britsche Museum bewaard, aller aandacht en bewondering trekken. Van veel grooter waarde voor den geschiedschrijver waren echter de *steenen boeken van de groote bibliotheek van Assur-banipal.* "Deze vermaarde bibliotheek der oude wereld bevatte tafels van tijdrekening, sterrekundige berekeningen, almanakken, woordenboeken, en zelfs nieuwsbladen, allen op kleitafels geschreven. Vele van deze kleitafeltjes waren afdrukken uit veroverde steden van Babylonië herwaarts gebracht; en hoewel Babylon zelf door de wraakzucht van Sanherib geheel werd vernield, en zijn letterkundige schatten verloren gingen, toch is het een troost te weten dat boekwerken van ouden datum bewaard zijn gebleven óf in hun oorspronkelijken vorm òf in herdrukken in de bibliotheek van Assur-bani-pal."

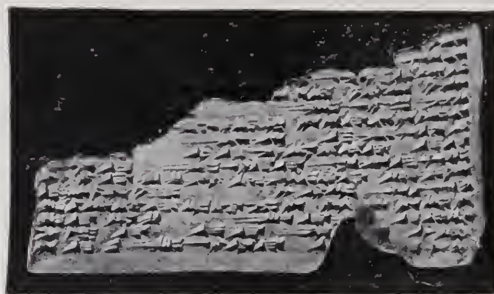
Layard werd in zijn arbeid geholpen door Hormuzd Rassam, een Mesopotamiër van geboorte, die later het werk van Layard met ijver en groot succes voortzette. Een van de treffendste ontdekkingen die wij aan deze onvermoeide opgravers danken is die van den zoogenoemden

Zwarten Obelisk

(d.i. vierkantige zuil, gewoonlijk uit één steen gehouwen). De *bas-reliefs* (halfverheven beeldwerk) en inscripties op dit monument beschrijven de veldtochten van Salmaneser II, Koning van Assyrie van 860 tot 824 V.C. Deze Salmaneser was dus een tijdgenoot van o.a. Josafat van Juda, Achab en Jehu van Israel, en Hazael van Syrië. De afbeeldingen op den obelisk stellen voor de geschenken door den grooten overwinnaar ontvangen van de verschil-

BABYLONISCHE VERHAAL VAN ZONDVLOED.—No. I.

BABYLONISCHE SCHEPPINGSVERHAAL.—TAFEL II.

lende volkeren die hij tenonder had gebracht. Van het meeste belang voor den Bijbelonderzoeker is het tooneel dat voorstelt een deputatie met de huldegaven van Koning Jehu. De woorden die het tooneel verklaren zijn deze:

"De cijns van *Yahua* (Jehu) den zoon van *Khumri* (Omri)—staven van zilver, van goud; bakken van goud, kommen van goud, bekers van goud, emmers van goud; staven van lood; een koninklijke schepter; en spiesschachten."

Het blijkt uit hit opschrift dat de Assyriërs nog onbekend waren met de omwenteling die er in Israel had plaats gevonden, teen Jehu het huis van Omri uitroeide en zelf de regeering aanvaardde. In andere inscripties wordt Noordelfjk Palestina nog altijd genoemd "*Mat Bit Khumri*," of het *land van het huis van Omri*; en Jehu is voor den Assyriër *de zoon van Omri*.

III. Derde Stadie der Ontdekkingen.

Na den arbeid van Layard en Rassam kwam er in de geschiedenis der opgraving een tusschenpooze van bijna twintig jaren. Gedurende dit tijdperk was men bezig de schatten die reeds verworven waren te onderzoeken en te rangschikken. Een nieuwe stadie in de ontdekkingsgeschiedenis ving aan toen de eigenaren van het nieuwsblad "The Daily Telegraph" in 1873 den jeugdigen *George Smith* uitzonden, om voor hunne rekening nieuwe opgravingen te ondernemen. Smith had namelijk in het Britsche Museum onder de vondsten van Layard een brokstuk ontdekt met een oud Babylonisch

Verhaal van den Zondvloed.

Deze ontdekking verwekte zooveel belangstelling dat men meerdere informatie omtrent zulke oude verhalen verlangde, en het gevolg was de expeditie door de "Daily Telegraph" bekostigd. Smith deed twee reizen naar 't Oosten, doch stierf op 36-jarigen ouderdom te Aleppo in Syrie, toen hij op 't punt stond een derden tocht te aanvaarden. De resultaten van zijne ondernemingen waren een reeks van brokjes die de Babylonische verhalen van de *Schepping* bevatten, welke verhalen bleken een groote overeenkomst te vertoonen, met het Bijbelsch bericht.

De opvolger van Layatd, Rassam, zette nu ook het aangevangen werk van den te vroeg overleden George Smith voort. Eenige zeer wonderlijke ontdekkingen vielen hem te beurt—de koperen poorten van den grooten koning Salmaneser II., en een andere beroemde bibliotheek, die n.l. van den tempel van den Zonnegod te Sippara (d.i. Sefarvaim, 2 Kon. 17 : 31.)

IV. Vierde Stadie der Ontdekkingen.

Jongste Ondernemingen. In den laatsten tijd hebben Amerika, Frankrijk en zelfs Turkije zich verdienstelijk gemaakt in het blootleggen van de oude beschavingen. Een *Amerikaansche Expeditie* werd in 1888 door de Universiteit van Pennsylvanië uitgerust, en naar Babylonië gezonden om de puinhoopen van Nuffar, het oude *Nippur*, eens grondig te onderzoeken. Aan 't hoofd van die expeditie stonden de professoren Peters en Hilprecht. Na veel moeite werd het noodige verlof van de Turksche Regeering verkregen tot het ondernemen van opgravingen. Doch tegenspoed volgde op tegenspoed. Krankheid onder de leden van het gezelschap, verwikkelingen met de Arabieren, achterdocht en gierigheid van den kant van ambtenaren van den staat, langdurige droogte en onuithoudbare hitte—rampen van dezen aard achtervolgden steeds de kleine bende opgravers. Eindelijk werd het kamp der Amerikanen door kwaadwilligen in brand gestoken. Het privaat eigendom der ontdekkers viel der vlammen ten deel; wat niet verbrand werd, werd gestolen; en men besloot derhalve de werkzaamheden te staken. De eerste onderneming was een mislukking.

In het volgend jaar, echter, werd door de ijverige bemoeiing van Peters, een tweede expeditie op touw gezet. Deze trof het veel gelukkiger dan de eerste. Men ontdekte wel niet de prachtige kunstbeelden welke Layard te Nineve mocht uitgraven, doch de Amerikanen vonden wat voor de wetenschap van hooger waarde is. De resultaten van hun arbeid vertoonen 32,000 tafeltjes inhoudende oorkonden van verschillenden aard—zooals letters, tijdsrekeningen, geschiedenissen, sterrekundige berekeningen, eigendomslijsten, contracten, en wat dies meer zij. Men vond overblijfselen en opschriften van Sargon van Accad en zijn zoon Naram-Sin, twee koningen die ongeveer 3800 jaren V.C. leefden.

Ook de *Franschen* deden sommige zeer wonderbare ontdekkingen op de liggingen van oude Babijlonische steden. De Fransche consul *De Sarzee* arbeidt sedert jaren aan de puinhoopen van *Tello*. Hij ontdekte de overblijfselen van den tempel van Gudea, een koning die omstreeks het jaar 2900 V.C. regeerde, alsmede eenige goed bewaarde standbeelden van dien vorst. Deze Gudea was een *patesi* of *priester-koning*, en herinnert ons door zijn dubbel ambt aan Melchizedek, die tegelijk koning van Salem en priester des Allerhoogsten Gods was.

Eindelijk hebben de *Turken*, aan wie eigenlijk die oude landen behooren, zich ook met het werk van opgraving ingelaten. De geleerde Hamdy Bey, Directeur van het Museum in Constantinopel, deed in 1893 een expeditie toerusten om de ruïnen van Abu-Habba te exploreeren. Tal van kleitafeltjes beloonden den arbeid en de moeite van deze onderneming, doch weinige van die zijn van historisch belang. Hier volgt de vertaling van een *minne-briefje* uit den tijd van Abraham:—

"Aan Bibeya van Gimil-Marduk. Mogen Shamash en Marduk (goden van Babijlonie) u om mijnentwil eeuwig doen leven. Ik schrijf ten einde navraag te doen naar uwe gezondheid. Laat mij weten hoe het met u gaat. Ik ben nu in Babijlon gevestigd, doch ik ben in groote bekommernis omdat ik van u niet hoor. Zend mij nieuws wanneer gij komt, dat het mij moge doen juichen. Kom in de maand Araksamna. Leef, om mijnentwil, in eeuwigheid."

Het Babijlonisch Verhaal van de Schepping.

Op nevensgaande plaat ziet men afbeeldingen van twee gebrokene kleitafeltjes. De éénc is het zoogenoemde *Eerste tafeltje van de Schepping*. De Tafeltjes van deze reeks werden door George Smith ontdekt te Kouyunyik—het oude *Nineve*—in de overblijfselen van de bibliotheek van den Koning Assur-bani-pal. Het blijkt dat deze tafeltjes slechts afschriften waren van een veel ouder verhaal dat zijn oorsprong had niet in Assyrië zelf doch in Babylonië. Het brokje thans voor ons werd afgeschreven omtrent den tijd van koning Manasse van Juda. De kleitafeltjes die het Balylonisch Verhaal van de Schepping bevatten, bestaan uit een zevental, overeenstemmende met zeven (niet zes) scheppingsdagen. Van deze zeven tafeltjes bezitten wij, in min of meer beschadigden toestand, slechts zes—het tafeltje dat den arbeid van den zesden dag verhaalt ontbreekt.

Vergeleken met het verhaal van den Bijbel is de inhoud van de zeven tafeltjes van het Babylonisch verhaal ongeveer als volgt:—

Tafel I.—De toestand vóór de schepping, en de Eerste Dag (Gen. I: 1—5.)

Tafels II, III, IV.—De schepping van het Licht, en de strijd tusschen licht en duisternis. De overwinning van eerstgenoemde, en de scheiding van Hemel en Aarde. De verbanning van den draak Chaos naar de diepten der onderwereld. De Aarde beplant. Deze groep komt in 't algemeen overeen met het werk van de TWEEDE en DERDE DAGEN (Gen. I: 6—13).

Tafel V.—Schepping en rangschikking van de hemellichamen. Komt overeen met 't werk van den VIERDEN DAG (Gen. I: 14—19).

Tafel VI.—Verloren.

Tafel VII.—Schepping van Vee en Kruipend Gedierte, en waarschijnlijk ook van den Mensch. Het werk van den ZESDEN DAG (Gen. I: 24—31).

HET BABYLONISCH VERHAAL VAN DEN ZONDVLOED.

Onze andere afbeelding stelt voor de verzamelde brokjes van een kleitafeltje waarop het verhaal van den Zondvloed opgeteekend staat. De 16 brokken waaruit dit tafeltje bestaat werden door George Smith ontdekt en samengesteld, en zij vormen een van de meest gewichtige inscripties tot nog toe gevonden. De voornaamste punten op welke dit verhaal met dat van den Bijbel overeenkomt zijn de volgende :—

De Zondvloed is een straf op de zonde. Atrahasis en zijn familie zijn aanbidders van den god Ia, overste van den afgrond der wateren. Atrahasis wordt geboden een schip te bouwen, om zichzelven, zijne familie, de arbeidslieden en verschillende soorten van dieren te bevatten. De ark wordt van binnen en buiten bepekt, en heeft een *dek* of deksel. De regenvloed duurde zes dagen en zes nachten voort. De vogelen—een duif, en zwaluw, en een raaf—worden uitgezonden. De laatstgenoemde keert niet terug. De ark rust op den berg Nizir. De geredden komen uit de ark te voorschijn. Een offerande wordt gebracht, en de goden scharen zich rondom het altaar en ruiken den liefelijken reuk. De goden komen overeen den mensch niet weer door een zondvloed te straffen. Eindelijk wordt Atrahasis en zijne vrouw opgenomen, gelijk Henoch, om als goden in het eeuwig land aan den mond der vier rivieren van het Paradijs te wonen.

Afrikaansche Studenten in Edinburg.

GEDURENDE een verblijf van vier maanden te Edinburg in Schotland, maakten wij kennis met ongeveer een dertigtal Afrikaansche studenten, die zich aldaar voor hunne levenstaak toebereiden. Men zegt dat er meer dan 50 jongelingen uit de Kolonien en staten van Zuid Afrika zich binnen deze Akademiestad bevinden. De meesten zijn er om zich voor te bereiden voor het geneeskundig vak, slechts twee wijden zich aan de theologie. Een van dezen was reeds tot den predikdienst in de Schotsche Kerk toegelaten, maar ging nog voort met de studie voor den graad van B.D., terwijl hij als hulpprediker bij eene gemeente in een der voorsteden van Edinburg ageerde. De andere hoopte in dit jaar zijne studien te voltooien en naar de Kolonie terug te keeren.

Onze kennismaking en omgang met de meesten dezer jeugde landgenooten hebben bij ons de lieflijkste herinneringen nagelaten. De groote meerderheid hunner is van Hollandsche afkomst en leden der Ned. Ger. Kerk. Hun wandel, zoo ver het uiterlijke aangaat, is onberispelijk. Van geen enkel Zuid Afrikaanschen student hebben wij eenige nadeelige geruchten vernomen. Jaren terug was dit niet het geval ; doch onze jeugdige landgenooten schijnen nu een levendig besef te hebben van hunne verantwoordelijkheid, onder de duizenden die uit alle oorden der wereld aan deze hoogeschool te zamen komen.

De stichting eener "Zuid Afrikaansche Vereeniging" heeft hiertoe veel bijgedragen. Het doel dezer vereeniging is de studenten uit ons werelddeel eene gelegenheid te geven elkander te ontmoeten en hunne algemeene belangen onderling te bespreken. In de eerste jaren van haar ontstaan had zij met vele moeielijkheden te kampen en was haar nut niet zoo zigtbaar. Hare leden kwamen te zamen in een gehuurd vertrek en hare werkzaamheden werden belemmerd door geldelijk gebrek. Eenige jaren geleden echter wendden de toenmalige leden een wakkere poging aan om de vereeniging op een vaste basis te stellen. Zij deden een beroep op hunne landgenooten en de vrienden van Zuid Afrika, en slaagden er in door de ondersteuning toen verkregen een eigen gebouw te bekomen, dat ingericht werd tot eene plaats van onderlinge zamenkomst en voorzien is van een geriefelijke leeszaal en een aanzienlijke bibliotheek. Hier ontmoeten de leden elkander dagelijks, en hebben zij van tijd tot tijd hunne vergaderingen. Een Zuid Afrikaansche jongeling die te Edinburg aankomt heeft zich slechts naar dit gebouw (14 Buccleugh Place) te begeven om dadelijk met zijne landgenooten kennis te maken, en in hunnen kring opgenomen te worden. Dit heeft meer dan een jongeling verhinderd in verkeerde handen te vallen. Tot hiertoe heeft de vereeniging nog altoos de waardigste onder de studeerende jeugd tot president gehad. Het presidentschap werd tijdens ons verblijf te Edinburg bekleed door den eenige onder hen, die zich aan de studie der theologie wijdt, en wiens christelijk gedrag niet anders dan een heilzamen invloed op zijne mede studenten kan hebben.

Onder de medische studenten zijn er ernstige christenen, jongelingen die zich niet schamen door woord en daad hunnen Heiland te belijden. Zij hebben zich bij een gemeente der vrije Schotsche Kerk, die een paar jaren geleden door een ernstigen leeraar bearbeid werd, aangesloten, nemen deel in het werk der gemeente en zijn ook leden geworden van hare "Vereeniging tot Christelijk streven." Behalve dit, zijn zij 's Zondags bezig om onder de verwaarloosden in de stad, waarvan er zeer velen zijn die nooit binnen de muren van een kerkgebouw komen, en onder de kranken in de hospitalen te arbeiden. Het was ons een voorregt onze jonge landgenooten 's Zondags namiddags in hun liefde arbeid te vergezellen. Bij eene gelegenheid volgden wij een hunner in de achterbuurten der stad, langs vuile trappen naar boven, en dan door donkere gangen naar een vertrek, waarin hij van de bewoners verlof had een dienst te houden, en alwaar een acht- of tien tal half gekleede ongewasschene en daaronder maar half-nuchtere mannen met eenige kinderen bijeen gebracht worden voor eene korte godsdienstoefening. De huismoeder was bezig het eten voor den avond te bereiden of haar huiswerk te doen, terwijl onze medische student in het midden van de kamer stond, eenige Sankey's liederen uitgaf, die hartelijk door de aanwezigen gezongen worden, een gedeelte uit de Schrift voorlas en in een korte hartelijke toespraak hun den Zaligmaker, dien hij gevonden heeft, aanprees. Het was mij een genot een kort woord bij die gelegenheid te spreken, nadat hij mij bij zijn gehoor bekend gesteld had als een van de boeren tegen wie het Britsche rijk den oorlog voerde.

Bij andere gelegenheden vergezelden wij onze jonge vrienden naar het hospitaal. Laat mij een dezer zamenkomsten beschrijven, In eene groote zaal, bevattende een menigte bedden met kranke vrouwen en kinderen, worden

door de studenten de kinderen uit de andere vertrekken gedragen of geleid. Gezangboeken worden onder de kranke vrouwen uitgedeeld. Een der studenten leidt het gezang op de piano in het midden der zaal. Een ander leest een gedeelte van Gods woord, en een derde doet een gebed. Een hunner houdt een korte toespraak en sluit met gebed. Dan worden de kinderen weer terug gedragen of geleid naar de verschillende vertrekken vanwaar zij gebracht zijn, en zoo eindigt een dienst afgewisseld door veel gezang en die door de lijdenden zeer op prijs gesteld wordt.

Gedurende ons verblijf te Edinburg hadden wij 's Zondags morgens met de studenten een hollandsche dienst in de bibliotheek van de "Zuid Afrikaanschen Vereeniging," die blijkbaar zeer gewaardeerd werd. Deze dienst werd naar evenredigheid door een 25 tal bijgewoond, want daar sommigen der studenten om de beurt 's Zondags voormiddags aan het hospitaal zijn moeten, kunnen allen tegelijk niet tegenwoordig zijn. Deze dienst werd ook bijgewoond door eenige Zuid Afrikaansche dames die zich te Edinburg bevonden. Wat was het ons een genot onze Psalmen en Gezangen zoo hartelijk in dat vreemd land te hooren zingen. De gedachte van elkeen ging terug naar de gemeente waar hij vandaan kwam, en de godsdienstige schare in het kerkgebouw waarin hij in het vaderland placht te aanbidden. Na afloop van den dienst bleven wij bijeen zitten en zamen spreken voor bijna nog zoo lang als de dienst had geduurd. Dit alles gaf aanleiding dat onze woning door sommigen dagelijks en door anderen vrij dikwijls bezocht werd. 's Zondags namiddags hadden wij een samenkomst aan ons verblijf van Christelijke strevers, wanneer wij tezamen het Woord Gods lazen en baden. 's Avonds na de godsdienstoefening kwamen velen binnen om of bij ons het avondeten te genieten of anders zamen te spreken, en voor wij uit elkander gingen hielden wij te zamen huisgodsdienst. Ook was het ons een genoegen velen der jonge vrienden op hunne kamers te bezoeken. Het is natuurlijk dat wij door dit een en ander zeer aan elkander gehecht werden. Zeer aangenaam was het ons dan ook uitgenoodigd te worden om, met zoovelen van de "gemeente van de Union" als tegenwoordig konden zijn, gefotografeerd te worden, en bij onzen afscheidsdienst een dezer fotografiën, in een fraai lijst gezet, als blijk van waardeering, met een hartelijken toespraak van den president der vereeniging te ontvangen.

Was het ons gedurende ons verblijf te Edinburg reeds gebleken, hoe noodzakelijk het was, dat er van wege onze kerk iets voor de geestelijke behoefte onzer jeugdige stamgenooten gedaan zou worden, die noodzakelijkheid bleek mij duidelijker uit de toespraak van den president. Gewagende van onze zamenkomsten liet hij zich ontvallen, "de studenten waren nog nooit zoo aan elkander gebonden als nu, die omgang met elkander en die eensgezindheid bestonden niet altoos." Was dit het gevolg onzer diensten en van ons verkeer onder de jonge Zuid Afrikanen, is het dan niet noodzakelijk dat er iets van kerkwege voor hen gedaan zou worden. Het is duidelijk dat hollandsche Afrikaanders, hoe zeer zij zich ook naar de omstandigheden trachten te schikken, zich toch vreemdelingen op kerkelijk gebied bevinden. Een student, die onze diensten bijwoonde, erkende dat hij nooit ter kerk ging, omdat hij zich in geen engelschen dienst te huis kon vinden. Anderen verklaarden dat, hoewel zij de Schotsche Kerk geregeld bezoeken, die kerk uit den aard der zaak niet aan hunne behoefte voldoet. Zij gevoelen zich vreemdelingen in een vreemde kerk. En wie zou het willen dat het anders zou zijn? De ondervinding leert, dat zij die zich overal te huis gevoelen nergens minder thuis zijn dan bij hun eigen volk en kerk; terwijl diegenen die in den vreemde buiten de kerk verkeerd hebben, in hun eigen vaderland dezelfde gewoonte volgen.

Dan heeft sedert 1896 een sterk Afrikaander gevoel zich van onze jongelingen meester gemaakt, dat bij den dag versterkt werd door de leugenachtige berichten, die sedert dien tijd in het Britsche rijk verspreid worden aangaande hunne stamgenooten in de Transvaal, en door den smadelijken toon waarop in de nieuwsbladen van de Hollandsche Afrikaanders in het algemeen geschreven wordt. Een jongeling, die in zijn eigen vaderland geen al te sterk Afrikaansche sympathien bezat, ondervindt heel spoedig hoe zij onder de veranderde omstandigheden in hem ontwaken en zich van hem meester maken. Geen wonder is het, dat bij het uitbreken van den oorlog, die door de geheele beschaafde wereld veroordeeld wordt, en die ten doel heeft den ondergang van de Hollandsche Zuid Afrikanen te bewerken, zij zich nog minder thuis gevoelen in eene kerk, waar die oorlog verdedigd en aangemoedigd, en waar er bij de openbare eeredienst gebeden wordt om de overwinning der Britten. Welk Afrikaansch jongeling zal andermaal naar een kerk gaan, waar de leeraar van den kansel vertelt "dat van alle Christelijke natien, de Transvaalsche nog de eenige is die de slavernij beoefent"?

Aldus vervreemd van de kerken waarin zij tot hiertoe hebben aangebeden, en zonder andere voorziening in hunne geestelijke behoeften, kunnen zij niet anders dan schade lijden. Sommigen behooren nog wel in naam tot de gemeente bij welke zij hunne attesten hebben ingeleverd, maar bezoeken natuurlijkerwijs die kerken, waar de oorlog betreurd en hun gevoel in het gebed niet gekwetst wordt. Doch ook dit heeft zijne schadelijke zijde.

Als men bedenkt welke gewigtige betrekking onze studenten later in dit land zullen bekleeden, en welken invloed zij ten goede of ten kwade op hun volk kunnen uitoefenen —en hier ontbreekt het ons niet aan zeer treurige voorbeelden—dan moest het der kerk de moeite en de kosten waard zijn een leeraar onder hen te plaatsen. Wij vreezen echter dat dit vooralsnog niet zal kunnen geschieden. En toch behoort er vooral onder de tegenwoordige omstandigheden, iets gedaan te worden. Mogen wij nu in alle bescheidenheid het volgende aan de hand geven. Jaarijks gaan er van onze leeraren naar Europa voor vijf of zes maanden. Zou er onder hen niet kunnen gevonden worden die zich voor 3 of 4 maanden te Edinburg willen vestigen om onze studenten te bezoeken, te bearbeiden en als vriend met hen om te gaan, indien aan zoodanigen leeraar zijn passage heen en weer vergoed werd? Zou dit bedrag niet kunnen verschaft worden door vrijwillige bijdragen van hen die in onze studeerende jeugd in den vreemde belang stellen?

Het Gereformeerd Maandblad.

Met dank ontvangen van :—Per G. W. Wilson, Cradock, voor :—B. P. J. van Rensburg, 5s. ; H. J. van Heerden, 5s. ; J. A. Haarhoff, 10s. ; G. W. Wilson, 10s. ; J. S. van Heerden, 10s.

T. Hofmeyr, Kaapstad, 10s. ; S. Luttig, Prins Albert, 5s. ; P. Neethling, Prins Albert, 5s. ; Ds. Kriel, Alice, 5s. ; per J. W. L. Hofmeyr, £1 15s. ; Ds. J. E. T. Weitz, 5s. ; per Dr. S. W. Louw, Philipstown, 10s. ; per den heer Steytler, Stellenbosch, £2 15s. ; Eikenhof, 5s.

N.B.—Inteekenaren die vooruitbetaald hebben zullen hun blad behoorlijk ontvangen, zoodra wij het werk hervatten. De namen van nieuwe inteekenaren zijn geboekt. Hartelijk dank voor de toezending dier namen.

J. I. MARAIS.

Stellenbosch, 30 April, 1900.

Kinderdiensten op het Strand.

EEN-EN-DERTIG jaren geleden op een zomersdag aan het Strand te Llandudno in Engeland, dat jaarlijks een menigte bezoekers trekt, stond zekere heer Spiers eenige kinderen gade te slaan, die bezig waren zich te vermaken met zandhuisjes te bouwen, tuintjes van zeegewassen aan te leggen en die met steentjes te ommuren en te versieren. De vraag kwam bij hem op: "Waarom kunnen deze kinderen niet even goed een tekst uit de Schrift uit hunne steentjes maken?" Dadelijk verzamelde hij de kinderen rondom zich en wees hun hoe dit gedaan kon worden. Stokjes werden in het zand gestoken en met een stukje lijn of touw werden de lijnen getrokken van de letters, die den tekst spellen moesten "GOD IS LIEFDE." Witte steentjes werden door de kinderen aangedragen, die binnen de lijnen der letters geplaatst werden, totdat de genoemde tekst helder te lezen stond in de morgen-zon die op het strand scheen.

Nu kwamen ook andere kinderen rondom hen en wilden iets te doen hebben. Voor een oogenblik was hij verlegen met de zaak. Hij gaf hun iets soortgelijks te doen, maar toen zij daarmede klaar hadden, vroegen zij: "En wat zullen wij nu doen?" Daarop was hij niet voorbereid. Hij gaf aan de hand hun een storie te vertellen en daarmede werd den morgen omgebracht.

Hij was toen reeds een jaar bezig met zendingwerk onder de kinderen te doen, en natuurlijk waren zijne gedachten immer vol van dit bijzonder werk, waaraan hij zich gewijd had. Nu hij eenmaal begonnen was, moest hij voortgaan om de kleinen die hem dagelijks omringden bezig te houden. Gelukkig was het een werk dat elken dag weer overgedaan moest worden als de vloed uitgegaan was. Toch moest hij gedurig iets nieuws verzinnen om de belangstelling gaande te houden. Hij toonde hun hoe zij hun werk konden verfraaien, veranderen en daaraan toevoegen. Allen werden bezig gehouden, allen moesten iets aanbrengen, de kleinste moest helpen, zoodat de uitkomst een werk van allen genoemd kon worden. Het vertellen van een storie werd afgewisseld door ze een versje uit een liederen bundel van buiten te leeren en te doen zingen. Ouders en kindermeiden waren blijde iemand te hebben, die de kinderen op die wijze bezig en uit gevaar hield.

Hij liet hen nu met hunne kleine graven een hoop zand opwerpen die tot een preekstoel dienen moest, en daarvan heen rijen met zand die de banken moesten vertegenwoordigen—in een woord zij moesten eene kerk bouwen die de lucht en wolken tot gewelf zou hebben. Schelpen, steentjes en zeegewassen in groote verscheidenheid werden gezocht en aangedragen, om den predikstoel te versieren, zoo als op nevengaande prent te zien is. Zoo ontstond dit werk gedurende deze veertien dagen, en werd in de volgende jaren met toenemend succes en meerdere organisatie voortgezet. Nergens elders dan aan het strand wordt iemand eene betere gelegenheid aangeboden om onder kinderen van alle standen te arbeiden. Daar heeft men kinderen uit huizen die anders voor den christen arbeider gesloten zijn.

Jaren geleden bragt schrijver dezes aan een rijken medechristen op zijn landgoed in Engeland een bezoek. Onder anderen bragt deze hem in een gebouw voorzien van tapijten, piano en sierlijke meubelen, en vertelde hem ongeveer in de volgende woorden het doel van dat gebouw. "Rondom mij wonen er vele welgestelde menschen, wier kinderen, wat hunne godsdienstige opvoeding aangaat, schromelijk verwaarloosd worden. De kinderen wonen geene Zondagschool bij, omdat die voor Jan en alleman zijn, en de rijke ouders er tegen objekteeren hunne kinderen met die der armen in hetzelfde gebouw te laten onderwijzen. De gedachte kwam toen bij mij op dit gebouw in te richten tot eene Zondagschool voor de kinderen mijner rijke buren. Hier verzamel ik ze nu 's Zondags namiddags met eenige Christen vrienden en onderwijs ze dan in de kennis van den Christelijken godsdienst. Gij kunt u niet verbeelden hoe het godsdienstig onderwijs van de kinderen der rijken in dit land verwaarloosd wordt. Bijna al de arbeid die door de Zondagscholen verricht wordt, bepaalt zich tot de kinderen der armen; die der rijken worden aan zichzelven overgelaten."

Nu zijn het juist deze klasse van menschen, die jaarlijks met hunne huisgezinnen de stranden bezoeken; en aan strand vergeet men voor het oogenblik die onderscheidingen waarop men te huis zoo gesteld is. Hier is dus eene schoone gelegenheid voor christelijken arbeid onder de "verwaarloosde" kinderen der rijken.

Vijf of zes jaren lang was de heer Spiers de eenige die van deze gelegenheid gebruik maakte, en verschillende stranden in Engeland bezocht. Doch verschillende plaatsen hadden verschillende behoeften en eigenaardigheden, en daarin moest voorzien worden, wilde men het werk doen gelukken. De groote jongens die met hunne ouders hunne vakantie aan strand doorbrachten moesten iets naar hunne smaak hebben. Voor dezen werden christelijke studenten uit de universiteiten en opleidingsscholen, die "cricketers" en athleten zijn, uitgenoodigd. Door dezen werden dan jongens 's namiddags op het strand bezig gehouden, terwijl zij 's voormiddags de diensten bijwonen.

Een der voornaamste stranden in het noorden van Schotland is dat te *Nairn*. Daarheen gaan er jaarlijks een aantal christelijke studenten die te Edinburg in de medicijnen studeeren, om kinderdienst te houden. Onder dezen zijn er niet weinigen Kaapschen studenten, die aan dezen arbeid deelnemen. Twee jaren geleden waren de diensten meer bijzonder ingericht om belangstelling in de zending op te wekken. Daartoe moesten de kinderen onder hunne leiding met schelpen en steentjes een reusachtige zending-kaart van Zuid Afrika, 30 treden lang, op het zand maken. Die kaart trok niet alleen kinderen maar ook volwassenen tot de diensten, bij welken de studenten dezelve aan de kinderen verklaarden vergezeld van mededeelingen omtrent den geestelijken toestand en de gewoonten der heidenen. Zoo had men gelegenheid de zaak der zending te bepleiten bij diegenen, die er nooit aan denken zouden naar een zendingbijeenkomst te komen. De jongens gingen op hunne rijwielen uit om heide- en andere veldbloempjes te verzamelen, waaruit de namen van plaatsen moesten vervaardigd worden; stukjes blik met groene zee-grassen moesten de inlandsche meeren aanduiden, enz.

Op een andere plaats werd een tekst met reusachtige letters uit zwarte en witte steenen zamengesteld en op andere wijze versierd, zoo dat die gemakkelijk van de rotsen en heuvelen gelezen kon worden. 's Avonds werd die door kleine lampjes in verschillende kleuren verlicht, en als de kinderen dan zamenkomen om het te zien, wordt er een dienst voor hen gehouden.

Thans heeft men op die stranden diensten op bijna alle uren van den dag, waarbij men zich naar de strand bezoekers schikt. Zoo heeft men voorlezingen, bijbel-lezingen, lantaarn vertooningen, diensten voor kindermeiden, visschers en allerlei lieden. Leeraars die het belang van dezen liefdearbeid inzien, stellen hunne kerken en kapellen voor deze diensten open.

Het nut van dit werk moet aan ieder duidelijk zijn. Wie weet niet dat het verblijf aan strand tot niets meer bevorderlijk is bij jongelieden dan de kweeking van ligtzinnigheid en wereldschgezindheid. Door deze kinderdiensten wordt er dagelijks eene getuigenis voor God en Christus afgelegd,

en wereldlingen leeren inzien dat er ernstige mannen en vrouwen zijn, die zich over het zielenheil der jeugd bekommeren. Men bereikt langs dien weg menschen die anders nooit onder de prediking des Evangelies komen, en men vult de gemoederen der kinderen met goede en nuttige gedachten.

Zou er niet iets soortgelijks aan onze stranden kunnen begonnen worden?

Blikken in den Bijbel.

De Bijbel het Boek des Volks.

2 Tim. 3 : 14—17.—*Maar blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt, en waarvan u verzekering gedaan is, wetende, van wien gij het geleerd hebt; en dat gij van kinds af de heilige schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof, hetwelk in Christus Jezus is. Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.*

TOT de geheel eenige voortreffelijkheid des Bijbels behoort dat hij, zooals geen ander godsdienstig boek, een Volksboek is. Men kan den Bijbel niet meer eeren, dan door dit er van te zeggen. 't Is een Boek dat, in bijzonderen zin, het eigendom van het volk van Israël is, daarom, *omdat het een is met de geschiedenis van dit volk.* Was dit volk er niet, dan was ook dit Boek er niet; en was de geschiedenis van dit volk anders dan zij geweest is, dan zou ook de inhoud van dit Boek anders zijn geweest dan het geworden is. 't Is het godsdienstig Boek des volks, en te gelijk het Boek dat ons de geschiedenis des volks verhaalt. De godsdienst en de geschiedenis van het volk liggen niet naast elkander, of volgen niet op elkander. Om u te zeggen wat Israëls godsdienst is, moet men u verhalen wat zijn geschiedenis is. Door zijn geschiedenis te verhalen, zegt men u wat zijn godsdienst is. Zijn godsdienst bestaat, in de eerste plaats niet daarin, dat het aan zekere godsdienstige beschouwingen, die op zichzelven staan, gelooft; maar daarin, dat het gelooft aan zekere gebeurtenissen, die in het voorledene zijn voorgevallen, en in de toekomst worden te gemoet gezien.

Die gebeurtenissen zijn allereenvoudigst verhaald. De verhaler smukt ze niet op. Hij versiert ze niet. Hij geeft er aan geen bijzondere kleur, die met zijne bijzondere beschouwingen overeenkomt. Hij verhaalt ze zooals hij ze zelf ziet gebeuren; of zooals anderen ze hebben zien gebeuren. Lees die verhalen, zooals zij zijn, liever, verhaal ze zooals ze zijn; en kinderen en ongeletterden zullen gretig naar u luisteren, en u verstaan. Zoo luisterde Timotheus naar wat zijn moeder en grootmoeder hem mededeelden, als zij hem het een en ander uit Israëls geschiedenis vertelden.

De geschiedenissen der oorsprongen worden het uitvoerigst verhaald. Er is niets dat een kind meer belang inboezemt, dan de geschiedenis van zijn voorouders, en dat een volk liever wenscht te weten, dan de geschiedenis van zijn stamvaders. Hoe uitvoerig wordt ons de geschiedenis van Israëls aartvaders verhaald; en wederom hoe uitvoerig de wijze waarop het voorgeslacht zich in Kanaän heeft gevestigd. Om het groote met het kleine te vergelijken, kan men zeggen dat Christus voor de christelijke Gemeente is, wat Abraham voor Israël was: de Gemeente dankt aan Christus haar *hemelschen*, gelijk Israël aan Abraham zijn *aardschen* oorsprong. Hoe uitvoerig wordt ons datgene verhaald, dat Jezus als den Christus heeft gekenmerkt. Niet minder dan vier boeken zijn hier aan gewijd. Hoe eenvoudig en onderhoudend verhalen zij ons het een en ander dat Christus gesproken en gedaan heeft. Kinderen en ongeletterden luisteren gretig er naar. Niet minder uitvoerig, zoowel als eenvoudig en aantrekkelijk, wordt ons de stichting der christelijke Gemeente medegedeeld.

De Bijbel vloeit over van godsdienstige onderrichtingen. Wat is de aard van deze onderrichtingen? Zij zijn gegrond op de geschiedenis des volks, en hebben door en door een praktische bedoeling. Denk aan de woorden van Paulus tot Timotheus: "Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; *opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.*" Niets lag verder van de bedoeling der profeten en apostelen, ja ook van Jezus Christus, dan Israëls geschiedenis te bestudeeren, ten einde daaruit een afgerond stelsel van afgetrokkene waarheden te halen. Zij vernamen in die feiten Gods stem. Die feiten waren hun de openbaring van den wil Gods aangaande 's menschen gedrag jegens God en den naaste. Zij ontleenden daaraan al wat noodig was, om den mensch op te beuren in zijn droefheid, en hem te versterken in zijn zwakheid Zij gloeiden van ijver, om den medemensch van den weg der zonde tot God terug te voeren; en Gods karakter te handhaven tegenover allerlei menschelijke vooroordeelen en misvattingen. 't Was hun te doen, het karakter van den mensch te vormen, en wel van elken mensch, van den man en de vrouw, van den volwassene en het kind, van den geletterde en ongeletterde. Hun onderricht was door en door een volksonderricht. 't Is in dit opzicht onovertroffen gebleven.

Een zeer aantrekkelijk, voor sommigen het aantrekkelijkste boek des Bijbels, is het Boek der Psalmen. Wat maakt het zoo aantrekkelijk? *Het deelt ons mede wat er omging in den vromen Israeliet in zijn verkeer met God.* Het bevat de allernatuurlijkste en eenvoudigste uitboezemingen. Niet alleen dat die uitboezemingen uitdrukken, wat de vrome Israëliet in zijn gemoed ondervond; zij zijn ook in zulk een taal gekleed, dat het kind en de ongeletterde die kunnen verstaan. Hierdoor er is geen boek dat meer den naam van volks-boek waard is, dan inzonderheid het boek der Psalmen.

In het Nieuwe Testament hebben wij geen verzameling van dergelijke uitboezemingen; toch vloeit het over van uitspraken, die onmiddellijk geboren zijn uit de innerlijke ervaringen des schrijvers, en die ons treffen als de taal des harten. Ze zijn tevens de weerspiegeling van wat in onze eigene harten omgaat. Zij getuigen van dingen die ons niet vreemd zijn, en waarnaar wij, als geloovigen, te streven hebben. Vergeet niet dat de apostolische geschriften het praktisch leven op het oog hadden; en wel niet het minst het leven van vrouwen en kinderen, slaven en slavinnen.

Hoe hebben wij te oordeelen over het profetische gedeelte der Heilige Schrift? 't Is niet ontstaan uit de onheilige zucht om een onheilige nieuwsgierigheid te bevredigen. 't Is geboren uit de geschiedenis van Israël en de Gemeente. Het geeft antwoord op de vraag, die vooral in donkere tijden wordt gedaan: "Wat is het doel dat God ten opzichte van Israël en de Gemeente op het oog heeft, en hoe zal God dit doel verwerkelijken?"

Hierdoor kwam het van zelf dat de profetie van

het Oude Testament vooral op de eerste komst van Christus zag; terwijl die van het Nieuwe Testament vooral op zijn tweede komst ziet. En, let op, de profeten en apostelen leeren niet dat er iets geschieden zal buiten den samenhang met wat er op aarde voorvalt. Zij zeggen den mensch niet, dat hij eenmaal tot zijn bestemming komen zal, in een andere dan deze aardsche wereld. Zij doet hem in de toekomst een nieuwe aarde aanschouwen, waarop een vernieuwde menschheid woont. Zij leeren hem dat die vernieuwing samenhangt met de groote gebeurtenissen, die onder de volkeren op aarde voorvallen. Die vernieuwing wordt er door voorbereid; en zij zal de voltooiing zijn van de geschiedenis van Israël en de volkeren. Zulk een profeteren draagt bij uitnemendheid bij om den Bijbel tot het boek des volks te maken.

Nog een bijzonderheid is er, waarop ik u wijzen wil. De profeten en apostelen, aan wie wij voornamelijk de Heilige Schrift te danken hebben, leerden niet als mannen die tot een afzonderlijken stand behoorden, en boven de overigen het voorrecht hadden om te verstaan wat de daden Gods beteekenen, die de geschiedenis des heils uitmaken. Zij leerden, dat de Heilige Geest die *hun* de waarheid had ontdekt, het oog van *ieder* Israeliet en *ieder* christen voor die waarheid ontsluiten wil. Zij verkondigden de waarheid niets als iets, dat het uitsluitelijk eigendom is van weinigen; maar als iets dat het gemeenschappelijk eigendom is van allen. De geestelijke verlichting, die vooreerst aan weinigen was te beurt gevallen, was hun het onderpand van een toekomst waarin zij een menschheid aanschouwen waarvan elk lid een door Gods Geest onderwezene is. 't Was een profeet die voorspelde dat de tijd zou komen, waarin alle vleesch Gods Geest zou ontvangen, ten gevolge waarvan ook jongelingen en maagden, ja slaven en slavinnen, profeten en profetessen zouden worden. De apostelen waren zich bewust van de eigenaardige roeping die zij als leermeesters en leidslieden te vervullen hadden; toch hebben zij in de verste verte niet gedacht, dat zij een meerder aandeel hadden aan den Heiligen Geest, dan de overige leden der Gemeente. Het hoogste werk des Geestes is den Christen aan Christus gelijkvormig te maken; en tot deze gelijkvormigheid roepen de apostelen allen op, ook de onkundige vrouwen en kinderen, slaven en slavinnen.

De Protestantsche Kerk steekt in vele opzichten boven de Roomsche uit. Waaraan is dit vooral te danken? Daaraan, dat de Protestantsche Kerk heeft ingezien dat de Bijbel meer dan eenig boek bestemd is het boek des volks te zijn, en dat dit niet het minste bijdraagt om den Bijbel een gansch eenige waarde te geven. Dit kenmerk der Heilige Schrift getuigt mede voor haar goddelijken oorsprong.

Townshend Taylor & Snashall, Drukkers, Kaapstad.